R. P. OCTAVII MARIÆ

A S. JOSEPH

TUSCULANI,

Theologi Auguſtiniani Excalceati,

OPERA OMNIA;

IN QUIBUS BIS MILLE, TRECENTA,

Et decem Dubia Moralia, quæ per modum Interrogationum, & Reſponſionum diſcuſſa, continebantur; in hac noviſſima Editione, in duos Tomos diſtributa, multis Doctrinis locupletata, ac per varios Titulos alphabetico ordine diſpoſita, habentur.

ADDITIS CENTUM ALIIS QUÆSITIS EJUSDEM Authoris, nondum impreſſis, necnon Propoſitionibus à Summis Pontificibus damnatis: unà cum Inſtructione pro Caſibus, quorum abſolutio, ſeu diſpenſatio, à Sacra Apoſtolica Pœnitentiaria impetratur.

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, M.DCCXI.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

P. OCTAVII MARIÆ A S. JOSEPH,

OPERA MORALIA

Confeſſariis, & Perſonis Eccleſiaſticis utilia, atque fructuoſa.

TOMUS SECUNDUS.

TITULUS CXXX.

De Laicis.

Vide tit. de Accuſ. &c. Inter. 1. tit. de Bigam. Inter. 2 tit. de Circumſt. pec. Interr. 17. tit. de Cler. &c. Interrog. 11. 12. 13. & ad quæſ. 4. tit. de Eccleſ. Inter. ultim. & ad quæſ. tit. de Elect &c. Interr. 7 tit. de Excomm. ob Cler percuſ Inter. 9. tit. de Hæreſ. &c. Inter 6. tit. de Judicib. Inter. 2. tit. de Morib. &c. Inter. 1. 2. tit. de Paroch. Inter. 30. tit. de Penſionar. &c. Interrog. 2. tit. de Regul. &c. Inter. 53. 56. tit. de Sacram. Bapt. Inter. 6. tit. de Sac. Euch. ad quæſ. 4. & 5. tit. de Sacrileg. Interrog. 7. tit. de Teſtib. &c. Inter. 7. tit. de Viſit. Inter. 3.

1221 INter. 1. Laicus poteſtne abſolvere à cenſuris in articulo mortis conſtitutum.

Reſp. Plures non infime notę DD. affirmant poſſe Clericum deficiente Sacerdote, & Laicum deficiente Clerico, in articulo mortis conſtitutum à cenſuris abſolvere, & abſolutionem ſic collatam valere, ad hoc, ut poſſit ſepeliri in loco ſacro, & participare Chriſti fidelium ſuffragia, & Miſſas publicè pro eo celebrari Vide pro hac ſententia DD. quos refert Diana *part. 3. tra. 4. reſ. 133. & in Addit. ſecund. reſ. 12. & par. 5. tr. 3. reſ. 77. & par. 8. tract. 7. reſ. 79.* & alios apud Gabrinum *Elucid. caſ. reſer. par. 1. reſ.* 88. Tamen communis, & probabilior ſententia docet oppoſitum, quia Concilium Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7* ſolis Sacerdotibus hanc facultatem concedit. Unde dato caſu, ut nullus eſſet ibi Sacerdos, poteſt moriturus per contritionis actum peccatorum veniam obtinere, & poſt ejus mortem à Sacerdote, neceſſariam auctoritatem habente, à cenſuris abſolvi, ad effectum ſaltem, ut poſſit in loco ſacro ſepeliri, & ſuffragiorum Eccleſiæ capax effici, ut optimè docent Navar. *cap. 26. nu. 62. & cap. 27 nu. 272* Suarez *de cenſu. diſp. 7. ſect. 7. nu. 3. & 6.* Sanchez *in Summ. lib. 2. cap. 13. num. 13.* Bonac. *de cenſ. diſp. 1. quæſt. 3. pun. 3. n. 1.* & alii, quos refert, & ſequitur idem Gabrinus loc. cit. Et hanc noſtram ſententiam communem, atque probabiliorem eſſe fatetur idem Diana ubi ſuprà in primo loco citato, & Cabrinus ibi-

 dem

dem rectè ad omnia argumenta contraria reſpondet. Vide *ad Interrog.ſeq.*

122 Inter. 2. Parochus, aut alii Clerici ſepelientes excommunicatum, abſolutum tamen in articulo mortis à Laico, peccantne mortaliter, & incurruntne aliam pœnam?

Reſp. Certum eſt primò, quòd ſepelientes excommunicatum majori excommunicatione, imò lavantes, vel veſtientes, vel funus ducentes, incurrunt excommunicationem, præter peccatum mortale, quod tunc committunt, ut habetur *ex cap. Sacris de Sepulturis, & ex Gloſ. in cap. ad hæc privil* & docet Abbas *in dicto cap. Sacris, & in cap. cum ad Monaſterium de ſtatu Monachorum, & in cap. is cui de ſentent excommun. in* 6. Verum tamen eſt, quòd hujuſmodi excommunicatus debet eſſe non toleratus, hoc eſt notorius Clerici percuſſor, vel nominatim denunciatus, quia, ut ſæpè dixi, communicare cum excommunicatis toleratis non eſt prohibitum, ſtante *Extravag. Martini V.* quæ incipit: *Ad evitanda.* Hoc igitur prænotato, ad præſentem difficultatem negativè reſpondet Diana *par. 8. tr. 7. reſ.* 79. tali fundamento nixus, ſcilicet, non eſſe denegandam ſepulturam excommunicato vitando, niſi in caſu claro, & manifeſto; quia ſi dubitatur, an cadaver ſit ſepeliendum, nec ne, tunc debet in loco ſacro ſepeliri; nam in partem ſavorabilem, & meliorem inclinandum eſt; & hoc rectè dicit, & probat; ſed in caſu noſtro (inquit ipſe Diana) adeſt opinio probabilis, quòd licitè, & validè à Laico in articulo mortis abſolutus ſit: ergo à ſepultura Eccleſiaſtica minimè arcendus erit, & Clerici illum ſepelientes, immunes ſunt à peccato, & à pœnis inflictis à ſacris Canonibus. Ita ergo concludit ipſe Diana, quod mihi quidem non probatur; quia certè ſuppono, nullatenùs poſſe Laicos abſolvere à cenſuris in articulo mortis cõſtitutum, juxta communiorem, & probabiliorem ſententiam ut fatetur idem Diana *par. 3 tr. 4 reſ.* 133. & ego jam dixi ad Inter. antecedentem; ac proindè ſepelientes excommunicatum vitandum, à Laico abſolutum, peccant mortaliter, & afficiunt ſe pœna excommunicationis; nam dicta opinio, licèt probabilis, non prodeſt illis, præſertim ſi ſciant ſententiam oppoſitam eſſe probabiliorem, quia, ut dicam *in tit.* 155. *de Opinione ad Inter.* 6. non poteſt quis tuta conſcientia ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, & magis tuta in praxi, cum non liceat cum periculo de peccato operari. Vide igitur quæ ibi firmabo, & tene perpetuò menti.

1223 Inter. 3. In ſepultura Sacerdotum poſſuntne ſepeliri Laici?

Reſp. Minimè, ſed indiſtincta ſepultura humandi ſunt Sacerdotes à ſepultura Laicorum, ex diſpoſitione Rit. Romani *ſub tit. de exequiis in Rubr. verſ. Sepultura*. Ita Gavantus *in Man. eodem verb. num.* 1. Cutillus *in addit. ad Jacob. Mancinum tract. de ſepult. dub.* 41. & alii communiter.

1224 Interrogat. 4. Si nullus adſit Sacerdos, qui poſſit Sacrificium ab alio inceptum perficere, quid faciendum eſt? & poteſtne Laicus ſpecies conſecratas ſumere in tali caſu?

Reſp. Si antè conſecrationem Sacerdos moriatur, aut aliquo morbo corripiatur, ita ut Sacrificium perficere nequeat, nullus alius tenetur illud explere, ut docent DD. communiter, quia tunc non urget præceptum illud integrandi, ut accidit, poſtquam peracta eſt conſecratio. Quando igitur peracta conſecratione non poteſt Sacerdos Miſſam perficere, alius debet ſupplere, licèt non ſit jejunus, ut docet Emm. Sà *verb. Euch. propè finem*, & excepto Sylveſt. in hoc omnes conveniunt. Sed dato, quòd nullus alius Sacerdos adſit, qui id præſtare valeat, quidam dicunt licere Laico ſpecies conſecratas, etiam vini, ſumere, non ad perficiendum Sacrificium, ſed ob reverentiam Sacramenti. Vide Ludovicum à Sancto Joanne *in Sum. quæſt. 7. art. 17. diffic. 12.* Serra *in 3. par. D. Thom. quæſt. 83. art. 6.* Sed Tolet. *lib. 2. cap. 8 ſub numer.* 1. docet, quòd Sacramentum debet reponi in Sacrario, & ſimiliter ſanguis, donec altera die ab alio Sacerdote ſumatur; & ſi ſpecies vini corrumperentur, in Sacrarium proiiciendæ eſſent: & idem tenet etiam Serra loc. cit. ſed expedit priùs in ſtuppa ſiccari, ut docet, & rectè, Em. Sà *verb. Euch. num.* 30. Verùm Amicus *in curſ. Theol. tom. 7. diſp. 29 ſect. 8. num.* 103. licere Laico in defectum Sacerdotis, ſumere ſanguinem in periculo irreverentiæ, aut corruptionis putat. Sed mihi in caſu noſtro hæc opinio non probat, quia Corpus, & Sanguis Chriſti ceſſat eſſe ſub ſpeciebus, ſi iſtæ corrumpantur. Non ita dicendum foret, ſi periculum eſſet, quòd devenirent in manus infidelium cum contumelia; nam tunc puto licere Laico id quod dicit Amicus.

1225 Interrogat. 5. Laici qui urgente neceſſitate, vel non habentes copiam Confeſſarii, ſumunt Sacr. Euchariſtiam, tenenturne, ſicuti Sacerdotes, vigore Concilii Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. quamprimùm confiteri?

Reſp. Non deſunt Authores pro affirmativa ſen-

ſententia, ut videre eſt apud Dianam *par.* 9. *tract.* 3. *reſ.* 27 tamen communis ſententia docet non teneri Laicos, ſicut tenentur Sacerdotes, quia verba Concilii loquuntur tantùm de Sacerdotibus, & ſic non ſunt extendenda ad Laicos, quia præceptum pœnale, quale eſt iſtud, extendi non debet, nec attendendum eſt, quid Legislator interrogatus ſtatuiſſet, ſed quid de facto ſua lege ſtatuit. Ita tradunt Leander, Mercerus, Granado, Leſſius, Suarez, & alii communiter, teſte eodem Diana ubi ſup. & rectè quidem; nam ſine lege non eſt aſſerenda obligatio, ut habetur *ex cap. Conſuluiſti* 2. *quæſt.* 5. Vide Gabr à S. Vincentio *de rem. ignor. diſp.* 13. *dub.* 2. *in fin.* Bonac. *de Sacram. diſput.* 5. *q.* 5. *ſect.* 2. *punct.* 2. §. 3. *diffic* 4. *n.* 21. & Emman. Sà *verb. Confeſſio ſub nu.* 43. *in addit.*

1226 Inter. 6 Si Laicus exiſtens in peccato mortali, reverentiæ, & honoris cauſa deoſcularetur Sac. Euchariſtiam, peccaretne mortaliter?

Reſp. Sotus dubitat peccare mortaliter: ſed Suarez abſolutè oppoſitum tenet, nempè non eſſe peccatum mortale, & ita docet etiam Dicaſtillus *de Sac. tom.* 1. *tr.* 4. *diſp* 21. *dub.* 5. *n.* 101. quibus ſubſcribit Diana *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 43. *in fin. verſ. Secundò nota.* Sed hoc intelligendum eſt ſecluſo ſcandalo: ſed vide ſequentem reſponſionem.

1227 Inter. 7. Poſſuntne Laici licitè tangere Calices, patenas, & alia, quæ immediatè Corpus, vel Sanguinem Chriſti attingunt?

Reſp. Quando in Calice, vel patena, vel alio vaſe ſacro continetur Corpus Chriſti, tangi non poſſunt, ſecluſo ſpeciali privilegio, niſi à Sacerdote, vel Diacono, aliàs grave peccatum eſt, *ex cap. non oportet. diſtinct.* 23. & docent Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 4. Suarez *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 81. *ſect.* 8. & Lezana *tom.* 1. *p.* 2. *c.* 8. *nu.* 34. Si verò non contineant Chriſti Corpus, neque licitè ea vaſa Laici tangere poſſunt, ut patet *ex cap. in Sancta de conſecr. diſtinct.* 1. & *cap. Sacras diſtinct.* 23. Verum eſt tamen, quòd ſecluſo ſcandalo, & contemptu, eſt ſolum peccatum veniale. Imò neque peccatum veniale, ſi aliqua rationabili de cauſa, aut morali neceſſitate id fiat, ut aliis relatis docet idem Lezana *loco. cit.* & *tom.* 2. *verb. Calix n.* 9. Vide etiam Bonacin. *de Sacram. diſp.* 4. *quæſt. ult. punct.* 9. *n* 21. & Dianam *p.* 10 *tr.* 11. *reſolut.* 2. Referuntur etiam à Lezana in primo loco cit. n. 33. quædam privilegia conceſſa à diverſis Summis Pontificibus Fratribus Ordinis Minorum: ſed quia ſunt vivæ vocis oracula, his temporibus nihil valent. Sed privilegium conceſſum à Sixto Quarto pro Fratribus profeſſis converſis Ordinis noſtri, *Congregationis Lombardiæ*, ut dum Sacriſtarum officium exercent, poſſint tangere Calices, Patenas, & Purificatoria, cum neceſſe ſit, non eſſe vivæ vocis oraculum, & ſuſſiſtere, aſſerit Lezana ibidem. Cæterùm ad tollendos ſcrupulos ſolet ad id peti licentia à Sacr. Congregatione Rituum, ut docet Barboſ. *in Collect. Bull. verb. Licentia.* Vide iterùm Dianam *part.* 11. *tract.* 3. *reſ.* 13.

1228 Inter. 8 Laici poſſuntne licitè tangere, ſeu contrectare circulos cereos, qui vocantur Agnus Dei?

Reſp. Verè, & realiter illos tangere non poſſunt, niſi Clerici ſaltem in Subdiaconatu conſtituti, quia non ſolùm dicti Agnus Dei ſunt Sacri, & benedicti, ſed etiam oleo Sancto, & Chriſmate conſecrati, ut deducitur *ex cap. Sacros diſtinct.* 23. & docent Azorius, & Sanchez apud Lezanam *tom.* 2. *verb. Agnus Dei nu.* 7. Tamen Laici illos tangentes mortaliter non peccant ſecluſo ſcandalo, & contemptu, ſed peccant venialiter, quia pro levi irreverentia communiter hoc æſtimatur. Imò idem Lezana loco citat. credit ſi adeſt moralis neceſſitas, pietas, & devotio nullum eſſe peccatum illos decenter tangere, vel contrectare, quia ita videtur uſu receptum. Vide Sanchez *in Summ. lib.* 2. *c.* 43. *n.* 27. & Bonac. *tom.* 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 13.

1229 Inter. 9. Si Laicus lavet corporalia ante primam lotionem factam à Sacerdote, vel Diacono, peccatne venialiter?

Reſp. Nullus poteſt lavare corporalia, niſi poſt primam lotionem factam ſaltem à Diacono ſub pœna peccati venialis; poſt verò primam lotionem per Diaconum habitam, poſſunt Laici ſine ſcrupulo, & fœminæ, præſertim Sacræ Virgines, ea meliùs lavare, tergere, & reficere. Et quamvis Religioſi Laici, ſeu converſi poſſint ex privilegiis Calices contingere, lavare corporalia, & alia ornamenta Eccleſiaſtica; tamen intelligitur, quòd præcedere debeat lotio à competenti miniſtro, ut dictum eſt ſupra. Ita Hinojoſa *in directorio deciſ. regular. verb. corporalia fol.* 155. apud Dianam *part.* 11. *tract.* 3. *reſolut.* 16. qui tamen tenet, quòd Religioſi Laici ſicut poſſunt ex privilegio illa tangere, ita pariter & lavare ante primam lotionem factam à Diacono, aliàs non eſſet privilegium, quia poſt lotionem factam à Diacono, licitum eſt etiam Laicis. Vide Dianam. Ego verò dico, quòd ex convenientia lavari de-

debeant à Diacono, vel Sacerdote aliquo; & ita video ſervari in praxi, de prima lotione loquendo.

1230 Inter. 10. Laici & ſæculares ſuntne teſtes legitimi in cauſis criminalibus contra Clericos vel Religioſos, & poſſuntne illos licitè accuſare?

Reſp. Sæculares non ſunt teſtes legitimi contra Clericos, & Religioſos; nam Laici Clericis oppidò ſunt infeſti, & detrahendi anſam ſollicita perquiſitione rimantur, ut docet Pax Jordanus *tom.* 1. *lib.* 6. *titul.* 1. *ſub nu.* 69. *in fine*, & habetur *ex cap. de cætero de Teſtibus*, & ibi Panormit. *& in cap. cum non ab homine de Judic.* & Vide Sylveſtrum *verb. Teſtis num.* 11. & Lezanam *tom.* 2. *eodem verbo num.* 5. qui alios id aſſerentes referunt. Itaque eorum teſtimonium admitti non debet ab Epiſcopis, vel Prælatis Regularibus contra eorum ſubditos, niſi quando crimen eſt occultum, aut aliter probari non poſſit. Ita Lezana *loco citato*, *& tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 3. *num.* 9. & patet ex *cap. Laicos* 2. *quæſt.* 7. Vide Dianam *part.* 11. *tract.* 3. *reſolut.* 7. *in fine*. Neque hujuſmodi Laici accuſare poſſunt Clericos, vel Religioſos, niſi ſuam, ſuorumque injuriam proſequantur. Lezana eodem *cap. citat.* Et licèt Rodericus *in compend. quæſtionum Regular. reſol.* 42 *ſub num.* 16. dicat, non eſſe eodem modo repellendos Laicos à teſtimonio contra Religioſos, ſicut contra Clericos Sæculares in cauſa criminali, quia Religioſi non ſunt ita inviſi Laicis, ſicut Clerici ſæculares: tamen experientia, quæ eſt rerum magiſtra, contrarium docet; nam pluries vidi, quod Regulares magis ſunt inviſi, & minùs grati oppidanis multorum locorum, quàm Clerici ſæculares: ergo prudentiæ Superiorum eſt relinquendum. Tandem Emmanuel Sà *de Teſtibus*, ſic inquit: *Laicus non poteſt eſſe teſtis contra Clericum in cauſa criminali, niſi in crimine notorio, aut hæreſi, aut ſimonia, aut læſa majeſtate*.

1231 Interrog. 11. Præſcriptio quadragenaria cum juſto titulo, vel ſine, ſufficitne ad eximendum laicos à ſolutione decimarum?

Reſp. Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 77. optimè probat contra nonnullos, quòd ſic, quia immunitas à ſolvendis decimis etiam prædialibus, tam à Laicis, quàm à Clericis, cum bona fide uſu capi poteſt cum titulo, annis quadraginta, ſine titulo verò, tempore immemorabili, non ſolùm in parte, ſed etiam in totum, dummodò tamen Eccleſiæ miniſtris interim ſufficiens ſubſtentatio ex aliis titulis, puta ampla Eccleſiæ fundatione, fidelium oblationibus, & piis legatis, ſuppetat. Et ita teſtatur docere decem Doctores, quos dat, & ſequitur Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 7. *num.* 9. quibus ipſe Diana addit Sylvium 1. 2. Div. Thomæ *quæſt.* 87. *artic.* 1. *concluſ.* 5. Facundez *præc.* 4. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 24. Reginaldum *tom* 2. *lib.* 19. *cap. ult. ſect* 3. *quæſtiunc.* 4. *nu.* 97. Monetam *tract. de decimis cap.* 5. *quæſt.* 6. *concluſ.* 4. *num.* 112. & alios penes ipſos, quidquid in contrarium aſſerant aliqui Juriſconſulti, quos ipſe non ſequitur; nam hanc noſtram ſententiam tutè ſequi poſſe fatetur. Vide ipſum, & non pigebit.

1232 Inter. 12. Quam pœnam incurrit Laicus, qui diſputat cum hæretico de fide Catholica?

Reſp. Peccat mortaliter, & eſt excommunicandus, ut patet *ex cap. quicumque §. Inhibemus, de hæreticis in* 6. Et hoc intelligendum eſt, etiamſi talis Laicus ſit vir doctus, prout docet Suarez, Azorius, & Sanchez. Verùm Diana *part.* 5. *tractat.* 13. *reſolut.* 22. putat contrariam ſententiam eſſe probabiliorem, quam tuentur Cajetanus, & Bannes in 2. 2. *quæſt.* 10. *artic.* 7. Ledeſma, & Hurtadus de Mendoza; nam poſito, quòd Laicus ſit vir doctus, nullum periculum ſubverſionis incurrere poſſunt, nec ipſe, nec alii audientes diſputationem, quod eſt finis dictæ legis Canonicæ; ſiquidem ceſſante fine legis in particulari, ceſſat ejus obligatio, ut docent quamplurimi Doctores apud Dianam *part.* 1. *tractat.* 19. *reſolut.* 28. *& part.* 5. *tractat.* 14. *reſolut.* 96. Ergo &c. Sed vide omninò Sanctum Thomam 2. 2. *quæſtiunc.* 10. & Sylvium *verb. diſputare num.* 1. ubi benè inquit: Secundum Sanctum Thomam leges reſpiciunt, quod in pluribus accidit, ut Laicum rudem eſſe in iis quæ fidei ſunt. Ex qua doctrina ſequitur ſervandam eſſe legem, etiam ſi ceſſet finis legis in particulari; ceſſet, inquam, ſolùm negativè (quæ eſt doctrina, & mens Sancti Thomæ) & hinc corruit fundamentum ſecundæ ſententiæ.

T I-

TITVLVS CXXXI.

De Largitione Munerum.

Vide tit. de Abbatiſſis, &c. Int.3. tit. de Bul.Int. 3. tit. de Præl. Reg. ad quæſ 2.tit.de Regul.&c. Int.40.71.tit.de Reliq.ſac. Int.5. tit.de Teſtib. &c. Int.1. tit. de Viſit. Interr. 2.3.4.5.7.8.

1233 INter. 1. Epiſcopus, & alius habens Beneficium Eccleſiaſticum, poſſuntne licitè donare aliquid amicis, vel conſanguineis?

Reſp. Dato etiam, quòd Epiſcopus, vel Beneficiarius ſit dominus fructuum ex beneficiis provenientium quoad illam partem, quæ ſupereſt ultra congruam ſuſtentationem, quod quidem non eſt ita certum, cum multi Doctores doceant, illos nequaquam fieri dominos partis ſuperfluæ, ſed tantùm illius diſpenſatores. Vide Doctores penes Dianam *p.5.tr.8.reſ.*31.qui ferè omnes ſunt ex inclyta Prædicatorum familia,& eſt ſententia Div.Thom.*Quodlib.6.art.*1.& 2.Tamen eſt communis aſſertio,quòd ſub peccato mortali teneantur illam partem erogare, aut diſpenſare in uſum pauperum, vel alterius cauſæ piæ;& hanc obligationem probat ex Vaſquez Cardin.de Lugo *de juſtit to.*1.*diſp.*5 *ſect.*2. *n.*16.non ſolùm oriri ex jure humano, ſed ex jure naturæ. Vide Concil.Trid. *ſeſſ.*25. *de reformat. c.*1. & præſertim Dianam *p.*8.*tr.*6.*reſ.* 14.Tolet.*lib.*8.*c.*38.*n.*1. Bonac.*de obligat.Beneſ. diſp.*4. *punct.*2. *à n.*13. & Barboſ.*in Trid.ea ſeſſ.* 25. *c.*1.*n.*7. qui omnes concedunt poſſe Epiſcopum, ſicut alium Beneficiarium ſubvenire ex proventibus Eccleſiæ conſanguineis, vel amicis, dummodò verè pauperes ſint: tamen in hoc etiam debent vitari ſcandala, & ſuperfluitates, & priùs neceſſitates graviores aliorum ſuppleri, inquit Toletus loco citat. & alii, ne quidam eſuriat, alius autem ebrius ſit. Diſplicet ergo id, quod docet P. Rotarius, vir alioquin doctus, ac pius, *in Appar pro Examin.Cler.c.8.ſeſſ.*5.ſcilicet Epiſcopos, & Beneficiarios eſſe dominos fructuum ſuorum beneficiorum, nec ulla peculiari lege teneri in uſus pios, & eleemoſynas, quod ſupereſt ex congrua, & decenti ſuſtentatione, pauperibus erogare; & hanc eſſe ſententiam D. Thomæ, quam tota ejus amplectitur ſchola; nam oppoſitum tradunt Richard.Palud. Sanctus Antoninus, Petrus à Soto, Medina, aliique plures apud Dianam *dicta reſ.*31.quibus addo Cajetan.*in Summ.verb. Beneſic. Eccleſ pag.mibi* 37.*in princ.*& Armillam *eodem verb. n.*41. Ergo ab hac noſtra ſententia non eſt recedendum; nam licèt contraria, quam docet Rotarius, & alii, videatur plauſibilior, cum libertati faveat; tamen hæc noſtra eſt ſecurior, & in praxi ſequenda, quia ut inquit Fagnan. *tom.*3.*in primam p.*3. *Decret. cap. Sanè de pecul. Cler. ſub n.*5. *in fine*, homines timoratæ conſcientiæ magis accedunt ad iſtam, quàm ad illam ſententiam, & ibi culpam agnoſcunt, ubi culpa non eſt. Videantur quæsò Fagnanus ibidem, Barboſ. loco citato n. 4. & 7. Sylveſt. *verb. Clericus* 4. *n.* 11. *uſque ad* 15. *incluſivè*, Joan. Baptiſta Corradus *in Reſp. caſ.conſc.p.*1.*quæſit.*33. *per totum* & præſertim *in Addit.*ubi explicat D.Thom. 2.2.*q.*185. *art.* 7. ſed *Quodlibeto 6. art.*12. ſatis apertè loquitur Sanctus Magiſter, ut aſſerit idem Corrad. & verum dicit; Lezana *tom. ſecundus verb. Beneficium num. vigeſimo, & duobus ſeqq.* & alii penes ipſos; qui omnes docent peccare mortaliter Epiſcopos, & Beneficiarios, ſi ea, quæ ſuperfluunt neceſſitati naturæ, & perſonæ non expendunt in uſus pios, & eleemoſynas. Unde parùm refert diſputare, unde naſcatur hæc obligatio, an ex lege juſtitiæ, vel charitatis &c. Vide ſupracitatos Auctores, à quibus plura haberi poſſunt ad intentum; nam ego ſatis me explicavi in tit. de Cler. &c. ad Int. 18. & in tit. de eleem. ad Inter.1. ad quæ loca brevitatis gratia Lectorem remitto.

1234 Inter. 2. Eſtne licitum dare aliquid Epiſcopo ex cauſa benedictionis, vel ſuſceptionis habitus Religionis, aut profeſſionis Monialium?

Reſp. Dummodò non detur pecunia, vel aliquid aliud tanquam pro pretio prædictorum ſpiritualium, & dummodò detur poſt factum, non videtur illicitum; nam quando datur aliquid in remunerationem,quod dicitur donatio antidotalis, ſeu remuneratoria, quæ fit propter beneficium, quo aliquis benè de nobis meritus eſt, licita eſt, cum ſit de re ex gratitudinis virtute, moralique honeſtate debita, ut probat textus *in cap.*2. *placuit* 1. *q.* 2. Imò, ut docet Sanctus Thomas 2.2.*q.*107. *art.*3. ingratitudo ad minimum eſt peccatum veniale; unde non eſt credendum voluiſſe Papam in Bulla de largitione munerum tollere gratitudinis virtutem, præſertim à perſonis Religioſis, & eximere Moniales ab obligatione, per quam cuncti tenemur exhibere nos gratos benefacientibus nobis. Vide Valerium *in differ. utriuſque Fori verb. num.*81. & Dianam *p.*1. *tr.*6. *reſ.*15. & 24. Vide ſupra *in tit. de Abbatiſſis, ſeu Prioriſſis, ad Int.*3.*præſertim in fine*.

Digitized by Google

1235 Inter. 3. Poſſuntne licitè Moniales cum licentia Abbatiſſæ dare aliquid eorum Confeſſario ultra juſtum ſtipendium ei aſſignatum?

Reſp. Quòd Abbatiſſa poſſit concedere Monialibus ſibi ſubjectis licentiam quoad munerum largitionem eo modo, quo poteſt Prælatus Regularis ſuis ſubditis, docent Diana *p.1. tr.6 reſolut.*22. & alii, quos ipſe ſequitur, quibus addo Mendo *Epit. opin. Mor. verb. Moniales ſub nu.*10. *propè finem & verb. Paupertatis votum ſub n* 8. Auſonium in Summa Diana *verb. Abbatiſſa n.*8. *& verb. Paupertas Religioſa n.* 2. Itaque licitè poſſunt Moniales, cum licentia Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ, aliquid aliud ſuo Confeſſario præbere ultra aſſignatum ſtipendium, maximè ſi ſerviat cum magna charitate, patientia, & aſſiduitate, ut docent Diana *ubi ſupra reſ.*17. Lezana *tom.*2. *verb.dare, ſeu donare nu.*8. *propè finem*, Auſonius loc. cit. n. 9. & 2. & alii penes ipſos. Verum eſt tamen, quòd intelligendum eſt, niſi præcepto Superioris arctata ſit in hoc earum facultas. Vide Bonac. *in tr. de largit. munerum diſp.*3 *pun.* 6. *num.* 7.

1236 Inter. 4. Largitio munerum inter ipſos Religioſos eſtne licita?

Reſp. Largitio munerum inter ipſos Religioſos eſt peccatum proprietatis, ſi abſque Superiorum licentia fiat, ut docet Lezan. *tom.*1. *p.*1. *c.*6. *nu.* 54. niſi excuſetur ex parvitate materiæ, aut ſit de eſculentis, & poculentis parvi momenti.

1237 Inter. 5. Eſculenta, & poculenta poſſuntne licitè Religioſi largiri? & ad quem valorem aſcendere poſſunt dicta eſculenta, vel poculenta, ut licitè dari queant? & quid per eſculenta, & poculenta intelligi etiam poſſit?

Reſp. Leviora eſculenta, aut poculenta, ſeu alia aliqua ad devotionem, vel Religionem pertinentia munuſcula, dari poſſunt à Religioſis cum licentia Superioris, etiam localis, ut videre eſt in declaratione Sacr. Congregationis, de ſpeciali mandato Urbani VIII. edita, quam per extenſum refert Lezana *tom.* 2. *verb.dare, ſeu donare n.*10. Per leviora iſta eſculenta (quidquid dicant quidam nimis rigorosè) dicendum eſt cum Lezana loco cit. nu 7. & Diana *p.*1. *tr.*6. *reſolut.*13. ex mente Valerii *in differ. utriuſque Fori verb. munera differ.* 1. *nu.* 59. intelligi ea, quæ intra duos, vel tres dies conſumuntur, ſecundum terminos Juris communis, *cap. ſtatutum §. inſuper de reſcr. in* 6. ubi Gloſſa rectè explicat, id relinquendum eſſe arbitrio boni viri, habita conſideratione perſonæ dantis, & recipientis, ut *in cap. Et ſi quæſtiones de ſimon.* & pro hac ſententia, quam probabiliorem vocat Diana, refert etiam Bonacin. & Souſam. Limita tamen, dummodò talis donatio non ſit quotidiana, ut bene ex Sorbo obſervat Bonacina, quia non ampliùs dicerentur eſculenta leviora, ſed magna. Per eſculenta, & poculenta intelligi etiam poſſunt res medicinales, quæ eſu, & potu ſumuntur, ut de terra ſigillata, bezoar, pulvere, liquore, vel alio medicamento ſanandis morbis accommodato. Ita Bonac. *tom.*1. *tract. de larg. munerum diſp* 3 *punct.*1. *n.*9. & Lezana loco ſupracit. ſub nu. 7. Intellige tamen, dummodò iſta medicamenta ſint exigui pretii. Imò Leſſius *lib.*2. *cap.*8. *n.*104. aſſerit, quòd iſte caſus de eſculentis, & poculentis, aut ad devotionem pertinentibus extendi etiam poſſit ad alia ſimilia, quia in exceptionibus comprehenduntur caſus ſimiles. Vide Doctores penes Dianam *p.*1. *tr.* 6. *reſ.* 7. Idem docent alii, quos refert Lezana ubi ſupra, qui addit inſuper, quòd libelli aliquot devoti, thecæ reliquiarum, Imagines, Roſaria, Agnus Dei, & ſimilia exigui pretii dari licitè poſſint cum prædicta Superioris licentia. Vide ipſum Lezanam loco cit. ubi plura ad intentum, *& tom.*1. *p.*1. *c.*6. *n.* 53. *& ſeqq.* idem docuerat.

1238 Inter. 6. Quænam ſunt pœnæ impoſitæ contra Regulares aliquid donantes non ſervata forma Bullæ Clemen. VIII. de largitione munerum, & declaratione S.Congr. ſub Urbano VIII. edita?

Reſp. Sunt privatio eo ipſo dignitatum, graduum, munerum, & officiorum, inhabilitas ad ea, & alia quæcumque, perpetua infamia, privatio vocis activæ, & paſſivæ abſque ullo Superioris decreto, & quòd procedi poſſit contra illos, tanquam contra furti, & ſimoniæ criminoſos, Lezana *tom.*2. *verb. dare, ſeu donare num.* 14. *Sed vide ſequentes reſponſiones hic immediatè poſitas, & Interrogat.* 1. *tit.* 168. *de Pœnis.*

1239 Interrogat. 7. Si Religioſus ſine licentia ſui Superioris præbeat munuſculum duorum aureorum, inciditne in dictas pœnas?

Reſp. Licèt dictus Religioſus in iſto caſu peccet mortaliter contra votum paupertatis, & etiam committat peccatum furti, quia ſubſtrahit à Monaſterio dictam quantitatem, (nam quidquid acquirit, Monaſterio acquirit. Habetur *ex l.placet de acquir.hæredit. & c in præſentia de probat.*) Vide Lezanam *to.* 1. *p.*1. *c.*6. *n.* 40. tamen præfatas pœnas non incurrere, tradunt plurimi Doctores, quos allegant, & ſequuntur Diana *part.* 1. *tract.*6. *reſolut.* 5.

&c

& Lezana *dicto tom.2. verb.dare, ſeu donare ſub n.*15. Quorum ratio eſt, quia ſumma duorum aureorum in jure dicitur modica, & patet *ex l.ſi oleum* 15.*in fin.juncta l.ſequen.ubi Gloſ.ff.de dolo*, cum Filino *in cap interfeciſti de homicidio*. Imò ita declaraſſe Clem.VIII. P.Claudio Aquavivæ Generali Societatis Jeſu, referunt præfati auctores. Et hoc quidem eſt probabiliſſimum, quia dictæ pœnæ ſunt rigidiſſimæ, & pœna debet eſſe proportionata culpæ, ac proindè non pro qualibet munerum largitione, ſeu donatione, etiam contra Bullam, æquum eſt, ut incurrantur; ſed hoc intelligendum eſt, dummodò legitimus Superior quantitatem non definiverit, ut rectè notat Bonac. *ubi ſuprà punct.*5.*ſub n.*6.*verſ.tertia ſententia*.

1240 Inter.8 Si Religioſus ſucceſſivè plura modica donaverit, quæ tamen perveniant ad dictam quantitatem duorum aureorum, incurritne illas pœnas ſupra relatas?

Reſp. Puto, quòd in iſto caſu militet eadem ratio, ut dicitur de furtis parvis, quando pervenitur ad gravem, ſeu notabilem quantitatem; nam ſi tales actus ſunt aliquo modo uniti, vel ratione temporis, vel loci, aut furetur minima animo furandi ſucceſſivè majora, in quo ultimo caſu ſemper peccat mortaliter in ſingulis donationibus etiam minimis, ſicut accidit in furto, poſtquam pervenitur ad quantitatem notabilem: Itaque ſemper peccat mortaliter Religioſus, qui ſucceſſivè minima furatur, vel retinet, accipit, ſeu expedit ſine licentia Superioris, contra votū Paupertatis. Quando verò iſti actus ſunt omninò diſparati, nec advertit ſe præcedentia furta commiſiſſe, nec habuit animum ſurripiendi majora, probabile eſt non committi peccatum mortale, etiam quando pervenitur ad magnam, ſeu gravem quantitatem, ut breviter dixi *in tit.*90.*de Furto, ad Int.*5. Ita quoq; dicendum eſt in caſu præſenti propter eandem rationem, ut benè notat Lezana *tom.*2 *verb.dare, ſeu donare n.*16. & pro ſe citat Bonac. *in tract.de largit.muner.pun.*5.*n.*7. & 8. Sed vide Dianam *par.*1.*tr.*6.*reſol.*34.

1241 Inter.9 Dictæ pœnæ impoſitæ contra Regulares aliquid donantes ſine licentia Superioris, incurrunturne ipſo facto abſque Judicis ſententia, vel poſt ſententiam Judicis?

Reſp. Quamvis in Bulla Clementis VIII. de largitione munerum dicatur has pœnas incurri eo ipſo, & abſque ullo Superioris decreto, aut miniſterio, & ipſo facto; tamen probabile eſt requiri aliquam ſententiam criminis, aut delicti declaratoriam. Ita docent plures apud Lezanam *loco proximè cit.num.*14. Imò plurimi Doctores mox citandi ſuſtinent hoc eſſe verum, non ſolùm de pœnis non purè privativis, in quibus exequendis aliqua actio hominis requiritur, ſed etiam de purè privativis, in quibus nulla talis actio eſt neceſſaria; & horum ratio eſt, quia delinquens nulla lege tenetur per exteriores leges ſtatutam pœnam adverſus ſeipſū executioni demandare, cum Judex eam minimè exequatur, ut docet S.Thomas 2.2.*qu.*62. *art.*3. & alibi Cajetanus, Filinus *in cap.audivimus* 41. *de Simonia*, Marcus Paulus Leo *in praxi ad litteras M.Pœnitent. fol. mihi* 172. *verſ. ſecundum jura, propè fin.* Tum etiam quia non eſt credibile Legislatorem (qui præ oculis æquitatem habere debet, *l.quòd ſi Ephiſ ff.de eo, qui certo loco*) velle facere partem ipſam contra ſe executricem: tum denique, quia nimis rigidum, durumque videtur hujuſmodi pœnas incurri, etſi obligent ipſo jure, vel ipſo facto ante Judicis ſententiam; nam ſi homines deberent exequi pœnas in ſe ipſos, talis lex non eſſet accommodata humanæ imbecillitati. Sic Decius, & Filinus *in cap.*1. *de conſt.* Sotus *lib.*1. *de juſt. & jure quæſt.* 6. Sanchez *in Summ. tom.*2.*lib.*6.*c.*17.*nu.*39. & *de matrim.li.*9.*diſp.*30. Covarruvias *par.*2.*cap.*6. *§.*8. *num.*10. Molina *de Juſt.tom.*1. *tract.*2.*qu.*36. cumulati per Marcum Paulum Leonem *loco citat fol.*359. *verſ contraria tamen*; & hanc ſententiam tenet Gloſſa *in cap. Fraternitas tua*, *in verb. cum argumento* 12. *quæſt.*2. Navar. *in man.cap.*23. *num.*66. Emm. Sà *verb.Pœna nu.* 1. & *vera. lex num.*33. & alii plures apud Lezanam *tom.*3.*verb.pœna num.*8. & *tom.*1. *part.*1. *cap.*10. *num.* 30. Vide etiam Dianam *par* 1.*tr.* 2. *reſ.*66. Auſonium *in ſumm Diana verb Regulares*, Lantuſcam *in Theatr. Regular. verb. votum, ſeu vox numer.*7. & alios penes Bonacin. *loco ſupracit. num.*3. Quid autem ego circa hanc difficultatem ſentiam, dicam ſincerè *in titul.* 168. *de pœnis*, *ad Interrogat.* 1.

1242 Inter.10. Quam pœnam incurrunt, qui dum Rectoris, & Gubernatoris officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, munera recipiunt, & dantes illa?

Reſp. Præter eſculenta, & poculenta, quæ brevi tempore conſumi poſſunt (quod tempus ad biduum ſolùm extenditur) Paulus II. ad præcavendum violandæ juſtitiæ periculum, jure optimo excommunicationis pœnam impoſuit, non ſolùm Gubernatoribus Civitatum, & Terrarum ſtatus Eccleſiaſtici recipientibus munera, quæcumque illa ſint, ſed etiam ipſis tradentibus munera extendit dictam

Digitized by Google

dictam excommunicationis pœnam, à qua, niſi in mortis articulo, abſolvi non poſſunt, præterquàm à Romano Pontifice pro tempore exiſtente. Imò præfati munera recipientes ab iis, qui ſuæ poteſtatis ſunt, non ſolùm excommunicationem ipſo facto incurrunt, verùm & inſuper omne id, quod acceperint,& aliud tantũdem reddere tenentur; quæ reſtitutio fieri debet non tradenti munera, ſed pauperibus, quia par non eſt,ut ſocius criminis, ſeu cooperator peccati alterius, commodum ſentiant, cum ſit reus peccati ejuſdem ſpeciei, quod Rectores, & Gubernatores munera recipiendo committunt. Et nota, quòd Bulla Pauli II. quæ incipit: *Munera*, confirmata fuit à Sixto IV. in ſua Bulla incip. *Etſi* §.3. *verſ.& quæ*. Vide Bonacinam *tom.3. de cenſ.in partic.diſp.2.qu.7.punct. 8.per tot.* Dianam *par.9. tract.8.reſol.*42. & ea quæ dicam *in tit.*241.*ad Int.*2.5.*&* 6. loquens de Epiſcopis, & Viſitatoribus in actu viſitationis munera recipientibus.

1243 Inter. 11. Quam pœnam incurrunt dantes, & recipientes aliquid in Curia pro gratia, ſeu juſtitia obtinenda?

Reſp. Tam dantes, quàm recipientes, ipſo facto excommunicationem Summo Pontifici reſervatam incurrunt, ut patet ex Bulla Felic. recor.Gregorii XIII edita anno 1574. & aliis pœnis inſuper afficiuntur, ut videre licet apud Bonacinam *loco ſupracit. diſp.2.qu.3. pun.31 per tot.*& apud Lezanam *tom.2. verb.dare,ſeu donare, à n.19.uſque ad finem*, qui latè, & luculenter de hac agunt materia,quę non ita facilè hìc à me poteſt explicari ſine nota longitudinis, quam fugere procuro, ſciens brevitate gaudere modernos. Vide Dianam *par.7.tract.*4.qui fusè loquitur de hac materia periculoſa quidem,& faxit Deus,quòd circa illam multi Sæculares, & Religioſi non naufragentur,ut aſſerit idem Diana *reſ.*1. Vide igitur ipſum uſque ad reſol.14. incluſivè; nam rectè refert auctoritates Doctorum, & ſuam profert ſententiam quoad BullamGregor.VIII. *de datis, & promiſſis in Curia, pro gratia,ſeu juſtitia obtinenda*. Tandem omninò videnda eſt Conſtitutio quædam Alex.VII.quę incipit: *Inter graviſſimas*, ubi loquitur de datis, & promiſſis pro juſtitia, & gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, quam confirmavit, & innovavit Innoc.XII.anno 1699. *III.Kal.Februarii, in alia ſua Conſtit.incip.Sacerdotalem & Regiam Urbem*, ut dicam infra *in tit.* 220.*de Teſtibus, & Teſtimoniis, ad Int.*1.

TITULUS CXXXII.

De Legatis.

1244 Inter. 1. Legatum relictum Uxori à Viro, quandiu ſteterit in domo ipſius Viri, quomodo intelligitur?

Reſp. Intelligitur, quandiu ſteterit in vita viduali; conſequenter uxor ſecundò nubens, amittit hujuſmodi legatum. Surdus *de alimentis tit.7.§.23 n 22.* Sanchez *tom.2.lib.7 diſput.91.nu.51.* apud Bonacinam *de contract diſp. 3.qu.17.punct.8.§.4.ſub n.*14.Vide ad Interrogat. ſequentem.

1245 Inter. 2. Legatum relictum conjugi quandiu cum filiis defuncti commorata fuerit, peritne, ſi ipſa tranſeat ad ſecunda vota?

Reſp. Quidquid alii reclament; Diana *par.* 10.*tr.*13 *reſ.*9. cum Sanchez, & Martino à S. Joſeph, Caſtropalao, non perire reſolvit; & hanc aſſignat rationem,quia Vir tranſiens ad ſecunda vota non admittit filiorum tutelam, nec educationem; mater verò, etſi tutelam amittit, non tamen educationem,ſi arbitrio Judicis relinquatur, an conſervari in ea debeat: ergo ex ſolo tranſitu ad ſecundas nuptias non habent filii occaſionem ſufficientem à ſocietate matris divertendi, ſiquidem illius honeſtatis, moris, & conditionis eſſe poterit, quæ ſuſpicionem ortam ex ſecundis nuptiis evincat. Et ſic patet reſponſio ad rationem aliter ſentientium. Imò notat ipſe Diana ibidem in fine, etiam decedentibus filiis, Matrem prædictum legatum non amittere.

1246 Inter. 3. Legatum ſub conditione uxori, ſi caſtè vixerit; ſi illa ad ſecunda vota tranſeat, amittitne hujuſmodi legatum? & quid ſi fiat Monialis, ſi teſtator dixerit, dum vidua fuerit uxor?

Reſp. Quod non amittat, ſi nubat, aſſerunt plures Doctores, quos refert, & ſequitur Bonac. *de contr.diſp.5.qu.18 pun.8.§ 4.num.* 10. & hanc ſententiam probabiliſſimam eſſe putat Diana *par.10.tr.15.reſol.21*.& eam tuetur Molina, Vaſquez, & Dicaſtillus. Et ratio eſt, quia caſtitas, & honeſtas requiſita ut conditio, non amittitur per ſecundas nuptias. Oppoſitum verò docet Sanchez *de matr.tom.2.lib.7 diſp 91 num.*16.& alii plures allegati per ipſum. Tamen in praxi puto primam ſententiam tutè ſequi poſſe, dummodò de mente Teſtatoris aliter non conſtaret,ut benè advertunt Bonacina, & Diana locis cit.& præſertim Sylveſt. *verb.Legatum* 1.*num.*9. qui limitat,niſi aliud ſenſerit teſtator,vel habeat uſus,

Digitized by Google

uſus loquendi ; ideò vide Sylveſt. qui plura congerit ad intentum. Cæterùm quoad ſecundam partem Interrogationis, nimirùm legatum relictum Viduæ, quamdiu vidualem vitam ſervaverit, non amittitur, neque Officio Judicis amittere debet, ſi ipſa Religionem ingrediatur, quia propriè dicitur vitam vidualem ſervare, imò potiùs firmiter conſervat. Vide Bonac. *ubi ſup. nu.*13. & Dianam *par.*10. *tract.*13. *reſol.*9. *verſ. Notandum hìc obiter*, qui alios concordantes referunt.

1247 Inter. 4. Legatum ſub conditione caſtè, & benè vivendi, amittiturne per amplexus, & oſcula, & tactus impudicos; vel requiritur actus completus in genere luxuriæ?

Reſp. Eſt diſſenſio inter Doctores; quidam enim dicunt, non amitti, niſi per copulam carnalem; alii verò amitti per amplexus, oſcula, & tactus impudicos, teſte Emm. Sà *verb. legatum num.*43. Bonac. *loco cit. num.*11. dicit, quòd illa vitam inhoneſtam non dicitur agere, quæ unicum, vel alium actum laſcivum admiſit, aut quæ ſemel, vel iterùm fornicata eſt. Verùm Sanch. *loco cit. diſp.*91. *n* 38. pro utraque parte refert Doctores, & pro negativa affert Navar. & tandem num. 40 mediam ſententiam tenet, nempè non amitti legatum per unicum, vel alium actum hujuſmodi laſcivum, ſed ſolùm quando fœmina pluries id fecerit, ut arbitrio boni viri poſſit dici impudica, & inhoneſtè vivens, Tandem Caſtropalao *tom* 3. *diſp.*4. *pun.*13. §.7. *n.*20. fatetur ſibi placere ſententiam Navarr. ſpectato conſcientiæ foro; & probat, quia verba caſtè, & honeſtè vivendi, ſecundùm proprietatem ſumpta, non deficiunt plenè, & perfectè ex hujuſmodi actibus libidinoſis, ſecluſa fornicatione, vel pollutione, cum in materia luxuriæ non ſint actus conſummati, & perfecti, ſed ſolùm inchoati: ergo ex illis tantùm, legatum amitti non poteſt, quia ad amittendum legatum conditionale, debet conditio integrè deficere, maximè cum dicta privatio ſit odioſa, quæ ultra proprium ſignificatum extendenda non eſt; & huic ſententiæ fatetur adhærere Diana *p.*10. *tract.*13 *reſ.* 9. Mihi tamen magis placet ſententia Sanchez, & Bonac. nam honeſtè non dicitur vivere, qui ſæpiùs in hos actus labitur, ſed potiùs turpiter vivere cenſetur, ut per ſe patet; conſequenter non poteſt in conſcientia retinere legatum. Vide Ludovicum Lopez *part.*10. *Inſtructorii cap.*293. *colum.*13. & Dianam *par.*9. *tract.*15. *reſol.*21. *verſ. Sed ſi quæras*.

1248 Inter. 5. Legatum relictum uxori, ſi honeſtè, & caſtè vixerit, poteſtne illa in conſcientia retinere, ſi occultè fornicetur?

Reſp. De tali dubio ex profeſſo agit Diana *par.*10. *tract.*13. *reſ.*8. ac refert Doctores pro utraque parte ſententes. Ipſe verò, licèt probabilem putet ſententiam affirmativam, tamen fatetur adhætere negativæ ſententiæ tanquam magis communi, & eam amplectendam eſſe putat cum Sanch. *tom.*2. *de matrim. lib.*7 *diſp.*91. *num.*3. & 4. & aliis ab eo allegatis, qui optimas rationes adducunt: & hanc unam ſum contentus referre; nam licèt regulare ſit pœnam minimè obligare ante Judicis ſententiam, tamen fallit in pœna à teſtatore adjecta; debetur enim ſtatim, ac incurritur in foro conſcientiæ, nulla expectata Judicis ſententia, aut executione. Armilla *verb. Pœna*, *ſub num.*1. Imò nec verè, nec propriè rationem pœnæ habet, cum ſit potiùs quædam conditio à Teſtatore, qua teſtator uxorem legare voluit, quod eſt integrum illi efficere, *l. ab eo C. de fideicomm.* cum ſimilibus. Unde ſicut in aliis à teſtatore diſpoſitis non deſideratur Judicis ſententia, ut executioni mandetur; ita neque ad pœnam ſubſtinendam, quatenùs pœna eſſe putetur, & teſtatoris voluntatem omninò implendam eſſe, docent communiter Doctores. Tandem certi juris eſt, quòd diſpoſitio conditionalis, omiſſa conditione, non ſortitur effectum, *leg. Qui hæret leg. Mævius ff. de condit. & demonſt.* Rota *deciſ.*315. apud Farinac. *par.*2. *recent.* Tiraquell. *de retract. tit.*2. *§.*2. *Gloſ. n.*2. & 4. Tuſchus *pract. concl. tom.*2. *lit. C. conc.*483 ſed vide Sanchez, & Dianam *locis citatis*, qui hoc probant efficaciùs. Nec relevat, ſi dicatur, quòd nemo tenetur ſuam turpitudinem manifeſtare, quia dicimus, ut non ſe prodat cedendo uſumfructum hæredi, ſed debeat illum exigere, & poſtea hæredi ſecretè reſtituere; & ſic faciendo, famæ ſuæ conſuleret, & obligationi, cui obſtricta eſt, in conſcientia ſatisfaceret. Vide Bonac. *de contract. diſp.*3. *qu.*17. *punct.*8. *§.*4. *nu.*11. & 12. & iterùm Dianam *ead. par.* 9. *tract.*15. *reſ.*21. *verſ. Sed ſi quæras*.

1249 Inter. 6. Legatum, ſi caſtè vixerit, amittiturne per unam tantùm fornicationem occultam?

Reſp. Sanchez *lib.*8. *de matrim diſp.*91. *nu.*31. ſententiam negativam variis rationibus confirmat; tamen ipſe abſolutè eam non approbat, docetque, quòd ob unam fornicationem, etiam occultam, amittitur legatum relictum alicui fœminæ ſub cõditione caſtè, & honeſtè vivendi; & rectè id probat. Oppo-

poſitum tenet Mazuchellus *de caſ.reſer.diſp.2. cap.10.diffic.2.nu.*44 & hæc ſententia Mazuchelli mihi ſatis probatur, quia ex uno actu non denominatur quis honeſtus, vel inhoneſtus, ſicuti neque prodigus, aut liberalis, ſed ad prædictam denominationem actuum frequentia deſideratur; nam unica fornicatio non efficit, ut fœmina dicatur inhoneſtè vivere; undè dicitur, quòd unica hirundo non facit ver. Vide Mazuchellum, & Dianam *loco ſupracit.* Et nota, quòd Mulier, quæ duo admiſit cauſa quæſtus, eſt Meretrix,ut docet Sylveſter *verb.Infamia nu.*9 *&* 10. quia in malis actibus, & in delictis ſufficit binus actus ad probandam conſuetudinem, ideòque non dicitur luxurioſè vivere quis ex ſolo unico actu fornicationis, ut benè oſtendit Diana *ubi ſup.*& Bonac.*de contract.diſp.*3.*q.*17.*punct.*8. *§*.4.*n.*11.qui tamen benè advertit,niſi legatū factum fuit ſub conditione, ſi non fuerit fornicata; nam tunc per unam fornicationem, etiam occultam, amittitur legatum. Diana *ex par* 9.*tr.*15 *reſ.*21.*verſ.Sed ſi quæras*.

1250 Inter.7 Legatum amiſſum ob fornicationem, vel ob vitam inhoneſtam, recuperaturne, ſi fœmina redeat ad meliorem frugem, & ſe emendet?

Reſp. Naldus *in Summ. verb. Legatum num.* 40.affirmativè reſpondet, quod etiam videtur tale dictum probabile,tam Trullen *in decal tom.*2 *lib.*7 *c.*28.*dub.*12. *nu.*19. quàm Dicaſtillo *de juſtit.lib.*2 *tr.*19.*diſp.*3.*dub* 3.*nu* 45. qui tamen probabilius putant oppoſitum cum Sanchez, & aliis, cum quibus tenet etiam Diana *loco prox.cit. verſ Et tandem.* Et ratio eſt, quia ex communi modo intelligendi,hæc videtur fuiſſe mens teſtatoris, ut nolit uxorem frui legato, poſtquam turpitudini ſe adjecit. Itaque concludunt non recuperare legatum amiſſum ob fornicationem, aut vitam inhoneſtam, quamquam ad meliorem frugem redeat, quia deficiente conditione legati, legatum expiravit, & non datur regreſſus. Vide Bonac *loc.cit n.*12.

1251 Inter.8.Legatum relictum uxori ſub conditione non ineundi ſecundas nuptias, amittiturne, ſi ipſa fuerit fornicata?

Reſp. Non amittitur, quia legatum explicandum eſt juxta verborum ſignificationem: Hæc autem conditio non ineundi ſecundas nuptias non ſignificat amittendum eſſe legatum per fornicationem, ſed per nuptias. Ergo &c. Ita docent Bonac. *de contr.diſp.*3.*qu.* 17.*pun.*8. *§*.4.*num.*16. & alii plures apud ipſum. Idem ſuſtinet Diana *par.*10. *tr.*15 *reſol.* 21. *verſ Et tandem nota*, & hanc eſſe probabiliorem ſententiam fatetur Bonacina loc. cit.

1252 Inter. 9. Legatum ſub conditione non tranſeundi ad ſecundas nuptias, amittiturne per ſecundas nuptias invalidas, aut per Matrimonium validum, & non conſummatum?

Reſp. Bonac.*ubi ſup.nu.*17.*&* 18 ex Sanchez, Guttierez, & aliis dicit,quòd non amittitur in foro conſcientiæ per ſecundas nuptias invalidas, quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, juxta regulam, *Non præſtat*, *de regul.jur.in* 6. Idem dicit,ſi Matrimonium nondum fuit conſummatum, quia nomine nuptiarum, ſeu Matrimonii, in materia odioſa, ſeu pœnali intelligitur matrimonium conſummatum; & hæc omnia docet Diana *p.*10. *tr.*15 *reſ.*21. *verſ.An verò*, *& verſ. Sed quid*. Vide Armillam *verb. pœna ſub n.*1.

TITULUS CXXXIII.

De Libris Prohibitis.

Vide tit. de Parv. Mat. Inter 9.

1253 INter.1. Quam pœnam incurrit, qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legit, vel retinet?

Reſp. Qui legit, vel retinet libros, ſeu ſcripta hæreticorum, velquorumcumque Auctorum damnata, & prohibita, propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, incurrit excommunicationem Indicis *reg.* 10. *ad finem*, quæ tamen nulli eſt reſervata, ac proinde de jure communi poteſt à quolibet Confeſſario per abſolutionem auferri. Qui verò ſcienter legit, retinet, aut imprimit libros hæreticorum de Religione tractantes, aut hæreſim continentes, incurrit ipſo facto excommunicationem Papæ reſervatam in Bulla Cœnæ. Vide Bonac. *de cenſ. diſp* 2.*qu.*5.*punct.*4.*num.*2.*&* 3.Lezanam *tom.*3. *verb.Libri num.*15 *& ſeqq.* qui alios alligant id aſſerentes.

1254 Inter. 2. Incurritne excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui legit libros Hæreticorum de Religione tractantes, hæreſim tamen non continentes?

Reſp. De hoc non eſt dubitandum, quia ad incurrendam dictam excommunicationem, ſufficit,quòd alterum horum contineant,vel hæreſim, vel de Religione ex inſtituto tractent; nam Bulla Cœnæ apertè loquitur disjunctivè, & alterum tantùm petit. Ita docet Facundez *in præcept.decal. tom.*1. *lib.*1.*cap.*14. *num.* 13. & concordat Sanchez *in Summ.lib.*2. *tom.*1.

*tom.1. cap.1. num.*33. Suarez *de Fide diſput.* 20. *ſect.*2.*numer.* 10. & Sanctarellus *in tract. de hæreſi cap.*13.*dub. unit. num.* 10. quos dat, & ſequitur Diana *par.*6 *tr.*6.*reſ.*55. Unde non ſunt audiendi, qui oppoſitum docent. Vide ea, quæ dixi *ad Inter. antecedentem*, & *dicam ad Inter. ſequentem*. Imò Souſa *in Bulla Cœnæ cap.* 2.*diſp.*13. *num.* 11. rectè obſervat, lectionem librorum prohibitorum in odium Auct.interdici, & libri hæretic.prohibentur in pœnam illorum Auctor.quamvis hæreſim non contineant, ut ait Sanctarellus *loc.cit.cap.*14. *nu.*4. Ergo &c. Vide Auguſt. Matthæuc. *in Caut. Confeſſ lib.*1.*cap.*34.*n.*4.& *ſeqq.*

1255 Inter. 3. Qui legit librum hæreticorum tractantem de Religione,aut hæreſim continentem, ſed non intelligit id quod legit, cum ſit idiota neſciens linguam latinam incurritne in pœnam excommunicat. Bullæ Cœnæ?

Reſp. Multi dicunt,quòd non incidit in excommunicationem, ut Sanchez, Filliucius, & Suarez,cumulati à Diana *part.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 36. cum quibus ita ipſe tenet: & ratio horum eſt, quia illa non eſt formalis,& vera lectio, ſed tantùm materialis; unde dicunt, quòd ceſſat ratio legis, cum non ſe exponat periculo imbibendi hæreſim: Mihi tamen probabilius videtur oppoſitum cum Megala *in* 3 *part. lib.*3 *cap.* 1. *numer.* 45. Bonac. *de cenſ. diſp.*2.*quæſt.*5.*pun.*4. *nu.* 15. & aliis quos refert ipſe Diana *par.*6. *tract.* 6. *reſ* 49. quorum fundamentum eſt, quia Eccleſia in prohibitione librorum hæreticorum non habet hunc ſolum finem, ſcilicet,ne Catholici falſa doctrina inficiantur, ſed prætereà legem ſtatuit in pœnam Authorum hæreticorum, atque in odium ipſorum, ad eorumque dedecus mandat, ne leganrur eorum libri, etiamſi de Religione non tractent,ut ſunt Dialectici,Rhetorici, Gramatici &c. in quibus non ineſt perverſionis periculum: Ergo dicendum eſt, ad incurrendam dictam excommunicationem non requiri, ut legens legat formaliter, ſcilicet, quòd intelligat, quod legit, quia Bulla Cœnæ in deteſtationem hæreſis, & hæreticorum vult omninò, ne hujuſmodi libri legantur, nec ullo modo retineantur, ſive curioſitatis gratia, ſive ad eos confutandos,etſi in rerentione hujuſmodi librorum non adſit periculum imbibendi hæreſim; ex quo ſequitur, Eccleſiam non habere hunc ſolum finem ſed prohibere quoque, ne legantur, & retineantur, ad obſcurandum, & abolendum eorum nomen, & ne hoc afficiantur honore,ut inter manus Catholicorum hominum volvantur, & in domo propria, ſive aliena, ſuo nomine proprio, ſive alterius, retineantur, Concludendum eſt igitur, quòd qua ndo lex habet plures fines, deficiente uno, obligatio legis non deficiat; ergo &c.

1256 Inter. 4. Contrahiturne excommunicatio ab eo, qui per alium legir aliquem librum prohibitum, vel Hæreticorum, hęreſim continenrem,aut de Religione tractantem, ſeu prohibitum ob falſi dogmatis ſuſpicionem?

Reſp. Non conveniunt DD.quos citat Diana *par.* 1. *tract.* 11. *reſ.* 33. tamen non eſſe recedendum ab affirmativa ſententia, docet ipſe Diana; nam qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur, juxta regulam Juris in 6.& ita videtur per ſe ipſum legere, qui per alium legit; & pro hac ſententia ſunt Alterius, Sayrus, Graffius, Azorius, Layman, Mègala, Suarez, & Reginaldus, qui pro negativa ſententia malè citarur à Bonac. *de cenſ. diſp.*2.*quæſt.*5.*punct.*4 *n.*11. Tamen diſtinguendum eſt cum Lezana *tom.* 3. *verb. lib. num.* 21. vel enim ille nullo modo fuit cauſa, quod alius librum legeret, vel fuit cauſa, auctoritate, vel mandato; in primo caſu non incurrit excommunicationem, benè ramen in ſecundo. Ita etiam ſi ſolùm fuit cauſa legendi illum librum, dumtaxat ſuadendo, monendo, petendo, conſulendo, non incurrit, niſi id fecerit animo audiendi per alium ea, quæ legit, quia tunc moraliter cenſetur legens, & valet illa regula, Qui per alium facit,&c. Ita ex Layman docet Lezana ibidem, & in praxi puto tenendum.

1257 Inter. 5. Incurrirne excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui legit Epiſtolam, ſeu litteram miſſivam alicujus Hæretici; in qua aliquam hæreſim docet? aut Epiſtolam dedicatoriam, vel Indicem, &c ipſius libri?

Reſp. Quoad primum dubium, Sanchez *tom.*1.*lib.*2.*cap.*10.*num.*29. Layman *lib.* 2. *tract.* 1.*cap.* 15. *numer.* 3. & alii penes Dianam *part.* 5. *tract.*13. *reſ.*16. dicunt, quòd non; tamen mihi probabilius videtur oppoſitum, quod tuetur Megala, cui adhæret Diana ibidem, quia licèt Bulla tantùm loquatur de eorum libris legentibus, tamen prohibitum eſt Catholicis communicare cum Hæreticis, eorum ſcripra legendo. Cæterùm communis ſententia docet, legentes procemium, præfationem, indicem, epiſtolam dedicatoriam, vel ſimilia reperta in Hæreticorum libris, incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ. Vide Lezanam *tom.*3.*verb.lib.ſub num.* 29. & Dianam *par.*10.*tract.*12.*reſ.*46.*verſ.Nota hic &c.*

1258 Inter.6. Qui legit ſcholia, ſeu additiones hæreticorum contenta in libris Auctoris Catholici, eſtne cenſendus excommunicatus?

Reſp. Varii varia dicunt; quidam enim tenent ſubjacere excommunicationi latę in Indice librorum prohibitorum, alii verò putant legentem hujuſmodi ſcholia affici excommunicatione Bullæ Cœnæ, poſito, quòd ſcholia adeò copioſa, & multa ſint, ut liber potiùs videatur compoſitus ex ſcholis, & annotationibus, quàm ex textu, ut videre eſt apud Bonac *de cenſ.diſp.2.qu.5.pun.4.num.*6. Sed oppoſitum tenet ipſe Bonac.cum Sanchez *in Sum.loco cit ſuprà nu.* 20. *&* 25 & Duardo, & idem cenſet etiam Diana *par.1.tr.11.reſol* 32. qui ex Souſa contra Suarez ſic concludit: Liber Auctoris Catholici, licèt Commentarios copioſos alicujus hæretici habeat, ſemper nuncupatur liber Auctoris Catholici, à quo in lucem editus eſt, & non liber Hæretici commentatis; & hoc quidem probatur, quia revera Summam Divi Thomæ non appellamus librum Cajetani, quamvis majori ex parte conſtet ex commentalis illis à Cajet.adjectis, ut docet Sanchez ubi ſupra. Tamen vide omninò Dianam *par.5.tract.*13. *ref.* 16. ubi citat Hurtadum de Mendoza, qui rectè exiſtimat, utramque ſententiam in parte eſſe veram; nam ſi præter explanationem alia diſputet hæreticus non facientia textui explanando, ſed quæ adjungi commodè poſſunt, liber eſt interdictus, quamvis ſit exiguus, quia verè eſt ab Hæretico Auctore. Itaque ſcripta illa, à quibus non pendet textus Auctoris Catholici explicatus, ſunt prohibita, & liber ob illa. Hæc ex Hurtado, alia plura dicente, quæ brevitatis gratia relinquo.

1259 Inter.7 inciditne in excommunicationem, qui legit, aut retinet libros, aut tractatus Aſtrologiæ judiciariæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Negromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, ac ſuperſtitiones continentur?

Reſp. Dico, quod qui hujuſmodi libros, ſeu tractatus legit, aut ſcienter retinet, incidit in excommunicationem, quia prohibiti ſunt ob hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, & talis excommunicatio nemini eſt reſervata, ſi in prædictis libris, vel tractatibus non contineatur hæreſis. Verùm ſi ſunt hæreticorum libri, ſeu tractatus, ſimulque hæreſim contineant, & ita in dubio judicandum eſt, excommunicatio, quæ incurritur, erit reſervata in Bulla Cœnæ, ut docent Bonac.*de cenſ.diſp.2.q.5.pun.4.n* 4. Lezana *tom* 3.*verb.libri*, *num.*29. & Theſaurus *de pœnit.p.2.verb.ſuperſtitio c* 1 & alii communiter, ultra alias pœnas impoſitas à Sixto V. in Bulla, *Cœli, & Terræ Creator*; quam confirmavit Urban. VIII. in alia, quæ incipit, *Scrutabilis*, ubi quoque alias pœnas hoc delictum concernentes imponit. Et nota, quòd in hujuſmodi libris, prout ſæpiùs contingit, affertur modus recedendi à Catholica fide adorandi Dæmones, & ſimilia veræ fidei contraria, & Auctores Negromantiæ in foro externo meritò præſumuntur hæretici, ut docet Farinac *to.1.de hæreſi q.*181.*n.*36.

1260 Inter.8. Quam pœnam incurrit, qui legit, aut retinet libros prohibitos, non propter hæreſim, aut falſi dogmatis ſuſpicionem ſed alio titulo, ſcilicet obſcenitatem, vel contra bonos mores?

Reſp. Peccat mortaliter, & puniri poteſt ab Epiſcopo, vel Inquiſitore; tamen non incurrit excommunicationem, modò non ſint libri Hæreticorum, quia excommunicatio non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa. Ita Bonacina *ubi ſupra num.*2. *&* 3. & Lezana *ibid. numer.* 15. *& ſeqq.* Quibus pœnis puniendi ſint legentes, ſive retinentes quoſcumque libros prohibitos, docet Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſol.*6.

1261 Inter.9. Quid facere debet, qui habet apud ſe hujuſmodi libros prohibitos?

Reſp. Tenetur Inquiſitoribus, aut Ordinariis locorum conſignare, quamvis non deſint, qui illum excuſent, ſi propria auctoritate comburat dictos libros, ut videre licet apud Dianam *par.1.tr.11.reſ.*37.*& part.* 10. *tract.* 12. *reſ* 48. *verſ.Sed ſi aliquis*. Sed verior ſententia eſt, quam communiter docent Doctores, non poſſe propria auctoritate libros tales comburere, ſed teneri illos deferre ad Inquiſitores, ut conſtat ex quodam motu proprio Julii III. qui incipit: *Cum meditatio*, *&c.* & ex Conſt. Gregor.XV. quæ incipit: *Apoſtolatus noſter*, *&c.* Verùm eſt tamen, quòd ſi comburat, non incidit in pœnas cõtra retinentes libros prohibitos, ut ex aliis docet Diana *loc citat.* Cæterùm libri, ſeu tractatus Aſtrologiæ judiciariæ, Geomantiæ, & alii ſupra relati ad Inter. 7. ex Bulla Sixti V. debent conſignari Epiſcopis, vel Inquiſitoribus, prout docet Emm.Sà *verb.Libri*, & Lezana *eo tom:* 3. *eodem verb.num.* 29. Et nota, nullo modo licere retinere libros prohibitos, uſquedum adhibita diligentia corrigantur, ut docuit Marchantius, quem ſequitur Diana *par.*11. *tr.*8.*reſ.*26. *in fin.* Nam id fuit reprobatum ab Alexand. VII. & eſt propoſitio 17.reprobata.

1262 Inter. 10. Epiſcopi, & Prælati Regu-

gulares , poſſuntne concedere ſibi ſubditis licentiam , ſeu facultatem legendi Libros prohibitos ?

Reſp. Minimè, quia Urban. VIII. ann. 1631. & ante illum Gregor. XV. revocavit licentias conceſſas quibuſcumque perſonis , tam Sæcularibus , quàm Regularibus, cujuſcumque gradus , ſtatus , conditionis , qualitatis , & præeminentiæ , etiam ſpeciali nota , & mentione dignis , teſte Lezana *in Summ. tom. 1. par. 1. cap.* 18. *ſub numer.* 96. contra Peyrinum *tom.* 1 *privil. Minimor. in Conſt* 9. *Pauli V. à num.* 9. & hanc opinionem ſecuriorem , & in praxi conſulendam eſſe , inquit idem Lezana . Addo ego, & omninò ſequendam . Hinc Diana *part.* 5. *tr.* 13. *reſol.* 49. teſtatur ſe impetraſſe à Sac. Congr. S. Offic. Generalis , & univerſalis Inquiſitionis licentiam legendi quoſcumque damnatorum Auctorum libros , ſeu alios quomodolibet prohibitos , etiam damnatos in Indice Romano librorum prohibitorum . Vide Lezanam , & Dian. *loc. citat. & part.* 11. *tract.* 8. *reſolut.* 62 apud quos plura videri poſſunt . Vide etiam Bonacinam *de cenſur. diſp.* 2. *qu.* 5 *pun.* 4. *num.* 10. & iterùm Lezanam *tom* 3. *verb. Libri n.* 28.

1263 Inter. 11. Poſſuntne Epiſcopi , & Inquiſitores legere libros prohibitos ?

Reſp. Non poſſūnt legere ſine licentia Papæ , ſeu licentia Sacr. Congreg. Inquiſitionis Generalis Indicis , Magiſtri Sacri Palatii , juxta eorum facultatem. Vide Lezanam *tom.* 3. *verbo Libri num.* 28. & Dianam *par.* 11. *tr.* 8. *reſolut.* 62.

TITULUS CXXXIV.

De Litteris , & Scripturis .

Vide tit. de Confeſſ ſacr. Inter 41. 42. 43. *titul. de Feſt. dieb. Inter.* 8. 9. *tit. de Jejun. Inter.* 21. *tit. de pœn. Inter.* 5 *tit. de Præc. an. com. Interrog.* 2 *tit. de Præl. Reg. Int.* 5 *tit. de Regul. Int.* 45. 103. *tit. de Reliq ſac. Inter.* 6 7. *tit. de Sac. Bapt. Inter.* 12. *tit. de Sac. Matr. Int.* 10. *tit. de Sigil. Confeſſ. Int.* 7. 21. 22. *tit. de Simon. Inter* 23. 25. *tit. de Sollicit. Inter.* 3 *tit. de Subdiac Int. ultim. tit. de Superſtit. Inter.* 5 *tit. de Teſtib. &c. Inter.* 5. *titul. de Tonſ. Inter.* 3. *tit. de Val. Confeſſ Inter.* 3. 4. *tit. de Val. Diſpenſ. Inter.* 1. 2 *tit. de Val. Elect. Inter.* 2. 3. *tit. de Verb. Int.* 5. *tit. de Viſit. Inter.* 7.

1264 INter. 1. Eſtne peccatum mortale aperire , & legere litteras alienas ?

Reſp. Ego abſolutè puto eſſe peccatum mortale legere litteras alienas intercluſas ſigillo, vel alia via, quamvis ex hoc nullum damnum oriatur, quia ut plurimum omnes cupiunt ea, quæ continentur in litteris , occulta retinere, & ſic fit ei injuria, quæ proculdubio pertingere poteſt ad peccatum mortale . Undè niſi ratione amicitiæ , aut alia de cauſa , quis credat adeſſe interpretativam voluntatem ejus , qui ſcripſit , aut illius , ad quem litteræ ſcribuntur , aperiens , & legens litteras alienas, mortaliter peccat, dummodò non ſit Gubernator tempore Belli , qui hoc facit , vel alius ad præcavendum proprium periculum, quod ſibi probabiliter timet ab inimicis inferendum , aut denique Superioris Regularium , aut Paterfamilias . Vide Emman. Sà *verb. Litteræ* , Bonac *de reſtitut. diſp* 1 *qu.* 2 *punct. unico num* 5. 6. 7. ubi addit ex Molina , & aliis, teneri etiam ad reſtitutionem, qui litteras alterius injuſtè aperit . Cæterùm , qui litteras in publicum locum abjectas legit , non peccat , etiam ſi illarum fruſtra colligens id faciat , quia tales litteræ habentur pro derelictis; peccaret tamen mortaliter, ſi aliquod ſecretum in ipſis contentum , alteri manifeſtaret , modò in damnum alicujus cederet , ut ex Sylveſtro *verb. Emptio numer.* 18. & Layman *lib.* 3 *ſect.* 5. *tr.* 3. *par.* 1. *cap* 4. *num* 4. firmat Diana *par.* 3. *tr.* 7. *reſ.* 55. Vide etiam Lezanam *to.* 1. *par.* 1. *cap.* 8. *n.* 30.

1265 Inter. 2 Eſtne peccatum mortale ſcribere litteras ſine nomine ad Prælatum, in quibus contineantur aliorum delicta ? Et poteſtne Prælatus ex tali notitia ad inquiſitionem delictorum procedere ?

Reſp. Scribere hujuſmodi litteras ad Superiorem, in quibus continentur delicta occulta alicujus , ex genere ſuo eſt peccatum mortale , quia eſt ſpecies detractionis . Verùm ſi hoc fiat ex charitate , & non ex odio , aut malevolentia , ſed ſolùm cauſa correctionis , & emendationis proximi , nullum eſt peccatum , quia ex bono , & honeſto motivo , occultat , & celat ſcribens proprium nomen , nempè , ne ad notitiam veniat illius , contra quem ſcribit , & fiat ejus inimicus . Ita docet Peyrinus *to.* 1. *de Subdito quæſt.* 2. *de Pauper. cap.* 2. *§.* 12. & ex eo Lezana *par.* 1. *tom.* 1. *cap.* 8. *ſub numer.* 31. qui ex Rodriquez addit , & benè , non poſſe Prælatum ex hujuſmodi litteris ad inquiſitionem procedere delictorum , quæ continent ; idemque probat *ibidem cap.* 27. *nu.* 4 quia hujuſmodi litteræ ſine nomine , nullam inducunt infamiam , ut colligitur *ex cap. Inquiſitionis de accuſ.* Non prohibetur tamen , ne Prælatus generaliter inquirere poſſit, habita tali notitia, quia ad genera-

neralem inquiſitionem faciendam non requiritur infamia. Vide Lezanam loco cit. qui citat Thomam de Jeſu *de Viſitat. Regul. tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. Alderete *de diſcipl. Regul. lib.* 1. *c.* 7. *nu.* 31. & alios.

TITULUS CXXXV.

De Lucris ex mutuo.

Vide tit. de Mutuo Interrogat. 1.

1266 INter. 1. Quotuplex eſt lucrum, quod illicitè provenit ex mutuo?

Reſp. Eſt triplex, nempè à lingua, ab obſequio, & à manu. Unde qui tradit alteri mutuum cum pacto, ut præſtet munus, & officium à lingua, vel ab obſequio, vel à manu committit uſuram; & ratio eſt, quia hæc officia ſunt pretio æſtimabilia; quare imponere mutuatario obligationem pretio æſtimabilem, ad quam aliàs non tenetur, eſt uſura manifeſta, ut docent Doctores plena manu. Vide Bonac. *de Contr. diſp.* 3. *q.* 3 *pu.* 3. *n.* 2.

1267 Inter. 2. Quodnam dicitur officium à lingua, à manu, & ab obſequio?

Reſp. Officium à lingua eſt alloqui Principem, Dominum, vel ſimile; à manu eſt accipere pecuniam, vel alia bona, aut quid ſimile æquivalens, ut agrum colere, domum ædificare, rem conducere, & ſimilia; ab obſequio verò eſt exhibere officia particularia, vel ſigna amicitiæ, ut comitari tanquam dominum, venerari, &c. Ita. S. Thom. 2. 2. *q* 78 *ar* 2 Bonac. ubi ſupra n. 3. Steph. à Sancto Gregorio *lib* 2. *de Contract. c.* 30. *numer.* 1. & alii communiter.

1268 Inter. 3. Quænam ſunt conditiones, quæ requiruntur, ut liceat aliquid in mutuo accipere pro damno emergente, & lucro ceſſante?

Reſp. Dico primò, quòd tres conditiones requiruntur, ut mutuator licitè queat exigere damnum emergens ex mutuo. Prima, ut tempore contractus in pactum deducatur damnum, quod re ipſa eveniet, vel imminet, aut revera ſit ſequutum ratione mutui, & per illud mutuans factus ſit impotens ad dictum damnum impediendum. Secunda, ut non deducatur in pactum aliquid ſupra damnum, quia non reciperetur ratione damni emergentis, ſed ſupra ſortem, & per conſequens eſſet uſura. Tertia, ut non cogatur mutuatarius potiùs paciſci de periculo damni, quàm de dãno, ſed relinquatur in ſua poteſtate; & ſi eligat paciſci de damno, poterit mutuator accipere dictum pretium, dummodò ſit juſtum, & juxta qualitatem periculi, licèt damnum non ſequatur. Quando vero adeſſet pactum, ut mutuatarius teneatur ad damnum emergens, ante terminum reſtitutionis aſſignatum, nullo modo poterit mutuator exigere dictum damnum, quia non tenetur mutuatarius, niſi ratione moræ. Ita in terminis firmat noſter Pater Stephanus à S. Gregorio *loco ſupra cit. cap.* 31. *n.* 3. Vide Bonac. *ubi ſup. pu.* 4. *nu.* 3. Habenda tamen eſt ratio probabilitatis periculi, & qualitatis ejuſdem, ac ſervata proportione inter periculum, & id quod accipitur. Dico ſecundò, alias tres conditiones requiri, ut liceat in mutuo paciſci de lucro ceſſante, ut docent Doctores communiter, ſed ſub diverſis terminis: Prima, ut mutuatio ſit cauſa, cur ceſſet lucrum, quod habebatur in ſpe certa, vel probabili. Secunda, ut lucrum non ſtatim exigatur, ſed poſt debitum intervallum; aliter non diceretur mutuata tota ſumma; unde fit, ut ſi quis mutuat centum alteri, non poſſit cum eo paciſci, ut ei ſtatim reddantur quinque ratione lucri ceſſantis. Tertia conditio, ut non tantum quis exigat, quantum ſperabat, ſed deductis expenſis, labore, & periculo; nam lucrum in ſpe minùs valet, quàm in re. Vide præcitatos Doctores, & alios apud ipſos, & præſertim Tolet *lib* 5. *cap* 32. & 33. Semper tamen præmoneri debet mutuatarius, ut quis poſſit aliquid accipere ultra ſortem, ſicut diximus de damno emergente.

1269 Inter. 4. Quodnam dicitur damnum emergens, & lucrum ceſſans?

Reſp. Omnes Doctores conveniunt dicentes illud dici damnum emergens, quod quis patitur in re ſua ob mutuum alteri datum, quare cogitur ad uſuram accipere ob neceſſitatem pecuniæ, quam mutuo dedit, vel patitur aliquod damnum ex defectu pecuniæ, & cogitur v. g. domum ſuam minoris juſto pretio vendere ob mutuum, aut domus corruit, quę non corruiſſet, ſi pecuniã alteri non mutuaſſet, cum ex defectu pecuniæ eam reparare nequit. In his, & ſimilibus caſibus accidit damnum emergens. Lucrum autem ceſſans dicitur eſſe, cum quis non percipit fructus ratione mutuatæ pecuniæ, ut accidit, quando paraverat pecuniam ad emendum agrum, vel domum, vel ad negotiandum, ſed ea alteri mutuo data, non potuit domum, vel agrum emere, & fructus ex eiſdem referre, aut pecuniam negotiationi exponere, & inde lucrum percipere. DD. citati, & alii communiter ita docent.

TITU-

TITVLVS CXXXVI.

De Ludis.

Vide tit. de Jejun. Int.20. tit. de Ignor. Inter. ult. tit. de Irreg. Inter.19. tit. de Regul. Int. 69.

1270 INter. 1. Peccantne mortaliter Clerici ludendo ludis Alearum, & Taxillorum?

Reſp. Jure Canonico eſt prohibitum Clericis ludere Aleis, vel Taxillis. Imò non tantùm ludere, ſed etiam intereſſe hujuſmodi ludis eſt prohibitum Clericis, ut patet *ex cap. penult. de ſtatu, & Vita Clericor. cap. Epiſcop.25. diſt. & cap. inter dilectos de Exceſ. Prælat.* quas prohibitiones demum confirmavit Concil. Trident. *ſeſſ. 22. de reformat. cap.1.* Et hoc maximè procedit in omnibus Clericis, qui Ordine ſacro initiati ſunt, vel ſi in minoribus, habent Beneficium Eccleſiaſticum. Verum tamen eſt, quòd quidam tamen dicunt, eos non peccare mortaliter, ſi animi gratia ſecretò, & modicè luderent abſque ſcandalo Hos Doctores refert, & ſequitur Diana *part. 7. tract. 9. reſolut. 3.* Sed Ugolinus *de Offic. Epiſcop. cap 13. §. 23. num. 1.* reſolvit, peccare mortaliter Clericos prædictos, qui Aleis, vel Taxillis ludunt. Ideò vide Barboſ *de jure Eccleſ. lib.1. cap.40. nu.66 & ſeqq. Et in collect. in Trident. loco ſupra citat. ſub num.5.* & Lezan. *tom.2. verb. Ludus num.3. & 4. & ad Int.73. tit.* 180.

1271 Inter. 2. Quibus pœnis ſunt puniendi Clerici, & Religioſi, qui cum diverſis, & ad longum tempus, & de notabili quantitate, & frequenter Aleis, vel Taxillis ludunt?

Reſp. Ultra peccatum mortale, quod incurrunt, debent deponi ab officio, ut decernitur *in cap. Inter dilectos de Exceſ. Prælat.* & damnari debent, juxta *cap. Epiſcop. 25. diſt.* Qui Canones loquuntur de publicis Aleatoribus, aut de eo, qui Aleis eſt nimis deditus; & prætereà fiunt infames, infamia facti, ac proindè irregulares, & inhabiles ad Officia, & Beneficia Eccleſiaſtica. Ita docet Theſaur. *in prax. part.2. verb. Ludus cap.4.* Molina *de Iuſtitia tr.2. diſp.159. in fin. §. Nihilominus*, Barb. *de poteſt. Epiſcop. alleg 43. n.11.* & alii, quos refert, & ſequitur Lezana *to.2. verb. Ludus n.4.* à quibus plura haberi poſſunt ad intentum, quando caſus occurrerit.

1272 Inter. 3. Si Epiſcopus v.g. ſub pœna excommunicationis, aliave cenſura vetat ſuis Clericis uſum aleæ, incurruntne talem cenſuram Clerici ludentes in loco exempto, ut ſunt Monaſteria Regularium?

Reſp. Plures Doctores mox citandi dicunt, quòd non incurrant, quia locus exemptus pro extraneo haberi debet; & hanc ſententiam in terminis tradunt Sylveſter *in ſum. verb. excommun. 2. n.12.* Layman *tom.1. lib.1. tr.4. cap.11. num.5.* Peyrinus *tom.1. privil. minim. in addit. ad Conſtit. Pyrri cap. 2. ſub num. 3. & in Conſt.2. Sixti IV. §.7. nu.9.* Buſembaum *lib. 1. tract.2. cap.2. dub. 2.* Andreas à Matre Dei *in curſu Theol. Moral. tom.4. tr.18. cap.2. pun.1. §. 1. n.9.* Bordonus *tom.3. reſ.78. n 58. & reſ. 58. num.* 30. & plures alii apud ipſos. Vide Dianam *p. 5. tract. 9. reſ. 37. in fin.* idem aſſerentem, & DD. citandos infrà *in tit.* 180. *ad Int.* 77. & 78.

1273 Inter. 4. Epiſcopus ludens aleis contra conſtitutionem ſub pœna excommunicationis ipſo facto à ſe latam, contrahitne excommunicationem?

Reſp. Minimè, quia legislator non ſervans legem à ſe conditam, non ſubjacet pœnis latis contra tranſgreſſores legis, & conſequenter dicendum eſt, Epiſcopum non ſubjacere excommunicationi in tali caſu. Ita ex Azorio, Salas, & Sayro in Clavi Regia firmat Bonac. *de legib. diſp.1. q.1. pun.6. n. 16.* Sed vide dicta *in tit 83. de Epiſcopo, & Epiſcopatib. ad Inter.* 41.

1274 Inter. 5. Ludens cum Epiſcopo in caſu dicto, ſcilicet manente edicto continente excommunicationem, inciditne in excommunicationem ab eodem Epiſcopo latam?

Reſp. Si Epiſcopus tunc non ſuſpendit vim ſui edicti, certò in excommunicationem incidit, quia facit contra edictum Epiſcopi edictum non ſuſpendente. Verum eſt tamen, quòd tunc Epiſcopus cenſetur ſuſpendere ſuum edictum, ſeu diſpenſare cum illo, qui ſecum ludit; nam probabiliter cenſetur eum punire non velle, vel ad grave peccatum inducere. Ita aliis citatis docet Bonac *loco ſupracit. num.17.* Ego tamen dico, ſi Epiſcopus eo caſu aleis ludens peccat, pariter peccare ludentem cum eo; nam ipſius peccato cooperatur.

1275 Inter. 6. Quamnam pœnam incurrit Epiſcopus, qui ludit cum eo, quem ſcit contraxiſſe excommunicationem à ſe latam propter ludum?

Reſp. Incurrit excommunicationis pęnam, quia participat in crimine criminoſo cum excommunicato, juxta *cap. Nuper de ſentent. excommunicationis*, Bonac. *de cenſ. diſput. 2. quæſt.2. punct.6. §. 1. nu.8. & ſeqq.* ſed hoc intelli-

telligendum eſt,dummodò is, cum quo Epiſcopus ludit, ſit excommunicatus vitandus,ut colligitur ex dicto *cap. Nuper citat.* Siquidem poſt Concilium Conſtantienſe non tenemur excommunicatos toleratos vitare, ut docet Bonac. *de legib. diſp* 1. *q*.1. *pun*.6. *num.* 18. cum Sanchez, & aliis,& eſt communis ſententia. Vide quæ dixi *in tit*.83. *de Epiſcop. & Epiſcopis ad Int.* 61.

TITULUS CXXXVII.

De Luxuria.

*Vide tit. de Circumſ. pec. Int.*16. *& ad quæſ tit de Legat. Int.* 4. *tit de Parv. mat. Int. ult. tit. de Sacril. Int.*6. *tit. de Sepul. Eccl. Int. ult. tit. de Val. Vot Int.*2. *tit. de Veſt. ſac. Int. ult. tit. de Vſu conjug. Int.* 1.

1276 INter. 1. Quot ſunt ſpecies luxuriæ?

Reſp. Sunt ſeptem. Simplex fornicatio, Stuprum, Adulterium, Inceſtus, Raptus, Sacrilegium, & peccatum contra naturam. Tolet *lib* 5. *c*.10. *n*.2. Bonac. *de matrim. qu*.4. *pun*.14 *n* 1. *& alii comm.*

1277 Inter. 2. Peccatum contra naturam quotuplex eſt?

Reſp. Triplex eſt, ſcilicet mollities, ſeu voluntaria Pollutio, Sodomia, & Beſtialitas.

1278 Inter. 3. Peccata contra naturam poteſtne dici, quòd ſint ejuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, ita ut ſufficiat in confeſſione dicere ſe procuraſſe Pollutionem, non explicata Sodomia, vel Beſtialitate?

Reſp. Nullo modo hoc poteſt dici, quia ſolùm conveniunt in ſpecie ſubalterna;& ideò contraria ſententia meritò reprobata fuit ab Alexandro VII. die 24. Septemb.1665. & eſt propoſitio 24. damnata.

TITULUS CXXXVIII.

De Mandato.

*Vide tit. de Differ. Int.*6. *tit. de Eccl. Immun.Int.* 7. *tit. de excomm. ob Cler. perc. Int.* 13.14.16. *tit. de Injuſt. Int.* 1.

1279 INter.1.Qui mandat per Aſſaſſinium Chriſtianum interfici, quam pœnam in foro conſcientiæ incurrit?

Reſp. Non ſolùm committit graviſſimum peccatum homicidii, ſed etiam excommunicationis pœnam ipſo facto incurrit, etiamſi non ſequatur effectus. Ita namque decernitur *in c.* 2. *de Homicidio in* 6. & tradunt Sylv. *verb. excomm.*8. *ſub n* 24. Tolet. *lib* 1. *cap*.8.*n* 8. *propè finem.* Verùm hæc excommunicatio nulli eſt reſervata, ut ait Jacobus Mancinus *p*.4. *dub.* 9. *verſ. ex hac regula*. Sed Vide Armilliam *verb. Aſſaſſinus & verb. excommun.* 7.

1280 Inter. 2 Quotupliciter poteſt revocari mandatum?

Reſp. Dupliciter, ſcilicet expreſsè, quando ſine ulla fictione revocatur, vel prohibetur mandatario, ne ullo modo exequatur mandatum: Virtualiter verò dicitur revocari mandatum, ſi mandans fecit pacem, vel amicitiam, vel contraxit parentelam cum adverſario, *ſciente tamen mandatario.* Ita Sylveſter *in ſumm. verb. Homicidium* 1 *ſub num.*11. Toletus *lib*.1. *cap*.34. *ſub num*.1. Bonac. *de Irr. diſp*.7. *q*.4. *punct.* 8. *num.* 13. & eſt communis ſententia.

1281 Inter. 3. Qui revocat mandatum expreſsè, vel virtualiter, ut non committatur homicidium, ſitne irregularis, ſi mandatarius occidat?

Reſp. Non ſit irregularis, quia tale homicidium non oritur ex priori mandato, ſed ex malitia mandatarii; ita Henriquez, Sayr. Filliucius, & Ugolinus, quos dat, & ſequitur Bonac. *loco ſupra citat.* Vide etiam Tolet. *lib*.1. *c*.34. *n*.8. *& c*.85. *n*.4. *&* 5.

1282 Inter. 4. Qui mandavit interficere inimicum, & facta revocatione mandati, adhuc prævidet mandatarium velle mandatum exequi, teneturne ex juſtitia admonere occidendum, ut ſibi caveat?

Reſp. Ex juſtitia non tenetur; nam partes ſuas egit, revocando mandatum impoſitum, cum mandatum ſuaptè natura revocatione extinguatur re adhuc integra. Unde ſi mandatarius homicidium committit, non imputatur mandanti. Ita S. Antoninus 3. *p. tit.* 28. *c* 2. §. 2. Bonac. *de irregularit. diſp*.7. *qu.* 4. *pun*.8. *ſub n.* 14. & alii apud Dianam *p*.4. *tr*.2. *reſ.* 14. Vide etiam Sylveſt. *in Sum. verb. Homicid.* 1 *ſub n.* 11. qui idem aſſerit. Tamen ex charitate tenetur ipſum admonere; unicuique enim mandavit Deus de proximo ſuo;& qui poteſt impedire peccatum, & non impedit, eſt ejuſdem peccati reus.

TITU-

TITULUS CXXXIX.

De Medico.

Vide tit. de Abor. Inter. 1. tit. de Ebriet. Int 5. tit. de Hor. Can. &c. Int. 5. 6. tit. de Ignor. Int. 12. tit. de Irreg. Int. 15. 16. tit. de Met. Int. 4. tit. de Mutil. Membr. Int. 3. tit. de Oper. Int. 2. tit. de Uſur. &c. Int. 14.

1283 INter. 1. Poteſtne Medicus ſine peccato applicare medicinam provocativam effuſionis ſeminis, & pollutionis?

Reſp. Si talis medicina nullum alium habet effectum, nemo illam ſumere, aut ordinare poteſt, ſub pœna peccati mortalis, quia illicitum eſt procurare pollutionem per medium contra naturæ ordinem. Nam pollutio eſt intrinſecè mala, & quamvis eam deſiderare quis poſſit ob ſanitatem, ut pluribus relatis docebo *in tit 143. de Mollitie, ſeu Pollutione, ad Inter. 2.* tamen numquam licet eam procurare ob eamdem ſanitatem, ut rectè docet Diana *p. 9. tr. 9. reſolut. 59. verſ. idem, quod dictum eſt.* Vide etiam eumdem Auctorem *p. 4 reſol 159.* Emm. Sà *verb. luxuria n. 11. & 12.* qui teſtatur de communi, & reſpondet ad argumenta contraria egregiè. Vide etiam Toletum *lib. 5. c. 13. ſub n. 2.*

1284 Inter. 2. Peccatne Medicus tradens medicamentum infirmo ad ſumendum de eo experimentum?

Reſp. Quoties non adeſt opinio ſaltem probabilis de illo pharmaco, peccat mortaliter Medicus contra juſtitiam, quia injuſtè vitam proximi exponit periculo, cum prætermittat medicamenta probabiliter utilia, quæ habet, adhibendo incerta, ut ex Sayro, Azorio, & aliis, firmat Bonacina *de legib. diſp. 2. q. 4 pun. 9. nu. 25.* Vide *ad Inter. ſequentem.*

1285 Inter. 3. Fitne Irregularis Medicus, qui præbet ægroto Medicinam, quam neſcit, vel dubitat, an profutura ſit infirmo?

Reſp. Si Medicus habet remedium certum, & adhibet remedium, ſeu medicamentum incertum, & dubium, utique peccat, & ſecuta morte infirmi irregularitatem incurrit; nam Medicus ex charitate, & juſtitia tenetur illud medicamentum certum applicare, quia certum pro dubio relinqui, ſine gravi peccato non poteſt, & in hoc omnes Doctores conveniunt. Si verò medicamentum certum non habet, tunc in conſcientia tenetur illud applicare, quod melius eſt, & opportunius juxta probabiliorem ſententiam Medicorum, aliàs mortaliter peccat, & fit irregularis, ſi infirmus moriatur; nec ſufficit, quòd applicet id, quod ſalutiferum probabiliter arbitratur, ut docent quidam apud Dianam *part 2. tract. 13. reſ. 7.* Nam faceret contra conſcientiam, quæ petit, ut certiori modo, quo poſſumus, proximo ſubveniamus, ne ponatur periculo mortis, relinquendo opportunius remedium ſecundum probabiliorem Doctorum ſententiam, pro medicamento probabili, ac dubio; fieri enim poteſt, ut infirmus propter illud medicamentum ex hac vita decedat. Quando verò Medicus nullum habet medicamentum certum, aut opportunius, tunc non peccat, nec fit irregularis præbendo pharmacum dubium, & minùs probabile an ſit profuturum, vel nociturum, quia melius eſt aliquod medicamentum applicare cum ſpe ſalutis, quàm nullum adhibere, relinquendo infirmum in illo ſtatu deſperatæ ſalutis. Ita ex aliis docet Bonacina *tom. 1. de cenſur. diſp. 7. q. 4. punct 6. n 3. & tom. 3. de legib. diſput. 2 quæſt 4. punct. 9. num. 20. & ſeqq.* Alios Doctores vide apud Dianam *par. 5. tract. 3. reſol. 132.*

1286 Inter. 4. Poteſtne promoveri ad Ordines ille Medicus, cujus cauſa Ægrotus interiit?

Reſp. Si ex culpa, vel imperitia illius, mors ſequatur infirmo, certum eſt eum peccare, & fieri irregularem, cum ſit cauſa illius mortis, & per conſequens ad Ordines promoveri non poteſt. Verùm ſi citra ejus culpam moriatur infirmus, mors illi non imputatur, licèt illi vetitum eſſet mederi; ac proindè ad Ordines non prohibetur aſcendere, vel promoveri, quia nullam irregularitatem contraxit. Ita pluribus relatis docet Bonacina *tom. 1. de cenſur. diſp. 7. q. 4. pun. 5. n. 2.* Vide Toletum *lib. 1. c. 81. n. 7. & 14. & lib. 5. c 8. ſub n. 3.*

1287 Inter. 5. Medicus, qui vocatus recuſat venire, peccatne mortaliter, & fitne irregularis, ſi hac de cauſa moriatur infirmus?

Reſp. Quoties infirmus ex notabili culpa, & negligentia Medici moriatur, proculdubio ipſe Medicus non ſolùm mortaliter peccat, ſed etiam irregularitatem incurrit; nam eo ipſo quòd ſe obligavit ex mercede infirmos curare, eſt obligatus ad curandum illos in omni eventu; imò tenetur gratis mederi pauperibus ſolvere non valentibus, & peccat mortaliter, ſi non vult pauperi mederi; & ſi habet publicum ſtipendium, nihil poteſt recipere, etiamſi ſalarium ſit tenue, & tenetur reſtituere, ſi accipiat, quamvis ultrò ſit ob-

Digitized by Google

latum. Navarrus *cap.* 25. *n.* 60. & 62. Sylveſt. *verb. Medicus n* 5 & 6. Emm. Sà *eodem verb. n.* 2. Tolet. *lib.* 1. *c.* 81. *ſub n.* 6. & *lib.* 5. *c.* 7. *ſub n* 4. Alloza *verb. Medicus n.* 9. & 12 & eſt communis ſententia. Prætereà Medicus, qui eſt à Communitate ſalariatus, ex juſtitia tenetur curare omnes infirmos illius loci, in quo recipit ſalarium, ac etiam Religioſus, ſi adſint, quia Conventus Religioſorum, & ex illo ſinguli ſunt Cives illius Urbis, vel loci, ubi eſt Eccleſia, ut tradunt Bartolus *in l.* 1 *ff. ad municipalem n.* 10. Navar. *conſ* 1. *de conſec. Eccl. n.* 3. Em. Sà *verb. Civitas n.* 4. & alii omnes: Imò Religioſi ſunt magna pars Reipublicę Chriſtianæ, in qua jus publicum conſiſtit, ut habetur *ex lib.* 1. §. *bujus ſtudii, ff. de juſtit. & jure*, & docet Navarrus *conſ.* 33. *de Regul. ſub n.* 10. *propè fin.* ergo &c. Vide quæ dicam *in tit.* 154. *de Operibus*, *ad Inter.* 2.

1288 Inter. 6. Quomodo debent ſe gerere Medici, ſi ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ne peccent mortaliter, & multarum pœnarum reos ſe conſtituant?

Reſp. B. Pius V. in quadam ſua Bulla, quæ incipit *Supra gregem*, edita anno 1566. præcipit, quòd omnes Medici, cum ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ipſos ante omnia moneant, ut idoneo Confeſſario omnia peccata ſua, juxta Ritum Sanctæ R.E. confiteantur, neque tertio die ulteriùs eos viſitent, niſi longius tempus infirmo Confeſſor ob aliquam rationabilem cauſam, ſuper quo ejus conſcientiam onerat, conceſſerit, & eis per fidem Confeſſoris in ſcriptis factam conſtiterit, quòd infirmi peccata ſua confeſſi fuerint. Imò Medici juxta præfatam Bullam, dum licentiam medendi accipiunt, jurant ſe illas ſervaturos. Itaque Medici tranſgreſſores, ultrà alias pœnas in dicta Bulla contra eos impoſitas, peccant mortaliter, & ſunt perjuri. Vide Emm. Sà *verb. Medicus n.* 1. & alios mox citandos. Prætereà Sacra Cardinal. Congregatio anno 1682. juſſu Sanctiſſimi, ſcripſit Epiſtolam omnibus locorum Ordinariis, ſuper publicatione, & obſervantia dictæ Bullæ, ut videre licet in quodam libello, cui eſt titulus *Avertimenti di S. Carlo a' Confeſſori*; & ibi *pag.* 155. *uſque ad pag.* 158. incluſivè plura videri poſſunt ad hoc propoſitum. Et Emmin. Cardinal. Vicarius juſſu Sanctitatis ſuæ ann. 1699. publicavit Edictum in confirmatione Bullæ B. Pii V. & abſolutè mandavit ſub eiſdem pœnis, & ſub pœna Interdicti ab ingreſſu Eccleſię ipſo facto incurrenda, ne Medicus poſt tertium diem viſitet ægrotum cujuſcumque gradus, conditionis, aut dignitatis, & pro quacumque infirmitate, etiamſi videatur levis, niſi viderit in ſcriptis fidem Confeſſarii, qui ejuſdem ægroti confeſſionem audierit. Unde cautè legendi ſunt Doctores, quos refert, & ſequitur Diana *p.* 3. *tr* 4. *reſ.* 93. Bonacina *tom.* 2. *de legib. diſput.* 4. *q.* 1 *pun* 16. *n.* 10. & alii. Cæterùm; ſi infirmus pertinax ſit in renuenda Confeſſione, Medicus non debet illum deſerere, præſertim ſi gravis ſit infirmitas, quia præcepta humana non videntur obligare contra charitatem; ſecus autem ſi infirmitas non ſit gravis, & non timeatur mortis periculum, quia in tali caſu non adeſt cauſa, cur dicatur præceptum non obligare, ut rectè, aliis relatis, reſolvit Bonacina *ubi ſup. n.* 14. licèt Diana *loc. cit.* dicat, quòd non ſit infirmus deſerendus à Medico, quoties ejus abſentia eſſet graviter ægroto nocitura: vide iterùm ipſum Dianam *p.* 11. *tr.* 1. *reſ.* 22 Nota denique, medicos Hebræos non eſſe admittendos ad curandos infirmos Chriſtianos ex Bulla Greg. XII. incip. *Aliæ Piæ*; & Medicos Chriſtianos teneri profeſſionem fidei emittere, antequam promoveantur, ex Bulla Pii IV. quæ incipit *In Sacroſancta*. Vide Armillam *verb. Judæus n.* 9. & *verb. Medicus ſub n.* 1. & Rotarium *de Exam. Cler. c.* 9. *ſect.* 12. *n.* 2.

1289 Inter. 7. Teneturne Medicus in conſcientia nunciare mortem infirmo, quam præcognoſcit citò, & certò venturam?

Reſp. Certò tenetur per ſe, vel per alium hoc facere, quia talis prænunciatio prodeſt valdè animæ infirmi, & confitebitur, ſi fortè habuerit conſcientiam de mortali; & etiam prodeſt, quia poteſt diſponere de rebus ſuis dum tempus habet. Et licèt Medicus dubitet, an hæc prænuntiatio profutura ſit, necne, adhuc tenetur, quia in dubio debet, ſi poteſt commodè homo avertere à proximo ſuo damnum notabile; præſertim quia bono corporis, bona animæ ſunt præferenda. Unde non eſt audiendus Galenus dicens, Medicos erga infirmos deploratos, debere ſemper ſanitatem ſpondere. Nam Galenus loquutus fuit tanquam conſcius vitæ temporalis, omninò vitæ ſpiritualis ignorans. Vide Sylveſt. *verb. Medicus nu.* 4. *verſ.* 4. Fragoſum *de Repub. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 13. §. 9. *n.* 224 Armillam *verb. Medicus ſub nu.* 1. Et Dianam *p.* 11. *tr.* 1. *reſ.* 22. *verſ. Non deſeram*..

TITU-

TITULUS CXL.

De Memoria peccatorum.

Vide tit. de Abſ. à reſerv. Int. 10. *tit. de Celebr. Miſ. Int.* 8. *tit. de Contrit. Int.* 3. *tit. de Iubil. Int.* 10. *tit. de Val. Conf. Int.* 1.

1290 INter. 1. Qui accedit ad confeſſionem nulla præmiſſa diligentia, ut peccata ad memoriam reducat, facitne validam confeſſionem?

Reſp. Qui priùs non conatur peccata ad memoriam reducere, non facit validè confeſſionem, & licèt poſtea ſubirent in memoriam, adhuc invalida eſſet confeſſio, quia expoſuit ſe periculo aliquod peccatum omittendi, & conſequenter denuò ex integro eſt facienda. Vide Tolet. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 1. *& c.* 9. *n.* 1 *& cap.* 10. *nu.* 5. *in fin.* Cajet. *in Sum. verb Confeſſio verſ. decima*, & eſt communis ſententia.

1291 Inter. 2. Sejus acceſſit ad Communionem, ſed dum erat cum aliis in circulo, recordatur eſſe in ſtatu peccati mortalis, ob unum, vel plura peccata oblita confiteri; at quia ſine nota infamiæ, vel ſcandalo diſcedere non poterat, & Confeſſionem præmittere, non confeſſus, imò ſine prævia contritione Communionem ſumpſit; quæro, an ipſe Sejus peccaverit mortaliter, vel non?

Reſp. Quòd non peccavit, aſſerunt aliqui, niſi ex conſcientia erronea id fecerit, putans in tali caſu peccare; & ratio horum eſt, quia de duobus malis minus eſt eligendum; nam ſicut eſt de Jure Divino vitare irreverentiam Sacramenti, ac illud ſine mortali recipere, ita pariter eſt de Jure Divino ſcandalum proximi evitare, & ſic poteſt ſuam tueri famam. Unde quia majora mala ſequuntur ex ſcandalo, quàm cum peccato communicare, ideò dicunt, non peccaſſe Sejum in dicto caſu, quamvis teneatur poſtea quàmprimum confiteri (ſed adverte, quòd præceptum Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. de confitendo quamprimum, non afficit laicos, ſed solùm Sacerdotes celebrantes neceſſitate urgente. Ita Gabriel à S. Vinc. *de rem. ignor. diſ.* 13. *dub.* 11. *in fine*, *& alii*, quos Ego citavi *in tit.* 130. *de Laicis ad Int.* 5.) Favet dictæ reſponſioni Victoria *in Sum. de Euchar. n.* 70. *in fin.* & Suarez, quos dat, & ſequitur Em. Sà *verb. Euchar. n.* 24 Sanchez *in Sum. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 10. *in fine*, cum Vaſquez, Medina, Azorio, & aliis; Bonac. *de Euchar. diſp.* 4. *q.* 6. *pun.* 1. *n.* 17. & 18. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 77. cum Henriquez, & Reginaldo, imò apertiùs loquitur *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 98. cum aliis ibi congeſtis: Mihi tamen probabiliùs dicendum videtur peccaſſe mortaliter, eò quia actum contritionis non elicuit, cum in quacumque anguſtia temporis poſſit quis actum contritionis elicere, maximè cum Deus ſemper ſit paratus nobis præbere auxilium ſuum, ut rectè concludit ipſe Dian. *loco prox. cit. in fin.* Sed de actu contritionis vide dicta *in tit.* 34. *de Celeb. Miſſæ ad Int.* 8. *& in tit.* 49. *de contrit. ad Int.* 4.

TITULUS CXLI.

De Mendacio.

Vide tit. de Teſtib. & Inter. 2. 7. 8.

1292 INter. 1. Quid eſt mendacium? *Reſp.* Mendacium eſt falſa ſignificatio verborum cum intentione fallendi, ſeu falſum dicendi. Magiſter Sentent. *in* 3. *diſt.* 38. cui definitioni adhærent communiter Doctores. Vide Navar. *in man. cap.* 18. *num.* 3. Tolet. *lib.* 8. *c.* 54.

1293 Inter. 2. Quotuplex eſt mendacium? *Reſp.* Eſt triplex, perniciosum, officioſum, & jocoſum. DD. communiter.

1294 Inter. 3. Libenter ſcirem, quale ſit mendacium Pernicioſum, Officioſum, & Jocoſum?

Reſp. Pernicioſum eſt, quando eſt in damnum, & detrimentum alicujus. Officioſum, quod potiùs eſt in utilitatem alicujus; Jocoſum, quod nec in detrimentum, nec utilitatem alicujus eſt. Eſt communis ſententia.

1295 Inter. 4. Eſtne ſemper peccatum dicere mendacium?

Reſp. Omne mendacium univerſaliter loquendo eſt peccatum. Tolet. *ubi ſuprà num.* 3. ac etiam officioſum, quod videtur mendacium minùs culpabile.

1296 Inter. 5. Eſtne ſemper peccatum mortale dicere mendacium?

Reſp. Pernicioſum mendacium ex genere ſuo ſemper eſt mortale, niſi excuſetur inadvertentia, aut levitate materiæ; tunc enim fit veniale. Sicuti mendacia officioſa ex ſe venialia ſunt, quæ ſi cum Juramento fiant, ſemper erit peccatum mortale. Tolet. *loco cit. ſub nu.* 3. & eſt communis ſententia. Omne mendacium in Judicio eſt mortale. Cajet. 2. 2. *q.* 69 *art.* 1. non autem in materia levi, niſi fit cum juramento.

1297 Inter. 6. Mentiri in Confeſſione eſtne peccatum mortale, vel veniale?

Reſp. Mentiri in Confeſſione quoad materiam peccati mortalis, eſt peccatum mortale, ſecus autem erit tantùm veniale. Sed hoc in-

intelligendum eſt, dummodò peccatum veniale non ſit tunc materia neceſſaria confeſſionis ex eo, quòd Pœnitens aliud peccatum non habeat. Ita Tolet. *lib.3.c.9. n.2* Sed Victoria *in Summ de Confeſſione n.120* dicit, quòd etiam ſi Pœnitens habeat intentionem efficiendi materiam Confeſſionis ex venialibus, & mentiretur circa illa, non peccaret mortaliter. Verùm hæc doctrina valet in caſu, quòd Pœnitens non unum, ſed plura venialia haberet. Vide Em. Sà *verb. Confeſ. nu. 12.* Bonac. *de Sacram, diſp. 5. quæſt. 5 ſect.2. pun.2.* §.12.

TITULUS CXLII.

De Metu.

Vide tit. de Cler. ad quaſ. 2. tit. de Denunc. Inter. 15. tit. de Homic. Inter. 6. tit. de Ingr. in Rel Int.1.4. tit. de Mutil. Membr. Int.2. tit. de Regul. &c. Int. 95. tit. de Reis mort. Inter. ult. tit. de Simul. Inter.2.3.4 5. tit. de Uxor. Inter. 3.

1298 INter. 1. Ordinatus per metum gravem, teneturne ad caſtitatem, & ad perſolvendum divinum officium; vel poteſt ducere uxorem?

Reſp. Qui ad Ordines Sacros per metum gravem, & cadentem in conſtantem virum fuit promotus, ſi non habuit voluntatem illos ſuſcipiendi, non eſt validè ordinatus; ſi verò quando illos ſuſcepit, voluit verè ordinari, licèt, ſi non adeſſet metus, Ordines quidem non ſuſciperet, validè ordinatus fuit, & recepit characterem, ut rectè notat ex Conincho Diana *p.10. tract.13 reſ.28.* & eſt communis ſententia. Dico igitur, initiatum Sacris Ordinibus ex tali metu non obligari ad continentiam, nec ad perſolvendum divinum officium; conſequenter etiam uxorem ducere poſſe, modò tamen non ratificaverit ſpontè ordinationem verbis, aut facto, ut ſemel, vel pluries liberè utendo Ordine ſuſcepto; quia per illam liberam ratificationem virtualiter elegit in eo Ordine permanere. Sed hoc intelligendum eſt, ſi ſciens, & prudens exerceat actum Ordinis ſuſcepti; nam ſi per errorem faciat, non cenſetur ratificare. Ita docet Dicaſtillus apud Dianam *ubi ſupra verſ. Sed ex his.* Vide Sanchez *de matrim. lib.7. diſput.29. n. 5. & ſeqq.* Emm. Sà *verb. Ordo nu.24.* & alios, quos citat Victorellus ibidem. Bonac. *tom. 1. de Matrim. quæſt.3. pun.9. ſub n. 12.* Tandem ſi non ratificat ordinationem verbo, vel facto, ut per errorem ratificat, remanet ſuſpenſus ab uſu Ordinis ſuſcepti, & matrimonium validè, licitèque contrahere poteſt. Verùm in foro externo debet probare coactionem, licèt non deſint Doctores aſſerentes, quòd ſi expreſsè non contradixit, quando ſuſcepit Ordines Sacros, teneatur ſervare caſtitatem, donec probata coactione talis obligatio ab Eccleſia remiſſa non fuerit; quod mihi durum videtur. Vide igitur Dianam *loc. cit. tract.11. reſol.12. verſ. & tandem quæro, & p 3. tract.4. reſolut.193.* & Sylveſtrum *verb. Ordo 4 ſub n.1.* Denique adverte ea, quæ à nobis dicta ſunt, intelligenda eſſe de metu injuſto; ſecus verò dicendum eſt in caſu, quo quis initiaretur Sacris per vim, vel metum juſtè incuſſum; nam tunc ſic initiatus lege continentiæ teneretur, & ſi nuberet, matrimonium eſſe irritum. Vide Leandrum *p. 2. tr.6. diſp.13. q.57.*

1299 Inter. 2. Eſtne validum matrimonium ex levi metu contractum?

Reſp. Non eſſe validum, docet Navarr. *in man. cap.17. ſub n.29. & c.22. ſub n. 51.* & alii plures apud Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 4. diſp.16. nu. 2.* quia ad reddendum actum ineſficacem coram Deo ſufficit quilibet timor, etiam minor juſto, quando eſt cauſa, ut ſine eo metu non fieret. Verùm communis ſententia docet oppoſitum, nempè non ſufficere quemlibet metum, ſed requiri juſtum, qui cadat in conſtantem virum, quo minus malum majoris evitandi cauſa eligitur, licèt minor metus ſit juſtus mulieri, quàm viro; tamen qui operatur ex metu levi, non dicitur neque metu operari, imò imprudenter operatur, cum ſit in ſua poteſtate metum repellere; ideòque cenſetur liberè operari, cum facilè ex eo metu liberari poſſit: ergo metus levis non cenſetur juſtus ad invalidandum matrimonium. Sanchez *ubi ſup.* Rebellius *lib. 2. q.11. ſect.1. concluſ. 3.* Baſil. Pontius *de matrim. lib.4. c.18. n.2.* qui *n.5.* ſolvit objectiones in contrarium adductas. Emm. Sà *verb. Metus n.3.* Vide Dianam *p. 3. tract. 4. reſol. 230.* Bonac. *de matrim. quæſt.4. punct.8. n.8.* Tol. *lib.6. cap.12.* & iterùm Dian. *p.3. tract.5. reſolut.117. in fin.*

1300 Inter.3. Titius ſtupravit Bertam, ſed metu mortis comminatæ ei à Patre, vel Fratre dictæ Bertæ, niſi ducat eam in uxorem, contrahit matrimonium cum ea, ne occidatur, vel ſaltem ne accuſetur, aut prodatur juſtitiæ, & à Judice puniatur, eſtne validum tale matrimonium per metum celebratum?

Reſp. Utor diſtinctione, & dico primo, quòd ſi celebravit matrimonium cum Berta metu mortis inferendæ ei à Patre, fratre, vel

alio

alio conſanguineo dictæ Bertæ, invalidum eſt matrimonium, quia privata auctoritate metus incutitur modo illicito, & injuſtè à Patre, vel Fratre Bertæ. Dico ſecundò, quòd ſi contraxit matrimonium, quod offertur, vel exigitur in præmium, ne prodatur juſtitię, & à Judice puniatur, matrimonium eſt validum; quia metus juſtè incutitur, ut injuria compenſetur per ſententiam Judicis. Ita docet Bonac. *de matrim. q.3. pun.8. nu.*11. *&* 15. Baſilius Pontius *de matrim. lib.*4. *cap.*19. *n.* 10. Dian. *p.*3. *tr.* 4. *reſ.* 228. & alii communiter; ſed hoc eſt intelligendum, quando Berta involuntariè violata fuit, aut extet lex, quòd ſtuprator ducat puellam violatam: ſecus autem non erit validum matrimonium; ut docent præcitati Doctores.

1301 Inter. 4. Contrahiturne validè matrimonium à Sempronio ægroto, quem Medicus curare nolebat, niſi propriam filiam duceret in uxorem?

Reſp. Dico eſſe validum matrimonium, ſi contrahatur inter filiam Medici, & ægrotum, quem Medicus alioquin mederi nolebat: & ratio eſt, quia metus mortis non eſt incuſſus à Medico, ſed à morbo, ut ex Sanchez, Coninchо, Filliuc. & aliis, docet Bonac. *loco prox. cit. n.* 23. Em. Sà *verb. Imped. dirim. ſub n.* 9. & eſt communis ſententia.

1302 Inter. 5. Si Uxor metu gravi cadente in conſtantem virum fornicetur, talis fornicatio, & adulterium eſtne cauſa ſufficiens pro faciendo divortio?

Reſp. Multi dicunt non eſſe cauſam ſufficientem, quia non ex malitia, & dolo fuit commiſſum adulterium. Doctores ita ſentientes refert Diana *p.*9. *tr.*8. *reſol.*38. *verſ. Sed ſi quæras.* Ipſe tamen ſuſtinet oppoſitum, aſſerens illam uxoris fornicationem eſſe ſufficientiſſimam divortii cauſam, ac poſſe maritum ſuam uxorem jure optimo à ſe repellere, tanquam adulteram, quia metus ille, quantumvis gravis, non excuſat fœminam à culpa mortali, nec à pœnis adulteris debitis; & pro ſe citat Coninchum, Sanchez, & Henriquez: idem tenet etiam Bonac. *de matrim. q.*4. *pun.*5. *ſub n.*14. *verſ.*4. *caſus.* Secus dicendum eſt, ſi uxor carnaliter cognita fuiſſet per violentiam, ſive præciſè per vim fuerit oppreſſa, ut benè avertit ipſe Bonac. & docet etiam Sylveſt. *verb. divortium ſub n.*13.

TITULUS CXLIII.

De Mollitie, ſeu Pollutione.

Vide tit. de Circumſt. pec. Int. 17. 18. *tit. de Confeſſ ſacr. Int.*31. *tit. de Conſuet. Int.*2.3.6 *tit. de Medic. Int.*1. *tit. de Paroch. Inter.*12. *tit. de Peccat. Int.*7. *tit. de Regul. &c. Int.*26. *tit. de Relig. liq. part. Int.* 2.

1303 INter. 1. Peccatne, qui pollutionem cœptam in ſomno non reprimit in vigilia, imò gaudet de ea?

Reſp. Non peccat ipſam non reprimendo; nam ſufficit non placere. Em. Sà *verb. Luxuria n.*10. Verùm ſi ob ſanitatem gaudeat, vel quia iſto modo ſtimuli carnis ceſſabunt, non autem ob pollutionem ipſam, nullum quidem peccatum committit. Eſt communis ſententia. Vide Tolet. *lib.*5. *cap.*13. *n.*1. *& ad Inter. ſequentem.*

1304 Inter. 2. Eſtne licitum aliquando deſiderare pollutionem, aut de illa jam ſecuta gaudere?

Reſp. Affectu libidinis, vel propter ipſius delectationem, nunquam eſt licitum; nam hoc eſſet conſentire directè in pollutionem, quod utique mortale peccatum eſt: ſi autem ob ſanitatem optetur, vel ob ſedandam tentationem, modò tamen nulla ei detur cauſa, non eſt peccatum, ſaltem mortale; nec eſt illicitum illam deſiderare, aut etiam de illa jam ſecuta gaudere; ut docet Emm. Sà *verb. Luxuria n.*11. Bonacin. *de matrim. q* 4. *pun.*16. *n* 13. Diana *p.*3. *tr* 5. *reſolut.*21. ubi præter Sà, quem Ego adduxi in Reſp. antec. dum dixi, cœptam in ſomnis pollutionem non teneri evigilantem reprimere (quod intellexi, dummodò abſit periculum conſenſus) alios concordantes adducit, quidquid in contrarium ſentiat Tolet. *lib.*5. *cap.*13. *n.*1. *& alii.* Cæterùm gaudere de pollutione in ſomnis cœpta, non ob delectationem carnalem, ſed ob ſanitatem, ſeu quia ita tentationes ceſſabunt, nullum eſſe peccatum, neque veniale, aſſerunt Tannerus, Villalobos, Sancius, Sanchez, & alii apud ipſos, teſte Diana *loco ſupracit.* Vide etiam Layman *lib.*3. *ſect.*4. *n.*17. & alios plures, quos refert idem Diana *p.*3. *tract.*5. *reſol.* 87. Quòd autem pollutio voluntaria ſit peccatum graviſſimum, & quale remedium ſit adhibendum, jam dixi *in tit.* 47. *de conſuet. ad Int.* 2.

TITULUS CXLIV.

De Monialibus.

Vide tit. de Abbatiſ. &c. tit. de Ætat. &c. Int. 1. tit. de Confeſſar. extr. Mon. tit. de Eccl. Immun. Inter. 32 39. tit. de Hor. Can. &c. Int 3. tit. de Illegitim. Int. ult. tit. de ingreſſ. in Mon. &c. tit. de Iub. Int. 7. tit. de Largit. Mun. Int. 2. 3. titul. de Legat. Inter. 3. tit. de Novit. Inter. ult. tit. de Parv. mat. Inter. 10. 11. titul de Prel. Reg. Int. 13. tit. de Regul. &c. Int. 28. tit. de Teſtam. Relig. Int. 2. 3. tit. de Verb. cum Mon. tit. de Virg. Int. ult.

1305 INter. 1 Si Monialis aſcendat ſupra tecti tegulas, cenſeturne Monaſterii clauſuram violaſſe?

Reſp. Sicut qui inventus eſt ſupra tegulas Eccleſiæ, vel Monaſterii, non poteſt capi pro aliquo delicto commiſſo, dummodò non ſit de exceptuatis in Bulla Gregoriana, quia dicitur eſſe in ipſa Eccleſia, vel Monaſterio, & ideò ejus gaudet immunitate; ita à pari Monialis ſupra tecti Monaſterii tegulas aſcendens, dicitur eſſe in Monaſterio, & conſequenter clauſuram violare non dicitur, dummodò locus ille, ad quem pervenit, non ſit extra clauſuram Monaſterii, ſed perpendiculariter illam reſpiciat. Ita docet Texeda, quem refert, & ſequitur Diana *p. 5. tr. 13. reſ.* 88. nec diſſentit Lezana *tom. 1. p. 1. c. 25. n. 20.* qui citat Sanchez, & Navarrum.

1306 Inter. 2. Deflorans Monialem quot peccata committit? & qua pœna puniri debet?

Reſp. Committit graviſſimum ſcelus; nam committit ſtuprum, quia eſt virgo, ſacrilegium, quia eſt perſona Deo dicata, & etiam reductivè poteſt dici, quòd adulterium committat, cum Monialis ſit Sponſa Chriſti. Vide S. Thomam *2. 2. q. 154. art. 10. & q. 99. art. 9. ad* 3. Pœna verò, qua ſecundùm legem civilem puniri debet, eſt pœna vitæ; imò tale ſcelus tantùm attentans, capite plectitur; habetur *ex leg. Si quis non dicam rapere C. de Epiſc. & Cler.* & docet Zecc. *de caſ. reſerv. caſ.* 10.

1307 Inter. 3. Monaſteria Monialium exemptarum poſſuntne viſitari à Capitulo Sede vacante?

Reſp. Licèt hujuſmodi Monaſteria poſſint ab Epiſcopo viſitari, tamen id facere nequit Capitulum Sede vacante, quia Epiſcopus non vigore poteſtatis ordinariæ illa viſitare valet, ſed tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, ut colligitur ex Clem. 2. *de ſtat. Monach.* & patet ex Concil. Trident. *ſeſſ. 24. cap. 9. de Regul.* & hanc eſſe opinionem Rotæ docet Merolla *tom 3. diſp. 7. dub. 1. nu.* 50. apud Dianam *p. 8. tract. 4. reſ.* 14. qui alios pro hac ſententia adducit. Dicendum eſt igitur, Capitulum Sede vacante poſſe viſitare Monialium cœnobia, non autem exempta, ut reſolvunt Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 37. qu. 5.* Garzia *tom. 1. de benef. p. 5. cap. 7. nu.* 45. Franciſc. Leo *in Theſaur. for. Eccl. p. 1. cap. 10. num. 8. verſ. 10.* Barboſa *de poteſtat. Epiſc. p. 3. alleg. 73. n. 25. & in collect. ad Trident. ſeſſ. 24 de reform. cap. 3. n. 7.* & alii plures penes ipſos, quidquid aliqui in contrarium ſentiant. Vide Dianam *loco cit.* qui ex Baunio *in ſ. bol. mor tom. 1. tract. 11. q.* 24. ad argumenta contraria reſpondet, & iterùm Dianam *p. 7. tr. 12. reſ.* 27. idem docentem. Et ita etiam docet Armilla *verb. Capitulum ſub n.* 2.

1308 Inter. 4. Tertiariæ, quæ vulgò appellantur Bizochæ, poſſuntne à Sacerdotibus ſuarum Religionum in articulo mortis ſumere Viaticum, & extremam Unctionem, & poſt mortem, ſine interventu Parochi, ad eorum Eccleſiam transferri, & ſepeliri?

Reſp. Dicendum eſt, quòd non, prout apparet ex Epiſtola Sacræ Congr. 17. Junii anno 1639 directam ad Epiſcopum Civitatis Mutinenſis, quam per extenſum refert Diana *part. 6. tract. 8. reſolut.* 30. ubi præthereà addit, quòd circa ſepulturam dictarum Tertiariarum in caſibus occurrentibus Parochi, & Superiores Religionum recognoſcant declarationes Sacr. Congreg. appoſitas à Julio Lavorio *in ſuis elucubrationibus variis tit. 2. cap. 11. n.* 102. & 103. Sed vide etiam Lezanam *tom. 1. p. 2. cap. 14. n. 31. & ſeqq. & tom. 3. verb. Tertiarii, & Tertiariæ*, qui ex Bulla Leonis X. in Concilio Lateran. edita, plura refert notatu digna de Tertiariis, eorumque obligationibus, & privilegiis, nec non plurimas adducit Sacr. Congregationis declarationes circa hujuſmodi Tertiarios, & Tertiarias, ſeu Bizochas, aut Beatas. Adi ipſum, & non pigebit. Ego enim brevitati ſtudeo.

TITU-

TITULUS CXLV.

De Monopolio.

1319 INter. 1. Quid eſt Monopolium, & quotupliciter fieri poteſt?

Reſp. Monopolium eſt quædam conventio inter mercatores, ut nullus eorum vendat, aut emat, niſi pretio ab ipſis determinato; & quadrupliciter fieri poteſt. Primò, quando conveniunt, ut nullus eorum audeat emere, aut vendere, niſi ſub uno pretio ab ipſis conſtituto. Secundò, quando conveniunt inter ſe ad emendum omnes merces, vel frumentum, &c. ut poſteà illa vendant pretio, quod illis libuerit. Tertiò, quando prædicti mercatores impediunt merces, ne advehantur in civitatẽ. Quarto denique, quando Princeps concederet uni tantùm, ut poſſit vendere aliquod genus mercium, vel frumenti, &c ad hoc ut cariùs illa vendantur. Qui omnes modi peccaminoſi cenſentur ſecundùm Navar. *in Sum. c.23 nu 92.* & Leſſium *lib.2.c.21.dub.25.* quibus ſubſcribit Steph. à S.Greg. *de contract lib.2 cap. 41 n.8.& ſeq.* Vide Bonac. *de contract. diſp.3.q.2. pun.5.n.2.& ſeq.* & Armill. *verb. Monopolium.*

1310 Inter. 2. Danturne alia genera Monopolii illiciti?

Reſp. Utique dantur, ut ex aliis docet Bonac. loc. ſup. cit. n.10. Nam conventiones, quæ fiunt inter artifices, ut nullus perficiat opus ab alio inceptum, vel nullus artem doceat, niſi ſoluto certo pretio, dicitur Monopolium illicitum. Ita etiam, ſi mercatores fingant litteras, in quibus exprimatur naves eſſe ſubmerſas unà cum mercibus certi generis, ut hac de cauſa poſſent pretium augere, vel ſi vendens ſub aſta apponit fictum licitatorem, qui plus offerat, ut ceteri emptores aſcendāt in pretio. Cætera vide apud eundem Bonac. loc. cit. Dian. *p.1.tr.8.reſ.76.* & Steph. à S.Greg. ubi ſup n.12. Ego enim brevitati ſtudeo.

1311 Inter. 3. Monopolium facientes, peccantne contra charitatem, vel contra juſtitiam, in quo caſu peccant contra juſtitiam, vel ſolùm contra charitatem?

Reſp. Aliquando peccant contra juſtitiam, & ad reſtitutionem tenentur; aliquando verò ſolùm contra charitatem. Quando mercatores conveniunt, ut non excedatur pretium legitimum, non peccant contra juſtitiam, ſed contra charitatem, quia poſſent emptores emere medio, vel infimo pretio; ſed ſi fraude, & minis impedirent alios, ne minoris venderent, tunc peccarent contra juſtitiam, & ad reſtitutionem emptoribus tenerentur. Ita ſimiliter quando inter ſe convenirent, ut nullus emat, niſi viliori pretio infra infimum, non eſſet contra juſtitiam. Si autem conveniant ſolùm, ut emant infimo tantùm pretio, vel ut non vendant, niſi ſupremo, peccant contra charitatem, dummodò abſint fraus, & minæ, ne aliter vendant. Verum tamen eſt, quòd in tali caſu emptores convenire poſſunt, & determinare, ut nullus emat, niſi infimo pretio, & ſic clavus clavo truditur, & Monopolium monopolio depellitur; ſed ceſſante uno monopolio, & aliud ceſſare debet, ut çqualis juſtitia ſit inter eos. Quando autem fraude, aut vi impediunt ne merces advehantur in civitatem, ut ipſi cariùs vendant, peccant contra charitatem, & etiam contra juſtitiam, & ad reſtitutionem tenentur, non ſolùm illis, quibus impedimentum dederunt, ne ad vendendum venirent in Civitatem; ſed etiam Reipublicæ, quæ cariùs emit. Si verò conveniant inter ſe, ut omnes merces, vel frumenta ab ipſis emantur, & ad eorum libitum aliis poſteà vendantur, peccant item contra juſtitiam, & contra charitatem, quia cauſant caritatem, & inopiam in Civitate. Tandem Monopolium, ideſt Privilegium conceſſum à Principe vendendi aliquod genus mercium, vel aliarū rerum, erit licitum, ſi concedatur taxato pretio, & rationabili cauſa interveniente; tenetur tamen ex officio Princeps impedire damna Reipublicæ. Vide Leſſium loco ſupr. cit. Navar. *c.23 n.92.* & Bonac. *de contr. diſp.3.qu.2. pun.5.per tot.* & Steph à S Greg loco proximè cit. qui fusè de hac tractat materia, & plures refert DD. à quibus multa alia haberi poſſunt ad propoſitum. Vide etiam Sylv. *verb. Emptio q.18.* Emm. Sà *verb. Venditio n.5.* qui loquuntur de privilegio Principis &c. & Layman *lib.3 ſect.5.tr.4 c.17.§.7.n.42.*

1312 Inter. 4. Mercator, qui non interfuit Monopolio, poteſtne licitè vendere merces pretio currenti, quod per Monopolium fuit auctum; & quæ eſt pœna à lege contra Monopolia facientes impoſita?

Reſp. Nullo modo licet Mercatori, aut alteri, qui Monopolio non interfuit, vendere pretio per Monopolium aucto, quia eſt injuſtum, & contra juſtitiam commutativam. Vide DD. quos refert, & ſequitur Diana *p.1.tr. 8.reſ.14.* Pœna verò contra facientes Monopolia eſt exilium, & publicatio bonorum, ut patet *ex l.1.C.de Monopolio*, & docet Azor. *3.p. lib.8 c.28.§.1.* teſte Steph. à S.Greg. ubi ſup. n. 12. in fin. Imò in aliquibus Diœceſibus Epiſcopi rectè ſibi hunc caſum reſervant, cum Monopolium ſit peccatum admodùm grave.

T I-

TITVLUS CXLVI.

De Moribundis, & Morti proximis.

Vide tit. de Celeb Miſſ Int. 17. 19. tit. de Confeſ. extr. Mon. Int. 3. tit. de Confeſſ. Sacr. Int. ult. tit. de Denunc. Int. 9. tit. de Laic. Int. 1. 2. tit. de Monial. Int. ult. tit. de Novit Int. ult. tit. de Paroch. Inter. ult. tit. de Pixide ad quaſ. tit. de Regul. &c. Inter. 81. 82. 92. 93. tit. de Sacram. Bapt. Inter. 10.

1313. INter. 1. In caſu neceſſitatis, puta mortis, eſt ne confeſſio facienda Laico, quando nullus adeſt Sacerdos?

Reſp. Certum eſt, non eſſe neceſſariam, vel debitam, quia non eſt præceptum; nec debet fieri eo ſenſu, & animo, ut ſit verè Sacramentalis confeſſio, & quòd Laicus poſſit abſolvere; nam hoc dicere eſſet hæreticum, prout habetur ex *Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *can.* 10. cum ſolus Sacerdos ſit hujus Sacramenti miniſter, & ego breviter dicam *ad Int. ſequentem.* Putant tamen quidam fieri poſſe ad majorem humilitatem, & contritionem, ad placandam iram Dei, & ad redimendam aliquam partem pœnæ peccatis debitæ, quia erubeſcentia, cum ſit valdè difficilis, plurimùm juvat, favente charitate, ad minuendam ejuſmodi pœnam &c. Vide Sylveſt. *verb. Confeſſar.* 1. *nu.* 1. Victoriam *in Sum. de confeſſ. n.* 138. & pro hac ſententia citant S.P. Auguſtinum, S. Thom. & alios. Alios Doctores refert Dian. *p.* 5 *tr.* 3 *reſ.* 73; qui tamen eam non admittit, imò ineptam putat confeſſionem illam, quam quidam naturæ in tempeſtatibus, & periculis extremis, deficiente Sacerdote, efficiunt, alii aliis peccata ſua confitentes; & huic ſententiæ adhæreo, licèt negare non audeo, quòd licitè fieri poſſit, & quòd ſit bonum, ſi fiat, præſertim cum aliquo gravi viro, ac prudente, atque magna adhibita circumſpectione, non ſolùm propter verecundiam, ſed ad auxilium, vel conſilium capiendum: tamen quia hoc non eſt ampliùs in uſu, idcircò mihi videtur in dicto periculo conſulendum, ut fideles de ſalute curent per actum contritionis cum propoſito tunc confitendi, ſi poſſent, ut dixi *tit.* 17. *de Attritione*, *ad Inter.* 2. quod quidem ſufficit pro obtinenda ſalute, abſque eo quod ſe diffament, ſine ſpe obtinendi abſolutionem à Laico.

1314 Inter. 2. Poteſtne quis, ſaltem in extrema neceſſitate, utpotè in mortis periculo confiteri ſacramentaliter non Laico, ſed Subdiacono, aut Diacono?

Reſp. Nunquam validè id fieri poteſt, quia ſolus Sacerdos eſt hujus Sacramenti Miniſter, ut patet ex Concil. Florent. Conſtant. & Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 6. Nam poteſtas clavium ſolùm Sacerdotibus fuit collata à Chriſto Domino, ut habetur ex Joan. cap. 10. quando dixit, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.* & docet Sylv. *verb. abſolutio* 1. *ſub n.* 2. *in fine, & verbo Clavis nu.* 5. Bonac. mox citandus, & alii communiter. Ex quo ſatis conſtat, confeſſionem Sacramentalem factam Laico, Subdiacono, vel Diacono nullam penitùs eſſe. Sylv *verb. Confeſſ. nu.* 1. Bonac. *de Sac. diſp.* 5 *q.* 7. *ſect.* 5. *pun.* 1. *nu.* 1. *& ſeq.* & eſt comm. ſent.

1315. Interrog. 3. Qui eodem anno confeſſus eſt, teneturne iterùm confiteri, quando eſt in probabili mortis periculo conſtitutus?

Reſp. Maximè, quia præceptum divinum confeſſionis, ſi unquam obligat, obligat quidem, & ſine dubio, quando quis eſt in periculo mortis. Vict. *in Sum. ubi de confeſſ. n.* 123. & alii multi ità rectè docent.

1316 Inter. 4. Qui non eſt confeſſus in periculo mortis, teneturne poſteà quàm primùm confiteri?

Reſp. Verum eſt, quòd adeſt præceptum Divinum confitendi in articulo, ſeu periculo mortis, ut docui *in Reſponſione antecedente*; tamen eo periculo elapſo, non obligat. Unde qui haberet conſcientiam peccati mortalis, & prætermitteret confiteri, eo tranſacto non teneretur confiteri quamprimùm, niſi periculum mortis adhuc perſeveraret, quia præceptum confitendi in articulo mortis, ſeu probabili periculo, obligat propter periculum damnationis; ſed ſublato periculo mortis, periculum damnationis abeſt: ergo non obligat ampliùs tale præceptum. Ita contra Henriquez docet Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *q.* 5. *ſect.* 2. *pun.* 4. *n.* 28. & ex eo Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 140. & alii pœnes ipſos.

1317 Inter. 5. In articulo mortis, poſt confeſſionem factam cum attritione cognita, teneturne quis neceſſariò habere actum contritionis omnium mortalium, quæ in vita commiſit pro obtinenda ſalute?

Reſp. Affirmat Suar. *in* 3. *p. tom.* 4. *diſput.* 17. *ſect.* 4. *nu* 17. Nugnus *in* 3. *p. tom.* 2. *q.* 2. *art.* 4. *dub.* 4. Tannerus, Præpoſitus, & alii, quos citat, ſed non ſequitur Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 98. *& p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 76. Et putant, quòd ſaltem vir doctus teneatur in morte actum contritionis elicere, vel amoris Dei ſuper omnia, alioquin mortaliter peccet, quia bona fides ei ſuffragari non poteſt, ut ruſticis, & ignorantibus.

tibus. Sed ego teneo quemlibet cùm ſola attritione confeſſum in articulo mortis,debere actum perfectæ contritionis elicere, vel ſaltem actum amoris Dei ſuper omnia dilecti, alioquin mortaliter peccare, quia præceptum charitatis per ſe, & ex viſua obligat maximè tempore mortis, ut docent Doctores communiter.

1318 Inter. 6. Titius in mortis periculo conſtitutus vocat Confeſſarium, & ei confitetur etiam quædam peccata, quæ ſunt ſuperiori reſervata; imò habet unum peccatum, cui annexa eſt excommunicatiónis pęna, vel alia cenſura reſervata; abſolvitur à ſimplici Confeſſario, deinde Titius convaleſcit, & ex illo evadit periculo: Quæro, an Titius prædictus teneatur comparere coram Superiore quamprimùm adhoc ut iterùm abſolvatur à Superiore, tam à peccatis reſervatis,quàm ab ipſa excommunicatione, vel alia cenſura, & ſi hoc non faciat, quam pęnam incurrat?

Reſp. Pro caſibus, ſeu peccatis reſervatis, quibus nulla erat annexa cenſura, minimè comparere tenetur, quia in mortis periculo, omnis reſervatio ceſſat. Tenetur tamen pro excommunicatione, vel alia cenſura reſervata comparere, ſed non ut iterùm abſolvatur, ſed ut obtemperet Superioris mandatis, & obedientiam prębeat Eccleſiæ,& ut recipiat majorem pœnitentiam, ſi à Superiore injungatur. Quatenùs verò non compareat, reincidit in eandem cenſuram. Sylv. *in Sum. verb. Abſolutio* 1. *ſub* 8. Navar *in Man. cap.* 26. *num* 27. Zeccus *de Excomm. fol.* 36. & alii communiter. Imò dico, quòd Confeſſarius in dicto caſu, antequam pęnitentem abſolvat, tenetur ipſum pęnitentem monere, quòd ſi convaluerit, quamprimùm ſe præſentet coram Superiore pro cenſura dumtaxat, non autem pro reſervatis, ut dixi. Vide Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 67. *Vide etiam Inter. ſeqq.*

1319 Interrog 7. Abſolvens in articulo mortis, ſeu probabili mortis periculo, à caſibus reſervatis, teneturne, ſi ex illo evadit periculo, comparere coram Superiore, ſicut tenetur, ſi fuerit abſolutus ab aliqua cenſura reſervata?

Reſp. Non tenetur, quidquid in contrarium dicat Gaſpar Hurtado *de Sacram. Pœnit. diſp.* 11. *diffic.* 13. nam hæc opinio eſt contra torrentem DD. Vide igitur, quæ dixi *ad Int. immediatè præcedentem.* Siquidem, quod ibi firmavi, eſt probabiliſſimum, & præter Doctores, quos citavi, docent etiam Suarez, Sanctorius, & Mercerus, quibus ſubſcribit Dian. *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 199. Concordat etiam Sylv. *verb. Confeſſ.* 1. *n.* 21. cum Paludano, & Paſqualigus *de privil. eorum, qui in periculo mortis conſtituuntur q.* 112. *n.* 3.

1320 Interr. 8. Berta ſcit ſe contraxiſſe matrimonium cum impedimento dirimente, quod tamen probare non poteſt, undè non vult, neque poteſt cum viro habitare, propterea fuit ab Epiſcopo excommunicata; modò quia reperitur in articulo mortis, vocat Confeſſarium, qui recuſat eam abſolvere, niſi juret ſe velle cum viro habitare, poſito, quod ex illo evadat periculo; teneturne Berta jurare, & ſi non moritur, tale juramentum adimplere?

Reſp. Ad hunc caſum reſpondet Navarr. *in c.* 12. *nu* 9. *verſ. & Conſequenter*, & docet, quòd debeat jurare, adhoc ut à Confeſſario poſſit abſolvi, ſe debeat concipere intra ſe conditionem illam, ſi id ſine peccato jurari poſſit, & licèt poſteà non adimpleat juramentum, nullatenùs erit perjurii rea. Ita Navar. Sed mihi abſolutè reſpondendum videtur, nullo modo poſſe Confeſſarium cogere Bertam ad jurandum, & multò minùs poſſe ipſam uti mentali reſtrictione, cum ſit reprobata ab Innoc. XI. ut patet ex 26. propoſitione in ſuo Decreto edito Anno 1679. Dico igitur, quòd Berta jurare non debet, & Confeſſarius ipſam abſolvere poteſt, quia in foro conſcientiæ, & coram Deo, nullam excommunicationem contraxit: Excommunicatio enim ſupponit peccatum mortale, quod revera in tali caſu non adeſt; & ſic, quia nititur falſa præſumptione, ideò ut injuſta in foro conſcientiæ non ligat. Ita docet Bonacina *de matrim. quæſt.* 4. *punct.* 4. *num.* 17. Vide quæ dixi *in tit.* 97 *de Fornicatione, ad Interrogat* 2.

1321 Inter. 9. Qui manè Miſſam celebravit, vel Sacram Synaxim ſumpſit, ſi poſt prandium incidat in mortis periculum, poteſtne eadem die licitè iterùm communicare?

Reſp. Circa tale dubium hinc indè adſunt ſcribentium auctoritates, ut videre licet apud Dianam *par.* 4. *tr.* 4 *reſ.* 197 & *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 33. ac demum *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 18. Tamen mihi valdè probabile videtur id, quod aſſerit ipſe Diana cum aliis, quos ipſe refert, nempè, quòd qui manè communicavit, vel ſacrum fecit, poſſit licitè per modum Viatici Sacram Synaxim, hoc eſt Sacram Euchariſtiam, ſumere eadem die, licet non ſit jejunus. Siquidem probabile eſt præcepto ſumendi Viaticum non ſatisfieri extra mortis periculũ; nec obſtat Eccleſiæ prohibitio de non ſumenda bis in die Euchariſtia, ut habetur *c. conſuliſti*, *de*

*de celebr. Miſſæ cap. ſufficit de conſec. diſt.*1. quia quando occurrunt duo præcepta, quæ ſimul ſervari non poſſunt, majus quidem præponderat, & eſt anteponendum. Unde quia de Jure Divino tenemur communicare tempore mortis, ideò hoc debet prævalere præcepto Eccleſiaſtico de non ſumenda bis in die Sacra Synaxi. Quòd autem ſit de Jure Divino communicare tempore mortis, non eſt opus pluribus probare: eſt enim S. Tho. ſententia in ſuo ultimo teſtamento, ſcilicet 3.*p. qu.*80. *art* 11. & cum eo ſentiunt innumeri Theologi. Vide Dianam *locis ſupracitatis, & præſertim p.*5 *tr* 3.*reſ.*33 ubi plures relati hanc ſuſtinet ſententiam, & meritò, utpotè favorabilem, & multum conſolatoriam in dicto caſu. Vide ſeq. Reſp. ac etiam Paſqual. *de Privilegio eorum, qui in periculo mortis conſtituuntur, q.*272. docentem, teneri iterùm ſumere per modum Viatici, præſertim ſi probabile ſit, quòd non ſit ſupervicturus uſque ad ſequentem diem.

1322 Inter. 10. Poteſtne quivis Sacerdos illicò poſt mediam noctem Nativitatis celebrare ad dandum Viaticum infirmo periclitanti? aut etiam poſt Meridiem?

Reſp. Licèt jure communi non poſſit celebrari Miſſa, neque ante Auroram, neque poſt Meridiem; tamen caſu raro, & exiſtente rationabili cauſa, ut eſt pro communicando ægroto extremè laborante, puto licere, cum Epiſcopi licentia, ſaltem præſumpta, Miſſam celebrare ſtatim poſt mediam noctem, & tres horas poſt meridiem *Sacerdoti jejuno*. Nã juxta probabiliorem ſententiam, eſt de Jure Divino communicare tempore mortis; ut docet S.Thomas 3.*p.q* 80.*art.*11. & alii multi Theologi, quos refert, & ſequitur Diana *par.*5.*tract.*3.*reſ* 33.*& p.*9.*tr.*9..*reſ.*46.*verſ.dicendum eſt itaque &c.* ac proinde eſt anteponendũ Juri poſitivo de non celebrando ante auroram, aut poſt meridiem; ac pro hac ſententia refert idem Diana *par* 10. *tract* 12. *reſ.* 26. *verſ.Nota hic* plures Doctores, quos ipſe ſequitur, qui etiam putat, quòd non ſit neceſſaria Epiſcopi licentia; ſed hoc ego non admitto in caſu, quo facilè haberi poſſit. Vide quæ dixi *tit* 34. *de Celebratione Miſſæ ad Interrog.*19. nam ad tale dubium affirmativè reſpondi, ut nunc facio, quidquid in contrarium dicat Henriquez *lib.*9.*c.*24.*nu.*5. & alii. Siquidem hanc noſtram ſententiam, præter Doctores à me ibidem citatos, docet etiam Victoria *de Eucharistia num.*95. Layman *lib.*4.*tract.*5 *cap.*4 *num.*3 & alii teſte Diana *par.*1. *tract.*14 *reſ.* 33.*in fin.*

1323 Inter. 11. Poteſtne licitè Parochus, vel alius Sacerdos pro audiẽda cõfeſſione infirmi moribundi relinquere Miſſam inchoatam, etiam poſt conſecrationem?

Reſp. Si non ſit alius Sacerdos, qui poſſit illius Confeſſionem audire, certò poteſt, ac docet Parochus, aut quivis alius Sacerdos, licèt ſit in altari, Miſſam inchoatam relinquere, etiamſi peracta fuerit conſecratio: ſed debet ſervare hoſtiam conſecratam in Tabernaculo, aut alio honeſto loco, & ſecum devotè deferre aliquam particulam conſecratam ſi adeſt, & extremam unctionem pro communicando infirmo, præbendo illi etiam Sacramentum extremæ unctionis; & ita audita ejus Confeſſione, & data Euchariſtia, & extrema unctione, omiſſis tamen Pſalmis pœnitentialibus, redire debet ad Eccleſiam, & Miſſam inchoatam perficere. Si verò confeſſio infirmi fuerit ità longa, ut media horá perfici nequeat, Sacerdos tranſacta dicta media hora abſolvat moribundum, & dicat ei, ut poſt ſacrum inceptum completum faciat eum vocare ad ſe, & ſic de novo audiat, & abſolvat. Ita ex Zambrano *de Sacram.pœn.c.*4. *dub* 6.*num.*5.firmat Diana *par.*5 *tr* 3.*reſ.*70. & rectè quidem. Imò nota, quòd Confeſſarius poteſt abſolvere Infirmum, quem credit ſtatim moriturum, audito uno tantùm peccato mortali, & deinde reliqua audire. Vide Bonacinam *de Sacram. diſput.*5. *quæſt.*5. *ſect.*2. *punct* 3. *numer.* 17. & ſequentem Reſponſionem.

1324 Interrogat. 12. Parochus dum fert ad infirmum Communionem, ſi ei dicat velle reconciliari, & inter reconciliandum inveniat illum multas Confeſſiones invalidas feciſſe, quid facere debet talis Parochus?

Reſp. Idem Zambranus loco ſupracit.nu 6. & 7.docet, quòd ſi infirmitas ſit ita periculoſa, ut meritò timeri poſſit mors, ſi Confeſſio, & abſolutio differantur in aliud tempus, audiat illum Confeſſarius per dimidiam horã, niſi fortè dubitet fore, ut infirmus morte corripiatur, & decedat ſine abſolutione; nam tunc, ut docet Bonacin.loco proximè citato ſufficit unum tantùm peccatum mortale audire, & abſolvat, & conveniat cum pœnitente de ejus reditu ad perficiendam dictã Confeſſionem, ſumpta occaſione alicujus negotii, & interim miniſtret ei Euchariſtiam; nam ita occurritur omnibus incommodis, ſubvenitur infirmo abſolutione Sacramẽtali, præmiſſa Confeſſione poſſibili pro temporis opportunitate, miniſtratur viaticum neceſſarium, & vitatur ſcandalum, quod facilè contingere poſſet, ſi longiſſimo tempore expe-

ctare-

ctaretur à multis Sanctiſſimum Sacramentū comitantibus. Si autem infirmitas non ſit ita periculoſa, & Confeſſionem per dimidiam horam integrè fieri poſſe probabiliter non ſperetur, tunc Parochus curare debet, ut faciat verum contritionis actum, ſcilicet ut doleat de peccatis propter Deum ſuper omnia dilectum cum propoſito non peccandi de cœtero, & præbeat illi viaticum, monens inſuper illum de obligatione, quam habet, integrè confitendi eo, vel ſequenti die, accerſito Confeſſario prætextu alicujus negotii; ita namque occurritur ſcandalo, quod evenerit, ſi non communicaret, & ex alia parte eſt minùs inconveniens communicare in dicto caſu ſine Confeſſione præmiſſa, quàm ea facta præproperè, & non integrè, ſicut dixi in *tit.*140. *de Memoria Peccatorum*, *ad Interrogat* 2. de illo, qui dum erat cum aliis in circulo pro recipienda Sacra Synaxi, recordatur ſe eſſe in peccato mortali; nam majora mala ſequuntur ex ſcandalo, quàm ex Communione cum peccato. Unde optimè loquitur Zambranus in tali caſu, quomodo Parochus, vel alius Confeſſarius ſe gerere debeat; & ità etiam docet Jacobus Granadus apud Dianam loco proximè citato reſol. 75 qui etiam addit, & benè, quod præcipuè in villis, & parvulis oppidis advertere debeant Parochi, aut quivis alius Confeſſarius, antequam deferant infirmo Sacram Communionem, aliquem mittere, qui illum interroget, an velit de aliquo peccato ſe reconciliare, priuſquam deferatur Sac. Communio, ut ſupradicta incommoda omninò evitentur.

1325 Interrog. 13. Si Confeſſarius inveniat moribundum, qui nulla contritionis ſigna dare valet, nec antea petiit Confeſſionem, poteſtne ipſum abſolvere?

Reſp. Si Chriſtianam duxerit vitam, poſſe ſub conditione abſolvi, docent quamplurimi viri docti. Tamen oppoſitum eſt multò probabile. Vide Dianam *par.*3.*tr.*3.*reſ.*8.9.& 10. & *par.*4.*tract.*4.*reſ* 92. ubi utriuſque partis aſſertores refert. *Vide ſeq. Reſp.*

1326 Inter. 14. Monialibus nulla ſigna contritionis oſtendens, poteſtne ſub conditione abſolvi.

Reſp. Dicunt quidam poſſe abſolvi, qui ſenſibus omninò deſtituitur, & nullo pacto petit Confeſſionem, ſi conſtet fuiſſe ſolitum vivere more Chriſtiano. Hanc ſententiam multi ſequuntur Auctores, ut dixi *ad Interrog. antecedentem*, & *dicam ad Inter. ſequentem*, & eſt quidem probabilis, Hos Doctores refert Diana *in par* 3. *tract.*3. *reſ.*8.9. & 10. & *p.*9.*tr.* 6.*reſ.*20. & alibi. Vide Emm. Sà *verb. Abſolutio num.* 10. qui fatetur huic affirmativæ ſententiæ nunc adhærere. Tamen communis Doctorum ſententia eſt in contrarium, ut teſtatur idem Diana *cit. par.*9.*tr.*6.*reſ.*20.*in fin.* ubi adducit Card. de Lugo *de pœnit. diſp.*17 *ſect.* 5. & validis, ſolidiſque rationibus & auctoritatibus probatur. Nihilominùs, in facti contingentia, poſſe abſolvi ſub conditione puto, quia Confeſſarius adminiſtrando hoc Sacramentum cum opinione probabili, nullam illi injuriam affert; ex alia parte conſulitur, quantum fieri poteſt; ſaluti morituri, qui in tali articulo poteſt præſumi ſaltem attritus; conſequenter mihi quoque videtur teneri Confeſſarius ratione charitatis erga proximum ei illud adminiſtrare ſub conditione, ut dixi. Vide tamen Lezanam *tom.*2. *verb. Confeſſio nu.*11. & Campionum *Inſtr. pro Ordin. c.*40. *ſub num.*14.

1327 Inter. 15. Si quis, dum actualiter peccat, incideret in mortis periculum, & ex improviſo ſenſibus deſtitueretur, poteſtne ſub conditione abſolvi?

Reſp. Doctores communiter docent, quòd non, quia hoc Sacramentum, ſicut cœtera, conſtare debet materia, & forma: Licèt aliqui, & præſertim Tambur. *in Methodo expedit. Conf. lib.*2.*c.*10.*§.*1.*à num.*12. doceant abſolvi poſſe ſub conditione; nam inquit Tamburin. quòd rariſſimè evenit, quòd tam citò ſenſibus quis deſtituatur, dum peccat, ut vicinus morti non velit ſuę ſaluti conſulere per aliquam attritionem.

1328 Inter. 16. Si Confeſſarius Pœnitentem in articulo mortis conſtitutum invenerit excommunicationis vinculo innodatum ob omiſſam denunciationem in S. Offic ſcienter, & malitioſè de ſollicitatione ſibi facta, poteſtne ipſum abſolvere?

Reſp. Poteſt, ac debet abſolvere illum monendo tamen, & injungendo, quòd ſi ex illo evadit periculo, ſub pœna reincidentiæ debeat ad Sanctum Officium ſollicitantem denunciare; quod quidem certiſſimum eſt, & indubitatum. Vide Cabrinum *in Euchar. caſ. reſ. par.*1 *reſ.*42.*§.*9.*propè fin.* Nam eſt communis doctrina.

1329 Interrog. 17. Poteſtne quivis ſimplex Sacerdos abſolvere ægrum, vel alium in probabili mortis periculo conſtitutum, à caſibus, & cenſuris reſervatis, etiamſi adſit Parochus, aut alius approbatus Sacerdos?

Reſp. Magna quidem eſt opinionum diverſitas circa præſentem petitionem: Affirmant non-

nonnulli, præſertim Sylv *in Summ. verb. Confeſſor* 1. *nu.* 16. Emman Sà *verb. Abſolutio num.* 3. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi par.* 2. *alleg.* 25. *num.* 15. *de Offic. Paroch. p* 2. *c.* 19. *nu.* 4. & in collect. ad Trid. *ſeſſ.* 14 *cap.* 7. *num.* 12. Diana *par.* 1. *tr.* 5. *reſ.* 5. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 57 *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 161. & *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 60. Peyrin. *tom.* 2. *de Prælato qu.* 1 *c* 4. §. 4 *ſub nu.* 82. & alii plures apud Dian. & Barboſ. loco cit. Vide Paſqual. *de privileg. eorum, qui in periculo mortis conſtituuntur, qu.* 184. *num.* 4. *q* 185. *num.* 6. & *qu.* 186. *nu.* 3. Dicunt enim, quòd Conc. Trid *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. ſine ulla limitatione declarat omnes Sacerdotes poſſe in articulo mortis ab omnibus peccatis, & cenſuris abſolvere, & per conſequens omnes facit æquales. Verùm hæc ſententia licèt ſit probabilis, tamen videtur probabilior oppoſita, cum Laym. *lib.* 5 *tr.* 6. *c.* 12. *num.* 14. Bonac. *de Sacram. diſp.* 5. *qu.* 7 *pun.* 1. *num.* 10. *verſ. hoc tamen*; Cardin. de Lugo *diſp.* 18. *de pœnit ſect.* 2 *num.* 24 Cabrin. *de caſ. reſerv. par.* 1. *reſ.* 75. & pluribus aliis penes ipſos: & ratio ſuadet; nam aliquid quando conceditur urgente neceſſitate, conceſſio durat ſolùm dum urget neceſſitas: ſed præſente Parocho, vel alio Sacerdote approbato ad confeſſiones excipiendas, nulla adeſt neceſſitas: ergo neceſſitas in dicto caſu non urget, cum abſolutio dari poſſit à proprio Parocho, vel Confeſſario, & conſequenter non eſt extendenda extraordinaria facultas ad ſimplicem Sacerdotem præſente Parocho, vel approbato. Aliæ rationes videri poſſunt apud citatos Authores, & præſertim Cabrin. loco cit. quæ certò concludunt: & quidem in praxi ita eſt tenendum; nam ut benè advertit Cardenas *in Criſi Theol. diſp.* 2 *q.* 6. *n.* 9. *in fin.* ex duobus mediis, præſertim in articulo mortis, certius eligendum eſt. Ad quod conducit eruditio inſignis, quam affert Nicolius *in lucubrationibus par.* 2. *lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 43. §. *Verùm tamen:* Et per decretum Sac. Congreg. quod ſe vidiſſe teſtatur in libro annotationũ b. m. Cardinalis Caraffæ. Decretum verò eſt tenoris ſequentis: *Cuſtoditum ſemper fuit &c. Congregatio cenſuit, Sacerdotem alioqui idoneum, nan tamen ad audiendas Confeſſiones approbatum, juxta cap.* 15. *ſeſſ.* 23. *non poſſe validè à peccatis mortalibus abſolvere pœnitentem in articulo mortis conſtitutum, ubi citra mortis periculum haberi poteſt copia Sacerdotis approbati: & longè id minus, ſi ipſe Parochus præſens id prohibeat, paratuſque ſit infirmi Confeſſionem audire, illumque abſolvere, nec ulla ſubſit cauſa Parochum ipſum recuſandi.* Vide alia ibi notatu digniſſima.

Quær. An liceat Baptiſmum infanti proximè morituro miniſtrare, ſi ex illa miniſtratione cognoſcatur ei mortem accelerandam eſſe? Et an, ſi moriatur infans, ipſe baptizans irregularis remaneat?

Reſp. Non ſolùm hoc eſt licitum, ſed etiam omninò illum baptizare tenemur, nè abſque Baptiſmo moriatur, quia non per ſe, ſed per accidens ex tali actione mors ſequeretur infanti, aliàs morituro. Imò nunquam debet omitti Baptiſmus propter periculum infantis morituri, dummodò tamen in adminiſtrãdo Baptiſmo omnis diligentia humano modo poſſibili adhibeatur, cum hoc non ſit directè occidere infantem, ſed indirectè, permittendo ſcilicet vitæ detrimentum, quod aliqua ratione proveniet ex actione bona, nempè ex Baptiſmo; & rectè quidem poteſt quis exponere vitam manifeſto vitæ diſcrimini, propter maximum bonum ſpirituale; unde cum ex Baptiſmo pendeat in dicto caſu ſalus æterna infantis, licitè permitti poteſt ejus vitæ temporalis detrimentum; ac proinde ſequitur Baptizantem in caſu noſtro nullam incurrere irregularitatem, quamvis reverà ſequeretur infantis mortis acceleratio. Ita firmat Diana *par.* 5. *tr.* 3 *reſol* 8. & *p.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 20. *verſ. Sed ut verum fatear*, in quibus locis plura videri poſſunt circa hanc quæſtionem, & etiam plures Doctores, qui de hac re perdoctè agunt. Præstereà itidem vide ea, quæ dico *in tit.* 223. *de validit. Sac. Bapt. in reſp. ad Interr.* 3. quæ ſanè valdè faciunt ad propoſitum in ſupradicto caſu, & aliis ſimilibus, qui ſolent, aut contingere equidem poſſunt ubique.

TITULUS CXLVII.

De Mutilatione membrorum.

Vide tit de Eccl. Imm. Int. 18 20. 24. 32. 33. *tit. de Epiſcopat &c. Int* 27. 31. *tit. de Excomm. ob Cleric. perc. Int* 21. *tit. de Irreg. Int.* 10. 11. 14. *tit. de Oper. Int. ult.*

1330 INterrog. 1. Si Cajus præcipiat Titio, ut ſibi præcidat digitum, & niſi id faciat, vult ei ſecare collum, & interficere, poteſtoe Titius ſine peccato mortali ſibi abſcindere digitum?

Reſp. Hoc facere poſſe ſine culpa, probabilius videtur mihi, quia tunc utiliter gerit negotium ſui corporis, & facit ad majus vitandum malum. Favet Tolet. *lib.* 5. *c.* 6. *ſub n.* 4. Vide Inter. ſeq.

1331 Interr. 2. Si Judex, vel Tyrannus minatur occidere Sejum, niſi amputet ſibi mem-

membrum, poteſtne ſine peccato ipſe Sejus ſibi membrum amputare ob metum mortis?

Reſp. Dico, quòd ſic, nec peccat, & ratio eſt, quia partem periculo exponit, ut totum ſervet, & utiliter agit negotium totius corporis, cum homo plus diligat ſe, quàm ſui partem; unde quia majus bonum præfert minori, ideò non peccat. Ita docet Tolet. *lib* 5.*c* 6.Emm.Sà *verb.homicid.n.*24.Leſſius, & Filiucius, quos refert & ſequitur Bonac. *de reſtit.diſp.*2.*q ult ſect.*1 *pun.*6.*n.*4.Diana *p.*5 *tr.*4. *reſ.*32 *§.Et tandem.* Vide quod dixi ad Inter. antecedentem.

1332 Inter.3 Cauſa infirmitatis corporalis, ex medici conſilio, poteſtne aliquis ſine peccato ſibi membrum aliquod abſcindere?

Reſp. Maximè, quia in hoc nullum peccatum committitur. Tamen non tenetur, ut docet Emm.Sà *verb.Vita ſub n.*1. Vide Dian.*p.* 5.*tr.*4.*reſ.*32.

1333 Inter 4.Pro ſalute ſpirituali animę, utpotè ad repellendas tentationes carnales, eſtne licitum ſeipſum caſtrare, vel propter humilitatem, vel reverentiam, ſibi digitum præſcindere, ut fecit S.Marcus, ne fieret Sacerdos.

Reſp. Nunquam hoc eſt licitum, nec fieri poteſt ſine gravi peccato, niſi Spiritus Sancti motu fieret, ut fecit S.Marcus, non Evangeliſta, ſed Anachoreta, ut dicit Baron.ad annot.45.ſibi digitum abſcindendo, ne fieret Sacerdos; & Origenes ſe caſtravit, ſed minùs rectè fecit; nam tentationes carnis multis modis poſſunt repelli, & ſuperari. Vide Sylv. *verb Homicid.num.*4. *Et ad Inter.*2.*tit.*60. *de deſenſ pudic.*

1324 Inter. 5. Peccatne mortaliter pater, qui, conſentiente filio, facit illum caſtrare, ut voce, & cantu Eccleſiæ inſerviat?

Reſp. Solonius *in* 2.2.*tom.*1 *q.*65 *art.*1.*cont.*2. quem refert Diana *par.*3.*tr.*5 *reſ.*38. & *p.*6.*tr.* 6.*reſ.* 35. *§.Sed quia* dicit, quòd pater non peccat in dicto caſu: Tamen oppoſitum puto verius cum Diana loc.cit.& alii apud ipſum, & ratio eſt, ut ait Diana, quia talis caſtratio eſt intrinſecè mala, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum, nec ſunt facienda mala, ut eveniant bona; alias rationes aſſignat ipſe, ad quem me remitto, ut ſolitam brevitatem amplectar. Vide Dian. *p.*6. *tract.*8.*reſ.* 36. ubi fortioribus terminis id probat, & etiam *in tit.*73.*de Epiſ.&c.Inter.*31.

TITULUS CXLVIII.

De Mutuo.

Vide tit.de Deb.ex contr.Int 2.*tit.de Diff.Inter.*24. *tit.de Jur.Int.*10 *tit. de Reſt.accep.Inter.*2.*tit. de Reſt.Da.Inter.*18.*tit.de Vendit.&c.Int* 7.*tit. de Uſura &c.Int* 9.10.11.12.13.14.15 16.17. 18.19.20.

1335 INter. 1. Qui mutuat aliquid ſpe lucri ex mutuo, committitne uſuram mentalem?

Reſp. Qui ſperat lucrũ ex mutuo non principaliter, puta quando etiamſi illud non ſperaret, nihilominùs mutuaret ex debito conſcientiæ, vel charitatis, vel amicitiæ, non committit uſuram; unde ſi aliquid ei donetur à mutuatario, licitè recipere valet. Si verò ſpes lucri ſit principaliter intenta, ſcilicet quia mutuans ſperat lucrum, itaut ſi non ſperaret, non mutuaret, proculdubio committit uſuram, ſive talis ſpes antecedat mutui dationem, ſive comitetur, ſive ſequatur, & quidquid poſt hanc accipitur ultra ſortem, uſura eſt, etiamſi gratis accipiatur. Ita Juribus, & DD. allegatis docet Sylveſt. *verb.Uſura* 1 *ſub nu.*2.Vide Bonac. *De contract.diſp.*3.*qu.* 3.*pun.*2.*nu.*5.& *dicenda in tit.*244.*de uſura, &c. ad Int.*19.

1336 Inter. 2. Involviturne peccato uſuræ mentalis, qui non vult mutuare alicui, quem putat, aut novit ingratum, & libenter mutuat illi, quem videt gratum?

Reſp. Nullam uſuram committit, quia ſequitur inclinationem, qua actiones noſtras ad eos, qui digni, & grati ſunt, dirigimus. Cajetan. *in Summ. verb. Uſura mentalis verſic. Adverte quoque*, & rectè dicit; nam nemo tenetur ingrato beneficium facere. Vide *c.omnis* 5 *qu.*5.

1337 Interrog. 3. Qui mutuat aliquid cum pacto, ut ille, qui recipit mutuum conferat Officium, vel Eccleſiaſticum Beneficium, committitue uſuram, vel ſimoniam?

Reſp. Committit uſuram, & ſimoniam ſimul; nam quatenùs pro mutuo intendit rem ſpiritualem, quæ de jure pro temporali dari nequit, ſimoniam committit. Quatenùs autẽ ex mutuo intendit rem, quæ licèt de jure comparari nequeat, tamen eſt pretio æſtimabilis, quia tollit libertatem collatori præſtãdi, & ſic uſuram committit. Unde habere tale Officium, vel Beneficium eſt uſura, & non ſolùm uſura, ſed etiam ſimonia. Vide Regi-

domus, & ideò videtur Clericis permiſſa, ut probat idem Lezana loco cit. maximè ſi aliqua ſubſit juſta cauſa. Et idem dicendum eſt de aliis rebus, quæ emuntur, ſi poſteà mutatæ cariùs vendantur. Vide Sylveſtrum *verb. Clericus* 3.*qu.*2.

1342 Interrogat. 5. Poſſuntne Clerici, & Religioſi animalia emere, ut in propriis agris, & prædiis nutriant, & cum creverint, & partus excuſſerint, illa, illorumque fructus vendere?

Reſp. De hoc minimè eſt dubitandum; nam negotiari propriè dicitur, quando quis emit rem, & eam ſic manentem revendit; qui autem emit oves, agnos, pullos &c. non emit, & revendit eos ſic manentes; ſaginantur enim ex fructibus ſuorum prædiorum. Item poſſunt licitè mulam, aut jumentum emere, ut cum creverit, & inſervierit, carius vendant. Ita Card. de Lugo loco proximè citat. Layman *tom.*1.*lib.*2.*tr.*5.*cap.*17.§.7.*ſub num.*40. Mendo *Epit.opin moral. verb negotiatio numer.* 1. Buſembaum *lib.*3. *tr.*3.*dub.*8.*art.*2. & alii apud ipſos. Vide quæ dixi ad Interrog. præcedentem.

1343 Inter. 6. Poſſuntne licitè Clerici, vel Religioſi in propria domo, vel Monaſterio vendere vinum ex propriis vineis collectum?

Reſp. Dummodò id faciant per ſuos famulos, non videtur ipſis prohibitum, quia revera non dicuntur negotiatores, nec ad gabellam tenentur; imò ità praxis obſervat, & conſuetudo hæc, prout vidi, eſt communiter recepta; unde non benè aſſerunt Rebellius *part.*2.*de contract.lib.*18 *quæſt.ult ſect.*2. & Layman *lib.*3 *tract* 4.*cap.*17. §.7.*num.*40. non decere, neque conceſſum eſſe, ut in propria domo, vel Monaſterio tabernam conſtituant Clerici, & Regulares ad vendendum vinum ex eorum prædiis collectum; ideò contra illos meritò inſurgit Renatus à Valle apud Dianam *part.*8.*tract.*7. *reſolut.*26. Alia plura videri poſſunt apud eundem Dianam *part.*4. *tract.*1. *reſol.*52. qui hanc difficultatem reſolvit.

1344 Inter. 7. Poſſuntne Clerici in terra Baronis aperire tabernas, & vendere vinum, & alia ex eorum prædiis collecta?

Reſp. Non obſtante Baronis edicto, aut ſtatuto de non habendis pluribus tabernis, adhuc poſſunt Clerici aperire tabernas, & res ſuas vendere, quia Baro non poteſt eis arctare privilegium, quod habent de Jure, aliàs incurrit ipſe Baro in pœnas, & cenſuras Bullæ Cœnæ, ut pluribus relatis, & de communi teſtatur Diana *p.*5.*tr.*1.*reſ.*20. & *p.*1.*tr.*2. *reſ.*69. & 70. idem docuerat. Imò in dictis reſolutionibus probat, poſſe etiam Clericos licitè extrahere bona, vel fructus ex eorum prædiis collectos, ac etiam pariter introducere in Ciuitatem, vel locum, vinum, ant aliud extra territorium recollectum, non obſtante ſtatuto hoc prohibente, quia Clerici, & Eccleſiaſtici ſunt omninò exempti, neque includuntur, neque includi poſſunt in tali ſtatuto; nam ſtatutum, per quod tolluntur Clericis ea, quæ de jure communi illis competunt, eſt contra Eccleſiaſticam libertatem, ut rectè docent Decius, & Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt.* hic *à n.*69. ille *à n.*8. Filliuc. *tom.*1.*tr.*16 *c.*10.*n.*271. Megala *in* 3.*part. lib.*3.*c.*10.*qu.*1.*n* 56. & alii communiter. Vide Dian. *par.*6.*tr.*8.*reſ* 4. & *ſuprà in tit.*37. *De Clericis, & perſonis Eccleſiaſticis, ad Inter.* 1.

1345 Inter. 8. Qualiter, & quomodo negotiatio, & mercatura eſt prohibita Clericis, & Religioſis?

Reſp. Clericis, præſertim in Sacris, Beneficiariis, & Religioſis omnibus, eſt prohibita mercatura, ſeu negotiatio merè lucrativa, quæ conſiſtit in hoc, quòd aliquid emitur, ut immutatum cariùs vendatur; & hæc propriè dicitur negotiatio, quæ quidem ſub pęna excommunicationis, ſuſpenſionis, ac depoſitionis, eſt illis prohibita *in cap* 2. *Ne Clerici, vel Monaci; cap. Sed nec* eodem tit. *cap. Conſequens* 88. *diſt.* & *cap.penult.*91.*diſt.* Et licèt hujuſmodi pęnæ non ſint latæ ſententię, ſed ferendæ; tamen obligant ſub mortali, ſaltem quando ad eum terminum peruenerint tranſgreſſores, ut digni ſint, quòd illis applicentur. Sylveſt. *verb. Cler.*3.*q.*3. ex Archid. & Paludano Leſſius *de juſt.* & *jure lib.*2.*c.*21.*dub* 1. *n.*4 Nald. *in Sum.verb.Cenſura n.*4. & *verb. Clericus n.*36. ex Molina, & aliis Et de communi teſtatur Lezana *tom.* 3. *verb. Negotiatio ſub n.*3. Vide Bonac. *de contract.diſp.*3.*q.*1.*pun.*5.*n.* 18. Verum eſt tamen, quòd ſi quis ſemel, vel iterùm negotiaretur non peccaret mortaliter, pro ut ex Cenedo, Graffis; & Salas tenet Diana *p.*1.*tr.*8.*reſ* 72. nec diſſentit Lezana loc. cit. ſub n.4. Hoc tamen benè limitat Buſemb. *lib.*3 *tr.*5.*c.*3.*dub.*8.*n.*2. ſi fiat materia nõ gravi.

1346 Interrog. 9. Clerici in Sacris conſtituti, vel Religioſi, poſſuntne licitè negotiari per alium, ſcilicet per interpoſitam perſonam?

Reſp. Probabile quidem eſt, dictas pœnas non incurri à prædictis Eccleſiaſticis, non per ſe, & immediatè, ſed per interpoſitas perſonas, ſeu per alios negotiationem exercentibus, ut pluribus relatis tenet Diana loc. prox. cit. & loco mox citando, qui teſtatur de com-

communi. Et ratio eſt, quia ſolùm prohibitum eſt, ne per ſe Clerici negotientur, ac proindè negotiando per alios ceſſat ratio prohibitionis. Mihi tamen videtur res valdè periculoſa, cum ſit multis periculis expoſita, ideoque indecens, & non expediens eorum ſtatui, & conſequenter vix excuſarem eos à peccato, niſi aliqua juſta cauſa interveniat. Vide Bonac. loco ſupra cit. n.19. & ſeq. Cæterùm Religioſo particulari nullo modo id licet, quia debet vacare Deo, fugere, periculum contrà paupertatem, & negotiis ſæcularibus non ſe implicare, ut benè notat Lezana *loco ſupracit. & tom.1.p.1.c.9.ſub n.*39. quidquid in contrarium ſentiat Diana *p* 9 *tr.*7. *reſol.*69. Nam certò puto hujuſmodi mercimonium, & ſtatum religioſum dedecere, & vix abſque aliquo peccato fieri poſſe.

TITULUS CL.

De Negotiationis Societate.

Vide tit. de Uſura &c. Interrog. 8.

1347 INter. 1. In ſocietate negotiationis Titius poſuit centum nummos aureos, & Cajus ſuas operas, poteſtne tuta conſcientia Titius finita ſocietate, & ſalva manente ſorte principali, illam pro ſe totam accipere, vel debet dividi inter illum, & ſocium illa ſors principalis?

Reſp. Opinio vera, & certa docet, totam principalem pecuniam, integram reſtituendam eſſe illi, qui eam poſuit. Ita S. Thom.2. 2. *q.*74 *art.*2. *ad* 5. Cajetanus ibid. & *in Sum. verb. Mercimonialis Societas*, Sylveſter *verb. Societas* 2. *quæſt.* 3. Sotus, Tabiena, Angelus, & alii plures, quos refert, & ſequitur Azorius 3 *p. lib.*9. *cap.*3.*quæſt.*1. & patet etiam ex Bulla Syxti V. quæ incipit *Deteſtabilis*: ubi habetur, ſortem principalem finita ſocietate, ſi extat, eſſe reddendam ei, qui in commune contulit. Imò Baldus *in lib.*1. *C.pro ſocio nu.* 1. aſſerit, quòd quando contrahitur ſocietas animalium, ut v.g unus ponit centum oves, & alter ſuas operas; ſi ſalvæ manſerint oves finita ſocietate, non ideò dividuntur oves: ergo idem faciendum eſt de pecunia, niſi aliter conventum fuerit inter ſocios in initio ſocietatis, cum licitè poſſint inter ſe paciſci, ut dividatur pecunia, ac ſi ea communis eſſet. Itaque concludendum eſt in caſu noſtro, poſſe Titium tuta conſcientia finita ſocietate accipere ſuos centum nummos aureos, & dividere lucrum cum ſocio: Si autem lucrum non adſit, Titius accipit centum nummos, quos poſuit, & perdit fructus, quos reportare poterat ex illis, & Cajus ſimiliter ammittit ſuas operas, ex quibus lucrum reportare poterat, & ſic ſunt pares, nec unus eſt majoris, vel minoris conditionis altero, ut inquit idem Azorius ubi ſupra, cui ſe ſubſcribit noſter P. Stephanus à S. Gregorio vir quidem doctus, ut ſua opera teſtantur. Vide igitur ipſum *lib.*2. *de contract cap.*77.*n.*8. 9. *& ſeq.* & Bonacin. *tom.* 2. *de contract. diſp.* 3. *q.*6. *punct.*3.*n.*3.11. & 12. & alios penes ipſos, ac etiam Toletum *lib* 5. *cap.*41. *per totum*.

1348 Interrog. 2. Quotupliciter fieri poteſt ſocietas animalium? & quæ conditiones neceſſariò ſervandæ ſunt, ut juſtè, ac licitè fiat?

Reſp. Societas animalium licitè fieri poteſt, tam de animalibus majoribus, ut ſunt boves, equi, aſini, & ſimilia animalia, quàm etiam de minoribus, ut ſunt oves, capræ, porci, & hujuſmodi. Societas animalium majorum contrahi ſolet ad quinquennium, & minorum ad triennium dumtaxat; tamen in hoc ſervandus eſt uſus, & conſuetudo communis cujuſcumque Patriæ: ſed omninò in quacumque ſocietate communes debent eſſe animalium fætus, & lucrum, ſicut & damna, & expenſæ; ideoque Doctores communiter aſſignant tres conditiones neceſſarias ad hoc, ut licitè fiat ſocietas. Prima eſt, ut animalia ſint periculo ejus, qui ea ponit in ſocietate, ita ut ſi caſu fortuito pereant in totum, vel in partem, aut deteriora fiant, damnum ſentire debet ipſemet animalium dominus, & alter, qui ponit laborem, & induſtriam, tenetur de dolo, & lata culpa in conſcientia, ſi animalia ſua culpa etiam levi perirent, aut dolo. Sed notandum eſt, poſſe periculum in alterum rejici facta gravaminis compenſatione; unde ſi pactum ſit, quòd periculum capitalis non ſit commune, non erit licitus contractus in foro animæ, niſi is, qui alleviatur in uno, in alio æquivalenti gravetur, ut benè dicit Sylveſt. *verb. Societas* 2. *quæſt.*6. & alii. Secunda conditio eſt, ut omninò ſervetur æqualitas inter ſocios, tam in impenſis, quàm in fructibus, & damnis &c. Tertia denique eſt, ut ſocietas in bonum, non autem in malum contrahatur. Item licitum cenſetur pactum, ut lucrum ſit commune, & ſi quę perierint animalia, eorum pretium domino ſolvatur, v.g. Si Sejus dat centum oves Cajo hoc pacto, ut omne lucrum integrè ſervetur uſque ad finem ſocietatis, eaque finita, ſi quę interierint illarum, pretium domino perſolvatur ex ipſo lucro recepto, & poſteà dividan-

dantur æqualiter inter Sejum & Cajum,tam oves, quæ remanſerunt, quàm lucrum ex eis receptum; & ideò eſt licitum tale pactum, quia uterque æquali periculo ſe ſubiicit. Pactum autem, ut animalia in omni caſu ſalva reſtituantur domino, & ſolùm fructus dividantur, eſt iniquum, & omninò damnatum; ſed ſi fieret pactum, ut, verbi gratia, centum oves ſemper manuteneantur ex fœtibus ipſarum ovium, ſi adfuerint, & ſi caſu fortuito oves pereant, domino pereant, & non ſocio, tale pactum quidem non cenſetur injuſtum, & iniquum, tamquam uſurarium, quia quòd idem numerus ovium ſemper ſervetur, proculdubio eſt in commodum, utile, ac beneficium utriuſque ſocii. Item valet ſocietas, ut accipiens animalia, habeat medietatem, ſic, ut quoque ſubjaceat periculo ſortis, & de cœtero emolumenta ſint communia,ut docet Florentius Codic. *de Juſt. & Jure tract. 2. cap. 6. nu.* 4. Ita circa tale dubium rectè reſolvit Stephanus à Sancto Gregorio *lib. 2. de contract. cap. 79. à nu. 1. uſque ad ſextum incluſivè*, qui etiam alios id aſſerentes adducit, & per totum illud capitulum tractat de ſocietate animalium. Quare, qui plura ſcire deſiderat, ipſum adeat; & videat etiam Sylveſt. *verb. Societas* 2. & Bonacinam *tom. 2. de contract. diſp* 3 *qu.* 6 *pun. 5. per tot.* Nam ego, ut ſæpè dixi, in his meis lucubrationibus brevitati ſtudeo.

1349 Interrog. 3. In ſocietate animalium poteſtne quis licitè facere pactum, ut qui animalia ſuſcipit, ſuo ſuſcipiat periculo, ſoluto tamen ei pretio pro tali gravamine?

Reſp. Communior ſententia affirmat tale pactum non eſſe illicitum, & damnatum, ſed juſtum, dummodò tamen juſta merces interveniat pro gravamine; ſed quia ut plurimum domini animalium capiunt libenter ſecuritatem, raròque ſolvunt juſtum pretium, ſcilicet æquivalens dicto gravamini; ideoque meritò multi dicunt, tutius eſſe in praxi, ut ab hujuſmodi pacto ſe abſtineant contrahentes ſocietatem; ſiquidem cum difficulter ſolvant domini juſtum pretium ob tale onus, ſæpè quidem intervenit uſura, ſaltem palliata; & utinam hoc verum non eſſet. Tenacitas enim, & avaritia multùm quidem prædominari ſolet in hominibus, & ideò non immeritò tale pactum tamquam injuſtum non admittitur ab Angelo *verb. Societas* 2. *nu.* 3. neque à Sylveſtro *eodem verbo qu.* 8. & aliis multis, quorum opinionem in praxi ſecuriorem vocat Azorius 3. *par. lib* 9. *cap.* 7. *qu.* 10. & noſter Stephanus à Sancto Gregorio loco proximè cit. *num.* 3. quibus libenter me ſubſcribo. Cæterùm quia, ut docet Cajetanus *in Summ. verb. Mercimonialis ſocietas in fine*, in qualibet Patria, varia eſt conſuetudo ineundi ſocietatis contractus; ideò quiſque videat id, quod fieri ſolet in ejus Patria à viris probis, & ſecundum morem à viris probis, doctis, & piis approbatum faciat & ipſe, ut ſecurus ſit in conſcientia, & ante omnia videre procuret, aut videre faciat Bullam Syxti V. de ſocietatibus ad ſalvum capitale, quæ incipit *Deteſtabilis avaritia &c.*

1350. Interrog. 4 Societas illa, quæ vulgò dicitur *à godere*, eſtne licita; & in quo caſu illicita erit?

Reſp. Hæc ſocietas dupliciter quidem fieri poteſt: aut aliquis dat alteri per viginti dies v. g. bovem ſuum, & hic contractus reducitur ad contractum innominatum, ſcilicet, do, ut des, quia non poteſt dici locatio, cum tribuatur pecuniaria merces, neque commodatum, cum non fiat ex gratitudine: ergo in contractum innominatum eſt reducendus, atque licitus cenſeri debet, dummodò aliqua pacta illicita non contineat. Aut quis dat rem fructiferam, & alter pecunia ad fruendum cum pacto, ut liberum ſit utrique quandocunque rem ſuam, vel pecuniam repetere, & reſtitutionem facere de re, vel pecunia recepta; & in hoc caſu eſt diſſenſio inter DD. an id licitè fieri poſſit: multi enim putant, tale pactum uſuræ ſpeciem, ac figuram continere, quia dicunt eſſe mutuum palliatum, cum tradens pecuniam, recipit lucrum, & utitur re accepta, non computato pretio uſus in ſortem; ideò niſi adſit titulus lucri ceſſantis, vel damni emergentis, erit contractus uſurarius, atque mutuum palliatum, conſequenter illicitus. Ita tradunt Navar. *in comment. de Uſur. nu.* 97. Emm. Sa *verb. Uſura num.* 7. Filliucius *to.* 1. *tr.* 36. *cap.* 5. *n.* 91. Sotus *de Juſtit. lib.* 6. *qu.* 5. *ar.* 1. & fuſiſſimè Azor. 3. *p. lib.* 9. *cap.* 20. *per tot.* qui etiam refert contrarium docentes. Verùm quia hic contractus ſæpiſſimè in praxi frequentatur, ideò ergo puto, quòd ſi in eo adſint duæ conditiones, licitè fieri poſſit. Prima conditio eſt, ut lucrum ceſſet illi, qui pecuniam tradit. Secunda, ut in tali contractu apponatur pactum retrovendendi in favorē utriuſque contrahentis, ita ut tradens pecuniā obliget ſe ad rem acceptā reſtituendam, ſi qui pecuniam accepit, illam reſtituerit, & ècontra; & ſic ſufficit trāslatio dominii, ut non dicatur uſura palliata. Si autem nō adſit titulus lucri ceſsātis, & damni emergentis. & pactum retrovendendi, prædictus contractus erit uſurarius, & mutuum palliatum,

Digitized by Google

tum, ac proinde illicitus. Vide Bonacinam *de contract. diſp.* 3 *q.* 2. *pun.* 7. *§.* 1. *nu.* 7. Dianam *par.* 1. *tr.* 8. *reſ* 28 *&* 82. Stephanum à S. Gregorio *lib.* 2. *de contract. cap.* 46. *n.* 4. *& cap.* 72. *n.* 9. & alios apud ipſos, à quibus plura haberi poſſunt ad intentum.

TITULUS CLI.

De Novitiis.

Vide tit. de Circumſt pec. Inter. 5. *tit. de Præl. Reg. Inter.* 13. *tit. de Relig. aliq. partic. ad qu.* 1. *tit. de Val Abſolut. Inter.* 7.

1351 INter. 1. Quis poteſt abſolvere Religioſos novitios, ſi in caſus Epiſcopo reſervatos incidant?

Reſp. A quibus Confeſſariis ſint à reſervatis abſolvendi novitii, controvertitur inter Doctores. Quidam enim putant, illos abſolvendos eſſe vel ab Ordinario, vel ab habente facultatem ab illo, quia novitii veluti ſæculares reputantur in ordine ad ſacramentalem abſolutionem; & pro hac ſententia plures allegat Cabrinus *de Caſ. reſ. par.* 2. *reſ.* 30. quam probabiliorem eſſe exiſtimat. Alii verò arbitrantur poſſe abſolvi à Prælato Monaſterii, vel ab habente facultatem ab eodem Prælato; & ſicut profeſſi per ſimplicem Confeſſarium, à ſuo Prælato deputatum, poſſunt abſolvi à caſibus reſervatis Epiſcopo loci, ita pariter & novitii, cum ipſi in favorabilibus ſub nomine Religioſorum comprehendantur; & hanc ſententiam, quam docent Henriquez Peregrinus, Corduba, & Suarez *de Relig. tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 17. *n* 11. cumulati ab eodem Cabrino, puto in praxi amplectendam eſſe; nam omnes Doctores aſſerunt novitios gaudere favorabilibus Regularium, non autem includi in pœnalibus: ergo &c. Vide ad Inter. 3. tituli 180. *de Regular. ſeu Religioſis, & ſeq. Reſp.*

1352 Inter. 2. Novitii gaudentne privilegiis conceſſis aliis Religioſis profeſſis?

Reſp. Non ſolùm gaudent privilegio fori, & Canonis, ut aliis citatis docet Lezana *par.* 1. *tom.* 1. *cap.* 24. *n* 4. *& tom.* 2. *verb. Novitii n.* 34. ſed omnia alia privilegia Religionis communicare poſſunt, quia licèt Novitius non ſit verè, & propriè Religioſus; tamen in favorabilibus habetur tanquam Religioſus, & Profeſſus; imò, ut notat Rebuffus apud Dianam infra adducendum, Novitius largo modo dicitur Religioſus, & Monachus; & ita illum vocat Cancellaria Apoſtolica. Vide Dianam *par.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 73. qui ſic reſolvit contra Rodriquez, & Portellum, & pro ſua tuenda ſententia refert quoddam Privilegium Patribus Societatis Jeſu conceſſum, cujus vigore omnia Societatis privilegia novitii communicare valent, & aliarum Religionum novitii illius privilegii, per communicationem privilegiorum, participes fiunt, & conſequenter privilegiis conceſſis Religioſis profeſſis omninò gaudent.

1353 Inter. 3. Religioſus profeſſus, loquens cum novitio ſine licentia magiſtri, peccatne mortaliter?

Reſp. Peyrinus, quem refert Diana *part.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 1. aſſerit peccare mortaliter, niſi excuſetur ex parvitate materiæ; ſed illum optimè refellit idem Diana, & rectè concludit, malè facere profeſſum cum novitiis loquendo abſque magiſtri licentia (addo ego, ſine urgenti neceſſitate) ſed non peccare mortaliter, ſecluſis tamen aliis circumſtantiis; & ita puto tenendum.

1354 Inter. 4. Regulares poſſuntne tuta conſcientia expellere novitium è Religione abſque juſta cauſa?

Reſp. Cardinalis de Lugo *de Juſt. & Jur. tom.* 1 *diſp* 9. *ſect.* 3. *in Appendice n.* 54. *& ſeqq.* rectè probat eos peccare contra juſtitiam, & contra charitatem; idem docet Sanctorius *in Conſtitut. Minor. ſtat.* 2. *quæſt.* 4. cum quibus tenet Diana *part.* 7. *tract.* 11. *reſolut.* 26. Rationes videri poſſunt apud citatos Auctores. Unde qui negat ſuffragium novitio idoneo ad profeſſionem, peccat mortaliter, ut ex Lugo, Bordono, & Garcias docet idem Diana *part.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 6. *in fin.* & tandem Lezana *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 24. *ſub n.* 28. ſic habet: Hinc graviter peccat Religioſus, qui novitio, aliàs idoneo, denegat votum, vel ſuffragium ad profeſſionem: impedit enim illum à conſequutione boni ſpiritualis, quod eſt contra charitatem. Imò Novitius expulſus ſine juſta cauſa, jus habet agendi contra Religionem, quia ſic expellens impedivit opus bonum ipſius, tum quia indè reſultat ut plurimum aliqua nota novitio, quod eſt contra juſtitiam. Et pro ſe citat Cordubam *in Regul. S. Franciſci cap.* 2. *qu.* 1. *&* 11. Cajet. *in* 2. 2. *D. Thomæ qu. ult. art.* 4. *dub.* 3. & Paſſarellum *in Priv. minor. cap.* 43. Ideò non ſunt audiendi, qui oppoſitum docent.

1355 Inter. 5. Quando quis dubitat, an Monaſterio expediat admittere novitium ad profeſſionem, poteſtne illum tuta conſcientia reprobare?

Reſp. Circa hanc difficultatem pugnant inter ſe duo viri docti, nempè Caramuel, &

& Bardi: Primus affirmat, ſecundus verò negat, aſſerens non poſſe abſque injuſtitia à Religioſo, ſolùm dubitante de habilitate Novitii, ferri ſuffragium, per quod poſitivè reprobet novitium illum, ne ad profeſſionem admittatur. Diana *p.*10. *tr.* 12. *reſ.* 44. præfatos Auctores refert, ac utriuſque partis rationes; ipſe tamen noluit ſuam interponere ſententiam: ſed ſolùm aſſerit utramque opinionem eſſe probabilem. In noſtris autem conſtitutionibus *p.*2.*c.*2. *n.*11. ſic decernitur: *In approbandis, vel reprobandis novitiis bono communi Congregationis potiùs, quàm privato cujuſcunque novitii conſulendum eſt, ſpirituale bonum temporali omninò præferendum, & in dubio tutior pars eſt eligenda, reprobando, & expellendo eum, de quo timetur, an nocivus ſit Congregationi*. Mihi verò dicendum videtur, hoc eſſe intelligendum de dubio practico, non de dubio ſpeculativo dumtaxat, ideòque neceſſarium puto, inquirendam eſſe veritatem, ut diligenter inveſtigare conditiones, & qualitates illius novitii, antequam ſuffragium feratur; tum maximè quia in dubio quilibet præſumitur bonus, & innocens, dummodò contrarium non appareat, præſertim ſi fuerit bonæ notæ, & famæ, ut colligitur *ex l. meritò ff. pro ſocio, l. quoties* 18. *ſ. qui dolo ff. de probat. cap. unico de ſcrutinio, cap. dudum, & cap. ult. de præſumpt.* apud Marcum Paulum Leonem *in praxi ad litter. M. Pœnitent. fol. mihi* 361. *verſic. ſi ad id*, vide etiam Lezanam *to.*2. *verb. Reus n.*5. *in fine, & tom.*4. *conſil.* 49. *nu.* 2. Itaque maxima prudentia adhibenda eſt, ne temerè proferatur ſententia contra novitium, de cujus idoneitate ambigitur, utrùm Monaſterio expediat illum ad profeſſionem admittere, ob rationes in præcedenti reſponſione allatas.

1356 Inter. 6. Poteſtne Epiſcopus admittere ad profeſſionem monialem novitiam morti proximam, non expleto probationis anno, & an idem poſſint Prælati Regulares cum ſuis novitiis?

Reſp. Dico, quòd tam Epiſcopus, quàm Prælati Regulares licitè id facere poſſunt cum ſuis novitiis, qui ante peractum tempus novitiatus in articulo mortis ſunt conſtituti, ita namque eis conceſſit B. Pius V. in quodam motu proprio expedito die 23. Aug. 1570. & docet Mendo *Epit. opin. mor. verb Novitius nu.*2. & ante ipſum docuerat Diana *p.*3. *tr.* 2. *reſol.* 17. *& part.*7. *tr.*12. *reſ.* 3. in quibus locis alios concordantes refert. Verum eſt tamen, quòd talis novitius, ſeu novitia debet habere ſexdecim annos completos, juxta diſpoſitionem Tridentini *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Regul.* nam B. Pius V. ſolùm diſpenſavit quoad annum probationis, non verò quoad ætatem ſexdecim annorum, ut in Tridentino mandatur, & quia tale privilegium fuit conceſſum pro conſolatione novitiorum tempore mortis, ideò in omni tempore anni novitiatus, ſi mors acciderit eo uti poterunt, ac etiam poſt tres dies habitus ſuſcepti. Vide *eam reſolut.* 3. *ſupra cit. Dianæ*.

TITULUS CLII.

De Oblationibus fidelium.

1357 Inter. 1. Oblationes, quæ fiunt à Chriſtifidelibus alicui Sacello, Imagini, vel Cappellæ Eccleſiæ ubi eſt Confraternitas, cui cedere debent?

Reſp. Cedunt Rectori, ſeu Parocho, aut Superiori Regulari illius Eccleſiæ, qui eſt veluti Parochus in ea Eccleſia, non autem pertinent ad Confratres. Ita pluribus relatis, firmat Lezana *tom.*1. *p.*2. *c.*15. *n.*74. *& tom.*2. *verb. Oblatio n.*3. *&* 4. Vide etiam Emmanuel Sà *verb. Oblatio n.*1. Verum eſt tamen, quòd ſi dictæ oblationes factæ ſint à fidelibus ad certum finem, puta pro Miſſis celebrandis, fabrica, ornatu Altaris, vel Cappellæ: tunc voluntas ipſorum offerentium adimpleri debet. Vide Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 80. *num.*15. & Lezanam *verb. Oblatio numer.* 5. Quando autem non conſtat, quòd dictæ oblationes factæ ſint ad certum, & determinatum aliquem finem, cedere poſſunt in utilitatem Parochi, vel reſpectivè ipſorum Religioſorum. Cæterùm Epiſcopus, aut alius Ordinarius, non poteſt ſe intromittere in prædictis oblationibus Regularibus factis, prout habetur *ex cap.*1. *& cap. Nimis iniqua de exceſſ. Prælat.* ubi Gloſſ. & Doctores communiter, teſte eodem Lezana loc. prox. cit. ſub num.2. Armilla *verb. Eccleſia, n.*9. *& verb. Oblatio n.*2.

1358 Interrogat. 2. Poſſuntne Regulares recipere triticum, uvas, ligna, & ſimilia, antequam Parochus receperit ſuas primitias?

Reſp. Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Interpetrum, quam refert Lezana *to.*1. *p.*1.*cap.*12.*n.*41. ad dubium tertium decimum reſpondit, non eſſe id prohibitum Regularibus. Vide etiam Peyrin. *to.* 1. *privil. Minim. in Conſt.* 7. *B. Pii V. & Barboſ. de Offic. Parochi cap.* 12. *à n.* 12.

Quær. An obventiones, & incerta, quæ Parochus, ſeu Curatus acquirit, debeant nu-

numerari inter ſcuta centum eidem aſſignata à Sac. Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. c.13.* pro ſua congrua ſuſtentatione?

Reſp. Videtur non eſſe computanda, quia obventiones, atque incerta non attenduntur à lege; neque habentur in conſideratione. Ita Oltradus cum Rota,& aliis, quibus ſubſcribit Gratian. *diſcept.399.n.16.& 17.* Nam ſcuta centum, quæ aſſignantur Parocho à Trident. ſunt, ac ſervire debent pro ſuſtentatione, & manutentione ejuſdem, ne mendicare, vel aliquam artem minùs decentem, & honeſtam exercere cogatur; ſiquidem venter non patitur dilationem, & ſic dependere non debet ab incertis, voluntariis, atque eventibus fortunæ ſubjectis. Gratian. ubi ſup. n.18. & 19.

Hæc autem incerta non recipiuntur veluti Beneficii Eccleſiaſtici fructus, ſed veluti ſtipendium, aut eleemoſyna operum perſonalium, ut docent Covar. & Perez *de Anniverſ. & Cappellaniis*, ubi in terminis dicunt, quòd minimè computari debeant inter Beneficii valorem, juxtà deciſionem Mohædani *6.de Præb.* quam ſequitur idem Gratian. loco citat. n.21.& 22.& ſeq. Et benè quidem; nam appellatione fructuum, & proventuum, non veniunt fructus incerti (ubi agitur de ſtatuenda congrua) ut ſunt funeralia, oblationes nuptiales, eleemoſynæ, & ſimilia, niſi tales redditus ſoleant quotannis locari pro certa pecunia, ut ait Felin. *in cap.ad aures nu.14.de reſcr.* Puto tamen, quòd funeralia locari non poſſint ex decr. Sac. Cong. ideò cautè procedendum, quia annexa juri ſpirituali cenſentur. Nec dicti fructus ſunt computandi in congruam, licèt Papa in eam fructus etiam incertos computari mandaſſet, quia hoc eſſet intelligendum de incertis, quæ habent quamdam certitudinem, ut ſunt decimę frumenti, & vini, aliique fructus incerti ſolùm ratione ſummæ; ſed non de fructibus omninò incertis, ut ſunt funeralia, & eleemoſynę, &c. Rota *dec.230.p.6.rec.* quia venter, ut dixi ſupra, non debet pendere ab incerto, cum non patiatur dilationem. Rota coram Bichio, *deciſ.255 à n.14. uſque ad 17.* Nec obſtat, quòd Extravagantes, & Clementinæ cum aliis Summorum Pontificum diſpoſitionibus, quando decimas imponunt pro neceſſitatibus Eccleſię occurrentibus, dicant eſſe ſolvendas etiam de obventionibus, & incertis, quia ex hoc probatur non eſſe computanda hujuſmodi incerta ex ſui natura inter Beneficii valorem; nam ſi computarentur, opus non eſſet, ut dicerent, eſſe quoque ſolvendas de obventionibus, & incertis, cum ſatis eſſet dicere, ut ex fructibus Beneficii ſolvantur; ſiquidem in Bullis, & diſpoſitionibus Pontificiis nihil debet abundare. Inſuper confirmatur aſſertum ex eo, quia poteſt dari caſus obventiones, & incerta minimè contingere, vel quia nemo moritur, aut non fiunt Matrimonia, aut Baptiſmata non ſequuntur &c. Et ſic Parochus, ſive Curatus neceſſaria ſuſtentatione careret, necnon cogeretur ex neceſſitate ſtipem mendicando quærere, aut aliquam artem vilem, vel ignominioſam cum dedecore ſtatus Sacerdotalis exercere. Imò ad intentum reſolvunt Ricciu, & Barboſ. *in ſuis deciſ.* quòd ab illis centum certis deduci quoque debeant expenſæ, quæ fieri ſolent à Parocho pro cera, ſeu candelis, & pro ſervitio unius Clerici, & Cappellani; quod mihi ſanè valdè probabile videtur, in gratiam præcipuè illorum Parochorum, qui libenter, ac patienter portant pondus diei, & æſtus, rectèque muneri ſuo ſatisfacere curant.

TITULUS CLIII.

De Occaſionibus.

Vide tit. de Conſuetud. Int.7. tit.de differ. Int.7.

1359 INterrogat. 1. Quid eſt occaſio proxima?

Reſp. Occaſio proxima eſt illa, qua poſita, difficilè peccatum vitatur, quia eſt adeò præſens, quòd poteſt dici potiùs ipſam invenire peccatorem, quàm peccator ipſam: vel ut docet Tambur. *in Opuſc. lib 3.cap.3.§.1.* & alii apud Card. de Lugo *diſp.14. de Pœnit. c.10. n.149* eſt illa, qua nunquam, vel ferè nunquam utitur homo, conſideratis circumſtantiis, abſque novo peccato, ut qui detinet concubinam domi, raro, vel nunquam deſinet facto, verbo, vel cogitatione peccare. Vide etiam Bonac. *de matr. q. 4. pun.14. n. 11.* Ego autem dico omninò ſufficere ad hoc, ut aliqua occaſio ſit proxima, quòd ſit talis, ut in ea conſtitutus peccet frequenter, ut etiam docebo in hoc titulo *ad Int. 5.*

1360 Inter. 2. Quænam eſt occaſio remota?

Reſp. Eſt illa, qua poſita, facilior eſt evitatio peccati, quia niſi peccator eam inquirat, raro, vel difficulter committat peccatum Nam remota non eſt talis, ut dictum eſt de occaſione proxima. Vide Tambur. loc.cit. ubi plura ad intentum.

1361 Interrog. 3. Ille qui habet occaſionem extrinſecam, & proximam peccandi,

candi, poteſtne ſtatim abſolvi, ſi ore proferat ſe dolere, & proponat emendationem?

Reſp. Non eſt abſolvendus, niſi priùs eam deſerat, dummodò ſit in ejus poteſtate. Tambur. loco prox. cit. §. 3. vide ipſum, & non pigebit. Contraria ſententia damnata fuit ab Innocentio XI. anno 1679. & eſt propoſitio 61. Vide etiam Dian. *p.5. tract.14 reſolut.* 107. §. *Verum*.

1362 Inter. 4. Si filius familias ſolitus ſit peccare cum famula domus ſuæ, vel ſi frater turpia habet cum ſorore, poſſuntne iſti tales in confeſſione abſolvi?

Reſp. Maximè, quia cum non ſit in libertate dicti filii ſervam expellere, neque fratris ſororem, non dicuntur verſari in occaſione voluntaria electa. Tamen ſunt adhibenda opportuna remedia juxtà prudentiam Confeſſarii, ne iterùm relabantur in peccatum; quòd ſi non ſe emendent, ſuſpendenda eſt illis abſolutio aliquo temporis ſpatio, ac demùm omninò deneganda. Sed vide Bonac. *de matr. q.4 pun.14. n.13.*

1363 Interr. 5. Poteſtne Confeſſarius abſolvere Pœnitentem, qui ex rationabili, & juſta cauſa domi retinet perſonam, cum qua ſolùm bis, ter, vel quater in anno peccavit?

Reſp. Si dictus Pœnitens habet ſufficientem dolorem, firmum propoſitum non peccandi in futurum, fiduciam auxilio Dei nixam non relabendi, ac denique juſtam, & rationabilem cauſam ipſam perſonam è domo ſua non expellendi, poteſt, ac debet à Confeſſario abſolvi, quia non dicitur eſſe in occaſ. prox. peccandi, cum occaſio proxima illa ſit, quæ ſemper, vel ferè ſemper, aut ſaltem frequenter ad peccatum inducit: ergo dicendum eſt, quòd ſit in occaſione remota, quæ ſuaptè natura non eſt peccatum, vel ſaltem peccatum lethale non eſt. Unde ſi ſolùm bis, ter, vel quater per integrum anni circulum ſimul peccant, eſt per accidens, cum non proveniat ab occaſione proxima, quæ non adeſt, ſed à propria fragilitate, & ob humanæ voluntatis mutabilitatem. Et ita expreſsè Navar *in Manual. cap.3. n.15. & nu. 21. verſ. Eſt tamen quæſtio*, Graffius *lib.1. dec. aur. cap.28. n.13.* Bonacin. *de Matrim. q.4 punct.14. n.12. & 17.* Cabr. *de caſ. reſ. p.2. caſ.5 pag.118. propè finem;* nec diſſentire videtur Layman *lib.5 tr.6. cap.4. nu 9.* Emman. Sà *verb. Abſolutio nu. 12.* ubi ſic ait: Abſolvi poteſt, qui ex rationabili, & juſta cauſa non vult omittere peccandi occaſionem, modò proponat firmiter non peccare, etiamſi aliquoties ſit relapſus; hoc tamen intelligi debet de occaſione non proxima, ſed remota, ut in caſu, de quo agitur. Nam proxima occaſio peccandi eſt fugienda, etiam quando aliqua cauſa utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit. Nec aliter affirmari poteſt Decretum Innoc. XI. in quo 62. propoſitio affirmativa fuit damnata. Cæterùm ipſe tali Pœnitenti hoc unum conſiderandum proponerem, ſcilicet, quòd mus in pera, ignis in ſinu, ſerpens in gremio, malè ſuos remunerant hoſpites, ut habetur *ex cap. Si Judæos 13. de Judæis, &c. cum Eccleſias §. Idem præcipit Dominus 13. q. 1.*

1364 Interrog. 6. Peccatne mortaliter, qui ſe exponit periculo peccandi mortaliter?

Reſp. Non ſolùm qui ſe exponit formali, & proximo peccandi periculo, peccat mortaliter, ſed etiam qui ſe exponit probabili peccandi periculo. Unde v. g. qui cognoſcit ſe ſæpè labi in mortale, cum ſolùm alloquitur fœminas, tamen vult, confidens ſuis viribus, alloqui, mortaliter peccat, & quamvis confidet divinæ gratiæ, cum hoc ſit Deum tentare; nam non debet quis hujuſmodi periculis ſe exponere, quia eſt maxima præſumptio, ut rectè docet Tolet *lib 8. c.22. n. 2.* Navar. *in man. cap.14. n.2.* Emm. Sà *verb. Peccatum n.6.* & alii, quos ſequitur Dian. *part.7. tract.11. reſ.29.* contra Caramuelem, qui ſuis ſubtilitatibus aliter conatur probare: ſecus verò dicendum eſt, quando quis non haberet talem notitiam periculi, cui ſe exponit. Vide quæſo *in tit 160. de Parochis, ad Inter.12.* & nota, quòd amans periculum, peribit in illo; ſapiens timet, & declinat à malo: ſtultus autem tranſilit, & confidit, ut dicitur *cap.14. Proverbior.* Sed vide præſertim Suarez *de charitate diſp 9 ſect.2. nu* 8. Diana *p.3. tr. 5. reſolut. 3. verſ. Verùm*. Tandem ſi ſcire deſideras, quænam differentia ſit inter occaſionem proximam, & periculum peccandi, vide ea, quæ dixi *in tit.70 de Differentiis, ad Inter.7. Ita etiam vide in tit.36. de circumſtantiis peccator. ad Inter. 28.*

1365 Interrogat. 7. Si Mulier in choreis publicis ſciat ſe ab alio libidinosè tangi, vel cum prava intentione &c. peccatne ſi non ſe retrahit, & contactum non impedit?

Reſp. Quando tactus non ſunt impudici, & extrinſecùs cenſentur honeſti, & fiunt ſecundum conſuetudinem Patriæ, & in aliorum præſentia, aut in publico, dico, quòd mulier non conſentiens, non peccat mortaliter ſe non retrahendo, & illum non repellendo à contactu. Ita docet Bonacin. *de Ma-*

Digitized by Google

*trim. quæſt.*4. *pun.*10. *n* 10. Diana *p.* 3 *tract.* 5. *reſ.* 22. cum Filliucio, & aliis penes ipſos, & innuere videtur etiam Layman *lib.* 3. *ſect.* 4. *n.*16. *& lib.*1. *tr.*3. *cap* 5. *n.* 6. idem docet Cajetanus 2.2 *q.*154. *art.*6. ſi mulier non poſſit ſine ſcandalo ſe retrahere.

1366 Inter. 8. Mulier ſi ſciat ſe concupiſcendam ab aliquo laſcivè dum ad Miſſæ ſacrum accedit, teneturne Miſſam prætermittere, vel Miſſam audire?

Reſp. Multi multa dicunt, ut videre licet apud Bonac. *de Sac. diſp.*4. *quæſt.ult pun.ult.nu.* 15 & apud Dianam *p.*5. *tr.*7. *reſol.*22. Emmanuel Sà *verb. miſſ. auditio n.* 3. putat poſſe relinquere ſacrum, ſed non teneri. Alii verò reſpondent per aliquod tempus in tali caſu abſtinendum eſſe à ſacro; & tandem non deſunt qui dicunt interdum poſſe hoc tali fœminæ licere, imò & eſſe neceſſarium. Mihi tamen magis placet id quod docet Navar. *in man.quæſt.*14.*n.*30. Scilicet teneri Miſſam audire, quia hoc damnum, & ſcandalum per accidens ſequitur, de quo non eſt curandum, nec ſunt prætermittenda præcepta propter ſcandalum paſſivum, maximè cùm unuſquiſque habeat jus ad faciendum, quæ non ſolùm ſunt bona, ſed etiam obligatoria, præſertim ſub gravi præcepto. Vide Caſtropalao *tom.*1. *tr.*6. *diſp.*1 .*punct.*16.*n.*4. Azor. *part.* 2. *lib.*12. *cap.*18. *q.*12. & alios apud Dianam ubi ſupr. Favet etiam Cajetan. 2. 2. *q.* 154. *art.* 4. & alii, quos citat, & ſequitur Bonac. *loc. cit. & de matrim. q.*4. *punct.*9. *n.*17. ubi plura ad intentum, & concordat Caſſianus à Sancto Elia *in Arbor. opin.moral. verb.Audiens* §. 4. *n.* 52.

1367 Inter. 9. Peccantne Parentes, aut domini, qui præbent filiis, aut famulis occaſionem furandi, ut eorum fidelitatem experiantur?

Reſp. Quidam dicunt, non licere alicui præbere occaſionem peccandi, ut furandi, adulterandi &c. propter aliquem bonum finem; nempè ut in tali crimine deprehenſus; reſipiſcat, quia hæc non eſt actio indifferens, ſed potiùs opus intrinſecè malum, & cooperatio ad peccatum, quæ ſine peccato fieri non poteſt. Ita docent Emman. Sà *verb. peccatum nu.*7. Sanchez *tom.*3. *de Matrimonio lib.* 10. *diſp.*12. *n.*13. Bonacina *tom.*2. *de peccat. diſput.* 2. *q.*4. *punct.*2. §.*unico num.*31. & alii; ſed ſolùm putant non peccare parentes, vel heros, qui filiis, aut famulis non auferunt occaſionem furandi, cùm eos ad ſurandum propenſos norunt, ut ſic in furto deprehenſi, emendentur, quia in hoc caſu non faciunt, vel petunt actionem aliquam intrinſecè malam, ſed juſta de cauſa negativè ſe habent permittentes furtum ob majus bonum. Imò excuſant maritum etiam, qui cùm habeat de uxoris adulterio ſuſpicionem, aſſumit ſecum teſtes idoneos ad obſervandum, num adulteretur, ut eam poſſit de adulterio convincere, & facere cum ea divortium; ſed apponere directè uxori occaſionem, ut adulteretur, aut filiis, vel famulis, ut furentur, nullo modo putant licere. Alii verò oppoſitum ſuſtinent, ut Petrus Navarra *de Reſtit. lib.* 3. *cap. ult. in nova editione n.*104. Layman *lib.* 2. *tr.* 3. *c.*13. *n.*5. Sancius *in ſelectis diſp.*35. *n.* 12. quos refert, nec impugnat Diana *p.*3 *tract.*5. *reſol.* 18. Et ratio horum eſt, quia id non eſt formaliter cooperari ad peccatum, ſed materiam, & occaſionem peccandi miniſtrando illud permittere, nō quod permittens intendat malum peccati fieri, ſed potius aliquod malum impedire. Sed prima ſententia, mihi videtur congruere damnationi propoſitionis 63. factæ ab Innocent. XI. quæ propoſitio videtur habere aliquam affinitatem cum hac ſecunda ſententia.

TITULUS CLIV.

De Operibus.

*Vide tit. de Differ. Int.*4. *tit.de Ebriet.Interrog.* 4. *tit. de Eleem. Int.*14.15. *tit. de Feſt.Dieb. Int.* 3. *& ſeqq. tit.de Iejun. Inter.* 19.20.21.22.23. *tit.de Jubil.*12.13. *tit. de Negot. Soc.Int.*1 *.tit. de Præl. Reg. Int.*27 *tit. de Satisf. pœn. Int.*7. 8. 11. *tit. de Superſt. Inter.* 7. *tit. de Vſur. &c. Inter.* 15.

1368 INter. 1. Quænam ſunt opera illa, quæ dicuntur mortua, & quæ ſunt mortificata?

Reſp. Opera mortua ſunt ea, quæ fiunt in peccato mortali, mortificata verò, quæ fiunt in gratia, ſed poſteà per peccatum mortale mortificata remanent, ſed per pœnitentiam, & adveniente gratia reviviſcunt.

1369 Inter. 2. Advocatus, Medicus, vel Chirurgus, peccantne mortaliter non ſubveniendo indigenti opera ſua?

Reſp. Azorius, Vaſquez, Filliucius, Corduba, & alii, quos dat, & ſequitur Bonac. *de Præcept. Decal. diſput.* 3. *quæſt.* 4. *punct.* 6. *numer.* 9. affirmativè reſpondent, & de hoc ego non dubito. Vide quæ dicam *infrà in tit.* 243. *de Uſura*, *& Uſurariis*, *ad Inter.* 14.

1370 Inter. 3. Peccatne mortaliter famulus,

lus, qui ne malè tractetur à Domino ſuo, vel è Domo eiiciatur ipſum ſcienter adjuvat aſcendere per feneſtras, ut rem habeat cum Fœmina?

Reſp. Si famulus timeat malè tractari, aut è Domo Heri expelli, ſine peccato poſſe pedem Domini ſui ſuſtinere, vel ſcalam apponere ipſumque adjuvare &c. (nam facit actionem indifferentem, nec cooperatur ad malum, ſed tantùm illud aliquo modo permittit, ad grave damnum ſibi imminens avertendum, docet Caſtrop. *tom.1. tract.6. diſp* 6. *pun* 11 *num.* 5. & aute ipſum docuit Nav *lib.5. conf.5. in 2. edit. conf.5. de pœn. circ fin.* Merolla, & alii, quibus aſtipulatur Diana *part.5. tr.7. reſ.* 28. Verùm cum talis opinio ſit ſcandaloſa, & improbabilis, atque in praxi pernicioſa, jure meritò ipſam condemnavit Innoc. XI. in ſuo Decreto edito anno 1679. & eſt 51. propoſitio ab eodem Pontifice profligata; nam talis Famulus certò mortaliter peccat, quia cooperatur ad peccatum Heri, quod eſt intrinſecè malum, & ubi culpa, & peccatum eſt, potiùs vitam perire tenemur permittere, quàm peccatum admittere.

1371 Inter.4. Peccatne mortaliter, qui cooperatur ad minus malum, ut vitet majus, ut ſi volenti alterum occidere, præſtet opem ad ſecandum brachium, vel pedem?

Reſp. Certò mortaliter peccat, quia cooperatur actioni intrinſecè malæ, ut optimè docent Suarez, Filliuc. Sanchez, Rebell. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de irregul. diſp.7. quæſt.4. punct.8. num.19. in fin.* & eſt communis ſententia. Vide etiam Dianam *par.5. tract.7. reſ.19. circa fin.* qui idem docet ſatis quidem doctè.

TITULUS CLV.

De Opinione.

Vide tit. de Confeſſar. Inter. 8. tit. de Dub. Inter. 12. 13.

1372 INter. 1. Quid eſt opinio?

Reſp. Eſt cognitio motivum habens intrinſecum, qua judicamus aliquid ita eſſe, quod non videmus, nec firmiter credimus, cum formidine, ne contrarium ſit verum. Ita Nicol. *in Floſ. in verb. opinio n.1.* vel ut ait Em. Sà *eodem verb* Opinio, eſt aſſenſus cum formidine de oppoſito. Vide Bonacin. *de Peccatis diſp.2. qu 4. pun.6. n.4* ubi docet quid ſit opinio, quæ differt à dubio, quia in opinione eſt aſſenſus, qui deeſt in dubio.

Hìc autem notandum puto, quòd licèt ego *in tit. 73. de dub. ad Inter* 12. dixerim non peccare qui in dubio ex duabus opinionibus contrariis unam eligit, & ſecundùm illam operatur, dum certò credat opinionem ab eo electam eſſe veram, tamen ſenſus talis meæ Reſponſionis non eſt quem fortè aliqui prætendunt, juxta dicenda *ad Int. 6. hujus tituli*, quod quidem manifeſtè apparet in ſenſu germano limitationis à me ibidem datæ, dum dixi, credendam eſſe opinionem electam (utique non purè arbitrariè) eſſe certò veram, quod ſine ratione, ſaltem ad veritatem proximius accedente eſſe non poteſt. Præterquam quod dubium propriè verſatur, cùm dubium eſt, vel purè negativum, vel ſi ſit poſitivum, eſt inter opiniones æquales, (ſi tamen iſtæ reperiri poſſent) quo caſu licet ſequi utramque, dummodò dubium practicè deponatur, ſeu dummodò non ſit circa formale prudentiæ, licitum ſcilicet, & illicitum; ſed circa materiale prudentiæ, quod eſt dubitare purè ſpeculativè, an ſcilicet caſus ſit necne ſub lege comprehenſus. Quandoquidem tunc homo eſt in ſtatu objectivæ indifferentiæ, & hæc fuit olim opinio; ſeu ſententia P. Binii piiſſimi viri ex Inclyta Societate Ieſu, & P. Paſſerini Præclariſſimi Sacri Ordinis S. Dominici. Unde cenſurari non debet Reſponſio ibi à me data prout jacet. Quinimò ad non aperiendam viam laxitatibus, aſſerui bona ratione ex animo dubietatem expellendam. At bona ratio in controverſia opinionum æquè probabilium eſt, quòd neutra in pondere ullo, ſeu attentis omnibus, ſuperet aliam. Et in dubio negatiuo, quod nihil penitùs conſtet; quod eſt certè eſſe permiſſum, ſeu nulla lege, aut dictamine prohiberi, aut conſtare eſſe permiſſum.

1373 Inter. 2. Opinio eſtne idem ac ſententia?

Reſp. Dico, quòd ſit idem, & ita habetur *ex Lege à Proconſulibus* 19. *C. de appell. ubi Gloſs. in verb. Opinionis, & lege Sciendum* 6. *ubi Gloſs. in verbo Opinionum ff. de appell. recip.*

1374 Inter. 3. Quænam eſt opinio probabilis?

Reſp. Eſt illa, quę innititur rationi, ſeu fundamento alicujus momenti, ita tamen, ut pro oppoſita parte nihil convincens ſit. Lezana *tom.2. verb. Opinio nu.2.* cum Sanchez, & Portello *in dub. Regul. verb. opinio eligenda num.1.* Vide Bonac. *de pecc. diſp.2. q.4. pun.9 num.1.*

1375 Inter. 4. Quænam eſt opnio probabilior?

Reſp. Opinio probabilior illa cenſetur, quæ pluribus fundamentis, ſeu melioribus ratio-

rationibus innititur. Lezana *loco ſup.citat.*& alii communiter.

1376 Inter. 5. Eſtne idem opinio probabilis, quod tuta; & probabilior, quod tutior?

Reſp. Non eſt idem, quia opinio tuta eſt illa, quæ aliquo modo vitat peccatum; tutior verò, ſeu ſecurior eſt ea, quæ magis, & ſecuriùs vitat illud. Sed probabilis, vel probabilior dicitur reſpectu fundamentorum, quibus innititur; tuta, vel tutior, ex eo quòd peccatum vitet, vel aliquo modo, vel ſecuriùs, ut ſupra dixi. Lezana ubi ſupra ex Sanchez, & Bordono; & in hoc omnes Doctores conveniunt.

1377 Inter. 6. In concurſu opinionum, quarum una eſt probabilis, & altera probabilior, poteſtne quis tuta conſcientia ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, & magis tuta in praxi?

Reſp Affirmat Sanchez *in Summ.tom.*1 *lib.*1. *cap.*9 *num.*14. Layman *lib.*1. *tract* 1.*cap.*5:*§*.2. *num* 7. Bonacina *de Peccatis diſp* 2.*qu.*4.*punct.*9. *num.*4.*& ſeqq.* Lezana *tom.*2.*verbo op nio num.*5. Diana *par.*2 *tr* 13.*reſ.*1.*& p.*4.*tr.*4 *reſ* 4 Cardenas, Eſparſa, Mendo, & alii plures poſt ipſos. Tamen diſcedendum non eſt à negativa ſententia, & probo. Qui enim agit ex opinione probabili favente libertati in concurſu probabilioris faventis legi, & rectæ rationi, non eſt certus moraliter in operando, ſiquidem operatur cum formidine morali de oppoſito, atque incertitudine, majorique periculo violandæ Legis Divinæ, quod eſt quidem proprium opinionis quamvis probabilis in concurſu probabilioris, quæ utique eſt melioribus rationibus, & fundamentis ſuffulta, quapropter excludit omnem moralem in operante formidinem; quare ſi ita ab eo cognoſcatur, & nihilominùs vult ipſam opinionem probabilem ſequi, relicta probabiliori, & tutiori, quæ periculo peccandi caret, jam peccat, quia nunquam licet cum periculo de peccato operari, ut omnes fatentur. Dicendum eſt igitur, quòd qui ſequitur opinionem certò probabilem, prudenter agat, modò tamen alia probabilior illi non appareat. Unde Clemens V. *in Clem. de Summ.Trin.§.fin.* ſic inquit: Opinionem ſecundam tanquam probabiliorem ſequendam eſſe duximus: & rectè quidem; nam probabilior concurrens ſupponitur apparere talis operanti: ſed quod apparet probabilius, judicatur verum: ergo nequit operans judicare verum oppoſitum contradictorium, & conſequenter probabilior eſt ſectanda, ut vera. Ita docent D.Antoninus *par.*5 *tit.*3.*cap.*10.§. 10.*reg.*4. Sylveſt. Cajet Corradus, Sotus, & alii, quos refert Diana *loc.cit.* Fagnan *de opin.prob.* & *in cap.Capellanus de feriis lib.*2 *Decret. num.*3. & *in cap.ne innitaris de Conſtit.num* 380. P Sim. à S.Cruce *in ſuo Memor.Theolog.tom.*1 *tit de act. bum.quæſito* 21. qui licèt parum dicat, argumentum tamen mihi indiſſolubile format; & latè, ac luculenter ſcribit Pater Gonzalez Almæ Societatis Jeſu Generalis meritiſſimus, atque inclytum decus, *de rect.uſu opin. diſſer.*1 *num.*41. & *ſeqq.* & *diſſer.*2.& 3. *per tot,* Comitolus, Cand. Filal. & Hyacinthus Parparo *in Indice copioſior.* præſertim in 3. parte cap.6.& 7 & in ſcholaſtica veritatis Lucerna qu.6.7.8. & 9. ubi rem prodoctè tractat, & Adverſariorum dicta ſatis retundit. Alias rationes, & Authores libens prætereo: Ego enim brevitati ſtudeo.

1378 Inter. 7. Confeſſarius poteſtne ſequi opinionem probabilem pœnitentis, contra ſuam, quæ videtur ſibi probabilior?

Reſp. Quando opiniones ſunt verè probabiles, & ſuos proprios aſſertores habent, Confeſſarius tenetur ſequi opinionem Pœnit. eumque abſolvere debet. Victoria *in Summ.de Confeſſ.ſub num.*164 Emm. Sà *verb. Abſolutio num.*15. & fortiùs probat Diana *p* 2. *tr.*13.*reſ* 11. qui teſtatur de communi: favet etiam Tolet *lib.*3.*cap.*20. *ſub num.*2. *verſ.notandum*, Bonac.*de Sac.diſp.*5 *qu.*7. *§*.1.*ſub num.*26. & 27. Excipe tamen, dum agitur de valore Sacramenti, aut de damno tertii. Sed vide, quæ dixi *in titul.*73.*de dubiis ad Inter* 2. *& quæ dicam in hoc titulo de opinione ad duas Inter. ſeqq.*

1379 Inter. 8. Teneturne Confeſſarius ſequi opinionem probabilem pœnitentis contra ſuam probabiliorem?

Reſp. Docui in reſp. ad Int.antecedentem immediatè Confeſſarium teneri in hoc caſu ſequi opinionem pęnitentis, niſi tamen agatur de valore Sacramenti, aut de damno tertii. Sed jam priùs ad Inter.6.docui, in concurſu opinionum, quarum una eſt probabilis, & altera probabilior, nõ poſſe quem tuta conſcientia ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Ne igitur videar mihi contradicere, ſic me declaro cum P. Fratre Petro Martyre Petrucio Ord. Prædicatorum in libro cui titulus, Lucerna Moralis, edito Romæ 1698.à fac.mihi 399. Et dico primò, quãdo pœnitens bona fide ſuam opinionem probabiliorem judicat, & in ſe verè probabilis eſt, licèt minùs, tunc Confeſſarius debet illum abſolvere. Dico 2.Confeſſarius inquirere debet, an verè pœnitens, facta ſufficienti diligentia ſecundum qualitatem, &

con-

Digitized by Google

conditionem perſonæ, illam ſententiam bona fide probabiliorem putet. Sed vide Interrogationem proximam ſequentem.

1380 Inter. 9. Debetne Confeſſarius inſtruere pœnitentem probabiliori ſententia, & ipſum ad illam trahere, vel debet illum relinquere in ſua bona fide?

Reſp. Dico primò, cum eodem Petruccio ubi ſupra: Si ex inſtructione iſta fructus aliquis non ſperetur, tunc non deberet, & multo minùs dum potiùs pœnitens ruerent in pejora; ſed relinquẽdus eſſet in ſua bona fide. Dico 2. non tenetur inſtruere, quando pęnitens eſt vir doctus, & in moralibus ſatis inſtructus, itaut prudenter judicare poſſet, illũ optimè diſcuſſiſſe utriuſque partis rationes, & Confeſſario conſtat, quòd ipſi pœnitenti probabilior apparet ſententia, quam ſequitur. Aliàs eum de hoc ſaltem interrogare debet, quia non eſſet aliter in bona fide. Dico 3. Confeſſarius non tenetur, nec debet, quando pęnitens, licèt indoctus, verè bona fide putat probabiliorem, quam ſequitur, vel dicamus veriorem, ſeu abſolutè veram, quia ſcilicet, vel rationibus, vel gravis Doctoris auctoritate ad taliter judicandum inducitur, prudenterq; judicat Confeſſarius, quòd non de facili ſuis acquieſcet conſiliis; id enim eſſet illum in dubietatem, & peccandi periculum inducere, cum ante bona fide ſecurus incederet. Poterit nihilominùs probabiliorem ſententiam proponere, ſed proteſtando ſe ipſum ad opinionem ſequendã non aſtringere, at ſolùm tanquam tutiorem conſulere.

1381 Inter. 10. Poteſtne licitè Epiſcopus aut alius Judex judicare ſecundum probabilem opinionem, communi, & probabiliori relicta?

Reſp. Dico, quòd non, quia Epiſcopus, aut alius Judex ex officio tenetur reddere unicuique ſuum, juxta magis probabilem opinionem, nec poteſt licitè judicare juxta opinionem minùs probabilem, ſive probabilitas ſit circa jus, ſive circa factum, ſed tenetur ad id quod probabilius eſt; nam in diverſitate opinionum, quarum una eſt probabilis, & altera probabilior, ſequenda eſt probabilior, ſeu melioribus rationibus fulcita, ut dixi ad Interrogationem 6. cum Fagnano *in cap. Capellanus de feriis lib 2. decreto num.* 3. & alii ibidem congeſtis. Imò Rota Romana non movetur ex numero Doctorum, ſed ex rationũ momentis, ut dicitur *in deciſ.* 17 *num.* 4 *par.* 9. *recent.* teſte eodem Fagnano *loco cit.* Unde in caſu propoſito non eſt audiendus Diana *p.* 2. *tr.* 13 *reſ.* 3. cum Doctoribus ab eo citatis pro affirmativa ſententia; falſum eſt enim aſſerere Judicem poſſe Judicare juxta opinionem minùs probabilem. Vide 2. propoſitionem reprobatam ab Innoc XI anno 1677.

1382 Inter. 11. Poteſtne excuſari Parochus, & alius Sacerdos, qui de ejus licentia excipit Confeſſiones abſque licentia expreſſa Epiſcopi loci, ſic ducti opinione probabili quorumdam Doctorum docentium poſse Parochum dictam licentiam concedere?

Reſp. Doctus Raynaldus *tom* 1. *obſerv. ad cap.* 10. *Supplem.* 1 *pag* 140. *num.* 45. abſolutè docet, quòd non debent excuſari, & in aliquo relevari ob contrarietatem opinionum, ſeu ob opinionem probabilem; nam ut rectè obſervat idem Doctor, hodie nullatenus poteſt ſubſiſtere id quod dicitur de opinione probabili, cum ſit damnata illa propoſitio, quæ aſserebat, non eſse illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, ut patet ex Decreto emanato die 2. Martii 1679. ſub Innoc. XI. felicis recordationis, & eſt prima propoſitio ibidem reprobata. Ideò caveant Parochi, & Sacerdotes, ne in praxi recedere audeant ab iis, quæ ſupra firmavi circa tale dubium.

TITULUS CLVI.

De Oratorio privato.

Vide tit. de circumſtant. pec. ad quæſ. tit. de Eccleſ. Immun. Inter. 43.

1383 Inter. 1. Poteſtne Epiſcopus extra ſuam Diœceſim cum Altari portatili celebrare per ſe, vel per alium in præſentia ſua?

Reſp. Quòd Epiſcopus poſſit dicere ubique Miſſam in ſua Diœceſi cum Altare portatili, ubi receptum eſt Tridentinum, omnes Doctores concedunt; ſed in alia Diœceſi putant quidam eſſe neceſſariam licentiam Epiſcopi loci. Emm. Sà *verb. Epiſcopus nu.* 24. Ego verò ſentio cum illis, qui dicunt poſſe abſque alia licentia, quia Epiſcopus celebrando Miſſam in aliena Diœceſi cum Altari portatili in Oratorio privato, non exercet juriſdictionẽ. Quòd autem hæc voluntaria juriſdictio, ſeu potiùs privilegium perſonale poſſit exerceri in alterius Diœceſi, præter alios, docet Sanch. *de Matrim. lib* 3 *diſp.* 19. *nu.* 7. Imò Portellus *in Reſpon. Regul. p.* 3. *tom* 1. *c.* 10. *n.* 7. rectè probat, non ſolùm id, quod dixi, ſed etiam poſſe Epiſcopum non obſtante Conc. Trid & Decreto Urbani VIII. & licèt non ſit infirmus, aut

in

in itinere, erigere Oratorium in ſuo Palatio, & in Villa rurali, & illi celebrare, vel per ſe, vel per alium, & præterea poſſe ſecum portare in itinere Altare Viaticum, & ſicut in ſua, ita in aliena Diœceſi Miſſam celebrare, & celebrari facere, excepto in Urbe Roma propter reverentiam Summo Pontifici debitam, & hanc ſententiam docent etiam Gavantus *in Man. Epiſcop. verb. Epiſcopus num.* 8. & 9. cum Ugolino, Alzedo, Venero, & aliis, quibus adhæret Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 15. & latè pluribus relatis hoc ſuſtinet *part.* 9. *tract.* 1. *reſolut.* 48. & 39. Vide Barboſ. *in Trident. ſeſſ.* 22. *de Sacr. Miſſæ cap* 8. *num.* 16.

1384 Inter. 2. Familiares Epiſcopi, eo abſente, poſſuntne audire Miſſam in Oratorio ſui Palatii, aut ibidem reſpectivè Miſſam celebrare?

Reſp. Nec Miſſam celebrare, nec ibi Miſſam audire licet. Et ratio eſt, quia illud privilegium non eſt reale, nempè illi Oratorio conceſſum, ſed eſt privilegium perſonale Epiſcopo dumtaxat conceſſum, dum celebrat, vel cùm ibidem Miſſam audit, & conſequenter cæteri Sacerdotes abſente Epiſcopo non poſſunt tali privilegio gaudere, nec relevat ſi dicatur, quòd familiares gaudent privilegio audiendi Miſſam in Oratorio conceſſo alicui viro nobili à Pontifice, etiam ipſo abſente, ut docet Diana *mox cit reſolut.* 2. Nam eſt diſpar ratio, quia in hoc caſu Papa concedit privilegium Domino, & etiam ſuis famulis, ut patet ex Brevis conceſſione, at in caſu noſtro privilegium eſt perſonale dumtaxat, cùm *in cap. fin. de privil in* 6 efficiatur ſolùm mentio de Epiſcopo, & non de ejus familia, ut benè obſervat Diana *par.* 9. *tract.* 1. *reſ.* 41 ex aliis allegatis per ipſum, & *part.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 13 idem docuerat.

1385 Inter. 3. Satisfacitne præcepto audiendi Miſſam, qui in die feſtivo illam audit in privato Oratorio alicujus Magnatis? Et quid ſi Miſſam audiat in Oratorio Epiſcopi, vel Regularium?

Reſp. Non ſolum non ſatisfacit præcepto, ſed etiam mortaliter peccat, ſi aliam Miſſam non audiat, dummodò non ſit ejus familiaris, & domeſticus, & ejus expenſis alatur. Lezana *tom.* 2. *verb. Oratorium nu.* 18. Secus dicendum eſt de illo, qui in Oratorii Epiſcoporum, vel Regularium Miſſam audiret, quia non adeſt limitatio, quæ ſolet apponi in licentiis privatis, quæ magnatibus particularibus concedit Summus Pontifex; & ſic qui audit ſacrum in Oratorio Epiſcopi, vel Regularium, non tenetur aliam Miſſam audire, quia ſatisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro feſtis diebus. Vide Doctores, quos dat, & ſequitur Diana *part* 9. *tr.* 1. *reſ.* 3 nam hujuſmodi Oratoria, non cenſetur eſſe in Domo privata, ut de Oratoriis Magnatum ſatis patet. Vide Dianam *p.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 34. *verſ. Ex his*, ubi aſſignat differentiam quæ eſt inter Oratoria Regularium, & Secularium.

1386 Inter. 4. Quibus Diebus non licet celebrare in Oratoriis privatis?

Reſp. Non poteſt quis in privatis Oratoriis Miſſam celebrare in die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Annunciationis, & Aſſumptionis Beatæ Virginis, in feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum. Gavantus *in commen. ad Rubr Miſſalis to.* 1. *tit.* 20. Lezan. *to.* 1 *p.* 1. *cap.* 21. *n.* 31. Diana *part.* 9. *tr.* 1. *reſol.* 13. & alii communiter.

1387 Inter. 5. Sub nomine Natalis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, ſuntne intelligendi omnes tres dies, vel ſolùm prima dies ſolemnitatis.

Reſp. Lezana *tom.* 2 *verb. Oratorium n.* 3. dicit quòd illa limitatio à Sacra Congregatione facta pro diebus Natalis Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, probabiliter intelligenda ſit ſolùm pro primis diebus harum feſtivitatum, quia reſtrictio indulti eſt odioſa, & ideò ſtrictè ſit interpretanda, & ita etiam ſentiunt Naldus, Garzias, & Pellizarius apud Dianam *loco cit.*

1388 Interr 6. Si in dictis feſtis, in quibus Miſsa celebrari non poteſt, aliquis celebraret Miſsam, illam audientes ſatisfacerentne præcepto?

Reſp. Nequaquam, quia hoc eſt contra Summi Pontificis mentem declarantis, diebus in ſolemnioribus nolle prædictam conceſſionem ullo modo illis ſuffragari, & exceptio firmat regulam in contrarium, ut benè docet ex Garzia Diana *loc. cit. §. Verum.*

1389 Inter. 7. In Oratoriis privatis Sæcularium, in quibus Papa concedit celebrari poſse Miſſam, poſſuntne una die plures Miſſæ, celebrari?

Reſp. Negativè reſpondet Lezana *tom.* 2. *verb. Oratoria num.* 11. & *ſeqq.* & alios id aſſerentes refert. Idem tenet Diana *part.* 9. *tr.* 2. *reſ.* 5. *in princ.* Et ratio eſt quia Pontifex quando concedit hujuſmodi indultum, loquitur de Miſſa in numero ſingulari, ac proindè, non poteſt extendi, ſed debet reſtringi, juxta communem regulam *cap. Porrò, de privil.* nam dictum privilegium derogat juri communi, quo ſtatuitur, ut Miſſæ audiantur in Eccleſiis, ideò non debet ampliari, quia diſpen-

ſatio

ſatio eſt odioſa, & per conſequens ſtrictè explicanda, ut docent communiter Doctores. Vide Sylveſtrum *verb. Privilegium qu.*3. Navar. *cap.*12.*num.*79. Naldum *in Summ. verb. Privilegium num.*1. & alios quos allegat Lezana *verb. Privileg. Regul. ſub num.*8. qui teſtatur de communi.

1390 Inter. 8. Qui habet privilegium erigendi Oratorium in domo, poteſtne illud erigere in Villa, ut, quando eſt ibi, Miſſam audire poſſit?

Reſp. Diana *par.*9.*tr.*1.*reſ.*22 quòd abſolutè non poſſit, rectè cum aliis à ſe relatis ſuſtinet; ideòque neceſſarium eſt aliud Breve expedire, ſi in Oratorio privato ruri exiſtente Miſſam audire velit. Vidè Dianam, qui affert rationes optimè concludentes: idem aſſerit *par.*11.*tr.*5.*reſ.*34.

1391 Inter. 9. Poſſuntne Regulares in ſuis Grangiis, & in cellis infirmorum celebrare cum Altare portatili?

Reſp. Quando Epiſcopus non repugnat, poſſunt Regulares celebrare cum Altare portatili, dummodò ſit decens locus; nec obſtat Concilium Trident *ſeſſ.*32. & ibi clauſula. Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis; & rationem aſſignat Diana *p.*6. *tr.*8.*reſ.*39 & Paſſerinus *de ſtatibus num.*3. *qu.*189. *art.*10.*inſpec.*10.*num.*785. Imò Diana probabiliter docet. Lezana *tom.*2. *verb. Altarenum.*14. poſſe Regulares etiam contradicente Epiſcopo, & non obſtante Decreto Tridentini, celebrare in Grangiis, & in cellis particularibus cum Altare portatili. Et ratio eſt, ut ipſi dicunt, quia Concilium loco relato ſolùm concedit Epiſcopis, ne permittant celebrare in privatis Domibus, aut omninò extra Eccleſiam; ſed prædia, ſeu grangiæ, aut cellæ non ſunt privatę Domus, quia non ſunt Domus privatarum perſonarum, aut Sæcularium, ſed Monaſteriorum, & Communitatum Religioſorum, nec ſunt omninò extra Eccleſiam: ergo &c. Et pro hac ſententia citat Lezanam, Rodriquez, Jo. de ia Crux, & Peyrinum; imò addunt hoc privilegium fuiſſe conceſſum à Pio IV. Canonicis Regularibus Sancti Salvatoris Lateranenſis poſt Tridentinum, cum derogatione ipſius. Verùm non conſtat, an hoc privilegium ſit vivæ vocis oraculum, ut advertit Paſſerinus, ubi ſuprà. Sed alia privilegia fatentur Doctores apud Dianam *par.*9.*tr.*1.*reſ.*32.33.& 34. fuiſſe conceſſa aliis Religionibus, nec fuiſſe revocata per Tridentinum. Undè concludunt, poſse Regulares non ſolùm in Grangiis, ſed etiam in cellis, ubi decumbunt infirmi, celebrare, dummodò locus ſit honeſtus, & decens; quod non contingit, ut prudenter advertit Paſserinus. Imò Matthæucius *c.*6. *n.*27 & *ſeqq.* reſolvit (loquens de Altare portatili) oppoſitum; ideò illum vide. Concludit etiam hoc privilegium eſse in favorem infirmorum Regul. ut poſſint è lecto Miſsam audire, & Euchariſtiam recipere, nec neceſsarium eſse, ut infirmitas ſit magni momenti, ſed ſufficere, ut infirmus exire à cubiculo non valeat. Vide Dianam *locis citatis*, ubi concordantes refert, & plura haberi poſsunt ad intentum. Vide etiam Peyrinum *tom.*1. *privil. minim. in Conſt Pyrri num.*34 Peregrinum *in privil. Cong. Reg Cler. tit. Infirmis nu.*2. Portellum *in dubiis Regul. verb. Altare n.*3. & Lezanam *ubi ſupra num.*14 15. & 16. & alios, quos citat ipſe Diana, qui ex profeſso tractat de hac materia. Sed quando Epiſcopus contradicit, non conſulerem practicari. Barboſ. *in Trid. ſeſſ.*22. *de obſerv.* & *evitandis in celebr. miſſæ*, *num.* 19.

1392 Inter. 10. in Oratoriis privatis Regularium poſſuntne celebrare Sacerdotes Sęculares?

Reſp. Si dicta Oratoria fuerint à Provinciali deputata ad celebrandum, poterunt ibi Sacerdotes illi non Regulares celebrare ex conceſſione Gregorii XIII. facta Patribus Societatis Jeſu, ut docet Lezana *loco cit. verb. Oratorium ſub num* 6. De ſupradicta conceſſione Gregorii XIII. loquitur etiam Diana *par.* 9.*tr.*1.*reſ.*32. *verſ. Et ideò*, ubi dicit deputationem Oratorii neceſſariò faciendam eſſe à Provinciali, & ſi in aliqua Religione non adſit Provincialis, à P. Generali, & quòd tali privilegio fruantur alii Ordines Mendicantes, & non Mendicantes per mutuam communicationem; & in eadem reſolutione affirmat id quod docet Lezana *loco cit.* ſcilicet in Oratoriis deputatis à Provinciali, in Religioſorum Monaſteriis, Clauſtris, infirmariis, poſſe Sacerdotes alios Regulares licitè celebrare; & pro hac ſententia citat Suarez *tom.* 3. *in* 3. *par. diſput.*81. *ſect.* 2. Cardin. de Lugo *de Sacram. Euchariſt. diſput.* 20 *num.* 51. & Boſſium *in Flor. Theol. Moral. verb. Miſſa* 4. *numer.* 1. Sed vide Lezanam *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 21. *num.* 14.

TITU-

TITULUS CLVII.

De Ordinibus Minoribus.

Vide tit. de Abbatib. Int. 1. tit. de Ætat. &c. Int. 11. tit. de Cappellania &c. Int 8. tit. de Cardinal. Int. 2. tit. de Circumſt. pec. Int. 5. tit. de Epiſcopat. &c. Int. 67. 68. 71. tit. de excomm. ob Cler. perc. ad qu. 3. & 4. tit. de Ignor. Int. 13. tit. de Sac. Ordin. Int. 8. & ad q. 1. & 2.

1393 INter. 1. Papa poteſtne committere poteſtatem conferendi Ordines Minores ei, qui non eſt Sacerdos?

Reſp. Non poteſt, ut docent D. Thom. *in 3. par. qu. 38. art 1. ad 3.* Sylveſt. *verb. Ordo 3. num. 7.* Palud. *in 4. diſt. 7. q 4.* Victoria *q. 233.* Chaves *in Summ. de Sacr. Ord. quaeſt. 215.* & ratio eſt, quia poteſtas ſupra Corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia, præſupponit poteſtatem ſupra Corpus Chriſti verum; ideò Papa non poteſt committere poteſtatem conferendi minores Ordines, niſi Sacerdoti, qui ſolus habet poteſtatem ſupra Corpus Chriſti verum. Bonac. *de Sacr. Ordin. diſp. 8. q. ult punct. 4. num. 4.* Vide infrà *in tit. 159. de Papa ſeu Summo Pontif. ad Int. 4.*

1394 Inter 2. Epiſcopus poteſtne committere non Epiſcopo poteſtatem conferendi Ordines Minores?

Reſp. S. Thom. *3. part. qu. 72. artic. 11. & in 4. diſt. 7. qu. 3. art. 1. quaeſt. 3.* ait, quòd ſolus Epiſcopus habet quidem ex officio ſuo conferre Ordines, & quòd Epiſcopus non poteſt committere non Epiſcopo, quamvis ſit ordinatus Sacerdos, poteſtatem conferendi Ordines, etiã minores, & ſi committeret nihil eſſet factũ. Et ratio eſt evidens, quia non poteſt Epiſcopus, quæ ſunt Ordinis, aliis, qui Epiſcopi non ſunt, demandare. Vide *cap. Aqua de Conſecr. Eccl.* nam ea, quæ ſunt Ordinis, delegari non poſſunt, ſicut ea, quæ juriſdictionis, & hoc eſt certiſſimum. Em Sà *verb. Epiſcop. nu. 37.* & alii communiter. Vide Bonac. *ubi ſup n 6.* Dianam *part. 8. tr. 1 reſ. 33. verſ. Notandum eſt hic.*

1395 Inter. 3. Eſtne licitum Ordines minores poſt prandium conferre? aut ſaltem validè conferri poſſunt?

Reſp. Conferri non poſſunt Ordines poſt prandium. Si autem conferantur, tenet, ſi loquamur de minoribus Ordinibus; nam de majoribus eſt dubium, ut inquit Sylveſt. *verbo Ordo 2. nu. 6. propè finem.* Cæterùm non licere poſt prandium minores Ordines non conferre, docent Angelus, Tabiena, & alii, quos dat, & ſequitur Fornarius *de Sacr. Ordinis, cap. 8. ſub num. 3. verſ. Tertiò nota.* Vide Em. Sà *verb. Ordo nu. 14.* idem docentem. Et ita ſervatur in praxi.

TITULUS CLVIII.

De Ordinibus Sacris.

Vide tit. de Ætat. &c. Inter. 11. tit. de Alien. &c. Int. 4. 5. tit. de Circumſt. pec. Inter. 16 17. 18. tit. de Diac. tit. de Divort. Int. 9. tit. de Epiſc. &c. Int. 34. 69. titul. de Hor. Can. &c. Int. 2. tit. de Infirm. Int. 3. tit. de Irregul. Inter. 15. 17. 23. tit. de Mat. Int. 1 tit. de Negot. Cler. &c. Int. 4. 9. tit. de Papa, &c. Int. 4 tit. de Pecc. Int. 27. tit. de Puer. Int. ult. tit. de Sacerdot. tit. de Sacr. Matr. Int. ult. tit. de Sac. Ord. Int 8. & ad quaeſ. 2. tit. de Stupr. Inter. ult. tit. de Subdiac. tit. de Vot. Int. 715.

1396 INter. 3. Quænam, & quotuplex eſt materia proxima Ordinis Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus?

Reſp. Materia Ordinis Sacerdotalis eſt traditio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia ſuperpoſita, & tunc prolata forma ab Epiſcopo, Sacerdos accipit poteſtatem offerendi ſacrificium: Secunda materia eſt impoſitio manuum Epiſcopi unà cum verbis illis: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris peccata &c.* Et in hac ſecunda accipit poteſtatem abſolvendi à peccatis. Vide Campion. *loco mox cit. num. 6. & 7.* An utraque ſit de eſſentia, eſt diſſenſio inter Doctores, quidam enim affirmant, alii verò negant, & dicunt, Ordinationem Sacerdotis perfici in prolatione primæ formæ cum applicatione materiæ ſuæ, & impoſitionem manuũ cum verbis ſecundæ formæ, non eſſe de eſſentia, & ſubſtantia Ordinis Sacerdotalis, ſed eſſe Sacramentalia, quę ſunt adhibenda ratione præcepti. Vide DD pro utraque ſententia apud Dianam *par. 3. tract 4. reſ. 187.* Sed quidquid ſit de hoc, certum eſt, quòd ſi Epiſcopus moreretur, antequam proferret illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, talis Sacerdos non poſſet abſolutionem impendere, ut docet Bonac. *de Sacr. diſp. 8. qu. unica pun. 3. n. 2.* & alii ab ipſo relati. Vide Rotarium *in Appar. pro examin. Cler. cap. 7 ſect. 1. n. 17. & 18.* & Campion. *Inſtr. pro Ordin. cap 39 ſub nu. 13.* Materia Diaconatus eſt traditio libri Evangeliorum, & tunc perficitur Ordinatio Diaconi, ut docet Bonacina *ibidem nu. 4.* Alii tamen tenent eſſe traditionem libri Evangelii cum impoſitione manuum. At ego ſentio cum illis, qui docent, quòd ſi Epiſcopus ordinaret aliquem Diaconum ſine impoſitione

ne manuum, non eſſet validè ordinatus. Et dicendum utramque materiam, ſcilicet traditionem libri Evangeliorum,& impoſitionẽ manus Epiſcopi, ſimul pertinere ad ſubſtantiam Diaconatus, injunctis ſimul definitionibus Conc.Carthaginenſis,& Florentini,loquendo de Diaconis in Eccleſia Latina. Vide Leandrum *tr.6. de Ordin.diſp.3.qu.12* Materia tandem Subdiaconatus ſimiliter dicendum duplicem eſſe, ſcilicet traditionem Calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita, & traditionem libri Epiſtolarum. De prima non eſt controverſia, benè tamen de ſecunda, ut benè oſtendit idem Leander *ubi ſupra q.14* allegans multos Doctores, addenſque non obſtare Conc.Florentinum, ubi Eugenius aſſignat pro materia Subdiaconatus ſolam traditionem Calicis vacui, & patenæ vacuæ, quia ibi Summus Pontifex non intendebat exactam doctrinam Sacramentorum tradere, ſed tantùm exemplum adhibere in unoquoque Sacramento traditionis rei,per quam Sacramentum confertur.

1397 Inter. 2. Vir conjugatus poteſtne unquam licitè Sacros Ordines ſuſcipere?

Reſp. Dico, quòd poteſt aliquando Sacros Ordines ſuſcipere, ut ſi habet juſtas cauſas faciendi divortium quoad torum, & habitationem, aut Religionem intrare,etiam invita uxore; ita etiam de licentia uxoris poteſt Sacros Ordines ſuſcipere, dummodò ipſa ingrediatur Religionem, ſi juvenis ſit, vel ſaltem voveat caſtitatem, ſi ſit ſenex: habetur *ex cap.Agatoſa 27. qu 2.* Vide Sanchez *lib.7. de Matrim.diſp.39.nu 6.*& alios, quos refert, & ſequitur Bonac. *de matrim qu.3.pun.9. num.18.* & ea quæ dixi *tit.116. de Ingreſſu in Religion.ad Interrog.12.* Vide etiam Em. Sà *verb.Divortium num.2.& 4.* & ibi Victorellum, & *ſupra in tit. 72 de Divort.ad Int.9.& 11.*

1398 Inter. 3. Qui recipit Sacros Ordines abſque legitimo Uxoris conſenſu, quam pœnam incurrit?

Reſp. In Extrav.Antiquæ de voto, eſt impoſita pœna irregularitatis, quæ pœna non incurritur, niſi adſit præſumptio ex parte recipiẽtis Ordines Sacros ſine uxoris conſenſu, ut habetur *ex eadem Extravagante citata*. Prætereà poteſt ab uxore revocari, etiamſi Vir ejus ad Papatum evectus fuerit: ſed non poteſt petere ampliùs debitum; quia per votum caſtitatis annexum Sacris Ordinibus, obligatus remanet ſe abſtinere ab omni actu venereo; uxor tamen licitè poteſt petere debitũ, quia ſuo jure minimè eſt privata propter Ordines à Viro ſuſceptos abſque ejus licentia: ac tandem remanet ſuſpenſus ab Ordinibus ſuſceptis, & ſuſcipiendis, nec poteſt ullum Beneficium obtinere, ut patet ex *Extrav. cit.* Ita pluribus relatis docet Bonac. *ubi ſupra nu. 19.& 20* Vide etiam Dianam *p.5.tr.10 reſ.59.*

1399 Inter.4.Clericus ſuſcipiens Ordines Sacros cum Patrimonio ficto, incurritne ſuſpenſionem? & poſtea celebrando fitne irregularis?

Reſp. Hanc quæſtionem pertractat Diana *par.2. tr.16.reſ.5.* & pro affirmativa ſententia plures Doctores refert, inter quos ſunt Navar.*c.27.n.158.* Sanchez *de matr.lib.6.diſp.32.n. 8.* Bonac. *de Sacr.diſp.8 qu.unica,pun.5 num.24.* alios allegans: ita docent etiam Comitolus, Filliucius, Jo. de la Crux, Scortia,Spino,Reginaldus, & Suarez, apud Dianam *loc.cit.* Tamen negativam ſententiam pluribus relatis ſuſtinet ipſe Diana, & dicit eſſe probabiliorem, & in praxi tutiſſimam, & pro ſe refert Gonzalez, Homobonum, Flaminium, Toletum, Coninchum, Piaſecium,Garziam, Avilam, Sayrum, & Henriquez. Vide Toletum *lib.1.cap.48.nu.16.* Imò notat ipſe Diana, quòd ſecundùm declarationem Conc. & uſum Pœnitentiariæ, ordinatus ſine titulo, non eſt ſuſpenſus, & rectè reſpondet ad argumenta contraria; ideò ipſum lege, qui tandem concludit, taliter ordinatum poſſe puniri pœna extraordinaria ab Epiſcopo, cum à jure certa pœna ſancita non ſit,& forſan Epiſcopus illi neceſſaria denegare poteſt, cum ipſe in culpa non fuerit, ſed ab Ordinato deceptus; favet etiam huic ſententiæ Lezana *tom.3.ver Ordines Sacri nu.27.& 28.* Vide in hoc tit *ad quaeſ.2.*

1400 Inter. 5. Epiſcopus poteſtne licitè conferre Ordines ſacros Clerico, qui eſt ſurdaſter?

Reſp. Qui una tantùm aure ſurdus eſt, aut difficulter audit, non eſt irregularis, & conſequenter nullo jure prohibetur ad Sacros Ordines promoveri. Majolus *de irregul. lib.1. cap.25.num.1.* Vivaldus *in Candel. aur. de irregul.ex defectu Corporis*, & ibi de auris defectu *num.2.* Graffius, & alii, quos dat, & ſequitur Diana *par.5.tract.6.reſolut.22.* Navar. *lib.1. conſ.tit.de corp.vit.conſ.6.num.7.* Sayrus *de cenſur.lib.6.cap.8.num.17.* Bonac. *de conſ.diſp.7.qu. 2.punct.2.ſub num 8.* Lezana *tom.3.verb.irregularitas num.12* & alii plures; & tandem in caſu noſtro affirmativè reſpondet Diana *p.2. tr. 1.reſ 20.*Et rectè quidem; nam ſurdus omninò, qui nullo modo audit, eſt irregularis, ut patet per ſeptimum Canonem Apoſtolorum; non autem ſurdaſter, ut docent præcitati Doctores, & alii.

1401 Interr. 6. Peccaretne mortaliter Epiſ-

Epiſcopus, ſi conferret Ordines Sacros ſtatim poſt Miſſam ſine Pluviali, Mitra, & Baculo Paſtorali?

Reſp. Diana *part. 7. tr. 10. reſ. 31. verſ. Unde etiam*, aſſerit mortaliter peccare, quia non licet conferre Ordines Sacros ſine veſtibus ab Eccleſia præſcriptis; & cum aliter facere, ſit miſcere, & pervertere Sacros Ritus, & Ceremonias in re gravi, ideò peccaret mortaliter.

Quær. 1. An licitè, & abſque ulla pœna poſſit aliquis Sacros Ordines ſuſcipere cum ſola fidejuſſione alimentorum, ejus vita durante?

Reſp. Ut verum fatear, mihi probatur ſententia affirmativa, quam ex Grilenſonio docet Diana *part. 5. tract. 10. reſ. 48.* quia mens, & cauſa finalis, per quam Conc. Trid *ſeſſ 21. de reform. cap. 2.* prohibet, ne ad Sacros Ordines promoveatur, qui Beneficium, vel penſionem, aut Patrimonium non habet, ea quidem fuit, ne Clericus in Sacris mendicare cogatur: ſed poſita certa, & indubitata fidejuſſione alimentorum ejus vita durante, ſatisfactum videtur menti, & cauſæ finali Concilii, quia tunc non adeſt periculum mendicandi cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici: ergo licitè, abſque ulla pœna poterit quis tali pacto ad Ordines Sacros promoveri. Siquidem menti legis magis attendendum eſt, quàm verbis, ut habetur *l. ſcire leges, ff. de Leg. l. non aliter ff. de Legat 3. l. nominis, & rei ſ. verbum ex legibus ff. de verbor. ſignif.* & ex aliis juribus, & authoritatibus, de quibus loquuntur Pariſius apud Dianam *loc. cit.* Surdus, & Genuenſis penes Lezanam *tom. 4. conſ. 30. ſub nu. 25.* Barboſ. *in axiom. juris*, *axiom.* 197. Et etiam facit ad propoſitum, quòd ſtandum eſt legis menti apertæ, etiam contra verba; & mens legis intelligitur ex ratione expreſſa, & adeſt Textus *in cap. Marcion. 1. qu. 1.* Alia plura vide, ſi lubet, apud Armillam *verb. Judicium nu* 3 & Emm. Sà *verb. lex num. 24.* Undè ſi Beneficium, penſio, vel Patrimonium requiratur in Clerico Sacris Ordinibus intiando, ut non mendicet, ſequitur profectò, dum conſtat, ejus vita durante, non indigere alimentis per fidejuſſionem ſibi factam, non habere cauſam mendicandi. Ex hac igitur ratione mihi ſatis probabilis videtur talis opinio, ſed ſpeculativè loquendo; nam Barboſ. *de poteſt. Epiſc. par. 2. alleg. 19. num. 73. & in Collect. Trid. loc. cit. num. 51* ex aliis refert deciſum, ordinari ſine Beneficio, vel Patrimonio quandoque conceſſum eſſe ob penuriam Sacerdorum, dummodò quis ſpondeat ſe neceſſaria ordinandis ſubminiſtraturum. Quare concludendum eſt, in praxi omninò neceſſariam eſſe ſaltèm Sac. Congr. diſpenſationem in dicto caſu.

Quær. 2. An in Patrimonio neceſſario ad ſumendos Ordines Sacros, detur parvitas materiæ; & quam pœnam incurrat Epiſcopus ordinans aliquem abſque Beneficio, vel ſufficienti Patrimonio; & an taliter ordinatus, ſuſpenſus remaneat?

Reſp. Ad primum dubium affirmativè reſpondent Navar. *tom. 1. conſil. 11. tit de temporib. ordinat.* & Sanchez *in opuſc. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 36. nu. 7.* qui notat, quòd ſi modicum deficiat ad honeſtam ſuſtentationem, parùm facit, quia de modico non eſt curandum, *cap. revera de confec. diſt 2. l. Scio ff. de in integr. reſtit.* Secùs ſi ſit notabilis defectus, qualis erunt quinque reſpectu viginti quinque. Ita ex Sanchez docet Dian. *par 4. tr. 4 reſ. 52. & parc. 5. tract. 5. reſol. 20.* Sed vide Rotar. *in Appar. pro exam. Cleric. cap. 9 ſect. 9. ſ. 6. ſub num. 3.* qui ſolùm duos aureos putat, & benè, eſſe parvam materiam pro Patrimonio, ubi requiruntur 40. aurei. Ad ſecundum verò dubium dico, quòd Epiſcopus, qui ſcienter præſumit aliquem ſine beneficio, aut ſufficienti patrimonio ordinare, incurrit ipſo facto ſuſpenſionem à collatione talium Ordinum Per annum, & tenetur illum alere, donec Eccleſiaſticum beneficium obtineat: ipſe autem Ordinatus nullam ſuſpenſionem incurrit. Verùm hoc intelligendum eſt, ut nunc benè adverto, quidquid alibi dixerim, ſi in culpa eſt Epiſcopus, ut quis ordinetur ſine titulo; nam ex declaratione Sac. Cong. Concilii apud Garziam *de Benefic. par. 2 cap. 5. n. 27. & 29.* & Fagnan. *in cap. Cum ſecundum de præb. num. 19.* per Decretum Conc. Trid. *ſeſſ 21. cap. 2.* innodatur ſolùm *c. Cum ſecundum de præb.* in quo capite abrogata fuit ſuſpenſio lata *in cap Neminem, & cap. Sanctorum diſt 70.* in quibus ferebatur pœna contra Ordinatos. Et *in cap. Cum ſecundum*, fertur pœna ſolùm in Ordinantes. Ideò ex hac parte Ordinati ad Sac. Ordinem ſine titulo Patrimonii, aut Beneficii, vel cum ficto titulo, non ſunt ſuſpenſi, & ſi miniſtrent, non fiunt irregulares. Cæterùm ſi quis ſine culpa Epiſcopi ordinatur cum Patrimonio ficto, vel falſo, ut ſi quis ordinatus falſis teſtimoniis decipit Epiſcopum, in tali caſu ſuſpenſionem dicti *cap. Neminem, & Sanctorum* non fuiſſe abrogatam *per cap. Cum ſecundum, de præb.* & fuiſſe innovatam per Conc. Trid. declaravit Sac. Congregat. Concilii die 27. Novembr. 1610. & propterea cenſuit Clericum, qui adhibito dolo, & cum ficto titulo Epiſcopum decepit, eſſe ipſo jure ſuſpenſum.

Ita

Ita docent Sanchez, Navarrus, Theſaurus, quos refert, & ſequiturPaſſerinus *tom.* 3. *de Stat.qu.*189. *art.*10.*inſp.*10. *nu.*891. & ita rem concordant. Vide etiam Emm. Sà *verb. Clericus ſub nu.*33. & ibi Victorellum, qui alios concordantes refert, licèt circa hanc quæſtionem hinc inde adſint authoritates Doctorum, ut dixi in hoc titulo *ad Inter.*4 ad quam Lectorem remitto.

*Quær.*3. An Pater teneatur aſſignare Patrimonium filio, qui ad Ordines Sacros promoveri deſiderat;& an Patrimonium poſſit conſtitui ſuper bonis Emphyteuticis, vel ſuper annuis perpetuis cenſibus.

Reſp. Non ſolùm Pater tenetur Patrimonium aſſignare filio pro Sacris Ordinibus ſuſcipiendis, ſed etiam poteſt filius officio Judicis Eccleſiaſtici Patrem compellere ad dandum ſibi patrimonium;nam ſicut Pater poteſt cogi ad conſtituendam dotem pro filia nubenda in ſæculo, aut volenti Monaſterium ingredi, fierique Monialis; ita pari ratione poteſt cogi pro filio, qui ad Sacros Ordines promoveri deſiderat. Imò talis donatio Patrimonii, & aſſignatio eſt irrevocabilis à Patre, itaut neque ob ingratitudinem revocari valeat. Ita pluribus relatis docet Diana *part.* 8. *tr.*6.*reſ.*91. ac fortioribus terminis,& rationibus id probat egregiè. Vide quæ dixi ſupra *tit.*13. *de alien. bonor.Eccl.ad Inter.*4. & 5. Item Patrimonium poteſt conſtitui ſuper bonis Emphyteuticis, quatenùs utile dominium transferri queat, & ad victum Clerici ſufficiat. Habetur ex declarat S. Cong Conc. 7. Septembr. 1630.Item pariter conſtitui poteſt ſuper perpetuis cenſibus annuis, cum cautione tamen, quòd ſi cenſus redimerentur, pecunia ex Judicis decreto apud idoneas perſonas deponatur,ad effectum illam reinveſtiendi. Ita quoque declaravit eadem S. Congreg. die 2. Junii 1629. Sed vide Dianam *part.*9. *tr.* 8. *reſ.*25. ubi docet, cenſum redimibilem etiam ſufficere ad Patrimonium Clerici. Hîc autem obiter notą, quòd Clerici Patrimonium, ad cujus titulum ille fuit ordinatus, gaudet immunitate ab omnibus exactionibus, & tributis ſæcularibus, prout cenſuit Sacr. Congr. Epiſcop. & Regular. die 3. Auguſti anno 1592. Vide Dianam *par.*9 *cit.tr.*8.*reſ.*23. *verſ.Et tandem propè ſin.* ubi hujus rei rationem aſſignat. Vide etiam ad quæſitum anteced.

TITULUS CLIX.

De Papa, ſeu Summo Pontifice.

*Vide tit.de Ætat.&c. Int.*5.*tit.de Cenſ&c.Int.*4. *tit. de Decr. Int.*3 *tit.de diſpenſ Int.*6 *titul. de Elect.&c.Int* 5. 6.*tit. de Epiſcopat. &c. Inter.*9. *tit.de Præc.an.conf.Int.*2.*titul.de Reſid.Inter.*1. *tit.de Sac.Confir.Inter.*2.*tit.de Sac.Matr.Inter. ult.tit.de Sig. Confeſſ Inter* 2. *tit de Teſtib. &c. Int.*3.*tit.de Val Sponſal.Int. ult.tit.de Viſit.Int.* 1 *tit.de Vot.Int.*8.

1402 INter. 1. Eſtne adorandus Summus Pontifex; & adoratio, qua Pontifex adoratur, ad quam reducitur?

Reſp. Adoratio ſanè, ut dixi ſupra *in tit.*8. *de Adoratione*, ad Inter. 1. cum S. Magiſtro, eſt exhibitio reverentiæ propter excellentiam illius, cui exhibetur; & ſic eſt quidam honor, qui Deo, & creaturis poteſt exhiberi. Unde (quidquid peſtiferè dicant hæretici, quos egregiè impugnat Diana *p.* 11 *in Addit. de adoratione Summi Pontificis reſ.* 2. *& ſeqq.* ubi exemplis, rationibus, & ex Sacra Scriptura probat,Summum Pontificem eſſe adorandum tum genuflexione, tum ejus pedes oſculando contra hæreticos,& malè ſentientes de antiquiſſimo uſu adorandi Papam)dicendum eſt, Summum Pontificem eſſe adorandum propter ejus ſupremam dignitatem, & de hoc inter Catholicos nulla eſt difficultas; ſub qua verò adoratione comprehendatur talis adoratio Pontificis, non conveniunt DD.ut videre licet apud ipſum Dianam *loc.cit reſ.*11.12. & 13.qui tamen *reſ.*14 aliis allegatis reſolvit, adorationem Pontificis eſſe reducendam ad adorationem duliæ, & tandem ſuam reſolutionem ita concludit: *Dico igitur, latriam, & hyperduliam ad Deum,& Beatam Virginem ſpectare, dulia verò non ſolùm Sanctis in Cœlo exiſtentibus, ſed etiam Viatoribus adhibetur, & hoc non ſolùm propter eminentem Sanctitatem, ſed etiam propter dignitatem, gradum, & miniſterium, ut quidem efficitur in Summo Pontifice.*

1403 Inter. 2. Papa poteſtne renunciare Papatui;aut poteſtne unquam judicari,& per depoſitionem Papali auctoritate privari?

Reſp. Dicunt Doctores apud Sylveſtrum *in ſumm. verb. Papa num* 3. poſſe Papam renunciare Papatui, ſeu poteſtati Papali, & de facto quatuor renunciaſſe refert idem Sylveſter, ſcilicet Clementem,Cyriacum,Marcellinum, & Cœleſtinum, licèt non ex eiſdem cauſis. Ratio hujus aſſertionis eſt, quia non obſtan-

obſtante, quòd Papa ſit immediatè à Deo, eſt etiam ab homine cooperante per conſenſum, & volitionem; unde etiam per diſſenſum fit renunciatio. Imò dicunt aliqui, quòd licèt Papa juraſſet, aut voviſſet non renunciare, adhuc renunciare poſſit Papatui, ſi ſe impotentem ad talem curam, vel omninò inſufficientem noverit. Cæterùm Papa in terra Judicem non habet, ac per conſequens propter nullum crimen poteſt judicari, aut deponi, ſeu Papali auctoritate privari, niſi deſinat eſſe caput propter hæreſim, derivando à fide; nam ſi labatur in hæreſim, eo ipſo eſt præciſus ab Eccleſia, & deponitur de facto, & deſinit eſſe caput Eccleſiæ; quia caput præciſum, quandiù eſt præciſum, caput eſſe non poteſt illius corporis, à quo eſt præciſum. Per alia autem peccata eſt caput languidum, quod propter hoc non deſinit eſſe caput, nec conſequenter poteſt à membris judicari. Ita ex Paludano docet Sylveſter *ubi ſupra ſub num*.4. ubi plura videri poſſunt circa tale dubium. Vide *cap ſi Papa* 40. *diſt. cap oves* 2. *q*.7. Joan. à S. Thoma *in* 2 2. *D.Thom. diſp*. 8. *art*.3. *fol* 737. Dianam *part*.11. *in Addit. tr. de Ador. Summi Pontificis reſ*.16. *verſ. Certiſſima tamen eſt*; Caſſianum à S. Elia *in arbor. opin. moral. verb. Adoratio §*. 5. *num*.72 Notandum eſt tamen, non poſſe in controverſiis fidei, & morum, Papam ex Cathedra loquentem errare, aut in hæreſim labi, ut communiter docent DD. apud Bannes 2 2. *quæſt*. 1. *art*.10 *concl*.4. nec ullum Pontificem fuiſſe hæreticum, rectè oſtendunt Bellarminus, & Baronius, quos citat Bonac. *de cenſur. diſp* 2. *quæſt*. 5. *punct*. 1. *num*.9. Vide Emm. Sà *verb. Papa num* 6. ubi Victorellus plura addit ad hoc propoſitum. Vide etiam Dianam *part*.11. *in Addit. tract* 2. *per totum*, *& præcipuè reſolut*. 12. & Armillam *verb. Papa num*.8 9. *&* 10.

1404 Inter.3. Familiares Papæ ſubſuntne juriſdictioni ſui Epiſcopi, vel gaudent aliquo privilegio exemptionis, ita ut non poſſint ab Ordinario puniri?

Reſp. Supponendum eſt primò, quòd Familiares vocantur perſonæ liberæ, quę ſe ipſas mercede obſtringunt ad aliquod honeſtum ſervitium, ut rectè docet Franchus *in cap fin. num* 14. *de verb. ſignif*. & alii, quos refert, & ſequitur Alterius *diſp*.10. *cap*.2. *col*.5. *verſ. Quoad familiares*. Unde domeſtici, qui alicui tamquam capiti ſubſunt, ab eoque victum, vel mercedem recipiunt, dicuntur familiares. Quis autem dicatur Familiaris Papæ, habetur *ex dicto cap. fin. de verb. ſignif*. Nec obſtat ſi extra domum degat, dummodò in neceſſariis domi, aut foris adſit, & ab eo victum recipiat. Ita Bonacin. *tom*.3. *diſp* 1. *quæſt* 12. *pun*. 2. *n*. 13. & alii allegati per ipſum. Hoc ergo ſuppoſito, & prænotato, dicò, quòd ſtante ſubjectione immediata ipſorum familiarium ad Romanum Pontificem, non ſubſunt juriſdictioni Ordinarii; & hoc patet *ex cap. cum perſonæ de privil. in* 6. Hæc autem exemptio, quæ dicitur perſonalis, facit, quòd perſona à nullo Ordinario, vel Judice delegato, excommunicari, interdici, vel ſuſpendi poſſit. Ita docet Sylv. *verb. exemptio n*.2. *&* 4. Nam privilegium, quod ſolet concedi Capellanis, & Familiaribus Papæ, habet vim, quòd non poſſit Ordinarius nec ratione delicti illos punire, quia aliàs privilegium illorum eſſet inutile, quod eſt abſurdum aſſerere; colligitur *ex cap. Si Papa de privileg. in* 6. Quare cum ſolus Papa, aut ejus de Latere Legatus poſſit cognoſcere de cauſis contra exemptum, ut habetur *in cap. poſt translationem de offic. Legat*. ſequitur profectò, nullatenùs poſſe Epiſcopum, nec ſua lege tales Familiares Papæ ligare, nec ullo modo in eorum cauſis ſe intromittere, quia gaudent exemptione, quæ eſt quædam liberatio à poteſtate Ordinarii, ac proindè non ſubſunt ejus juriſdictioni, cum non ſint ampliùs de ejus foro Inſuper probatur aſſertum ex eo, quia Familiares Domini Papæ intelliguntur corporis ejus, ut ait Gloſ. *cap. Dilectus de Cler non reſid.* atque corporis dicuntur membra viva, cum ſint ei immediatè ſubjecti; ideòque neceſſariò cenſendi ſunt exempti à juriſdictione Ordinariorum, dum quippè repugnat, ut unius corporis membra pluribus ſubſint captibus in ſpiritualibus, vel temporalibus. Unde rectè docet Barboſ. *in Trid. ſeſſ*.23. *de reform. cap* 9. *num*.4. Poſſe Vicarium Sanctiſſimi ordinare Familiares, ſeu Officiales Papæ in curia reſidentes, qui per triennium habitaverint in Orbe; ex quo ſanè elicitur hujuſmodi familiares exemptos eſſe à Juriſdictione Ordinarii, ac proindè non poſſe ab eo, à cujus juriſdictione ſunt exempti, excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, vel in eorum cauſis ſe ingerere. Colligitur *ex cap*. 2. *ad fin. de in integrum reſt. cap*.4. *de privil*. & ex Clem. 1. *§. nonnulli de exceſſ. Prælat*. Imò neque ipſi exempti poſſunt Ordinarii juriſdictionem prorogare ſine conſenſu Romani Pontificis, cui immediatè ſubſunt. Deducitur *ex cap. cum tempore in fin*. & ibi Abbas *num*. 2. *de arbitr*. & alii plures.

1405 Inter.4 Poteſtne Summus Pontifex committere Sacerdoti non Epiſcopo facultatem conferendi Ordines ſacros?

Reſp. Non poſſe, docent plurimi, quos refert, & ſequitur Sanchez *tom*.2. *Opuſc. Moral. lib*.7.

lib. 7. *cap.* 1. *dub.* 18. *num.* 10. & ratio eſt, ut in terminis loquitur ipſe Sanchez, quia cum Minores Ordines non habeant neceſſariam poteſtatem ſuper Corpus Chriſti verum, quia non miniſtrant immediatè Sacerdoti, ſed Diacono, & Subdiacono, ſed ſunt miniſtrorum miniſtri; ideò poteſt Papa illorum collationem committere ſimplici Sacerdoti: ſecus de majoribus Ordinibus, eò quòd neceſſariam habent poteſtatem ſuper corpus Chriſti verum, aut conſecrandi, aut materiam Sacerdoti miniſtrandi. Hæc eſt ſententia S Thomæ *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 3. & ſervatur praxi, teſte Sylveſt. *verb. Ordo* 3. *n* 7 Vide Bonac. *de Sac. Ordinis diſp.* 8. *qu. ult. pun.* 4. *ſub nu.* 3. qui pro hac noſtra ſententia alios adducit. Oppoſitum tamen docet Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſ.* 34. 35. & 36. quamquam fateatur noſtram ſententiam eſſe communem.

1406 Inter. 5. Poteſtne Summus Pontifex ſolo verbo Sacerdotes creare, dicens: Eſto Sacerdos?

Reſp Pulchra quidem quęſtio eſt inter DD. an id Papa facere valeat. Nonnulli enim affirmant, ut Angelus, quem refert, & ſequitur Felinus *in cap.* 1. *de Conſtit. num.* 23 Decius *ibidem lect.* 1. *num.* 5. Rebuffus, Gigas, Victoria *de Sac. Ordinis quæſt.* 5 & alii, quorum fundamentum videri poteſt apud Dianam *loco ſupra cit. reſ.* 28. qui tamen aſſerit communem eſſe Theologorum ſententiam, non poſſe Papam ſolo verbo Sacerdotes creare, ex eo quia non habet poteſtatem immutandi jus Divinum, nec alterandi materias, aut formas Sacramentorum nobis à Chriſto Domino determinatè relictas &c. Et ita puto tenendum omninò, ut poſt alios docet Philiarcus *de Offic. Sacerdotis p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. *per totum*, teſte eodem Diana *ubi ſup.*

1407 Inter. 6. Summus Pontifex poteſtne diſpenſare, ne ipſe, vel alius confiteatur?

Reſp. S Thom. *in* 4. *diſt.* 17. quem citat, & ſequitur Sylveſt. *verb. Confeſſ.* 2. *qu.* 6. *num.* 5. dicit, quòd Papa non poteſt tollere Sacramentorum neceſſitatem, ſicut nec inſtituere nova Sacramenta. Et ſic etiam Summus Pontifex confiteri tenetur, ſicut cæteri; nam licèt ipſe non habeat Superiorem in quantum Papa, habet tamen in quantum peccator. Diſpenſare tamen poteſt, ut quis differat confeſſionem ultra annum, non obſtante *cap. Omnis utriuſque ſexus de pœnitent. & remiſſ.* cum ſit de jure poſitivo dumtaxat confiteri ſemel in anno; Papa verò eſt ſupra jus poſitivum: ultra quod poteſt differri confeſſio ultra tempus præceptum de ſententia Confeſſarii, aut ex juſta aliqua cauſa, ut docet Em. Sà *verb. Confeſſ. num* 2. ergo à fortiori de licentia Summi Pontificis. Verùm eſt tamen, quòd mortalia de jure Divino ſunt confitenda ante ſumptionem Euchariſtiæ, itemque in articulo mortis, vel in ejus probabili periculo, & in hoc Papa diſpenſare non valet. Vide à me dicta *in tit. de Moribundis, & Morti proximis, ad Inter.* 3. Emm. Sà *loco citat. num.* 4. & 5. qui idem aſſerit.

1408 Inter. 7. Poteſtne Summus Pontifex diſpenſare in matrimonio rato, & non conſummato?

Reſp. Matrimonium ratum vocatur conjugium ex ſolo conſenſu per verba de pręſenti, & licèt in hoc ferè omnes Theologi dicant Papam non poſſe diſpenſare, quia ſicut matrimonium legitimè conſummatum nullo modo ſolvi poteſt, niſi morte naturali, ſimiliter nec ratum, niſi morte naturali, aut civili. Tamen malo tenere cum opinione Canoniſtarum, ſcilicet poſſe Papam diſpenſare, primò, quia matrimonium, in quantum Sacramentum, ratificatur conſtitutione Eccleſiæ, quæ ratificatio eſt, ut alter altero vivente contrahere non poſſit, unde ratificationem Papa tollere poteſt non ſolùm de poteſtate abſoluta, ſed etiam ordinaria, quando ſubeſt cauſa; ſecundò, quia matrimonium ratum, & non conſummatum ſignificat unionem Chriſti cum anima per gratiam, & ideò non habet omnimodam diſſolubilitatem, ut matrimonium conſummatum, quod ſignificat unionem verbi cum natura hùmana, & unionem, ſeu conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quę eſt omninò indiſſolubilis, ut docent communiter Theologi, & Fide credendum eſt, & Innoc. III. *c. debitum de Bigamis*, expreſsè definit, matrimonium ratum ſignificare unionem per charitatem, conſummatum verò per carnem aſſumptam. Unde D. Antoninus 3. *part. tit.* 1. *c.* 22. videtur eſſe cum Canoniſtis, & dicit ſe legiſſe Bullas Martini V. & Eugenii IV. in quibus diſpenſatum eſt circa hoc: & hanc ſententiam, præter Canoniſtas, amplexi ſunt etiam plures Theologi, ut Cajet. *Quodlib.* 1. *q.* 3 Navar. *in man. cap.* 22. *nu.* 21. Ambroſ. Catherinus, Valentia, Bellar. Sanchez *lib.* 2 *diſp.* 14. Bonac. *de matr. quæſt* 2. *punct* 11. *num.* 4 Diana *part.* 8 *tract* 1 *reſ.* 62. & *tract.* 3 *reſol.* 97. & alii apud ipſos. Vide Emm Sà *verb. matrim. num.* 16.

1409 Inter. 8. Poteſtne Papa diſpenſare in voto ſolemni paupertatis, & obedientiæ?

Reſp. Utriuſque partis aſſertores refert Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſolut.* 100. & quamvis ipſe ſententiæ affirmativæ adhæreat, tamen

fatetur, ſententiam negativam S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 21. & aliorum eſſe probabiliorem & hoc mihi ſufficit: Rationes utriuſque opinionis videbis apud ipſum Dianam, ego enim brevitati ſtudeo, maximè in hac reſponſione, quæ magis eſt curioſa, quàm utilis pro inſtituto noſtro.

TITULUS CLX.

De Parochis.

Vide tit. de Abſol. à pec. Int. 11. *tit. de Ætat. &c. Inter.* 6. *tit. de Cler. &c. Int.* 1. *tit. de Concionat. &c. Int.* 3. *& ad quæſ.* 3. *&* 4. *tit. de Decim. tit. de Electíon. &c. Int.* 7. *tit. de Eleem. Int* 13. *tit. de Epiſcopat. &c. Inter.* 34. 58. 63. *tit. de Exam. quoad ſcient. &c. Int.* 2. *tit. de Fid. prof. Int.* 1. 2. 3. *tit. de Ignor. Int.* 15. *tit. de Impedim. dir. &c. Int.* 2. *tit. de Infirm Int. ult. tit. de Laic. Int.* 2. *tit. de Monial. Int. ult. tit. de Moribun. &c. Int.* 11. 12. 17. *tit. de oblat fidel. ad quæſ. tit. de Opin. Int. ult. tit. de Pixid. ad quæſ. tit. de Præc. an. Com. Inter.* 2. *titul. de Regul. Inter.* 18. 24. 33. 34. 81. 82. 90. 101. *& ad quæſ.* 5. *tit. de Reſid. Inter.* 4. 5. 7. *tit. de Sac. Inter.* 12. 13. *tit. de Sac. Extr. Unct. Inter. ultim. tit. de Sac. Matrim. Inter.* 6. 7. 13. 15. *& ſeqq. & ad quæſ.*

1410 Inter. 1. Quibus diebus tenetur Parochus Miſſam celebrare?

Reſp. Præciſa alia obligatione, vel Superioris præcepto, tenetur celebrare ſaltem ſingulis diebus, quibus Populus tenetur Miſſam audire, ut muneri ſuo ſatisfaciat, niſi alium ſubſtituat. Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 134. Toletus *lib.* 2. *cap. ſub num.* 1. Em. Sà *verb. Parochus ſub numer.* 7. *in Addit.* Bonac. *de Sacr. diſp.* 4. *quæſt. ult. pun.* 7. *num.* 4 Sed Populus tenetur Miſſam audire ſingulis Dominicis, & diebus feſtis de præcepto: ergo in his diebus tenetur Parochus per ſe, vel per alium celebrare. Vide Dianam *part* 2. *tract.* 14. *reſol.* 26. & Rotarium *de Exam. Cler. cap.* 9. *ſect.* 3. *num.* 5. *per totum*.

1411 Inter. 2. Parochus, dum pro ovibus ſuis celebrat, teneturne illis Sacrificii fructum applicare?

Reſp. Non ſemper ſingulis Dominicis, & diebus feſtis eſt obligatus illis fructum Sacrificii applicare, ut putant aliqui; ſed ſolùm in præcipuis ſolemnitatibus Domini, & Dominicis diebus, aut ſaltem ſemel in hebdomada Sacrificium ſuo Populo applicare tenetur, juxta id, quod docet idem Bonac. *ubi ſuprà ſub num.* 5. *propè finem*. Alii verò apud Dianam *part.* 2. *tract.* 14. *reſolut.* 26. quos ipſe ſequitur, dicunt, quòd Parochus ex vi Beneficii Parochialis non teneatur ad offerendam Miſſam pro Populo, quia obligatio Parochi ad id nullo jure ſcripto, aut conſuetudine introducta probari poteſt, nec ex inſtitutione Beneficii Parochialis deducitur proventus Paſtorales dari præcisè, ut celebret ad intentionem Populi, ſed ratione totius officii, & conſequenter nunquam teneatur pro ovibus ſuis Miſſam applicare. Ego tamen dico, Parochum teneri aliquando jure divino Sacrificium pro ſuis ovibus offerre, ut dicitur in Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *de reform.* & præterea cum Suarez *in* 3. *part. tom.* 3. *diſput.* 86. *ſect.* 1. *propè finem*, Parochum teneri ſingulis diebus feſtis Miſſæ Sacrificium ſuis ovibus applicare. Nam Paſqualig. *de Sacrific. Miſſæ quæſt.* 851. *nu.* 7. refert, Sac. Congregationem quater decreviſſe teneri Parochum ſimplicem diebus Dominicis, & aliis feſtis de præcepto applicare Sacrificium pro ſuis ovibus, & ad id poſſe etiam compelli per cenſuras, nec eleemoſynam pro his Miſſis recipere poſſe. Vide eundem Paſqualig. Et tandem invenio Sacr. Congregationem Concilii 10. Maii 1681. cenſuiſſe Parochos teneri pro Parochianis Sacrificium applicare, atque cum diſtinctione, ut ſi redditus pingues ſint, ſingulis diebus, ſi verò tenues, ſaltem diebus feſtivis: ergo, &c. Sed vide Rotarium *in Appar. pro exam. Cler. cap.* 9. *ſect. num.* 2. *&* 3. ubi refert confirmationem de hac re factam ab Innoc. XII. die 24. Aprilis 1699.

1412 Inter. 3. Parochus in illis diebus, in quibus tenetur Miſſam celebrare, ut Populus eam audiat, poteſtne pro ea Miſſa manualem eleemoſynam recipere?

Reſp. Ex proximè dictis, Miſſam quibus diebus tenentur Parochi celebrare, non poſſunt pro ea manualem eleemoſynam recipere. Ita determinavit Sac Card Congr. ſub die 1. Septembris 1629. teſte Celio, & Barboſa apud Dianam *p* 4. *tract.* 4. *reſ.* 232. Vide proximam præcedentem reſponſionem in fine, & tene quod dixi.

1413 Inter. 4. Parochus poteſtne cogi ab Epiſcopo ad certum Miſſarum numerum in hebdomada præter dies feſtos?

Reſp. Poteſt cogi præter dies Dominicos, & reliquos dies feſtos, ut ter in hebdomada, aut etiam ſæpiùs, quò vel loci conſuetudo, vel neceſſitas celebriorem Sacrificii uſum poſtulabit, Miſſam celebret. Nam Epiſcopo impoſitum eſt onus in Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 14. curandi, ut Sacerdos curam animarum habens tam frequenter Miſſas celebret, ut

ut ſatisfaciat muneri ſuo. Bonacina *de Sacr. diſp.4.qu.ult.ult.pun.7. n.4.*

1414 Inter. 5. Poteſtne Parochus cogi ab Epiſcopo ad ſubminiſtrandum presbyteris neceſſaria celebrare volentibus in Parochiali.

Reſp. Sacr. Rituum Congregatio 10. Jun. anno 1602. apud Dianam *in ſum.verb. Epiſcopi Juriſdictio num.*82. cenſuit non poſſe cogi, & *part.*10. *tract.*13. *reſol.* 54. propè finem, idem aſſerit.

1415 Inter.6. Parochus Ruralis, qui multùm diſtat ab eo, qui ejus confeſſionem audire poteſt, & feſtis diebus celebrare tenetur, poteſtne non præmiſſa confeſſione ſacrum facere?

Reſp. Maximè, dummodò tamen ſit contritus, & peccandi occaſionem amoveat. Victoria *de Euchar.n.*70.Tolet. *lib* 2.*cap* 1. *à num.* 6 *& alii omnes:* Tamen non ſemper hoc licet ſed ſemel, vel bis ad ſummum, ut rectè docent aliqui, & præſertim Corradus, & rectè quidem, nam non ſunt laxandæ habenæ.

1416 Inter. 7. Valetne Epiſcopus ad novum examen vocare Parochum, licèt ratione perpetui beneficii habeat facultatem à jure audiendi confeſſiones?

Reſp. Mihi videtur poſſe, quia ſicut quis poteſt ob crimina privari beneficio, ita etiam juxta de cauſa poteſt privari uſu illius; & pro hac ſententia ſunt Vaſquez, Zerola, Reginaldus, & Filliucius, quos refert, & ſequitur Bonac. *de pœnit.diſp.* 5.*quæſt* 7 *punct.*4. *§.*1.*num.*16. *propè finem*: ita tenet etiam Barboſ. *de officio Parochi cap.*2. *num.*10 Diana *part.* 4 *tract.*4. *reſol.*59. & alii apud ipſos: & ratio ipſa ſuadet, cum recta adminiſtratio Sacramentorum, præſertim pœnitentiæ, ac animarum cura, neceſſariò requirat ſcientiam, quam Epiſcopus per examen poteſt in illo inveſtigare, an ſit extenuata, & boni mores mutati, & non; & ita cenſuit Sac.Congr.Concil in una Placentina ſub die 6.Auguſti 1628. teſte eodem Barboſ. *loco cit. Vide ad Int.*26.*hujus tit.*

1417 Inter. 8. Teneturne Parochus ſub pœna peccati mortalis audire Confeſſiònes Subditi, toties quoties ille voluerit confiteri?

Reſp. Multi DD.aſſerunt Parochum teneri, vel per ſe, vel per alium, confeſſiones ſubditorum audire, toties quoties ipſi voluerint: & ratio horum eſt, quia Parochus ex officio tenetur ſuis ſubditis Sacramenta miniſtrare, & ſubditi habent jus petendi. Navar. *in Man. cap.*25. *num.* 131. Emm. Sà *verb. Parochus num.*4. Bonac. *de Sac.diſp.* 5. *quæſt.*7.*pun.*4. *§.*2 *num.*23. qui plures concordantes refert: idem docet Azor. Coninch. & Molfeſius apud Dianam *part.tra.*16. *reſol.*2. Alii verò dicunt, quòd ſi ſubditus non tenetur de præcepto confiteri, nec Parochus obligatur audire, niſi de conſilio, & pro hac ſententia ſunt plures, ut Sylv. *verb. Confeſſar.*1.*qu.*18. Medina, Riccardus, Armilla, & Reginaldus *in praxi tom.*1. *cap.*8. *num.* 18. Mihi tamen videtur dicendum, inſpiciendum eſſe, quid unicuique pœnitenti conveniat; nam ſi pœnitens importunè, & nimis frequenter confiteri velit abſque gravi neceſſitate, non videtur peccare mortaliter Parochus Sacramentum non conferendo, quia habenda eſt etiam ratio aliorum negotiorum, & obligationum, quibus premuntur Parochi, qui quidem non tenentur maximum laborem, & diligentiam adhibere, ſed moderatam, juxta prudentis judicium, ut rectè docet Suarez *de pœnit. diſp.* 32. *ſect.* 1. *num.* 5. cui ſubſcribit Bonacin. *ubi ſupr. prop. fin.* Sed vide Poſſevinum de Officio Curati *cap.*5. *qu.*apud Dian.*loc.cit.verſ. Tertia opinio, & ſeqq. Reſ.*

1418 Inter.9. Teneturne Parochus audire Confeſſiones ſuorum ſubditorum toties, quoties requiſitus fuerit?

Reſp. Ad tale dubium jam ſatis me explicavi *ad Inter.antecedentem*; tamen hìc clariùs dico, Parochum abſolutè teneri ſub pœna peccati mortalis, quando urget præceptum confitendi, nimirùm tempore ſatisfactionis præcepti de confitendo ſemel in anno; item tempore Jubilæi, & ſaltem ſemel in hebdomada audire confeſſionem ſuorum Parochianorum; & licèt Parochus non habeat debitum continuè tempus inſumendi pro ſuis ovibus, ſed congruis temporibus; tamen quando aliquis inſtanter petit Confeſſionem, & rationabiliter ſuſpicari poteſt, eſſe in ſtatu peccati mortalis, certò ſub mortali tenetur Parochus illum audire, cum in re gravi ſuo muneri tunc deficeret. Cæterùm ſi quis Confeſſionem petit, eſt perſona devota, aſſueta ſæpiùs confiteri, puto non eſſe peccatum mortale, per duos dies illam Sacramentaliter non audire. Vide Jacobum Mancinum *practica* 4. *dub.* 43. qui latè de tali dubio loquitur. Imò Bordonus *in conſ. regul. tom.* 1. *reſol.* 34. *quæſt.* 21. apud Dianam *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 90. inquit, quòd ſi quis vellet bis, aut quater in hebdomada confiteri, crederet poſſe reiici ſine peccato. Sed ego hoc puto verum, quando quis nimis frequenter confiteri velit abſq; gravi neceſſitate, & non aliàs; idcircò, ut dixi ſupra, Parochus

chus prudenter ſe gerat, ne propter Sacramenti denegationem, ſeu dilationem mortaliter peccet. Ne deferas videre Jacobum Mancinum *loco cit.* & Dianam *part.* 11 *tract.* 8. *reſolut.* 29.

1419 Inter. 10. Parochus poteſtne audire Confeſſiones in tota Diœceſi ſui Epiſcopi? Et ſi dimittit beneficium Parochiale, poteſtne abſque noua approbatione confeſſiones excipere.

Reſp. Licèt Parochus in aliena Parochia, & ubique locorum poſſit audire confeſſiones ſuorum ſubditorum, ut firmavi *in titul.* 42. *de Confeſſariis, ad Inter.* 3. tamen aliorum Confeſſiones non poteſt excipere, niſi in ea Ciuitate, vel Oppido ubi ſita eſt ſua Parochia; nam ibi dumtaxat approbatus cenſetur, & ſic non poteſt paſſim per totam Diœceſim Confeſſiones audire. Ita docent Piaſecius *in praxi Epiſcop. part* 2. *cap.* 1. *num.* 10 *pag.* 92. Homobonus de Bonis *de Exam. Eccleſ. par* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *quæſt.* 15. Squillante *de privil. Cler. cap.* 1. *numer.* 73. Barboſ. *part.* 2. *alleg.* 25. *numer.* 18. *de poteſtat. Epiſcop. & de Officio Parochi cap.* 19. *num.* 3. Vide eumdem Barboſ. *in Collect. ad Trident. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 15. *numer.* 19. qui ex Caluino ita refert deciſum, dicit tamen, quòd virtute Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi ſit eligibilis ad audiendas Confeſſiones, & plures concordantes refert: ſed hoc non admittitur à Raynaldo Vide igitur quæ dixi ſupra *in tit.* 126. *de Jubilæo, ad Inter.* 6. *& infrà in hoc titulo, ad Inter.* 17. Cæterùm Parochus dimiſſo beneficio Parochiali, non poteſt amplius abſque nova approbatione Confeſſiones audire, nec cenſetur idoneus, & approbatus ad illas audiendas tempore Jubilæi, ut optimè reſolvnnt plurimi Doctores cumulati per Barboſam *in Collectan. ad Trident. loco cit. num.* 21. *& de officio Parochi dicto cap.* 19. *num.* 6. Vide Lezanam *tom.* 2. *verſ. Parochus num.* 6. *in fine*, & Dianam *part.* 5. *tract.* 12. *reſol.* 47.

1420 Inter. 11. Quidam Parochus nolnit ſtatim abſolutionem Sacramentalem ſuo Parochiano impertiri propter conſuetudinem peccandi, quam habebat; præſertim circa unum peccatum mortale; poſt duos dies occiſus fuit dictus Parochianus ab inimicis, quæro an Parochus ſit reus animæ illius occiſi?

Reſp. Dico, quòd non; quia damnatio Parochiani ſine Confeſſione, vel abſolutione demortui non adſcribitur Parocho; nam non dicitur cauſa proxima, & per ſe, ſed per accidens, & remota hujuſmodi damnationis, conſequenter nullius in hoc peccati reatum ſubibit Parochus; nam recidivi, & conſuetudinarii, non debent ſtatim abſolvi, ut dixi *in tit.* 47. *de conſuet. ad Inter.* 1. *& ſeqq.* dummodò tales recidivi, & conſuetudinarii ſani ſint, & non in periculo mortis conſtituti; cedit enim dilatio abſolutionis in remedium animarum ipſorummet recidivorum, ne ſcilicet Deum facilè, & habitualiter offendant; ideòque id Parochus, aut alius Confeſſarius agens non peccat, quia ſuo fungitur munere, nec pœnitentis damnationi, ſi interim moriatur recidivus, cooperari cenſetur, ita ut illius damnatio Confeſſario adſcribatur. Ita rectè docet Jacobus Mancinus *pract.* 5. *dub.* 43. *circa finem*. Notent tamen Confeſſarii, quòd quando repellunt pœnitentes recidivos, ſeu conſuetudinarios ab abſolntione, ad actum contritionis ſuorum peccatorum excitare debent; quia ſi interim moriantur, eis contritio ſufficiet ad ſalutem, ut benè addit idem Mancinus *loco cit.*

1421 Inter. 12. Parochus, qui ex auditis in confeſſionibus expertus eſt in pollutionem conſentire, peccatne Confeſſiones audiendo, dum determinatus eſt non prolabi, quamvis eas auſcultet? & teneturne Officium deſerere?

Reſp. Caſtrus Palaus *tom* 1. *tract.* 2. *diſput.* 2. *punct.* 9. §. 3. *numer.* 11. *&* 13. docet Parochum non eſſe obligatum deſerere officium, etſi experiatur voluntariè pollui occaſione aſſumpta ex auditis in confeſſione, ſufficit enim, inquit, ſi proponat amplius non conſentire. Idem docuit Sancius *in ſelect. diſput.* 21. *numer.* 9. ubi ſic inquit: *Parochus, qui ex auditis in Confeſſionibus expertus eſt in pollutionem conſentire non peccat Confeſſiones auſcultando, dum determinatus ſit non prolabi, quamvis eas auſcultet*. Hanc ſententiam ſequitur Gabriel Beatus *quæſt.* 58. *num.* 21. Sed meritò reiicitur à Villalobos, Leone, Megala, Leſſio, Joan. de la Crux, & aliis, quibus adſtipulatur Diana *par.* 3. *tr.* 5. *reſolut.* 3. Et ratio eſt, quia ob nullam rem poteſt quis ſe exponere formali periculo peccandi; nam qui amat periculum, peribit in illo. Vide igitur Dianam, qui optimè hanc ſuſtinet ſententiam, & etiam ea, quæ dixi egomet *in tit.* 42. *de Confeſſariis, ad Inter.* 14. & hanc ſententiam tene ſi non vis errare; nam quilibet tenetur propriæ ſaluti conſulere, etiam cum aliquo detrimento temporali.

1422 Inter. 13. Parochus poteſtne à ſuſpenſionibus non reſervatis abſolvere, ſicut poteſt ab excommunicationibus non reſeruatis, ut dixi *in titul.* 4. *de Abſol. à Cenſuris, ad Int.* 5.

Reſp.

Reſp. Inter DD. valdè controvertitur an poſſit Parochus, vel alius confeſſarius à ſuſpenſionibus non reſervatis abſolvere, ſicut poteſt ab excommunicationibus ex *cap. Nuper de ſent. excommun*. Quidam enim dicunt, quòd ratio textus ſit eadem, conſequenter ſi poteſt ab excommunicationibus non reſervatis abſolvere, poſſit etiam à ſuſpenſionibus, quia ubi eſt eadem ratio, eſt eadem juris diſpoſitio. Alii verò negant, & dicunt, abſolutio ab excommunicatione neceſſariò præmittenda eſt ante abſolutionem peccatorum. Sed quidquid ſit de hoc, mihi certum videtur cum Bonac. *tom.3.de cenſur. in particulari, diſput*. 3. *quæſt*. 3. *punct*. 3. *numer* 8. non poſſe Parochum, vel alium Confeſſarium à ſuſpenſione, præſertim lata ad tempus abſolvere, quia juxta multorum DD.ſententiam, nec Epiſcopus ab hujuſmodi ſuſpenſione lata ad tempus abſolvere valet, & ſic multò minùs poteſt Parochus, aut quivis alius confeſſarius; nam quando caſus non eſt ſimilis,non poteſt extendi per identitatem rationis, ut docent DD.

1423 Inter. 14. Parochus qui generalem obtinuit facultatem ab Epiſcopo abſolvendi ſibi ſubditos à caſibus reſervatis,ſi ipſemet in aliquod peccatum reſervatum, incidit, poteſtne Confeſſario ſuo facultatem abſolvendi ſe ipſum committere?

Reſp. Cabrinus *in Elucid. caſ. reſerv. part*. 1. *reſolut*. 19. contra nonnullos oppoſitum ſentientes, rectè probat poſſe Parochum in dicto caſu eamdem poteſtatem Confeſſario ſuo committere exercendam erga ſeipſum, ſi tali abſolutione indigeat, niſi ex conſuetudine, aut aliunde non conſtet aliam eſſe delegantis voluntatem. Et ratio ipſius eſt, quia poteſtas delegata reſpectu omnium ſubditorum, ſeu reſpectu totius Communitatis ex quadam æquitate extenditur etiam ad Paſtorem Communitatis, & hæc interpretatio meritò fieri poteſt, inquit ipſe, quia ſumus in re favorabili, cujuſmodi eſt hoc Principis beneficium,quoad caſuum reſervationem,ſeu difficultatem abſolutionis,& veniæ obtinendæ: & affert alias rationes, vide illas ſi placet apud ipſum, & etiam vide Layman *lib*. 5. *tract*.6.*cap*.10. *num*.17.& Bonac. *de Sacr.diſput*. 5.*quæſt*.7. *punct*. 5. *§*. 2. *numer*.7. & ea quæ dicam *in tit*. 237. *ad Inter*. 4. loquens de Vicario Generali Epiſcopi; nam militat eadem ratio.

1424 Inter. 15. Parochus poteſtne eſſe Vicarius Epiſcopi, vel Capituli ſede vacante? Et habetne juſtam cauſam non reſidendi ſi Epiſcopo inſerviat?

Reſp. Non poſſe eſſe Vicarium Epiſcopi, aut Capituli ſede vacante, niſi Eccleſiæ Cathedralis Parochus ſit,reſolvit Riccius *in dec. Curiæ Archiepiſcop. Neapolitan. part*.4 *deciſ*.319. Nec habet juſtam cauſam non reſidendi,licèt in ſeruitio Epiſcopi, aut Eccleſiæ Cathedralis permaneat, ut v. g. ſit Vicarius, Viſitator, Secretarius, Fiſcalis &c. nam ſecundum Sac. Congregationem Concilii non excuſat ſervitium Epiſcopi, aut paucitas ovium, aut defectus domus propriæ, debet enim illam conducere, ut *dicam in hoc tit.ad Inter*.20.Vide Emm. Sà *verb. Reſidentia ſub num*. 1. & plures alios, quos refert, & ſequitur Barboſ. *in collect.ad Trident.ſeſſ*.23.*cap*.1.*de Reform.num* 52 53. & 54.

1425 Inter. 16. Poteſtne Parochus prohibere ſibi ſubditis ne confiteantur alteri Sacerdoti approbato, præſertim Religioſo?

Reſp. Non poteſt,nam facultas,conceſſa Sacerdoti, ſeu religioſo approbato, cenſetur quaſi relativa, itaut eo ipſo, quòd Religioſus fuit approbatus, & ad Confeſſiones audiendas ab Epiſcopo admiſſus, cenſeatur etiam data facultas Parochianis, ut queant ſua peccata confiteri hujuſmodi Sacerdoti, nec amplius tenentur proprio Parocho eadem peccata confiteri. Ita pluribus relatis firmat Bonac. *de Sacram.diſp*.5. *quæſt*.5 *sect*.2. *punct*.4. *num*.35. Imò nota, quòd aſſerentes confeſſos Religioſis ab Epiſcopo approbatis iterùm eadem peccata teneri confiteri Parocho,ſunt de hæreſi ſuſpecti, & ſunt denunciandi S. Officio; Quapropter Joannes de Poliaco, qui pertinaciter id aſſerebat, fuit Romam vocatus à Joanne XXII. anno 1322. & compulſus palinodiam recantare, ut patet Extravag.quę incipit: *Vas electionis*: & tandem Xyſtus IV. conceſſit Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut hoc delictum punire valeat, teſte Diana *p*. 4. *tract*.8. *reſ*.102. & eſt communis ſententia. Sed vide propoſitionem 20. damnatam ab Alexandro VIII. anno 1690. die octava Decembris.

1426 Inter.17.Poſſuntne Parochi tutè uti opera Parochorum aliorum Diœceſum ad excipiendas Confeſſiones in ſua Parochia?

Reſp. Affirmat Diana *part*.3 *tract* 4.*reſp*.146 & dicit etiam, quòd Parochi per Bullam, Jubilæum, &c. ſint eligibiles per totum mundum ad Confeſſiones audiendas ſine approbatione Epiſcopi, & *part*.11. *tract*.4 *reſ* 13. *verſ. Concedo tamen*, iterùm confirmat dicens poſſe Parochum exponere in ſua Parochia ad confeſſiones excipiendas alium Parochum, quia Parochi poſſunt ubique locorum,abſque alia Epiſcopi approbatione Confeſſiones audire

dire de licentia Parochi,& pro hac ſua tuenda ſententia, rationes, & auctoritates DD. adducit; plures alios refert Barboſ. *in Collect. ad Tridentin. ſeſſ.23. de reformat. cap. 15. numer.* 19. Verùm hæc ſententia non poteſt ſubſiſteri, quia non ſolùm Epiſcopi poſſunt id licitè, & rationabiliter prohibere, ſed etiam quia Sacr. Congregat. Concilii, teſte Garzia *de benefic.tom.1.part.5 cap.8.num.*87 & Armendario apud Raynaldum *tom. 1. obſervat. ad cap.* 10. *ſupplem.* 1. *num.* 36. cenſuit, quòd obtinens Parochiale Beneficium in una Diœceſi, non poſſit in alia Diœceſi abſque loci Ordinarii approbatione eligi in Confeſſarium ab habentibus priuilegium vigore Jubilæi, vel ab habentibus licentiam à Parocho. Ergo non poſſunt Parochi uti opera Parochorum aliarum Diœceſum ad audiendas Confeſſiones in ſua Parochia, ſine approbatione, aut licentia Epiſcopi: Qua pœna autem ſint puniendi aliter facientes,docet idem Raynal. *loc.prox.cit.num.*37.*& ſeqq.* Vide ſupra *ad Inter.*10.

1427 Inter.18. Poteſtne Parochus in hebdomada Sancta, vel tempore Jubilæi, in quo concurrunt plures Confeſſiones, exponere aliquem doctum Sacerdotem ad excipiendas Confeſſiones ſuorum Parochianorum, vel ſaltem alium Confeſſarium approbatum in aliqua Diœceſi, præſertim ſi non ſit facilis recurſus ad Epiſcopum longè diſtantem?

Reſp. Dico primò, nullo modo poſſe Parochum ſuam delegare juriſdictionem Sacerdotibus non approbatis ab Ordinario, quia Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.*15. ſine ulla exceptione requirit in omnibus Confeſſariis Sæcularium approbationem Epiſcopi; nec valet dicere, quando difficilis eſt recurſus ad Summum Pontificem propter inopiam perſonæ, aut alio juſto titulo, Epiſcopum poſſe diſpenſare in votis, & aliis reſervatis Summo Pontifici; ita ſimiliter quando non eſt facilis recurſus ad Epiſcopum, & urget neceſſitas ob multitudinem Confeſſionum, poſſe Parochum idoneum Sacerdotem approbare pro tali caſu, ſaltem quia rationabiliter credi poteſt, quòd ſi Epiſcopus adeſſet, approbaret illum, & quòd ratam habiturus ſit talem approbationem, ut docent Henriq. cum Ludovico à Cruce apud Dianam *part.*10. *tract.*16.*reſol.*75.*verſ.Verùm ex his*; nam hoc videtur apertè repugnare diſpoſitioni Tridentini *loco cit.*ut optimè cum Trullencho reſolvit idem Diana. Dico 2. quòd nullus, etiam Regularis Societatis Jeſu, in una Diœceſi ab Epiſcopo approbatus ad Confeſſiones ſæcularium audiendas, poteſt in alia Diœceſi huiuſmodi Confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi Diœceſani, ut decrevit Innocentius X. in cauſa Angelopolitana Juriſdictionis ſub die 9. Maii 1648. teſte Diana *ubi ſupra, verſ. Verùm*, contra Leandr. conſequenter non poteſt Parochus exponere ad Confeſſiones ſuorum ſubditorum audiendas alium Sacerdotem approbatum, niſi à proprio Ordinario. Expedit enim Epiſcopo, ut noſcat ſuos cooperarios, cum ei incumbat principaliter cura animarum. Vide Raynaldum *tom.1. obſerv.ad cap.*10. *ſupplem.*1.*pag.*140. *num.* 28. *& ſeqq.* qui ex profeſſo de hac tractat dubitatione, & latè, & perdoctè firmat, ut breviter dixi. Vide etiam iterùm Dianam *p.* 3. *tra.*4 *reſol.*110. & ea quæ dixi *in tit.*155. *ad Inter. ult.*

1428 Inter. 19. Parochus teneturne ſemper domi remanere, ad hoc ut vocatus ad Sacramenta miniſtranda citò adſit?

Reſp. Quamvis reſidentiam continuam, & talem ſui copiam facere debeat Parochus, ut indigentes non careant neceſſaria ope,non arctatur tamen, ut debeat manere quaſi in compedibus; unde non poteſt Parochus dici negligens ex eo ſolùm, quòd tempore, quo fuit vocatus, non erat domi, niſi quando habet infirmos gravatos morbo; nam tunc tenetur aſſiſtere, & curare, ne aliquis abſque Sacramentis moriatur. Vide Barboſam *de Offic. Parochi par.*1. *cap* 8 *num.*43. *& in Collect. ad Trid. ſeſſ.*23. *cap.*1. *de reform. num.* 49. Raynaldum *tom.*1 *obſerv. cap.*10. §.8 *ad* 12. *pagin.*534. *nu.*11. Rotar.*in Appar. pro exam. Cler.cap.*9.*ſect.* 2.*n.*5.*&* 6. & ea quæ dicam *in tit.*191.*de Sacr. ad Inter.*12.

1429 Inter. 20. Debetne Parochus neceſſariò habitare in propria Parochia?

Reſp. Sac. Cardinalium Congregatio declaravit, quòd habitatio Parochi debet eſſe propè Parochiam, quæ dictio refertur ad modicam quantitatem, ut ex Riccio *part.*4.*dec.* 41 *per totum*, docet Diana *part.*3. *tract.*4 *reſ.* 156. *in fine*. Dico igitur, quòd Parochus debet reſidere in Domo ipſius Parochiali, ſi habet; ſecus ſi non habeat, debet reſidere in alia, quæ ſit intra limites Parochiæ, aut ſaltem ita vicinia Parochiali Eccleſiæ, ut inde commodè poſſit per ſe ipſum inſervire. Si verò Eccleſia Domum non habeat, Parochus aliquam conducere debet, quia non excuſatur à reſidentia ex eo,quòd non adſit commoda Domus Parochialis, ut referunt deciſum plures Doctores allegati per Barboſ. *in collect. ad Trid. ſeſſ.*23. *de reform. cap.*1.*n* 45.

1430 Inter. 21. Parochus tempore peſtis poteſtne abeſſe à ſua Parochia, & teneturne

omnia

omnia Sacramenta miniſtrare ſuis Parochianis peſte infectis?

Reſp. Parochus tempore peſtis non poteſt fugere, & relinquere oves abſque Sacramentis, licèt ſciat ſe Peſte inficiendum, quamvis per alios idoneos miniſtros Parochianis ſuis peſte infectis poſſit miniſtrare Sacramenta Baptiſmi, & pœnitentiæ, ut ex aliis docet Barboſa *in Collect. ad Trident. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 1. *num.* 60. Vide Toletum *lib.* 4. *cap.* 10. *ſub num.* 4. Emmanuel Sà *verb. Parochus num.* 1. An verò Parochus teneatur tempore peſtis miniſtrare extremam Unctionem, & Euchariſtiam cum periculo vitæ, eſt problema inter Doctores, ut videre licet apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4 *reſol.* 174. qui tandem concludit cum Molfeſio *in Summ. tom.* 1. *tract* 4. *cap.* 3. *num.* 51. & aliis, Parochum non teneri exponere ſe periculo mortis propter adminiſtrationem Sacramenti Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis, cum hæc duo Sacramenta non ſint neceſſaria ſimpliciter ad ſalutem, niſi neceſſitas proximi magna eſſet, ut quia valdè dubitaretur de illius ſalute, ſi abſque Viatico decederet. Verùm ſententia affirmativa eſt magis pia, & per conſequens amplectenda; quia licèt Viaticum non ſit neceſſarium ſimpliciter, tamen eſt neceſſarium moraliter; nam auxilium, quod per hoc Sacramentum confertur, moraliter neceſſarium cenſetur ad perſeverandum in juſtitia per pœnitentiam recuperata, & vincendas tentationes illo tempore occurrentes, vel etiam quia poteſt conferre primam gratiam, quam imperfecta pœnitentia non contulit, vel etiam ne amittatur fructus tanti Sacramenti. Obligatus eſt igitur Parochus ad adminiſtrandam Euchariſtiam cum aliquo periculo communi, & ordinario talis ægritudinis peſtis; ſiquidem Parochus non ſolùm tenetur ex charitate, verùm etiam ex juſtitia. Ita docent Villalobos *in Sum. tom.* 1. *tract.* 10. *diſt.* 7. *num.* 7. Rodriquez *in Sum. tom.* 2. *cap.* 87. *num.* 8. apud Dianam, ubi ſupra, Suarez *tom.* 4 *diſput.* 44. *numer.* 17. & 18. ex Div. Thom. 22. *quæſt.* 184. *art.* 7. & *quæſt.* 185. *art.* 5. loquente de obligatione Paſtorum animarum: & hanc ſententiam ſequitur Jacobus Mancinus *pract.* 8. *dub.* 18. Idem mihi videtur dicendum de extrema Unctione. Et quia de eſſentia hujus Sacramenti eſt, ut inungantur quinque ſenſus corporis, oculi, aures, nares, os, & manus, ac repetere, ad ſingulos formas, ut benè docet Bonacina *de Sacram. diſp.* 7. *quæſt. unica punct.* 5. *numer.* 16. multos allegans Doctores; unde ſi aliquis ex 5. ſenſibus non inungatur, invalidum eſſet Sacramentum: Advertendum tamen eſt pro tempore peſtis id quod docet idem Bonacina *ubi ſupra quæſt.* 2 *punct.* 3. *num.* 5. ſic inquiens: *Addit Victorellus de extrema unctione* §. *de ſingulis unctionibus, cum Suarez tom.* 4. *diſp.* 41. *ſect.* 2 *quos ſequitur Poſſevin. numer.* 19. (*Filliucius tract.* 3. *numer.* 129.) *Parochum, quando periculum eſt in mora, poſſe inuncta ſingulorum ſenſuum unica parte, unicam formam proferre complectentem plures partiales formas. Quamobrem poterit Sacerdos dum ungit aurem, nares, oculum, os, & manus dicere: Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam parcat tibi Dominus quidquid per viſum, auditum, oderatum, guſtum, & tactum deliquiſti. Hæc opinio non videtur improbabilis, ſed in praxi non eſt facilè recedendum à communi uſu, & conſuetudine, niſi aliter poſtulet, & cogat evidens neceſſitas, qua poſita, Sacramentum poterit ſub conditione adminiſtrari, ut patet ex dictis de Sacramentis in genere, & de Baptiſmo.* Hactenùs Bonacina, & rectè quidem, ſed vide etiam Dianam *part.* 5 *tract.* 3. *reſ.* 80. Nota denique ex Suarez loc. citat. quando Parochus eſt ſolus pro Sacramentis miniſtrandis peſtis affectis, & non eſt alius, qui ſupplere poſſit, excuſatur ab adminiſtratione Viatici, & conſequenter extremæ Unctionis, tanquam Sacramenta minùs neceſſaria, ut valeat Sacramentum pœnitentiæ omnibus adminiſtrare, cum ſit Sacramentum de neceſſitate ſalutis ſimpliciter, ſuppoſito peccato mortali. Unde neceſſarium eſt, ut in tali caſu ſe præſervet, & non ſe exponat periculo mortis pro miniſtrandis aliis Sacramentis non ſimpliciter ad ſalutem neceſſariis. Vide tamen omninò Dianam *par.* 5 *tract* 3 *reſ.* 53. & ſeq. Reſponſ.

1431 Inter. 22. Teneturne Parochus propria manu, peſte laborantibus, Euchariſtiam, & extremam Unctionem miniſtrare; vel poteſt licitè uti aliquo decenti inſtrumento, ad evitandum mortis periculum?

Reſp. Eſt quæſtio grandis inter Doctores, an liceat adhiberi inſtrumentum in dicto caſu, præſertim dum agitur de SS. Euchariſtia, ut videre eſt apud Jacobum Mancinum *pra.* 8. *dub.* 19. qui tamen reſolvit, non eſſe incongruũ, cum decenti inſtrumento, & debita reverentia, abſque ſcandalo, hoc Sacramentum tempore peſtis adminiſtrare, & refert modum, quo utuntur in Diœceſi Smyrnenſi, in qua ferè aſſiduè peſtis urget. Modus autem, & uſus illius Diœceſis, eſt iſte: Poſt Infirmi Confeſſionẽ Sacramentalem, Sacerdos ponit reverenter particulã conſecratam ſuper foliũ paginæ albæ extenſæ ſuper ſcabellũ ad id paratùm; ac dictis verbis *Domine non ſum dignus, &c.* infirmus accedit ad Sacramentũ, & lingua

par-

Digitized by Google

particulam reverenter ſumit, & accipit à Miniſtro Purificationem. Interim Clericus candela accenſa in ſummitate virgæ paginam illam comburit. Oppoſitum verò docet Diana *par.4.tr.4.reſ.*114 *& par.5.tr.3.reſ* 50. & alii penes ipſum. In adminiſtratione verò extremæ Unctionis, ita ſe habent Sacerdotes. Sacerdos ligat in ſummitate virgæ parvæ globum bombaceum, quem oleo Sancto intingit, & ungit partes corporis ungendas cum debita forma, deinde alia parva virga (in cujus ſummitate eſt alligatus parvus globulus ſtuppæ, ſeu bombacis) partes unctas abſtergit. Vide Jacobum Mancinum loco citato, & Dianam *p.* 3. *tr.*4. *reſ.* 167. qui approbat poſſe Sacerdotem uti virga oblonga, verè tamen oleo tincta in adminiſtratione extremæ Unctionis: ſed addit ex Sylvio *in* 3.*par.D.Thomæ qu.* 32. *art.* 3. quòd peracta unctione, virgam ejuſmodi aut purgabit Sacerdos, aut in ſimilem uſum ſervabit, ſi aurea, vel argentea ſit propter reverentiam Sacramenti, vel igne comburatur, ſi ſit lignea. Quæ omnia pro praxi in tali caſu erunt conducentia. Sed vide Bonacin. *de Sacr diſp* 4 *q.5.pun.2. num.* 10. & Suarez *in* 3 *par.tom.*4. *diſput.*44 *ſect.*3. *n.*20. & iterum Dianam *par.5.tract.*3 *reſ.*79. & Rotar. *de exam. Cleric.cap* 9 *ſect.*10.*n.*15.*& ſect.*11. *num.* 11.

1432 Interrog. 23. Si aliqua concubina, & publicus Uſurarius petant Euchariſtiam à Parocho, dicentes eos abſolutos fuiſſe, debetne Parochus eis Sacram Synaxim præbere?

Reſp. Quoties ſunt peccatores publici, debet eis Communionem negare; nam oportet prius quàm illos communicet tollere ſcandalum per aliquam ſatisfactionem, vel ſaltem debet Confeſſarius de licentia pœnitentis dicere, illum eſſe emendatum, ad tollendum ſcandalum, ut dixi. Quòd ſi dicant confeſſi ſumus tali Confeſſario, & interrogatus Confeſſarius non audet dicere, quòd non abſolvit, ne eorum ſtatum revelet; nec quòd abſolvit, ne mentiatur: item dico, negandam eſſe illis Communionem. Si verò dicant: Tu nos abſolviſti, quod revera non fecit, debet eis reſpondere: *Ego neſcio de hoc*, & interim nullo modo eos communicare debet. Ita docet Chaves *in Summ. Victoriæ, ubi de Confeſſione nu.* 187. Vide Emm. Sà *verb. Euchariſtia num.*17. *& verb. Uſura numer.* 7. Toletum *lib.* 5. *cap.* 36. *ſub numer.* 3. & alios. *Vide etiam infra in tit.*194. *de Sacramento Euchariſtiæ ad Interrog.* 1.

1433 Interrog. 24. Peccantne mortaliter Parochi, qui negligunt docere, præſertim rudes ea, quæ neceſſariò ſciri debent ad ſalutem?

Reſp. Certò mortaliter peccant, quia ex officio tenentur talia illos docere, cùm ipſis animarum cura commiſſa ſit, ut dicitur in Trident. *ſeſſ.*23.*de reform. cap* 1. Unde debent eos docere doctrinam Chriſtianam, & ea omnia, quæ dixi *in tit.* 94. *de Fide ad Inter.*1. & prætereà ſubſtantiam, & rationem Sacramentorum, ſaltem Baptiſmi, & Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ. In ceteris autem ſolùm ſatis erit, quando quis ea ſuſcipere voluerit. Item Symbolum Apoſtolorum, decem Dei præcepta, quòd Deus orandus eſt; nam ut docet Bannes 2.2. *qu.* 2. *art* 8. *col.*421. omnes præcepto Divino, & Eccleſiaſtico explicitè ſcire, & credere tenentur ea omnia, quæ ſupra diximus. Advertant igitur Parochi, ne ob negligentiam docendi oves ſibi commiſſas, in inferni foveam incidant. Vide quæ dicam ad Inter. ſequen. & Emman. Sà *verb.Parochus nu.*5. & nota, quòd parvuli petunt panem, & non eſt qui frangat eis. Væ igitur Parochis, væ Epiſcopis, &c. Vide Toletum *lib.*5. *cap* 5 *n.*4.

1434 Interrog. 25. Peccatne Parochus, qui nunquam, vel raró concionem habet ad populum, quia in ſua Parochia non deſunt Concionatores? & ſi non explicat populo Myſteria fidei?

Reſp. Bonac. *de legib. diſp.5.qu.unica punct.* 2. *n.*29. tenet Parochum in dicto caſu ſatisfacere obligationi juris divini, non autem juris humani, ſcilicet Trident *ſeſſ.*23.*cap* 1.*de reformat.* ubi decernitur, ut Parochi ſolùm per alios concionentur, ſi legitimo detineantur impedimento, & non aliàs. Sed Diana *par.*7. *tract.*7.*reſol.*13. cum Trullench. putat ſatiſfacere non ſolùm obligationi juris divini, ſed etiam juris humani, ex eo quia hæc eſt mens Concilii, nempè quod nullum ſalutis detrimentum patiatur populus. Ego verò puto ipſum per ſe teneri docere populum concionando, maximè ſi nullo juſto impedimento detineatur. Unde ſi hoc nunquam, aut raró faciat, muneri ſuo non ſatisfacit, & conſequenter mortaliter peccat. Vide Bonac. *ubi ſupra diſp.*6.*quæſt unic. pun.*8.*ſub nu.*4. & Rotarium *in Appar. pro examm. Cler.cap* 9 *ſect.*5.*n.*2. *&* 3. Siquidem negligentia magna Parochi in docendo ad ſalutem neceſſaria, nempè Symbolum, Decalogum, & Pater noſter, ſicut non explicando populo rudi Myſteria fidei, præſertim Trinitatis, & Incarnationis, tantoperè ad ſalutem neceſſaria, mortalis eſt. Væ itaque Parochis, væ Prælatis, inquit Emm. Sà *verb, Parochus numer.*5. Vide Sylveſtrum in

in Summ. verb. negligentia , ubi dicit , quod negligentia eſt mortale , ſi ex ea omittantur ea , ad quæ quis tenetur ex præcepto , vel officio de jure divino in his , in quibus verſatur notabile damnum ſibi commiſſorum .

1435 Interrog. 26. Quid agendum eſt cum Parochis , & Rectoribus imperitis ad ea , quæ incumbunt muneri , ac oneri beneficii , quod habent ?

Reſp. Dixi in hoc titulo , ad Interr.7.Poſſe Epiſcopum ad examen vocare Parochos , ut ei per experientiam innoteſcat an illorum ſcientia ſit extenuata,& boni mores mutati; nam quamvis à principio collationis Parochialis beneficii ſcientia Parochorum fuerit nota , decurſu temporis diminui poteſt . Ita namque præter Doctores à me loco ſupracit. relatos docet etiam Sancius *in Select. diſput.* 50 *nu.*11.Apud Barboſ *in Collect. ad Tridentin. ſeſſ.*21.*de reform.cap.*6.*ſub nu.* 4. Imò addit Barboſ. poſſe Epiſcopum vigore Tridentini, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatum eiſdem illiteratis,& imperitis , ſi alias honeſtæ vitæ ſint , Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare , partemque fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter providere quacumque appellatione , & exemptione remota . Vide Concil.Trident. loco cit. ita mandans .

1436 Interrog. 27. Quid facere valet Parochus in Eccleſiis, ſeu Oratoriis Confraternitatum conſiſtentibus intra fines ſuæ Parochiæ .

Reſp. Poteſt , & debet aſſiſtere funeribus , Miſſas ſolemnes cantare, & alia ad ſui officii munera præſtare ſicut in propria Eccleſia.Ita refert deciſum à Sacra Congregat. Gavantus *in man.verb.Confraternitas num.*31.*& verb.Parochus num.*21.Vide Lezanam *to.*1. *par* 2. *cap.*15. *num.*22.Bordonum *tom.*3.*var.reſ* 72.*ſub nu.* 23. & Nicolium in *Floſc.verb Confraternitas* , *num.* 19. *& verb.Parochus num.*18.qui concordantes referunt . Sed hæc omnia potiſſimum locum habent quoad Confraternitates laicorum,qui habent proprias Eccleſias, & Oratoria ; nam quæ erectę ſunt in Eccleſiis Regularium,vel Oratoriis,vel Eccleſiis , ſeu Cappellis unitis ipſis Regularibus, juxta quorum inſtitutum, & pragmaticas ſe gerere debent , exemptæ omninò ſunt à prædictis ; ut docet idem Bordonus *ubi ſupra tom.*3.*reſ.*72.*à num.*23. *propè finem* , & hoc quoque dicendum eſt de aliis Confraternitatibus,quæ habent privilegium exemptionis , ut ſolent habere Confraternitates hujus Almę Urbis teſte Nicolio *in Floſ. verb.Confraternitas num.*19.*in fine*, & ubi extat conſuetudo in contrarium , præſertim quæ ſit immemorabilis , quæ quidem vim legis habet , & privilegii , & facit , ut juſtus præſumatur titulus , teſte Emman. Sà *verb. Conſuetudo num.*2.

1437 Interr. 28. Poteſtne ſibi Parochus eligere Confeſſarium non approbatum ab Ordinario .

Reſp. Officium Parochi non eſt Prælatio , nec dignitas , ut docet Sanchez *tom.* 2. *moral. lib.*6.*cap.*18.*num* 28.*in fine*, ac proinde non poteſt ſibi eligere Confeſſarium , non approbatum vigore privilegii *in cap.ne pro dilat. de poenit.& remiſ.*omnibus Prælatis , ſive infimis,ſive ſupremis conceſſi, nec aliter affirmari poteſt, cùm ſit propoſitio reprobata ab Alexandro ſeptimo ſub die vigeſima quarta Septembris 1665. quæ ſic aſſerebat : *Qui beneficium Curatum habent , poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario* , & eſt propoſitio 16. inter ab eodem Pontifice reprobatas . Ideò caveant Parochi ne ad praxim dictam opinionem deducant .

1438 Interrogat. 29. Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia , vel ad non mutandam jam electam , incurritne excommunicationem impoſitam contra Religioſos , & Clericos Sæculares,ut dicam *in tit.*203.*de Sepultura particulari ad Inter.*6.

Reſp. Dico , quòd non incurrit ; & ratio eſt , quia leges Canonicæ prohibentes Religioſis , & Clericis ſæcularibus ſub pœna excommunicationis Sedi Apoſtolicæ reſervatæ ne præſumant aliquem inducere voto , juramento , vel promiſſione ad eligendam ſepulturam apud eorum Eccleſias,aut non mutandam jam electam , editæ fuerunt in favorem Parochorum ; quod autem in favorem alicujus inductum eſt,non debet in ipſius damnum retorqueri , ut habetur *ex cap. quod ob gratiam de reg.juris in* 6. Quamobrem Parochus abſque metu excommunicationis non ſolùm poteſt inducere ſibi ſubditum ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia , ſed etiam ad eligendam in alia, quia quilibet juri ſuo cedere valet , *cap.Si de terra* , *de privileg. & cap. tuis de teſtibus* . Ita firmat Bonacin. *tom.* 3. *de cenſu. in particulari diſput.* 2. *quæſ.* 5. *punct.* 4. *numer.* 5. qui teſtatur de communi . Oppoſitum tamen docet Rotarius *in Appar. pro exam.Cler.cap* 9.*ſect.*12.*nu.*8. ſed mihi non probatur .

1439 Inter. 30. Parochorum domus exiſtens intra triginta paſſus propè Eccleſiam , gaudetne privilegio immunitatis , etiamſi in

in ea habitent Laici ?

Reſp. Affirmat Bonacin.*tom.*3. *diſp.* 2. *qu.*3. *num.*16. §.4. *nu.*7. & quamvis in ea habitent laici, quia privilegium immunitatis directè conceſſum eſt locis, & non perſonis; & ſuum aſſertum rectè probat. Imò ait hanc ſententiam pluribus in locis uſu receptam eſſe, & conſuetudine comprobatam; quare puto eſſe amplectendam. Vide etiam Dianam *par.* 6.*tr.*1.*reſ* 2. *verſ. rectè etiam &c. & par.* 3. *tr.* 1. *reſ.*71.qui hanc ſuſtinet ſententiam,licèt oppoſitam tueatur Thomas del Bene *de immunit. p.*2.*c.*16. *dub.*9 *ſect.*8.*nu.*12. dicens tamen noſtram ſententiam non eſſe omninò improbabilem, & ſatis piam.

1440 Interrogat.31. Teneturne Parochus ſub pœna peccati mortalis interrogare ſponſos de mutuo conſenſu, quando celebrant matrimonium? & ſi non dicat, Ego vos conjungo in nomine Patris &c. peccatne mortaliter?

Reſp. Concilium Trident.*ſeſſ.*24.*cap.*1.præcipit, ut Parochus utrumque ſponſum interroget de mutuo conſenſu, ſcilicèt an liberè conſentiant, & utrum fœmina velit ducere virum, & vir fœminam; unde peccat mortaliter Parochus aliàs, ſi omittat illos interrogare. Verùm, ſi Parocho conſtat eos liberè conſentire, tunc omiſſio hujus interrogationis eſt levis culpa, & conſequenter ſolùm peccatum veniale. Ità docet Bonac. *de matrim. quæſt.* 2. *pun.*8. *num.* 40. Diana *par.*3. *tract.*4. *reſol.* 296. Barboſ. *in Collect. ad Trident.loco ſupracit. num.* 36. *&* 37. & alii penes ipſos. Cæterùm licèt ad validitatem matrimonii non ſit neceſſarium, ut Parochus, vel alius Sacerdos aſſiſtens utatur in ejus celebratione his verbis: *Ego vos in matrimonium conjungo &c.*tamen multi dicunt eſſe peccatum mortale illorum verborum omiſſionem, cum violetur Concilii præceptum in re gravi. Ita tenent Rebellius, Cenedus, & Zanardus apud Dianam *ubi ſupra reſol.*256.& alii apud Barboſ. loco cit. num. 42. contra Sanchez, Coninchum, Bonac. Dianam, & alios exiſtimantes eſſe tantùm peccatum veniale. Ego verò puto ſub mortali teneri Parochum uti prædictis verbis, vel ſaltem aliis juxta ritum, & conſuetudinem Patriæ; nam ſi non ſunt de eſſentia Sacramenti, ſunt tamen de neceſſitate præcepti, ſub mortali obligantis. Vide Barboſ. *part.*2. *de poteſtat Epiſcop. allegat.*32. *nu.* 169 *& de Officio Parochi part.* 2. *cap.*21. *numero* 88.

1441 Interrog.32. Si Concubinarius in articulo mortis velit concubinam ducere in uxorem, vel ad prolem legitimandam, vel ad majorem ſuæ conſcientiæ tranquillitatem, poteſtne tunc Parochus celebrare matrimonium ſine teſtibus, & denunciationibus?

Reſp. Dico primò,numquam licere,etiamſi neceſſitas adeò eſſet urgens, celebrare, ſeu contrahere matrimonium ſine præſentia Parochi,& teſtium; nam Tridentinum irritat Matrimonium clandeſtinum in quolibet caſu ex defectu præſentiæ Parochi,& teſtium, ut pluribus relatis docet Bonac.ubi ſupra nu. 8. & Diana *par.* 3.*tr.*4. *reſol.* 234. Vide Conc. Trid.*ſeſſ.*24.*cap.*1.& Barboſ. ubi ſupra n.140. Dico ſecundò, nullatenùs poſſe Parochum celebrare matrimonium ſine teſtibus,& ratio eſt, quia matrimonium contractum ſine forma ſubſtantiali eſt invalidum;nam matrimonium factum ſine teſtibus, dicitur factum ſine forma ſubſtantiali, cum adhibitio teſtium neceſſariò requiratur per Tridentinum tanquam conditio ſine qua non; nec in hoc poteſt Epiſcopus diſpenſare, quia numquam id ei conceſſit Tridentinum. Verum tamen eſt poſſe in dicto caſu Parochum omittere denunciationes, ſi Ordinarius adiri commodè nequeat,quia tunc per Epychejam præſumitur licentia tacita Epiſcopi. Vide Barboſ.loco cit.num.44. & 46. Bonac.& Dian. *loco cit. & par.*5.*tr.*3.*reſ* 98.ubi concordantes referunt; & plura haberi poſſunt ad intentum. Vide etiam Dian.*par.*10 *tr.* 13 *reſ.*15.excipit enim ibi duos caſus, in quibus poſſit quis inire matrimonium abſque Parochi præſentia;ſed quia non faciunt pro locis, in quibus verſamur, ideò illum lege, ac Bonac. ubi ſupra punt. 7. num. 1. & ſeqq. idem docentem.

1442 Interrogat. 33. Parochus excommunicatus vitandus, poteſtne validè, & licitè alteri Sacerdoti licentiam concedere, ut matrimonio loco ipſius aſſiſtere poſſit?

*Reſp.*Quòd Parochus excommunicatus non toleratus, validè, ac licitè poſſit matrimonio aſſiſtere, ſatis pluribus allegatis ſuſtinet Diana *par.*5. *tr.* 8. *reſ.*78 *&* 79. Vide Sanch. *lib.*3 *de Matrim.diſp.*21. & Hurtado *de Matrim. diſp.*5. *diff.*8. *nu.*26. Qui etiam optimè ibi docet, poſſe Parochum validè, & licitè, licèt ſit excommunicatus vitandus,alteri Sacerdoti licentiam concedere aſſiſtendi Matrimonio loco ipſius, & pro hac ſententia citat Sanchez, Pontium, Henriquez, & Rebell. quamvis Pontius benè non admittat,quòd licitè id facere poſſit, benè tamen validè: & ratio ipſius Hurtadi eſt, quia collatio dictæ licen-

licentiæ non eſt actus poteſtatis Parochi, ut Parochus eſt, ſed auctoritatis à Concil. Trident. annexe officio Parochi; unde Sacerdos, qui loco Parochi Matrimonio aſſiſtit, accipit poteſtatem ad id à Concilio Tridentino, & non à Parocho, & ſic Parochus non exercet actum juriſdictionis, quia non inſtituit Judicem, ſed tantùm deſignat ſpectatorem matrimonii, ut poſſit de eo teſtificari auctoritate facta ex ordinatione Concil. Trident. & huic ſententiæ ſe ſubſcribit Diana *loco citato reſol.* 80 quamquam Emmanuel Sà *verb. Excommun. nu.* 31. dicat oppoſitam ſententiam eſſe veriorem atque tutiorem; ſed an rectè, judicent alii. Ego quid ſentiam, me explicabo *in tit.* 228. *de Validitate Sacramenti Matrimonii, ad Interr.* 23. ad quam Lectorem remitto. Vide Bonac. *de matrim. quæſt.* 2. *pun.* 8. *num.* 21. & 22. & *de Cenſ. diſput.* 2. *quæſt* 2. *pun.* 5. *num.* 1. *verſ. Dixi*, & Emmanuel Sà *verb. matrim ſub num.* 1. cui hæc ſententia non diſplicet ampliùs, dummodò Parochus per ſententiam non ſit privatus officio.

1443 Inter. 34. Peccatne Parochus, qui vagorum matrimonio aſſiſtit ſine debita diligentia, & licentia Ordinarii, & eſtne validum tale matrimonium?

Reſp. Certò mortaliter peccat Parochus, qui vagos non præmiſſa debita diligentia, & licentia Ordinarii, matrimonio conjunxerit; ſed matrimonium valet, ut docent Sanchez *de matrimon. lib.* 3. *diſp.* 25. *numer.* 16. & 17. Barboſa *de poteſt. Epiſcop par.* 2. *alleg.* 32. *nu.* 74. & *de offic. Parochi cap.* 21. *nu.* 89. & alii communiter. Vide Barboſ. *in Collect. ad Trident. ſeſſ.* 24. *de Reformat. cap.* 7. *numer.* 4. & Victorellum *in addit. ad Emmanuel Sà verb. Parochus ſub nu.* 7. ubi etiam addit, quòd ſi vir ſolus ſit vagans, adeat mulieris Parochus; ſi ambo, ille, à quo mulier Confeſſionis, & Euchariſtiæ Sacramenta recipit.

1444 Inter. 35. Poteſtne licitè Parochus aſſiſtere matrimonio ſuorum Parochianorum in alterius Parochia ſine licentia Parochi illius loci, in quo aſſiſtit.

Reſp. Affirmant plures Doctores, quos refert, & ſequitur Barboſ. *de Poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 32. *num.* 78. & non ſolùm extra Parochiam, ſed etiam extra propriam Diœceſim, & dare licentiam alteri Sacerdoti conjungendi ſponſos ſuæ Parochiæ in alterius Parochia, vel Diœceſi, ut docet Bonacina *de matrim. quæſt.* 2 *pun.* 8. *n.* 13. & 14. & ratio eſt, quia aſſiſtentia non eſt actus pertinens ad juriſdictionem contentioſam, imò neque ad voluntariam. Actus autem juriſdictionis gratioſæ ubique exerceri poſſunt, quia nulli fit injuria, ut tradunt communiter Doctores. Vide Sanchez *de matrimon lib.* 3. *cap.* 19. *nu.* 8. 11. & 14 Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 3. *numer.* 3. Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſolut.* 232. & alios apud Barboſ. ubi ſupra numer. 78. nec peccare mortaliter docet Sanchez, & alii; ſed intellige ceſſante tamen ſcandalo.

1445 Inter. 36. Quam Pœnam incurrit Parochus aſſiſtens matrimonio, vel benedicens ſponſos alterius Parochiæ? & quid ſi ex ignorantia id fecerit?

Reſp. Ipſo facto incurrit ſuſpenſionem ab officio ex Decreto Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1 *de reformat. propè finem*, ſicut quivis alius Sacerdos, etiam Regularis, ut breviter dixi ſupra *in tit.* 19. *de Benedictione Nuptiarum, ad Interrogat.* 4. & tamdiù ſuſpenſus remanet, quamdiù ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Ita Toletus *lib.* 1. *cap.* 49. *numer.* 6. & alii. Verum eſt tamen, quòd ad incurrendam talem ſuſpenſionem requiritur dolus, ſcientia, aut ſaltem ingens temeritas, quia Concilium ibidem requirit audaciam; nam ibi utitur his verbis, *Auſus fuerit*; ac proinde qui ex inadvertentia, inconſideratione, aut ignorantia ſecus fecerit, dictam ſuſpenſionem minimè incurreret, ut aliis relatis docet Bonac. *tom.* 3. *de cenſu. in particulari diſp.* 3. *q.* 3. *pun.* 5. *nu.* 1. & eſt communis ſententia.

1446 Inter. 37. Quam pęnam incurrit Parochus, qui aſſiſtit matrimonio ante denunciationes factas? & poteſtne Parochus in aliquo caſu diſpenſare, ut prætermittantur denunciationes?

Reſp. Dico primò, quòd non ſolùm peccant mortaliter contrahentes matrimonium ante denunciationes factas, ſed etiam Parochus tali matrimonio aſſiſtens, & ab Ordinario ſeveriùs puniendus erit. Vide Barboſam *de poteſt. Epiſcop part.* 2. *allegat.* 32. *numer.* 2. & *de Offic. Parochi part.* 2. *cap.* 21. *num.* 25. & *in Collect. ad Concil. Trident ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 1. *numer* 29. 30. & 31. Bonacin. *de matrimon. quæſt.* 2. *punct.* 6. *numer.* 8. & 9. Dianam *part.* 3. *tractat* 4. *reſolut.* 231. *verſ. Notandum eſt tamen*, qui plures concordantes referunt. Dico ſecundò non poſſe Parochum propria auctoritate denunciationes prætermittere, aut diſpenſare; nam ſolùm ſpectat ad Ordinarium diſpenſare, ut omittantur denunciationes. Vide Dianam *ubi ſupra verſic. Notandum tertiò*, & *reſolut.* 237. ubi docet, quòd nomine Ordinarii in hoc caſu venit ſolus Epiſcopus, & non qui juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent.

Digitized by Google

bent. In quo caſu autem poſſit Parochus omittere denunciationes, ſi Ordinarius adiri commodè nequeat, dixi *in hoc titulo*, *ad Interrog.* 32. *ad quam* te remitto. Vide Doctores ibidem citatos, & Dianam *par.* 5 *tract.* 3. *reſol.* 98.

1447 Interr. 38. Qua pœna debet puniri Parochus negligens in aſſervatione Sacræ Euchariſtiæ, & deficiens in docendo Doctrinam Chriſtianam ſuos Parochianos?

Reſp. Parochus negligens, & incautè ſe habens in aſſervatione Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, vel Chriſmatis, debet ab officio ſuſpendi ad tres menſes, juxtà *cap Statuimus de cuſtodia Euchariſt.* Imò debet lampadem ſemper die, noctuque ardentem tenere ante Altare, ubi Sanctiſſimum Sacramentum aſſervatur, ſub pœna peccati mortalis. Vide Dianam *par.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 34. nam ad hoc præciſè tenetur ex præcepto Divino, & habetur in *Exod. cap.* 27. *circa finem*, ibi enim dicitur *: Ut ardeat lucerna ſemper in Tabernaculo*. Vide Poſſevinum *de offic. Curati cap.* 12. *numer.* 68. & Barboſ. *de poteſtate Epiſcop. par.* 2. *alleg.* 2. *numer.* 6. *& de Officio Parochi part.* 2. *cap.* 20. *numer.* 29 & alios quos refert, & ſequitur Raynaldus *tom.* 1. *obſervat. cap.* 10. *§.* 8. *pag.* 534 *numer.* 5. *&* 6. *& ibidem num.* 10. ait, quòd Parochus deficiens in docendo Doctrinam Chriſtianam ſuos Parochianos, ſuſpenditur ad arbitrium Ordinarii ad biennium, & peccat mortaliter, ut docet Emm. Sà *verb. Parochus num.* 5. & alii ab ipſo relati. Vide eumdem Emman. Sà *verb. Euchariſtia num.* 24. ubi loquitur, ut ante Sacramentum in Eccleſia ſemper ſit lumen. Undè mortaliter peccat Parochus, ſi ex ejus incuria, vel avaritia per notabile tempus Sanctiſs. Sacramentum ſine lampade accenſa remaneat, ut rectè docet etiam Rotarius *de exam. Cleric. cap.* 9. *sect.* 10 *ſub num.* 1.

1448 Inter. 39. Qua pœna debet puniri Parochus, ſi aliquis ex ſuis Parochianis moriatur ob ipſius Parochi culpam, ſeu negligentiam, ſine Sacramento Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ?

Reſp. Si aliquis in Parochia ob culpam, ſeu negligentiam Parochi decedat ſine Sacramento Pœnitentiæ, debet ſuſpendi ab officio ad tempus biennii, vel majoris, vel minoris, juxtà qualitatem facti: & quando adeſt malitia, debet etiam removeri, juxta Gloſſ. *in cap. Officium*, *de offic. Archidiac.* ut aliis relatis firmat Raynaldus *tom.* 1. *obſervat. ad cap.* 10. *ſupplement.* 1, *pag.* 140. *num.* 1. nam Parochus, qui deficit adminiſtrare Sacramentum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, eſt reus animæ illius. Vide Barboſ. *de offic. Parochi p.* 2. *c.* 17. *num.* 43. & Ugolinum *de offic Epiſcopi cap.* 15. *§.* 12. *num.* 14. Item ſi Parochus negligens fuerit in adminiſtratione Sacramenti Euchariſtiæ, ac etiam aliorum Sacramentorum, ſi interim infirmus moriatur, non ſolùm graviter peccat, ſed poteſt etiam puniri pœna temporali, puta ſuſpenſione ad biennium, & ad tempus recludi, præſertim ſi quem ob ejus negligentiam ſine Baptiſmo, aut Sacra Communione mori contingat. Ita docet ex aliis idem Raynaldus *tom.* 1. *obſervat. cap.* 10 *§.* 8. *ad* 11. *pag.* 534. *numer.* 9. *&* 59.

Quær. 1. Quis cenſendus ſit dignior, & præferendus ad curam animarum?

Reſp. Ille cenſendus eſt dignior, qui majori ſanctitate pollet, ſuppoſita tamen ſufficienti ſcientia, ut dixi in *tit.* 83. *de Epiſcopatu, &c. ad Interrog.* 58. Verum eſt tamen, quòd qui eſt eligendus ad Epiſcopatum, vel curam animarum, non tantùm debet eſſe melior quoad probitatem vitæ, ſed debet eſſe melior, & aptior quoad regimen Eccleſiæ, cui eſt præficiendus, & ita jam me explicavi *in tit.* 80. *de election. &c. ad Interrog.* 5. cum D. Th. 2. 2. *quæſtiunc.* 185. *art.* 3. & aliis, quibus addo Turrianum *de Juſtit diſp.* 22. *dub.* 4. *nu.* 8 apud Bonacinam *tom* 2. *de reſtitut. diſp.* 1. *quæſtiunc.* 1. *punct.* 1. *num* 15. qui teſtatur de communi: Nam aptitudo, & idoneitas non accipitur ſimpliciter ſecundum charitatem, ſed in ordine ad Eccleſiæ commoditatem, & ad munus, cui præficitur, aut quod ei confertur. Vide igitur, quod dixi ubi ſupra *in tit.* 80. *de Election. &c. ad Interrog.* 1. *&* 2. & præſertim Reverendiſſimum Dominum Abbatem Marcellum Zerbi *in ſua gemma Epiſcopali tit.* 5. *de conſtitut. quæſtiunc.* 16 *per tot.* ubi diffuſè, & eleganter more ſuo de requiſitis in concurſu conſiderandis perdoctè tractat.

Quær. 2. An Parochi validè, & licitè poſſint audire confeſſiones ſuorum ſubditorum extra propriam Diœceſim?

Reſp. Vera, & communis Theologorum ſententia tenet, poſſe Parochos ubique confeſſiones ſubditorum audire, quia quamdiu retinent Parochiam, ſunt Paſtores ordinarii, ac proprii ſuarum ovium, & jure divino, & Eccleſiaſtico habent poteſtatem juriſdictionis audiendi confeſſiones, & abſolvendi à peccatis ſuos Parochianos; nec Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 15. limitat eis locum, vel juriſdictio-

nem

Digitized by Google

nem, dependenter ſcilicet ab approbatione, & Diœceſi alterius Epiſcopi, conſequenter poſſunt ubique validè, & licitè dictam juriſdictionem in ſubdictos exercere; nam talis juriſdictio exercetur abſque ſtrepitu judicii, & cum non ſit actus juriſdictionis contentioſæ, nemini fit injuria, deducitur *ex lege omnes proconſules, digeſtis de Officio Proconſul.* Ita docent 21. Doctores, quos refert, & ſequitur Barboſa in Concilio Tridentino *loco ſupra citat. numero* 20. *& de Offic. Parochi capit.* 19. *numer.* 3. Quibus addo Thomam Chaves *in ſumm. Sacrament. & ibi de Confeſſione quæſtiunc.* 138. Emmanuel Sà *verb. Abſolutio numer. ſeptimo* Bonacina *de ſacram. diſput.* 5. *quæſtiunc. puncto* 2. *numer.* 10. Lezanam *tom* 1. *part. prima capit.* 19. *ſub num.* 5. Armillam *verb. Confeſſio numer.* 34. Imò Toletum *lib.* 3. *capit.* 13. *in fine* teſtatur de communi, & Sylveſter *verb. Confeſſor.* 1. *numer.* 12. id etiam perdoctè probat, ac denique Fagnanus *in cap. ne pro dilatione de pœnitentia, & remiſſione numer.* 65. ex ſententia Sacræ Congregationis concludit, quòd Sacerdos in una Diœceſi approbatus, non poteſt in alia Diœceſi audire Confeſsiones, etiam perſonarum ilius Diœceſis, in qua eſt approbatus; ſed Parochus, quia habet juriſdictionem ordinariam, poteſt audire Confeſſiones ſuorum Parochianorum in quacumque Diœceſi: Nec in conſtitutione Clement. Decimi, quæ incipit *Superna*, revocatur hæc Parochorum poteſtas, cum ibi tantùm fiat ſermo de habentibus delegatam juriſdictionem, & non de Parochis, qui juriſdictionem ordinariam habent in proprios ſubditos. Itaque aliter dicere, eſt natare contra torrentem Doctorum, qui ex profeſſo agunt de tali dubio, quibus ego libenter me ſubſcribo; non enim audeo à communi ſententia diſcedere, quam alibi obiter docui, & communem eſſe dixi: ergo opinio, quam habet Auctor Cautelæ Confeſſarii *lib.* 1. *cap.* 9. *numer.* 4. oppoſitum docens, eſt ſingularis, & moderna. Sed vide Rotarium *in Aprar. pro exam. Cler. cap.* 9. *ſect.* 8. *nu.* 15. ubi agi de tali dubio, & noſtræ ſententiæ adhæret.

TITULUS CLXI.

De Parvitate materiæ.

Vide tit. de Furt. Interr. 3. 4. 5. 6. *tit. de Jejunio Int.* 4. 6. *tit de Jur. Int.* 11. *tit. de largit. Mun. Int.* 7. 8 *tit. de Ordin. Sacr. ad qu.* 2. *tit. de Reſtitut. Da. Int.* 27 *tit. de Satiſf. pœnit. Inter.* 3 *tit. de Superſt. Int.* 8.

1449 INterrogat 1. Blaſphemiæ contra Deum poſſuntne unquam ratione materiæ eſſe tantùm peccatum veniale?

Reſp. Affirmativam ſententiam docet Villalobos *in Sum. tom.* 2. *tr.* 1 *diffic.* 15. *numer.* 5. Sed communis ſententia eſt, quòd blaſphemia non poſſit unquam ratione materiæ eſſe peccatum veniale: & ratio eſt, quia omnis blaſphemia naturaliter adverſatur virtuti Religionis, & charitatis erga Deum: ergo omnis blaſphemia erit peccatum mortale; & ita docent Sylvius *in* 2 2. *quæſt.* 13. *art.* 2. & ibidem. Aragonius, Bannes, & Suarez *de Relig. tom.* 1. *tr.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. Cajetanus *in Summ. verb. Blaſphemia*, & alii plures apud Dianam *par.* 5. *tr* 5. *reſ.* 3. qui alias rationes rectè concludentes refert pro hac tuenda ſententia. Vide Gabr. Beatum *qu.* 57. *n.* 20.

1450 Interrog. 2. Peccatne mortaliter, qui furatur rem parvam ei, quem ſcit ex tali furto proruptururm in blaſphemiam; vel in mortale peccatum, quia iracundus, & impatiens eſt nimis?

Reſp. Certò mortaliter peccat, etiamſi joco id faciat, quia eſt cauſa illius peccati. Tolet *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 8. & alii communiter.

1451 Inter. 3. Qui furatur rem parvam ei, cui gravis moleſtia ſequitur, vel quia ea ingenter delectabatur, vel quia ita eſt puſilli animi, ut maximè conturbetur, peccatne mortaliter?

Reſp. Utique mortiferè peccat, non ratione furti, vel contra juſtitiam, ſed contra charitatem, dummodò advertat illam moleſtiam fore inferendam domino rei. Mendo *Epit. opin. moral. verb. Furt. num.* 8. Vide *ad Interr. ſequentem.*

1452 Inter. 4. Peccatne mortaliter, vel venialiter tantùm, qui furatur fructum, nempè pomum ei, cui ſcit eſſe valdè charum, & ex ejus ablatione gravem patietur triſtitiam.

Reſp. Si credebat ob id notabili moleſtia affectum iri, utique mortaliter peccat, non in ſpecie furti, ſed contra charitatem, ratione

tione contriſtationis. Navar. *in Man. cap.* 17. *ſub numer.* 2. Bonacin. *de reſtitut. diſput.* 2 *quæſt.* 8. *punct.* 1. *ſub numer.* 8. & alii plures. Vide quod dixi ad Interrog. antecedentem; nam qui eſt cauſa gravis męroris, ſeu contriſtationis proximi, peccat mortaliter, ſaltem contra charitatem.

1453 Interrogat. 5. Qui rem parvam pauperi aufert, veluti ſubulam Sutori, vel acum Sartori, aut aliud inſtrumentum Artifici, quo rapto, veriſimile eſt ſaltem diei opus perditurum, peccatne mortaliter?

Reſp. Certò mortaliter peccat, ſi ſcit, aut ſcite, vel credere debet, damnum notabile ei eventurum, quia aliam ſubulam, acum, aut inſtrumentum non habet, quo operetur ad ſibi victum diei acquirendum. Navarrus *in manual cap.* 17. *numer.* 2. & 4. Tolet *lib.* 5. *cap.* 16. *ſub num.* 2. Bonacina *de reſtitut. diſp.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *num.* 8. & alii communiter. Tamen hoc non eſt peccatum mortale in ſpecie furti, ſed in ſpecie injuſtæ damnificationis. Vide quę dicam *in tit.* 165. *de Peccat. venial. ad Interrog.* 1.

1454 Inter. 6. Daturne parvitas materiæ in juramento falſo?

Reſp. In juramento aſſertorio non datur, benè tamen in tranſgreſsione promiſsorii, ut videre eſt apud Dian *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 70. & alios. Vide *ad Int. ſeq.*

1455 Inter. 7. Peccatne mortaliter, qui non adimplet juramentum promiſſorium in re parvi momenti?

Reſp. Magna controverſia eſt inter Doctores circa tale dubium. Dicunt quidam, omne perjurium eſſe peccatum mortale, neque ob materię levitatem poſse fieri veniale, quia qui confirmat promiſsionem juramento, quã non adimplet, facit, quantum in ſe eſt, ut Deus ſit adductus in teſtem falſi, quod eſt magna irreverentia in Deum, & conſequenter eſt peccatum mortale. Ultra quod in juramento requiritur veritas, quæ eſt ejuſdem rationis in re parva, & magna: ergo ſicut peccat mortaliter, qui violat juramentum in re magna ex defectu veritatis, ita dicendum videtur ob eamdem rationem peccare mortaliter, qui non adimplet juramentum promiſſorium in re parvi momenti. Ita ex Valentia, Leſsio, Reginaldo, & Filliucio, concludit Bonacin *de præcept. Decal. diſp* 4. *quæſt.* 1 *pun.* 3. *n.* 2. *verſ Tertia ſententia*. Cajetanus verò in 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7, & alii dicunt, quòd, quando res parva eſt tota materia promiſsionis, tunc violatio juramenti ſit peccatum mortale, ſecus ſi ſit pars materiæ; nam tunc dicunt eſſe tantùm veniale. Unde qui promittit alicui aſſem cum juramento, & non ſolvit, juxta hanc ſententiam, peccat mortaliter; ſecus qui juravit tradere nummum aureum alicui, non peccat mortaliter, ſi unum aſſem tradere prætermittat. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed non minùs probabilem puto ſententiam Navar. *cap.* 12. *nu.* 10. Soti, D. Antonini, Suarez, Sanchez, Azorii, & aliorum apud Bonacinam ubi ſupra, & aliorum quos refert & ſequitur Diana *par.* 4 *tr.* 4. *reſ.* 70. & *par.* 5. *tr.* 5 *reſ.* 4. dicentium, abſolutè violationem juramenti in re levi non excedere culpam venialem; & ratio eſt, quia obligatio juramenti promiſsorii æſtimanda eſt ſecundum qualitatem materiæ: ergo ſecundum quòd illa magna, vel parva fuerit, talis erit obligatio. Cæteras rationes videbis apud Dianam loco cit. Vide Emman Sà *verb Juramentum nu.* 7. & tene, ſi libet, id quod dixi ad Interrog. anteced nempè non dari parvitatem materiæ in juramento falſo aſsertorio, quod eſt certum; ſed dari in tranſgreſsione promiſsorii, quod quidem eſt valdè probabile.

1456 Inter 8. Quænam eſt parvitas materię excuſans laborantes in diebus feſtis à peccato?

Reſp. Azorius *par.* 3 *lib.* 1. *cap.* 28 *quæſt.* 5. Bonacina *de Legib. diſp* 5. *quæſt. unic. pun.* 3. *numer.* 3. Reginaldus *in prax. tom.* 2. *lib.* 16. *cap.* 2. *num* 52. & alii, putant ſpatium unius horæ eſse partem notabilem, & conſequenter à peccato non excuſare. At Suar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 2. dicit non eſse nimium, nec multùm impedire finem præcepti, qui eſt cultus Dei. Diana verò abſolutè tenet, quòd qui per duas horas laboraret, non peccaret mortaliter, & pro ſe citat Filliuc. *tom.* 2 *tr* 27 *cap.* 11. *nu.* 205. Vide Dianam *par* 2 *tr.* 15. *reſ.* 36. & *par* 3. *tract.* 5. *reſ.* 8. *in fine*, *verſ. Nota etiam*, ubi pro hac ſententia refert etiam Granado *in* 2. *par.* D. Tho. *Contr.* 6. *tract.* 2. *diſput.* 2. *ſect* 6. *numer.* 55. Mihi verò magis placet ſententia Facundez *de præcept Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 14. *numer.* 2. ſcilicet excedere horam per quadrantem, eſse notabilem exceſsum, & ſic peccatum mortale.

1457 Inter. 9. In lectione, & retentione librorum prohibitorum, daturne parvitas materiæ, ita ut non incurratur excommunicatio Bullæ Cęnæ, vel Indicis?

Reſp. Ferè omnes Doctores affirmant poſse dari, ſed non conveniunt circa quantitatem lectionis, & temporis retentionem, unde multorum opiniones hìc breviter referam, & quæ mihi magis placet, ingenuè dicam. Dico igitur quoad lectionem, parvam materiam

eſſe

eſſe ſecundùm Sanchez *in Summ. tom.1. lib 2. cap.*10. *num.*31. Duardum *in Explic. Bullæ Cœnæ lib.2.can.1.qu.*46.*num.*4. Filliucius *tom.2.tr.*22.*cap.7 num.*204. Portellum *in Addit ad dub. Regul.verb.Libri probibiti num.7.in fine*, & alios, lectionem integræ paginæ; quod quidem admitti non debet, quia videtur materia gravis, maximè ſi pagina grandior ſit. Qui legit decem lineas, excuſatur à Sayro *de cenſ.lib.*3. *tract.de excomm.cap 5.num.*12. Sed tantùm qui legit tres, vel quatuor lineas, excuſatur à Reginaldo, & Graffio apud Bonacinam *de cenſur.diſp.2 qu.5 punct.4. num.*13. & hoc mihi magis placet, quia timeri non poteſt grave periculum perverſionis in ipſo legente; nam ut docet Dian.*par.1 tract* 11.*reſ.*30. oportet, ut nimis brevis, nec multarum linearum ſit lectio, ad hoc, ut excuſet ratione parvitatis materiæ. Vide præcitatos Doctores,& præſertim Suarez *in tract.de fide diſp.*20. *ſect.2.nu.*20.& Reginald.*in praxi tom:1.lib.9 cap.4.num.*254. Circa verò retentionem dictorum librorum, Diana ubi ſupra in fine ex Sanchez, & Duardo dicit, quòd non incurreret excommunicationem ratione parvitatis materiæ, ſi quis per duos dies non conſignaret Inquiſitoribus dictos libros, & *p.5.tr.5.reſ.*43. aliis relatis idem ſuſtinet egregiè, nec diſſentit Bonac. loco citat. num 15. Et nota, quòd libros prohibitos nemo legere poteſt eo quòd non timeat periculum, ut rectè probat Diana *p.*11. *tract.1.reſ.*1. ne deſeras illum videre.

1458 Inter. 10. Frangitne clauſuram, & inciditne in pœnas illa Monialis, quæ modico egreſſu è Monaſterio exiit? -

Reſp. Quidam dicunt, Monialem, quæ extra januam clauſuræ limites terminantem, ambobus pedibus ſe tranſtulit ad unum, vel duos palmos, non peccare mortaliter, nec pœnas incurrere propter materiæ parvitatem. Ita docent Graffius 1.*par.decıſ.lib.4.cap.*23.*num.*25. *& de caſib.reſ.caſ.5.num* 44 Naldus *in Summ.verb.Clauſura num.*4. & alii; ſed nimis laxè loquuntur tales Auctores, ideoque dicendum eſt, quòd tunc excuſatur Monialis ratione parvitatis materiæ, quando uno pede Januam Clauſuræ exierit, alio verò intùs extiterit, quia hæc non dicitur perfecta, & conſummata egreſſio, ſed ſemiplena, cum pars corporis ſit intra,pars autem extra; & hanc ſententiam docent Sanchez *in Sum. tom.2 lib.*6. *cap.*16. *num.*70. *in fine*, Bonacina *de Clauſura quæſt.1 punct.*8.*num.*7. Diana *par.*3. *tr.2.reſol* 52.*& par.5 tr.5.reſol.*22. Lezana *tom.* 2.*verb.Clauſura num* 7.& alii apud ipſos. Quæ doctrina à fortiori procedit, ſi Monialis ſtaret in ipſo oſtio, quia oſtium eſt partim intra, & partim extra Clauſuram, ut docet Gloſſa *cum Sanctam de Pœnitent. diſtinct.*6. Imò qui ſtat in oſtio, cenſetur eſſe in domo, ut videbimus ad Interrog. 12. Vide etiam ad Inter. ſequ.

1459 Inter. 11. Si Monialis ſe ponat in Rota, & faciat illam volvi verſus partem externam, ubi non eſt Clauſura, cenſeturne violaſſe Clauſuræ legem?

Reſp. Diana *par.3. tr 2. reſol.*52. putat, quòd ſi Monialis non egrediatur è rota, non violat Clauſuram, ratione parvitatis materiæ; & hanc ſententiam probabilem cenſet Lezana loco citat. ſub num 20.quia Monialis non egreditur ex ambitu, ſed ſe habet, ac ſi eſſet in ipſo oſtio Clauſuræ, ut dixi ſupra ad Interr. antecedentem. Vide Bonacinam *de Clauſura quæſt.1. punct.8. num.*7. Unde ſecluſa aliqua pravà circumſtantia,non videtur damnanda de peccato mortali talis Monialis, nec aliquam incurrere pœnam contra violantes Clauſuram impoſitam,quamquam ab iſtis nugis, etiam ſecluſo ſcandalo, Religioſa debet ſe abſtinere.

1460 Inter. 12. In quo caſu quis poteſt excuſari ratione parvitatis materiæ ob ingreſſum in Monaſterium Monialium?

Reſp. Certum eſt, nemini ſine licentia Epiſcopi licere ingredi Monaſterium Monialium ſub pœna excommunicationis Papæ reſervatæ, etiam quoad Moniales aliquem admittentes,ut patet *ex cap Periculoſa in principio de ſtat.Monac.in* 6.ex Conc.Trident *ſeſſ.*25.*cap.*5 & ex Bulla B.Pii V. & Greg.XIII.28. data Idibus Junii anno 1575. teſte Zecco *de caſ reſervat. caſ.*10 *in princip.* & Lezana *tom.1. part.1. cap* 25. *n.*24 *&* 27. Vide ſupra *in titul.* 115. *de ingreſſu in Monaſteria Monialium*, *ad Interrog.*3. His ergo prænotatis, idem Zeccus ubi ſupra aſſerit, conſiſtentem in ſolo oſtio, ſito intra Clauſuram, ſubjici pœnis,idque probat,quia ſtans in oſtio, cenſetur eſſe in domo, & incurrit pœnas ingredientis domum, ut docet Bartolus *l.3.§ boc interdict.n.1.ff.de Cloacis*,Baldus *rubr.paulo poſt princ.verb.bic adde digeſtis ſoluto matrimonio*, Alexander *conſ.*137 *n.*18.*volum.* 2. ubi & alios refert, Jaſon *l. plerique num.*20. *limit.4.ff. de in jus vocando*, & idem Jaſon *in l. Cætera §. boc Senatus Conſultum num.* 11. *ff. de legat.*1. Verùm Sanchez *in Summ. tom 2 lib.* 5. *cap.5. nu.*19. *&* 20. putat non comprehendi eum, qui eſt in oſtio, quia, ut dixi ſupra, oſtium eſt partim intra, & partim extra clauſuram; & hoc mihi probatur, quia terminus clauſuræ Monialibus determinatus à Summis Pontificibus, non phiſicè, &

& metaphyſicè, ſed moraliter accipiendus eſt, ac proindè admittit parvitatem materiæ. Non approbo tamen id, quod docet Naldus *in Summ. verb. Clauſura num.* 1. & Merolla *tom.* 1. *diſp.* 1. *c.* 2. *diff* 7. *nu.* 502. nempè eſſe modicum ingreſſum, quando per duos pedes quis eſſet intra portæ clauſuram; nec cum limitatione Dian. *p.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 22. *verſ. ſed non deſinam*, qui putat eſſe intelligendum, quando cum eo modico ingreſſu conjungatur parvitas moræ intra Monaſterium, & non, ſi mora eſſet diuturna, ſeu notabilis. Nam cum hic ſit verus intra clauſuram ingreſſus, videtur ſufficere ad mortalem culpam, & pœnas incurrendas; nec modicum reputari debet, quando perfecta tranſgreſſionis ratio in illo reperitur.

1461 Inter. 13. Daturne parvitas materiæ in ſimonia, ita ut poſſit aliquando eſſe peccatum tantùm veniale?

Reſp Aliqui admittunt dari parvitatem materiæ in ſimonia extra venditionem gratiæ, & Sacramentorum, & putant in ſimonia materiam parvam excuſantem à mortali eſſe illam, quæ excuſaret à furto, ad arbitrium tamen viri prudentis. Doctores ita ſentientes adducit Diana *p.* 5 *tr.* 5 *reſ* 2. Sed Suarez *to.* 1 *de Relig lib.* 4. *cap* 3. *num.* 5. *& ſeqq.* docet egregiè, nullo pacto, nec ex parte rei ſpiritualis, nec ex parte pretii, poſſe dari diminutionem circa tale peccatum ſimoniæ; & huic ſententiæ adhæreo, quia quantumvis modica res ſpiritualis vendatur, & quantumvis modicum ſit pretium, eſt mortale, quòd planè rei ſpirituali irrogetur injuria, eam pretio æſtimando. Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 4. *nu* 1. & alii multi.

1462 Inter. 14. Daturne parvitas materiæ in ſollicitatione?

Reſp. In ſollicitatione facta in Confeſſione, non datur parvitas materiæ, ut rectè docet Diana *par* 5. *tr.* 5 *reſ.* 9. cæterique Doctores. Nam in rebus venereis non datur parvitas materiæ, & opinio contraria jam fuit reprobata à Clement. VIII. teſte Diana, *par.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 1. *& par.* 5. *tr.* 5. *reſ.* 5. plures allegante.

1463 Inter. 15. Quænam ſunt illæ res, quæ non admittunt parvitatem materiæ excuſantem à peccato?

Reſp. Parvitas materiæ, quæ excuſat à peccato, non datur in Apoſtaſia à fide, aut hæreſi, vel alia infidelitate, nec in blaſphemia hæreticali, in juramento falſo aſſertorio, in ſimonia, in rebus venereis, in fractione ſigilli Sacramentalis Confeſſionis, & fractione jejunii naturalis requiſiti ad Communionem, in ſollicitatione facta in Confeſſione, in omiſſione operis injuncti alicujus indulgentiæ, quæ non lucratur, quamvis eam non lucrari non ſit peccatum; in ætate requiſita ad Ordines ſuſcipiendos, aut profeſſionem in Religione emittendam, neque in ſortilegiis, & magia, in uſura, & cæteris hujuſmodi, ut videre licet apud Dianam *p.* 5. *tr.* 5 *per totum*, ubi plura agit de parvitate materiæ.

TITULUS CLXII.

De Patrinis.

Vide tit. de Cognat. Matrim. de Int. 7. 9. *tit. de Deb. conjug Inter.* 4. *tit. de Reg. Int.* 70.

1464 INter. 1. Ad quid de jure tenentur ipſi Patrini?

Reſp. Licèt Sotus apud Emmanuel Sà *verb. Baptiſmus ſub nu.* 14. dicat, Patrinos teneri curam gerere ſuſceptorum puerorum, ſi neceſſitas urgeat; tamen de jure hoc intelligi debet de ſpirituali, non autem de temporali cura, nam *in c. vos ante de conſecr. diſt.* 4. dumtaxat præcipitur, ut qui in Baptiſmo parvulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fidejuſſores exiſtant, eoſque admoneant, ut caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, & charitatem teneant, ubi Gloſ. ſic habet: *Qui ſuſcipit aliquem de Sacro Fonte, videtur pro illo apud Deum fidejubere, & ideò debet eum in bonis moribus inſtruere, Symbolum, & Orationem Dominicam docere.* Ex quo quidem elicitur, ad nil aliud teneri: Imò plerumque ab hac obligatione etiam excuſantur, & liberati cenſentur Patrini, quia à Parentibus, à Parocho, vel Ludi Magiſtro in fide inſtrui ſolent. Ità D. Th. 3 *p. q.* 67. *art.* 8. Suarez, Coninch & Emm. Sà, quos allegat, & ſequitur Layman *tom.* 1. *lib.* 8. *tr* 2 *c.* 9. *ſub nu.* 1. Vide Tolet. *lib* 2. *c.* 23 *ſub nu.* 4. Bonac. *de Sac. diſp.* 2. *qu.* 2. *pun* 5. *nu.* 18. Patrinus autem Confirmationis nullatenùs confirmatum inſtruere tenetur, cum talis obligatio expreſsè non reperiatur in jure, ſicut de Patrino Baptiſmi. Sic docet Coninchus *de Sacr. qu.* 72. *art.* 10. *nu* 94. cui ſubſcribit Diana *p* 3. *tr.* 4. *reſ.* 21. *& in Summ. verb. Patrinus num.* 7. *in fine*: favet etiam Laym. *ubi ſupra tr* 3. *c.* 6. *num.* 1. & Pax Jordanus *lib.* 3 *tit* 2. *ſub num.* 60. *prope finem*, & adducit Bonac. & Henriquez, & Euſebium Jordanum ejus fratrem.

1465 Inter. 2 Vir, & uxor poſſuntne licitè ſuſcipere, vel tenere aliquem puerum in Baptiſmo?

Reſp.

Reſp. Dico, quòd cognatio ſpiritualis, à viro tenente aliquem in Baptiſmo contracta, non transfundit in uxorem, vel è contra, nec inter ipſos Patrinos contrahitur cognatio ſpiritualis, ac proindè licitè, & ſine peccato de Jure communi poſſunt vir, & uxor ſuſcipere, vel tenere alienum puerum in Baptiſmo, ut reſolvunt Navarr. *in manual. c.22. num.*39. Sanchez *de Matrim. lib.*7.*diſp.*56. *num.*5. Barboſ. *de offic. Epiſcop. par.*2.*allegat.*30. *num.*57. *& in collect. ad Conc. Trid. ſeſſ.*24. *de reform. Matrim. cap.*2. *num.*21. & Bonac. *de matr. qu.*3.*punct.*5. *§.*2. *num.*5. Dixi, de jure communi non peccare conjuges tenentes aliquem in Baptiſmo, quia in aliquibus Diœceſibus prohibitum eſt marito, & uxori ſuſcipere ſimul puerum; ideòque non poſſunt ſine peccato abſque licentia Ordinarii ſimul ſuſcipere puerum de Sacro Fonte, & ad id à Parocho admitti, ubi adeſt dicta prohibitio. Vide Dianam *par.*11. *tract.*8, *reſ.*57. *verſ. Quæro ſecundò.*

1466 Inter. 3. Patrinus poteſtne matrimonium contrahere cum ea, cum qua ſimul alienum filium ſuſcepit?

Reſp. Cognatio ſpiritualis non contrahitur, inter ipſoſmet Patrinos, ut docent Doctores communiter, & habetur ex Conſtitut. Beati Pii Quinti, quæ incipit, *Cum illius vicem*, edita anno 1566. in qua etiam apertè declaratur, poſſe Patrinum matrimonium contrahere, cum qua ſimul alienum filium ſuſcepit, ut teſtatur Barboſ. *in Collect. Concil. Trid. ſeſſ.*24. *de reform. cap.*2. *n.*22. qui alios concordantes refert. Patet igitur reſponſio in dicto caſu.

1467 Interrog. 4. Quæ ætas requiritur ad hoc, ut quis ſit legitimus Patrinus? & poteſtne non baptizatus munus patrini obire, aut non confirmatus aliquem in Confirmatione tenere?

Reſp. Ætas neceſſaria ad exequendum munus Patrini nullo Jure determinatur, undè aliqui putant neceſſariam eſſe ſaltem ætatem quatuordecim annorum, quia in hac ætate quis poteſt eſſe pater carnalis; ſed mihi probabilius dicendum videtur, poſt ſeptennium quemlibet habentem uſum rationis ſufficientem ad exercendum munus Patrini, cum debita intentione faciendi, quod faciunt alii Patrini, poſſe admitti ad tale munus exequendum; nam licèt quis non poſſit eſſe Pater naturalis ante quatuordecim annos, tamen non obſtat, quin poſſet eſſe Pater ſpiritualis, & cognitionem ſpiritualem contrahere, ut rectè docet Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*6. *n.*3 *&* 4. Baſilius Pontius *lib* 3. *cap.*73. *nu.*5. & alii, quibus ſubſcribit Diana *p.*10. *tr.*16. *reſ.*29. *verſ. Notandum eſt hic &c.* Non Baptizatus autem munus Patrini obire non poteſt, nec cognationem ſpiritualem contrahere ſuſcipiendo aliquem de ſacro fonte, juxtà communiorem ſententiam, quam tradunt plurimi, quos dat, & ſequitur idem Dian. *loc. cit. reſol* 89. *verſ. Verùm bis &c.* Et docet Emman. Sà *verb. Baptiſmus ſub num.*15 *in addit.* Sanchez *de Matrim. lib.*7. *diſp* 60. *num.*7. cum D. Thom. & aliis. Tandem non confirmatus admitti non debet ad tenendum aliquem in Confirmatione; ſed ſi admitteretur, utique cognitionem ſpiritualem contraheret, ut docet idem Emmanuel Sà *loco cit. & verb. Matrimon. imped. dirimentia ſub num.*5. licèt oppoſitum dicat Sanchez loco cit. num. 20. Sed pro utraque opinione validæ adſunt rationes.

1468 Inter. 5. Peccatne mortaliter, vel venialiter tantùm, qui recipit, vel adminiſtrat Sacramentum Confirmationis ſine Patrino?

Reſp. Tam qui recipit, quàm qui hoc Sacramentum adminiſtrat ſine Patrino, mortaliter peccat, quia licèt Patrinus non ſit de neceſſitate Sacramenti, eſt tamen adhibendus de neceſſitate præcepti, quod præceptum obligat ſub mortali. Navarr. *in manual. cap.*22. *ſub num.*9. Alloza *in Summ. verb. Confirmatio num* 9 & alii communiter.

1469 Inter. 6. Eſtne licitum in Confirmatione aſſumere plures Patrinos ſimul, videlicet virum, & fœminam, ut fit in Baptiſmo?

Reſp. Non deſunt Doctores pro affirmativa ſententia, & hi ſunt, Cornelius Muſſus Epiſcopus Bituntinus, fol. 113. Venerus *in in exam. Epiſcopor. fol.*5. Tolet. *lib* 2. *cap.*24. *num.* 4 Sanchez *de Matrim. lib* 7. *diſput.*5. *numer.*9. Reginaldus *tom.*2. *lib* 31. *num.*152 Perez *de Matrimon. diſp.*29. *ſect* 5. *num.*21. nec videtur diſſentire Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi par.*2. *alleg.* 30 *num.*43. apud Pacem Jordanum *tom.*1. *lib.* 3. *titul.*2 *num.*73. Navarr. *in man. cap.*22. *num.*40. & noviſſimè eam docet Petrus à Sancto Joſeph *in tract. de Sacram. par.*2. *diſt.*6. *ſect.*6. ubi ſic ait: *Juxta jura antiqua eum (ſcilicet ſuſceptorem) debere eſſe unum tantùm, ſive virum, ſive fœminam, jam verò poſſe admitti unum, & unam, ut ſupra dixi de Baptiſmo.* His tamen non obſtantibus non eſt recedendum à communi ſententia, quæ docet, hoc licitè minimè fieri poſſe; nec obſtat in contrarium adducere, ſcilicet in omnibus æquiparari per Sacros Canones Baptiſmum, & Confirmationem, quia quidquid ſit de jure

antiquo, certè non æquiparantur in hoc per Concilium Tridentinum *cap.2. ſeſſ.24. de reform.matrim.* ubi loquitur tantùm de Baptiſmo, non per Pontificem Romanum ultimò confeſſum ab Innocent. X. non per S. Carolum, Pii IV. Nepotem, qui Conc. Trident. clauſit; non per Cardinalem Paleottum Secretarium Concilii, qui acta conſcripſit, nec per uſum Romæ certiſſimum, & paſſim alibi, ut ex Synodis Provincialibus, & Diœceſanis conſtat. Liquet igitur, quòd hæc opinio excluſiva duorum fundatur in jure antiquo, novo, & noviſſimo, praxi antiqua, nova, & noviſſima, Doctoribus antiquis, novis, & noviſſimis, ita ut negari non poſſe videatur, eſſe multò probabiliorem contraria; & hanc noſtram ſententiam tradunt poſt Conc. Trident. Rebellius *de oblig. juſt. 2. par. lib. 3. qu. 6. num 6.* Barboſ. loco ſupra cit. Emman. Sà *verb. Confirmatio ſub num. 17. in fine*, Bonac. *de matrim. quæſt. 3. punct. 5. §. 2. num. 2.* Leander *de Sacram. tom. 1. tract. 3. diſp. 5. qu. 2.* Hurtad. *de matrim. diſp. 18. diffic. 4. num. 13.* Præpoſit. *in 3 par. qu. 72. art. 10. num. 40.* Baſſæus *verb. Confirmatio num. 11.* Diana *par. 10. tract. 16. reſ. 90.* & alii plures penes ipſos, & tandem Pax Jordanus ubi ſupra num. 74. teſtatur de communi, ſuadetque Epiſcopis, ne contrariam opinionem ad praxim reduci permittant.

1470 Inter. 7. Unus poteſtne in confirmatione ultra duos tenere eadem die, ſaltem de licentia Epiſcopi?

Reſp. Dico primò, quòd Patrinus in confirmatione debet eſſe alius ab eo, qui tenuit in Baptiſmo, niſi ex neceſſitate aliqua, ut docent communiter DD. Vide Barboſ. *de poteſt. Epiſc. par. 2. alleg. 30. nu. 51.* Hoc prænotato. Dico ſecundò, unum non poſſe in confirmatione tenere ultrà duos eadem die, ut habetur ex Pontificali Romano; tamen Epiſcopus poteſt concedere licentiam ſine peccato mortali alicui probo viro, maximè Curato, aut ſeni, ut ultrà duos teneat, quia præſumitur ceſſare malitia, & voluntas contrahendi cum filia ſpirituali, vel ejus matre, propter imparem conditionem. Ita reſolvit Genuenſis apud ipſum Barboſam *dicta alleg. 30. n. 52.* Vide eundem Authorem *in Collect. Doct. in Trid. ſeſſ. 24. cap. 2. num. 4.*

TITULUS CLXIII.

De Peccatis.

Vide tit. de Celebr. Miſſ. ad quaeſ. 1. tit. de Circumſt. pec. tit. de Conſcient. Int. 4. 5. tit. de Contrit. Inter. 2. tit. de Culp. juriſd. Int. 1. tit. de Eccl. Imm. ad quaeſ. 5. tit. de Ecc. ad quaeſ. tit. de Monial. Int. 2. tit. de Morib. &c. Int. 15. tit. de Sec. crim. Int. 9. & 10. tit. de Val Vot. Int. 3.

1471 INter. 1. Quid eſt peccatum?

Reſp. Peccatum eſt dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei æternam, vel eſt tranſgreſſio divinæ legis, & inobedientia cœleſtium mandatorum. Prima definitio habetur ex D. Auguſtino *lib. 22. contra Fauſtum cap. 27.* Secunda ex D. Ambroſio *in lib. de Paradiſo cap. 8.*

1472 Inter. 2. Quotupliciter quis poteſt peccare?

Reſp. Cogitatione, verbo, opere, & omiſſione; item contra Deum, contra proximum, & contra ſe ipſum. Eſt comm. ſententia.

1473 Interrog. 3. Quid requiritur ad hoc, ut aliquis ſciat ſe commiſiſſe peccatum?

Reſp. Requiritur, quòd cognoſcat ſe habuiſſe plenam deliberationem, & advertentiam ad id, quod fecit, quia non eſt peccatum, niſi voluntarium. Vide Tolet *lib. 3. c. 1. nu. 3. & ſeqq.*

1474 Interr. 4. Qui eodem anno prætermittit Confeſſionem, & Communionem, quot peccata committit?

Reſp. Duo peccata, quia violat duo Præcepta de re diverſa. Vide Bonac. *de Sacram. diſp. 5. q. 5. ſect. 2. pun. 4. n. 18.*

1475 Inter. 5. Si quis ſine morali interruptione multa verba blaſphemiæ in Deum proferret, committeretne unum, vel plura peccata?

Reſp. Quòd unum ſolùm peccatum blaſphemiæ committeret, eſt opinio certè probabilis, ſicque opus non eſt, quòd in Confeſſione numerum blaſphemiarum explicet, ſed ſatis eſt dicere, contra Deum blaſphemias hæreticales, vel ſimplices inutili. Diana *par. 3. tr. 4. reſ. 163. §. Notandum*, & alii apud ipſum ità ſentiunt.

1476 Inter. 6. Qui maledicit Deum, & duodecim Apoſtolos, vel imprecatur mortem Titio, & toti familiæ illius, quot peccata committit?

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Quidam dicunt, quòd unum ſolum peccatum committat: Alii putant duo, eſſe peccata: Ego tamen teneo, & ſentio cum illis, qui docent, tredecim peccata committere, & tot peccata eſſe, quot ſunt de familia Titii. Ita Vaſqu. Molfeſ. & Azorius, *tom* 1. *lib*.4.*c*.4.*qu*.5. apud Dianam *ubi ſuprà reſ*.164. *§.Tertio infertur*; & ita mihi videtur in praxi tenendum, quia unitas peccatorum non deſumitur tantùm ex unitate actionis, ſed etiam ex multiplicitate perſonarum, circa quas verſatur actio: ſed in caſu noſtro reperiuntur plures perſonæ, & plura ſubjecta, circa quæ verſatur illa maledictio: ergo ſunt plura numero peccata. Vide Dian. *part*.7. *tr*. 7. *reſ*.17.& 29.*in fine*.

1477 Inter. 7. Qui in actu mollitiei concupivit virginem, conjugatam, & monialem, quot peccata commiſit?

Reſp. Tria peccata ſpècie diſtincta, & ſic tenetur in confeſſione exprimere conditionem perſonarum, quæ diverſam ſpecie malitiam actui communicant. Doctores communiter ita docent, teſte Bonacina *de Sacram. diſp*.5.*qu*.5.*ſect*.3.*punct*.3. *§*.3. *diffic*.3. *ſub num*. 24. Vide quæ dixi ad Interrog. 2. *titul*. 51. *de Copula carnali*, & Diana *part*. 1. *tract*.7. *reſ*.17. *verſ*.& *ideo*.

1478 Interrog. 8. Sacerdos habens rem cum ſorore nuptui tradita, ſed nondum à viro cognita, quot peccata committit?

Reſp. Sacrilegium, quia eſt Sacerdos; inceſtum, quia ſoror ipſius eſt; adulterium, quia juncta eſt Matrimonio; & ſtuprum, quia nondum fuit à viro cognita.

1479 Inter. 9. Si Sacerdos per vim Uxorem fratris, nondum à viro cognitam cognoſcat, quot peccata committit?

Reſp. Sacrilegium, inceſtum, ſtuprum, raptum, & adulterium. Ita docet Corradus *in Reſp.qu*.29.*circa finem*. Sed quoad inceſtum non puto verum, quia affinitas non contrahitur, niſi ſecuta copula carnali, & per commixtionem ſanguinum viri, & fœminæ, vel ſaltem requiritur viri ſeminatio intra vas uxoris, &c. Sà *verb.affinitas & verb.impedim dirim ſub num*.13. & alii plures. Vide *in tit*.12. *de affinit.ad Int*.5.& 7.

1480 Inter. 10. Qui comedit carnes diebus prohibitis ſine juſta cauſa, quot peccata committit?

Reſp. Toties, quoties eas comedit, quia facit contra præceptum negativum. Dianam *par*.1. *tract*.9.*reſ*.45. & alii communiter.

1481 Interrogat. 11. Qui habet votum jejunandi ſingulis quartis feriis, ſi in ea die incideret vigilia de præcepto Eccleſiæ, edendo carnes, quot peccata committeret?

Reſp. Non ſolùm toties, quoties eas comedit, quia faceret contra præceptum negativum, ſed etiam peccaret contra votum, peccato ſacrilegii. Vide Panimolla *dec*. 125. *num*.20.

1482 Inter. 12. Qui carnes edit ea die, qua vovit jejunare, quot peccata committit?

Reſp. Solùm peccat prima vice eas comedendo, dummodò non ſit dies, in qua ab Eccleſia prohibeatur eſus carnium. Diana *par*.1.*tr*.9.*reſ*.45. *§.Notandum*, & *par*.10.*tr*.14. *reſ*.32.*verſ.Aſſentior &c.* Layman *lib*.4.*tr*.4.*cap*. 3.*num*.3.

1483 Interrogat. 13. Qui vovit non bibere vinum, peccatne toties, quoties illud bibit?

Reſp. Certò peccat toties, quoties illud bibit; nam ita obligant præcepta negativa, ut dixi *in tit*.70.*de Diſſ.ad Inter*.5. & *in hoc tit. ad Interr*.10. Bonac *de præcept.Decal.diſp*.4 *qu*.2. *punct*.6.*ſub num*.23. *in fine*. Tamen fatendum eſt, non quamcumque vini potati quantitatem eſſe mortale peccatum, quia illius parvitas excuſare equidem poteſt. Imò Diana mox citandus docet, quòd videatur requiri ad mortale tantum vini potati, quantum in uno prandio ſufficere poſſet pro potu communiter utentibus temperatè vino; pro qua ſententia allegat Sanchez loco proximè citato: quæ tamen mihi non placet, dum talis ſententia, & doctrina nimis lata, & meritò viſa etiam eſt Tambur. *lib*. 3.*in Decal*.*c*.15.§.6. *n*.15. Ne deſeras ipſum videre; nam optimum fundamentum habet. Verùm nota, quòd ſi eſſet votum jejunandi in pane, & aqua, manifeſtè culpa mortalis eſſet ſemel bibere, quia frangeret jejunium, ut ex Sanchez *in Sum.tom*.1.*lib*.4.*c*.12.*num* 21. docet ipſe Diana *par*.5.*tr*.5 *reſ* 37.

1484 Inter. 14. Qui tenetur jejunare ex voto in die veneris per totum annum, ſi in ea die occurreret vigilia alicujus Sancti de præcepto, frangendo jejunium, quot peccata faceret?

Reſp. Duo peccata, quia ex duplici capite tenetur ad jejunium, nempè ratione voti, & ratione præcepti, & ſic faceret contra duas virtutes; eſt communis ſententia.

1485 Inter. 15. Qui in die jejunii pluries comedit, quot peccata committit?

Reſp. Unum tantùm peccatum, dummodò non ſit cibus prohibitus, quia facit contra præceptum affirmativum. Emmanuel Sà *verb Jejunium numer.*13. Diana *part.*1. *tract.*9. *reſ.*44

1486 Interrog. 16. Si vigilia de præcepto contingat in Quadrageſima, non jejunando illa die, quot peccata committuntur?

Reſp. Unum tantùm peccatum, & ratio eſt, quia peccata non multiplicantur à multiplicitate præceptorum, quando eamdem virtutem reſpiciunt, ut accidit in hoc caſu. Diana *part.*1. *tr.*9.*reſol.*16. & alii apud ipſum.

1487 Inter.17. Qui unico voluntatis actu ſtatuit totam Quadrageſimam non jejunare, vel per menſem omittere Miſſam, aut Horas Canonicas non recitare, committitne unum, vel plura peccata?

Reſp Dico, quòd tot peccata committit, quot ſunt dies Quadrageſimæ: idem quoque dicendum eſt de eo, qui ſtatuit omittere Miſſam, vel officium Divinum per unum menſem: & ratio eſt, quia in eodem numero actu phyſico dantur plures malitiæ morales numero diſtinctæ, ideòque cenſentur plura numero peccata. Ita pluribus relatis firmat Diana *part.*3. *tract.*4. *reſol.*164. Vide quæ dixi *in titul.*36.*de Circumſtantiis Peccat.ad Interrog.*30.

1488 Inter. 18. Quot peccata committit, qui uno iræ impetu ter, vel quater aliquem percutit?

Reſp. Unum tantùm numero peccatum committere, docet Suarez, Sayrus, & Ugolinus, quos refert, & ſequitur Diana *p.*3. *tr.* 4. *reſ.* 163. Unde ſufficit, quòd in Confeſſione dicat, ſe aliquem percuſſiſſe graviter, vel leviter, non explicato numero percuſſionum.

1489 Interr. 19. Si quis uno ictu tres occideret Clericos, quot peccata, & quot excommunicationes incurreret; & quid de irregularitate eſt dicendum?

Reſp. Qui unico ictu tres homines occidit, tria homicidia numero diſtincta committit. Ita docent plures apud Dianam *par.*11.*tract.* 3.*reſ.*3. & tenet etiam Gabriel Beatus *qu.*67. *in reſol.caſus num.*11 *& ſeqq.* ergo qui occideret unico ictu tres Clericos, tria peccata homicidii committeret, & in tres excommunicationes incurreret, ut ex Navarro, Sayro, Molina, Ugolino, & aliis, docet Diana *par.*3. *tr.*4 *reſ.* 164 qui etiam aſſerit idem dicendum eſſe de irregularitate. Verùm qui verbi gr. ter percutit Clericum uno iræ impetu, unam dumtaxat excommunicationem incurrit, prout jam docui *in tit.*89. *de Excommunic. ob Cleric. percuſ. ad Interrogat* 25.

1490 Interrog. 20. Qui jurat ſe occiſurum inimicum, aut non auditurum Sacrum in die feſto, quot peccata committit?

Reſp. Duo peccata committit, unam ex intentione, quam habet peccandi, alterum ex juramento ſupra rem injuſtam. Juſtitia enim in juramento promiſſorio requirit, ne id quod promittitur ſub juramento, ſit peccatum adimplere; quod ſi non intendit facere, jam peccat mortaliter,quia ſine veritate jurat; ſi autem intendit, bis peccat,ut dixi. Navar.*c.*12.*n* 13. Tolet.*lib.*4.*c.* 21 *ſub num.* 10.& quia irrogatur injuria Deo, adducendo ipſum in teſtem rei peccaminoſæ,& illicitæ, & juramento abutitur, ideò eſt perjurus,qui jurat ſe occiſurum inimicum, aut non auditurum Sacrum in die feſto; & conſequenter peccat etiam peccato ſacrilegii. Vide Bonacinam *de præcept.Decal diſp.*4 *qu.*1 *punct* 4. *num.*1.& præſertim Cajetanum *in ſumm.verb. Perjurium*. Concludo igitur, ſic jurantem bis peccare, ſive intendat juramentum adimplere, ſive non intendit, ut rectè ex D. Thom. docet Armilla *verb. Juramentum num.* 9.

1491 Inter. 21. Teſtis interrogatus ſimul ſuper pluribus capitibus, & articulis diverſis ſub juramento, tamen ex ejus propria malitia, vel dolo, & culpa, ſuper omnibus mentitur, committitne plura peccata neceſſariò explicanda in Confeſſione?

Reſp. Unum tantùm peccatum mortale committit, ideoque ſufficit, quòd in Confeſſione dicat: Tranſgreſſus ſum juramentum, & non adimplevi quandam obligationem; & ratio eſt, quia eſt unum peccatum in genere moris, & ita docet Henriquez *lib.* 5.*c.*5. *nu.*6. *in Gloſſ. litt.F.* qui citat Archidiaconum, & Sarmientum, quibus aſtipulatur Diana *p.*1.*tr.*7.*reſ.*40.Vide iterùm Dian.*par.*3. *tr.*4 *reſ* 163.

1492 Inter. 22. Confeſſarius, qui eſt in peccato mortali, ſi excipiat Confeſſiones multorum pœnitentium, ſed ſucceſſivè, & ſineulla interruptione, quot peccata committit?

Reſp. Quòd tantùm unum peccatum committat, eſt ſententia probabilis,unde ſufficit quòd in Confeſſione dicat: Adminiſtravi Sacramentum Pœnitentiæ in peccato mortali, nec opus eſt, quòd dicat, toties. Diana *p.*1. *tr.*7.*reſ.*43.*&* *par.*3.*tract.*4.*reſ.*67. & alii plures

apud

Digitized by Google

apud ipſum ; ſed revera oppoſitum eſt probabilius , & tenendum , ut dicam hìc ad Interrog 24.

1493 Interr. 23. Quot peccata mortalia committit , qui ſigillum Confeſſionis frangit ?

Reſp. Duo peccata mortalia committit . Unum contra Juſtitiam , & ideò tenetur ad reſtitutionem damni inde ſecuti, quia ex læſione Juſtitiæ reſtituendi damna obligatio conſurgit . Secundò , peccat etiam peccato ſacrilegii , quia infert injuriam Sacramento Pœnitentiæ , cum de Jure Divino ſit impoſitum Confeſſionis ſigillum . Bonac.*de Sac. diſp.5.q.5.pun.*1.*n.*4. Diana *p.5.tr.*4 *reſ.*2.& alii communiter.

1494 Interr. 24. Confirmans plures ſucceſſivè in peccato mortali, quot peccata committit ?

Reſp. Secundum probabiliorem ſententiam dicendum eſt , quòd ſi in eodem tempore centum perſonis Sacramentum Confirmationis conferat , centum peccata mortalia committat , ſicuti Confeſſarius in peccato mortali exiſtens , ſi in eodem tempore centum perſonas abſoveret , centum peccata committeret ; nam currit eadem ratio . Et huic ſententiæ adhæret Diana *p.9.tr.7.reſ.58.* & docent innumeri Doctores . Vide quod dixi ad Int 22.

1495 Inter. 25. Quot peccata committit, qui alium ad peccatum inducit , & ſimul cum eo peccatum conſummat ?

Reſp. Duo peccata committit, etiamſi non intendat ruinam ſpiritualem proximi ; nam ultra illud peccatum , quod committit,peccat etiam eo peccato , quod alter peccat , ut dicam *in tit.*201.*De ſcandalo , ad Interrog.ult.*eſt enim cauſa alterius peccati , & conſequenter imputatur inducenti : non poteſt autem excuſari à peccato, qui eſt cauſa peccati . Ita ex aliis docet Bonacin. *De Peccatis , diſp.*2.*qu.* 4.*punct.*2.*§ .ultim.num.*15.*&* 16. *& de Sacram. diſp.*5.*quæſt* 5.*ſect.*2. *punct.*2. *§.*3. *ſub numer.*19. *verſ.Sed mihi* . Vide etiam Sanch.*in Sum.lib.*1. *cap.*6.*n.*4.

1496 Inter. 26. Quodnam eſt majus peccatum , inducere mulierem ad fornicationem vel illam occidere ?

Reſp. Neceſſariò oportet diſtinguere : aut inducens fœminam ad fornicandum,directè, & formaliter intendit ejus ruinam ſpiritualem , ut ſcilicet illud ſpirituale damnum patiatur ; vel per ſe primò , & directè, tantùm delectationem intendit, licèt indirectè, & ſecundariò velit etiam ejus ſpirituale nocumentum , cum ſit cauſa mortis ſpiritualis illius . In primo caſu majus peccatum committitur, quàm illam corporaliter occidere, quia tunc eſt peccatum odii formalis proximi, & ſcandali,quod quidem cum directè ſit contra charitatem , eſt gravius, quàm peccatum homicidii, cum ſit tantùm contra Juſtitiam, & ideò minùs grave, ſicut & rectitudo Juſtitiæ, minùs perfecta eſt , quàm rectitudo charitatis . In ſecundo verò caſu , ſecus dicendum eſt , quia tunc peccatum inducentis ad fornicandum,non accipit ſpeciem ſcandali, & odii formalis proximi ; ſed ſolùm provocationis ad delectationem per ſe intentam ; conſequenter minoris malitiæ eſt , quàm homicidium . Ita efficaciùs probat ex Lorca *in* 1.2.*qu.*73.*art.*8. Cajetan.ibid. Vaſq. & Alvarez, Diana *p.9.tr.7 reſ.55.*contra Curielum 1.2. *qu.*73.*art.8. dub* 6. Vide Vaſquez *ibid.diſp.*102.*cap.*4.*&* 5.pro hac noſtra ſententia ; Emman. Sà *verb.homicidium num.* 19. & Bonac. *tom.*2.*de leg.diſp.*2.*quæſt.*4.*pun.*2. *§.unic. num.*14.

1497 Inter. 27. Quot peccata committit, qui ratione Ordinis Sacri , & Beneficii , tenetur perſolvere Horas Canonicas , ſi illas non recitat ?

*Reſp.*Putant nonnulli duo peccata committere , quia violat duplicem virtutem ſpecie diverſam , ſcilicet virtutem Religionis ratione Ordinis Sacri,& virtutem Juſtitiæ ratione Beneficii . Ita Azor.*p.*1.*lib.*10.*c.*14.*q.*6. Suarez *de Relig lib.*4 *cap.*18. *num.*1. Sanchez *de matrim.lib.*9.*diſp.*15. *num.*6. & alii apud Dian. *par.*2 *tr* 12. *reſ.*22 Oppoſitum tamen ſuſtinet Diana ex aliis, quos ipſe ſequitur , & dicunt quòd Clericus Beneficiarius teneatur dumtaxat recitare Horas Canonicas ratione Religionis, & conſequenter unum tantùm peccatum committere , quia violat unam tantùm virtutem . Mihi tamen probabilior apparet prima ſententia , quia Eccleſia Beneficium hac lege , & conditione confert,ut Beneficiarius horas perſolvat , alioquin fructus ſuos non faciat : ergo Beneficiarius Divini Officii recitationem omittens , facit contra iſtam legem , conditionem , & pactum , ac ſubindè violat etiam juſtitiam, cum ex pacto inito inter duos, Juſtitiæ obligatio conſurgat : quare neceſſariò puto hanc circumſtantiam eſſe in confeſſione aperiendam , ut firmat Bonac.*de Hor.Can.diſp.*1.*qu.*5.*pun.*1.*n.*4.*&* 5.& alii penes ipſum .

1498 Interrog. 28. Clerici , & Religioſi poſſuntne licitè , & ſine peccato ire venatum ?

Reſp. Eſt illicita , & jure Eccleſiaſtico prohibita venatio animalium terreſtrium , vel

Digitized by Google

volatilium,tam Religioſis,quàm Clericis Sęcularibus : Religioſis *in Clem* 1. *de ſtatu Monach.§.Porrò* : Clericis, *in cap* 1.*&* 2.*de Clerico Venatore*. Prætereà Religioſis eſt prohibita qualiſcumque venatio, adhuc ea, quæ non eſt clamoroſa, & quæ non eſt cum ſtrepitu. Ita docet Gaſpar. Hurtado *de Juſtit. diſput.*1. *differ.*24.apud Dian.*par.*9.*tract.*9.*reſolut.*40.Sed Lezana *p.*1.*tom.*1.*c.*9.*n.*20. cum tribus Auctoribus ibidem citat. probabiliter putat, prohibitionem venandi non eſſe ſub mortali ceſſante ſcandalo, & aliis pravis circumſtantiis extrinſecis, quando ſolùm ſit venatio honeſtè, recreationis gratia, vel ad reficiendas animi vires; quæ doctrina militat æqualiter tam pro Clericis Sæcularibus,quàm pro Religioſis. Nam ſolùm venatio clamoroſa cum ſtrepitu, & apparatu canum, & armorum eſt ſub peccato mortali prohibita, imò ſub gravi ſuſpenſionis pœna, ut patet *ex cap.*1. *de Cler.venat.*dummodò tamen ſit frequenter,& per modum conſuetudinis, ut docent idem Gaſpar.Hurtado loco citato, Molina Dicaſtil. & alii, quos dat, & ſequitur Diana *ubi ſupra*, *&* *par.*10.*tract* 13 *reſ.*29.*verſ.Notat etiam hìc*, & Emmanuel Sà *verb.Venatio in addit.propè fin.*Verùm mihi videtur dicendum, quòd ratione ſtatus Sacri, non deceat Eccleſiaſticos, præſertim in Sacris conſtitutos, venari frequenter, & multò minùs pro una tantùm vice venationi clamoroſæ operam dare, quia ferè ſemper adeſt ſcandalum, periculum occiſionis, vel mutilationis hominum, ultrà quod ſubtrahuntur ab aliis muneribus, ſcilicet dandi eleemoſynam, prædicandi, recitandi Horas Canonicas, ſtudendi, vel aſſiſtendi Choro, vel adminiſtrandi Sacramenta, & ob periculum etiam celebrandi inquieto, aut tumultuanti ſpiritu, & hac occaſione ducendi canes, & aves in Eccleſiam, & Chorum, cum ſcandalo aliorum, & impedimento attentioni debitæ : Sunt verba Dicaſtil. *de Juſtit. lib.* 2. *tract.* 2. *diſp.* 9. *dub.* 10. *numer.* 300. Licèt ipſe putet non eſſe peccatum mortale, ſi venatio clamoroſa non fiat frequenter, ut dixi; quod mihi ſanè non placet. Vide etiam Bonac. *de Reſtitut. diſput.* 2. *quæſt.ultim. ſect.*10.*punct.*1. *num.*2.*&* 3.

TITULUS CLXIV.

De Peccato mortali.

*Vide tit. de Diff. Interr.*8. *tit.* 8. *de Parv. mat. Interrog.*2 *tit. de Pec. ven. Inter.*1 *tit de Præc. an. Conf. Int.*6. *tit. de Sig. Confeſ.Int.*3.*tit.de ſoc.crim. Int.*10.

1499 INter 1. Qui exiſtimat aliquid eſſe peccatum lethale, aut dubitat, an ſit mortale, vel non, & tamen illud facit, peccatne mortaliter, quamvis in ſe,id quod fecit, non fuerit peccatum lethale?

Reſp. Peccat certò mortaliter, non ſolùm ratione conſcientiæ erroneæ, ſed etiam quia nunquam operari licet cum dubio de peccato. Ita DD. communiter docent. Tolet. *cap.*2.*n* 3.*lib.*3.

1500 Inter. 2. Si quis putaret ſe peccare mortaliter audiendo Sacrum in diebus feriatis, peccaretne mortalirer?

Reſp. Utique peccatum mortale committeret,quia jam habet animum peccandi mortaliter, licèt illa Miſſæ auditio verè non ſit peccatum mortale,ſed actus meritorius. Imò ſi aliquis putet eſſe peccatum audire ſacrum in die feſto, mortaliter peccat, ſi audiat, & etiam mortaliter, ſi non audiat : tenetur igitur deponere conſcientiam erroneam, & ſcire non eſſe peccatum, ſed præceptum, vel opus bonum, & meritorium in aliis diebus Miſſam audire. Tolet.*lib.*3.*c.*2.*nu.*3. Vide à me dicta *ad Int.anteced.& ſup.in tit.*45.*de Conſe. ad Int.*6.*& in tit.*145 *de Infirmis*,pariter *ad Int.* 6.*& infra in tit.*199.*de Sacril.ad Int.*7.

1501 Inter. 3.Clericus,vel Religioſus incedens perſonatus,ſive larvatus, vulgò *maſcherato*, peccatne mortaliter?

Reſp. Peccat quidem mortaliter : Nam Clericis, & Religioſis eſt prohibitus ludus larvalis,*in cap. Cum decore,de vita, & honeſtate Cleric.*& ita tradunt Sylveſt.*verb.Ludus ſub nu.* 2. Lezana *tom.*2.*verb. Ludus ſub num.*8. Diana *par.*10.*tr.*13.*reſ.*29.& alii apud ipſos. Imò Religioſus incurrit etiam excommunicationem, cum temerè dimittat habitum ſuæ Religionis, quod eſt Religioſis ſub pęna excommunicationis prohibitum *in cap.Vi periculosè, ne Clerici, vel Monachi in* 6.quamvis hæc excommunicatio non ſit reſervata, ut docet Lezana *tom.*1.*par.*1.*cap.*9.*num.*1. *& cap.*13.*num.* 2. Vide Bonacinam *tom.*2. *do Reſtit.diſp.*2.*qu.*3. *punct.*1.*num.*17. qui etiam tenet peccare mortaliter Clericum larvatum incedentem, niſi brevi tempore, rarò, & abſque ſcandalo id faceret. Breve autem tempus in

hoc

hoc caſu appellat unam horam dumtaxat;ſed hoc intelligendum eſt , ſecluſo aliquo pravo fine , &c. Verùm puto licitum talem ludum larvalem tam Clericis,quàm Religioſis tempore Baccanalium , ſi fiat abſque ſcandalo , cum debitis circumſtantiis , & Superioris licentia,honeſtę recreationis gratia,prę ſertim ſine præſentia Sæcularium,in aliquo privato loco Epiſcopi,vel Conventus Religioſorum, ut plures memini me vidiſſe, permittentibus Prælatis; ſed circa habitus dimiſſionem propter ludum larvalem, vide Lezanam *tom.*1.*p.* 1 *c.*13.*n.*15.Dianam *p.*9.*tr.*7.*reſ.*7.& Armillam *verb.habitus* , *ſub n.*2.& *verb. de Larvis ſub n.*1.

1502 Inter. 4. Excommunicatio ferenda , obligatne ad peccatum mortale ; & quid dicendum eſt de ſuſpenſione , interdicto, irregularitate pœnali, & de privatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ ?

Reſp. Excommunicationem ferendam eſſe ſignum mortalis,affirmat Diana *par.*3 *tract.*6. *reſol.*75.licèt hanc ſententiam temperet cum Sanchez *in Sum.tom.*2. *lib.*6.*cap.*4.*nu* 51. niſi ad terrorem excommunicatio poſita ſit , & non animo illam ſtatim , & ſine ulla monitione inferendi . Verùm mihi minùs placet illa ſententia, quæ aſſerit in tali caſu eſſe recurrendum ad gravitatem , vel levitatem materiæ, ex qua facilè colligi poterit , an obliget ſub mortali, vel non ; ideò videndus eſt Sanchez ibidem. Cæterùm, quamvis Diana loco citato aliis allegatis dicat , quòd ſuſpenſio , interdictum,irregularitas pœnalis, ſi abſolutè non proferantur,ſed ferendę ſint,non ſint ſignum obligationis ſub mortali;tamen mihi magis probatur id, quod docet idem Sanchez *ubi ſupra n.*54. ſcilicet , ſuſpenſionem , interdictum , & irregularitatem eſſe ſignum obligationis ſub mortali, quia quaudo tranſgreſſioni legis tamquam pœnæ imponuntur,cum graviſſimæ ſint , imponi nequeunt abſque mortali culpa, niſi ſuſpenſio, & interdictum eſſent leves , ut alicujus actus ad breve tempus ; tunc enim non eſſent indicium obligationis ſub mortali , quia cum leves pœnæ ſint , poſſunt pro veniali imponi . Ita Sanchez , qui nu. 55. idem aſſerit de privatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ , quia eſt graviſſima pœna . Vide igitur quæ dicam *in tit.*172. *de Præcept. annua Communion ad Inter.*4. & Lezanam *tom.*1. *par.*1.*c.*9. *n.*13. & 15. Et etiam Tolet. *lib.*8 *cap.*19.*n.*3. & Sylveſt. *verb. Præceptum n.*3. & nota , quòd in rebus dubiis non debet homo ſe exponere periculo peccandi, agendo contra leges, quæ non ſolùm præcipiunt,ſed pœnas graves aliquando latas , vel ferendas infligunt tranſgreſſoribus . Sed de hoc dubio vide iterùm Dianam *p.*9.*tr.*6.*reſol.*5.*verſ.Sed ut verum* , &c. qui etiam nobiſcum idem ſentit.

TITULUS CLXV.

De Peccato Veniali.

Vide tit. de Deb. Conjugal. Inter. 11. *tit. de Differ. Int.*8.*tit.de Intent. Int* 4. *tit.de Iubil Int.*2.*tit. de Præcept.an.Confeſſ.Inter.*5.*tit.de Regul.* &c. *Inter.*27.*tit.de Sigil. Confeſſ. Int.*3. *tit. de Val. Vot. Inter.* 3.

1503 INter. 1. Peccatum veniale poteſtne fieri mortale ?

Reſp. Quod in ſe eſt veniale , nequaquam fieri poteſt mortale ; tamen aliquando ratione finis , aut ratione circumſtantiæ , utique mortale fieri poteſt : Ut ex g. verbum jocoſum eſt veniale , ſicut eſt dicere : Vita mea , bonum meum , cor meum alicui ; nihilominùs , ſi talia verba , aut ſimilia proferantur cum prava intentione , ſcilicet ad alliciendum animum illius ad malum , proculdubio fit mortale.Ita etiam furari acum ſartori,qui alium non habet , ut poſſit ea die ſibi victum acquirere , eſt peccatum mortale , licèt tale furtum in ſe ſit de re minima,& conſequenter veniale;nam ratione illius circumſtantiæ fit mortale quaſi per accidens. Eſt communis ſententia : ſed vide Toletum *lib.*3. *cap.*2.*n.*2. qui plura adducit exempla .

1504 Inter. 2. Qui haberet voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccaretne mortaliter propter talem voluntatem , quamvis Religioſus non eſſet ?

Reſp. Sanchez *in Sum.tom.*1.*lib.*1 *cap.*5.*n.*4.& alii, dicunt, quòd peccaret mortaliter , quia ſe exponit periculo peccati mortalis . Sed contrarium, quod tuetur Diana, mihi magis placet , quia malitia interni actus voluntatis deſumitur ab objecto,prout proponitur à ratione : ſed objectum hujus internæ voluntatis ſunt omnia venialia , & nulla major malitia proponitur à ratione , præter malitiam venialem:ergo interna voluntas committendi omnia venialia,non poteſt eſſe culpa mortalis, ut ex Granado firmat Diana *par.*3. *tr.*4. *reſ.*24. Et hoc quidem mihi videtur probabilius ; nam neque illud propoſitum involvit periculum proximum peccandi mortaliter , cum illud periculum non conſiſtat in aliquibus venialibus tantùm , ut patet , neque in omnibus ſimul ſumptis;non enim poteſt dari caſus , in quo hæc committantur . Quapropter meritò dixit Granadus videri in ipſis termi-

terminis contradictionem inuolui,dum dicitur peccatum eſſe veniale, & eſſe proximum periculum mortalis. Verum eſt tamen, quòd ſi iſte eſſet Religioſus, culpam mortalem non euaderet, quia Religioſus tenetur progredi in via perfectionis, ad quam ſe obligavit quando emiſit profeſſionem, & peculiaribus votis ſe Deo dicauit; & in via Dei non progredi, regredi eſt. Sed vide Sotum *in 4 diſt.16. qu.2. art.1. §.* hìc animaduertendum eſt, quem citat Diana *ubi ſupra*.

1505 Inter. 3. Peccata venialia poſſuntne eſſe materia Confeſſionis?

Reſp. Non eſt dubium; ſed notandum eſt, quòd venialia peccata non ſunt materia neceſſaria,ſed tantùm materia ſufficiens. Undè pœnitens non tenetur in confeſſione ea manifeſtare, niſi ratione majoris perfectionis, propter gratiam,quæ in ipſo Sacramento datur, & propter actum humilitatis, qui tunc exercetur. Doctores communiter.

1506 Inter. 4. Qui habet plura peccata uenialia, poteſtne licitè, & tuta conſcientia aliqua confiteri, & alia reticere?

Reſp. Si uult, licitè, & tuta conſcientia id facere quit; nam, ut dictum eſt ſupra, peccata uenialia non ſunt materia neceſſaria Confeſſionis, ſed tantùm ſufficiens, & ſic non peccat reticendo aliqua, uel etiam omnia. Emm. Sà *verb. Confeſſio ſub num.* 12. & alii omnes.

1507 Inter. 5. Extra Confeſſionem poſſuntne aliqua alia uia peccata uenialia remitti?

Reſp. Utique poſſunt remitti, nempè per opera charitatis, & per quædam Sacramentalia, ut per aquam benedictam, & orationem Dominicam, habetur *ex Can. Aquam ſale, de conſec. diſt.* 3 Item remitti poſsunt per Epiſcopi benedictionem, per Confeſſionem generalem, hoc eſt, dicendo Confiteor, &c. eliciendo actum amoris erga Deum, ut ait S. Thomas teſte Potito de Joriis *in tract. de Iubil extr. ſub n.*21. Ideòque ſupradicta fieri debent cum aliqua deuotione, & reuerentia, atque diſplicentia de dictis uenialibus, prout docent etiam Tolet. *lib.3.cap* 3. *num.*3. & Emm. Sà *verb. Peccatum nu.*12. Vide Dianam *part.3.tract.*4. *reſol.*61. qui pluribus relatis tenet, aquam benedictam delere peccata uenialia ex opere operato, quod mihi ualdè probatur; latè Bonacina *de Sacram. diſput.*5. *quæſt.*6. *ſect.*2. *punct.* 2. cum aliis ibi congeſtis tenet, quòd Sacramentalia non remittant peccata ex opere operato, ſed ex opere operantis, excitando ad actum contritionis, ſeu amoris, per quem peccata uenialia immediatè delentur, per Sacramentalia verò mediatè: utraque ſententia eſt probabilis.

1508 Inter. 6. Ex peccato veniali contra juſtitiam, oriturne obligatio reſtituendi?

Reſp. Quidam dicunt, abſque peccato mortali non conſurgere obligationem reſtituendi, ſecluſa obligatione, ratione contractus, vel officii. Ita Sanchez *in Sum.lib* 2. *cap.*23.*num.*160. & alii plures penes Bonacin. *loco mox citando.* Mihi tamen oppoſitum videtur probabilius. Ita optimè concludit Bonacina *de reſtit. diſp.*1.*quæſt.*1.*punct.*3 *nu.*5. & alii ab ipſo relati. Vide ergo quæ dixi *in tit.*98 *de Furto, ad Inter.*4. *&* 5. & quæ dicam *in tit.* 232. *de Venditione, & Venditoribus ad Interrogat.* 1.

TITULUS CLXVI.

De Penſionariis, & Penſionibus.

Vide tit. de Æsat. &c. Int 8.*tit.de Excomm.min. Int.*4.*tit.de Illeg. Int.*2.3.*tit.de Privil.&c. Int.* 12. *tit. de Reſt. accept. Int.*11.*tit.de Simon. Int.* 19. 20. *&* 23.

1509 Inter. 1. Quid eſt Penſio?

Reſp. Penſio eſt jus quoddam exigendi certam partem fructuum Beneficii, & res eſt annexa ſpirituali, ſicut Beneficium. Navar. *in Man. cap.*23. *num.*111. Emmanuel Sà *verb. Penſio nu.*2. & alii. Vide ſeq. Reſp.

1510 Inter. 2. Poteſtne habere penſionem, qui non eſt Clericus, vel Clericus, qui duxit uxorem? & quid eſt penſio?

Reſp. Dico primò, quòd penſio, quæ datur alicui ob reſignationem, vel ceſſionem beneficii Eccleſiaſtici, quæ communiter hodie uſitatur, eſt jus quoddam exigendi certam partem fructuum beneficii, & eſt res annexa ſpirituali, ſicut beneficium, ut docent Doctores, quos refert, & ſequitur Emmanuel. Sà *verb. penſio num.*2. Idem docet Toletus *lib.*5. *cap* 82. *num.*1. & ego jam dixi ad Inter. antecedentem. Dico ſecundò, quòd penſio ipſo jure perditur per matrimonium, & ſecundum aliquos. quamvis matrimonium nullum ſit, & invalidum. Vide Emmanuel. Sà *loco citat. numer.*4. & ibi Victorellum, qui alios Doctores id aſſerentes refert: Dico tertiò cum Toleto *ubi ſupra numer.* 3. penſionem dari non poſſe,

ſe, niſi habenti ſaltem primam Tonſuram; nam ſolus Papa penſionem dare poteſt laico, ut ait Em. Sà *ibid. n.*3.

1511 Inter. 3. Penſio Clericalis eſtne materia Simoniæ?

Reſp. Non eſt dubium, quia confertur cum onere ſpirituali; nam ex Bulla Beati Pii V. quæ incipit: *Ex proximo*, edita anno 1571. penſioni eſt annexum onus recitandi parvum Beatiſſimæ Virginis officium, ac proindè eſt annexa rei ſpirituali, conſequenter materia ſimoniæ, ſi venderetur, aut emeretur. Toletus *lib* 5. *cap.*82. *numer.*1. & 2. Bonacina *de Simon. diſput.* 1. *quæſt.*4. §.13. *num.*4.

1512 Inter. 4 Valetne Epiſcopus ex juſta cauſa imponere penſiones ſuper Beneficia pinguia ſuæ Diœceſis?

Reſp. Quidam affirmant, alii verò probabiliùs negant, ut Toletus *lib.*5. *cap.*83. *num.*1. Leſſius *lib.*2. *cap.*34. *dub.*38. *num.*206. Lopez, Sotus, Ledeſma, Caſtropalao, Valentia, Aragonius, & alii, quamvis non deſint Auctores aliter ſentientes, ut videre licet apud Dianam *part.*9. *tract.*9. *reſolut* 49. qui tandem in fine reſolutionis ſic concludit: Verùm ſi ſtylus Curiæ hodie abſolutè, & ſine ulla diſtinctione penſiones omnes reſervat ſoli Pontifici, ut vult Toletus, Leſſius, Binsfeldius, & alii, privativè quoad Epiſcopos, videtur ab ipſis omninò ſervandus, quia ſtylus Curiæ facit jus, & in his materiis Romana praxis eſt regula. Unde cautè procedant Epiſcopi. Nam præter juriſdictionem uſurpatam, Beneficiatus tentabit litem contra penſionarium de nullitate penſionis impoſitæ ab Epiſcopo poteſtatem non habente.

1513 Inter. 5. Penſionarii tenenturne ſicut Beneficiarii ad eleemoſynas erogandas?

Reſp. Si penſio eſt Eccleſiaſtica, utique tenentur ſub mortali, ſicut Beneficiarii, ex ſuperfluo ad honeſtam vitæ ſuſtentationem dare eleemoſynas. Ita ex Molina, Hurtado de Mendoza, & aliis, docet Diana *part.* 5. *tract.*8. *reſ.*29.

TITULUS CLXVII.

De Pyxide, in qua ſervatur ſacra Euchariſtia.

Vide tit. de Sacr. Euchar. ad quæſ.

1514 INter. 1. Pyxis, in qua ſervatur Sacra Euchariſtia, debetne eſſe conſecrata?

Reſp. Vaſquez, Sotus, Nugnus, Coninchus, Azorius, & alii, dicunt, non opus eſſe, ut ſit conſecrata, quia nullo jure conſtat hoc requiri, & hanc ſententiam ſequitur Bonac. *de Sac. diſp.*4. *quæſt ult. pun.*9. *numer.*23. niſi fortè alicubi vigeat conſuetudo in contrarium, quæ utique ſervanda eſſet, & hìc Romæ putat Lezana *tom.*2. *verb. Benedictio ſub nu.* 11. quòd pyxis chriſmate conſecretur. Cæterùm in Pontificali Romano tantùm ponitur benedictio illius, teſte eodem Diana *par.* 10. *tract.*11. *reſ.*3. & Emm. Sà *verb. Euchariſtia num.*31.

1515 Inter. 2. Fitne conſecratio, ſi pyxis poſita ſuper corporale non aperiatur tempore conſecrationis?

Reſp. Ad hoc dubium ſic reſpondet Diana *part.*3. *tract.*6. *reſol.*103. in fine: *Nota tamen obiter, quòd ſi Pyxis poſita ſuper corporale non aperitur tempore conſecrationis, fit tamen conſecratio. Ita omnes Doctores*, nec diſſentit Rotar. *in exam. Cler. cap.*7 *ſect.*3 *n.*44. Sed ego, ut verum fatear, licèt ita ſit, ut docent Doctores communiter, tamen per ſpatium 40 annorum, ex quo ſum Sacerdos, ſemper priùs pyxidem aperivi, ut viderem, quid ibi eſſet antequam verba conſecrationis proferrem, deindè obſervato, materiam conſecrationis aptam eſſe in ipſa pyxide, conſecrabam, ſicut etiam nunc obſervo. Et nota, quòd particulæ conſecratæ à Sacerdote non debent in ciborio obſerrari, neque ab Altari removeri, niſi poſt ſumptionem corporis, & ſanguinis Domini, quia ad illud Sacrificium pertinent, ut docent plures DD. quos ego vidi. Et concordat Rotarius *loc. cit. cap* 9. *ſect.*10. *ſub num.*2.

Quær. Qua pœna ſit puniendus Parochus, quando ob ejus negligentiam particulæ conſecratæ corrumpuntur in pyxide, aut nulla adeſt particula conſecrata pro communicando infirmo proximè morituro?

Reſp. Singulis hebdomadibus renovari debet Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ, etiam tempore interdicti, *ex cap. Permittimus de ſentent. excomm.* ut docet Emman. Sà *verb.* *Eu-*

Eucbariſtia propè finem. Undè Parochus, qui incautè, & negligenter ſe habet in aſſervatione SS. Euch. puniri debet ab ejus Ordinario pœna ſuſpenſionis ab officio ad tres menſes, ut decernitur *in cap. ſtatuimus de cuſtod. Eucbar.* & docet Raynaldus *tom.1. obſerv. cap.*10. *§*.8.*n.*6.*pag.*534. nam non ſolùm peccat mortaliter, & eſt cauſa, ut Populus idolatriam, ſaltem materialiter, committat; ſed prætereà deficit à proprio officio in re graviſſima, cum poſſit eſſe cauſa, ut ovis ſibi commiſſa decedat abſque viatico, quod ſi de facto id accidat, poteſt puniri pœna ſuſpenſionis ad biennium, ac etiam poteſt deponi ad arbitrium Ordinarii, juxta qualitatem negligentiæ; nam quando pœna non eſt in jure præſcripta, vel taxata, delinquens poteſt & debet pœna arbitraria puniri, juxta prudentis Superioris arbitrium, majori, vel minori, prout defectus exegerit, & per alias taxatas circiter regulari debet Prælatus. Vide Raynaldum *loco cit.* & Barboſam *de offic. Parocbi c.*20.*n* 27 *&* 31. Quomodo autem Parochus Euchariſtiam pro uſu ſuæ Parœciæ aſſervare debeat, optimè docet doctus P. Rotarius *in appar. pro examine Clericorum c.*9 *ſect.*10.*n.*1. Ne deſeras ipſum videre.

TITULUS CLXVIII.

De Pœnis.

*Vide tit. de Cenſur. &c. tit. de Deſid. Int.*1.*tit de Eccl. Immun. Int.*48 *tit. de Ign. Int.*19.20.*tit. de Infam. Int.*5.*tit de Prælatis Reg. Inter.*7.28. *tit de Puer. Inter* 8.*tit. de Subdit. Int.*1.2.*tit. de Teſtibus &c. Int.* 12.

1516 INter. 1. Legum pęnalium tranſgreſſores, quando leges obligant ipſo facto, ſeu abſque alia Judicis ſententia, tenenturne ipſas pœnas in ſe ipſos ſubire ante ſententiam declaratoriam?

Reſp. Non conveniunt Doctores, niſi quoad cenſuras, & irregularitates; nam omnes dicunt eas incurri in foro conſcientiæ ante Judicis ſententiam, aut miniſterium, ut patet *ex cap Non dubium de ſent. excomm. cap.*2. *de Cler. non ordin. miniſtrante, & ex cap. Significaſti de bomicid.* Vide Emm. Sà *verb. Pœna qu* 1. Dico igitur, quòd illæ pœnæ, quæ conſiſtunt in actione, & paſſione, ſcilicet, quæ non poſſunt executioni mandari abſque hominis actione, licèt obligent ipſo jure, vel ipſo facto, tamen non obligant in conſcientia ante ſententiam criminis, aut delicti declaratoriam, & conſequenter nullus tenetur eas in ſe ipſum ſubire, niſi poſt ſententiam declaratoriam Judicis. Ita docent Rodriquez *tom.* 1. *qq. Regul. q.*2.*art.*16. Miranda *in man. tom.*2.*qu.*25.*art.*19. *concl.*1. Bonacin. *de Legib. diſp.*1.*qu.*1. *pun.*7. *§.*2.*n.*10. *& de Contract. diſp.*3 *quæſt.*8.*pun. ultim.* Salas *de legib. diſp.*15.*ſect.*3.*nu.*46. Diana *part.*1. *tr.*10.*reſ.*23. *& par.*2. *tr.*17.*reſ.*67. ubi pluribus relatis, hanc ſuſtinet ſententiam, *& part.*4. *tr.*4.*reſ.*224. *in fin. & par.*12.*tr. de Conſec. Epiſcop. reſ* 56. Lezana *tom* 1 *part.*1. *cap* 8.*nu* 33. *& cap.*10. *n.*30. Marcus Paulus Leo *in praxi ad litteras M. Pœnitent. fol.*349. *verſ. Ipſeque Lator*, & alii plures apud ipſos: Ideòque dicendum eſt, quòd quando in aliqua Bulla, Conſtitutione, aut Decreto, imponitur privatio Officiorum, dignitatum, adminiſtrationis bonorum &c. hujuſmodi pœnæ non obligent in conſcientia ante Judicis ſententiam, licèt ipſo jure, ſeu ipſo facto ſint impoſitæ, niſi aliter conſtet de mente Legislatoris volentis pęnam incurri, non expectata Judicis ſententia, ut docet ipſe Bonac. *loc. cit.* & alii, quos refert Victorellus *in Addition. ad Em. Sà verb. Beneficium*, *ſub nu.*20. nam in iſto caſu puto valere doctrinam allatam *in tit.*131. *de Largitione Munerum*, *ad Inter.*9. Secùs autem mihi dicendum videtur de illis pęnis, quæ in ſola privatione conſiſtunt, ut ſunt inhabilitates ad officia, vel beneficia, aut vocis activæ, & paſſivæ privatio; nam videntur comparari irregularitatibus, & cenſuris, ut tradunt Rodriquez, Miranda, & Bonacina *locis ſupracitat.* Marcus Paulus Leo, *ubi ſup. fol.* 358. *verſ. Et alii*, & tandem idem etiam tenet Lezana *par.*1.*to.*1.*c.*10.*n.*31. ubi in fine ſic concludit: *Addiderim tamen, maximè boc eſſe verum loquendo de pęnis, non quidem purè privativis, in quibus exequendis non exigitur aliqua actio hominis, ut ſunt inbabilitates &c. ſed de aliis, in quibus talis actio non exigitur.* Sed vide quæſo Bonacinam *tom.*2. *de legib diſp* 1. *qu.*1. *pun.*7. *§* 2. *num.*9. *& præcipuè verſ. Alia pœnæ, & n.*10.*verſ. ex dictis*, ubi plures concordantes adducit pro hac firmanda ſententia.

1517 Inter. 2. Qui incurrit pœnas privationis officii, activæ, & paſſivæ vocis, poſito quòd ipſo facto incurrantur non expectata ſententia, teneturne ſe officio privare, & ſuffragium non ferre, &c.

Reſp. Doctores in hoc omnes conveniunt, aſſerendo delinquentem non teneri ſe Officio, aut Beneficio, neque voce activa, & paſſiva abdicare, quando hoc pręſtare nequeat ſine periculo gravis infamiæ, quia jus ad propriam famam conſervandam præponderat juri humano indicenti privationem Officii, Beneficii, vociſque activæ, & paſſivæ.

Bona-

Bonacina *loco proximè citato*, Sayrus *in Clavi Regia lib.3. cap.9. n.* 35. Sorbus *in Compend. privil. mendicant. verb. Ingredi Monaſteria §. Idem dicendum*, Navar. Sotus, Corduba, quos refert, & ſequitur Lezana *tom.2. verb. Pœna*, *num.*8. Tamen diligenter debet diſpenſationem, vel abſolutionem inquirere, ne interim officium, ſeu Beneficium, &c. quibus privatus eſt, iniquè contra conſcientiam retineat, ut docent Sayrus, & Bonacina locis citatis, & alii. Vide Dianam *par. 1. tr.10. reſ.24. verſ. Et Notandum*.

1518 Inter. 3. Quis ſuper has pœnas abſolvere, vel diſpenſare poteſt?

Reſp. In foro conſcientiæ, dummodò delicta ſint occulta, poſſunt Epiſcopi cum ſibi ſubditis, & Prælati Regulares cum ſuis, propter multa privilegia Religionibus conceſſa, ut aſſerit Lezana *tom.1. par.1. cap.10. n.*34. & 35. & *cap.*18. *num.* 36. & 46. Vide Peyrinum *tom.1. privil. min. in Conſt.6. Julii II. nu.*24. & *ibid. num.*25. negat, poſſe Prælatos Regulares in foro externo cum ſuis ſubditis in iſtis pœnis diſpenſare, quod in praxi eſt ſequendum, non obſtante id quod docent Rodriquez *tom.1. qu.24. art.* 17. Joannes de la Crux *lib.1. de ſtat. Relig. cap.6. dub.*15 *conſ.*6. & alii, cum nullum pro hac parte ſolidum fundamentum, aut privilegium afferatur. Vide Dianam *part.3. tract.2. reſ.66. verſ. Notandum eſt*, ubi ex Rodriquez *loco ſupracit.* docet, poſſe Generales, & Provinciales Religionum exemptare, & diſpenſare in ſupradictis pœnis. Advertit tamen Sanchez apud Lezanam, *ubi ſupra cap.* 18. *nu.* 46. non poſse Superiores Religionum hanc facultatem delegare, eò quòd B. Pius V. in ſuo privilegio ſolùm concedit Prælatis, ut per ſe ipſos id faciant. Cæterùm ſi res ad forum externum delata fuit, ad Summum Pontificem pertinent diſpenſare, ut docet Bonacina *de Largition. nu. diſp.*3. *pun.*5. *ſub n.*3.

1519 Inter. 4. Qui docet, Confeſſionem fieri poſse per litteras, aut abſolutionem impendi poſse à Confeſsario abſente, aut è contra, quam pœnam incurrit?

Reſp. Puto, jam eſse notum Clem. VIII. in quodam decreto edito in generali Congregatione Sanctiſſimæ Inquiſitionis, damnaſse illam propoſitionem, quæ aſserebat licere per litteras, ſeu internuncia Confeſsario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere; & pœnam excommunicationis latæ ſententię ſibi, & ſucceſsoribus ſuis reſervatæ impoſuiſse contra aliter affirmantes, docentes, aut defendentes: An verò incidat in hanc excommunicationem, docens, aut defendens fieri poſse Confeſſionem in abſentia, non autem dicens, abſolutionem impendi poſse à Confeſsario abſente, vel è contra, affirmat Bonac. *tom.3 de Cenſur. extra Bullam Cœnæ, diſp.2. q.3. punct.33. n.*3. & optimas aſſignat rationes. Nam ſi pœna excommunicationis punitur enuncians, abſolutionem impendi poſse abſenti, eadem etiam pœna puniri debet aſſerens, licere in abſentia per litteras, vel internuntium, Confeſsario abſenti, peccata ſacramentaliter confiteri, quia militat eadem ratio. Alias rationes vide, ſi placet, apud ipſum: Mihi enim videntur concludentes.

1520 Inter. 5. Judex, aut alius Superior, poteſtne inquirere, & punire illum, cujus peccata deſcripta invenerit in charta, quæ peccata pœnitens ſac. ritu expiare decreverat, ſed chartam perdidit?

Reſp. Judex, vel alius Superior, qui inventa dicta charta conatur contra illum inquirere, & punire, certò peccat mortaliter, quia ſilentio ea peccata tacere perpetuo debet. Ita Sotus *in 4. diſt.18. quæſt.4. artic.5. in fin.* Emm. Sà *verb. Confeſſor ſub n.32. in addit.* Bonacin. *de Sacram. diſput.5. quæſt.6 punct.3 num.*8. Diana *par.5 tract.11 reſol.27. verſ. Unde ex his*, qui refert Facundez *precept 2. lib.6. cap.4. nu.* 28. & eſt communis ſententia; nam inſtrumenta Confeſſionis par non eſt, ut adducantur ad externum forum cum injuria Sacramenti, & detrimento Fidelium, quibus redderetur odioſa Sacramentalis Confeſſio, & retraherentur ab ea.

1521 Inter. 6. Flagella, & mala inflicta nobis à Deo in hoc mundo, poſsuntne eſse ſatisfactoria pro peccatis noſtris?

Reſp. Videtur, quòd non, quia homo, velit, nolit, ea tolerare debet, & quia actus debet eſse meritorius, adhoc ut ſit ſatisfactorius; ideò non poteſt eſse meritorius, cum non ſit voluntarius, & conſequenter dicta flagella, ſeu mala non poſſunt eſse ſatisfactoria, cum non ſint voluntaria. Tamen D. Thom. *in 4 diſt.*15. & in additionibus *q.5. art.* 2. probat, quòd pęna à Deo inflicta poſſit eſſe ſatisfactoria pro peccatis, quatenùs peccator eam voluntariè acceptat, & patienter ſuſtinet, ſicut Beatus Job, qui dicebat: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.* Undè infirmus, qui vellet ſanari, ſi poſſet, ſed quia non poteſt, ſert bono animo in nomine Domini, utique ſatisfacit, non ſolùm per patientiam, quam habet, ſed quia ipſæ pęnæ à Deo inflictæ, ſunt de ſe ſatisfactoriæ, ſicut pœnæ Purgatorii, & multò me-

melius. Ita habetur ex Victoria *in Sum. de ſatiſfactione n.* 190. ubi plura ad intentum. Imò id docet expreſsè Trid. *ſeſſ.*14. *de pœnit. c.*9. Vide Em. Sà *verb. ſatiſfactio ſub nu.*11. idem docentem.

1522 Inter. 7. Qui aſſerit matrimonium ſine conſenſu parentum celebratum irritum eſſe, aut à parentibus irritari poſſe, incurritne aliquam pœnam?

Reſp. Non ſolùm peccat mortaliter, ſed etiam incurrit pœnam excommunicationis latam à Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.*1. *in princ.* nam filii, regulariter loquendo, non tenentur Patri obedire in iis, quæ ad proprium vitæ ſtatum pertinent; ac proindè validitas matrimonii non pendet à voluntate parentum, ut ex Navarra, Sanchez, & Guttierez, affirmat Bonacina *tom.*3. *de cenſur. in particulari, diſp.*2. *qu.*2. *pun* 8. *n.*4. Vide quæ dixi *tom.*1. *in tit* 96. *de Filiis*, *ad Int* 4.

1523 Inter. 8. Titius commiſit homicidium, quod imputatur Cajo; ad quid tenetur Titius, qui videt Cajum puniri pro delicto, quod ipſe commiſit?

Reſp. De jure ad nihil tenetur, nam non videtur obligandus ſe ipſum prodere, ſeque periculo propriam vitam omittendi exponere, dum ipſe non eſt cauſa illius damni, niſi per accidens, & conſequenter nec reſtituere tenetur. Favet Navarr. *in man. cap.*25. *n.*17. Soto *lib.*4. *qu.*6. *art.*3. quibus aſtipulatur Emm. Sà *verb. reſtit. n.*37. & docet etiam Cutillus *in append. ad pract.*2. Jacobi Mancini *dub.*22.

TITULUS CLXIX.

De Polygamia.

*Vide tit. de Denunc. Int.*12. *tit. de Differ. Int.*22. *tit. de Infam. Int.*2.

1524 INter. 1. Quo jure eſt prohibitum habere ſimul plures uxores viventes?

Reſp. Non ſolùm eſt prohibitum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali, & divino, ut tradunt DD. communiter; & licèt in veteri lege licita fuerit uxorum pluralitas ob diſpenſationem Dei, cum Deus poſſit diſpenſare in jure naturæ ſecundario, ut eſt ſimul habere plures uxores; tamen ea diſpenſatio, quæ conceſſa fuit in veteri lege, jam revocata fuit à Chriſto Domino; habetur ex Euangeliſta Matth. *c.*19. ubi dicitur: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur.* Undè ſi mœchatur aliam ducendo, multò magis ducendo aliam retenta prima; ex quo ſequitur non poſſe Papam diſpenſare in pluralitate uxorum, cum nequeat diſpenſare in jure naturæ, aut divino. Vide Bonac. *de matrim. diſp.*3. *pun.*10. *nu.*3. & 4. & eſt doctrina comm. Vide etiam ad Inter. ſeq.

1525 Inter. 2. Polygami ſuntne denunciandi Inquiſitoribus, ut de hæreſi ſuſpecti?

Reſp. Polygami ſunt quidem de hæreſi ſuſpecti; nam duas habere uxores eodem tempore, eſt de Jure Divino prohibitum ſecundum probabiliorem opinionem. Imò neceſſariò dicendum videtur, quòd in lege Euangelica ſit omninò certum, quòd habere ſimul duas uxores ſit contra Jus divinum, ſicut eſt certum, & non ſolùm probabilius, quòd Papa non poſſit ſuper hoc diſpenſare. Et nota Polygamus videtur malè ſentire de unitate matrimonii unius cum una, dum poſt primam viventem ducit ſecundam. Bordonus *in man. conſul ſect.*28. *n.*21. & ſic denunciandi ſunt Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis, ut patet ex edicto SS. Inquiſitionis. Vide *in tit.*70. *de differ. ad Int.*21. & *in hoc tit. ad Inter antecedentem*, & Dianam *par.*4. *tract.*7. *reſ.*4.

1526 Inter. 3. Confeſſarius, qui audit Confeſſionem alicujus dicentis, ſcire quemdam eſſe Polygamum, quid facere debet talis Confeſſarius; poteſtne ipſum abſolvere?

Reſp. Non debet ipſum abſolvere, niſi firmiter proponat velle talem Polygamum Epiſcopo, vel Inquiſitoribus denunciare.

1527 Inter. 4. Qui uno, eodemque tempore duas uxores habet, eſtne de hæreſi ſuſpectus, & qua pœna eſt puniendus?

Reſp. In noſtra Romana Inquiſitione talis Reus eſt vehementer de fide ſuſpectus, & ſic torquetur, & abjurat de vehementi, ut docent Naldus *in ſum. verb. uxor. n.*2. Genuenſis *in praxi cap.*68. *n.*13. Pegna *in direct. p* 2. *comment.* 8. Riccius, Farinaccius, & Ricciullus apud Dianam *part.*4. *tract.*7. *reſ.*4. Unde Bariola *in aphor. litt. V. verb. uxor.* §.1. ſic habet: Si quis aliquam ducat uxorem priore vivente, hoc ſpectat ad S. Officium, & ex decreto Urbis confeſſi, vel convicti præmiſſa tortura in forma abjurant de vehementi coram Congregatione, & ad remum tranſmittuntur per quinquennium, vel per ſeptennium, pœnitentiis ſalutaribus injunctis Inquiſitorum arbitrio. Sed circa tale dubium vide Conc. Trid. *ſeſſ.*24. *de matrim. can.* 2. & ea quæ dixi ad Inter. 2. ibi in fine citata.

Digitized by Google

TITULUS CLXX.

De Poſſeſſoribus bonæ, vel malæ fidei.

Vide tit. de Emption. &c. Int. 1.2. *tit. de falſ. Mon. Inter.* 1.

1528 Inter. 1. Quiſnam dicitur poſſeſſor bonæ, vel malæ fidei?

Reſp. Poſſeſſor bonæ fidei verè is dicitur, qui ignorat ſe alienum poſſidere, ſed cognitione domini poſſidet. Sylveſt. *verb. reſtit.* 3. *nu.* 9. ex Panor. quos ſequitur Fagnan. *in cap. gravis, de reſtit. ſpoliat. nu.* 42. addens ex Bart. quòd item dicitur bonæ fidei poſſeſſor, qui credit tradentem eſſe dominum. Poſſeſſor verò malè fidei is dicitur, qui rem poſſidet, quam pro certò ſcit,eſſe alienam,& ad alium pertinere: Etiam is, qui ſcit,rem pro certò, non eſſe ſuam, verè dici poteſt malæ fidei poſſeſſor, quoniam ſcire debuit eſſe alienam. Fagnan *ubi ſupra n.* 38 & 39.

1529 Inter. 2. Qui poſſidet bona fide rem alienam, quam bona fide emit à fure, poteſtne licitè exigere à domino rei pretium,quod ipſe ſolvit?

Reſp. Doctores communiter dicunt, quòd non, ſed debet illam ei ſtatim reſtituere abſque pretio; nam æquum non eſt, ut dominus rem ſuam emat; & ſi non reddit,fit poſſeſſor malæ fidei, & conſequenter eſt reus omnium damnorum inde provenientium,ratione iniquæ detentionis, quæ comparatur iniquæ acceptioni Verum tamen eſt, quòd poteſt exigere pretium ab eo, qui ſibi vendidit. Bonacina *de reſtit. diſp.* 1. *qu.* 2. *pun.* 1. *nu.* 3. Toletus *lib.* 5 *cap.* 17. *n.* 7. & alii communiter, teſte Sanch. *in Sum. lib.* 2. *c.* 23. *n* 2.

1530 Inter. 3. Uterque poſſeſſor, tam malæ, quàm bonæ fidei, ſi rem ipſam habeat ratione rei acceptæ, teneturne eodem modo reſtituere?

Reſp. Uterque tenetur reſtituere, ſed non eodem modo, ut ſupra explicatum eſt, & cum differentia notanda, ſcilicet malæ fidei poſſeſſor, qui emit v. g. Equum à latrone ſcienter, tenetur reſtituere domino, ſive habeat adhuc equum,ſive furto ei fuerit ſublatus, ſive alteri vendiderit, ſive mortuus fuerit; ſed bonæ fidei poſſeſſor, ſi ſtante bona fide ab eo ſublatus eſt, vel mortuus eſt, vel venditus tanti, quanti emptus, ad nihil tenetur,licèt poſtea ſciat equum fuiſſe furto ſublatum; tenetur tamen eum,cui vendidit, ſervare indemnem, & reſtituere pretium, ſi fortè fuerit ablatus, ut domino reddatur. Ita Toletus *lib.* 5. *c.* 17. *n.* 4. Tandem poſſeſſor bonæ fidei, pro illo tempore, quo fuit in tali poſſeſſione, non tenetur reſtituere, niſi rem quæ extat;item ſi extant aliqui illius fructus naturales,aut miſti(detractis expenſis) etiam illos reſtituere tenetur: ſi verò non extant, tenetur reſtituere ſolùm id, in quo factus eſt ditior; ſi autem nihil extat, ad nihil tenetur. Verùm poſſeſſor malæ fidei tenetur reſtituere rem, & omnes fructus ejus, exceptis induſtrialibus, ſublatis expenſis, ſive extent ſive non extent,& ad integrum damnum quoque, quod ex illius injuſta actione alius paſſus eſt. Ita docent Doctores communiter.

TITVLVS CLXXI.

De Præceptis.

Vide tit. de Abbatiſ. &c. ad quæſ. tit. de Caſ. reſ. Int. 5. *tit. de Contrit. ad quæſ. tit. de Deſid. Int.* 2. *tit. de Differ. Int.* 5 *tit. de Ignor. Int. ult. tit. de Puer. Int.* 1. *tit. de Reg. &c. Int.* 8. 37. *tit. de Subd. Int.* 4.

1531 Inter. 1. Adeſtne præceptum obligans ſub mortali, ſumendi Sacramentum Confirmationis?

Reſp. Secluſo contemptu, & ſcandalo,non eſſe peccatum mortale, hoc Sacramentum omittere, docent plurimi Authores, quos refert, & ſequitur Diana *par* 10. *tr.* 16 *reſ* 90. *verſ. Nota tamen*, quibus addo Bonacinam *de Sacr. diſp.* 8. *quæſt. unic. pun* 2. *n.* 1. & 2. nam dicunt, nullum adeſſe præceptum ſumendi Confirmationem. Tamen dico, quòd non ſolùm contemptus, ſed notabilis negligentia ſit peccatum mortale. Vide Doctores apud Emman. Sà *verb. Confirmatio*, *ſub n.* 11. Quamquam verò hoc Sacramentum ſimpliciter, & abſolutè non ſit de neceſſitate ſalutis, tamen de benè eſſe, eſt talis, ut docet S. Thom. & alii apud Sylveſtrum *verb. Confirmatio nu.* 3 & ratio eſt, quia adjuvat in ſpirituali pugna contra vitia, & Diabolum, & armat, ac inſtruit ad hujus mundi prælia, & agones, ut habetur *ex cap Spiritus Sanctus de conſecrat. diſt.* 5. Quare vix unquam poteſt hoc Sacramentum omitti ſine aliquo peccato, quia vix poteſt adeſſe juſta cauſa tanti boni negligendi, quod tam facile poteſt haberi. Ita cum Leſſio concludit Diana *loco ſupra cit.* Et nota, quòd tunc quis dicitur eſſe contemptor, quando habita ſufficienti opportunitate,ſine rationabili cauſa illud non ſuſcipit. Sic Paludanus apud Sylveſtrum *ubi ſupra*; Toletus *lib.* 2. *cap.* 24. *ſub n.* 4. & alii.

1532 In-

1532 Inter. 2. Si Papa, vel Epiſcopus, ſub pœna alicujus cenſuræ præcipiat revelari tenentes rem alienam, aut aliquod grave crimen quod quis perpetravit, tenenturne omnes ſub dicta pœna obedire?

Reſp. Non omnes indiſcriminatim obedire tenentur, quia Cenſuræ contra non revelantes impoſitæ, non comprehendunt nec litigantes, nec eos, qui probabiliter credunt, rem illam ab eo, qui tenet, juſtè poſſideri, nec illos, qui certò neſciunt, quid quæritur, aut ſi ſciunt, non poſſunt ſine periculo magni damni ſui, vel ſuorum revelare. Ita docet Emm Sà *verb. Cenſura nu.* 3. Imò qui in foro conſcientiæ excuſatur à peccato, cum non reſtituit, excuſatur etiam à cenſura, & qui non eſt ſolvendo in foro conſcientię, excuſatur ab excommunicatione, ut docet Alloza *verb. excomm. ſect.* 13. *n.* 4. *&* 8. qui Auctor ibidem *ſect.* 14. *n.* 4 addit, quòd quando res non poteſt revelari ſine gravi damno revelantis, vel crimen eſt occultum, & reus non eſt de illo infamatus, vel quando ſub naturali ſigillo ad conſilium ſumendum detectum eſt, vel quando perſona ſanguine ſit illi conjũcta, niſi crimen ſit læſæ Majeſtatis Divinæ, vel humanæ, nulla cenſura poteſt obligare ad revelandum. Accipe, & perpetuò tene menti. Vide Sylveſtrum *verb. Furtum qu.* 15. Emm. Sà *verbo Debitum nu.* 22 & Armillam *verb. excom. nu.* 31. *&* 32 *& verbo Furtum n.* 16. Excipe tamen Edicta Sac. Inquiſitionis, quæ quando obligent, etiam in caſibus ſupra recenſitis, videri poteſt apud Doctores; lata enim valdè materia. Vide quæ dixi *in tit.* 66. *de Denunciationibus ad Int.* 7. 8. *&* 30. & Bonac. *tom.* 1 *diſp.* 1 *de onere, & obligat. denunciandi*, qui latè de hac tractat materia. Vide etiam Dianam *p.* 5. *tract.* 13. *reſ.* 57. *in fine*.

1533 Inter. 3. Si Epiſcopus ſub pœna excommunicationis, aliave cenſura præciperet, ut nullus Clericus poſt mediam horam noctis reperiatur extra propriam Domum, tenetne hujuſmodi præceptum?

Reſp. Dico, quòd tenet, aliàs ſi non obſervant, incurrunt cenſuram ab eo impoſitam, quia licèt tale præceptum ſit de re levi, vel indifferenti in ſe; tamen quia Superior prævidet, vel dubitat, quòd aliquod grave malum ſit eventurum, habet juſtam cauſam præcipiendi. Ex quo ſequitur, ſubditum teneri ſub mortali obedire, & ſi non obediat, cenſuram impoſitam contra inobedientes incurrere, docet ex Fabro Diana *part.* 5 *tract.* 9 *reſ.* 47. *propè finem.* Et meritò quidem; nam Epiſcopi præceptum etiam difficile adimplendum eſt, *cap. Summa* 23 *q.* 4. Undè mandatum Epiſcopi, vel Judicis contemni non debet, aliàs punitur contemptor: Mandatum enim Superioris non eſſe contemnendum, probatur 35. *diſt. cap.* 1. *arg.* 8. *quæſt.* 1. *ſciendum* 11. *q.* 3. *Si autem vobis*, & colligitur etiam *ex cap.* 1. *de matr. contra interdictum Eccleſiæ*, & ibi Gloſſa *in verb. Mandatum.* Verum eſt tamen, quòd ab hujuſmodi præceptis, ex levibus cauſis, & præſertim cum cenſura, ſimpliciter eſt abſtinendum, prout inquit ipſe Diana *ibidem in fine*. Vide Toletum *lib.* 5. *c.* 4. *ſub n.* 11.

1534 Inter. 4. Poteſtne ſaltem Generalis Religionis præcipere ſubdito, ut Epiſcopatum acceptet?

Reſp. Circa tale dubium negativè reſpondet Diana *par.* 6. *tract.* 8. *reſol.* 33. & pro ſe citat Suarez, Sanchez, Caſtropalao, Fauſtum, & Layman, & affert optimas rationes; idem docet Paſſerinus *de ſtatibus tom.* 1. *quæſt.* 186. *art.* 8. *n.* 211. & Peyrinus mox adducendus. Tamen pro affirmativa ſententia eſt S. Thom. 2. 2. *qu* 185. *art.* 2. *ad* 3. ubi ait: Votum emittentem teneri obedire Superiori Prælato obliganti ad acceptandum Epiſcopatum. Idem tenet Riccardus, D. Antoninus, Angelus, Armilla, & Sylveſter, quos citat, ſed non ſequitur ipſe Diana. Vide etiam Lezanam *tom.* 2. *verb. Epiſcopus, quoad Regulares nu.* 37. *&* 38. qui favet huic noſtræ ſententiæ, licèt Diana ex aliis explicet D. Thomam, intelligere nomine Prælati Pontificem Maximum; ſed hæc explicatio mihi non placet, quia eſt indubitatum apud omnes, poſſe Papam id præcipere, imò, ut ait S Doctor *in* 4. *diſt.* 29. teſte Emm. Sà *verb Epiſcopus num.* 1. Epiſcopatum accipere poteſt quis à Papa cogi, & tenent plures Doctores apud Lezanam *loco cit.* ergo dicendum eſt, non intelligere nomine Prælati Papam, cum hoc ſit certum, ſed Prelatum Religionis immediatum, qui in caſu noſtro eſt Generalis. Sed vide *in tit* 175. *de Prał. Regul. Int.* 8 & Emm Sà *verb. Religio n* 51. & Peyrinum *de Subdito qu.* 1. *cap.* 10. *verſ. Secundò reſpondeo*, qui pro utraque ſententia Doctores referunt.

1535 Inter. 5. Quænam eſt illa impotentia, ſeu impoſſibilitas, quæ excuſat homines à tranſgreſſione legis humanæ?

Reſp. Impotentia, ſeu impoſſibilitas eſt duplex, una dicitur naturalis, & phyſica, altera moralis: Prima eſt, quando naturales vires deſunt, ſeu cum deeſt homini naturalis vis ad aliquid peragendum, nec ullo pacto poteſt legem, aut præceptum obſervare. Secunda, quæ dicitur moralis, contingit, quando ineſt quidem homini vis phyſica agendi, ſed agendum eſſet illi magno cum incommodo,

Digitized by Google

do, vel præſtari nequit ſine gravi incommodo ſalutis corporis proprii, vel alieni, aut notabili rerum detrimento, vel magna, ac notabili famæ læſione; & ejuſmodi res moraliter cenſetur impoſſibilis. Utraque autem impotentia, ſeu impoſſibilitas, excuſat à peccato in legibus humanis; unde dicitur, Eccleſia non obligat ad valdè difficilia, & cum morali impoſſibilitate, aut impotentia, & in hoc omnes Doctores conveniunt. Vide Bonacinam *de legib. diſp.* 1 *qu.* 8 *pun.* 1. *nu.* 2. & 3. Parperam *in Indice cop. part.* 1 *cap* 14 *nu.* 3. & *part.* 2. *cap.* 36. *n.* 2. & ibidem in fine addit etiam, quòd impoſſibilitas, & neceſſitas excuſat homines. Neceſſitas alia dicitur extrema, & eſt, cum quis extremum vitæ diſcrimen; alia gravis, cum gravem ſtatus ſui imminutionem, vel aliud notabile incommodum obiret. Concludendum eſt igitur, quòd nullum præceptum poſitivum humanum ad ſimpliciter, vel moraliter impoſſibile obligat, ſicut nec leges humanæ ad valdè difficilia, & cum morali impoſſibilitate, quia valdè difficile in legibus humanis veluti impoſſibile reputatur. Sylv. *in verb. impoſſibile* Em. Sà *eodem verb.* & alii communiter. Nec Deus requirit à nobis aliquid ſupra vires, nec obligat ad impoſſibile, ut dicitur *in cap. legimus de conſc. diſt.* 5. nam magna difficultas æquiparatur impoſſibilitati: ergo &c. Vide *in tit.* 214. *de Subditis, Inter.* 4. & *in tit.* 114. *ad quæſ.*

TITULUS CLXXII.

De Præcepto annuæ Communionis.

Vide tit. de Decr. Int. 2. *tit. de Peccat. Inter* 4. *tit. de Puer. Int.* 4. *tit. de Regul. &c. Int.* 85.

1536 INter. 1. Qui communionem Paſchalem recipit indignè, ſcilicet cum peccato mortali, ſatisfacitne precepto Eccleſiæ de ſumenda ſemel in anno Euchariſtia?

Reſp. Dicunt quidam, quòd licèt iſte talis grave Sacrilegium committat, tamen impleat Eccleſiæ præceptum. Bonac. *de Euchariſt. diſp.* 4. *qu.* 7. *pun.* 2. *nu.* 12 & hanc opinionem vocat probabilem Diana, & pro ea plures allegat Doctores *part.* 3 *tra.* 4. *reſ.* 43. Sed revera eſt improbabilis, cum eam, tamquam ſcandaloſam, & in praxi pernicioſam damnaverit Innocentius XI. die 2. Martii 1679. & eſt propoſitio 55. quæ ſic aſſerebat: Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem,

1537 Inter. 2. Poteſtne licitè Parochus denegare communionem in Paſchate illi, qui ſe dicit confeſſum approbato Sacerdoti?

Reſp. Dummodò non ſit publicus peccator non debet ei denegare Euchariſtiam, quamvis ſchedulam, vel atteſtationem confeſſionis non afferat; ſchedula enim ex conſuetudine non injuria petitur; ſed ad eam oſtendendam ſubditus cogi nequit, ut docet Navar. *in cap. Sacerdos de Pœnit. diſp.* 6. *num.* 85. ex D. Thoma *quodlib.* 1 *art.* 3 apud Em Sà *verb. Parochus ſub n.* 7. *in addit.* Vide etiam Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *qu.* 5. *ſect.* 2. *punct.* 4. *num.* 36. Ego tamen certò puto, debere Parochum credere Parochiano dicenti ſe eſſe confeſſum; nec poſſet ei ſine injuria denegare Sacram Euchariſtiam, maximè ſi non ſit peccator publicus, aut adſit aliquod grave motivum id denegandi; nam nemo ſuæ ſalutis immemor præſumitur, ut habetur *ex cap. Sancimus* 1. *quæſt.* 7. Vide Armillam *verb. Confeſſio Sac. n.* 36.

1538 Inter. 3 Teneturne Sacerdos pro adimplendo præcepto annuæ Communionis Paſchalis Miſſam celebrare in propria Parochia?

Reſp. Dico, quòd non tenetur, quia ſatisfacit præcepto celebrando in qualibet Eccleſia, & ita conſuetudine receptum eſſe, docet ex Henriquez Naldus *in Summ. verb. Sacerdos num.* 7. & concordat Lezana *tom.* 2 *verb. Euch. n.* 13. Vide etiam Emm. Sà *verb. Euch. num.* 11. & Bonacinam *de Sacr. diſp.* 4. *quæſt* 7 *pun.* 2. *ſub num.* 7. *in object.* idem docentes; & hoc eſt verum etiam de Sacerdotibus Sæcularibus. Nota tamen, quòd poſt ſcripta in tit. 34. de Celeb. Miſsæ ad Int. 42. SS. D. N. Clemens XI. mandavit, feria quinta in Cœna Domini, preter Miſsam ſolemnem, nullam aliam eſse dicendam.

1539 Inter. 4. Qui non communicavit tempore Paſchatis, teneturne quamprimùm commodè poteſt eodem anno communicare.

Reſp. Circa hujus quæſiti reſponſionem decertant inter ſe Doctores, ut videre licet apud Bonacinam *de Sacram. diſp.* 4. *quæſt* 7. *punct.* 2. *num.* 13. & Dianam *part* 3. *tract.* 4. *reſ* 41. Quidam enim probabiliter affirmant, alii etiam probabiliter negant. Rationes utriuſque partis videri poſsunt apud duos prefatos Authores. Utramque ſententiam eſse probabilem putat Coninch. *de Sacr. quæſt* 80. *art.* 11. *dub.* 4. *num.* 109. teſte Bonac. *ibid.* Tamen mihi magis placet ſententia affirmativa, & noto, quòd Bonacina *loco citat. num.* 19. quærit ultimò, an qui omittit Communionem in Paſchate, aliquam cenſuram incurrat; & reſpondet, non

non incurrere ullam cenſuram ipſo facto, ſed interdicendum eſſe ab ingreſſu Eccleſiæ, & privandum ſepultura Eccleſiaſtica, ut habetur *in cap. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* Ergo ſequitur, omittentem Communionem tempore Paſchali, peccare mortaliter, ſi abſque legitima cauſa illam omittat. Nam omnis lex præcipiens aliquid ſub pœna gravis cenſuræ, etiam ferendæ, ut excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, obligat ſub peccato mortali, ut rectè probat Sanchez *in Sum. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *nu.* 50. & Diana *par.* 9. *tra.* 6. *reſ.* 5. & benè quidem; actus enim venialis videtur incapax tantæ pœnæ, ut interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & privationis Eccleſiaſticæ Sepulturæ; ac proindè in caſu noſtro dicendum videtur, omittentem voluntariè Communionem in Paſchate, iterùm peccare mortaliter, ſi quamprimùm non communicet, cum Eccleſia ſoleat eos, qui non communicant in Paſchate, vel poſt aliquod tempus, interdicere, & eos ab interdicti vinculo non abſolvere, donec confiteantur, & decernant communicare: Ergo, &c. Vide ſupra *in tit.* 164. *de Peccato mortali ad Int.* 4.

TITULUS CLXXIII.

De Præcepto audiendi Sacrum.

Vide tit. de Decretis Inter. 2. *titul. de Different. Inter.* 17 *tit. de Moribund. &c. Int.* 3 *tit. de Peccat. Inter.* 4. *tit. de Puer. Inter.* 4. *tit. de Regular. &c. Inter.* 87.

1540 INter. 1. Quo jure, & quo tempore Fideles confiteri tenentur?

Reſp. Confiteri tenentur tam jure Divino, quàm Eccleſiaſtico, ut patet ex Tridentino *ſeſſ* 14 *cap.* 4. & *c.* 5. & *ex cap. omnis utriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ.* Vide S. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 1. Suar. *de Pœnit. diſp* 36. *ſect.* 1. Azorium 1. *part. libr.* 2. *cap* 39. & Bonacin. *de Sacr. diſp.* 5. *q.* 5. *ſect.* 2. *punct.* 4. *num.* 9. Et licèt Eccleſia præcipiat ſemel in anno Confeſſionem, tamen non præcipit abſolutè confeſſionem, ſed quoad determinationem temporis, quia fideles adhuc tenerentur confiteri, quamvis tempus ad confeſſionem faciendam non eſſet ab Eccleſia determinatum; nam ut dixi, tenentur de jure divino confiteri, quia peccata non remittuntur, niſi mediante abſolutione, vel ſaltem per actum contritionis cum confeſſione in voto, cum quis non poteſt confiteri, juxta ea, quæ dixi *in tit.* 17. *de Attrit. ad Inter.* 3. Prætereà tenentur fideles de jure divino confiteri peccata, ſcilicet mortalia, ante ſumptionem Euchariſtiæ, & quoties exiſtunt in periculo, vel articulo mortis, ut firmavi *in tit.* 34. *de celebr. Miſſæ, ad Inter.* 8 & *in titul.* 146. *de Moribundis*, & *mortis prox. ad Interrog.* 9. & *in tit.* 159. *de Papa*, *ſeu Summ. Pont. ad Int.* 6. & præter Doctores à me citatos, alios concordantes refert Bonacina *loco prox. citat. num.* 12. & concordat etiam Sylv. *verb. Confeſſio* 1. *ſub num.* 3. & *verb. Confeſſio* 2. *num.* 4.

1541 Inter. 2. Quo jure Summus Pontifex confiteri tenetur?

Reſp. Papa non ſolùm jure divino confiteri tenetur, ſicut cæteri fideles, ut dixi *in tit.* 159. *de Papa*, &c. *ad Inter.* 6. & *in hoc tit. ad Int. anteced.* ſed etiam jure Eccleſiaſtico; nam licèt Summus Pontifex ex vi coactiva non ſit ſubditus legibus Eccleſiaſticis, tamen ex vi directiva, & ex honeſtate tenetur confiteri ſaltem ſemel in anno peccata mortalia, ſi habet. Vide, quod dixi *in tit.* 159. *de Papa*, *ſeu Sum. Pont. ad Int.* 6. & Bonacinam *loco prox. citat. ſect.* 5. *punct.* 4. *num.* 4. ubi plures concordantes refert.

1542 Inter. 3. Qui diſtulit Confeſſionem anni præteriti uſque ad præſentem annum, poteſtne unica Confeſſione ſatisfacere præcepto anni præteriti, & præſentis?

Reſp. Unica Confeſſione non poſſe ſatisfacere utrique obligationi, aſſerit Bonac. *loc. ſup. cit. ſect.* 2. *pun.* 4. *nu* 31. & pro ſe plures concordantes refert. Nam ad unam confeſſionem tenetur ratione anni præteriti, & ad alteram ratione anni præſentis, quamquam hoc ſit intelligendum, dummodò utroque anno habeat quis peccata mortalia neceſſariò confitenda, cum venialia non ſint materia neceſſaria confeſſionis, ut omnes fatentur. Sed vide Dianam *part.* 3. *tract* 7. *reſ.* 80 qui pro utraque parte Doctores allegat. Tamen id quod dixi, rectè docet Præpoſitus *in* 3. *par. qu.* 3. *de Confeſſ. dub.* 9. *n.* 52. & alii.

1543 Inter. 4. Qui in Paſchate non implevit Confeſſionis præceptum, teneturne poſtea quàm primùm confiteri?

Reſp. Tempus Paſchale veluti implendi præceptum terminus propoſitus non eſt ad obligationem finiendam, & ſic ſemper remanet obligatio implendi Confeſſionis præceptum, tranſacto eo tempore Paſchatis. Ita tradunt Navarr. *in Man. cap.* 21 *num.* 45. Suarez *in* 3. *part. tom.* 4. *diſp.* 36. *ſect.* 4. *num.* 2 Layman *lib.* 5. *tr* 6. *cap* 5. *num.* 8. Henriquez, Valentia, Coninchus, & alii, quos dat, & ſequitur Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 130. qui hanc ſententiam probabiliorem vocat. Vide Bonacinam

de

Digitized by Google

de Sacr.diſp.5.qu.5.ſect.2.punct.4. num. 26. Itaque qui Confeſſionem anno præterito prætermiſit, tenetur quidem quamprimùm confiteri ex præcepto annuæ Confeſſionis, aliter mortaliter peccat toties, quoties oblata opportunitate non confitetur, juxta ſententiam Bonacinæ *loco cit. num.*30. contra Valentiam, Molfeſium, & alios quibus ſubſcribit Dian. *ubi ſup. reſ.* 35. ſed ſententia Bonacinæ mihi magis probatur.

1544 Inter. 5. Teneturne quis confiteri peccata venialia pro adimplendo præcepto Eccleſiæ de confitendo ſaltem ſemel in anno?

Reſp. Nullum dari præceptum, nec quidem Eccleſiaſticum, quo quis teneatur peccata venialia confiteri, docent Doctores communiter. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 5. *numer.*1. Vaſquez, & Facundez, quos dat, & ſequitur Diana *part.*3.*tract.*4. *reſol.*125. Emman. Sà *verb. Confeſſio num.* 12. Sylv. *eodem verb. numer.* 14. cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 16. & 17. Vide Barboſam *in Collect. Doctorum ad Trident. ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *num.*5. ubi adducit Doctores ad ſatietatem. Nam Confeſſio ex communi uſu, & ſenſu Eccleſię, intelligitur ſemper de confeſſione mortalium. Dicendum eſt igitur, præceptum de confitendo ſemel in anno non obligare, niſi quando adeſt materia neceſſaria confeſſionis, ideſt peccatum mortale, vel grave ſcandalum, ut ait Toletus *lib.*3. *cap.*3. *numer.*2. *in fine*, Mendo *Epit. opin. moral. verb. Confeſſio num.*3.& alii plures. Sufficit ergo in tali caſu ſe præſentare coram proprio Sacerdote, & dicere ſe non habere conſcientiam mortalis ullius, & ita ſine ſcandalo poteſt ad communionem accedere, ut benè inquit Sylv.Tolet.*loco cit.*& iterùm Tolet.*lib.*6.*cap.*9. *ſub num.*1 *propè finem*, Bonac. *de Sacr.diſp.*5.*qu.*5. *ſect.*2. *punct.*4. *num.*8. *verſ.obſerva tamen*, P. Simeon à S Cruce *in memor. Theol. tom.* 2. *tit. de Pœnit.quæſt.*39 Cæterùm optimum conſilium eſt confiteri etiam venialia, quia ſemper in confeſſione gratia confertur, vel augetur, ſi rectè fiat, tum etiam quia ſic faciliùs corriguntur peccata propter auxilium gratiæ, & propoſitum bonum renovatum, & ob alias rationes, quas docet idem Sylv. *loco cit.* Vide etiam Toletum *loco prox.citat. nu.*3. & ea quæ dixi *in tit.de Pecc.veniali ad Int.*3.

1545 Inter. 6. Qui in principio anni confeſſus eſt venialia, & poſtea commiſit mortalia teneturne ex præcepto annuæ Confeſſionis confiteti intra illum annum dicta peccata mortalia?

Reſp. Aliqui dicunt non teneri, quia putant ex confeſſione peccatorum venialium ſatisfieri præcepto annuæ Confeſſionis. Sed Hurtadus *de Sacr. diſp.*7.*de pœnt.diff.*11. oppoſitum, docet, ſcilicet eum, qui tantùm confitetur venialia, non ſatisfacere præcepto annuæ Confeſſionis; quia in eo tantùm præcipitur confeſſio mortalium. Undè ſecundùm hanc ſententiam quam certiorem putat Mercerus *de Sacr.in* 3. *part.D. Thom quæſt.* 6. *art.* 5. *nu.* 3. qui anno illo poſt Confeſſionem venialium committit mortale, tenetur intra eundem annum illud confiteri, ut præcepto annuæ Confeſſionis ſatisfacere valeat, & hanc opinionem ſequendam conſulo. Vide Dian. *part.*4. *tract.*4. *reſolut.* 206. *circa finem verſ. ſed ſi quæras*.

1546 Inter 7. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, vel ſine dolore, aut ſine propoſito vitandi peccatum in futurum, ſacitne præcepto Eccleſiæ de annuæ Confeſſione?

Reſp Pro affirmativa ſententia utique nonnullos refert Diana *part* 3. *tract* 4. *reſolut* 120. ſed revera oppoſitum docent communiter Doctores, ut videre eſt apud ipſum Dianam *loco cit.* Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 11. Nec aliter dici poteſt ſub pœna ipſo facto incurrendi excommunicationem, ut declaravit Alex. VII. in ſuo Decr.edito anno 1665. ubi reprobatur 14. propoſitio, quæ ſic ajebat. Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. Rectè quidem fuit reprobata dicta propoſitio, quia Confeſſio ficta, & ſacrilegè facta, non eſt cònfeſſio, ſed irriſio, ut pluribus citatis docet Cardinal. de Lugo *diſp.*27.*de pœnit.ſect.*7.*num.*103. & alii.

1547 Inter. 8. Si Confeſſarius audit Confeſſionem alicujus, qui per plures annos præceptum annuæ Confeſſionis non implevit, poteſtne ipſum abſolvere, ſi non habet facultatem abſolvendi à cenſuris.

Reſp. Si eſt diſpoſitus, & non fuerit declaratus excommunicatus, equidem poteſt ipſum abſolvere, quia excommunicatio contra tales non confitentes ſemel in anno, non eſt excommunicatio latæ ſententiæ in jure communi; & hoc eſt certiſſimum apud omnes ſcribentes.

TITULUS CLXXIV.

De Præcepto audiendi Sacrum.

Vide tit. de Attent. Int 1. tit. de Carcer. Int. 1. tit. de Epiſcop. &c. Int. 57 tit de Infirm. Int. 6. tit. de Intent. Int. 3. tit. de Occaſ. Int. 7. tit. de Orat. priv. Int. 2. 3. tit. de Pecc. Int. 17. 20 tit. de Pecc. mort. Int. 2.

1548 INter. 1. Satisfacitne præcepto audiendi Miſſam, qui illam audit à nominatim excommunicato, aut à publico Sacerdote concubinario?

Reſp. Dico primò, non ſatisfacere præcepto audiendi Miſſam, qui illam audit à Sacerdote excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando; nam Eccleſia non permittit, quòd in Sacris, & divinis communicemus cum excommunicato non tolerato, aut audiamus Sacrum Sacerdotis ſuſpenſi, aut interdicti vitandi; ac proindè qui hujuſmodi Miſſam audiret, non ſolùm peccaret mortaliter, ſed neque præcepto audiendi Miſſam ſatisfaceret, ut optimè docet Trullench. *in decal. tom. 1. lib. 3. dub. 6. n. 1.* & ex eo Diana *part.* 10. *tract.* 11 *reſol* 7. contra Dicaſtill. *de Sac. tom.* 1. *tract.* 4 *diſp.* 5. *dub.* 4. *nu.* 47 oppoſitum docentem. Dico 2. ſatisfacere præcepto audiendi Sacrum, qui illud audit à Sacerdote publico concubinario, dummodò non ſit denunciatus excommunicatus, aut ſuſpenſus; & ratio eſt, quia poſt Conc. Conſtantienſe, nemo excuſatur hoc titulo delicti Sacerdotis, niſi quando Sacerdos eſt nominatim excommunicatus, & denunciatus, vel publicus clerici percuſſor. Ita ex Valentia, Soto, & aliis firmat Dian. *loc. c.*

1549 Inter. 2. Qui audit Miſſam ſimul tempore à duobus Sacerdotibus, nempè initium ab uno, & ab alio finem, poteſtne dici, quòd præcepto de audiendo Sacro ſatisfaciat?

Reſp. Non deſunt Doctores pro affirmativa ſententia, ut videre licet apud Bonacinam *de Euchariſt. diſp.* 4 *quæſt. ult. punct.* 11. *ſub numer.* 13. Dianam *par.* 2. *tr.* 17. *reſ.* 18. *& par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 52 Sed oppoſitum eſt omninò certum, ideòque Innoc. XI. in ſuo Decr. hanc propoſitionem damnavit, videlicet: Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit: eſt propoſitio 53. inter reprobatas anno 1679.

1550 Inter. 3. Qui non poteſt audire integram Miſſam, teneturne audire ſaltem illam partem, quam poteſt?

Reſp. Nonnulli dicunt, non teneri, quia præceptum eſt de audienda Miſſa, & ſic de re individua, non verò de audienda parte: ergò ſi non poteſt totam Miſſam audire, non peccat, ſi non audit illam partem, quam commodè poteſt. Verùm hoc mihi non probatur, quia qui poteſt partem materiæ præceptę adimplere, non habet ſufficientem cauſam, qua eximatur ab obligatione illius partis adimplendæ: ergo peccat mortaliter, qui non audit illam partem Miſſæ, quam poteſt, modò pars ſit notabilis; nam qui non poteſt totum præceptum, ſed partem adimplere, peccat non adimplendo partem, quam poteſt. Ita docet Bonacina *de legib. diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *numer.* 4. & 8. Vide quod dixi *in titul.* 71. *de diſpenſ. ad Inter.* 13. *in fine, & in tit.* 105. *de Jejun. ad Int* 22.

1551 Inter. 4. Excuſanturne ab audienda Miſſa, qui ad Eccleſiam pervenerunt inchoata jam Miſſa in die feſto.

Reſp. Dico primò, quòd iſti tenentur aliam Miſſam audire, ſi adeſt copia Sacerdotis celebraturi; ſi autem non habent copiam alterius Sacerdotis, à quo Miſſam audire queant, debent audire illam partem Miſſæ, quam poſſunt, ut dixi in præcedenti reſponſione. Dico ſecundò, quòd ſi præviderunt fore, aut dubitare poterunt, ut non pervenirent opportunè ad Eccleſiam, ſcientes, aut ſaltem dubitantes non eſſe celebrandum aliud Sacrum, cui poſſent intereſſe, peccant mortaliter, quia ſe expoſuerint periculo non audiendi Miſſam; ſi verò per ipſos non ſtetit, ne Miſſam audiant, utique excuſantur, ut aliis relatis firmat Bonacin. *tom.* 1. *de Sac. diſp.* 4 *quæſt. ult. punct. ultim. num.* 11. & eſt communis ſententia.

1552 Inter. 5. Qui audit Miſſam è feneſtra domus, impletne præceptum audiendi Sacrum?

Reſp. Negativè reſpondet Diana *part.* 4. *tra.* 4. *reſol.* 154. cum Filliucio *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 7. *num.* 209 nam, qui è regione v. g. Feneſtræ, vel Portæ Eccleſiæ Miſſam audit, vel videt, non dicitur moraliter præſens, ideò non ſatisfacit: hanc ſententiam tenet etiam Portellus *in addit. ad dub. Regul. verb. Indulg num.* 8. & alii plures.

1553 Inter. 6. Satisfacitne præcepto audiendi Miſſam, qui eodem tempore recitat Officium Divinum, quod tenetur ex præcepto recitare, vel recitat pœnitentiam à Confeſſario injunctam.

Reſp. Eodem tempore & Miſſæ, & Officio ſatisfieri poſſe, docent Navar. *in Man. cap.* 21. *num.* 8. Corrad. *in reſp. part.* 1. *quæſ.* 198. Em.

Sà

Sà *verb. Miſſa auditio num.*2. Tolet.*lib. 6.cap.*6. *propè finem*, Layman *tom.*2. *lib.*4. *tr.*7.*cap.*3. *ſub num.*2. Bonac. *de Euch.diſp* 4. *quæſt.ultim. punct.* 11.*num.*25. & de Horis Canon. *diſp.*1. *quæſt.*3. *punct.*2. *§.*2. *num.*4. *Summ. Dian. verb. Miſſ.audire num.*14. *& part.*2 *tract.*12. *reſolut.* 2. *verſic. hac doctrina*, & alii plures apud ipſos. Et ita quoque dicunt hoc eſſe verum de pœnitentia à Confeſſario impoſita, ſcilicet quòd adimpleri poſſit, quando auditur ſacrum. Vide etiam Buſembaum *lib.*1 *tr.*2. *c.*3.*dub.*3. *& lib.*3. *tr.*3 *c.*1. *dub* 3 *num.*4. Et ratio eſt, quia iſta ad unum, & eundem finem ordinantur. Patet igitur Reſponſio ad Interrogationem. Tamen ſine aliqua juſta, & rationabili cauſa, puta itineris, infirmitatis, vel alicujus magni momenti negotii peragendi &c. videtur meliùs fore, ſi attenderet potiùs ad myſteria miſſæ, aut ſaltem ad ea, quæ in Evangelio, & Epiſtola dicuntur, ut ait Tolet. loco ſupracit. cui libenter ſubſcribo, cum ſit optimum conſilium.

1554 Inter. 7. Quænam diſtantia ab Eccleſia excuſat, ut quis non teneatur illam adire ad audiendam Miſſam in diebus feſtis?

Reſp. Fateor non poſſe dari certam regulam in hoc caſu, ideòque judicio prudentis relinquendum eſt circa diſtantiam, habita ratione loci, temporis, & perſonæ. Bonac. *de Sacr. diſput.*4. *quæſt.ult. punct. ult. num.* 12. ſex, aut ſeptem milliaria aſſignat, & poſtea ſubdit: Tamen fieri poteſt, ut qui tempore ſudo, & ſereno non excuſatur ob ſpatium duorum milliarium, excuſetur tempore nivis, aut magnæ pluviæ. Itaque dicendum mihi videtur cum Dicaſtillo *de Sac.tom.*1 *tr.*5.*c. dub.*10.*num.* 181. *& ſeqq.* in caſu quo tempus ſit ſerenum, nec pluit, aut ningit notabiliter, non excuſari duobus tantùm milliaribus diſtantem à loco Miſſæ, etiam ſi iter pedibus conficere debeat: Fœminæ verò delicatæ, & alicujus authoritatis, non tenentur pedeſtres ire ad audiendam Miſſam ultra unum milliare, nec aliæ fœminæ, niſi fortè ruſticæ ſint, tempore hyemis, aut æſtus ultra unum milliare cum dimidio. Quando autem notabiliter pluit, aut ningit, etiam perſonæ, quæ ſunt laboribus conſuetę poſſunt excuſari ad quærendum Sacrum ultra mille quingentos paſſus, id eſt ultra unum milliare cum dimidio. Nota tamen, quòd non eſt eadem ratio de itinere pedeſtri, ac equeſtri. Unde quia in itinere equeſtri minùs laboratur, ideòque ſaltem diſtantia trium milliarium cum dimidio eſt neceſſaria ad excuſandum ab auditione Miſſæ. Vide Dianam *p.*10. *tra.*11.*reſ.*8. *& tract.*15.*reſ.*35. qui plures DD congerit diverſè ſentientes, & ſuam profert ſententiam, quæ mihi valdè probabilis videtur.

1555 Inter. 8. Qui habet curam infirmi, peccatne omittendo Miſſam in die feſto?

Reſp. Omnes Doctores dicunt, quòd non peccat, quia charitatis opus excuſat à Miſſa audienda, modò tamen infirmitas ſit periculoſa, & nullus alius ſit domi, qui aſſiſtat infirmo. DD. pro hac ſententia citat Bonac. *ſupr. n.*3. & de communi teſtatur Caſſinus à S.Elia *in Arbor.opin.moral.verb. Audiens §.*5.*n.*55.

1556 Inter 9. Fœmina honeſta, quæ veſte conveniente ſuæ perſonæ, aut ſocia caret, peccatne mortaliter non audiendo Miſſam de præcepto?

Reſp. Si commodè veſtem, aut ſociam habere non poteſt, & credat irrideri, & magno pudore ſuffundi, certò ab audienda Miſſa excuſatur, & conſequenter non peccat illam non audiendo. Navar. *in man.c.*21 *num.*3. Em.Sà *verb Miſſæ auditio n.* 3. Bonac. *ubi ſuprà n.*8. & alii plures penes ipſum.

1557 Inter. 10. Matres, & Nutrices, quæ non poſſunt infantulos domi relinquere, tenenturne Miſſam audire in diebus feſtis?

Reſp. Si infantes nimiùm ſtrepitoſi ſint, & nimis proni ad planctum, ut ferè ſemper contingit, excuſantur à Doctoribus Matres, Nutrices, & omnes, quibus credita eſt cura parvulorum, quos non poſſunt domi relinquere abſque probabili alicujus damni periculo, aut ſecum ferre ad Eccleſiam abſque gravi Celebrantis, vel adſtantium perturbatione, & moleſtia; ſed hoc intelligendum eſt, modò Matres, ſive Nutrices, non habeant, neque invenire poſſint perſonam, cui Infantes ſuos commendent, uſque dum Miſſam audire queant. Vide Navar *in man. c.*21 *num.*3. Layman *lib* 4.*tr.*7.*c.*4.*nu.*3 *verſ. cauſa verum*, Trullen.*in decal tom.*1. *lib.*3.*c.*1.*dub* 9. *num.*5. Leandrum *de præcept. Eccl tr.*2.*diſp.*2. *q.*28. & alios apud Dianam *part.*10.*tr.* 15.*reſ.*36. & Bonacinam *loco proximè cit nu* 5.

1558 Inter. 11. Peccantne Paſtores non audientes Miſſam in die feſto?

Reſp. Quando non poſſunt ſine periculo gregis, aut gravis damni, Miſſam audire, non peccant illam non audiendo, quia præceptum non obligat in tali caſu. Verùm eſt tamen teneri ſe viciſſim adjuvare, ita ut unus Eccleſiam adeat, altero cuſtodiente gregem; eo verò redeunte, alter ad Miſſam accedat, modò ſuperſit alia Miſſa dicenda. Ita ex Azorio, Henriquez, Suarez, & Conincho, docet, Bonac. *loco ſupra cit.num.*6. & eſt communis ſententia.

1559 Inter. 12. Quænam ſunt juſtæ cauſæ, quæ excuſant fideles ab audienda Miſſa in diebus feſtis?

Reſp. Sunt iſtæ, ut videre eſt apud Bonac. *ibid. de Sac. diſp.* 4. *quæſt. ult. punct. ult.* Prima eſt impotentia, tam phyſica, quàm moralis; ſecunda grave damnum, tam corporale, quàm ſpirituale, proprium, vel alienum. Itaque juſtum, & probabile periculum notabilis mali, in vita, in honore, aut in bonis, excuſat ab auditione Miſſæ, quia præcepta humana cum tanto incommodo minimè obligant. Ita docent Tambur. *in decal. lib.* 4 *cap.* 2. *§.* 2. *num.* 5. Marchinus *de Ordin. tract.* 5. *part.* 8. *cap.* 17. *n.* 19. quibus ſubſcribit Caſſinus *ubi ſuprà verb. Audiens §.* 5. *n.* 51.

TITULUS CLXXV.

De Prælatis Regularibus.

Vide tit. de Abſol. à Cenſ. Int. 2. 8 *tit. de Abſol. à reſerv. Int.* 17. *& ad Quæſ.* 1 *tit. de Ætat. &c. Int.* 6. *tit. de Cenſur. &c. Int.* 4. *tit. de Concionat. &c. Int.* 4 *tit de Correct. Int.* 4. *tit. de Diſpenſat. Inter.* 10. 12. *tit. de Elect. &c. Inter.* 3 *tit. de Epiſcopat. &c. Int.* 35. 50 *tit. de Fid. prof. In.* 1. 2. *tit. de Hæreſ. &c. Int.* 5 *tit. de Infirm. Int. ult. tit. de Ingreſſ. in Mon. &c. Int.* 5. *& ſeqq. tit de Irreg. ad Quæſ.* 1 *tit. de lib. prob. Int.* 10. *tit. de Novit. Inter. ultim. titul. de Præc. Int.* 4. *tit. de Regul. &c. Inter.* 32. 103. 105 *tit. de Relig. aliq. partic. Inter.* 5. *& ad Quæſ.* 2 *tit. de Reſid. Int. ult. tit. de Sac. Inter.* 12. *tit. de Sig. Confeſ. Int.* 20 *tit. de Subdit. Int.* 1. 2. *tit. de Teſtam. Relig. Int. ult tit. de Val. Confeſ. Int.* 16. 17 *tit. de Viſit.*

1560 INter. 1. Prælati Regulares poſſuntne exercere Juriſdictionem circa ſuos ſubditos, in quocumque territorio exiſtant?

Reſp. De hoc nullus dubitat; nam Prælati Regulares, qui non habent juriſdictionem cum territorio (ut quidam Abbates) habent immediatè juriſdictionem in perſonas Religioſorum, & cenſentur habere totum mundum pro territorio; & hęc eſt communis ſententia, quia cum nullum habeant territorium, ideòque uſum juriſdictionis, quem habent in proprios ſubditos, exercere poſſunt ubique. Vide Bonac. *de clauſ. qu.* 2 *pun.* 11. *§.* 3. *n.* 1. Lezanam *tom.* 1 *par.* 1 *cap.* 16 *nu.* 16. Dianam *in Summ. verb. Prælati Regul. nu.* 57. Imò docent aliqui, Prælatum Regularem capere poſſe ſubditum ſuum, etiam non implorando brachio Judicis Sæcularis, vel Epiſcopi. Ita Cornejo, Villalobos, Coninchus, Sayrus, Cordonus, Præpoſitus, & Ugolinus, quos dat, & ſequitur idem Diana *par.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 34. *prope finem*, addens cum Ugolino, hæc locum non habere, ubi Prelati Regulares juriſdictionem cum territorio habent.

1561 Inter. 2. Prælati Regulares poſſuntne, ut Epiſcopi, uti privilegio diſpenſandi, & abſolvendi circa ſuos ſubditos.

Reſp. Dico, quòd omnes Prælati Regulares etiam locales Religionum exemptarum erga Religioſos ſibi ſubditos gaudent hoc privilegio abſolvendi, & diſpenſandi ſicut Epiſcopi, & hæc facultas fuit ipſis conceſſa à B. Pio V. in ſua Conſt. incip. Romanus Pontifex, edita die 21. Julii 1571. prout tradunt Rodriquez *de qq. Regul. tom.* 1. *qu.* 61 *art.* 9. Rodericus *in Compen. qq. Regul. reſolut.* 52. *numer.* 23. Joannes della Crux *de ſtatu Relig. lib.* 1. *cap.* 6. *dub.* 16. & hanc ſententiam tenent Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 2. *num.* 13. Barboſ. *de poteſt. Epiſc part.* 2. *alleg.* 39. *num.* 18. & in Collect. ad Trident. *ſeſſ* 24 *cap.* 6. *de reformat. numer.* 8. Diana *part.* 7 *tract.* 2. *reſol.* 5. *& part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 211 & alii apud ipſos, contra nonnullos alios oppoſitum ſentientes. Sed vide Lezanam *tom.* 1 *part.* 1 *cap.* 17. *num.* 2. 31. *&* 40. & totum capitulum, ſi plura ſcire deſideras; & nota id, quod dixi ſuprà *in tit.* 102 *de Hæreſ &c. ad Interrog.* 5. ſcilicet non poſſe ſuos ſubditos abſolvere ab hæreſi externa, quamvis occulta, ſuper quam nec Epiſcopus poteſt abſolvere.

1562 Inter. 3. Superior poteſtne tuta conſcientia diſpenſare in dubio, an cauſa ſit juſta vel non?

Reſp. Bonac. *de leg. diſp.* 1 *quæſt.* 2 *punct.* 3 *num.* 7. docet Superiorem peccare, quia ſe exponit periculo diſpenſandi ſine cauſa. Tamen mihi videtur probabilius poſſe tuta conſcientia diſpenſare, quia in dubio in benigniorem, & clementiorem partem inclinandum eſt; & ita petit ſuave Eccleſiæ, & Religionis regimen, aliàs multorum ſcrupulorum occaſionibus eſſet Superiorum poteſtas expoſita, & vix auderent diſpenſare, ſi ad cauſas ſolas certas eorum poteſtas extenderetur; & ita puto tenendum cum Sanchez *in Sum. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 45. *num.* 10. Cajet. 2. 2. *quæſtion.* 147. *art.* 4. Sylv. *verb. diſpenſatio quaſ.* 14 *cap.* 10. Lezan. *tom.* 2. *verb. Prælati num.* 14. Dian. *part.* 1 *tract.* 10. *reſolut.* 31. *& part* 4 *tract* 4. *reſol.* 34. qui plures concordantes adducit. Poteſtas enim diſpenſandi competit Prelatis, & Superioribus in utilitatem, & commodum ſubditorum; unde ſicut quilibet aliorũ neceſſitati tenetur ſuccurrere, ſic à fortiori Superiores

per

per diſpenſationem neceſſitati ſubditorum conſulere debent, etiam, quando cauſa fuerit dubia, quia ut ſuprà dixi *in tit. de Jejunio ad Int.* 25. ipſi diſpenſando juſtam efficiunt: *in cap. conſiderandum*, 50 *diſt.* dicitur, magnæ eſſe actum pietatis diſpenſationem cognoſcimus: ergo cum diſpenſatio ſit magnæ pietatis actus, videtur extendenda ad caſum, in quo ſuperior dubitat, utrum cauſa diſpenſationis ſit juſta, vel non. Et ita pluribus relatis concludit Sanchez *in Opuſc. tom. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 6. num* 2.

1567 Inter. 4. Poteſtne licitè Superior Regularis diſpenſare cum ſuis Religioſis circa obligationem recitandi Horas Canonicas?

Reſp. Affirmat Diana *part. 2. tract. 12. reſ. 19.* ſi tamen habeat aliquam juſtam, & rationabilem cauſam diſpenſandi; ſed hoc intelligendum eſt ſolùm cum illis, qui tantummodò ratione profeſſionis Divinum Officium recitare tenentur, non autem cum illis, qui ſunt in Sacris Ordinibus conſtituti; nam onus Divini Officii eſt de jure communi Eccleſiaſtico, quapropter nec Epiſcopus per ſe loquendo poteſt diſpenſare cum ſuis ſubditis Sacris Ordinibus initiatis, quia in jure communi diſpenſandi facultatem non habet. Ita Bonac. *de Horis Can. diſp. 1 q 1 punct. 2. n. 5. in fin. & q. 2. pun* 2. *n* 9 *& qu. 4 punct. 3. n.* 2 His tamen non obſtantibus puto poſſe Epiſcopum ad tempus diſpenſare cum ſuis ſubditis in præceptis Eccleſiaſticis, rationabili cauſa ſubſiſtente, niſi ſpecialiter lege, vel conſuetudine expreſsè prohibeatur, ut patet *ex Clem. ne Romani, de elect. cum Gloſſ. ibi & cap. unico de ætate, & qualitate præficiend. in 6.* ergo & id facere poſſunt Prælati Regulares cum ſibi inferioribus, quia habent authoritatem quaſi Epiſcopalem. Ita docet Lezana *tom. 1 part. 1 cap. 12. n. 28. propè finem & cap. 17. nu. 55.* Vide igitur quod dixi *in tit. 104. de Hor. Can. & Offic. Div. ad Int. 6.* Allozam *verb. Horæ Can. ſect. 3. num. 3. & tit. 71. ad Int. 10. & 12.*

1464 Inter. 5. Poſſuntne tuta conſcientia Superiores Regulares diſpenſare cum ſibi Subditis, qui litteris incumbunt docendo, aut mala valetudine laborant, quoad aſſiſtentiam in Choro, & quoad jejunia Religionis?

Reſp. Dico primò, quòd Religioſis infirmis aut valetudinariis, omnis clementia, & charitas debetur; nam Sacri Canones nullo modo permittunt ſeverè agi cum infirmitate laborantibus; colligitur *ex toto tit. de Cleric. ægrot. vel debilit.* & alibi: Ægroti enim merentur ſibi rigorem diſciplinæ Religioſæ relaxari; argum. *cap. unico ubi gloſ. in verb. Perpetuò de Cler. ægrot. in 6. cap. de Rectoribus 3. cap. ex part. 5. eodem tit.* Et ubi infirmitas, ſenectus, vel ſimilis alia ratio urgeat, ab obſervantia regulari aliqualiter diſcedere Religioſo licet. Lezana *tom. 1 part 2. cap. 12. ſub num.* 13 Tandem neceſſe eſt, ut corpore non ſani ſupportentur in cunctis oneribus Religionis: Vide *cap. Diſpenſationes 1. quæſt 7.* & favent DD. communiter, cum ſit compertum apud omnes, benignam eſſe legem Dei, ac proindè leges Religionum debere eſſe ſalis diſcretione conditas. Dico 2. Prælatos Regulares teneri, citra diſciplinæ, & obſervantiæ regularis jacturam, omnem ſtudendi commoditatem ſubditis tribuere: Studia enim litterarum (inquit Fagnan. *in cap. Cæterùm de reſcrip. num.* 33.) ad communem pertinent utilitatem, uti procæ. Gregorii *verſic. Ad communem*, tum maximè quia Eccleſia plurimùm indiget viris litteratis non autem aſinis ferratis, ut ex Joan. Monach. *in cap. cum ex eo, de elect. in 6.* refert Pax Jordanus *tom. 1. lib. 1. tit. 19. nu. 11.* conſequenter aliquas exemptiones iis præſertim concedere debent, qui litteris incumbunt alios docendo; ſiquidem *in cap. quia nonnulli, & c. ſuper ſpecula, de Magiſtris*, conceditur ſtudentibus, ut exempti eſſe poſſint à reſidentia, & percipere fructus Beneficii, & hoc, ut commodiùs ſtudiis vacent. Jure meritò igitur habetur ex Decretis Clem. VIII. pro refor. Regul. poſſe Superiores cum ægrotis, & ſtudiorum cauſa legitimè impeditis, licitè diſpenſare. De ægrotis intelligunt DD tam temporalibus, quàm perpetuis, juxta leg. *Præter, ff. de vacat. & exact. Mun.* inter quos meritò numerantur etiam ſenes, *juxta leg. ſemper ff. de jure imm.* Studiorum verò cauſa legitimè impediti cêſentur Regentes actuales, & Lectores, necnon qui libros imprimunt, vel ad confutandos hæreticos ſtudent. Habetur ex eadem *leg ſemper §. Negotiatores eod. tit.* & docet Peyrinus *tom. 3. in Conſtit. 10. Clem. VIII. §. 10. nu. 3. & 4.* Prætereà viri litterati præ aliis pignorandi ſunt, & talis honor non ſolùm conſiſtere debet in extrinſeca reverentia, ſed etiam illos fovendo, in quibuſvis occaſionibus benefaciendo, ac plus, & pluſquam aliis de bonis temporalibus Monaſterii religioſè, & modeſtè tribuendo, ita tamen, ut alii non indigeant. Merentibus enim convenit virtutum merita tribuere, ut ex diverſis juribus probat idem Peyrinus *to. 2. de Prælato q. 2. cap. 2. num. 74. & 75.* addens inſuper, quod qui abiiciunt Viros litteratos, & doctos, ſtatim ignorantiſſimos ſe eſſe, proteſtantur &c. Alia plura videnda relinquo apud eumdem

Authorem, & alios mox citandos, ne contra conſuetum meæ brevitatis inſtitutum facere videar. Concludendum eſt igitur Superiores in caſu noſtro non ſolùm poſſe, ſed teneri cum præfatis ſenibus, infirmis, aut litteratis diſpenſare Vide Sylv. *verb. diſpenſatio n.* 3. Em. Sà *eod. verb. num.* 2. Miranda *in man. tom.* 5. *quæſt.* 25 *art.* 5. *concl.* 2. & *quæſt.* 30. *art.* 5. & 6. *concl.* 2. Peyrin. *tom.* 1. *de Subdito qu.* 1. *c.* 8. §. 5. *per totum*, Lezanam *tom* 1 *part cap.* 7. *n.* 29. & *c.* 18. *num.* 70. & *tom* 4. *conſ.* 7. *numer.* 13. & alios *in verb. diſpenſatio*. Vide etiam quæ dixi *in hoc tit ad Inter.* 3.

1565 Inter. 6. Poſſuntne licitè Superiores locales Regularium diſpenſare in obſervantiis Regulæ, & Conſtitutionum ſuę Religionis non conſtituentibus eſſentialiter ſtatum Religionis in communi, vel particulari?

Reſp. Poteſtas diſpenſandi de Jure communi competit omnibus Prælatis, ſive infirmis, ſive ſupremis, cum omnes habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; ac proindè dicendum eſt in caſu noſtro poſſe dictos Superiores locales diſpenſare juſta ſubſiſtente cauſa in omnibus obſervantiis Religionis conſtituentibus eſſentialiter ſtatum Religionis in communi, vel in particulari: & hoc ſanè deducitur *ex cap cum ad Monaſterium de ſtatu Monach* licèt à contrario ſenſu, & ex textu *in can. Monachum cum Gloſ. Notabili* 20. *qu.* 5. & ex Conc. Trident *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap* 1. & tandem *ex cap. fin. de pœnitent. & remiſ.* & tradunt Abbas *in dicto cap. cum ad Monaſterium num.* 26. Card. *ibid.* Sylveſt. *verbo Diſpenſatio numer.* 20. *quæſt.* 14. *caſu* 7. & 9. Angelus *eodem verbo num.* 8. Suarez *tom.* 4. *de Religione tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 25. & 41 Rodriquez *tom.* 1. *qu. Regul. qu.* 26. *art.* 1. Miranda *tom.* 2. *man. quæſt.* 9. *art.* 6. *concluſ.* 3. Pellizzarius *in man. tract.* 9. *cap.* 3. *ſect.* 4. *num.* 188. Tamburinus *de jure Abbat. tom.* 3. *diſput.* 12. *quæſit.* 11. *numer.* 4. Lezana *tom* 1. *part.* 1. *cap.* 7. *num.* 29. & *cap.* 8. *num.* 22. & *cap.* 18. *numer.* 54. & *tom.* 4. *conſult.* 6. *per totum*; & tandem ita declaraſſe Sixtum IV. in ſua Conſtit. data idibus Decembris 1475. teſtatur idem Tambur. *loco cit.* Caſus verò, in quibus poſſunt licitè diſpenſare pręfati Superiores, ſunt tempus, utilitas, qualitas perſonæ, neceſſitas, pietas, evitatio ſcandali, & evitatio offenſæ. Vide Peyrinum *tom.* 1. *de Relig. ſubdito quæſt.* 1. *cap.* 8. §. 5. & Lezanam *tom.* 4. *conſ.* 6. *à num.* 10. *uſque ad num.* 17. & alios apud ipſos. Concludendum eſt igitur, rectè in omnibus caſibus, ſaltem levibus, frequentibus, & propriis alicujus Monaſterii poſſe dictos Prælatos diſpenſare rationabili ſubſiſtente cauſa; quia ſi ipſis talis facultas diſpenſandi non eſſet conceſſa, non eſſet ſufficienter Regulari vitæ proviſum. Suarez *ubi ſuprà num.* 26. Nam ſi oportet in dictis caſibus ad Superiorem Prælatum recurrere, eſſet intolerabile, aſperum, vel durum, tantum tempus expectare. Vide igitur, quæ dixi *in tit.* 71 *ad Int.* 12. ubi egi de caſibus, in quibus Prælati Regulares diſpenſare poſſunt in legibus Pontificiis.

1566 Inter. 7. Poteſtne Prælatus Superior diſpenſare circa pœnas impoſitas à Prælato inferiori, ipſo renuente, vel eximere ſubditum ab obedientia Prioris, Guardiani, Rectoris, Provincialis &c.

Reſp. Dico primò, non poſse; & hoc deducitur ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 1. & docet Caſtropalaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſput.* 5. *punct.* 6. *num.* 13. & alii communiter: & ratio eſt, ne auctoritas dicti Prælati inferioris contemnatur à Subditis. Vide Rodriquez *de qq. regul. tom.* 1. *quæſt.* 22. *art.* 8. qui tamen rectè notat, ſi Prælatus inferior finierit Officium ſuum, tunc poſse Provincialem, aut Generalem, ſubditum condemnatum à Priore, Guardiano, Rectore &c. abſolvere, nulla requiſita licentia à Priore, ſeu Guardiano moderno, quia tunc auctoritas Prælati, qui condemnavit, non contemnitur, cum non ſit ampliùs Superior; & hoc idem affirmat Leander à Murcia *in qq. regul. cap.* 4. *ſuper cap.* 8. *regul. num.* 5. qui benè addit, niſi fuerit à Subdito interpoſita appellatio, & imploratum officium majoris Prælati; nam tunc cenſetur cauſa ipſi devoluta. Vide Dianam *art.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 31. & Lezanam *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 4. *num.* 34. & *tom.* 2. *verb. Prælatus Regularis ſub numer.* 16. Dico ſecundò, contra Pellizarium *in Man. regul. tom.* 1. *tract.* 4. *ſect.* 5. *numer.* 167. non poſse Prælatum majorem, utpotè Generalem, aut Provincialem, eximere Subditum ab obedientia inferioris Prælati, ut docent Sylveſter, Miranda, Peregrinus, Rodriquez, & Lezana citati à Pellizario *ubi ſuprà*, & conſentiunt Bordonus *in conſ. reg tom.* 2. *reſ.* 80. *num.* 49. Portellus *in dub. reg. verb. Generalis nu.* 3. Leander à Murcia *loco cit.* & Peyrinus *in Conſt.* 5. *Julii* 11. *nu.* 6. quibus ſubſcribit Diana *part.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 38 & fatetur hanc ſententiam eſse communem, & ſolùm admittit, poſse Generalem facere aliquam gratiam alicui Subdito, ut v.g. non accedat ad Matutinum, vel non comedat in Refectorio, aut non legat in Menſa, & ſimilibus. Vide Lezanam *tom.* 1. *p.* 1. *cap.* 18. *n.* 23. 54. & 70.

1567 Inter. 8. Poteſtne Generalis diſpenſare in voto vitæ Quadrageſimalis Minimorum, Redemptionis captivorum, & non accep-

ptan-

ptandi Prælaturas cum Patribus hujus noſtræ Congregationis, & aliis, qui tale votum emittunt?

Reſp. Dico, quòd ſupradicta vota non poſſunt per Generalem diſpenſari irritari, aut commutari, quia dicta vota ſunt annexa ei ſtatui Religioſo, & à Papa confirmato, & conſequenter ſunt indiſpenſabilia per Prælatos Religionis, ut benè probat Suarez *tom*.4. *de Relig.lib*.2.*cap*.12 *à n*.28. Caſtropalao *tom*.3.*tract*.15. *diſp*.2. *pun*.8. *n*. 5.Layman.*lib*.4. *tract* 4 *cap*.7. *num*.6 *aſſert*.5. *in fine*, Portellus *verb.Voti irritatio num*.68. Tambur.*de Jure Abbat*. *tom*.3. *diſput*.4.*quæſt* 8.*cap*. 2. *dub*.37.*nu*.7. Bordonus *in Conſiliis Regul. reſolut*.14. *num*. 24. quibus adſtipulatur Diana *parte* 6. *tract*. 8. *reſolut*.34. ubi egregiè contra Mirandam hanc ſuſtinet ſententiam, & meritò; ac proindè non poteſt Generalis Religioſo voventi humilitatem præcipere, ut Epiſcopatum acceptet.

1568 Interrogat. 9. Generales Religionum poſſuntne excipere Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, abſque Epiſcopi loci licentia? vel ſaltem Confeſſiones ſæcularium?

Reſp. Non poſſunt Generales audire Confeſſiones Monialium ſuorum Ordinum ſine ſpeciali deputatione Epiſcopi. Ita docet Bordonus *in conſ. Regul. tom*. 1. *reſ*. 5. *quæſt*. 1. *num*. 1. Squillante *de privil. Epiſc par*. 3. *cap*. 39. *num*.17. Novarius *in ſumm. Bullar. tom*.2. *rubr. de Epiſcoporum privil.* & ita declaraſſe S Congregationem teſtatur Gavantus *in man. Epiſcop. verb. Monialium cura ſpirit. poſt num*. 39. *in addit*. Vide Dianam *par*. 9. *tr*. 6. *reſ*.49. & *tr*.8. *reſ*. 51. Nec Confeſſiones ſæcularium audire poſſunt abſque Ordinarii loci approbatione, ut docet Leander *de Sacr.tom*.1. *tr*. 5. *diſput*. 11. *quæſt*. 63. & Diana *par*. 10. *tr*. 14. *reſ*. 8. Nec audiendi ſunt, qui oppoſitum docent.

1569 Interrogat. 10. Generales Religionum debentne approbari pro audiendis Confeſſionibus Sæcularium abſque examine?

Reſp. Bordonus *in conſ.Regul. tom*.2. *reſ*. 80. *qu*.9. *num*.18. putat, quòd Generales Ordinum ſint approbandi ſine examine, quia idoneitas præſumitur includi in eminentia Officii Generalatus. At Diana *part* 10. *tr*.14. *reſol*.6. *ſub verſ.nota etiam hic obiter*, fatetur ſibi non placere, cum major idoneitas præſumi debeat in publicis profeſſoribus Sac. Theologiæ, utpotè Salmanticenſibus, Complutenſibus, Sorboniſtis, Lovanienſibus, &c. quàm in Generalibus Religionum, & tamen dicti publici profeſſores ſubiiciendi ſunt approbationi, & examini Epiſcoporum: ergo & Generales, & Provinciales, & alii hujuſmodi Superiores Religionum, qui actu ſunt, & fuerunt, examinandi erunt. Nam Superioris officium, neminem facit doctum; imò aliquando ad munera Religionis aſſumuntur quidam, quibus multum reſtat ſciendum, ut muneri ſuo rectè ſatisfacere valeant. Incedit enim hoc eodem modo cum ſententia S. Gregorii Papæ *lib* 4. *cap*. 5. *in lib.Regum* 1. *cap*.10. ubi ſic inquit: *Plerumque culmen Prælationis accipiunt,qui in charitate Dei, & proximi perfecti non ſunt*. Vide in Breviario Domin. 3. poſt Pentecoſt. lectiones 2. Nocturni; Leandrum *de Sacram. tom*. 1. *tr*. 5. *diſput*.11. *quæſt*.62. & me ipſum *in tit*. 86. *de Exam. quoad Scientiam, & Doctrinam, ad Interrog*.1. & 2. & *in titul*. 160. *de Paroch.ad Interrogat*. 7.

1570 Interrogat. 11. Poſſuntne Prælati Regulares vota ſuorum Religioſorum irritare? & qui ſunt iſti Prælati, quibus competit hujuſmodi facultas irritandi vota?

Reſp. Dico primò, quòd exceptis tribus votis ſubſtantialibus, & aliquibus aliis, quæ emittuntur in profeſſione juxtà Conſtitutiones Religionum à Pontifice approbatas, & excepto itidem voto arctioris Religionis, omnia Religioſorum vota irritari poſſunt à Prælato Regulari, quia ſicut nec ſervus, ita nec Religioſus aliquod votum emittere poteſt abſque conſenſu ſui Superioris; nec ullum Religioſi votum eſſe firmum abſque Superioris conſenſu, tradunt innumeri Doctores,& ratio ipſa ſuadet,nam voluntas Religioſi debet eſſe omninò ſubjecta Superiori, & dependens ab ipſius voluntate in omnibus ad rectam uitæ directionem pertinentibus, ac proinde in nouis obligationibus ſuſcipiendis; & ita docent Sanctus Thomas 2.2. *q*. 88. *art*.8.*ad* 3.& *in* 4.*diſt*.38. *qu*.1. *art*. 1. *qu. ult. ad* 3.Sylu.*verb.Votum* 3. *qu*.3. Azor. *tom*.1. *lib*.11. *cap*.16. *qu*.8.& *cap*.17. *quæſt*. 9. Nauar. & alii multi, quos refert, & ſequitur Sanch.*tom*.1. *par*.2 *lib* 4.*cap*.33.*n*.7.Bonac.*de Prac.Decal. diſp*. 4.*quæſt* 2.*pun*.7. *§*.2.*nu*.26 Emman.Sà *verb.Voti irritatio nu*.1 Lezana *tom*.1 *par*.1.*cap*.18.*n*.47. & alii penes ipſos: Religioſus enim cenſetur ut impubes. Dico ſecundò, poteſtatem irritandi uota Religioſorum competere quibuſcunque Prælatis Regularibus,ut ſunt Generales, Prouinciales, Priores, Guardiani, Rectores, &c.hi enim omnes ſunt uerè Prælati ut docet ipſe Sanch ibid.n.15.cęterique DD. 8. idem dicendum eſt de Vicariis in capite, & de aliis, qui in abſentia Superioris localis

ejus

ejus vices gerunt, ita ut tota Conventus gubernatio ad ipſos ſpectet. Vide Bonac. ibid. nu. 31.

1571 Inter. 12. Poteſtne licitè Superior irritare votum Religioſi, poſtquam in illud conſenſit, vel illud confirmavit?

Reſp. Dicunt Doctores, quòd ſic; ſed ſi hoc ſine juſta cauſa facit, peccet venialiter tantùm, juxtà aliquorum ſententiam; nam aliqui dicunt peccatum eſſe mortale, ut Sanchez ubi ſuprà cap. 27. nu 32. & alii ab ipſo relati, dummodò tamen materia voti ſit gravis. Mihi tamen magis placet ſententia Bonacin. loco ſupra cit. num. 29. ſcilicet eſſe tantummodò veniale, etiamſi materia voti ſit gravis; & ratio eſt, quia Superior irritando non violat votum, cum ipſe non emiſerit votum, nec eſt cauſa violationis voti, cum per irritationem auferat voti obligationem. Cæterùm irritatio tenet, nec peccat ſubditus non adimplendo votum. Sylveſt. *verb. Votum 4. qu. 2.* Cajetanus *in Summ. verb. Voti diſpenſatio.* Tolet. *lib.* 4. *cap.* 18. *ſub nu.* 2. Emmanuel Sà locó ſupracitat. num. 2. Lezana *cap.* 18. *nu.* 47. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. ubi ſupr. n. 29.

1572 Inter. 13. Poteſtne Prælatus Regularis irritare vota novitiorum? & quid de Monialibus Novitiis?

Reſp. Abſolutè loquendo non poſſunt vota novitiorum irritare, præſertim vota realia; perſonalia verò poſſunt irritare, ſed indirectè, ſcilicet ſuſpendendo ea vota, quatenùs gubernationi, & convenienti Ordinis regimini obviant. Ita docet Bonacina ubi ſuprà numer. 32. Sanchez loco cit. cap. 33. num. 32. Candidus, Facundez, & Bordonus, quibus ſubſcribit Lezana *tom. 2. verb. Novitii numer* 37. quam poteſtatem habent etiam eorum Magiſtri, cum habeant plenam, & abſolutam poteſtatem circa novitiorum inſtitutionem, ac novitiatus regimen, ut patet ex Decretis Clemen. VIII. pro Inſtitutione novit. Sed nota quòd per retroceſſionem à Religione dicta vota novitiorum reviviſcunt, ita ut ſi è Religione exeant, ad illa vota remaneant obligati ſicut priùs, ut optimè ex aliis firmat ipſe Lezana ibidem. Et hoc quod dictum eſt de novitiis, dicendum eſt etiam de Monialibus; militat enim eadem ratio. Ideò notent hæc utriuſque ſexus ſuperiores.

1573 Inter. 14. Vota, quæ Epiſcopus emiſit, dum erat Religioſus, poſſuntne à Prælato Regulari irritari?

Reſp. Ad irritandum votum requiritur poteſtas dominativa erga ſibi ſubditum, ut ego breviter dixi *in titulo* 70. *de Different. ad Interr.* 28. Sed Regularis poſt adeptum Epiſcopatum, non eſt ampliùs ſubjectus Prælato Regulari, ſed immediatè Summo Pontifici: ergò non poſſunt illa vota à Prælato Regulari irritari, ut docent Caſtro Palaus *tom.* 3. *tr.* 14. *diſp.* 2. *pun.* 3. §. 3. *n.* 3. Layman *in Theol. Moral. lib.* 4. *tr.* 4. *cap.* 7. *nu.* 11. & Trullench. *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap* 2. *dub.* 32. *nu.* 12 qui citat Sanchez, & Suarez, quibus ſe ſubſcribit Diana *p.* 6. *tr.* 7. *reſ* 26.

1574 Interrog. 15. Superiores locales Regularium, poſſuntne confiteri cum Confeſſario extraneo, qui non ſit ab Ordinario approbatus, quamvis non ſint extra Conventum?

Reſp. Dicunt Doctores infrà citandi, quòd Snperiores locales, utpotè Priores, Guardiani, Præpoſiti, Rectores, & quovis alio nomine appellentur, licèt ſint ſubordinati Generalibus, & Provincialibus, tamen ſunt exempti, veri Prælati, & Paſtores Ordinarii ſuorum Religioſorum. Ità Sylveſter *verb. Prælatus quæſt.* 2. *& verb. dignitas num.* 1. Emm. Sà *verb. Præl. nu.* 1. Navar. *comment.* 2. *de Regul. num.* 36. *& comment.* 3. *nu.* 4. Suar. *tom* 4. *de Religione tr.* 8. *lib.* 2. *cap* 2. *&* 13 Armilla *verb. Abſolutio n.* 15. Diana *par* 3. *tr.* 2. *reſ* 2. Summa Diana *verb. Prælat. Regul. nu.* 47. Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 18. *num.* 2. Marcus Leo *in praxi ad litter. major. pœnit. par.* 4. *fol.* 403 *verſ. Religioſo viro, & fol.* 400. *verſ Præmittendum*, Buſembaum *lib.* 6. *tr.* 4. *cap.* 2. *dub.* 3. & alii.Ettereà Superiores locales non ſolùm ſunt Prælati habentes in ſuos ſubditos ordinariam juriſdictionem, ſed habent etiam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ut tradunt Doctores communiter *in Clement.* 1. *de rebus Eccleſiæ non alienandis in verbo Proprii*, & habetur *ex cap. Abbatis de Privil. in* 6. Suarez *ubi ſupra cap.* 2. *n.* 13. *&* 14. Lezana loco citat. nu. 2. Et ideò, quia ſunt veri Prælati, poſſunt utique ſibi eligere Confeſſarium, juxtà Privilegium Gregorii IX. conceſſum omnibus Prælatis, ſive infimis, ſive ſupremis, quale Privilegium habetur *in cap. Ne pro dilatione, de pœnit. & remiſſ.* & ità de Superioribus localibus affirmant Goffredus *in Summ. tit. de Pœnit. & remiſſ. n.* 17. *propè finem*, Cajetanus *in Sum. verb. Abſolutio*, Emmanuel Sà *verb. Confeſſor. num.* 1. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 13. *ſub num.* 5. Lezana loco ſupracit. num. 81. Card. de Lugo *de pœn. diſp.* 19. *ſect.* 1. *num.* 4 Buſembau. loco cit. Diana *in Summ verb. Confeſſio nu.* 3. Andreas à Matre Dei *tom.* 4. *tr.* 18. *cap.* 4 *pun.* 2. §. 2. *n.* 50. Auctor Speculi Monaſtici *par.* 2. *cap.* 35. *n.* 18 Bordonus *tom.* 2. *par.* 1. *reſol.* 34. *n.* 3. & alii apud ipſos. Notat tamen Diana *par.* 3 *tr.* 2. *reſol.* 1 *propè finem* cum Molſeſio, quòd licèt omnia ſupra-

dicta

dicta ſint vera, tamen non convenit, ut Prælati Regulares confiteantur extra Religionem, quamquam de rigore poſſint. Sed vide Fagnanum *in dicto cap. Ne pro dilatione per totum* ubi circa hanc doctrinam aliquas limitationes affert, & benè monet Paſſerinus *de Stat. tom.2. qu.187. art.1. num.*211. ut attendere debeant Regulares Prælati, ne contra ſuas leges teneatur Sacerdotibus Sæcularibus, aut alterius Ordinis.

1575 Interr. 16. Poſſuntne ſupradicti Superiores locales ſuis ſubditis licentiam concedere, ut cum Confeſſariis extra Religionem confiteantur?

Reſp. Secluſa Conſtitutione Religionis, vel Statuto in contrarium, poſſe, ut tradunt Sylveſter *verb. Confeſſor.* 1. *num.*4. & 5. Emmanuel Sà *verb. Confeſſor num.*6. Cardin. de Lugo *de pænit. diſp* 20. *ſect.*5. *num.*67. addens præterea, hoc non ſolùm eſſe verum in caſu neceſſitatis, ſed etiam extra illam. Diana *par.*3. *tr.*2. *reſ.*2. Lezana *part.*1. *tom* 1 *cap.* 18. *numer.* 26. Alloza *in Summ. verb. Confeſſio ſect.* 9. *num.*8. Paſſerinus *de ſtat. tom.2. quæſt.*187. *art.*1. *num.*211. Andreas à Matre Dei loco prox. cit. nu.49. & alii communiter & ratio eſt, quia omnis, qui habet ordinariam poteſtatem, poteſt illam delegare. Vide Sylveſtrum loco cit. num.5. Imò notat Diana loco cit. quod quando Regulares ex licentia, vel privilegio confitentur extra Ordinem non tenentur eligere Confeſſarium ab Ordinario approbatum; ſed ſufficit eligere idoneum, hoc eſt, non ſuſpenſum, vel excommunicatum; & pro ſe citat Joannem della Crux *de Stat. Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 11. *concluſ.* 1. *in fin.* Sed vide quæ dicam in fine Reſponſionis *ad Int* 113. *tit.* 180. *de Regul. ſeu Relig.*

1576 Interrogat. 17. Prælati Regulares poſſuntne ſuas Eccleſias pollutas reconciliare?

Reſp. Portellus *in dub. Regul. verb. Eccleſia fratrum num.*1. quem refert Diana *par.*4. *tr.*4. *reſol.* 91. tenet, Superiorem Regularem poſſe reconciliare ſuam Eccleſiam aqua tantùm à ſe benedicta, quod etiam concedit de Sacerdote Sæculari; ſed hoc intelligendum eſt, ſi Eccleſia fuerit ſolùm benedicta; nam ſi eſt conſecrata, nullus Sacerdos, neque Regularis, etiam de licentia Epiſcopi, poteſt illam reconciliare, ut teſtantur jura, & Doctores & quamvis Novarius *in Summ. Bullarum, tit. de Pollut. Eccl. numer.*7. doceat poſſe Superiores Regulares ex privilegio ſuas Eccleſias conſecratas pollutas reconciliare, tamen hoc multi, negant. Verùm ſententiam, affirmativam docent plures Doctores, quos refert, & ſequltur Marchinus *de Sac. Ordin. tr.*3. *par.*3. *c.p.* 11. *nu.*14. & alii plures, quos ſequitur Diana *par.*6. *tr.*6. *reſ.*22. idem docet Laym. *lib.*5. *tract.* 5. *cap.*15. *num.* 12. qui etiam addit ex privilegio poſſe Superiores Regulares ſolemniter benedicere ſuas Eccleſias, & Cœmeteria, ſi Epiſcopus nolit, aut negligat. Itaque ad dubium dicendum eſt, poſſe Prælatos Regulares ſuas Eccleſias pollutas, quamvis conſecratæ fuerint, reconciliare ex privilegio Leonis X. conceſſo mendicantibus, & conſequenter illo uti poterunt communicantes in privilegiis cum eis, ſed ſolùm in eo caſu, quòd Epiſcopus diſtet per duas dietas, ut requirit idem Pontifex in dicto Privilegio: Per unam dietam intelligitur iter viginti milliarium, ſeu circiter ſeptem leucas, prout colligitur ex Gloſſa *in cap. Nonnulli, de reſcr. verb. duas dietas*, & docet Lezana *tom.2. verb. Eccleſia nu.*16. ex Miranda, & Barboſa: Diana verò loco citat. reſ. 22. ſic ait, quòd dieta alia eſt vulgaris, & alia legalis: vulgaris metienda eſt ſecundùm conſuetudinem regionis; legalis verò viginti milliaria continet; & tandem concludit probabilius eſſe, & ſecurius in dicto privilegio Leonis per dietas intelligendas eſſe vulgares, ſecundùm variarum regionum conſuetudinem, & credit, quòd in Sicilia, dieta contineat iter 30. milliarium: ſed ego puto, quòd quoties Epiſcopus diſtet per 40. milliaria in Italia, dicatur diſtare per duas dietas, & conſequenter dictum privilegium Leonis X. habere locum in caſu noſtro. Imò notandum eſt, poſſe Regulares illo privilegio uti, non ſolùm quando Epiſcopus diſtat per duas dietas, ſed etiam quando defunctus eſt, ſeu quocumque modo abſit, ſive morte, renunciatione, aut depoſitione, &c. prout ex Rodriquez, & Perſico notat Diana *ea reſ.*22. Vide eumdem Dian. *par.*11. *tract.*8. *reſ* 23.

1577 Inter. 18. Prælati Regulares poſſuntne ſolemni benedictione benedicere Paramenta, Corporalia, Ornamenta, & alia quæcumque ad divinum cultum pertinentia?

Reſp. Dico, quòd omnes Prælati Regulares, etiam locales, poſſunt omnia ſupradicta ornamenta benedicere ex privilegiis conceſſis pluribus Religionibus, & per communicationem dictorum privilegiorum, hoc competit omnibus Prælatis. Sed hæc facultas Prælatorum Regularium benedicendi ornamenta Eccleſiaſtica, ſeu alia, intelligi debet, ubi non intervenit Chriſma, & ad proprios uſus, & pro ipſorum Eccleſiis dumtaxat; non autem pro aliis, ut declaravit Sacra Congregatio

Digitized by Google

tio die 13 Menſis Martii, anno 1632. his verbis: *Abbates, Priores, Guardiani, & alii Religionum Prælati, etiam ex Societatis Jeſu, habentes privilegia benedicendi veſtes ſacras, Cæmeteria, & ſimilia, dicto privilegio uti non poſſunt, niſi in iis rebus, in quibus ſacra unctio non adhibetur, & pro ſervitio duntaxat Monaſteriorum, & Eccleſiarum propriarum.* Nec audiendi ſunt oppoſitum docentes prætextu alicujus conſuetudinis in contrarium; nam abrogata fuit ab eadem Sacra Congregat die 18 Auguſti 1629. referentibus Gavanto *in man. Prælator. verb. Abbas nu.* 30. & Novario *in Lucern. Regul. verb. Benedicere numer.* 2. Vide Lezanam *tom.* 2. *verb. Benedictio numer.* 7. 8. & 9. Dianam *part.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 40. & Gavantum *in Comment. rubr. miſſal. tom.* 1. *par.* 4. *tit.* 19. *numer.* 21. & Armillam *verb. Conſecratio Eccleſiæ, numero* 12.

1578 Inter. 19. Peccatne mortaliter Prælatus Regularis, qui habet ſubditum infirmum & non præbet ei neceſſaria ad vitæ conſervationem? & fitne irregularis, ſi dictus Religioſus ſubditus citiùs moriatur ex defectu neceſsariorum ad vitam?

Reſp. Utique mortaliter peccat; nam Superiores tenentur habere curam ſubditorum, cum ſint ipſorum caput, ac vices parentum gerant, ac proindè tenentur ad eadem, ad quæ parentes erga filios; tum quia Religioſus eſt addictus Religioni, ut filius patri, & non ut ſervus domino, ut inquit Sayrus *in Clavi Regia lib.* 11. *cap.* 1. *num* 23. tum etiam quia Religioſi comparantur cum ſuis Prælatis, velut filii cum parentibus, ut docet Lezana *tom.* 2. *verb. Furtum num.* 3. Quamobrem, ſi Superior non tractat Religioſum ut filium, ſed ut vile mancipium, nullam curam habens de ſubditi ſanitate, & vita, quòd ex odio procedat, vel maxima negligentia, quæ eſt valdè culpabilis, manifeſtè apparet. Tandem, qui alteri in extrema neceſſitate poſito vitæ, non ſuccurrit, cum poſſit, mortaliter peccat, & ſi ille moriatur, peccat peccato homicidii, ut docet Toletus *lib.* 5. *cap* 7. *num.* 4. & conſequenter etiam irregularitatem incurrit; eodem modo, quo Gubernator navis, qui tempore tempeſtatis poteſt ſubvenire, & non ſubvenit, eſt vera cauſa ſubmerſionis navis, & homicida eorum, qui ſubmerguntur. Vide Toletum *lib* 1. *cap.* 87. *num.* 6. & 7. Concludendum eſt igitur, Prælatum Regularem, ſi non dat ſubdito ea, quæ ex juſtitia dare tenetur, tempore infirmitatis ſi inde ſequatur mors ſubditi, peccare mortaliter, & effici irregularem, quia eſt cauſa propinqua talis mortis; nec opus eſt, ut dolo, & malo animo id faciat, cum ſufficit ejus negligentia, & lata culpa. Væ igitur Paſtoribus iſtis, qui paſcunt ſemetipſos, & non paſcunt gregem Domini; ſiquidem, quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis, & quod confractum eſt, non alligaſtis, ut ait Ezechiel Propheta cap. 35. Unde hęc dicit Dominus Deus Ecce ego ipſe ſuper Paſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare faciam eos, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs ſemetipſos Paſtores, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in eſcam, &c. Vide Peyrinum *tom.* 2. *de Prælato quæſt.* 1. *cap.* 7 *num.* 2. & id quod dicam infrà *in tit.* 180. *de Regular. ſeu Religioſis, ad Interr.* 76. & 110.

1579 Inter 20. Teneanturne ex juſtitia, vel charitate Superiores Regulares alimenta dare ſuis ſubditis? & quid intelligitur nomine alimentorum?

Reſp. Tenentur ex juſtitia providere ſubditos, tam ſanos, quàm infirmos, de cibis, & veſtimentis neceſſariis pro vitę ſuſtentatione, juxtà ſtatuta Religionum, Regulæ, vel Conſtitutionum. Peyrinus *de Relig. Præl. quæſt.* 1. *cap.* 5. *num.* 50 & alii ab ipſo relati. Nomine autem victus, ſeu alimentorum, veniunt non ſolùm cibaria, ſed veſtimenta, calceamenta, lectus, habitatio, medicinalis, & alia hujuſmodi, ſine quibus homo vivere non poteſt. Sylveſter. *verb. Alimentum*, Emmanuel Sà *eodem verb num.* 1. Bonacina *de legibus diſp.* 6. *qu. ult pun.* 1. *§.* 1 *num* 1. Diana *part.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 86. *verſ Notandum eſt*, & præſertim vide Marcum Paulum Leonem in praxi ad litt. M. Pęnitent *par.* 1 *pag* 93 *verſ. Victum*, qui *par.* 4. *pag.* 442. dicit etiam teneri Superiorem miniſtrare Spiritualia ſubditis, & corporalia, & pro ſe Jura, & Doctores refert. Unde Superior, qui id negligit ſubditis præbere, graviter peccat cum faciat contra jus naturale, quia alimenta tenetur Pater jure naturæ præſtare filiis, & Religioſi comparantur cum ſuis Pręlatis veluti filii cum Parentibus, ut docet Leza. *to.* 2. *verb. Furtum ſub n.* 3 Ultra quod præbet cauſam peculiis, & quòd ſubditi per fas, & nefas ſibi conſulant. Vide Lezanam *tom.* 1 *part.* 1. *cap.* 6 *num.* 31. Nam in iis quę pertinent ad corporis ſuſtentationem, omnes ſumus pares, ut docet S. Thomas 2. 2. *qu.* 104. *art.* 5.

1580 Inter. 21. Peccantne mortaliter Superiores Regularium nolentes admittere aliquem abſque cauſa in Religione ad annum novitiatus peragendum?

Reſp. Suarez *tom.* 3. *de Religione lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 28.

*num.*28.aſſerit, illos graviter peccare, ſi abſque ulla rationabili cauſa moveantur; primo quia Religioni officiunt, illius novitii obſequiis ipſam privantes,& juriſdictione ſibi data abutentes. Secundò, quia ſecuram viam ſalutis procuranti ſine cauſa præcludunt. Ità ex Suarez tenet etiam Caſtropalaus *tom.*3. *tr.* 16.*diſp.*1 *punct.*9.*numer.*15.Verùm Bordonus *in Conſ.Regular.tom.*2.*reſol.*54.*num.*138.Cardin. de Lugo *de Juſtit.& Jure to.*1.*diſp.*9.*ſect.*3.*in Append. num.* 54. & Garcia, cum quibus ſentit Diana *par.*10.*tr.*13.*reſ.*6. oppoſitum ſuſtinent. Et inter alias rationes, quas adducit Bordonus,prima eſt,quia nulla lex ſuadet hujuſmodi receptionem: ergo nolle quem recipere ad Religionem ex mero arbitrio, nulla eſt tranſgreſſio, conſequenter neque peccatum. Secunda, quia impedire alicujus bonum,nullum eſt peccatum,niſi impeditus ad illud habeat jus, ſaltem ad rem; qui autem ingredi Religionem deſiderat, nullum jus habet:ergo non dicitur iniquè impediri. Alias rationes omitto, ut ſolitam brevitatem amplectar. Vide illas,ſi libet, apud Bordonum,vel Dianam locis citatis. Ego verò primæ ſententiæ libenter adhæreo, ſaltem ob illud axioma fundatum in lege naturali: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, &c. Vide ſupra *in titul.*116.*de Ingr.in Relig. ad Inter.*7. & *tit.*151.*ad Interr.*5.

1581 Interrogat. 22. Tempore Jubilæi poſſuntne illud promulgare Prælati Regulares pro ſuis ſubditis ante promulgationem Epiſcopi?

Reſp. Affirmat Emmanuel Sà *verb. Indulgentia num.*12.Boſſius *de Jubilæo ſect.*3 *numer.*7. & alii: ſed oppoſitum eſt verius; nam Prælati Regulares,qui non habent propriam Diœceſim, ſeu juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſubditos ſæculares, non veniunt nomine Prælatorum Eccleſiaſticorum; ideò non poſſunt promulgare Jubilæum pro ſuis ſubditis ante promulgationem Epiſcopi, ut aliis relatis, rectè firmat Diana *par.*10.*tr.*14.*reſ.*33. & ita optimè ſervat praxis à qua nullo modo eſt recedendum, cum affirmativam ſententiam tutam non eſſe in praxi doceat Bordon. *in Miſcellan.dec.*23 apud eumdem Dian.ibid.Ne deſeras ipſum videre.

1582 Inter. 23. Poſſuntne Prælati Religionum, aliquem Religioſum Choriſtam, ad ſtatum laicorum, ſeu converſorum transferre, & aliquem converſum ad ſtatum Clericalem aſſumere?

Reſp. Si Clericus ad Chorum deſtinatus non ſit in ſacris conſtitutus,poſſunt Superiores illum in eadem Religione ad ſtatum converſorum transferre, juſtis verò de cauſis: Cauſæ autem regulariter ſunt tres, ob quas Clericus non ordinatus in ſacris poteſt ad converſos deiici; nempè punitio delicti, inaptitudo ad litteras addiſcendas, & maximus ardor vitæ humilioris. Ita docet Sanchez *in Summ.to.*2.*lib.*6.*cap.*7.*nu.*81.Lezan.*tom.* 1.*par.*1.*cap* 22.*nu.*52.Bord.*in conſ. Regul. tom.* 2. *reſ.*54.*num.*229.& alii, quos refert, & ſequitur Diana *par.*9.*tr.*7.*reſ.*74.Vide etiam Peyrinum *de Subdito tom.*1.*qu.*1.*de Obedientia cap.*24. & Pellizarium *in Man.Regul.tom* 1. *tr.*5. *cap.*8. *nu.*69. & alios apud Dianam ibidem. E contra verò converſi, ſeu laici, etiam durante novitiatu, nullatenùs poſſunt ad ſtatum Clericalem tranſire, aut transferri,nec ullo modo ad ſacros Ordines licitè promoveri,ut docet idem Lezana *tom.*1.*par.*2. *cap.*7. *numer.*22. Bordonus loco citat. & alii. Nam in Decretis Clemen.VIII pro inſtitutione novitiorum ita decernitur: *Qui ad converſorum habitum recepti fuerint, ad Clericalem ſtatum tranſire,etiam durante tempore probationis, non poſſint*. Vide Lezanam *eo cap.*8.*numer.* 22.36.*& ſeq. uſque ad num* 49.*incluſivè*.

1583 Interrog 24. Poſſuntne Prælati Regulares ex juſta aliqua cauſa ſuis ſubditis licentiam præbere permanendi extra Clauſtra?

Reſp. In Decretis Clemen. VIII. pro Reform.Regularium approbatis, ac innovatis à Sac. Congreg.juſſu Urbani VIII.habetur, ut hujuſmodi licentiæ non concedantur,niſi ex graviſſima cauſa, à Sede Apoſtolica approbanda. Unde ſublata eſt Superioribus Religionum poteſtas, atque omnis facultas extra Conventum degendi, aut concedendi in perpetuum, vel ad longum tempus manendi extra Clauſuram. Unde non eſt audiendus Portellus *verb. Parentum fratres num.* 2. apud Dianam *part.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 90. Verùm ad breve tempus non videtur illis prohibitum dictam licentiam concedere, puta, ſpatio duorum menſium. Vide Peyrinum *tom.* 1. *de Subdito qu.*1.*cap.*23.Pellizarium *in Manual.Regul. to.*2. *tract.*9.*cap.*3 *ſect.*4.*numer.*174. & Dianam *part.* 9.*tract.*11.*reſ.*60. & ea, quæ ego dicam infra *in tit.*180. *de Regular.ſeu Relig.ad Interrogat.* 38. Ideò non eſt audiendus Diana *par.*6.*tract.*7.*reſolut.*19. nam loco proximè citato *dicta reſ.*60. mutata ſententia, ampliùs non approbat quæ dixit *ea reſ.*19.Vide etiam Lezanam *to.*1. *par.*1.*cap.*16.*numer.*23. Dixi, ſpatium duorum menſium, quia in hoc caſu quoque poteſt dari parvitas materiæ. Duo autem menſes cenſentur modicum tempus aliquibus Doctoribus,ut docui *tit.de celebr.Miſſæ ad Int.*30.

lo-

loquens de Sacerdotibus, qui oneribus Miſſarum non ſatisfactis, nova Miſſarum onera accipiunt: ergo &c.

1584 Interrog. 25. Poſſuntne licitè Prælati Regulares concedere licentiam ſuis ſubditis exeundi è Conventu abſque ſocio?

Reſp. Clemens VIII. in ſuis Decretis pro reformatione Regularium, præcipit, ut nullus è Conventu egredi audeat, niſi ex cauſa, & cum ſocio; licentiaque ſingulis vicibus impetrata, & benedictione accepta, cui non aliter eam concedat Superior, niſi cauſa probata, ſociumque exituro adjungat, non petentis rogatu, ſed arbitrio. Ita Barthol à S.Fauſto *in Theſaur Relig lib.*6 *qu* 162. Barboſa *in Collect. de Trid ſeſſ.*25 *de Regular.cap.*4. *num* 2. Lezana *tom* 1 *par* 1 *cap.*16.*num.*5 Rectè igitur mandant Conſtitutiones noſtræ *part.*1 *cap.*11. *nu.*11. quòd nullus extra Conventum abſque ſocio ire præſumat ſub pœna gravis culpæ. Etſi fuerit Prior, qui foras ire, vel aliquem fratrem mittere, niſi in extrema neceſſitate, præſumpſerit, pro prima vice à Vic.Generali per menſem ab Officio ſuſpendatur, pro ſecunda, officio omninò privetur; nam de mandato ejuſdem Clementis VIII in prefatis Decretis pro reformatione Regul. innovatis à Sac. Congr. juſſu Urbani VIII. præcipitur Generalibus, ac omnibus aliis quibuſcumque Superioribus, ad quos ſpectat, ut curent, ac efficiant prædicta omnia Decreta inter alias eorumdem Ordinum Conſtitutiones perpetuò valituras redigi. Vide Decreta Clemen. quæ incipiunt, *Nullus omninò*, à nu.40.& Lezanam loco ſupracit cap.8. num.26. Et nota quòd in dictis decretis eo numero 40. interdicitur omninò Superiorum facultas illa declarandi, & adverſus eas unquam diſpenſandi ſub pœna privationis officiorum, & inhabilitatis perpetuæ ad alia quoque munera ipſo facto incurrendæ. Ideoque in hoc caſu ſolùm conſuetudo legitimè præſcripta, vel extrema neceſſitas poteſt excuſare. Conſuetudo enim eſt optima legum interpres, & neceſſitas non ſubjacet legi, ut ex juribus vulgatis ſatis patet.

1585 Inrerrogat. 26. Quando duo Prælati contraria præcipiunt, cui eſt obediendum?

Reſp. Sine dubio majori eſt obediendum; nam non licet obedire minori, neglecto majori: & ratio eſt, quia poteſtas Prælati minoris ſubordinata eſt majori, & ita illi ſubjecta, & minùs obligans. Si tamen per impoſſibile daretur caſus, quòd Prælati æqualis eſſent auctoritatis; & aliquid præciperent ſubdito, tunc parendum eſſet illi, qui præcipit in ordine ad finem nobiliorem, aut illi, qui primò præcipit; & tandem ſi paria ſint cætera, tunc obedire poterit ſubditus illi, cui magis ſibi placuerit. Ita docet Lezana *par.* 1. *tom.* 1. *cap.* 4. *numer.* 21. qui pro ſe citat Peyrinum *tom.* 1. *de ſubdito quæſt.* 1. *de Obed.cap.*7.

1586 Inter. 27. Poſſuntne Prælati Regulares applicare bona opera ſuorum ſubditorum benefactoribus, aliiſque perſonis, contra voluntatem ſubditorum?

Reſp. Poſſunt tum ex privilegio Urbani V. tum quia jure communi quilibet Prælatus cujuſcunque Congregatlonis id facere valet, ut docet Sanctus Thomas *in* 4.*diſt.*10.*quæſt.*1. *ar.*1. & alii, quos refert, & ſequitur Lezana *to.*1.*par.*1.*cap.*18.*n* 67. ubi ex aliis tenet etiam poſſe hujuſmodi opera benefactoribus applicari à Prælatis, ſubditis quamquam renitentibus. Sed hoc intellige, quantum attinet ad vim meritoriam de congruo, ut benè obſervat Peyrinus mox adducendus. Quomodo verò Generales, & Provinciales poſſint benefactoribus Ordinis communicare ſuffragia, Indulgentias, Orationes, & alia bona ſpiritualia, latè tractat idem Lezana *tom.* 2. *verb. Bona Regularium numer.*2.*& ſeqq.* & ibi *num.* 7. aliiş relatis, licèt concedat eſſe probabile, aut ſaltem optimum conſilium, ut in applicatione iſtarum ſatisfactionum ſubditi voluntariè ſubdantur diſpoſitioni ſuorum Prælatorum. Tamen ſi tales ſatisfactiones ſubdite neceſſariæ fuerint, quia ſcilicèt habet aliquid ſolvendum de pœna temporali, probabilius eſſe, non poſſe à Prælato applicari aliis, contra voluntatem ſubditi. Et ratio ipſa ſuadet; nam ſicut non poteſt Prælatus à ſubdito auferre bona temporalia neceſſaria ſimpliciter, ut cibum, veſtes, ſomnum, & cætera hujuſmodi; ſic nec ſpiritualia neceſſaria. Siquidem in iſtis neceſſariis non ſubditur voluntas ſubditi Superiori. Ita ex Scoto, Bonacina, & Peyrino aſſerit idem Lezana. Quare concludendum eſt, non licere ita facilè Superiori locali inducere novas obligationes ſubditis, præter illas, ad quas de jure ex vi Regulæ, ſeu Conſtitutionum Religionis tenentur, ne ſaltem ſe exponat periculo, ut ejus finis non ſortiatur effectum. Sed vide Peyrinum *tom. primo de Subditis quæſtiunc. prima capit.* 6. *§. Unicus, per totum*, ubi tandem reſolvit, quòd in talibus ſatisfactionibus ad præceptum Prælati concedendis, & applicandis, faciles eſſe debeant ſubditi, quia acquirunt meritum charitatis, & eleemoſynæ; idem

tenet

tenet Lezana loco citat. quibus calculum fero.

1587 Inter.28.Poſſuntne Prælati Regulares, nulla præcedente accuſatione, aut infamia, ſuos ſubditos punire?

Reſp. Nullus Judex in cauſis criminalibus poteſt procedere ad effectum puniendi delinquentes ſine prævia accuſatione, *leg. illicitos ff.de Offic.Præſidis, & cap.ſi legimus de accuſat.*Et quamvis Prælati Regulares poſſint ſuos ſubditos punire in levibus delictis ſine accuſatione; in gravibus tamen, quæ abſque infamia delinquentium fieri non poſſunt,nequaquam illos ſine accuſatore, & ſubſtantiali ordine juris,& Judicii punire,aut caſtigare poſſunt. Ita pluribus relatis docet Miranda apud Rodericum *in Comp.qq.Regul.reſ.*41. *num.*2. Imò ſi tres, aut quatuor ſecretò denuncient Prælato aliquem Religioſum commiſiſse aliquod crimen, Prælatus non debet, nec poteſt illum publicè punire, vel alios teſtes vocare, aut de ejus vita inquirere ſine ulla præcedente accuſatione, vel infamia. Vide Rodericum *loco citato, reſ.*39 *ſub n.*4 *verſ.*41 *ſub nu.*10. qui pro hac ſententia adducit Navar.Sotum, Salzedo, & tandem Div.Thom.2.2.*quæſt.*67. *art.*3.*in corpore*, & dicit eſse communem ſententiam Theologorum, & Canoniſtarum: Et rectè quidem; nam ſervanda eſt fama proximi quoties ſine illius detrimento ejus animæ mederi poteſt,aut multis rationibus probat Navarr *in cap.Sacerdos de pœnit.diſt.*6. & in man.*cap.*18.*nu.*56.Itaque omnia cum charitate tentanda ſunt, ut minori cum detrimento Fratri ſubveniatur. Ita Sanctus Thomas 2.2 *quæſtiunc.*33.*artic.*7.Vide Lezanam *tom.* 1. *par.*1 *cap* 27 *numer.*19.*& tom* 2. *verb. Judex numer.*6.Vide ſup.*in titul.*127.*de Judicibus ad Inter.*4

1588 Interrog. 29. Prælati Regulares tenenturne ratione officii ad aſſiſtendum Choro? Et quam pœnam incurrunt, ſi fuerint negligentes?

*Reſp.*Certum eſt, neminem immunem eſse à ſervitio Chori, licèt ſit Generalis Religionis, niſi pro eo tempore, quo proprii officii munere actu fuerit occupatus; ita enim præcepit Clem. Octavo in Decretis pro Reformatione Regul. editis anno 1593. & incipiunt,*Nullus omninò*.Imò *in Clementina* 1.*de celebrat.Miſſar.*præcipitur Ordinariis, Rectoribus, & omnibus Superioribus, ut ſollicitam adhibeant diligentiam, ut debitis horis convenienter Divinum officium pſallatur, vel celebretur, ſi Dei, & Apoſtolicæ Sedis indignationem evitare voluerint; quæ verba quidem indicant præceptum obligans ad mortalem culpam; ut doeent Doctores communiter. Itaque dicendum eſt, peccare mortaliter Prælatos negligentes notabilitèr in ſequela Chori abſque cauſa legitima. Nam ut aſſerunt Suarez *tom.*2. *de Relig lib.*4. *de horis Canon.diſp* 10.*n.*8 Filliucius *tom.*2 *tr.*23. *cap.*4. *num.*135. Bartholom.à S.Fauſto *de horis canon. lib.*2 *quæſt.*18 quos ſequitur Lezana *to.* 2. *verb. Officium Divinum nu.*3.Prælatis abſentibus vix poterit Divinum Officium, prout decet, in Choro celebrari.Et rectè quidem; dum præter ſcandalum, & malum exemplum, quod præbent ſubditis, ſunt in cauſa,quòd ſubditi idem faciant. Unde ob circumſtantiam perſonæ, & propter aliorum exemplum: magis tenentur ipſi Superiores, præſertim locales, quàm cæteri Religioſi, ad ſequelam Chori; cum ad perfectionem Euangelicam, & ad obſervantiam Regulæ, & Conſtitutionum Religionis, & Apoſtolicæ Sedis, verbo, & exemplo efficaciter provocare teneantur. Quare concludendum eſt, quòd hujuſmodi Superiores notabiliter negligentes ſine legitima cauſa in frequentatione Chori, non ſolùm non debent eligi in Prælatos, ut mandant Decreta Clemen.VIII. ſupra relata nu. 56. ubi habetur, ut ad officia, gradus, & Prælaturas illi præcipuè eligantur, qui poſſint, & conſueverint Regulas Ordinis, & Conſtitutiones obſervare; *præſertim, quæ pertinent ad ſervitium Chori*, , *ac veſtitum, & victum communem*; ſed ſi electi jam fuerint, debent graviter puniri, & ab officio deponi, quia deſtruunt in ſe, & in aliis Regularem obſervantiam; & ita deponi jubetur Clericus Eccleſiæ deputatus, ſi Choro adeſse negligens erit, in jure communi *cap.Clericus diſtin.*91 *& cap. Si quis Presbyter diſtin.* 92. & in noſtris Conſtitutionibus *par.*3.*cap.*7. *nu.*9 ubi loquitur de Priore,habetur expreſsè, quòd ſi ex conſuetudine Divino Officio non intereſt abſque legitima cauſa, poſſit officio privari. Vide circa tale dubium Peyrinum *tom.* 2. *de Prælato quæſt.*1.*cap.*4.*nu.*123.Dian. *par.*2.*tr.*12. *reſ* 38 Bonacinam *de Horis Canon. diſp.* 2. *q.* 1. *pun.*2 *ſub nu.*1.& Lezanam loco ſuprà cit. Ac tandem nota teneri Superiores bonorum operum ſibi ſubditis exemplum præbere, quia magis movent exempla, quàm verba, ut probat idem Lezana *to.*1.*par.*2.*cap.*15. *nu.*19. *verſ. Jure etiam*, & plura congerit ad hoc propoſitum, & inquit præterea, quòd verus familiæ, aut belli Dux dicet ſuis: Ite, facite hoc milites; ſed, Eamus, & faciamus commilitones; priùs ſuis anteibit, & manum operi admovebit, uti dicebat,& faciebat Julius Cæſar: Unde,ſi ita non faciunt Superiores,

res,

res, præſertim Regulares, certè muneri ſuo non competenter ſatisfaciunt, & ſunt in ſtatu peccati mortalis, ut conſideranti patebit.

1589 Inter. 30. Quibus de cauſis poſſunt Prælati Regulares deponi, & officio, quo funguntur, privari?

Reſp. Dico primò, attendendas eſſe leges peculiares ſingulorum Ordinum. Dico ſecundò, quòd Prælatus Regular. de jure communi poteſt deponi, & officio privari, ſi eſt dilapidator bonorum Monaſterii, vel ſi incontinenter vivit, aut ſi Regulam deſtruit, eamque relaxat in ſe ipſo, & aliis, vel tandem ſi alia hujuſmodi committat, propter quæ meritò privandus ſit officio, de quibus agit Panormitanus in cap. Monachi *de ſtatu Monachorum in cap. ut ſi Clerici*, *& in cap. cum non ab homine de Judiciis*. Sed Vide Peyrinum *de Religioſ. ſubdit tom.2. cap.*18. Dilapidator autem bonorum Eccleſiæ, dicitur Prælatus res Eccleſiaſticas alienas, & malè expendens, & deponi debet, ut dixi, & docet etiam Sylveſt. *verb. Dilapidator ex c. Apoſtolicos* 12.*q*.2. *& c. nullus* 7.*q*4.

1590 Interrog. 31. Poſſuntne Superiores Regulares aliqua peccata ſub pœna excommunicationis ſibi reſervatæ prohibere?

Reſp. Affirmant nonnulli apud Dianam *par.*3. *tr* 2 *reſ*49. & apud Lezanam *tom.*1. *p.*1. *c.*18. *ſub num.*21. ſed, ut inquit Lezana, hæc ſententia non poteſt in praxi teneri, & teſtatur, declaraſſe Sacr. Cardinalium Congregationem die 7. Julii 1617. in Decreto Clem. VIII. ſuprà relato *in tit.*33. *De Caſibus reſervatis ad Inter.*2. comprehendi etiam cenſuras; nam omnis reſervatio illis interdicta eſt, ideò caveant Superiores à tali cenſurarum reſervatione. Vide Sanchez *in Summ. tom.*1. *lib.*6 *cap.* 1. *num.*15. Peyrinum *to.*2. *privil. minim. in conſt.* 10. *Urbani VIII.* §.16. *num.*10. & alios, quos refert, & ſequitur Diana ubi ſuprà; nam Prælati Regulares, ſtante Decret. Clem. VIII ſuper caſuum reſervatione, quod incipit Sanctiſſimus Dominus noſter, non poſſunt excommunicationem ſibi reſervare, prout etiam declaravit S. Congregatio die, & anno ubi ſuprà.

1591 Inter. 32. Prælati Regulares poſſuntne ſuos ſubditos damnare ad triremes, vel ad perpetuum carcerem?

Reſp. Dico, poſſe Prælatos Regulares ſibi ſubditos ad triremes condemnare, caſu tamen raro, & ad ſatisfaciendum alicui ſcandalo publico ex delicto enormi; imò aliquando hoc neceſſarium cenſetur in caſibus, quibus aliter delicta caſtigari non poſſint. Ita etiam non eſt improbandum, poſſe ſuos ſubditos provida deliberatione in perpetuum ad carceres condemnare juxtà delicti atrocitatem, *cap quamvis de præbend.* Vide Peyrinum *de Relig. ſubdito cap* 27. *qu* 1 *de obed.* Lezanam *to.*1. *p.*1. *c.*16. *nu* 23 *& cap.*18. *num* 16. Et noſtræ conſtitutiones *par.*4. *cap.*7. *nu.*2. aliquibus delictis graviſſimis decernunt pœnam perpetui carceris; & ita probabiliter puto decerni in ſtatutis, vel conſtitutionibus aliorum Ordinum, ne delicta remaneant ſine debita pœna impunita.

1592 Inter. 33. Prælati Regulares poſſuntne abeſſe à ſuis Monaſteriis tempore peſtis, aut hæreſis?

Reſp. Sæpè dico, & præſertim ad Inter. 7. tit. 184. de Reſidentia, non poſſe, quia de Jure Divino reſidere tenentur in ſuis Monaſteriis, nec poſſunt deſerere gregem. Unde debent aſſiſtere ſuis Monaſteriis, etiam cum periculo mortis; nam ſunt quaſi illorum Monaſteriorum Parochi: Parochis autem non licet fugere in talibus eventibus, ut docet Sanchez *in Summ. lib.*6 *c.*2. *num.*55 & ex eo Lezana *tom.*1 *par.*1 *cap.*18 *num.*12. & eſt communis ſententia. Vide Dianam *par.*9 *tract.* 7. *reſol.*53. *& ſuprà in tit.*160. *de Parochis ad Inter.*21.

1593 Interr. 34. Prælati Regulares recipientes in viſitatione aliquid ultrà victualia, ſubiiciunturne pœnis impoſitis contra Viſitatores, qui jure ordinario viſitant? Et quo jure viſitare tenentur?

Reſp. Utique eodem modo, quo Epiſcopi, aut alii ex officio viſitantes, cavere debent à munerum receptione, *ex c. Romanus §. Procurationes de cenſib. in* 6 & ex Trid. *ſeſſ.*24 *de reform. c.*3. cum generaliter prohibeatur omnibus, qui jure ordinario viſitant, munerum receptio, & quamvis liberaliter donata fuerint, ad reſtitutionem tenentur. Verum eſt tamen, quòd licitè recipere poſſunt taxas à Conſtitutionibus, ſeu Statutis Religionis conſuetudine deſignatas; ſed gravare non debent viſitatos expenſis, aut cibis, & potibus delicatis, & exquiſitis, ut ex Peyrino *de privil. minim. in Conſt.* 10. *Leonis X. num.*6. *& ſeq.* rectè obſervat Lezana *tom.*1 *par.*1. *cap.*18. *num.* 68. *& tom.*2. *verb. Viſitator Regul. num.*11. Vide etiam Bonac. *tom.*4. *diſp.*3 *qu.*5 *pun.*4 *num.*7. & Thomam à Jeſu *de Viſit. Regul. tr.*1. *c.*21. *per tot.* & tandem viſitationem eſſe de jure naturali, & Divino, docet S. Tho 2.2. *qu.*83. *art.*2. & ibi Cajetan. & habetur *ex Proverbiorum cap.* 27. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera.*

Quær.

Quær. 1. An peccent mortaliter Prælati Regulares, qui non procurant obſervantiam vitæ communis in ſubditis? Et quid poſſint facere iidem ſubditi, ſi non provideantur à ſuis Prælatis de neceſſariis ad vitam?

Reſp. Superiores Religionum, in quibus viget obſervantia vitæ communis,& omninò in communi vivitur, certò mortaliter peccant nec ſunt in bono ſtatu conſcientiæ,quia tales Religioſi tenentur vivere vita communi in victu,veſtitu,lectiſterniis,&aliis diſpenſatis & diſtributis à ſuis Superioribus, inſpectis tamen ætatibus, & neceſſitatibus Religioſorum.Lezana *tom.1 par.1 cap 6.nu* 6.*&* 60. Vita autem communi vivere non poſſunt Religioſi, quando Superiores eis providere non curant de neceſſariis ad vitam, & decentiam ſtatus ipſorum, tam ſanitatis, quàm infirmitatis tempore, habita ratione, ut dixi, & conſideratis circumſtantiis ſtatus, valetudinis, laborumque ſingulorum; unde culpa transfunditur in Superiores ipſos, cum ſint cauſa peculii, aut ſaltem, ut ex malitia,avaritia, negligentia, vel ipſorum lata culpa, aliqua inobſervantia ſequatur. Dantur enim aliquando aliqui Superiores ita indiſcreti,aut robuſti, ut ſua duritie alios metiantur,& neſciant illis compati; & ſic graviter peccant,ſi eos, ut ita dicam, mori permittant ex defectu neceſſariorum ad vitam;nam faciunt contra legem Dei, & Religionum inſtituta, nec non contra Sac.Concilii Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. decreta, & mentem Summorum Pontificum, præſertim Clementis, & Urbani VIII. & Innoc. XII. ut liquet ex eorum Conſtitutionibus,atque Bullis. Itaque concludendum eſt, dictos Prælatos Regulares, qui, in quantum poſſunt, non curant, quòd ſubditi vita communi abſque peculio vivant, aut etiam ut proprios, & ſuperfluos uſus vitent, eſſe in ſtatu peccati mortalis: & ratio eſt, quia paupertatis votum, quod Religioſi emittunt, id expoſcit omninò, Summique Pontifices, & Concilia præcipiunt. Videantur Sylveſter *verb.Religio* 6.*qu*.7. Sanchez *tom.*2. *moralium lib.* 7.*cap.*19.*num.*27. & Lezana *loco cit. cap.*18.*nu.* 14. & ea, quæ egomet dicam *in tit.*180.*de Regul.&c.ad Int.*73. *& dixi in hoc tit. ad Int.*19. Si verò ſtante nimia paupertate, & inopia Conventuum, ſubditis omninò providere nequeant Superiores; tunc quidem non peccant, cum impoſſibilium nulla ſit obligatio, & ſubditi queunt licitè, ac tuta conſcientia ſibi providere de ſimpliciter neceſſariis ad vitam, quia quando duo præcepta concurrunt, quæ ſimul ſervari non poſſunt,ſervandum eſt illud quod ſtrictiùs obligat: Et ſic quoties Religioſus aliquid accipit, vel expendit in dicto caſu ad ſubveniendum extremæ neceſſitati propriæ, aut alienæ, non peccat mortaliter, quia Superior cenſetur conſentire,& conſenſum præſtare debet; nam in iis, quæ pertinent ad naturam,omnes ſunt pares. Vide igitur quæ dixi circa tale dubium in *hoc tit. de Prælat.Reg ad Inter.*20. *& dicam in tit. de Regul. ſeu Relig.ad Int.*60.& nota,quòd in uſum communem cenſetur impendi id, quod de licentia Superioris in uſum alicujus Religioſi impenditur,ut ex Navar.docet Emm.Sà *verb.Religio num.*49.& Sanchez *tom* 2 *Moral.cap* 19 *lib.* 7.*nu.*76.*in fin.* Ita pro conſcientia reſpondeo, dummodò caſus in praxi contingat.

Quær. 2. An Prælati Regulares ex bonis Conventus aliquid gratioſè donare poſſint?

Reſp. Omnes Doctores fatentur, Superiores Regulares non eſſe dominos bonorum Conventuum, ſed ſolùm diſpenſatores: Ergo non poſſunt ex alieno donationes facere, ut dicitur *in cap Abbati diſtinct.*54. Imò *in cap. Nullam* 18. *quæſt.* 2. ſolùm conceditur, quòd Abbas poſſit expendere bona Monaſterii in Dei cultum,& Monaſterii utilitatem;&cum debeant etiam ipſi obſervare Decreta Clem. Octavi & Urbani Octavi de largitione munerum,ſicut cœteri Religioſi,ſequitur eos peccare mortaliter contra Juſtitiam,ſua abutendo poteſtate, & contra votum paupertatis, utendo illis bonis, tamquam domini; unde tam ipſi, quàm qui recipiunt ab eis, reſtituere tenentur, ut pluribus relatis docet Peyrinus *tom.*2.*de Prælato quæſt.*1.*cap.*5.*nu.*55.& Lezana *tom.*1 *part.*1.*cap.*6.*ſub numer.* 53. *& cap.*5. *numer.*13. *& tom.*2. *verb. Dare ſeu Donare numer.* 10. Quòd autem poſſint ex cauſa aliquas donationes moderatas facere, eſt in confeſſo apud omnes, non ſolùm de ſuperfluis, ſed etiam non ſuperfluis, ut quidam dicunt; prudenter tamen,& diſcretè juxta conventus facultates,ſecundum ſuæ Religionis Conſtitutiones, & Regulam, & dummodò Religioſis nihil de neceſſariis ad vitæ conſervationem, & decentiam ſtatus deſit; nam Superior curā debet habere corporis,& animæ ſuorum ſubditorum, & omni cum charitate neceſſaria pro poſſibilitate providere. Videatur,ſi lubet, id,quod dixi *in tit.*2.*de Abbat. &c.ad Int.*3 *necnon in tit.*131.*de largit mun.Int.*5.*& dicam in tit.* 180.*de Regul. &c. ad Inter.* 40. ſi quidem plura ad hoc propoſitum haberi poſſunt. Sed circa præſens dubium ne deſinas videre Dianam *p.* 8.*tr.*6 *reſ.*12.Lezanam *tom.*1 *par.*2.*cap.*19. *n.*54. & Bonacin. *tom.*1.*de alienat.bonor. Eccleſ.diſput.* 3.*punct.* 6 *num.*1. *& ſeqq.* nam plura congerunt

ad intentum. Notandum eſt denique, poſſe Prælatum concedere ſubdito, quod ipſe poteſt, ſcilicet uti, & donare cauſa pietatis, & remunerationis; docet Emman Sà *verb. Religio ſub num* 48.

Quær. 3. An Prælati Regulares poſſint abſolvere ſibi ſubditos ab excommunicatione ob percuſſionem gravem, & enormem contracta?

Reſp. Religioſi omnes, præſertim ex Ordine mendicantium, & qui cum eis participant in privilegiis, poſſunt etiam à percuſſione enormi abſolvi à ſuis Prælatis; nam alioqui ſi ad Papam mittendi eſſent, occaſio vacandi illis tribueretur. Tale privilegium fuit conceſſum à Clemen. IV. Prælatis Ordinis Prædicatorum, & eorum Vicariis, ut ex aliis refert Diana loco mox adducendo Item Syxtus IV. & Julius II. idem privilegium conceſſerunt Generalibus, & Provincialibus nonnullarum aliarum Religionum, teſte Lantuſca *in Theatr. Regul. verb. Abſolutio nu.* 5. ideòque non prohibentur dicti Prælati Regulares, quin etiam poſſint abſolvere ſuos ſubditos ab excommunicatione ob gravem & enormem clerici percuſſionem contractam. Ita tradunt Sayrus *de cenſu. lib.* 3. *cap.* 28. *n.* 13. Rodriq. *de qq. Regul. tom.* 1. *qu.* 20. *art.* 12 Tambur. *de Jure Abbat tom.* 2. *diſp.* 54 *qu.* 11 *nu.* 2. *&* 3. Fragoſus *in Reſp. Chriſt. tom* 2. *lib.* 1. *§.* 3 *nu.* 55. *& ſeq* quos refert, & ſequitur Diana *par.* 9. *tra.* 4. *reſ.* 49. & concordant etiam Bordonus *in Conſiliis Regul.* 1 *reſ.* 28. *n.* 50. & Lezana *tom.* 3. *verb. Clericus ſub nu* 12. *propè fin.* qui addit, & benè, niſi aliter in ſtatutis particularium Religionum ſtatuatur. Unde licèt adſint Decreta S Congr. ſub Urbano VIII. emanata anno 1628. die 17. Novemb. & Innocentii X. anno 1647. die X. Decemb. & aliorum Pontificum prædeceſſorum; tamen quia loquuntur de Confeſſariis, qui prætextu ſuorum privilegiorum abſolvebant ab omnibus caſibus Papæ reſervatis perſonas ſæculares, & nihil dicunt de Regularibus, idcircò remanet probata noſtra concluſio. Vide Dian. *loco ſupracit. reſ* 50 §. *Notandum eſt tamen*, & Bordon. ubi ſupr. n 50. Supradicta tamen procedunt, quando Religioſi ſe ad invicem percutiunt, non autem ſi percutiant Clericum ſuæ, vel alterius Diœceſis, ut conſtat *ex cap. cum illorum, &c. Religioſo, de ſentent. excom.*

TITULUS CLXXVI.

De Privilegio Canonis, & Fori.

Vide tit. de Cler. &c. ab Int. 5. uſque ad 13. tit. de Eccl. Immun. Int. 34. & ult. tit. de Uxor. ad quæſ.

1594 INter. 1 Titius primam Tonſuram, vel Ordines minores accepit animo non aſcendendi ultra, ſed ut gauderet privilegio Fori, & exemptione à tributis, peccavitne mortaliter?

Reſp. Affirmativè reſpondet Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi par.* 2 *alleg.* 11. *num.* 12 Bannes *in* 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *in* 2. *difficul. concluſ. ult. cum aliis*. Sed negat Dian. *part.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 20. cum Sanchez, Villalobos, & Conincho: & ratio (ut ipſi dicunt) eſt, quia verba Concili non ſonant præceptum graviter obligans. Utraque ſententia eſt probabilis. Vide in tit. 83. ad Inter. 68.

1595 Inter. 2. Clericus bigamus gaudetne privilegio fori, vel Canonis?

Reſp. Nullo privilegio Clericali gaudet: Non privilegio fori, affirmat Diana *in Summ. verb. Clericus num.* 12. Non privilegio Canonis, aſſerit idem Diana *loco cit. verb. Cenſura ob percuſſionem Cler. num.* 5 Imò faciliùs amittitur privilegium Canonis, quàm fori, cum illud à jure humano, hocque à jure Divino procedat. Tandem quòd Clericus Bigamus nullo privilegio clericali fruatur, tradunt Tolet. *lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 6. *& cap.* 68. *ſub num.* 4. Emmanuel Sà *verb. Irregularitas ex Bigamia num.* 5. Alloza *eodem verb. ſect.* 4. *num.* 38. Lezana *tom.* 2. *verb. Bigamia num.* 10. Layman *lib.* 1. *tra.* 5. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. Bonac. *de cenſu. diſ.* 7. *qu.* 2. *pun.* 5. *num.* 16. *& tom.* 3. *de cenſu. in particul. diſp.* 2. *qu.* 3. *pun.* 6. *ſect.* 3. *& ſeq.* Diana *part.* 9. *tra.* 4. *reſol.* 6. *verſ. An verò*, & habetur expreſsè *in cap. Altercationis, de bigam. in* 6. ubi Pontifex ſic habet: *Omni privilegio Clericali declaramus eſſe nudatos, & coercitioni fori ſæcularis addictos, conſuetudinaria contraria non obſtante: Ipſiſque quoque ſub anathemate prohibemus deferre tonſuram, vel habitum Clericalem*. Sed hoc intelligendum eſt dumtaxat de Clericis bigamis bigamia vera, vel interpretativa in minoribus conſtitutis, non autem de bigamis bigamia ſimilitudinaria, ut in ſequenti reſponſione dicetur. Vide *tit.* 23. *de Bigamia, ad Inter.* 1. *& præſertim in tit.* 89. *de Excommunicatione ob Clerici percuſſionem, ad Interr.* 2.

1596 Inter. 3. Bigamus bigamia ſimilitudina-

Digitized by Google

dinaria, amittitne omne Clericale privilegium, ut dictum eſt in præced. Reſp. de Clerico minoribus initiato?

Reſp. Supponendum eſt primò illum eſſe bigamum bigamia ſimilitudinaria, ut dixi in tit. 23. de Bigamia, ad Interrogat. 1. qui poſt votum ſolemne caſtitatis emiſſum in ſuſceptione Sacrorum Ordinum, vel in aliqua Religione approbata, mediante ſolemni profeſſione, matrimonium cum aliqua contrahit, eamque carnaliter cognoſcit: Qui quidem nulliter matrimonium contrahit, eſt ſuſpectus de fide, & fit irregularis, ſicut cœteri bigami; tamen nullum Clericale privilegium amittat, quia textus *in cap unico de Cler. Conjug. in 6. & cap. Altercationis, de Bigam. eodem libro* 6 expreſsè loquitur de bigamis in minoribus conſtitutis. Sylveſter *verb. Bigamus qu.* 8. Toletus *lib.* 1. *capit.* 67. *ſub numer.* 6. Sayrus *de cenſur. libr.* 3. *capit.* 27. *numer.* 32. Lezana *tom* 2. *verb. Clericus numer.* 6. Diana *part.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 6. §. *An verò*, & alii communiter. Vide Bonac. loco proximè cit. & ad Interrog. ſequentem.

1597 Inter. 4. Si aliquis Subdiaconus ex diſpenſatione Papę cum vidua matrimonium contraheret, gauderetne privilegio fori, & Canonis?

Reſp. Prædictus Subdiaconus, ſicut & quilibet bigamus ſimilitudinarius, non perdit privilegia Canonis, & fori, perſonæ, & rerum, quia nullibi in jure nudatur his privilegiis, ſicut minoribus initiati, propter eam differentiam, quia in Sacris conſtituti, & profeſſi, continuò manent in ſuo ſtatu clericali, & Eccleſiaſtico; non enim recedere poſſunt à ſuo ſtatu, ut poſſunt initiati minoribus, qui ſine Apoſtaſia redire poſſunt ad ſæculum; ac proindè iſti, ut ſæculares, ſunt ipſo jure privati privilegiis Clericalibus, quæ Laicis non competunt. Conſtituti autem in Sacris, atque profeſſi, manent ſicut priùs in ſuis ſtatibus Eccleſiaſticis. Hactenùs Bordonus *de priv. Cleric. cap.* 8. *num.* 58. Et quò prædictus Subdiaconus gauderet privilegio fori, habetur quoque ex declaratione Sac. Congregat. apud Barboſam *in Collect. Bullar. verb. Subdiaconus*, teſte Lezana, *tom.* 2. *verb. Clericus num.* 20.

1598 Interrog. 5. Clericus ſolutus tempore delicti, ſi poſteà viduam ducat in uxorem, amittitne ex bigamia privilegium fori?

Reſp. Etiamſi dictus Clericus ſit tantùm in minoribus conſtitutus, in dicto caſu non amittit privilegium fori, quia habilitas perſonæ circa privilegium, ſolùm conſideratur tempore delicti commiſſi, illa enim poſt delictum non nocet; undè is tanquam Clericus ſolutus remittetur, attento delicti tempore. Ita ex Pereira, & Alexandro docet Diana *part.* 4. *tract.* 1. *reſolut.* 27. & teſtatur de communi.

1599 Interrogat. 6. Clericus conjugatus cum unica, & virgine, veſtes Clericales, & tonſuram deponens, ſi poſteà illas aſſumat, gaudetne privilegio fori?

Reſp. Privilegio fori gaudere firmat Diana ex aliis, *part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 80. & *par.* 4. *tract.* 1. *reſ.* 78. *verſ. Notandum eſt*. Et rectè quidem; nam quivis Clericus, ſi habitum dimittit, & poſteà illum reaſſumit, etiam ſine licentia Epiſcopi, gaudet privilegio fori, & quamvis in Synodo Diæceſana hoc fieri prohibitum eſſet Clericis. Squillante *de privil. Cler. cap.* 6. *dub.* 1. *numer.* 19. Riccius *part.* 2. *deciſ.* 267. apud Dianam *par.* 4 *tr.* 1. *reſ.* 18. *verſ. Notandum eſt hic*, Barboſa *in Trident ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *num.* 43. Vide Dianam *part.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 13. & *ſuprà in tit. de Excommunicatione ob Clerici percuſſionem, ad Interrogat* 3.

1600 Inter. 7. Clerici conjugati gaudentne privilegio fori in civilibus, vel in criminalibus cauſis dumtaxat?

Reſp. Eſt quæſtio gravis inter DD. an gaudeant in civilibus; nam in criminalibus, nemo dubitat, dummodò non ſint bigami, & incedant in habitu, & tonſura, & alicui Eccleſiæ in ſpiritualibus deſerviant. Diana *part.* 1 *tr.* 2. *reſ.* 50. & *par.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 78. mordicus defendit illos gaudere etiam in Civilibus, & pro ſe plures DD. refert. Sed hoc ego puto verum, ubi adeſt conſuetudo gaudendi etiam in civilibus, ut in Regno Neapolitano, ut docet Barboſ. *in Trident ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 6. *ſub. num.* 44. Lezana *tom.* 2. *verb. Clericus ſub num.* 20. & ita decidiſſe Sacr. Congregationem teſtantur præfati Auctores. Vide Gavantum *in Manual. Epiſc. verb. Clericus numer.* 84. qui teſtatur id præſertim procedere in Regno Neapolitano ex declaratione Sacr. Congregationis.

1601 Inter 8. Clericus in minoribus quando gaudet privilegio fori?

Reſp. Quando habet aliquod Beneficium Eccleſiaſticum, aut habitum, & Clericalem tonſuram defert, & alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſervit, aut in ſeminario Clericorum, vel in aliqua ſchola, ſeu univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos, verſatur. Ita Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap* 6. Emmanuel Sà *verb. Clericus num.* 4. Imò nota ex Bonac. *de Leg'bus diſp.* 10. *qu.* 2. *pun.* 1. §. 4. *num.* 10 & aliis multis,

quos ſequitur Diana *par.1.tract.2.reſ.29. verſic. Quæritur primò*, *& part 4 tract.1.reſ.89.* ut Clericus gaudeat privilegio fori, ſufficere, ut habeat tantùm beneficium, quamvis non deferat habitum, & tonſuram, & alicui Eccleſiæ deſerviat; nam Concilium loquitur disjunctivè, cum particula, *aut*. Lezana *tom.2. verb. Clericus ſub numer.* 20. Peccat verò mortaliter, non deferendo habitum, & tonſuram, ut benè probat idem Lezana ubi ſuprà ſub num.2.

1602 Interrogat. 9. Si Clericus in Minoribus tantùm deferat habitum, & tonſuram, vel è contra, gaudetne privilegio fori?

Reſp. Clericus in minoribus conſtitutus, niſi habeat beneficium, vel inſerviat alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, & incedat in habitu, & tonſura, non gaudet privilegio fori. Ita docet Navar. *conſil.* 17. *de privileg. numer.*2 Emmanuel Sà *verb. Clericus ſub num.*4. Rodericus *in Compend.qq. Regul. reſol.*82. *numer.* 10. & alii communiter. Quidam verò apud Dianam *part.1.tract.2.reſolut.*33 putant ſufficere, quòd habitum, vel tonſuram deferat, dummodò cœtera neceſſaria concurrant, quia dimiſſio tonſuræ non videtur tantæ ſolemnitatis in clerico in minoribus conſtituto Tamen Doctores, quos refert Diana ibidem pro prima ſententia, aſſerunt, Sac.Congregationem decidiſſe in favorem Concil. Trident. *ſeſſ.*23 *de reformat cap.*6. ubi loquitur copulativè, nempè, ut Clerici deferant habitum, & tonſuram, & alicui Eccleſiæ deſerviant. Verùm, prout vidi in aliquibus locis, oppoſitum practicatur quoad tonſuram. Ideò hujus dubii reſolutionem remitto ad Sacr. Congregationem, ut dicit Diana *part.4.tract. 1.reſ* 93.

1603 Inter. 10. Clericus, qui alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi non inſervit, nec beneficium Eccleſiaſticum habeat, gaudetne fori privilegio?

Reſp. Si defert habitum, & tonſuram, & eſt deſcriptus in Catalogo Clericorum, qui in Synodo Diœceſana obedientiam præſtant Epiſcopo, licèt de ejus mandato alicui Eccleſiæ non inſerviat, dummodò per paucas vices in Choro, & Proceſſionibus interfuerit, gaudere privilegio fori, determinavit Sacra Congregat. Concilii in nullius die 28. Martii 1628. teſte Diana *part.1.tract.2.reſolut.*29. *verſ. Nota ſecundò*. Vide Dianam *ibidem reſolut.* 35 *& part.*4 *tractat.*1. *reſolut* 2. *& part.*9 *tractat.*6. *reſol.*6. *verſ.Confirmatur*, & Barboſam in Conc. Trident. *ſeſſ.*23.*cap.*6. *num.*32.*& ad Inter. antecedentem*.

1604 Inter. 11. Clericus qualem habitum deſerre debet, ut gaudeat privilegio fori? Et coguitio, an habitus ſit Clericalis, ad quem Judicem ſpectat?

Reſp. Diana *part.3.tract.1.reſol.*10.15. *&* 63. rectè arbitratur illum privilegio fori gaudere qui eo utitur veſtium genere, ut ſi à populo videatur, Clericus judicetur. Verùm ſi circa hoc controverſia ſit inter Judicem Sæcularem, & Epiſcopum, ſcilicet an habitus, cum quo inventus eſt Clericus, ſit Clericalis, vel non, ad Epiſcopum pertinere, reſolvit ipſe Diana contra nonnullos oppoſitum docentes, & malè, quia aliàs Judex Laicus incurreret pœnas contra immunitatem Eccleſiaſticam infringentes latas, ut benè docet Bonac. *tom 1.in Bulla Cœnæ diſput.1 quæſt* 16 *ſect. 1.pun.*6.*n.*30. *& ſeq.* cum aliis communiter, ut teſtatur idem Diana loco citat. Vide iterùm Dian. *part 1.tr.*2.*reſ.*29. & Barboſ. *in Trid.ſeſſ.*23 *cap.*6 *de refor n.*24.

1605 Interrog. 12. Cui reſervata fuit penſio, ſi non incedit in habitu, & tonſura, gaudetne privilegio fori tanquam beneficiatus?

Reſp. Memini me pluribus citatis docuiſſe in hoc titulo ad Inter. 8. Clericum beneficiatum, quamvis non incedat in habitu, & tonſura, gaudere fori privilegio, & docent plurimi, quos refert Barboſ. *in Collect.ad Trid.ſeſſ.* 23 *de refor.cap.*6. *nu.*11. Ita etiam gaudere fori privilegio putant quidam penſionarium, licèt non incedat in habitu, & tonſura, & exemptum eſſe à juriſdictione fori ſæcularis, ſicut beneficiarius: Doctores ita ſentientes refert Barboſ. loco cit. nu.19. & Diana *part.1.tr.2.reſ.* 31. Verùm de tonſura, & habitu penſionariorum extat Conſt. Syxti V. quæ incipit *Paſtoralis* edita anno 1589 qua præcipitur, quòd Clericus habens beneficium, aut penſionem excedentem ſexaginta aureos de Camera, teneatur ad tonſuram, & habitum talarem; alioquin ipſo facto ſit privatus officiis, & beneficiis, nec facit fructus ſuos in utroque foro. Vide Emm. Sà. *verb Clericus numer.* 33. Sed circa hanc conſtitutionem Syxti V. vide Theſaur. *de pœnis part.2. verb. Habitus Clerici cap.*1. *nu.*2. Docet autem Bellet. *in diſquiſ.Cler.par.1.tit.3.§.8.nu.*11. & alii, habentem penſionem non excedentem ſummam ſexaginta ducatorum aureorum de Camera, non gaudere privilegio fori; ſecus tamen ſi penſio excedat ſexaginta aureos de Camera, utique gaudere. Alii verò, quos refert Dian. loc.cit. dicunt, quòd ſi Clericus habeat penſionem loco tituli beneficii, reputatur ut beneficiatus, ac proinde gaudet privilegio fori; & hoc mihi magis placet.

1606 In-

1606 Inter. 13. Clerici poſſunt renunciare privilegio, & exemptioni libertatis Eccleſiaſticæ?

Reſp. Doctores communiter docent, non poſſe Clericos dicto privilegio, & exemptioni renunciare tam in civilibus, quàm in criminalibus, cum ſit eis omninò interdictum *in cap. inſolita* 11. *quæſt.* 1. *cap Placuit; cap. Si diligentia de foro comp. & cap. cum tempore de Arbitr.* & ratio eſt manifeſta, quia privilegium exemptionis à Laica poteſtate, non eſt conceſſum ſingularibus perſonis, ſed ſtatui Clericorum in communi, & perſona privata non poteſt cedere privilegio conceſſo Communitati, aut toti alicui Ordini, ut docet Bonac. *de Cenſ. diſput.* 2. *quæſt.* 4 *punct.* 2 *ſub nu.* 5. Et ego breviter dicam *in tit.* 180. *de Regularibus, ſeu Religioſis, ad Inter.* 88. loquens de privilegiis Religionibus conceſſis. Imò Clerici neque dicto privilegio renunciare poſſunt de licentia Epiſcopi. Vide circa tale dubium Dianam *part.* 1. *tract.* 3 *reſolut.* 3. qui ad ſatietatem Doctores refert, & teſtatur de communi.

1607 Inter. 14. Famuli Clericorum gaudentne privilegio fori?

Reſp. Famulos Clericorum gaudere privilegio fori, aſſerunt plurimi Doctores, qui indiſtinctè loquuntur de mancipiis, & famulis perpetuis, de quibus nulli dubium eſt, ac de famulis temporalibus, & conductoriis, præſertim ſi Clerici gravi aliquo incommodo arbitrio Judicis menſurando efficiantur, eo quòd ſervi, aut ipſorum famuli, foro, vel alio privilegio non fruantur. Vide igitur Gratianum *in diſcept. foren. tom.* 3. *cap.* 340. *nu* 4. & 5. Paulum Squillante *de Privileg. Cleric. cap.* 7 *dub.* 2. *num.* 57 & alios apud Dianam *part.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 47.

Quær. 1. An Clericus immiſcens ſe enormitatibus, etiam habitu, & tonſura clericalibus dimiſſis, perdat ipſo jure privilegium fori, antequam ter moneatur deſiſtere? Et quid dicendum ſit de Religioſo profeſſo?

Reſp. Video circa hanc quæſtionem Doctores inter ſe acerrimè digladiare; ſiquidem multi tenent, amittere non ſolùm privilegium canonis, ſed etiam fori, licèt à ſuo Epiſcopo non fuerit ter monitus; hos Doctores refert Diana *part.* 1. *tractqt.* 2. *reſol.* 130. & *part.* 10. *tract.* 12. *reſ.* 4. *verſ.* 3. inter quos quidam ſunt Theologi, ut Sylveſter, Molina, Reginaldus, Coriolanus, & alii; & eſt probabilis hæc opinio. Attamen (quidquid ſit de privilegio canonis, de quo ego non dubito, cum faciliùs amittatur, quàm privilegium fori; de quo tamen non loquuntur Canones, qui pro oppoſita citantur ſententia) recedere non audeo à ſententia, quæ docet, Clericos, & beneficiarios, haud amittere privilegium fori, quanquam ſe miſceant enormitatibus, & in habitu laicali incedant, niſi priùs ter moneantur, & præcedat declaratio Judicis Eccleſiaſtici; & ita docent innumeri Doctores, tam Theologi, quàm Canoniſtæ, quos congerit idem Diana locis ſuprà cit. & hæc quidem ſententia mihi videtur juri conformior, & Chriſtianæ pietati aptior; imò quia ſumus in dubio ob diverſitatem opinionum, videtur amplectenda eſſe in praxi, cum faveat Religioni, & Eccleſiaſticæ libertati. Fori enim privilegiū, ſecundum veriorem, ac probabiliorem ſententiam, Dei Ordinatione, & Canonicis ſanctionibus fuit Clericis, & perſonis Eccleſiaſticis conceſſum, ut ex Diana, Bonac. & aliis, alibi docui. Quare dicendum puto, non poſſe Judicem laicum pro quocumque graviſſimo, & enormiſſimo delicto judicialiter, & auctoritativè Clericum interrogare, examinare, judicare, & punire, quamvis ſe immiſcuerit enormitatibus, & eſſet incorrigibilis, quia ſemper retinet dictum privilegium, donec poſt monitionem, ſecundum jura, illud perdat, aut ſervatis de jure ſervandis, ſi eſt in Sacris, Judici ſæculari ab Eccleſiaſtico puniendus tradatur: Et hoc etiam poſt Concil. Trident. apud me eſt indubitatum, maximè ſi loquamur de clerico habente Beneficium Eccleſiaſticum, vel in Sacris conſtituto, aut etiam de Religioſo profeſſo, licèt Laico, cum in hoc æquiparetur Clerico Sacris Ordinibus inſignito. Cenſeo igitur, omninò neceſſariam eſſe monitionem à Judice Eccleſiaſtico factam antequam privilegium fori Clericus amittat, ut habetur *ex cap. audientiam, cap. contingit de ſentent. excomm. & cap. Judices eodem tit. in* 6. Et ita inter alios docent Navar. *tom.* 1 *conſ.* 25. *de Privil.* Emmanuel Sà *verb. Clericus num* 4. Bonac. *de legib diſput.* 10. *quæſt* 2 *punct.* 1. *§.* 1. *ſub numer.* 5. & *§.* 2 3. & 4. Diana locis cit. & præſettim *part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 24 & *part.* 7. *tr.* 1 *reſ.* 11: Lezana *tom.* 3. *verb. Clericus numer.* 21. & alii penes ipſos. Imò Tabiena *verb. excommunicatio* 5. *num.* 25. ſic: Quidam dicunt, quòd opinio, quæ dicit, quòd perdit privilegium fori, eſt practicanda; ſed me degente Bononię, practicata eſt opinio contraria toto approbante ſtudio; & tandem notandum eſt, Barb. *in Trid. ſeſſ* 23. *de reſ. c.* 6 *n* 25. ex Sellio, aſſerere, ita fuiſſe deciſum in Motulenſi 1. Febr. 1620. de qua S Congregationis declaratione mentionem facit etiam Lezana ubi ſup. ergo ſequitur hanc noſtram ſententiam ſequendam eſſe in praxi,

praxi, & nullo modo poſſe ſalva conſclentia Judicem laicum condemnare Clericum de quocumque enormiſſimo delicto, ut dixi in *tit.37.de Cler.&c.ad Int.5.*nam ſemper neceſſaria eſt declaratio criminis facta à Judice Eccleſiaſtico, per quam de ejus enormitate conſtate poſſit,an Clericus brachio ſæculari conſignari debeat, ut pœna mortis puniatur. Vide *c. cum ab homine de judic. & cap. ex litteris de vita, & honeſt.Cler.*

Quær. 2. Quare Clericus dimiſſo habitu,& tonſura clericali in enormitatibus ſe intromittens, privilegium canonis perdat, & non privilegium fori? & in quo alio caſu privilegium clericale amittatur?

Reſp. Quia privilegium fori fundatur in jure Divino, ut dixi in præced. reſponſ. & habetur *ex cap.quanquam de cenſ.in* 6.*Gloſ.penult in cap ſi Imperator diſt.*96.& ex Conc.Trid *ſeſſ* 25. *de ref. cap.*20 Privilegium autem canonis eſt privilegium ſolùm à jure poſitivo inductum, ideòque faciliùs deperditur propter enormitates,quibus Clericus ſe immiſcet; immò excluduntur ab hoc privilegio Canonis Clerici joculatores, goliardi,& buffones, per annum talem artem exercentes,ut patet *ex cap.un. de vita & honeſt.Cler.in* 6. & docent Navar. *lib.5. conſ* 25 *de privil.ſub n.*1 .Suarez *de cenſ diſ.*22.*ſect.*1.*nu.*14.Laym.*lib 5.tr.5.par.2.c.5.n.5.* Item dictum privilegium perdunt Clerici,Carnificis, Macellarii, vel Tabernarii officium exercentes, ſi ſint conjugati, vel habitum clericalem dimiſerint,ac ter moniti ab Epiſcopo non deſtiterint, aut ſi poſtquàm deſtiterint,idem officium reaſumant. Si verò conjugati non ſint nec bigami,& habitum clericalem retineant, privilegio canonis, & ſori, quoad perſonas non privantur,ſed ſolùm quoad eorum bona, ita ut eorum negotium à Judice Eccleſiaſtico non ſit defendendum;nam inſtar ſæcularium debent, ac tenentur tributa ſolvere. Ita aliis allegatis docet Diana *p.9.tr* 4.*reſ.*13. Vide Lezan. *tom.3.verb. Clericus nu.*10. ubi loquitur de privilegio canonis,& num.19.20.& 21.loquitur de privilegio fori, & quinam Clerici his privilegiis ſruantur, aut illis priventur.Item vide Sylveſt.*verb. Clericus nu.4.& 5. & verb. excommunicatio* 4 *n.*7.Tolet.*lib.*1.*c.*33.*ſub nu.*3. & Bonac.*tom.2.de legib.diſp.*10.*qu.2.pun.*1.*§*.4 *n.*9. & 22. & alios plurimos, quos ipſi referunt, à quibus plura haberi poſſunt ad intentum; longum enim eſſet recenſere,quę ipſi docent, & ego, ut alibi dixi, in hiſce meis laboribus brevitati ſtudeo.

TITULUS CXXVII.

De Pueris.

*Vide tit.de Caſ reſer.Int.*11.*tit.de Denunc. Int.*24 26 29.30.*tit.de Eccl.Pollu.Int.*13.*tit de Ingreſ. in Mon.&c.Int.*2.*tit.de Ingr. in Relig. Int.*1 *tit. de Morib.&c.ad quæſ.tit.de Præc.aud. Sac.Int.* 9.*tit.de Sacr. Baptiſ.Inter.*12. *& ad quæſ.tit.de Sepult.Eccl.Int.*1.

1608 INt. 1.Tenenturne Pueri ſtatim poſt uſum rationis præceptis Eccleſiæ?

Reſp. Pueri poſt ſeptennium completum obligantur legibus, & præceptis Eccleſiæ; nam illo completo generaliter pręſumitur in omni materia uſum rationis habere, & alleganti contrarium incumbit onus probandi. Itaq; pueri poſt uſum rationis tenentur præcepto Confeſſionis. Vide infra ad Inter. ſeq. & à carnibus, & lacticiniis abſtinere in Quadrageſima, & vigiliis, ſicut cæteri Chriſtifideles; & hæc ſententia eſt probabilior, & tutior. Vide Sanchez *in Summ.tom.*1 *.lib.*1*.cap.* 12.*num* 6.Salez *de legib.diſput.*14.*ſect.*13 Suarez *in* 3.*part.tom.*4 *diſputat.*36 *ſect.*2.*numer.*3. Azorium *tom* 1 *.lib.*7.*cap* 2.*quæſtiun prima & cap* 40. *quæſt.*6.& Dianam *part.*3.*tract* 6.*reſolut* 87.Verùm quoad præceptum Communionis non currit eadem ratio,ut docent Doctores communiter, teſte Diana loco cit.reſ.70.Tamen aliqui apud Dianam tenent,pueros poſt uſum rationis poſſe communicari ſtatim,imò teneri ad præceptum annuæ communionis, & in articulo mortis. Sed quoad Confeſſionem,& Communionem puerorum, vide Emmanuel Sà *verb. Confeſſio numer.* 3. ubi ſic inquit: Et ſi communis opinio ſit, teneri ad Confeſſionem annuam, qui habet uſum rationis; tamen Eccleſia non videtur obligare ante pubertatem ad pœnas non confitentibus impoſitas: & *verb. Euchar. num.* 12. *in Addit.* docet ex aliis, & præſertim ex Suarez, quòd indiviſibilis terminus præſcribi nequit quoad Euchariſtiam, nam aliis citiùs,aliis verò tardiùs illuceſcit rationis radius; videtur autem concludi terminus à 10.uſque ad 16. ætatis annum. Ideò Parochus judicet, &c. nam Corradus *in Reſp. part.*1. *qu.* 54 *in fine* docet,quòd pueri non obligantur ad Communionem uſque ad 12. annum, & ità video ſervari in praxi.

1609 Inter 2. Pueri poſt ſeptennium cenſenturne uſum rationis habere, & tenenturne cónfiteri? & quid dicendum eſt ante ſeptennium?

Reſp.

Reſp. Si compleverint ſeptennium, in dubio præſumendi ſunt habere uſum rationis, quia præſumptio deſumenda eſt ex communiter contingentibus; nam argumentum à communiter accidentibus valet:ſed ante ſeptenium in dubio, an puper habeat uſum rationis, præſumitur non habere; conſequenter non tenetur jejunare, & poteſt comedere carnes &c. Vide Dianam *part.4.tr.3.reſ.52.* ubi pro hac ſententia plures Doctores refert. An verò pueri teneantur confiteri, obſervanda hìc eſt aurea Doctrina Duardi *in Commentariis ſuper Cod.omnis utriuſque ſexus diſput.1.ſect.7.num.6.* quod neceſſitas præcepti Confeſſionis tam Divini, quàm Eccleſiaſtici, ex ejuſdem neceſſitate ad ſalutem provenit, & proptereà tunc quis tenetur ad confitendum ſemel ſaltem in anno, & in articulo, ſeu periculo mortis, cum lethalem culpam contraxit; ſiquidem tunc neceſſitas ſalutis incipit, ut rectè declarat Sotus *in 4.diſtinct.18. quæſtiunc. prima artic. 3. in fine*. Undè Eccleſia voluit pueros obligari ſtatim poſt annos diſcretionis, ideſt qui ſunt doli capaces, ſecundùm Gloſſam.

1610 Inter. 3. Confeſſarius debetne abſolvere puerum, quando dubitat, an uſum rationis habeat?

Reſp. Si conſideratis conſiderandis dubium remanet, poteſt, & debet abſolvere puerum, de cujus capacitate dubitat, ſub conditione ſaltem mente retenta; & hoc à fortiori procedit, ſi puer ſit in mortis articulo; nam in dubio inclinandum eſt in favorem animæ, ut rectè docet Layman *lib.5 tract.6. cap. 5. num.* 7. Zambranus *de caſ. temp. mortis capit.* 4. *dub.* 3. *numer.* 4. & 9. & Villalobos *in Summ. tom.* 1. *tract.* 9. *difficul.* 29. *numer.* 3. quibus ſubſcribit Diana loco proximè citat. reſol. 53. qui pluribus rationibus hanc firmat ſententiam.

1611 Interrog. 4. Impuberes incurruntne excommunicationem latam ab Epiſcopo contra non obſervantes præceptum annuæ Confeſſionis, vel Communionis in Paſchatæ?

Reſp. Contra non confitentes ſemel in anno, & non communicantes in Paſchate, in jure communi non adeſt excommunicatio latæ ſententiæ, ſed debent excommunicari. At ſi in Diœceſi aliqua adſit hujuſmodi excommunicatio latæ ſæntentiæ, certum eſt, quòd inobedientes ipſo facto illam incurrunt. De pueris verò nondum habentibus ætatem annorum duodecim, eſt problema, an talem excommunicationem incurrant. Affirmat Hurtadus *de Sacr.Pœnit. diff.*6. & alii. Tamen probabiliùs mihi videtur dicendnm, pueros non vinciri Eccleſię legibus ante annum duodecimum. Ita Emmanuel Sà *verb. Cenſura nu.* 2. & *verb.Confeſſio num* 3.& alil ab ipſo relati, & hanc ſententiam ſequuntur multi graves Auctor ut Mercer. *de ſacr in* 3. *p.D.Th.q* 6.*art.* 5. *numer.*7.& alii apud Dian *par* 4.*tr* 5. *reſ* 207. quibus addo Leandrum *de Sacr.tom.3.tr 5 diſp.* 3. *quæſt.*57.Trullench.*in Decal.tom* 1. *lib.*3.*c.*4. *dub.*2. *numer.*12. Martinum à Sancto Joſeph *in Mon.Confeſſ.tom.*1 *lib.*1. *tract.de pœnit. numer.*12. quia licèt pueri peccent contra Divinum, & humanum præceptum, tamen, ut dicitur *in cap.* 2. *de Delict. Puer.* in pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis provectioris ætatis, humanæ leges dicunt, ſeverius puniendum. Sed vide quæ dixi ad Inter. 1. hujus tituli, ubi non approbo ſupradictas opiniones cum tanta laxitate, & Bonacinam *de Sacr. diſp.* 5. *qu.*5 *ſect.*2.*pun.*4.*num.*3.qui plures concordantes adducit.

1612 Interrogat. 5. Pueri in minoribus conſtituti, inter ſe rixantes, & ſe invicem percutientes pugno, ita ut ſanguis è naribus eliciatur, innodanturne excommunicatione?

Reſp. Dico, quòd non, quamvis in Templo fiat percuſſio, quia actio puerilis pœnam adeò gravem non meretur; nam plerumque hæc injuria inter ipſos levis cenſetur. Summa Diana *verb.Cenſura ſub numer.* 21 *verſic. Excuſantur*, Mendo *Epit. Opin. Moral. verb Excommunicatio numer.* 4. Verum eſt tamen, quòd aliquando poteſt eſſe gravis injuria, ideoque ex circumſtantiis colligendum eſt, ut ex Conincho, Layman, & Molina, benè advertit Diana *loco prox. cit. §. Quibus*. Vide Emmanuel Sà *verb. Excommun. Papæ reſerv. num.*6.

1613 Inter. 6. Pueri, ſi decedant ante uſum rationis, poſſuntne ſepeliri in loco interdicto?

Reſp. Licèt tales infantes non comprehendantur interdicto, tamen ſi decedant tempore interdicti, ſepeliri non poſſunt in loco Sacro interdicto; quia hæc prohibitio non tam ipſos, quàm ſepelientes reſpicit, ut docent Emman. Sà *verb. Puer*, Salas *de legibus diſp.*14.*ſect.*13.*num.*126.Suarez *de cenſur.diſput.*35.*ſect.*1. *num* 2. Sanchez *in Sum.tom.* 1.*lib.*1.*cap.*12.*num* 8 quos refert, & ſequitur Diana *part.*3 *tract.*6.*reſol.*88. *in fine*, *verſic. Notandum*.

1614 Inter 7. Pueri ante pubertatem,ſcilicètante annum decimumquartum,ſi homicidium v.g.commiſerint,incurruntne irregularitatem?

Digitized by Google

Reſp. Dicunt quidam, quòd non, quia odia ſunt reſtringenda; & hanc ſententiam docet Sancius *in ſelectis, diſp.* 26. *num.* 18. & pro ſe citat Avil. & Henriquez. Vide Dianam *part.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 88. *verſ. Ex quibus infertur*: ſed idem Diana *part.* 4. *tra.* 2. *reſ.* 67. aſſerit, quod Avila, & Henriquez hoc non dicunt, ſed docent, pueros doli capaces incurrere irregularitatem; & ita omninò eſt tenendum cum Sanchez *in Sum. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. *numer.* 8. Layman. *lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 10. *numer.* 6. Præpoſito *in part. qu.* 5. *de irregular. dub.* 10. *num.* 76. & Gavanto *in Aphor. Epiſcoporum verb. irregularitas num.* 91. ubi ſic inquit: *Puer major ſeptennio occidens fit irregularis.* Ante *ſeptennium verò, etiamſi habeat plenum rationis uſum, irregularitatem evadit, ut docet Avila part.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 1. *dub.* 13.

1615 Inter. 8. Pueri liganturne ſtatim poſt uſum rationis cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis impoſitis contra delinquentes? & debentne pœna ordinaria puniri?

Reſp. Emmanuel Sà *verb. Cenſura*, dicit, quòd cenſuram nemo incurrit ante annum decimum; ſed ſecundum alios, nec ante duodecimum, teſte eodem Emman. Sà *verb. Puer.* Idem docet Andreas Mendo *Epit. opin. moral. verb. Cenſura num.* 11. Alii verò putant, pueros non ligari cenſuris ab homine latis, quouſque ad pubertatem deveniant; benè tamen cenſuris latis à jure, ut videre licet apud Dian. *part.* 3. *tra.* 6. *reſ.* 88. Caſtro Palaus autem *part.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 24. § 2. *num.* 9. abſolutè probat ſolùm ſententiam excommunicationis ipſo jure latam ob percuſſionem Clerici propter ejus gravitatem contrahi à pueris doli capacibus ante pubertatem, quia in textu ſic decernitur. Vide tamen id quod dixi Interrog. 5. hujus tituli. Sed aliæ cenſuræ, & excommunicationes ab homine latæ, etiam generaliter non comprehendunt pueros. Ita Palaus. Sed pro reſolutione hujus difficultatis, Dico primò, Impubes infantiæ proximus, ideſt ſeptimum annum egreſſus, & in octavo conſtitutus, poteſt incurrere excommunicationem, aliaſque cenſuras ipſo jure latas, vel ex edictis generalibus per modum juris pro futuris culpis, ſi doli ſit capax. Ita Henriquez, Navar. Sanchez, Suarez, Layman, Sancius, quos dat, & ſequitur Theſaurus *de pœnis par.* 1. *cap.* 17. Quare Corduba *in ſumm. quæſt.* 40. docet, pueros, & puellas poſt ſeptimum annum, ſi rationis uſum habent, & prohibitionem non ignorant, peccare mortaliter, & incurrere excommunicationem latam in Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 5. contra ingredientes Monaſteria Monialium (cujuſcumque ſexus, vel ætatis fuerint) ſine licentia Epiſcopi &c. Ad quem locum Concilii Barboſ. *in collect. nu.* 64. ita inquit: *Pueros igitur ſeptennes præſumendos uſum rationis adeptos, & proindè comprehendi ſub hac prohibitione*, tenent Sanchez, Bonacin. Hactenùs Barboſ. Dico ſecundò Cenſuris ſpecialibus, ſcilicet ab homine latis, vel etiam per edicta generalia pro præteritis culpis, impuberes quicumque nondum proximi pubertati, etiam majores ſeptennio, juſtè ligari non poſſunt; æquum enim non eſt, ut Eccleſia puniat pueros pœna ordinaria, quia pœnitentia puerorum debet eſſe diverſa à pœnitentia adultorum, ut habet Gloſs. *in cap. eos quos de conſec. diſt.* 4. & pluribus relatis firmat D. meus de Zaulis in hac Alma Urbe Viceſgerens meritiſſimus. Vide ipſum *to.* 1. *obſerv. ad rubr.* 20 *lib.* 4. *num.* 15. & 16. An verò validè ligentur, dum tamen ſint doli capaces, pro parte affirmativa P. Theſaurus allegat Suarez, Coninchum, Rodericum, Bonacin. & Sanchez; ſubdit autem: *Verumtamen, quod non cenſeantur impuberes, ſi non ſint proximi pubertati, comprehenſi in ſententiis iſtis generalibus pro præteritis culpis, niſi exprimantur, tenent Doctores quos allegat* Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 7. & *ſequitur* Diana, & Layman. Hactenùs Theſaurus: & D. Zaulis ubi ſupra docet pueros non poſſe puniri pœna ordinaria, ſed extraordinaria arbitrio Judicis, & quòd ſolùm infantes, qui nondum ſeptimum annum expleverint, tanquam doli incapaces, à delictis excuſentur, & à pœna ſint immunes. Vide etiam duas antecedentes Reſponſ.

1616 Inter. 9. Poſſuntne licitè confirmari pueri uſu rationis carentes?

Reſp. Licèt ſuſcipiens iſtud Sacramentum capax eſt, ſive ſit maſculus, vel fœmina cujuſque ætatis; tamen ex conſuetudine non debet adminiſtrari, niſi ſit in ætate ſeptem annorum, vel ſaltem habeat rationis uſum, ut recordetur ſe hoc Sacramentum recepiſſe, nè iterum recipiat; & ab hac conſuetudine recedendum non eſt, ut docent Toletus *lib.* 2. *cap.* 24. *ſub numer.* 2. Bonacin. *Sacram. diſput.* 3. *quæſt. unica, punct.* 4. *num.* 5. qui pro hac ſententia plures Doctores allegat. Verum eſt tamen licitè adminiſtrari poſſe hoc Sacramẽtum puero antè ætatis ſeptennium, quando manifeſtè apparet uſum rationis habere. Secundò, quando non confirmatus diù nõ habiturus ſit occaſionem Sacramenti accipiendi. Tertiò, quando puer in periculo mortis exiſtens opportunè iſtud Sacramentum conſequi nequeat. Quartò, quando in aliqua Diœceſi conſuetudo vigeat, ut pueri rationis uſu carẽ-

ces

Digitized by Google

tes confirmentur. Ita Layman *lib.5.tr.3 cap.5. n.2.* Filliucius *tom.1.tr.3.c.2 n.36.* & alii, quos dat, & ſequitur Dian.*p.3.tr.4.reſ.19.* qui etiam ſubdit non eſſe peccatum mortale confirmare infantem ante ſeptennium ſine aliqua juſta cauſa ex ſupradictis, & pro ſe citat Nugnium *in 3.p.72.art.8.concl.4.* Vide ergo rationes ſaltem apud ipſum Dianam *loc. cit.* quæ quidem mihi videntur concludentes, maximè quia ſecundum doctrinam D. Thomæ 3. *par.q.72 art.8.* non eſt omninò neceſſarium exctare uſum rationis in ſuſcipiente, teſte Thoma de Chaves *in ſumm. ſac. ubi de confirmatione n.44.* alios allegante.

1617 Inter.10. Infans promotus ad Sacros ordines ante rationis uſum, teneturne ſervare caſtitatem, vel poteſt ducere uxorem?

Reſp. Paludanus *in 4. diſt.31. qu.1. art.1.* D. Antoninus *3.p.tit.1.cap.8 concl.2.*, Rebellius, Ledeſma, & alii dicunt, quòd caſtitas Ordini Sacro acceſſoria ſit, ac proindè infans ordinem Sacrum recipiens, ad caſtitatem teneatur. Verùm oppoſitum eſt probabilius; ideòque dicendum cum Sanchez *lib 7. de matr. diſp. 30.n.3.* Henriquez, Rodriquez, Filliucio, & aliis, non teneri ad ſervandam caſtitatem, & poſſe validè, ac licitè matrimonium contrahere, poſtquam pervenit ad rationis uſum, modò tamen non ratificaverit votum liberè, & ſpontè, dicto, vel facto; undè danda eſt ei optio, an velit in ordine ſuſcepto permanere, vel non. Ratio hujus reſponſionis eſt, quia dictus infans, nec ex lege, nec ex voto ad caſtitatem tenetur; non ex voto, quia votum liberum conſenſum requirit; non ex lege, quia nullus lege Divina ad caſtitatem tenetur, & Eccleſia, quæ Juris Divini eſt imitatrix, nemini eam obligationem imponit. Vide Bonac *de matr. diſ.3 pun.9. numer.14.& 15.* & Dian.*p.10.tr.11.reſ.12. ver. ſed ad pleniorem*, qui hanc ſententiam docent, & plures concordantes referunt, & eſſe communiorem, atque veriorem, aſſerit idem Diana ibidem. Nota verò, quod ſi perveniat ad ætatem diſcretionis, & doli, ac judicii perfecti ad rationem Ordinis Sacri, & ipſe Ordinem exerceat, tunc cum facto ipſo cenſeatur ratificaſſe votum, tenebitur ipſum obſervare, & præſertim in foro externo, cum non ſit credendum ipſum velle peccare; nam Eccleſia ſic illum obligat, niſi probet ſe ex errore, ſeu ignorantia antecedente ſic operatum fuiſſe.

TITULUS CLXXVIII.

De Querelis Subditorum Regularium.

Vide titul. de Apoſt. à Relig. tit. de Regul. &c. Inter.54.

1618 Interrog.1. Poſſuntne licitè ſubditi ſuos accuſare Prælatos? & querelæ contra Prelatos debentne ſtatim admitti?

Reſp. Subditi ſuos Prælatos accuſare prohibentur, qui non affectione charitatis, ſed ſua pravitate vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt; ut habetur *ex cap. cum nonnulli 2. quæſtion. 7.* & Gloſ. ibidem Vide S. Thomam *2. 2. quæſt. 68. art. 1. ad 2.* Rodericum *in compend. qq. Regul. reſolut. 40. ſub num. 8.* Nam quando Religioſi concordant contra ſuum Prælatum criminando illum apud Superiores non ſervato ordine correctionis Evangelicæ, aut ſuarum conſtitutionum, ſunt conjuratores, aut conſpiratores, cum illis præjudicent. Sylveſter *verb. præjudicium.* Querelæ igitur contra Prælatos in actu, vel qui fuerunt, non debent ſtatim recipi: ſicut nec facilè debent admitti contra illos probationes, etiamſi videantur plenæ, quia Prælati multorum calumniis ſunt expoſiti; ſiquidem ſi volunt ſuo muneri ſatisfacere corrigendo, & puniendo, quæ correctione, & punitione digna ſunt, facillimè incurrunt in odium ſubditorum, licèt miſericordes eſſe ſtudeant, & quamvis citra condignum puniāt ſubditos delinquentes; putant enim ſemper ſubditi ſe ultra condignum fuiſſe punitos ex odio, & paſſione Superioris. Colligitur *ex cap. non eſt Crudelis 23. quæſt. 5. & cap. qualiter 2. de accuſationibus*, & docent Rodriquez *de Regul. to.3 quæſt.77. artic.4.* Peyrinus *in formulario littera P. cap.16. numer. 7.* Lezana *tom. 1. part. 2. cap. 27. numer. 18.* Undè contra Prælatos major ſæpè deſideratur probatio, quàm contra alios. Verùm quando clarè, & evidenter conſtat de culpa Prælati, vel quòd ſit malæ notæ, & famæ, non militat præfata doctrina, ſicque ſervari non debet, ut ex diverſis juribus, & doctoribus ſatis probat idem Rodriquez *loco ſupra citat.* Et nota, quòd non omnes ſubditi, ſed crimnoſi dumtaxat prohibentur accuſare Prælatos, ut habetur *ex cap. Præſumunt 2. qu.7.* ſi Undè Monachus accuſare vult Abbatem, eſt ei licitum; imò debet habere expenſas à Monaſterio pro lite, ut decernitur *in cap. ex parte de accuſat.* nec in tali caſu neceſsarius eſt Abbatis conſenſus. Gloſ. *in cap.*

in cap.cum Paſtoris 2.qu.7.in princ. & hoc quod dicitur de monachis intelligendum eſt etiam de omnibus aliis Religioſis, prout docent communiter Doctores Vide Lezanam *to. 2. verb. Accuſare num.3.4 & 9. & tom.1. par.1.cap. 9 ſub num.11.*

1619 Inter.2.Religioſi poſſuntne appellare à ſententia injuſta Superioris, & debetne appellari gradatim à Guardiano, vel Priore ad Provincialem, à Provinciali ad Generalem, à Generali ad Sanctiſſimum, vel Sacram Congregationem ejus vices habentem?

Reſp. Dico, quando evidenter conſtat fieri notabilem injuriam Religioſis in fama, vita, & honore, vel propter exceſſus correctionis, vel punitionis, etiam aliàs Regularis, in ipſius ſubſtantia, modo, aut circumſtantiis, licita eſt illis appellatio. Vide D. Thomam 2. 2. *quæſtion.* 69. *art* 3. Salonium *quæſt. cit. art.* 10. Emmanuel Sà *verb. Religio numer.* 55. & ibi Victorellum, Lezanam *part.* 1. *tom.* 2. *cap.* 9. *numer.* 4. & 7. & *tom.* 2. *verb. appellatio numer.* 4. in quibus locis aſſerit etiam, licitè fieri poſſe appellationem ad Sedem Apoſtolicam, vel Sacr. Congregationem ſine medio; idem docet Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.*54. qui alios concordantes referunt. Verùm neceſſe eſt in appellatione cauſam gravaminis exprimere, quia ſolummodò admittitur appellatio cum modus exceditur; imò Sanchez *in Summ. tom.2. lib.* 6. *cap.* 8. *num* 102. inquit, quòd ſubditus non poſſit appellare, niſi exceſſus Superioris manifeſtus ſit; quia pax, & ſimplicitas, & obedientia Religioſorum hoc poſtulat. Unde ſi cauſa non aſſignatur, vel ea aſſignata frivola, aut injuſta viſa fuerit Judici, & aliis ad hoc conſiliariis adhibendis, nihil de illa curare debet Judex, quia talis appellatio non ſuſpendit executionem ſententiæ. Vide Alderete *lib.* 2. *de diſciplina Relig. cap.* 28. *numer.* 28. & Sanchez *loco citat. numer.* 102. & *ſeqq.* à quibus plura haberi poſſunt ad intentum.

1620 Inter.3. Poſſuntne Regulares exempti ſacere querelam contra ſuos Superiores, vel alios Religioſos coram Epiſcopo? vel ſaltem ſupplicare Epiſcopum, aut Gubernatorem, ut vim eis illatam ab eorum Superiore tantùm tollant?

Reſp. Dico, quòd non, quia Judex eorum non eſt Epiſcopus, ſed Prælatus Regularis. Vide Lezanam *tom.* 2. *verb. Appellatio numer.* 6. Tamen Rodericus *in compend. qq. Regul. reſolut.* 10. *numer.* 14. & *ſeqq.* ex aliis, quos ipſe ſequitur, putat licitum eſſe Religioſo in aliquo particulari caſu pro vi injuſta tollenda, & ad repellendam vim injuſtè illatam, caſu quo facilis non ſit recurſus ad Superiorem Regularem, nec aliter repelli poſſit, recurrere ad Epiſcopum, vel Gubernatorem, ad impetrandum, ſeu implorandum remedium contra injuſtum gravamen ſibi illatum, non per modum appellationis, ſed ſolùm ut intercedat, & moneat, ut deſiſtatur ab injuſto gravamine: Defenſio enim eſt de jure naturali, quæ nemini eſt deneganda; quod quidem mihi valdè probatur, licèt oppoſitum doceat Diana *par.3.tract.1.reſ.53.in fin.*

TITULUS CLXXIX.

De Raptu Mulierum.

Vide titul. de Eccleſ. Immun. Inter. 32. *tit. de Infam. Inter.* 2 *tit. de Val. Sacr. Matr. Int.* 5. 6. & 7.

1621 INter.1. Quid eſt raptus?

Reſp. Raptus ſpecies luxuriæ, eſt quando rapitur Mulier cauſa libidinis, ſive mulier ſit ſoluta, ſive conjugata, ſive Virgo. DD.communiter.

1622 Inter. 2. Inter alias pœnas, quas incurrunt raptores Mulierum, liganturne aliqua cenſura, qua poſita, non poſſint abſolvi ſine ſpeciali facultate?

Reſp. Ultrà alias pœnas, incurrunt etiam excommunicationem. Ita habetur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. Tamen hæc excommunicatio nulli eſt reſervata, & ideò non eſt neceſſaria ſpecialis facultas. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 41. *numer.* 4. Emmanuel Sà *in Aphor. verb. Excommunicat. nulli reſerv. numer.* 5.

1623 Inter. 3. Eſtne idem dicendum de dantibus conſilium, favorem, & auxilium ad raptum committendum?

Reſp. Maximè, quia ita decernitur in Trident. loco cit. & tradunt DD.communiter, ſed, ut dixi, dicta excommunicatio nemini eſt reſervata. Vide Tolet. *loco citat*, & *lib.*5. *cap.* 12. *num* 2.

T 1-

TITULUS CLXXX.

De Regularibus ſeu Religioſis.

Vide tit. de Apoſt. à Relig tit. de Bul.Int.1. tit. de Celeb.Miſſ.Int 22.24. & ad quæſ 5. tit.de Circumſt. pec. Int. 6. 17. 18. tit. de Concion. ad quæſ. 3. & 4. tit. de Confeſſar. ad quæſ. 2. tit. de Confeſſar.extr.Mon.Interr.3. tit de Def.bon. temp.Int.3 tit.de Defenſ bon.Inter.1. tit de Denunc.ad quæſ.tit.de Deſid.Int.3 4.tit.de Divort. Inter.9.10.11.tit.de Eccl.Immun.Inter.14. 15. 39.tit.de Eleem.Int.13 tit de Epiſcop.Int.6 50. tit de Excom ob Cler percuſſ.Inter.1.12. 20.21. 23.24.tit. de Furt Int.8.tit.de Gabel.Int.4. 5. tit.de Hor.Can.&c.Int.3.8.9.10.tit. de Jejun. Int.28.tit.de Impot.coeun.Int.ult. tit. de Infirm. ad quæſ.tit.de Illegit.ad quæſ 1 tit.de Irreg. Int. 16.& ad quæſ 2.tit.de largit.Mun. Inter 4 5.6. 7.8.9. tit.de Lud.Int.2.3 tit. de Monial Inter. ult.tit.de Negot.Cler. & Relig. Inter. 4 6. 8. 9. tit.de Novit.tit.de Oblat fide.Inter. ultim.tit. de Orat.priv.Int.3.9.10. tit.de Paroch. Inter. 16. tit.de Peccat.Int.ult.tit.de Pec.mor.Inter 3. tit. de Præl. Regul.Int.1.7.16.19 23. 24. 25. 27. 28.32. tit.de Privil.Can.&c. ad quæſ.1. tit. de Quær.Subd.Reg. tit de Sacr.Matr. Int. ult. tit. de Sacril. Inter. 6. tit.de Teſtam. Relig. tit. de Val.Conf.Inter.16 18.20. tit. de Verb.cum Monial Inter.1.tit.de Vic.Cap.Inter.ult. tit. de Viſit.Int.1.

1624 INter. 1. Si in aliquo Monaſterio ſit tantùm Superior, & alius Religioſus Sacerdos, & ſe invicem percuſſerint, poſſuntne ſe invicem abſolvere?

Reſp. Eſt quidem pulchra quæſtio inter DD.ut videre licet apud Dianam *p.9.tract.4. reſ. 52.* ſed omiſſis aliorum dictis, dicendum eſt poſſe ſe invicem abſolvere, modò non ſit alius à quo abſolvi queant, & urgeat præceptum v g celebrandi, quia licèt excommunicatus majori excommunicatione non poſſit abſolvere; tamen in caſu neceſſitatis, prout in præſenti, cum neceſſitas lege careat, id facere poteſt. Ita ex Tabiena, Rodriquez, Miranda, Coriolano, Peyrino, & aliis, docet Lezana *to.2.verb.Clericus ſub nu.* 17 Itaque poteſt Superior dare facultatem Subdito, ut ſe ipſum abſolvat, & viceverſa poteſt Superior abſolutionis ſuum ſubditum abſolvere, quia is cenſetur caſus neceſſitatis, in quo lex ſervari non poteſt. Tamen,ut vitetur incurſus irregularitatis, non debet primo abſolvens ſacramentaliter abſolvere, ſcilicet à peccatis, ſed tantùm ab excommunicatione præciſè, qua ſublata, debet deinde abſolutus primum ab utriſque abſolvere, hoc eſt à cenſura, & à peccatis, quia irregularitas non incurritur ab excommunicato, niſi quando exercet actum Ordinis Sacri, non autem ſi exerceat actum juriſdictionis in caſu noſtro. Ita fortioribus terminis probat Bordon.*in Conſ.Regul,tom.1.reſ.28. num.* 57. & huic ſententiæ adhæret Diana loc.cit & alii ab ipſo relati. Vide Portellum *in reſp.caſ.moral.par.2.caſ.*30 apud Lezanam *ubi ſupr.*

1625 Inter.2. Confeſſarius alicujus Religionis poteſtne abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis illum,qui de proximo vult ingredi ejus Religionem?

Reſp. Affirmat Bartholomæus de Vecchis *in prax Novitior.diſp.4 dub.7. num.5.* apud Dianam *par.3.tr.2.reſol.*46. neque hoc eſſe contra Decreta Summorum Pontificum, in quibus prohibetur Regularibus abſolvere vi privilegiorum pœnitentes à caſibus Epiſcopis reſervatis,quia præfata Decreta loquuntur de Confeſſariis, qui audiunt Confeſſiones Sæcularium; ſed qui ſtatim Religionem ſunt ingreſſuri, non debent comprehendi inter Sæculares; ergo &c. Imò teſtatur idem Auctor conſuluiſſe ſuper hoc ſui Ordinis Procuratorem Generalem,qui poſtea fuit ad dignitatem Cardinalitiam aſſumptus,& reſpondit de mente Clement. VIII. ſupradictos Novitios,ſeu Religioſos in fieri,abſolvi poſſe à caſibus reſervatis, eo modo, quo abſolvi poterant, priuſquam ejuſdem Clement. VIII. decretum de anno 1602. emanatum fuiſſet. Vide Dianam *loco cit.& part.11.tract 4. reſ.16. verſ. Nata hìc*, & Lezanam *tom.1. part.1. cap. 24.num.7.8.& 9. & tom.2 verb.Novitii num.* 36, ac etiam *in tit.151. de Novitiis,ad Interrogationem* 2.

1626 Inter.3. Si aliquis Subditus Epiſcopi commiſerit aliquod peccatum ab eodem reſervatum in Monaſteriis Regularium exemptis, poteſtne à quolibet Confeſſario abſolvi?

Reſp. Affirmat Baucius *in Miſcel. caſ. conſc. tom.2.opuſcul.3.qu.*264 cui adhæret Diana *par. 10. tract.14. reſol*7. Sed an hæc opinio ſit probabilis, judicent viri docti; ipſe certò ad praxim eam deducere non auderem, quia etſi caſuum reſervatio facta in Diœceſana Synodo ſit per modum ſtatuti,tamen non ſequitur ex hoc, quòd peccatum reſervatum in Monaſterio Regularium commiſſum, non ſit reſervatum, & per conſequens à quocumque ſimplici Confeſſario abſolubile; nam peccati reſervatio non ſolùm eſt pœna delin-

linquentis, ſed etiam eſt limitatio juriſdictionis abſolventis, cum directè impediat Confeſſarium, ne illum abſolvat. Sed nunc pro hujus rei intelligentia ſupponamus, quòd in Diœceſi, ubi Confeſſarius moratur, percuſſio Parentum ſit caſus reſervatus, non tamen in Diœceſi pœnitentis, tamen nulli dubium eſt, non poſſe Confeſſarium hujuſmodi pœnitentem abſolvere ex defectu juriſdictionis, quam non habet in reſervata: ita à pari dicendum eſt de peccato reſervato commiſſo in Monaſterio Regularium intra Diœceſim Epiſcopi reſervantis; & ratio eſt, quia caſuum reſervatio nihil aliud eſt, quàm quædam prohibitio facta Confeſſariis reſervanti ſubjectis, ne illos abſolvant. Undè liquidè patet, perpetrantem peccatum reſervatum in Monaſterio Regularium, non poſſe abſolvi à quolibet approbato Confeſſario carente poteſtate ſuper reſervatis, ut docuit Baunius, & ex eo Diana *loco cit.* & conſequenter adhuc ſub poteſtate reſervantis comprehendi; & hanc ſententiam, ut probabiliorem, confirmat Facundez apud Dianam *p.*1. *tract.*10. *reſol.*14 *propè finem*.

1627 Inter. 4. Si Confeſſarius Regularis petat à ſuo Superiore facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis aliquem Religioſum, & Superior neget, poteſtne hoc non obſtante Confeſſarius talem Pœnitentem abſolvere?

Reſp. Clemens VIII. in ſuo Decreto ſuper caſuum reſervatione declaravit, & declarat, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſariis caſus alicujus reſervati facultatem petentibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominùs Confeſſarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, abſolvere. Vide Lezanam *tom.*1. *part.* 1. *cap.* 18. *n.*29. & Dianam *par.*3.*tr.*2.*reſ.*126. qui etiam addit, quòd ſi Confeſſarius petat licentiam à Superiore Regularium abſolvendi à reſervatis aliquem Religioſum particularem, poſſit etiam illum abſolvere à reſervatis commiſſis poſt licentiam obtentam pro prima vice, ſecùs ſi talis licentia fuerit à Pœnitente obtenta; & pro hac ſententia citat Barboſ. *de poteſtat. Epiſc. par.* 2 *alleg.*12. *n* 9. Leonem, & Floronum. Sed Vide ipſum Dianam *par.*6. *tract.* 6. *reſol.* 59. ubi plura congerit ad intentum.

1628 Inter. 5. Quid facere debet Religioſus, qui pluries cadit in aliquem caſum reſervatum, ſi Confeſſarius ipſius petat facultatem à Superiore, & Superior concedere recuſet? poteſtne Miſſam celebrare, vel communicare, ſi neceſſitas urget?

Reſp. Si talis Religioſus non poteſt ſine nota infamiæ Miſſam, vel Communionem omittere, vel cogitur celebrare, vel communicare, debet inſtituere Confeſſionem apud inferiorem Confeſſarium, à quo poterit abſolvi indirectè à non reſervatis, ut ſæpè me dixiſſe memini; cum onere tamen confitendi peccatum reſervatum cuicumque habuerit auctoritatem illud abſolvendi directè. Sed hoc eſt intelligendum in caſu, quòd Religioſus prudenter timeat aliquod grave damnum ei eventurum, ſi ſuo Prælato confiteretur, puta fractionem Sigilli, infamiam apud alios, aut aliud hujuſmodi; nam ſi ſolùm nollet confiteri ſuum peccatum Superiori propter ruborem, verecundiam, vel quia non habebit bonam opinionem de ipſo, non excuſatur à præcepto divino integrè confitendi, cum hujuſmodi difficultates non ſint ſufficientes ad deobligandum aliquem à præcepto divino integræ Confeſſionis. Vide quæ dixi ſupra *in tit.* 44. *de Confeſ. Sacram. ad Inter.* 7. Sylveſt. *verb. Confeſſor* 1. *n.*6. Tolet. *lib* 3. *cap.*13. *n* 12. Lezanam *tom.*1. *par.*1. *cap.*18. *ſub n.*29. & Victoria *in Sum tit. de Confeſſione n.*163.

1629 Inter. 6. Religioſus furans aliquid notabile ad uſum alicujus Fratris particularis pertinens, incurritne in caſum reſervatum in Decr. Clem. VIII. aut ſaltem poteſtne Superior reſervare illud furtum, quatenùs eſt peccatum proprietatis?

Reſp. Dico primò, quòd aliqui probabiliter putant, dictum Religioſum non incurrere in caſum reſervatum, quia Clem VIII. conceſſit tantùm Superioribus Religioſorum reſervationem furti de rebus Monaſterii, & Conventus: ergo non debet fieri extenſio ad res ad uſum Fratris particularis pertinentes. Tamen hoc non obſtante, puto non eſſe recedendum ab affirmativa ſententia, præſertim quia Coriolanus *de caſ.reſ.par.*3. *caſ.*8.*dub.*5. *n.* 13. apud Dianam *par.*1. *tract.*6.*reſ.*44. ex Sorbo, teſtatur ita declaraſſe ipſummet Clementem VIII. de hac re conſultum, quamvis idem Diana dicat: Poſſet quis reſpondere de dicta declaratione non conſtare authenticè. Dico ſecundò, quòd licèt Ledeſma penes Dianam *ubi ſupra reſol.* 45. putet eſſe probabile, non poſſe Superiorem reſervare tale furtum particulare, etiam quatenùs eſt peccatum proprietatis, nihilominùs verius oppoſitum cenſeo; quia ſub nomine proprietatis non intelligitur tantùm largitio alicujus rei magni valoris, quam faceret Religioſus tanquam dominus, & ſine licentia Superioris, ut vult ipſe Ledeſma: ſed intelligitur omnis proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale; nam lex indiſtinctè lo-

Digitized by Google

quens complectitur omnem caſum, maximè cum non adſit major ratio in uno, quàm in altero, ut habetur *ex leg.* 1. §. *Indefinitum, ff. de lege praſtanda*. Undè rectè ibidem inquit Diana, quòd ſecundùm mentem ſupradicti Auctoris dictum eſſe velit, non poſſe Superiorem in tali caſu reſervare tale furtum, &c.

1630 Inter. 7. qui Sacerdos Regularis applicat Miſſam contra mentem Superioris, valetne talis applicatio, vel peccat ſic faciendo?

Reſp. Quòd peccet contra votum obedientiæ, non eſt dubium apud Doctores; an verò applicatio valeat, eſt diſſenſio, ut videre licet apud Dianam *par.2.tr.4. reſ* 72. Utraque ſententia eſt probabilis, ſed magis communis eſt illa, quæ docet valere, quia Chriſtus Dominus liberum actum celebrationis, & conſecrationis inſtituit, ut tota applicatio pendeat ex Sacerdotis intentione. Alloz. *in Sum. verb. Miſſ. ſect.* 1. *n* 34. *&* 35. Et quidem prævalere applicationem ſubditi, efficaciter oſtendit Paſqualig. *de Sacrific. Miſſ. qu.* 83. *ubi allegat* 28. DD. idem ſentientes; licèt oppoſitum probabile putat Diana, & alii.

1631 Inter. 8. Epiſcopus prohibet Regularibus, ne ſinant celebrare Sacerdotes in eorum Eccleſiis ſine veſte talari, teneanturne Regulares ei obedire?

Reſp. Certò obedire tenentur; nam licèt Ordinarii locorum non poſſint prohibere Regularibus peregrinis, ne celebrent ſine eorum licentia in Eccleſiis eorum Ordinum, ut declaravit Sac. Congregatio anno 1626. die 27. Julii; tamen poſſunt prohibere Regularibus, ne in eorum Eccleſiis Sacerdotes Sæculares exteros ad divina officia celebranda admittant, niſi priùs ab ipſis viſis litteris commendatitiis, ipſi Sacerdotes admiſſi fuerint, ex declaratione S Congregationis. Vide Lezanam *tom.* 2. *verb Epiſcopus quoad Regulares nu.* 20. Imò non poſſunt Regulares in ſuis Eccleſiis ad celebrandum admittere Presbyteros Sæculares contra prohibitionem Epiſcopi, ut ex alia S. Congregationis declaratione die 2. Julii 1621. conſtat, teſte Angelo à Lantuſca *in Theat.* Regul. verb. declaratio num. 1. & hìc Romæ extat edictum Em Card. Vicarii de mandato Clem. Papæ IX. editum die 29. Junii 1667. & aliud de mandato Innocentii Papæ Duodecimi feliciſſimæ recordationis, editum die vigeſima Novembris anno 1691. quibus præcipitur, ut nullus ad celebrandum admittatur, niſi, præter tonſuram, deferat etiam veſtes talares; & ita in omnibus Eccleſiis adamuſſim obſervatur, & rectè quidem; nam Sacerdos in celebratione Miſſæ debet eſſe indutus veſtibus ſibi convenientibus, quarum exterior ſaltem talum pedis attingat, ut habetur ex Rubrica Miſſalis *verb. Ritus ſervandus in celebratione Miſſæ ſub n.* 2. Et notandum eſt, quòd omnis conſuetudo contraria Rubricis Miſſalis declaratur abuſus à Sac. Rit. Congregatione, cujus decretum habetur in principio Miſſalis, teſte Nicolio *in Floſculis verb. conſuetudo n.* 10. Sed etiam Barb. *in Collect. Doctorum in Trid. ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 16. *n.* 9. *&* 10.

1632 Inter. 9. Si Epiſcopus vult in Eccleſia Regularium ſuæ Diœceſis ſolemnes benedictiones, & officia divina celebrare, poteſt ne ab ipſis Regularibus impediri?

Reſp. Minimè eum impedire queunt. Ita Doctores, quos dat, & ſequitur Lezana *to.* 3 *ver. Epiſcopus quoad Regul. num.* 22. Imò declaratum eſse dicit à Sac. Congregatione in una Fanenſi die 11. Aprilis anno 1601. poſse Epiſcopum in die Palmarum (dummodò ipſe perſonaliter accedat unà cum Capitulo, & Clero) benedicere Palmas in Eccleſia Regularium, etiam privativè quoad Abbates Item poſse in eorum Eccleſiis cantari facere Miſſas Rogationū per ſuos Canonicos, ut declaravit eadem Sac. Congregatio in una Firmana 25. Januar. 1603. Vide Novarium *in Lucerna Regul. verb. Epiſcopus quoad Regulares n.* 1. *&* 40. & Dianam *part.* 3 *tract.* 6. *reſ.* 36. *verſ. Ad illud verò.*

1633 Inter. 10 Poſsuntne Religioſi aſſiſtere Comediis ſine peccato mortali?

Reſp. Si comediæ res laſcivas, turpes, aut impudicas continent, vix poſsunt excuſari Religioſi à mortali, tum ratione ſcandali, tum ratione periculi lapſus. Si verò in ipſis comediis repræſentantur hiſtoriæ Divinæ, vel humanæ, aut etiam fabulæ, & figmenta Poetarum, ſine rebus turpibus, & inhoneſtis ſecluſis aliis circumſtantiis, ſcilicet ſcandali periculi peccandi, vel alicujus prohibitionis, nullum eſse peccatum, affirmat Lezan. *to.* 1. *c.* 10. *nu.* 7. ex D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 168. *art.* 3. *ad* 3.

1634 Inter. 11. Regulares poſsuntne prædicare ſine licentia, & benedictione Epiſcopi?

Reſp. Regulares in Eccleſiis, quæ ſui Ordinis non ſunt, ſine licentia Ordinarii prædicare minimè poſsunt. In Eccleſiis verò ſui Ordinis prædicare poſsunt, ſed petere tenentur Epiſcopi benedictionem. Ita habetur ex Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reform.* decernitur etiam, quòd nullus, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat. Imò ſi prædicaverint in alienis Eccleſiis ſine tali licentia, & in propriis

priis ſine benedictione,petita,poſſunt Epiſcopi contra eos pœnis, & Eccleſiaſticis cenſuris procedere, & eos toties, quoties opus fuerit, punire. Vide *Conſt.2.Gregorii XV.* quæ incipit: *Inſcrutabilis*, data Nonis Februarii 1622.§.8. Dianam *in ſum.verb. Regularium privil n.1.* & præſertim Lezanam *tom.1.p.1.c.20. num.* 3. & iterùm Dianam *part.3 tr.2. reſ.111.* Vide infrà ad Inter.44. hujus tituli.

1635 Inter. 12. Poteſtne Epiſcopus benedictionem negare Regularibus in propriis Eccleſiis prædicare volentibus, & quid ſi licentiam neget?

Reſp. Plures Doctores apud Lezanam *loco proximè cit. ſub nu* 3. dicunt, quòd non, & dato, quòd licentiam neget, adhuc Regulares poſſint in ſuis Eccleſiis prædicare:& ratio eſt quia Tridentinum dumtaxat mandat, ut petant benedictionem, nec dicit, quòd obtineant. Benedictio autem jure petita, ſi injuſtè denegetur, videtur jure conceſſa; & ita cenſuiſſe Sac.Congregationem teſtantur Henriquez *lib.6 de pœnit.cap.*13. *numer* 4. Peyrinus *de ſubdito tom.1. qu.1 .de obed. cap.22.* Gavantus *in man.Epiſc.num.* 35. *& ſeq.* Barboſa *in Collect. Bullarii verb Prædicare, & Prædicatio*, & in Collect DD.in Trident *ſeſſ.24. de reform. cap.* 4.*num.* 23. *& alii*. Vide Lezanam *tom.2. verb. Concionari, &c.ſub num.*7. & Dianam *par.* 11. *tract.2.reſol.*1. Vide etiam in hoc titulo ad Inter.44.

1636 Inter.13 Si Regulares non poſſunt prædicare invitis, & contradicentibus Epiſcopis,ut habetur in Triden.*ſeſſ.*24.*cap.*4.quomodo ergo poſſunt prædicare non obtenta ab ipſo benedictione?

Reſp. Dico, hoc intelligendum eſſe, ſi Epiſcopus non prohibuerit, in quo caſu Clemens X. infrà *in præſenti titulo in Reſponſione ad Int* 44. referendus(ſed priùs Trid *ſeſſ.24.c.4.*) clare exprimit non licere. Videantur infrà verba Clem.X.ad dictam *Int* 44.

1637 Inter.14. Eſtne petenda à Regularibus Epiſcopi benedictio, dumtaxat in Quadrageſima, & Adventu, vel etiam tempore infra annum,toties,quoties volunt in eorum Eccleſiis concionem habere?

Reſp. Gavantus *in Man. Epiſcop. verb. Sacra num.*16. docet,Sac.Congreg.declaraſſe, quòd doctrina tradita de petenda benedictione ab Epiſcopo, intelligatur etiam de prædicationibus extra Adventum, & Quadrageſimam; & id etiam præcipit Clem. X. infrà in Reſponſione ad Interr. 44. hujus tituli referendus. Vide Dianam *part.7.tract.12. reſolut.* 24. Sed notat etiam ipſe Auctor *in verb. Regularium jura ſub Epiſc.n.*36.ex alia Sacræ Congregationis declaratione,quòd non debeat denegari benedictio pro concione ſine cauſa. Vide Lezanam *loco proximè cit.ſub num.* 7. *circa finem*.

1638 Inter. 15. Epiſc. poteſtne in Eccleſiis Regularium exemptorum ipſis invitis prædicare?

Reſp. Eſt diſſenſio inter DD.quia actus videtur honoris, non verò juriſdictionis, ut eſt Chriſmare, Ordinare, Confirmare, Degradare, &c Peyrinus *tom. 1. Privil. Minim. in Conſt.* 16. *Leonis X.* §.24. *num.*46. Tambur *de Jure Abbat. tom. 1. diſp.*15. *num.*4. Diana *part.* 3.*tract.2.reſ.*109. Lezana *tom. 3. verb.Baldachinum ſub numer.* 4. & alii tenent non poſſe ibi prædicare contra voluntatem Prælatorum earum Eccleſiarum, quia exemptis non præjudicatur in ſuo privilegio, niſi quatenùs exprimitur, ut docet Cardinalis *in Clem. Archiepiſcopo §. ſi tamen nu.2.&* 3.Oppoſitum tamen eſt dicendum, nempè poſſe Epiſcopum prædicare in quacumque Eccleſia etiam Regulari ſuæ Diœceſis, nec ab ullo poſſe prohiberi; & ita deciſum fuiſſe à Sacr. Congregatione Epiſc. & Regul. teſtatur Gavantus *in man. Epiſp.verb.Concio Sac.num.*1.Barb.*in Collect. Bullar verb.Prædicare*,nec diſſentit Lezana *loco cit.* Vide Barb.*in Collect. ad Trid.ſeſſ.* 24. *de reform. cap.*4.*n.*3 idem docentem.

1639 Inter.16. Quomodo, & à quo puniri debet Regularis excipiens Confeſſiones ſine Epiſcopi approbatione?

Reſp. De hoc dubio interrogata Sacra Cardinalium Congregatio Concilii, ſcilicet qua pœna, & à quo ſit puniendus Sacerdos Regularis, qui abſque prævia Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi approbatione confeſſiones perſonarum ſæcularium audit? Sacra Congregatio die 14 Aprilis 1646. ſic reſpondit: Puniendum eſſe ab eodem Archiepiſcopo, ſeu Epiſcopo pœnis etiam cenſurarum. Ita teſtatur Diana *part.9.tr.9. reſ.* 36. *verſ ſed ſi aliquis*. Sed vide etiam Lezanam *tom.1 par.1 cap.*19.*n.* 41.ubi docet, hujuſmodi crimen eſſe depoſitione dignum, ex *cap. Placuit diſt.* 6. Verùm nunc apud Fagnanum *cap.Innitaris n.*340.*verſ. his demum adiicimus de Conſtit.* invenio Decr.SS. Inquiſit.30. Januarii 1659. ab Alex. VII. approbatum propoſitione prima, expreſsè ferens cenſuram inductionis in hæreſim circa illam opinionem aſſerentem, Concil.Triden. non obligare in Gallia Regulares ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis ad audiendas ſæcularium confeſſiones. Quod Decretum magis militat pro Regularibus extra Galliam,cum ibique ſint immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ; & conſtat etiam ex aliis.

Pon-

Digitized by Google

Pontificum Bullis, omnes ubique Regulares obligantibus. Quare Regulares audientes confeſſiones in alia Diœceſi ab ea, in qua fuerunt approbati, ſunt quidem de hæreſi ſuſpecti, & meritò ab Inquiſitoribus punirentur; & hoc idem advertit Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. D. meus Dandinus *de ſuſp. de hæreſi*, *cap. 3 ſect. 1 ſubſec. 1. nu. 25*. Prælatus quidem, non ſolùm nobilitate, ſed etiam moribus, doctrinaque præſtantiſſimus, cujus præſtantiam ſatis prædicabilem ejus mirificum reddit Opus.

1640 Inter. 17. Poteſtne licitè Epiſcopus denegare approbationem, & licentiam audiendi Confeſſiones Regularibus, ex eo quia in loco, aut Diœceſi plures adſint Confeſſarii?

Reſp. Mendo *Epit. opin. moral. verb. Confeſſio ſub num. 25*. dicit, quòd non, & idem tenent alii plures penes Dianam *loco mox citando*; tamen probabilius aſſerit Diana *part. 11. tract. 8. reſ 27 verſ. Sed quid dicendum, uſque ad finem*, teneri Regulares obedire. Vide Auſonium *in ſumm Diana verb. Regulares numer.* 38. Puto tamen, peccare Epiſcopum, (maximè ſi nullam aliam cauſam juſtam habeat) nolentem approbare, aut admittere ad examen Regulares ea tantùm de cauſa. Vide Vaſquez *in 3. par. tom 4. q 93. art. 3 dub. 5. nu 5*. Card. de Lugo *de pœnit. diſp 21 ſect. 3 n. 54*. Dicaſtillum *de Sac. tom. 2. tr. 8. diſp. 10. dub. 10. nu.* 298. Laurentium Longum *in Tabul. Sacr p. 2 c. 58 num. 7*. & Pellizarium *in Man. Regul tom. 2 tr. 8. c. 3 ſect. 2. ſubſect. 1 n. 25*.

1641 Inter. 18. Epiſcopus poteſtne tradere licentiam Regularibus cum limitatione, ſcilicet prohibendo, ne Confeſſiones excipiant renuente Parocho?

Reſp. Minimè: & ratio eſt evidens, quia Regulares ab Ordinario approbati poſſunt quidem Confeſſiones Sæcularium audire, abſque Parochi aſſenſu, ex vi Privilegiorum à ſummis Pontificibus conceſsorum Fratribus Ordin. Minorum, & extenduntur ad cæteros Regulares per communicationem cum eis in privilegiis; & ſic non valet Epiſcopus privilegia Regularibus conceſsa tollere, aut limitare, conſequenter nec illis id prohibere, ut docent Barboſ. *de Officio Parochi par. 2. cap. 19. nu* 23 Pax Jordanus *tom. 1 lib. 3. tit 4. n. 128*. & alii penes ipſos; ſed hoc intellige in propriis Eccleſiis. Vide infra in hoc titulo *ad Inter* 24.

1642 Inter. 19. Si Epiſcopus ſine juſta cauſa non admittit Sacerdotem Regularem ad Confeſſiones audiendas, poteſtne hoc non obſtante talis Sacerdos Confeſſiones excipere?

Reſp. Pro utraque parte erant opiniones Doctorum, ut videre licet apud Dianam *par. 3. tr. 2. reſ. 22. & 24*. tamen dico, quòd licèt peccet mortaliter Epiſcopus, ſi ex odio, & paſſione non approbat Regularem idoneum, non per hoc poteſt validè, aut licitè Confeſſiones audire; nam non ſatisfacit præcepto annuæ Confeſsionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato; & oppoſitum, ut minimum, tanquam ſcandaloſum, fuit reprobatum ab Alexandro VII. in ſuo Decreto emanato anno 1665. & eſt 13 propoſitio ibi reprobata. Sed vide Fagnan. *in cap. omnis, de pœnit. & remiſ. nu.* 61. & pro hac noſtra ſententia, & Dianam *par. 6. tr. 7. reſ. 60. & p. 11. tr. 4. reſ. 14*.

1643 Inter. 20. Religioſus, qui fuit ſemel generaliter approbatus ab Epiſcopo ad audiendas confeſsiones, ſi recedit à Diœceſi, & poſtea redit, teneturne novam quærere approbationem?

Reſp. Non tenetur novam quærere approbationem, & licentiam audiendi confeſsiones, & procedit, etiamſi interim mutatus fuerit Epiſcopus in illa Diœceſi, in qua Religioſus jam fuit generaliter approbatus. Ita ex Nugno, Henriquez, Zerola, Facundez, & Barthol. à S. Fauſto, firmat Barb *in Collect. DD. in Trid. ſeſſ. 23. c. 15. n.* 39 Sed vide quod dicam *infra hoc tit. ad Int.* 43.

1644 Inter. 21. Regularis ad Confeſsiones audiendas ab Epiſcopo admiſsus ſimpliciter, & ſine ulla temporis præfinitione, poteſtne ab eodem Epiſcopo reprobari, vel ab audiendis confeſsionibus ſuſpendi?

Reſp. Non poteſt Epiſcopus id facere ſine nova cauſa, eaque ad confeſsiones ipſas concernente, aut ob non ſervatum interdictum ab Ordinario poſitum; & ita determinatum eſse à Sacr Congregatione, teſtantur plurimi, quos refert, & ſequitur Lezana *tom. 1. par. 1. cap 19. num. 9*. & concordant alii plures apud Barboſam loco in præcedente Reſpon. allegato *n* 45. Verum eſt tamen, quòd an eadem cauſa ſubſit, necne, Epiſc. non tenetur ipſis Regularibus edicere, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, ibi eam ſibi aperiri poſtulaverit. Sed vide Barboſ. *loc. cit.* & Conſt. Clem. X quæ incip. *Superna*

1645 Inter 22. Epiſcopus valetne Regul. à confeſsionibus audiendis repellere, ſi cum ſcandalo, & inhoneſtè vivant?

Reſp. De hoc minimè eſt dubitandum; nam ita declaratum fuiſse à Sacra Congregatione refert Aldanus *in Compend. Canon. reſolut. lib 1. tit. 13. num. 4. in una Oriolen* 30. *Aug* 1630. Ideòque integrum eſt Epiſcopo ſuſpendere, aut

repel-

repellere Regularem, ſi cum ſcandalo, aut inhoneſtè vivat, vel aliquod delictum committat, propter quod rationabili ipſius Epiſcopi judicio, in quo ipſius tantùm conſcientia onerata erit, videatur à confeſſionibus audiendis illum ſuſpendere. Vide Barboſ. *in Collect. DD. in Trid. ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *num.* 49. Patet etiam ex Conſt. Clem X. citata.

1646 Inter. 23. Poteſtne Epiſcopus adimere facultatem audiendi confeſſiones omnibus ſimul unius Conventus Regularibus confeſſariis?

Reſp. Non poſse Sacr. Congregatione inconſulta id facere, docet Aldanus *in Comp. Canon. reſ. lib.* 1. *tit.* 13. *numer.* 5. atteſtans eamdem Sacr Congregat. ita cenſuiſse ſub die 20. Novemb. 1615. & hoc Decretum ejuſdem Sac. Congregationis refert per extenſum Lezana *to.* 1. *par.* 1. *cap.* 19. *ſub n.* 9. & latè ſcribit de tali dubio, *tom.* 4. *conſul.* 50. *per totum*. Et id docet etiam Gavantus *in Man. Epiſc. verb. Confeſſ. n* 24. & habetur expreſsè in dicta Conſtitutione Clem. X. Qui Auctor etiam ſubdit hæc præciſa verba: Unde ſi contra hoc Decretum, Confeſsarii Regulares ſuſpendantur ab audiendis confeſſionibus, puto, quòd non tenentur obedire, cum excedant in tali caſu Ordinarii limites auctoritatis, quam habent. Sed dico, obediendum eſse, & recurrendum ad Sedem Apoſtolicam.

1647 Inter. 24. Epiſcopus poteſtne prohibere Regularibus, ne audiant confeſſiones infirmorum in eorum domibus ſine licentia Parochi?

Reſp. Dico, quòd non, modò Regulares fuerint ab eodem Epiſcopo approbati ad audiendas confeſſiones Sæcularium, ſed dumtaxat ipſi Confeſsarii tenentur relinquere fidem, ſeu ſchedulam apud infirmum, vel ipſius conſanguineos, qua teſtentur infirmum confeſsum fuiſse, nec tenentur ullo modo petere licentiam à Parocho. Vide Lezanam *tom.* 3 *verb. Epiſcopus quoad Regul. ſub nu.* 8 qui ſic à Sacra Congregatione deciſum fuiſse teſtatur, & ita decrevit idem Clem. X. Vide ſuprà ad Int. 18.

1648 Inter. 25. Regulares poſsuntne excipere Confeſſiones famulorum actu inſervientium, & commorantium in eorum Conventibus, abſque Ordinarii licentia, & approbatione?

Reſp. Nullus Sæcularium Confeſſiones audire poteſt, niſi ſit Parochus, aut approbatus ab Epiſcopo, vel Ordinario, ut patet ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. Imò Urb. VIII. in Bulla, quæ incipit: *Cum ſicut accepimus tom.* 4. *Bullarii*, & eſt Bulla 92. revocavit omnia privilegia aliàs conceſsa quoad audiendas Confeſſiones ſæcularium perſonarum, ſine examine, & approbatione Ordinarii. Ergo non ſunt audiendi Bordonus *in conſ. Regul. tom.* 1. *reſ.* 34. *num.* 84. & *tom.* 2. *reſol.* 75. *numer.* 4. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *nu.* 4. Peyrinus *tom.* 1. *in Conſtitut.* 1. *Julii II numer.* 12. quos citat, ſed non ſequitur Diana *part.* 9. *tract.* 9 *reſolut.* 36. Vide igitur DD quos refert idem Dian. hanc noſtram ſententiam docentes, & etiam Em. Sà *verb. Confeſſor num.* 3 & 4. Lezan. *tom.* 1 *par.* 1. *cap* 19. *numer.* 2. & alios apud ipſos.

1649 Inter. 26. Poſsuntne Confeſsarii Regulares commutare vota jurata, aut votum non contrahendi matrimonium, vel non ſe polluendi?

Reſp. Dico primò, vigore Conceſsionis Gregor. XIII. factæ Patribus Jeſuitis, poſse Confeſsarios Regulares communicantes in privilegiis cum ipſis, commutare vota jurata, modò tamen commutatio non fiat in præjudicium tertii. Ita Roderic. *in compend. qq. Reg. reſ.* 31. *num.* 31. Lezan. *tom.* 1 *par.* 1. *cap.* 19. *n.* 23. & Alloz. *verb. Vot ſect.* 4 *numer.* 36. & alii penes ipſos. Dico ſecundò cum Peyrin. *tom.* 1. *de Subdito quæſt.* 1. *cap.* 21. §. *verſ. Dico tertiò*, quòd Confeſsarii Regulares poſsunt commutare vota non contrahendi matrimonium, non ſe polluendi, non petendi debitum conjugale, & cætera hujuſmodi, quoties in eis materia promiſsa deficit à natura materiæ reſervata, ut dixi ſup. *ad Interrog.* 43. *tit.* 83. loquens de Epiſcopis, & pro hac ſententia ſunt etiam Sanch. *lib* 4 *in decal. cap.* 43. *nu* 7. & *cap.* 54. *numer* 18. Suarez *de Relig. tom.* 2. *tr* 4 *de Voto*, *lib.* 6. *cap* 26. *numer.* 17. Paſserin. *de Stat. quæſt.* 187. *num.* 618. Sayrus *in Clavi Regia lib.* 6. *cap.* 11. *dub.* 16. *num.* 95. Sed omninò vide quod dixi *in tit.* 42 *de Confeſſariis*, *ad Interrog.* 18.

1650 Inter. 27. Religioſi poſſuntne obligari ad peccatum venialium confeſſionem?

Reſp. Sylv. *verb. Confeſſio num.* 14. dicit, quòd nec Papa poteſt obligare ad Confeſſionem venialium, quia hoc eſſet mutare Sacramentum pœnitentiæ, ideſt materiam ejus, de venialibus faciendo materiam pœnitentiæ neceſſariam: ergo multò minùs obligare poteſt quicumque alius. Idem docet Medina apud Emm. Sà *verb. Confeſſio num.* 12. *propè finem*, & alii plures, quos refert, & ſequitur Diana *par.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 125. Undè Clementina *ne in agro*, *de ſtatu Monachorum*, ubi præcipitur Religioſis S. Benedicti, ut ſemel in menſe confiteantur, putant probabiliter quidam non obligare ſub mortali, ſi habeant tantùm pec-

peccata venialia, quod tenet etiam Lezana *de qq. Regul.tom.1 part 1 cap.9.nu.22.* cum Henriquez, & Soto. Probabilius tamen eſt, poſſe Papam id præcipere fidelibus omnibus, aut aliquibus Religioſis. Ita Divus Thomas *in 4. diſtin.3. art. 1. quæſt. 3.* Sanctus Bonaventura, Riccardus, Suarez, Vaſquez, Lugo, Azorius, Sylvius, & plures alii. Et probatur; nam talis actus eſt exterior, & honeſtus, & valdè utilis profectui ſpirituali, nec ita difficilis, ut ſit lex intolerabilis. Cur ergo id non poſſit directè pręcipi ab Eccleſia, ſolidum fundamentum non video. Si quidem ſic præcipere confeſſionem non eſt mutare materiam Sacr. Pœnitentiæ, aliam inſtituendo, ut ait Sylveſt. ſed tantùm ipſam materiam præcipere, quam Chriſtus Dominus liberam, & abſque præcepto reliquit. Et id de facto facit Eccleſia in conſecratione panis azymi. Clemen. autem *Ne in agro*, præcipere etiam confeſſionem venialium, colligitur ex eo, quòd in ea non præcipiuntur Monachi confiteri omnia peccata, ſed quòd confiteantur, etiamſi non ſint mortalia, ac proindè ibi eſt ſermo etiam de venialibus. Oppoſitum tamen docet Diana *part.5.tractat. 13 reſ 35.* ſed non probatur.

1651 Inter. 28. Tenenturne utriuſque ſexus Regulares ad ſolvendas decimas prędicales de bonis ab ipſis nóviter acquiſitis?

Reſp. Non obſtantibus privilegiis, de quibus loquuntur Lezana *tom.2. verb Decimæ quoad Regulares*, præſertim *num.*10.*&* 11. *& tom.* 1.*part.*1.*cap.*3. *num.*15. & Diana *part.*10. *tract.* 12. *reſolut.* 50: 51. *&* 52. & alii plures apud ipſos, dicendum eos teneri, niſi obtinuerint à Sede Apoſtolica ſpeciale privilegium, eos expreſsè eximens; nam eis non ſuffragātur allegata privilegia, quia requiritur ſpeciale privilegium poſterius Sacr.Concil.Trid. cum individua derogatione; & ita pluries decidiſſe Sac.Congregationem, teſtatur Nicolius, quem citat, & ſequitur Matthæucius *in Offic. Curia Reg.cap 14. num.21,22. & 23.* Sacra enim Congregatio in una Civitatis Plebis, & in una Camerinen. apud eumdem Authorem, ſic declarat: Bona, & prædia, quæ dum à Laicis poſſidebantur, decimarum ſolutioni erant obnoxia, ad Regularium Monaſteria cum ſuo onere tranſire, ac proptereà Regulares tenentur illas ſolvere, quemadmodum tenebantur Laici, priuſquam bona ipſa in Monaſterium tranſtuliſſent, dictiſque Regularibus non ſuffragari allegata privilegia, ſed requiri ſpeciale privilegium poſterius Sac. Conc. Trid. cum individua derogatione *cap.Nuper 34.de Decim.* ubi expreſsè diſponitur decimas eſſe ſolvendas de prædiis, bonis, & terris, quæ per Religioſos de novo acquiruntur, & ea vel propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, dum antea erant decimis obſtricta. Hactenùs Matthæucius. Et idem dicendum eſt de Monialibus, prout idem Auctor *num.* 23. ex alio Sac. Congr. Decreto reſolvit. Et tandem Nicolius *in Floſ.verb.Decimæ num.* 3. ſic habet: Ad decimas prædiales ſolvendas tenentur etiam Regulares, & Moniales poſſeſſores territoriorum, ex quibus ante ſolvi conſueverant. Sac. Congr. Archiepiſc. Salerni 8. Octobris 1617. Sed hoc intellige, dummodò non adſit conſuetudo legitimè pręſcripta à quadraginta annis non ſolvendi illas.

1652 Inter. 29. Prædia donata, vel relicta à Benefactoribus Monaſteriis Regularium, ſuntne obnoxia ſolutioni decimarum, quæ ſpectant ad Parochos?

Reſp. Dico, quòd ſic, nam tranſeunt cum onere ſuo; undè Regulares tenentur ex talibus prædiis decimas ſolvere Parochialium Eccleſiarum Rectoribus, quemadmodum tenebantur Laici, priuſquam bona ipſa in Monaſterii proprietatem tranſiverint; & ita pluries decidiſſe Sac.Congregationem, refert Aldanus *in Compen.Canonicarum reſol. lib.3. titul.9. num.25.* Imò teſtatur reſolutum fuiſſe à Sacr. Congregatione, quòd Parochus manutenendus ſit in poſſeſſione exigendi decimas, ratione prædiorum acquiſitorum per Regulares, donec doceant de ſufficienti privilegio. Vide Barboſ. *in Collectanea ad Trid.ſeſſ.25. cap.12. num* 3. & ea quæ dixi *ad Inter. antecedentem*. Et nota id, quod docet Em. Sà *verb. Decimæ num.* 3. ubi ſic inquit: *Si de prædio dotetur Eccleſia, non ideò liberatur ab obligatione ſolvendi decimas, quas ſolvebat alteri Eccleſiæ*: & hoc etiam puto verum, licèt dicta prædia fuerint à Sacr. Congregatione aſſignata alicui Conventui in prima erectione, ut competenter Religioſi ſuſtentari valeant ad præſcriptum decreti ſel record.Greg.XV.& Urbani VIII. de hac re editi. Et ratio mihi eſt, quia Papa non præſumitur concedere exorbitantia, nec velle derogare Juri, aut præjudicare alicui, niſi exprimat, ut docet idem Sà *verbi gratia num.*12. & alii plures. Vide Bonac. *de Præcept.Eccl.diſp.ult.quæſt.5.punct. 3. num.7.* nam ibidem *nu.* 6. dicit, quòd etiam Papa tenetur, niſi ſeipſum eximat, &c. *& n.* 8. addit, Clericum teneri ad decimam de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cujus titulum promotus fuit: ergo à fortiori idem dicendum eſt in caſu noſtro, cum una Eccleſia non amittat jus decimæ ſibi debitæ, licèt

prædia ad perſonam Eccleſiaſticam devolvantur, ut inter alios docet Sanctus Thomas 2.2. *q.*87. *art.*4. Leſſius, Reginaldus, Suar. Tuſcus, Moneta, & Layman apud eundem Bonacinam *ubi ſupra n.*6.

1653 Inter. 30. Regularis, qui ſemel, vel iterum validè quemquam ad S. Offic. denunciavit, poteſtne à ſuis Superioribus removeri ab illo Conventu, ubi degit?

Reſp. Inconſulta Sac. Congregatione S.Officii, removeri non poteſt; ita fuiſſe deciſum ab eadem Congregatione die 28. Februarii, anno. 1663. refert Angelus à Lantuſca *in Theatr. Regular. verb. Declaratio*, *numer.* 2. *ad* 6.

1654 Inter. 31. Poſſuntne Epiſcopi cogere Confeſſarios Regulares ad obſervandum id, quod in Bulla Gregorii XV. §. *Mandantes* præcipitur, ſcilicet teneri monere pœnitentes ſollicitatos in Confeſſione ad denuntiandum ipſum Confeſſarium ſollicitantem?

Reſp. Affirmativè reſpondendum eſt; nam de mandato Urbani Octavi, Cardinalis Mellinus ſcripſit Epiſtolam circularem omnibus Epiſcopis, & Vicariis Generalibus, ut Sacerdotibus tam Regularibus, quàm Sæcularibus approbandis ad Confeſſiones audiendas, in actu ipſo approbationis legatur, & intimetur Conſtit. Gregor. XV. præſertim §.9. qui incipit *Mandantes.* Ita refert Peyrinus *tom.* 1. *privil. minim. in Conſt.*4. *ejuſdem Gregorii XV.* §.9. *nu.*34. & ex eo Diana *par.*4. *tr.*5. *reſ* 31: *in fine.* Sed non poſſunt id ſub juramento præcipere, ut declaravit Sac. Congr. Epiſcop. & Regul. die 7. Febrnarii 1642. teſte Lezana *to.*1. *p.*1. *c.*19. *n.*34. *in fine.*

1655 Inter. 32. Pertinetne ad Epiſcopum concedere diſpenſationem ſuper interſtitiis Regularium ordinandorum, vel ad proprium Prælatum ipſorum Regularium ſpectat?

Reſp. Pertinet ad Epiſcopum ordinantem, ſed ſufficit ſola atteſtatio Superioris Regularis pro cauſa diſpenſationis. Ita declaravit Sacr. Congregat. Cardinalium, teſte Peyrino *tom.*1. *privil. Minim. in Conſtit.*2. *Sixti IV.* §.11. *nu.*35. Vide Dianam *par.*3. *tract.*2. *reſolut.*32. Lezanam *tom.*1. *par.*1. *cap.*14. *n.*15. Mirandam *in Man. tom.*1. *quæſt.*38. *art.* 7. Debent tamen Superiores Regulares, cum mittunt ſuos ſubditos ad Ordines ſuſcipiendos, & expedire judicaverint, ac neceſſe habuerint, ut cum eiſdem in interſtitiis diſpenſentur, in litteris dimiſſoriis humiliter exorare Epiſcopos, ut id faciant. Paſſarellus *in Compend. Privil. fol.*223. Declaratio autem Cardinalium, ait Paſſerinus *de Statibus tom.*3. *q.*189. *art.*10. *inſpect.*10. *n.*836. puto, quòd ſit omninò vera, quando cauſa ſit talis, qua ſubſiſtente non ſit liberum Epiſcopo non diſpenſare, ſed in conſcientia teneatur diſpenſationem concedere, hoc petente neceſſitate, vel gravi utilitate Eccleſiæ; ſed ubi ſtante cauſa allata non ſit in Epiſcopo neceſſitas diſpenſandi, ſed ſit illi arbitrarium, poterit diſpenſationem negare. Suarez *to.*4. *de Relig. lib.*2. *tr.*8. *cap.* 12. *nu.* 23. Ejus tamen non eſt cognoſcere de ſubſiſtentia cauſæ, ſed in hoc tenetur ſe conformare dimiſſoriis Superioris Regularis, ut dicunt plures Doctores, quos ſequuntur Dian. & Bordonus. Hactenus Paſſerinus. Et adverte, quòd poſt Decretum Sacr. Congr. in hac materia, non videtur tuta opinio illorum, qui dicunt, ratione Privilegiornm poſſe Prælatos Religionum cum ſuis Subditis diſpenſare in interſtitiis. Doctores invenies apud Dian. *locis cit.* id aſſerentes.

1656 Inter. 33. Officium ſuper Cadavera in Eccleſiis Regularium, debetne fieri per ipſoſmet Regulares, vel per Parochum, ſeu alios Presbyteros Sæculares?

Reſp. Debet fieri dumtaxat per ipſos Regulares, non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili in contrarium. Ita pluries fuiſſe deciſum refert Cutillus *in Addit. ad Iacobum Mancinum in tract. de Sepulturis*, *dub.*5. Vide Lezanam *tom.*2. *verb. Defunctus*, *n.* 8. *propè finem*, & *verb. Sepultura nu.*5. & in Theatro Reg. *verb. Exequiæ*, & ejuſdem ſupplemento *verb. Aſſociatio Cadav. per tot.* & ita noviſſimè fuiſſe deciſum memini in una Aſculana ſub die 21. Aprilis 1690. in Cauſa Aſſociationis, & Funerum. Undè Sacrorum Purpuratorum Reſponſa, velut Oracula, ac debita reverentia, ut par eſt, accipienda ſunt, & ad praxim deducenda.

1657 Inter. 34. Regulares poſſuntne à Parocho, vel Epiſcopo compelli ad aſſociandum cadavera Mortuorum, quæ in eorum Eccleſiis tumulanda erunt?

Reſp. In prima parte noſtrarum Conſtitutionum *cap.*14. *n.*12. ſic habetur: *Si qui autem alii ob devotionem in noſtris Eccleſiis ſepeliri velint, illorum corpora à Fratribus ante Eccleſiæ portam expectabuntur, & recipientur ſepulturæ mandanda.* Verùm ad lites tollendas P. Procurator Generalis noſtrę Congregationis ſupplicavit olim Sacræ Congregationi pro explicatione ſupradictæ particulæ Conſtitutionum, & Sacr. Congreg. ſub die 22. Februarii anno 1641. declaravit, Plebanum, ſeu Parochum teneri aſſociare Cadavera defunctorum uſque ad Eccleſiam Regularium, ſi in ea elegerint ſepulturam, etiam ipſis non aſſociantibus.

tibus. Ita teſtatur Lezana *to 2. verb. Defunctus n.8 propè finem*; *& verb. Sepultura n. 5.* Iterùm Sacr. Congregatio Rituum in una Senogallienſi ſub die 22. Junii 1675. in reſponſione ad quartum decrevit, ac reſpondit, Regulares non poſſe cogi ad exeundum à propriis Eccleſiis ad effectum aſſociandi Cadavera in eiſdem Eccleſiis ſepelienda, ſed ſufficere, quòd illa expectent ad januas Eccleſiæ. Ita habetur in ſupplemento ad Theatrum Regul. P. Angeli à Lantuſca, *verb. Aſſociatio Cadav. n. 5.* Itaque clarè patet, Regulares cogi non poſſe ad exeundum à propriis Eccleſiis: Benè tamen tenentur Parochi ob plurimas S. Congregationis deciſiones, corpora defunctorum aſſociare uſque ad Eccleſiam Regularium; ſecus facientes, peccant contra Sac. Congregationis Decreta. Vide Lantuſcam *loc. cit verb. exequiæ n 8. & ſeqq.*

1658 Inter. 35. Epiſcopus poteſtne prohibere Regularibus, ne recipiant in eorum Eccleſiis mulieres ad purificationem poſt partum?

Reſp. Sacr. Cardinalium Congreg. Concil. apud Lezanam *tom. 1. p. 1. c. 12. n 41. ad nonum*, cenſuit Regulares non prohiberi in eorum Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere: ergo Epiſcopus non poteſt hoc illis prohibere.

1659 Inter. 36. Poteſtne Epiſcopus prohibere Regularibus, ne Miſſas celebrent, & campanas pulſent in ſuis Eccleſiis ante celebrationem Miſsæ in Eccleſia Parochiali?

Reſp. Epiſcopus id Regularibus prohibere nequit; ſed ſi vult, poteſt tantùm monere populum, & illum exhortari, ut accedat ad Eccleſiam Parochialem, juxta Sacri Concilii Tridentini præſcriptum. Ita refert deciſum Aldanus *in compend. canon. reſolutionum lib. 1. c. 13 n. 4 in nullius Provinciæ Lavennatenſi die 15. Septembris*, Sellius apud Barb. *in Trid. ſeſſ. 22. de ſacrificio Miſſæ cap. 8. nu. 28.* Vide Lezanam *tom 1. p. 1 cap. 21. n. 17.*

1660 Inter 37. Eſtne præceptum, vel conſilium erogare eleemoſynam Religioſis?

Reſp. Religioſis, qui voluntariè pauperes fiunt mediante voto, eleemoſyna debetur ex præcepto, ſicut aliis pauperibus, quia eorum paupertas, & neceſſitas vera eſt, & juſta, & licèt voluntariè contracta fuerit, nihil refert, ſi voluntas, & cauſa contrahendi pia fuit, Deo grata, & rationi conformis, ut ſemper ſupponitur. Ita ex Lorca docet Diana *p. 5. tr. 8. reſ. 18.* Quare inter errores Guilelmi à S. Amore, condemnatos ab Alex. Quarto, leguntur ſequentes: Regularibus mendicare non licet: Mendicanti valido non eſse faciendam eleemoſynam: Mendicantes validos, ex mendicitate viventes, non eſſe in ſtatu ſalutis. Fratres poſt prædicationem ab eis factam petentes eleemoſynam eſſe ſimoniacos. Quos, & alios præfati Guilelmi errores validè confutat S. Th. Aquin. *Opuſc. 19.* Videatur etiam S. Bonavent. *tr. de Pauper. Chriſti tom. 7.* ejus Operum.

1661 Inter. 38 Religioſus profeſſus poteſtne licitè à Religione egredi ad ſubveniendum parentibus in neceſſitate conſtitutis?

Reſp. Si poteſt gravi Parentum neceſſitati ſuccurrere manendo in Religione, ſalva Regulari obſervantia, & Prælatorum obedientia, non debet egredi: Si verò commodè id præſtare nequeat, licitè egredi poteſt, quamvis non teneatur. Ita docet Diana *par. 6. tr. 7. reſ. 19.* & concordant Cajet. *in 2. 2. D. Thom. quæſt. 101. art. 4. ad 4.* & Navar. *in man. cap. 14. nu. 14.* quos refert, ac ſequitur Tolet. *lib. 5. cap. 1. n. 5.* Vide Armillam *verb. Pietas ſub n. 1.* Non poteſt tamen egredi abſque expreſſa licentia Summi Pontificis, vel S. Cong. quidquid aliter dicant Doctores, qui non viderunt decreta Clem. Octavi pro refor. Reg approbata, & innovata à Sac. Congr. juſſu Urbani VIII. teſte Lezan. *tom. 1. p. 1. c. 16. n. 23. & 25.* & Dian. *part. 9. tr. 11. reſ. 30.* & aliis penes ipſos. Unde non poſſunt Prælati Regulares hanc licentiam manendi extra Clauſtra concedere ſibi ſubditis ad ſubveniendum parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis; ſed omninò obtinenda eſt à Summo Pontifice, vel Sacr. Congreg. quæ prudentiſſimè, ac cautiſſimè cum certis conditionibus concedere ſolet, ut ad ſubveniendum Parentibus egenis, & omni humano auxilio deſtitutis, queat filius à Religione egredi. Verùm poſt hanc licentiam, adhuc tenetur ſervare vota, & præcepta Religionis eo modo, quo commodè poteſt, quia per egreſſum non eximitur ab obligationibus, quas contraxit per Profeſſionem; imò ſublata parentum neceſſitate, tenetur regredi ad Religionem, in qua priùs per Profeſſionem Vota Religionis emiſerat. Qui pleniùs hæc videre cupit, videat Sanchez *in Sum. lib. 4. cap. 20 n. 33.* Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 6. n. 3.* Cordubam *in Summ. quæſt. 141. art. 2.* quos refert, & ſequitur Lezan. *tom. 1. p. 1. cap. 24. n. 40.* Mirand. *in manual. Præl. tom. 1. qu. 32. art. 7.* Bonac *tom. 1. in tract. de Clauſura q. 2. punct. 1. n. 4. & tom. 2. de legib. diſp. 6. quæſt unica pun. 4. n. 4. & ſeqq.* Et licèt, ut dixi, non poſſit Religioſus propter neceſſitatem Parentum è Religione egredi, multò minùs habitum dimittere, abſque Sac. Congr. licentia; quod etiam à fortiori dicendum eſt ad ſuccur-

Digitized by Google

rendum neceſſitatibus gravioribus fratrum, vel ſororum, etiam pudicitia periclitantium; tamen haberet ſufficientem cauſam, ut cum eo diſpenſetur, ut ex Sanchez, Suarez, & Corduba *loco cit.* affirmat Lezan. *eo cap.*24.*nu.* 40. Vide ipſum Lezan *loc.cit. & cap* 2. *nu.*13. & ſuprà in *tit.*175. *De Prælatis Regular, ad Interrog* 24.

1662 Inter. 39. Religioſus aſſumptus ad Epiſcopalem dignitatem, ad quid tenetur?

Reſp. Tenetur ad tria vota, ſicut priùs, ad deferendum habitum, & ad alias obſervantias, quę non impediunt Pontificale officium; & licèt non teneatur obedire ſuæ Religionis Prælatis, tamen ex vi voti tenetur obedire Summo Pontifici. Verùm poteſt ſecum diſpenſare ſuper Regulæ obſervantiis, ſicut Superior poteſt diſpenſare cum ſubdito, & cum ſeipſo; expedit tamen id facere per ſuum Confeſſarium, ut rectè docet Sà *verb. Religio*, *n.*47. Bonorum verò Eccleſiæ non eſt dominus, ſed diſpenſator. Tenetur veſci piſcibus, ſi erat Carthuſianus, vel Minimus Sancti Franciſci de Paula, niſi cum eo diſpenſetur. Vide S.Thom 2. 2. *qu.*185. *art.*8. Sylveſt. *verb. Religio* 6.*q.*10. Tolet. *lib.*5.*cap.*4. *ſub n.*10. Emman. Sà *verb. Epiſcopus*, *nu.*11. & Lezanam *tom.*1. *p.*1. *c* 17. *per totum*, ubi latè de tali dubio agit, & præſertim *n.*10. loquitur de vita quadrageſimali Minimorum, & an remaneant obligati, ſi ad Epiſcopatum aſſumantur, ad votum hujuſmodi vitæ quadrageſimalis, de quo tractat etiam Suarez *tom.*4. *de Relig. tr.*8 *lib.*3 *cap.*17. *n* 8. & affirmativè reſpondet: ita etiam tenet Peyrinus *de Subd q.*1. *cap.*10. *§. Vnicus*, apud Dianam, qui tamen ipſum citat in alio loco. Vide Dianam *part.*5. *tract.*13 *reſ.*39. qui opoſitum dicit eſſe probabile: idem aſſerit Lezana, quod mihi ſanè non placet. Sed vide ſequentem reſponſionem, & *ad Inter.*8. *tit.*175. *de Prælatis Regularibus*, & iterùm Dianam *part.*9. *tr.*8. *reſ.*70. & *par.*3. *tr* 2. *reſ* 61. & Armillam *verb. Epiſcopus num.*8.

1663 Inter. 40. Religioſus factus Epiſcopus, poteſtne licitè, & ſine peccato ſupervaceè, & prodigè largiri, & accipientes ab eo, tenenturne ad reſtitutionem?

Reſp. Supponendum eſt primò, quòd Superiores Regulares non ſunt domini bonorum Conventuum, ſed ſolùm adminiſtratores, atque diſpenſatores, & conſequenter non poſſunt ex alieno donationes facere, ut habetur *ex cap. Abbati diſt.*54. & *c. Nullam* 18. *qu.*2. aliàs peccant contra juſtitiam, ſua abutendo poteſtate, & contra votum paupertatis, utendo illis bonis, tanquam domini; undè & ipſi, & qui recipiunt, reſtituere tenentur. Vide Peyrinum *tom.*2. *de Prælat. quæſt.*1. *cap.*5. *n.*55. Ita pariter Religioſus factus Epiſcopus, non abſolvitur à voto Paupertatis, nec fit dominus reddituum Eccleſiaſticorum, ac proindè non poteſt nec ipſe prodigè donare, & accipientes ab eo, pariter ad reſtitutionem tenentur, prout docent 42. Doctores, quos refert, & ſequitur Sanchez *in Summ. tom* 2. *lib.*6. *cap* 6. *nu* 8. & alii citati à Diana *p.*3. *tr.*2. *reſol.* 50. quos tamen ipſe non ſequitur, ſed aliis relatis tuetur oppoſitum ibidem, & *par.*5. *tr.*8. *reſ.*31. *verſ. Verùm difficultas*, & utramque ſententiam probabilem putat Ego tamen tutiorem exiſtimo primam ſententiam; nam muneri Epiſcopali non obſtat paupertatis votum, & abdicatio dominii. Imò cum ſtatus Epiſcopi ſit perfectior ſtatu quorumcumque Religioſorum, perfectione conſummata, & in facto ex ſe debet habere tria paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vota, quæ quidem ratione ſtatus perfectionis ſtrictiùs illum obligare non dubito. Et hæc eſt ſententia Divi Thomæ 2.2 *q.*185 *art.*8 & communis, ut fatetur ipſe Diana *p* 12.*reſ.*106. quamvis ſuam opinionem probabilem putet. Vide Emman. Sà *verb. Epiſc. num.*11.

1694 Inter. 41. Tenenturne Regulares revereri, & honorare Epiſcopos?

Reſp. Certò tenentur ſub mortali, ut rectè docet Matthæuccius *in Offic. Cur. Regular. cap.*16. *n.*46. quia licèt ſint exempti à juriſdictione Epiſcoporum, tamen eis ſubjacent quoad jus reverentiale, & nequeunt contradicere, aut impedire prærogativas Epiſcopales. Lezana *tom.*1. *part.*1. *cap.*11 *n.*3. & concordant quoque Romanus, Franchus, Quarantana, Ugolinus, Peyrinus, Gratianus, & alii apud Mendo *Epit. Opin. mor. verb. Epiſcopus numer.* 11. & eſt communis ſententia. Imò ſecus facientes, poſſunt ab Epiſcopo coerceri cenſuris, aliiſque ſimilibus pœnis, ut docet Barboſa *de poteſt. Epiſc. par.*3. *allegat.* 10. *numer.* 19. & alii apud Mendo *loc. citat.* Alii verò dicunt, quòd ſi Religioſi Epiſcopo non dederint debitum honorem, Judex hujus cauſæ, non ipſe Epiſcopus, ſed Superior Regularis erit. Alloza *verb. Religioſi diſput.*1. *ſect* 1. *n.*39. & *verb. Epiſcopus diſp.*6 *ſect* 1 *nu.*28. ſed *ſect.*2. *num.* 10. inquit, poſſe Epiſcopum Religioſum ſibi detrahentem punire, ſi à ſuo Prælato non puniatur; & notat, quòd Superior Regularis debet Epiſcopum certiorem facere de punitione facta, juxta Trid. *ſeſſ.*25. *c.*14. *de Regular.* Si autem delinquens ad aliam Diœceſim migravit, ſervanda eſt Conſtit.

Clem.

Clem. VIII. quæ incipit: *Suſcepti muneris ratio*, & eſt Bulla 39. dicti Pontificis, de anno 1596. Sed hoc ego puto verum, quando, & in caſu, quòd Religioſus delinquat extra Monaſterium notoriè, & non aliàs. Vide Lezanam *tom.1. part.1. cap.*16. *nu.*26. & 27. Nec Epiſcopus poteſt contra illum per cenſuras procedere, ut dicam *in hoc tit. ad Int.*47. Vide iterùm Lezan. *tom.2. verb. Delinquens Reg. n.*1. 2. & *ſeq.*

1665 Inter. 42. Mendicantes, aut alterius Ordinis Religioſi graduati in Theologia, ſeu Lectores, debentne ab Epiſcopo examinari antequam concedat facultatem audiendi Confeſſiones?

Reſp. Et ſi tales non egeant examine, maximè ſi ſufficienter ſint verſati in Theologia morali, cum non examinari oporteat eum, quem notum eſt eſſe ſufficientem, ut habet Gloſſa *in Can de Petro*, 47. *diſt.* attamen in praxi per ſe loquendo æquum eſt, ut nullus ad confeſſiones audiendas admittatur abſque prævio examine; & ita determinavit B. Pius V. in ſua Bulla incipien. *Romani Pontificis providentia*, edita anno 1571. teſte Lezana *de qq. Regul. tom.1. part.1. cap.*19. *à num.*6. Vide Suar. *tom* 4. *in* 3 *par. diſp.*18. *ſect.*4. Bonacinam *de Sac. diſp.*5. *quæſt.*7 *punct.*4. §.1. *n.*10. Barboſam *in Trident. ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *à num.*3. Buſembaum *lib.* 6. *tract.* 4. *de Pœnit. cap.* 2. *de approbat. Confeſſ. dub.*2. qui tandem ſic concludit: Probabilius eſt, ut Doctores, & licentiati in Theologia examinentur, quamvis non deceat. Vide ſupra *in titul.* 86. *de Examin. quoad Scientiam*, & *Doctrinam*, *ad Interrogation.* 1.

1666 Inter. 43. Novus Epiſcopus poteſtne omnes Regularium licentias excipiendi Confeſſiones ſuſpendere, & de novo illos examinare?

Reſp. Communis ſententia docet, id facere poſſe pro ſuæ conſcientiæ quiete, & praxis ipſa teſtatur. Barboſ. *loc. cit. n.*49. qui pluribus concordantibus relatis aſſerit ita pluries fuiſſe deciſum à Sac. Congregatione, nimirùm poſſe Regulares à moderno Epiſcopo iterùm examinari. Idem docet Lezana *ubi ſupra num.*7. Alloza *verb. Confeſſio ſect.* 11. *nu.*13. & Dian. *part* 3. *tract.* 2. *reſ.* 27. qui tamen rectè notat ex Facundez, & Henriquez, quòd ſi novus Epiſcopus revocet omnes licentias, & approbationes Confeſſiones audiendi, non comprehendantur Regulares, niſi in edicto ipſi ſpecialiter nominati fuerint; quia Regulares in odioſis minimè comprehenduntur, niſi de illis fiat expreſſa mentio.

1667 Inter. 44. Competitne Epiſcopo jus examinandi Regulares Concionatores quoad Doctrinam?

Reſp. Competit quidem; undè ſi vult illos examinare, integrum eſt ei, antequam licentiam illis concedat concionandi; & ita declaravit Sacra Congregatio in una Ungentina, ſub 22. Januarii 1622. ſcilicet poſſe Epiſcopum examinare Regulares volentes in Eccleſiis, quæ non ſunt ſuorum Ordinum, prædicare. Diana *part.*4. *tract.*4. *reſol.*22. *verſ. Verùm his non obſt.* & *par.*9. *tract.*9. *reſ.*42. Auſonius *in Summ. Diana verb. Examinare n* 2. & 3. Lezana *tom.* 3. *verb. Concionari*, &c. *num.* 7. & alii communiter; & noviſſimè Clemens Papa X. in ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Superna*, emanata undecimo Kalend. Julii 1670. idem ſancivit, ut in fine reſp. dicetur. Verùm ſemel examinati in una Diœceſi ad prædicandum, non poſſunt in ea ampliùs examinari, niſi à novo Epiſcopo, ut ex Sorbo, & Miranda docet Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 20. *num.* 7. Conſtitutio autem Clem. X. ſupr. cit. circa hanc materiam §. 4. ſic præcipit:

Regulares, qui in Eccleſiis ſui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Epiſcopo Diœceſano benedictionem petere. Prædicare tamen poſſe, quamvis illam non obtinuerint. Quòd ſi Epiſcopus benedictionem nedum non conceſſerit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare. Eoſque contravenientes ab illo, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, cenſuris, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vim Conſtit. felic. recordat. Gregor. XV. Prædeceſſoris Noſtri, incipientis: Inſcrutabili Dei providentia, coerceri, & puniri poſſe; Epiſcopum tamen abſque juſta, & rationabili cauſa contradicere non debere. Et hujuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui Ordinis ſermonem coram populo, vel Eccleſiis, aut ad Crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum juriſdictioni ſubjectarum, licèt clauſis januis, & nullus Sæcularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſurum Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, prædicare volentibus, illos, quamvis ab Univerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos, etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueverint, quoad doctrinam examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit. Et licentiam prædicandi ſemel eiſdem conceſſam, ob rationabiles cauſas, licèt occultas, prædicationem tamen concernentes, ſuſpendere. Non poſſe tamen Epiſcopum gene-

Digitized by Google

ratim prohibere Regularibus, quin in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicent.

1668 Inter.45. Regulares, antequam ordinentur, poſſuntne ab Epiſcopo examinari quoad ſcientiam, vel debet Epiſcopus litteris Superiorum Regularium adhibere fidem?

Reſp. Utique poſſunt ab Epiſcopo examinari, nullo in hoc eis ſuffragante privilegio, ut patet ex Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 12. Tamen poteſt Epiſcopus, ſi vult, acquieſcere fidei Prælatorum Regularium, conformando ſcilicet ſuam conſcientiam cum conſcientia Prælati Regularis atteſtantis de ipſorum ſubditorum ſufficientia. Ita docent Villalobos, Portellus, & Peyrinus, quos dat, & ſequitur Lezana *tom.*2. *verb. Ordines Sacri, ſub n.* 13. Miranda *tom.*1. *Man.Prælat.quæſt.*39 *art* 4. *concluſ.*1.*& tom.*2. *qu.*8.*art.*7. *concluſ.*1.*ſub verſic. ultim. dico,* Rodericus *in compend. qq. Regul.reſ.* 106. *n.*17. Bordonus *tom.*3.*reſol.*67.*n.*57.Dian. *in Summ. verb. Ordinis ſubjectum n.*15. *& part.*4. *tr.*2.*reſol.*74. *§. Sed difficultas,& par.*2. *tract.*16. *reſ.* 29. *§. Sed prima ſententia*, & alii ab ipſo relati; nam ſicut Epiſcopus poteſt, imò & aliquando ſolet adhibere fidem uni ex ejus Examinatoribus Sæcularibus; cur non multò magis debet ſuper hoc omnimodam fidem dare Prelatis Regularibus teſtantibus in ſuis litteris dimiſſoriis de ſcientia, & ſufficientia ſuorum ſubditorum ordinandorum? Vndè cum Villalobos, Portello, Miranda, Roderico, Diana, & aliis, concludendum eſt, poſſe devotum, & prudentem Epiſcopum tutè, atque ſecurè ſuam conſcientiam cum conſcientiis Prælatorum Regularium exonerare, eorum litteris adhibendo fidem, tum præſertim quia litteræ Prælatorum faciunt plenam fidem, *cap.in Lateran.de Præbendis*, & ibi Panorm. *n.* 5. tum etiam quia non ſolent illis dare licentias ſine prævio examine facto per ſuos Patres Examinatores deputatos, & hoc apud nos eſt certiſſimum. Ita ad tollendos ſcrupulos reſpondendum duxi, & ut verbis Doctiſſimi Mirandæ utar, ad temperandum, ſi placet, multorum Epiſcoporum interdictum rigorem nimium circa examinandos, & ordinandos Religioſos, qui in gerenda fidelium Animarum cura prædicando, & Confeſſiones audiendo, Epiſcoporum, atque Clericorum omnium ſunt fideliſſimi Coadjutores. Maximè cum hanc ſententiam ſine ullo metu, & ſcrupulo poſſint Domini Epiſcopi in praxim deducere, teſte Diana *par.*4.*tr.*2.*reſol.*74. *in fine.* Hæc tamen dicta ſint, non ad fovendam ignorantiam, ſed ad ſolamen animarum Prælatorum, & Epiſcoporum; nam ignorantia eſt mater omnium delictorum, ut docet Lactantius *lib.*3. *divin. inſt. cap.*26. & habetur quoque *ex cap. Ignorantia* 38. *diſt.* quæ unde hic ſuperiùs dicta ſunt intelligi debent cum grano ſalis prudentiæ, & habita ſpeciali notitia prudentiæ, & probitatis Prælati Regularis dantis litteras dimiſſoriales; nam ſi univerſaliter intelligantur, fruſtra Sac.Conc.Trid.ſanxiſſet tam ſanctè pro examine Ordinandorum. Et quidam Examinator Cleri Romani, qui per 37 annos functus eſt in Vrbe hoc munere, mihi teſtatus eſt, ſe neminem Religioſum vidiſſe, qui ſine examine admiſſus ſit, quamvis litteras dimiſſoriales ſui Superioris habuerit.

1699 Inter. 46. Poteſtne Epiſcopus excommunicare Regulares nolentes ad Proceſſiones accedere, & ad quas Proceſſiones ire tenentur?

Reſp. Dico primò, quòd ex declaratione Sacr. Congregationis anno 1602. teſte Quaranta *in Summ. Bullarii, verb. Privilegium regul.* Regulares, qui ultra medium milliare ab Vrbe, ſeu loco diſtant, nequeunt compelli ad Proceſſiones accedere. Idem docet Lezana *de qq. Regul.tom.*1.*par* 1. *cap.*9.*n.*47. *& tom.*2. *verb. Proceſſio quoad Regulares n.* 3. ubi citat Portellum & Rodriquez, quibus ego addo Moronum *reſp.*12. *ſub nu.*10. Mendo *Epit. Opin. mor. verb. Privilegium, ſub nu.* 11. Dico ſecundò, Proceſſiones, ad quas de jure ire tenentur Regulares exempti, certò eſſe eas, quæ fiunt in feſto Corporis Chriſti, in Litaniis, & Jubilæis publicis faciendis in plebibus, in quibus Regulares habent Monaſteria, dummodò Proceſſiones ſint ejus generis, quòd in Bulla B. Pii V. Mendicantibus conceſſa, quæ incipit: *Et ſi Mendicantium, publicata* 17. *Kalend. Junii anno* 1567. comprehendantur, & dummodò Regulares non ſint ex illis Conventibus, Collegia nuncupatis, quæ in eadem Bulla excipiuntur. Ita ex Sac. Congregatione refert deciſum Peyrinus *to.*1. *Privileg.Minim. Conſtit.* 7. *B. Pii V.* §. 29. Vide Lezanam *loco ſupra citat. cap.*9. *ſub nu.* 47. & Dianam *part.*3. *tract.*2. *reſ.* 106. ubi notat, quòd per publicas Proceſſiones intelliguntur etiam hæ, quæ pro bono publico de novo indictæ ſunt. Vide Armillam *verb. Epiſcopus, nu.* 16. Dico tertiò, quòd ut Regulares teneantur accedere ad proceſſiones, debent vocari non per edictum publicum, ſed perſonaliter, quia apertus eſt textus Concil.Trident *ſeſſ.*25.*cap.* 13. Peyrinus *loco proximè cit. in Conſtit.*2 *Sixti IV.* §. 11. *numer.* 57. Lezana *ubi ſupra cap.*9. *numer.* 47. Moronus *reſponſ.* 12. *numer.*17. & alii plures. Dico quartò, Regulares cogi mi-

nimè

nimè poſse per cenſuras ab Epiſcopo, prout apertè tradunt Lezana *loco citat. cap.*11. *n.*14. *& verb. Proceſſio quoad Regulares n.*2. Diana *p.*3. *tract.*2.*reſol.*76. ubi in fine ejuſdem reſolutionis ſic habet: Imò noviſſimè Hieronymus Rodriquez *in Compendio qq. Regular. reſol.* 118. *nu.*1. ex Quaranta, & Portello *in Addit. ad dub. Regul. verb. Proceſſiones n.*1. ex Barboſa, notant, Sacram Cardinalium Congregationem pluries determinaſſe, non poſſe Regulares compelli ab Epiſcopo per cenſuras ad Proceſſiones, & ideò à noſtra ſententia non eſt recedendum: poſſunt verò compelli aliis pœnis, etiam pecuniariis, ut ex Gratiano, & Peyrino, docet Lezana *tom.*3. *verbo Proceſſio quoad Regulares, ſub n.*2.*propè finem*. Sed de hac materia latè tractat Diana *part.*11. *tract.*2. *reſol.* 8. Non tenentur tamen Regulares accedere ad Proceſſionem cum Clero in primo ingreſſu viſitationis Epiſcopi, nec Epiſcopus poteſt illos compellere, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii die 9. Decemb. 1662. apud Lantuſcam *in Theat. Regul. verb. Proceſſio, num* 4.

1670 Inter. 47. Poteſtne Epiſcopus excommunicare Regulares exemptos?

Reſp. Non poteſt, quia ipſe non eſt Judex competens ipſorum, & à Judice non competente non tenet ſententia, juxta *Extravag. ad audienda Martini V.* nam cenſura lata contra exemptum in ea re, ſuper qua fertur, eſt nulla, *cap. ad quorumdam de exceſ. Prael.* Mendo *Epit. opin. Moral. verb. cenſura num.*8. Itaque non poteſt Epiſcopus per cenſuras compellere Regulares in caſibus, in quibus ipſi non ſunt ei ſubjecti. Alloza *verb. Epiſcopus diſp.*6. *ſect.*1. *num.* 30. Si verò procedit, prout Sedis Apoſtolicæ delegatus, non poteſt niſi in caſibus à Concil. Trident. & aliis Conſtitut. Apoſtolicis exceptis. Vide Villalobos apud Dianam *part.* 5. *tract.*9. *reſ.*43. & præſertim Lezanam *tom.*1. *part.*1. *cap.*11. *num.*14. *&* 15. *& tom.*2. *verb. Exemptio Regularium numer.*1. *& ſeqq. & tom.*4. *conſ.*40. *n.*72. *& ibidem pag.*240. *num.* 1.

1671 Inter. 48. Poteſtne Epiſcopus declarare excommunicatum Regularem exemptum, ſi fuerit tranſgreſſor alicujus legis, propter quam eſt ipſo jure impoſita excommunicatio?

Reſp. Etiamſi publicè, & notoriè Regularis perpetraſſet crimen, propter quod eſt impoſita talis excommunicatio, non poteſt Epiſcopus ipſum declarare excommunicatum; & ratio eſt, quia licèt delictum, cui de jure annexa eſt excommunicatio, ſit notorium, tamen requiritur citatio partis, & cauſæ cognitio, ut docent quamplures DD. apud Dianam *p.*10. *tr.*12. *reſ.*4 *verſ. Reſpondeo*: favet etiam Lezana *tom.*3. *verb. Judex, & Judicium Regul. nu.*17. Citatio autem facta Regulari ab Epiſcopo, ut compareat ad dicendum, quare non debeat declarari incidiſſe in excommunicationem, eſt ipſo jure nulla, cum ſit à Judice non competente: ergo &c. Lezana *tom.*1. *par.*1. *cap.*11. *num.* 15. *& tom.* 3. *verb. Exemptio Regul. n.*9. Diana *part.*3. *tract.*2. *reſol.*35. & alii penes ipſos. Poteſt tamen Epiſcopus ſuis ſubditis denunciare, ut Regularem, excommunicatum ob publicam percuſſionem Clerici, vel propter apoſtaſiam, à ſuo Superiore uti talem declaratum, vitent, quia hoc non eſt exercere juriſdictionem in illum, ſed monere ſuos ſubditos de obligatione, quam habent ſic excommunicatum vitandi. Verùm id limitat *Clem.* 1. *de privil. §.*1. quæ omninò videnda eſt. Vide Lezanam *ubi ſuprà tom.*2. *verb. Exemptio Regul ſub num.* 9. & Matthæuccium *cap* 10. *à nu.*33.34. *&* 35. *in offic. Curiæ Reg.*

1672 Inter. 49. Religioſus falſificans manum, aut Sigillum Officialium Monaſterii, poteſtne à quolibet Confeſſario abſolvi?

Reſp. Falſificatio manus, aut Sigilli Officialium Monaſterii, aut Conventus, eſt unus ex caſibus, qui poteſt reſervari Superioribus localibus Monaſteriorum, ſeu Conventuum, ut patet ex Decreto Clem. VIII. edito anno 1593. apud Lezanam *in Summ. part.*1. *cap.*15. *num.*20. Itaque ſi Superior ſibi reſervat hunc caſum, certum eſt, quòd Religioſus falſificans manum, vel Sigillum Prioris, vel Guardiani, aut alterius nominis Prælati illius Conventus, aut Monaſterii, ſeu Superioris, Procuratoris, Sacriſtiæ, & à fortiori Generalis, Provincialis, Secretarii; imò & Procuratoris Generalis, cum hi omnes veniant nomine Officialium Monaſterii, à nemine poteſt abſolvi, niſi à Superiore, aut ab habente facultatem ab illo. Ita docet Lezana *tom.* 2. *verb. Falſarius n.*3. & alia plura ad intentum. Cæterùm apud nos vigore noſtrarum Conſtitutionum *p.*1. *c.*3. *n.*8. procul dubio eſt caſus reſervatus.

1673 Inter. 50. Epiſcopus poteſtne denegare benedictionem prædicandi Regulari nolenti coram ipſo emittere profeſſionem fidei?

Reſp. Affirmat Diana *in ſum. verb. Regularium privilegia in prædicando num.* 8. *& part.*7. *tr.* 12. *reſ.*24. & pro ſe citat alios, & ita referunt deciſum à Sacra Congregatione Leo, & Armendarix apud Lezanam *tom.*3. *verb. Concionari nu.* 8. tamen ipſe Lezana putat id non eſſe

uſum, & conſuetudine receptum; ideòque niſi in caſu raro, & extraordinario debet Epiſcopus exigere profeſſionem fidei à Regularibus, antequam munus concionandi illis concedat. Vide Barboſam in collect. ad Trid. *ſeſſ.* 24 *cap.* 4. *nu.* 20. Regulares tamen debent ſemper obedire.

1674 Inter. 51. Religioſus, qui unam Gallinam communitatis furaretur, peccaretne mortaliter?

Reſp. Si pro ſe, & pro aliquo alio Religioſo ſocio ſuo deſerviret, & non pro donanda ſæculari, nequaquam mortaliter peccaret. Alloza *in floribus Summ. verbo Paupertas ſect.* 1. *ſub n.* 9. *Vide ad Inter ſequentem, & ſupra in tit.* 98. *de Furto ad Int.* 8.

1675 Inter. 52 Peccatne mortaliter Religioſus, qui ſine licentia Super. ſolet ſumere aliqua bona Monaſterij pertinentia ad cibum & potum?

Reſp. Suarez *de Relig tom.* 3. *lib* 8. *cap.* 11. *n.* 41. ad hoc dubium ſic reſpondet: De bonis Monaſterii uſu conſumptibilibus, pertinentibus ſcilicet ad cibum, & potum, ſi tantùm ad proprium uſum actualem, ut ita dicam, & tranſitorium, à Religioſis aliquid ſumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, niſi damnificatio Religionis eſſet nimia, & in re extraordinaria, & pretioſiore: extra hujuſmodi reputatur levioris conditionis: nam Religioſi quoad uſum hujuſmodi rerum tractantur ut filii; inter parentem autem, & filium non cenſetur ſimilis actio gravis: ſecus verò eſſet, ſi hujuſmodi res in magna quantitate acciperentur, & occultè retentæ, paulatim conſumerentur; nam illud eſſe poſſet grave peccatum, quamvis ad id diſcernendum in particulari magna prudentia neceſſaria ſit. Ita ille. Tenerus etiam *p.* 2. *diſp.* 7. *quæſt.* 3. *dub. n.* 106. ſic concludit: Nulla etiam Prælati ſeveritas ejuſmodi acceptiones, quoad ſubſtantiam rei acceptæ, iniquas reddere poteſt. Vide Dianam *p.* 1. *tr.* 6. *reſ.* 30. & ea, quæ dixi ad Inter. antecedentem, & ſuprà *ad Int.* 8. *tit.* 98. *de Furto*.

1676 Inter. 53. Judex Laicus poteſtne exigere gabellas à Colonis partiariis Religioſorum?

Reſp. Tamburinus *de Jure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 15. *quæſt.* 21. *numer.* 9. aſſerit, quòd privilegia exemptionis à gabellis, datiis, & hujuſmodi, cum ſint realia, tranſeunt ad Colonos eorumdem Regularium, quia eorum bona, & prædia privilegiata ſunt, & exempta ab onere ſolvendi gabellas, & ſimilia. Imò Emmanuel. Sà *verbo Gabella num.* 16. ex B. Pio V, ſic inquit: Exempta ab omni exactione ſunt Mendicantium bona, Coloni, Arrendarii, & Negotiorum geſtores. Idem docet Peyrinus *de Privil. Minim. tom* 2. *in conſtitut.* 2. *Julii* §. 33. *nu.* 142. & aliis allegatis, idem firmat Diana *par.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 19. maximè ſi Colonus à principio pactus ſit cum Eccleſia, quòd vellet etiam immunitatem conſequi pro parte ſibi competente. Verùm Filliucius *tom.* 1. *tr.* 6. *cap.* 11. *nu.* 302. ait, dictos Colonos teneri ſolvere gabellam ex fructibus collectis, ſi eoſdem deferant de loco ad locum, aut alienent, quia tunc cenſentur bona laicorum, & non pertinent neque indirectè ad Eccleſiam. Vide Lezanam *tom.* 2. *verb. Gabella nu.* 14. qui plura congerit ad intentum, & refert Bullam B. Pii V. quæ incipit: *Dum ad uberem &c.* & habetur *tom* 2. *Bullarii inter Bullas ejuſdem Pontificis n.* 11. nec fuiſſe revocatam à Gregorio XIII. ſolidè probat.

1677 Inter. 45. Poſſuntne Religioſi comparere in Judicio, & querelam facere contra aliquem pro injuria ſibi illata?

Reſp Regulares minimè comparere poſſunt in judicio Forenſi tanquam accuſatores, ſeu actores, etiam pro injuria ſibi illata, ſine licentia ſui Superioris, quamvis injuria fuerit contra ſuam propriam perſonam, famam, honorem, aut bona; nam competit ipſorum Prælatis agere in judicio contra delinquentes in perſonas ſuorum ſubditorum, aut eis licentiam concedere poſſunt, ut querelam faciant coram Judice Eccleſiaſtico, aut ſæculari, prout caſus exegerit. Imò ſi ſecus faciant Regulares, judicium actum eſt nullius momenti, quia caret actore, ſeu accuſatore legitimo; quamquam Prælatus Regularis, ſi vult, poſſit illud judicium, in quo ſuus Religioſus fuit actor, ſeu accuſator, ratum habere. Ita docet Sanchez *tom.* 2. *moral. cap.* 12. *nu.* 12. & 13. Lezana *tom.* 2. *verb. Accuſare n.* 1. & 2. & alii. In caſu verò quòd Superior Regularis ſit ita abſens, ut commodè, & abſque periculo citò haberi non poſſit ejus reſponſum, tunc ejuſdem ſubditus non prohibetur agere in judicio ratione licentiæ præſumptæ, ut rectè obſervat idem Lezana *loc. cit. & part.* 1. *tom.* 1. *cap.* 9. *nu.* 11. qui pro ſe alios concordantes refert. Cæterùm in judicio Regulari, ſeu coram ſuo Prælato, poteſt eſſe accuſator, ſeu actor contra alios ſui Ordinis Religioſos, cum conditionibus tamen aſſignatis ab eodem Lezana *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 27. *num.* 22. & *ſeqq.* aut etiam ſi agere velit contra ſuum Prælatum, ut dixi ſupra *in titul.* 178. *de Querelis Subditorum Regularium, ad Inter.* 1. illum accuſando, vel denunciando

cri-

crimen illius, non tenetur expectare ejus conſenſum. Vide Sanchez ubi ſuprà numer.18.

1678 Inter.55. Religioſi juvenes profeſſi, qui vigeſimum primum ætatis annum non expleverint, tenenturne jejunare?

Reſp. Licèt communiter ætas minor anno vigeſimo primo excuſet à jejunio ex mera indulgentia, ratione incrementi, ſeu naturæ creſcentis; tamen non per hoc excuſatur Religioſus Profeſſus, quia intrando Religionem huic privilegio ceſſit. Ita docent Sylveſt. *verb. Jejunium n.*6. Emm. Sà *eodem verb. nu.*3. Roderic. *in Compend. qq. Regul reſ* 75. *nu.*6. *&* 8. Lezan. *in Summ. tom.*1 *par.*1. *cap.*7. *num.*26. *& tom.*4. *verb. ætas num.*8. *&* 13. Dian. *par.*1. *tr.* 9. *reſol.*16. *verſic. Nota etiam*, Mendo *Epit. opin. moral. verb. Jejunium ſub num* 13. Alloza *eodem verb. ſect.*3. *num.*4. *iterum* Dian. *par.*9. *tr.*9 *reſ* 16. & alii plures contra Medinam. Verum tamen eſt, id eſſe intelligendum ſub peccato mortali, aut veniali, juxtà modum obligationis, quo Regulæ, vel conſtitutiones Religionis obligare ſolent; ſicque Minoritæ tenentur ſub pœna peccati mortalis, nos verò nec ſub veniali, quia noſtræ Conſtitutiones non obligant ad culpam, ſed ſolùm ad pœnam, exceptis tamen aliquibus caſibus; & idem dicendum eſt circa alias Religiones. Unde Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 186. *art.*9. *ad prim.* Inquit: *In aliqua tamen Religione, ut Ordinis Fratrum Prædicatorum, tranſgreſſio talis, vel omiſſio ex ſuo genere non obligat ad culpam, ſed ſolùm ad pœnam taxatam ſuſtinendam, quia per hunc modum ad talia obſervanda obligantur; qui tamen poſſent venialiter, aut mortaliter peccare ex negligentia, vel libidine, ſeu contemptu.* Hæc D. Thom. ubi Cajetan. addit. doctrinam valdè notandam inquiens: Cautè tamen, nè frequentia peccandi diſponat ipſum paulatim, ac tandem deducat ipſum ad voluntatem non ſubiiciendi ſe Regulæ, quoniam, ut infra dicitur, ſcilicet ad 3. frequentia peccati diſpoſitivè inducit ad contemptum, ſicut conſuetum veniale non correptum diſpoſitivè inducit ad mortale. Et ſic dicendum eſt circa alios; nam dicti Religioſi in hoc caſu, non ex præcepto Eccleſiæ, ſed tantùm ex vi Regulæ, ſeu Conſtitutionum ſuæ Religionis jejunare tenentur. Vide Sanch. *in Sum. lib.*4. *c.*11. *n.*56.

1679 Inter. 56. Fratres Laici, ſeu Converſi, tenenturne jejunare, quando lavant pannos ſordidos Religioſorum, & faciunt lixivium?

Reſp. In diebus jejuniorum utique jejunare tenentur, quia non laborant, non ſolùm per majorem partem diei, ſed neque per dimidiam. Ita docet Dian. *p.*10. *tr.*15. *reſ.*37. *verſ. nota, quòd ego*, ubi loquitur de Laicis ſuæ Religionis; quæ ratio militat etiam de noſtris, & aliorum Religioſorum Converſis, quia breviſſima parte diei lavant hujuſmodi pannos.

1680 Inter.57. Regulares, tenenturne ad jejunia ex voto emiſſo à populis locorum ubi habitant?

Reſp. Licèt Bordonus *tom.*1. *Manual. Regul. tr.* 5. *c.*5. *qu.*11. *nu.*52. & alii putent non teneri, tamen probabilius eſt illos teneri ratione ſcandali vitandi; tum etiam quia tenentur ſæcularibus bonum exemplum præbere, & in rebus ſpiritualibus tenentur ex vi directiva ſe conformare populis locorum ubi habitant, præſertim quia Conventus, & ex illo ſinguli, ſunt Cives illius Urbis, vel loci ubi eſt Eccleſia, ut docent Barthol. *in l* 1. *digeſtis ad municipalem num.*10. Navarr. *conſ.*1. *de cenſ. Eccleſ. num.*3. Emmanuel Sà *verb. Civitas num.* 4. & alii communiter: ergo, ſi commodum ſentiunt, debent ſentire & onus. Vide Portell. *in dub. Regul. verb. dies feſti numer.*4. Lezan. *tom.*1. *cap* 11. *num.*13. *& tom.*2. *verb. Jejunium num.*7. & ea quæ dicam *in hoc tit. ad Inter.*61. Nec deſunt Auctores aſſerentes, Religioſos obligari jure naturæ ſaltem quoad vim directivam ad leges, vota, vel conſuetudines locorum ſervandas, dum ſpectant ad communem obſervantiam, & devotionem totius populi, & Cleri, nec ullo modo derogant Religionis ſtatutis. Vide iterum Lezan. *ubi ſupra cap.*11. *num.*16. *& tom.*2. *verb. Feſti dies num.* 4. cujus doctrina meritò applicari poteſt ad caſum, de quo loquimur. Vide etiam Dian. *par.*9. *tract.* 7. *reſ.*14.

1681 Inter. 58. Poteſtne licitè Epiſcopus ordinare Regulares, qui minùs peritos, & litteratos invenerit?

Reſp. In Religioſis non eſt neceſſaria tanta ſcientia ad ſuſcipiendos Ordines, quanta neceſſaria eſt in Clericis ſæcularibus; & ratio eſt, quia Regulares non ordinantur ad curam animarum habendam, ac prætereà in illis ſemper remanet ſpes de acquirenda ſcientia, cognitioneque neceſſaria ad ſuum munus ritè obeundum, ob continuam inſtructionem, quæ in omnibus Religionibus hiſce de rebus ſedulò habetur. Sylveſt *verb. Clericus* 2 *ſub num.*1. Miranda *in man. Præl. tom.*2. *qu* 8. *art.*7. *concluſ.*1. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.*46. *numer. ultim.* apud Pacem Jordanum *tom.* 1. *lib.*3. *titul* 6. *numer.*242. Diana *par* 2. *tract.*16. *reſol.*29. *par.*3. *tract.*2. *reſ.*86. & tandem

dem

dem *p* 4.*tr*.2.*reſ*.74.§.*Sed difficultas*, Tambur. *de jure Abbat.tom*.2 *qu*.21.*n*.5.Bordonus *tom*.3. *reſ*.67. *qu*.18. Auſonius in ſumma Diana *verb. Ordinis ſubjectum num*.17. *& verb.Irregularis nu*. 21.& alii plures penes ipſos, qui quidem rectè tenent poſſe Epiſcopum licitè, ac tuta conſcientia ordinare Regularem, eique conferre non ſolùm Ordines minores, ſed cœteros quoque majores, atque Presbyteratum, licèt minùs pretium, & litteratum invenerit, modò tamen ad Ordinum miniſteria ſit ſufficienter inſtructus, & benè legat, & cantet. Vide Peyrinum *tom*.2. *de Prælato qu* 3 *c*. 7 *nu*.20. cui ſubſcribit Diana *p*.2.*tr*.16.*reſ*.29. alios allegans, nec diſſentiunt citati Authores; *nam in cap.Nullus, de temp.Ordin.in* 6 illitteratus prohibetur tonſurari, niſi Religionem ingrediatur; ex quo ſanè elicitur, quòd in Religioſo minor ſcientia requiratur, atq; cum minori peritia ordinari poſſit, propter rationem ſuprà aſſignatam: & quamvis Bordonus loco cit. reſpectu Sacerdotii non approbet, niſi ordinandus benè, & diſtinctè legat, quia aliàs circumſtantes ſua ignorantia ad riſum moveret; quod nos minimè negamus, ſed cum præfatis Doctoribus dicimus poſſe Epiſcopum ſine ſcrupulo Ordinare Regularem, licèt minùs peritus, & litteratus ſit, & ei conferre Presbyteratum, dummodò benè legat, & cantet, ut docent Portellus, Henriquez, & Villalobos apud Dianam *p*.2. *tract*.16.*reſ*.29 §.*At his*, & Peyrinus *tom*.2.*de Prælat.qu*.3.*cap*.7.*num*.20.*& tom*.1.*privil.minim. in Conſt*.26.*Leonis X*.§.13.*num*.25. qui plures concordantes adducit. Hæc omnia relativè tamen dicta ſunt: Nam quoad ſcientiam pro initiandis etiam Religioſis ad tonſuram, & Ordines, Epiſcopi, mea ſententia, ſervare debent ea, quæ dicam *in tit*.197. *de Sacramento Ordinis*, *ad Inter*.8. ad mentem Sac. Concil.Trident. quod omnes etiam Religioſos ligat.

1682 Inter.59. Religioſi merenturne magis, exquirendo indulgentias, vel obſervantia regulari?

Reſp. Ad hoc dubium ſic reſpondet Sanctus Thomas *in Supplem.quæſt*.27 *art*.2. *ad* 2.*Religioſi magis merentur Religionem ſuam ſervando quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm Indulgentias exquirendo, quamvis minus bonum*. Vide Paſqualigum *de Sacrificio Miſſæ tom*. 2. *quæſt*. 1093. *num*. 5. qui alios idem aſſerentes allegat.

1683 Inter. 60. Si Summus Pontifex, vel alii Superiores velint Religiones ad priſtinum rigorem reducere, poſſuntne Religioſi Profeſſi abſque gravi peccato tali reformationi reſiſtere, & vitam communem non amplecti?

Reſp. Non poſſe ullo modo tali reformationi, & inſtitutioni vitæ communis reſiſtere, aſſerit Lezana *to*.1.*p* 1.*c*.6 *ſub n*.60.& hanc eſſe communem Theologorum ſententiam teſtatur, aliàs mortaliter peccant. Vide ipſum Lezanam ibidem cap.7.nu.19. & P.Euſtachiũ à S. Ubaldo *quodlib*.4. *dub*.4. *&* 5. qui fusè de hac tractat materia, & aſſerit eſſe impoſitam excommunicationis pœnam contra eos, qui reformationi ſe opponunt, aut illam impediunt. Sed hoc neceſſariò intelligendum eſt, dummodò Prælati Religionum ſufficienter provideant illis de neceſſariis ad vitam. Nam Superiores non poſſunt cogere ſnbditos ut careant neceſſariis ad vitæ conſervationem preſertim quia quilibet tam magnum jus habet ad vitæ ſuæ conſervationem, ut nulla poteſtas humana obligare poteſt ad eam non conſervandam, ſaltem remediis ordinariis, & jus naturale conſervandi vitam anteponendum eſt omni juri humano, & omni legi poſitivæ. Colligitur *ex cap. Jus naturale diſt*. 1.*& cap*.13.*de ſent.excom. & cap*.2. *de homic.vol*. & ibi Panormitanus, & alii. Vitæ enim ſuæ quiſque conſulere debet, ut patet *ex l.ut vim ff de Juſt.& jure*. Sed vide Sanchez *in ſumma lib*.6.*cap*.2. *per totum*, & præſertim id, quod egomet dixi *tit*.175.*de Prælatis Regularibus*, *ad Inter*.19.*& in hoc titulo ad Int*.73.Optarem igitur, ut ex communi penu, & æqualiter Religioſis tam ſanis, quàm infirmis provideant Superiores de neceſſariis ad vitam, habita ratione ſtatus, valetudinis, ac laborum, quia Superior eſt diſpenſator bonorum Conventus juxta cujuslibet indigentiam, & largam manum debet habere cum neceſſitatem patientibus, & dum curat alienam inopiam, ſuam credere debet. Habetur *ex cap.Fratrem noſtrum diſt*.82.& docet Goffredus *in ſumm.cit. de offic. ordin. num*. 81. Et hanc eſſe mentem Summorum Pontificum, apertè conſtat ex eorum Conſtitutionibus, & Bullis ſatis notis, atque ex Sacr. Concil.Trid. *ſeſſ*.25.*de Regul.c*. 2. *&* 3. ubi dicitur, quòd nihil eis neceſſarium denegatur, & ut *commodè* ſuſtentari valeant, formamque præſcribit, præcipiens, ne plures admittantur, quàm ex redditibus *commodè* ſuſtentari poſſint: idem habetur ex Decretis Clement. Octavi *pro reformat. Regular.num*.14. Vide Sanchez *in ſumm. tom*.2. *lib*.7. *cap*.23. *num*.1 *& ſeqq*. & Fagnanum *in cap. Recolentes de ſtatu Monac. numer*. 6. 7. *&* 8.

1684. Interr. 61. Regulares tenenturne obſervare leges Synodales Epiſcoporum, &

vota,

vota, & promiſſiones factas à populo, ubi morantur?

Reſp. Eſt magna quæſtio inter Doctores, quos pro utraque parte refert Diana *par.1.tr.10.reſ.11.* Ego tamen ſentio cum illis, qui docent Religioſos teneri obſervare illas leges concernentes actiones communes totius populi, quæ non derogant Regulari obſervantiæ, ut de jejuniis ſervandis, celebrandis aliquibus feſtis, & aliis hujuſmodi, non quidem debito obedientiæ, quia Regulares exempti non ſunt ſubditi dominis Epiſcopis, ſed quoad vim directivam, & ratione ſcandali vitandi. Vaſquez 1.2.*diſp.*167.*cap.*4.*num.*32. *to.*2. Sanchez *in ſumm.tom.*1.*lib.*4.*cap.*15.*num* 21. & ſic etiam tenentur obſervare vota, & promiſſiones factas à populis, vel Civitatibus, in quibus morantur. Verùm quoad leges Synodales, quæ concernunt reformationem Clericorum, non tenentur Regulares, quia minimè illos afficere poſſunt, ut benè obſervat Lezana *tom.*1.*qq.Regul.cap.*11. *n.*13. Cæterùm notandum eſt cum Diana loco cit. multos eſſe caſus, in quibus Religioſi etiam exempti tenentur legibus, & ſententiis Epiſcoporũ, cum ſint in jure expreſſi, quorum numerus, inquit Diana, inveniri poſſunt apud Malderum *in* 1.2.*qu.*96. *art.*5.*fol.mihi* 208 & apud Cenedum *in qq.Canon.quæſt.*26.*per totam*. Vide Barboſ. *de poteſt.Epiſcop.par.*3 *allegat.*105. & Lezanam *tom.*3.*verb.Leges Regular.nu.*27.

1685 Inter. 62. Poſſuntne licitè mulieres ingredi clauſtra Regularium, comitando Proceſſiones, vel quando ibidem celebrantur officia divina?

Reſp. Quod fœminæ licitè poſſint ingredi Monaſteria Regularium cuaſa Miſſæ, Funeris, Proceſſionis, vel alterius Divini officii, vel dum tantus populi concurſus adeſt, ut mulieres commodè ingredi, aut egredi non poſſint ab Eccleſia, niſi per clauſtra Religioſorum, docet Bonac.*de Clau qu.*5.*pun.*4.*nu.*6. *& ſeq.* Lezan.*tom.*1.*par.*1.*c.*1.*nu.*12. Diana *par.* 9. *tr.*7.*reſ.*51. Sanchez *in Summ.tom.*2.*lib* 6 *cap.* 17.*num.*22.*& ſeq.*& alii apud ipſos. Tandem Novarius *in Summ.Bullar.tom.*2. *tit. de clauſur.* ſuper Bullam B.Pii V.negativam ſententiam tenet, & adducit declarationem Sac. Congreg. Rituum ſub die 3. Septembris anno 1628. quæ ait non licere mulieribus comitari Proceſſiones per Clauſtra Monaſteriorum Regularium, niſi adſit ad hoc expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ. Verùm Alphonſus de Leone, hoc non obſtante, affirmativam ſententiam ſuſtinet *in tract.de Cenſ.recollect.*4.*litt.* *M fol.* 360. 2. & reſpondet ad declarationem Sac. Congreg. à Novario adductam, teſte Diana *par.*7.*tr.*12.*reſ.*6. *in fin.* qui etiam addit, quòd praxis ita obſervat, & ego quoque ita multis in locis practicari vidi; nam tale privilegium fuit conceſſum à B Pio V.Congreg. Montis Virginis in Bulla, quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem &c.* & per communicationem privilegiorum poſteà ab aliis Religionibus acceptata fuit. Adeſt etiam pro affirmativa ſententia quædam declaratio ejuſdem B. Pii V. vivæ vocis oraculo facta Card. Alexandrino, quam non eſſe revocatam à Gregor. XV. & Urban. VIII. probat etiam Portellus *in Reſponſ.Moral. caſu* 13.*num.* 13. apud Lezan. loco citat. quia dicti Pontifices ſolùm revocarunt ea vivæ vocis oracula, quæ continent novam gratiam, aut privilegium, non quæ continent declarationes. Vide etiam Peyrin. *tom.*1. *privil.Minim.* *in conſt.*6. *Julii II. num.*12. *& ſeq.* Cæterùm concludendum eſſe puto pro coronide hujus reſponſionis cum eodem Lezana ubi ſuprà, quòd in his laudabilis uſus retinendus erit, & abuſus vitandus. Vide Lantuſc. *in Theatr. Regul. verb. Clauſtrum num.*1. *uſque ad* 4. *incluſivè*.

1686 Interrogat. 63. Ingredi Monaſteria exempta cum debeat Confeſſarius Regularis, requiriturne etiam Epiſcopi licentia?

Reſp. Quænam ſint juſtæ cauſæ, quibus poſſit Confeſſarius licitè ingredi Monaſterium Monialium, latè referunt Bonacina *de Clauſura quæſt.*4. *punct.*4. *num.*4. Barboſa *in Trident.ſeſſ.*25.*cap.*5.*de Regular. num.*28. & alii penes ipſos. Vide ſupra *in tit.*43.*de Confeſſariis extraordinariis Monialium*, *ad Inter.*2. Modò verò, ut ad Interrogationem reſpondeam, dico, quòd omiſſis auctoritatibus nonnullorum Doctorum, quos citat Diana *p.*10.*tr.*16. *reſ.* 42. concludendum ſit cum ipſo Diana, ſcilicet, licentiam ingrediendi Monaſteria Monialium Regularibus ſubjectarum, dandam eſſe ab Epiſcopo, & à Superiore Monaſterii, & ita docet Pax Jordanus *tom.*2. *lib.*7.*tit.*12.*nu.*43.& Gavantus *verb.Monialium Clauſura*, *in Addit. num.* 1 Imò ita declaraſſe Sacram Congregationem, teſtatur idem Diana, quam declarationem apud ipſum invenies, addens prætereà, quòd non comprehenduntur. Superiores Regulares, ſed tantùm Confeſſarii, & alii miniſtri; nam in caſibus neceſſariis Superiores Regulares ingredi poſſunt ſine ulla Epiſcoporum licentia, & ita hìc Romæ practicatur, inquit ipſe Diana.

1687 Interrogat. 64 Religioſus à Religione expulſus, teneturne ſe corrigere, & emen-

emendare, ut iterùm in Religionem admittatur?

Reſp. Diana *p.3. tr.2. reſ.*60 cum aliis ab eo congeſtis, docet non teneri. Oppoſitum tamen, & tenendum, docent Corradus *par.1.q.*285. Miranda *in Man Prælat.tom.1 qu.12.art.*3. Aragonius *in 2.2.q.*88.*art.*3. Graſſius *par.1 deciſ.lib.3 c.5 num.*147. Philiarchus *tom.1 par.2. lib.2.cap.21.* Molina *de Juſtitia tom.1. par.1.c.*23 *ſub num.*12.& alii, quos ſequitur Sa nchez *in Sum.tom.2.lib.6 cap.9. num.*25. & ratio eſt, quia ex vi voti obedientiæ tenetur eſſe paratus ad obediendum Prælatis Religionis, quando ad ipſam fuerit revocatus; undè tenetur ſe emendare, morigeratè vivere, & ſe aptum reddere ad vivendum in Religione; nam licet fuerit propter incorrigibilitatem à Religione ejectus, adhuc tamen tenetur ſervare vota in profeſſione emiſſa, ut docent præcitati Doctores, Emman.Sà *verb Religio*, *n.*40 & alii; & prætereà quidquid acquirit, Monaſterio acquirit, ſi ſuam, vel aliam ingrediatur Religionem; quia, ſi aliàs in ſæculo decedat, bona ab eo acquiſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam, ſtante quodam motu proprio Gregorii XIII. ut videre licet apud Sanchez *lib.7 cap.32.nu.21.& 31.* Dian. *par.7 tr.12 reſol 4 propè fin. & par 8.tract.7.reſol. 2 propè finem*, Lezana *tom.1 par.1.cap.24.num.*40.Cœterùm per ejectionem non annullatur ejus profeſſio, ſed ſolùm ſeparatur à communione, & conſortio Religionis, ut reſipiſcat. Vide ſequentem reſponſionem, & Layman *lib.4 tract.5. cap.13. de Relig. eject. num.6.*

1688 Inter.65. Si Religioſus expulſus reſipiſcat, & emendetur, teneturne Religio illum in religionem admittere?

Reſp. Sanchez *loco prox.cit.lib.6.cap.*9. Dian. *par.3. tr.2. reſ.*116. & alii penes ipſos dicunt, quòd non teneatur: Mihi tamen videtur dicendum oppoſitum, quia, ut dixi in præcedēti reſp. Profeſſio Religioſi ejecti non extinguitur, ſed tantùm impeditur, ſed ad tempus, à conſortio Religioſorum, nè contagione peſtifera ſecum plurimos perdat. Ovis enim ſcabioſa à caulis eſt repellenda, quia morbida facta pecus totum corrumpit ovile; tamen profeſſio ad inſtar Matrimonii conſummati, indiſſolubilis, & ſemper integra manet, & firma; unde quaudo evidenter conſtet, illum eſſe emendatum (quod quidem probatur per ejus conſtantem triennalem laudabilem vitam ut patet *ex cap.Ferrum diſt.*50. & docent communiter DD.) Religio iterum illum admittere tenetur, imò, ſecundum aliquos, idem ejectus poteſt Religionem ad id cogere, quamvis licitè, ac legitimè fuerit à Religione expulſus. Nam ſi Religioſus ejectus tenetur ſe corrigere, ut iterum in Religionem admittatur, ut dixi in præcedenti reſponſione; quare viceverſa non tenetur Religio ad illum recipiendum, dum emendatus redierit? Siquidem correlativorum eadem eſt ratio, & ubi eſt eadem ratio, debet eſſe eadem juris diſpoſitio; maximè quia Religioſi comparantur cum ſuis Prælatis, ut filii cũ parentibus; ultrà quòd cum jam correptus redeat, ceſſat cauſa ejuſdem expulſionem juſtificans; ceſſante namque cauſa ceſſat effectus, ut habent jura vulgata: ergo &c. Et hanc ſententiam tenent Molina *de Juſt. tom. 1 tract 2.diſp.*140.*§.Quo ad Votum*, Corduba *in Reg.S.Franc.c.2.q.71.pun.2.* Leſſius *de Juſt.cap.*45 *dub.*15 *n.*112.Layman loco prox.cit.num.7. & alii, & noviſſimè Lezana *tom.1.p.1.c.*23 *n.7. & 9.* qui inſuper docet, quòd ita mandat Sac. Congreg.ſub Urbano VIII.de anno 1624. die 21.Septemb. in Decreto *de Reg.Apoſt.& Elect.* dummodò in Religioſo expulſo ſubſit ſpes evidens emendationis: ergò multò magis ſi correctum eſſe conſtiterit; addo Ego. Concludendum eſt igitur teneri Religionem ejectum admittere, ſi emendatus redeat, ſtante *cap fin.de Regul.* confirmato, & innovato à Sac. Congregatione ſub Urbano Octavo, *§.* poſtremò, apud Lezanam ubi ſuprà, quod Sanchez, & alii pro oppoſita ſententia non viderunt.

1689 Interrogat. 66. Tempore Jubilæi poſſuntne Regulares confiteri extrà Religionem?

Reſp. Quamvis tempore Jubilæi concedatur facultas omnibus Criſtifidelibus eligendi quemlibet idoneum Confeſſarium approbatum; tamen loquendo generaliter, ſtante Decreto Clementis VIII.non poſſunt Regulares ſine ſuorum Superiorum licentia confiteri extrà Religionem, ut tradunt Miranda *in man.tom.2.q* 24 *ar.*15.Rodericus *in compend. qq.Regul.reſ.*31.*nu* 26.Ugolinus *de offic.Epiſcoporum c.7. §.2.* Homobonus *de examine Eccleſiaſt. par.1.tr.5.cap.2.qu.*13. Villalobos, Molfeſius, & alii, quos refert Barboſa *in Collect.ad Trid. ſeſſ.*23.*de reform.cap.*15.*num.*12 Dixi, generaliter loquendo, quia, ut benè obſervat Bartholomæus à S.Fauſto *de Jubilæo extraord lib.4.qu.*85. apud eumdem Barboſam loco citat. ſi in Bulla Jubilæi daretur facultas Regularibus expreſsè, ut eligere poſſent quemcumque Confeſſarium extra Religionem, tunc nulla ſuorum Superiorum indigerent licentia, & conſequenter poſſent cõfiteri extra Religionem cum Confeſſario ſæculari, vel alterius

Ordi-

Ordinis, ut meliùs ipſis placuerit. Vide *ad Inter. ſequentem, & ad Interrog. 1. tit. 25. de Bullis*, & præſertim Lezan. *tom. 1. cap. 19. num. 29.*

1690 Inter. 67. Regulares pro lucrando Jubilæo, tenenturne confiteri cum Confeſſario ab Ordinario approbato, vel ſufficit, quòd eligant Confeſſarium à ſuo Superiore dumtaxat approbatum?

Reſp. Duplex eſt Doctorum ſententia circa præſentem difficultatem. Nonnulli enim tenent ſufficere, quòd eligant Confeſſarium ex approbatis à ſuo Superiore, & pro hac ſententia ſunt Bonac. *de Sacram. diſp. 5. quæſt. 7 punct. 4. §. 1. num. 25.* Fauſtus de Jubilæis *extraord. lib. 4. qu. 88.* Lezana *tom. 1. par. 1. cap. 19. num. 19.* nec diſſentit Diana *par. 2. tr. 17. reſol.* 47 Alii verò ſuſtinent oppoſitum, ut Lopez, Henriquez, Suarez, & Ledeſma, quos refert, & ſequitur Valerus *in differ. utriuſque fori differ. 1. 1. in verb. abſolutio num. 33.* teſte Barboſ. in Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 15. num. 14.* & alii penes Dianam *ubi ſuprà*, & probabilius putant, Religioſos non lucrari Jubilæum, niſi peccatorum ſuorum confeſſionem faciant Sacerdoti ab Ordinario loci approbato. Horum ratio eſt, quia in Bulla Jubilæi dicitur eligendum eſſe Confeſſarium approbatum ab Ordinariis locorum, ut fatetur etiam ipſe Bonac. *ubi ſupra*, Filliucius *tom. 1. tract. 8. cap. 10.* Zerula *de pœnit. cap. 15. quæſt. 1. verſ. Dico quintò, & cap. 16. quæſt. 8. verſ. Dico tertiò*, & alii: ultra quòd hæc poſterior ſententia eſt magis conformis voluntati Clem VIII. ut patet ex ſua conſtitutione, ſupra allegata: ergo ab ea non eſſe recedendum puto; nam eam amplexus eſt etiam ipſe Diana *part. 9 tract. 8. reſol. 55. §. Sic obiter quæro*; allegans Suarez, & Reginaldum: vide Suarez *in 3. par. tom. 4. diſp. 28. ſect. 6. num. 11.*

1691 Inter. 68. An Religioſus, qui vel ſumptibus Monaſterii, vel pecunia à Conſanguineis, aut ab Amicis accepta cum onere illam reſtituendi, facit imprimere aliquem librum à ſe compoſitum, poſſit licitè illius exemplaria, nulla ſoluta gabella, quocumque voluerit aſportare, & vendere, ad ſumptus factos reſarciendos, & aliquid ad ſuſtentationem ex honeſto labore acquirendum?

Reſp. Non eſt quidem indecens, aut prohibitum Religioſis, & Eccleſiaſticis perſonis, ut libri à ſe compoſiti imprimantur. Unde quando, præſertim Religioſus, non invenit Typographum, qui propriis ſumptibus velit hujuſmodi libros imprimere, certum eſt, ſervatis de Jure ſervandis, id ei licere, quia reverà Auctores librorum non ſunt, nec dici poſſunt Negotiatores, cum negotiatio ex communi Doctorum ſententia illa ſit, quando emitur aliquid, & immutatum in eadem ſpecie cariùs venditur, ita ut lucrum intendatur ex illa emptione priùs facta; ut ego met firmavi *in tit. 149. de Negotiatione Clericorum, & Religioſorum, ad Int 8.* & ut dixi, eſt communis ſententia; ſed hoc non accidit in caſu noſtro: ergo &c. Unde Paſqualigus *in qq. Canon. centur. 1. qu. 73. n. 2.* rectè quidem probat, quòd libros imprimere, & vendere non ſit negotiatio propriè dicta, quæ ſit prohibita Clericis, & Religioſis; nec diſſentit Pellizarius *in Man. Regul. tom. 2 tract. 6. cap. 10. nu. 19.* & alii multi, & benè; nam comprobatur quotidiè, experientia ipſa docente, uſu, & conſuetudine communi cordatorum hominum, dum ut plurimum Religioſi, atque Eccleſiaſtici, ut eorum libri imprimantur, & pro bono communi vendantur, defatigantur, videntibus, nec non permittentibus Superioribus; quod eſt ſignum manifeſtum, non eſſe negotiationem, ut quidam dicunt; ſed potiùs honeſtum artificium, & eorum induſtriam; quæ ſanè licita, & permiſſa eſt per ſacros Canones, & docent Doctores, quos Canones, & Doctores citavi *in tit. 149. de Negotiatione Clericorum, & Religioſorum, ad Int. 1.* Inſuper probatur aſſertum: Nam officium docendi non ſolùm non eſt alienum à Sacerdotibus, & Religioſis, ſed eſt proprium ipſorum munus: ergo dum libros imprimunt ſuos, alios docent, conſequenter ad communem utilitatem laborare dicuntur; quare duplici honore honorandi ſunt ab Eccleſia, dum laborant verbo, calamo, & doctrina, & Eccleſia ipſa plurimùm indiget talium opera, & labore, ut per ſe patet, cum ignorantia ſit mater errorum. Sequitur ergo non eſſe illorum libros gravādos gabellis, quod quidem eſt certiſſimum loquendo de gabella impoſita à Principibus Sæcularibus; qui nullam poteſtatem habent obligandi Eccleſiaſticos; patet *ex cap. quamquam 4. de cenſib. in 6. cap. Adverſus 7. & cap. non minus de Immun. Eccl.* Nam Clerici, & Religioſi, eorumque bona ſunt exempta à legibus, & juriſdictione Laica; nec ullo modo tenentur ſolvere gabellas. Imò illas ab eis exigentes incidunt *in excom. Bull. Cœn. Dom qu. 18.* ibidem contentam. Hanc autem exemptionem, quam habent perſonæ Eccleſiaſticæ, non ſolvendi gabellas, eſſe de Jure Divino, & humano, docent communiter Canoniſtæ, & plures Theologi, quos cumulant Diana *part. 1. tr. 2. reſ. 1.* & Stephanus à S. Gregorio *lib 1. de*

Con-

*Contractibus cap.*16. *num.*3. & habetur ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, & expreſsè dicitur in Conc.Trid.*ſeſſ.*14.*de refor.c.*20. ubi ſic habet: *Perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam eſſe &c.* Et ego ipſe jam docui *in tit.de Eccleſiæ immunitate, ad Int.*53.Itaque dicendum eſt cum Paſqualigo *loco ſupra cit. qu.* 73.*per totam*, poſſe Religioſos in caſu noſtro aſportare, ac vendere quocumque voluerint libros impreſſos à ſe compoſitos, abſque onere ſolvendi gabellas, quia poſtquam exẽplaria fuerint ab impreſſoribus Auctori conſignata, meritò enumerantur inter Religioſorum, & Eccleſiaſticorum bona,quæ exempta ſunt ab omni onere gabellarum. Nam,ut rectè docet Emmanuel Sà *verb.Gabella nu.*13. Clerici non tenentur ad gabellam contractuum, niſi negotientur, ſicut nec de patrimonio ſuo. Idem aſſerit Lezana *tom.*2. *eodem verbo ſub num.*19. & alii communiter. Patrimonium autem Religioſorum eſt virtus, ſcientia, & probitas morum;unde ſi vendunt fructus hujus optimi patrimonii, ſcilicet ſcientiam, & doctrinam,ſeu dona ſpiritualia intellectus ſpeculativa,vel practica,non ſunt negotiatores, quia tales fructus, ſeu partus intellectus merentur potiùs præmium, & non onus gabellarum. Nam merentibus virtutum merita tribuere convenit, ut ex diverſis juribus apud Peyrinum videri poteſt *tom.*2.*de Prælato qu.*2.*c.*2.*nu.*74.*&* 75.quia omnis labor optat præmium; ſicque Doctiores licitè cariùs vendunt opera ſua, ut inquit Emm.Sà *verb.venditio nu.*2.& rectè dicit.Nam conſilium peritioris,vel artem publicè profitentis, præſtantiùs æſtimatur,etiamſi minori labore,majorique facilitate, & celeritate præſtetur, quàm conſilium alterius minùs in arte periti, vel eam artem non publicè profitentis. Concludendum eſt ergo, quòd ſicut,qui vendit fructus ſui Patrimonii, non tenetur ſolvere gabellas;ita,neque qui libros à ſe compoſitos,licèt impreſſos,ad docendum alios vendat, illas ſolvere tenetur Principibus Sæcularibus, aut eorum Miniſtris, quia ipſorum leges nullam vim habent obligandi Eccleſiaſticos. Si verò loquamur de gabella impoſita à poteſtate Eccleſiaſtica, cum ſimus ipſi ſubjecti, omninò obtemperare nos convenit,quamquam,ut verum fatear,niſi aliter ferat juſta cauſa, bonum eſſet, ut etiam Superiores Eccleſiaſtici, Auctores hujuſmodi Religioſo, præſertim ob paupertatem, quam profitentur in Religione,ab hoc onere exemptarent, & eò magis quia, ut docet Emmanuel Sà *verb. Gabella num.* 10. & alii, deputati ad exigendum poſſunt diſſimulare cum pauperibus, quando non habent, unde ſolvant: Ita pro veritate, & conſcientia reſpondendum duxi, ſalva &c.

1692 Interr. 69. Peccantne mortaliter Religioſi ludendo ludis prohibitis?

Reſp. Si peccant mortaliter Clerici Sæculares, quando ſæpè his ludis ludunt,ut videre licet apud Dian.*par.*4.*reſ.*183 *& p.*7.*tract.*9. *reſ.*4. à fortiori idem dicendum eſt de Religioſis Clauſtralibus, quibus magis indecens eſt,& ſcandaloſior aliis,ludus chartarum, & taxillorum; & præcipuè id procedit de Religioſis illarum Religionum, in quibus Regularis diſciplina viget, ut eſt Societas Jeſuitarum, Theatinorum, S.Franciſci Reformatorum, Capuccinorum, Diſcalceatorum S. Thereſiæ, & noſtra Diſcalceatorum S. Auguſtini Religio,& aliæ ſimiles,de quibus major eſt opinio in populo de ipſorum obſervãtia, & ſanctitate; & ubi hujuſmodi ludi prohibiti, ipſa nomina ſunt penitùs interdicta. Scio aliquos Doctores docere, non peccare mortaliter Religioſos illarum Religionum, in quibus hujuſmodi jam uſu recepti ſunt, ſaltem cum aliqua moderatione, abſq; pravo exemplo Sæcularium, & ob ſolam animi recreationem;tamen ipſi videant. Lege Dian. loco ſupra cit. qui alios Doctores congerit circa hanc difficultatem. Cæterùm nota eſſe communem ſententiam Doctorum,teſte Lezana *tom.*2.*verb.ludus ſub num.*4.Eccleſiaſticos, & Regulares frequenter vacantes hujuſmodi ludis chartarum, & taxillorum, etiam ſecluſo ſcandalo,peccare mortaliter; & quamvis ſemel in hebdomada luderent, quia dicitur frequens ludere,& conſuetudinarius,qui ſemel in ſeptimana ludit. Vide etiam Tolet. *lib.*5. *cap.*27. *num.*3. qui ait, rariſſimè licere Clericis tales ludos,ac proindè multò minùs Religioſis, addo ego, & præſertim per ea, quæ docet idem Lezan. *tom.*1. *par.* 1. *cap.*6. *num.*51.

1693 Inter. 70. Poſſuntne Regulares eſſe ſuſceptores, ſeu Patrini in Sac.Baptiſmi, vel Confirmationis.

Reſp. Quòd Religioſi ſuſceptores ſeu Patrini eſſe non poſſunt,deducunt aliqui ex *cap. non licet, cap.Monachi, de conſecr diſt* 4. *& ex cap.placuit communi*, 16 *qu.*1.qui canones licèt loquantur de Monachis dumtaxat, tamen Rituale Romanum titul. de Patrinis, hanc prohibitionem ad omnes alios Regulares extendit; ait enim: *Præterea ad hoc etiam admitti non debent Monachi, vel Sanctimoniales, nec alii cujuſvis Ordinis à ſæculo ſegregati*; & pro hac ſententia ſunt Sylv. *verb. Baptiſmus quæſt.* 5. Na-

Digitized by Google

Navar. *lib. 3. tit. de ſtat. Monach conſ.*10. Tolet. *lib.2.c.*23.*num.*4. Vivaldus *in Candel. aur. tit. 2. de Baptiſ. num.*29. Emm. Sà *verb. Bapt. n.*9. Sanchez *de Matrim. lib 7. diſp.* 60. *nu.*19. & 21. & *in Summ. lib.6. cap.6. num.*24. Rodriquez *tom.2. qq. Regul. qu.*18. *art.*3. Layman *lib.5. tr.2. de Sacram. Bapt. cap.9. num.*3. Bonac. *de Matrim. qu.3. par.5. §.2. num* 23. Lezana *tom.1 par.1. cap.9. n.*31. Alloza *in Summ. verb. Patrinus*, Barboſa *de officio Parochi cap.*18. *num.*31. Pax Jordanus *tom.1. lib.3. tit.* 2. *num.*63. qui teſtatur de communi. Cauſam verò finalem hujus prohibitionis dicunt eſſe periculum incontinentiæ ex nimia familiaritate proveniens, & ideò, quod dictum eſt de Regularibus, ex identitate rationis dicendum eſt etiam de Clericis Sæcularibus, præſertim in Sacris Ordinibus conſtitutis, quia licèt jura de eis nihil diſponant, tamen cum debeant & ipſi evitare mulierum familiaritatem, cohabitationem, & conſuetudinem, ut habetur *cap. Interdixit cum duobus ſeqq. diſt.*8. & ex aliis juribus, & Doctoribus citatis à Pace-Jordano *tom.1. lib.1. tit.*17. *ſub nu.*11. quare nec ipſi munus Patrini præſtare debent, nec Epiſcopus debet illos admittere, ut ait idem Pax-Jordanus eodem *tom.1. lib.3. tit.2. nu.* 66 & alii. Verum eſt tamen, quòd poteſt Epiſcopus cum eis diſpenſare, & de facto pluries diſpenſaſſe memini, cum non ſit contra Jus Canonicum Clericos Sæculares ad munus Patrini aſſumere. Ita nec contra jus eſt, ſi ad officium Patrini admittantur Regulares, præſertim ex Ordine Mendicantium (exceptis dumtaxat Minoribus Sancti Franciſci, quibus interdicitur in Regula cap 11.) nam Religioſi Mendicantes minimè comprehenduntur Sacrorum Canonum prohibitione, nec nomine Monachi in odioſis veniunt Mendicantes. Non immeritò igitur doctus Coninchus 3.*p. qu.*67. *art.7. num.*56. abſolutè dicit, ſecundum Sacros Canones citatos, prohibitionem ibidem contentam afficere dumtaxat Monachos ſolitarios, qui ex primario inſtituto ſolitudinem colunt, & ſibi ſolis, & non aliis vacant, ut Religioſi ex Ordine Mendicantium; & hanc ſententiam ſequuntur Camerota *de Sacram. tr.2. c.4. dub.*8. Buſenibaum *lib.6. tr.2. cap 1. ar.2. fol. mihi* 511. Alloza *in Summ. verb Baptiſmus num.*17. qui citat Quintanadvenas, Carpanus *Inſtit. Juris Can. lib.2. tit.4.* §. *Illud commune*, nec diſſentit Paſſerinus *de Statibus tom.2. pag.*28. *num.*119. Vide Doctores, quos refert Diana pro hac noſtra ſententia, *part.9. tract.6. reſ.*32. Poſita igitur tali ſententia, quæ quidem non levi fundamento nititur, concludendum eſt, Religioſos Mendicantes de ſuorum Superiorum licentia (non contradicente tamen Epiſcopo) licitè poſſe admitti in Patrinos, & ſuſceptores tam in Baptiſmo, quàm in Confirmatione, & ità ſæpiùs practicari vidi hìc Romæ, & alibi, permittentibus Superioribus, & Eccleſiarum Præſulibus, maximè quando nullum timetur incontinentiæ periculum. Vide ſuprà in *tit.* 162. *de Patrinis*, *ad Int.*1.

1694 Inter. 71. Peccatne contra votum paupertatis Religioſus, qui licentiam generalem habet à Superiore expendendi pecuniam, vel donandi aliquid, ſi hæc expendat in uſus illicitos, & profanos?

Reſp. Negativam ſententiam conatur probare Diana *part.7. tr.11. reſ.*22. tamen, quidquid Ipſe dicat, non eſt recedendum à communi, & vera ſententia, quæ aſſerit peccare mortaliter talem Religioſum contra votum paupertatis, quia nullus Superior, neque ſupremus, poteſt illi hanc facultatem concedere, imò nec totus Conventus: conſequenter non poteſt illi ſuffragari licentia tacita, vel præſumpta, cum neque expreſſa illi prodeſſe poſſit; nam licentia invalida, non eſt licentia. Ita docent Molina, Sanchez, Leſſius, Dicaſtillo, & alii apud eundem Dianam loco cit. quibus addo Bonacinam *in tr. de Largit. mun. diſp.3 punct.6. num.*26. Lezan. *tom.1. par.1. cap.6 ſub num.*53. & alios penes ipſos. Imò, ſi daret aliquid meretrici, vel paraſito, aut mimo ob vanam delectationem, accipientes ab illo ea dona, tenentur ad reſtitutionem, utpotè accepta ab eo, qui diſponendi facultatem ad eos uſus non habet. Ita Bonacina, & Lezana loc. cit. qui alios multos referunt; & ita tenendum eſt omninò.

1695 Inter. 72. Poſſuntne licitè Religioſi habere aliquid non neceſſarium naturæ, perſonæ, aut ſtatui, de licentia ſuorum Superiorum?

Reſp. Dico, quòd Superiores minimè poſſunt talem licentiam concedere, & lethaliter peccant concedendo; conſequenter non poſſunt habere aliquid ſuperfluum, aut non neceſſarium dicti Religioſi, cujuſcunque Ordinis ſint, aut inſtituti; nam ſecundum tutiorem ſententiam Theologorum, nec ſeculares poſſunt habere ſuperflua: ergo multò minùs Religioſi, qui votum paupertatis emittunt; & in *Clement.5. de ſtatu Monachorum*, illis expreſſè prohibetur omnis cultus, & ornatus pretioſus: & in Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *de Regul. cap.*2. ſic habetur: *Mobilium verò uſus ita Superiores permittant, ut eorum ſuppellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat.*

Et

Et tandem in decretis Clem. & Urban. VIII. pro reformatione Regularium ità expreſsè decernitur: *Fratrem veſtitus, & ſupellex Cellarum ex communi pecunia comparetur, & omninò uniformis ſit fratrum, & quorumcunque Superiorum, ſtatuique paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat, ita ut nihil ſuperflui admittatur, nihil etiam, quod ſit neceſſarium, alicui denegetur.* Et hæc omnia rectiſſimè ſancita ſunt, cum declaratione voti paupertatis excludantur omnia ſuperflua, & ſolùm admittatur neceſſarium ſecundùm naturam, perſonam, ac decentiam ſtatus. Concludendum eſt igitur, Religioſos tuta conſcientia habere non poſſe vaſa aurea, aut argentea, gemmas, annulos, veſtes ſericas, pretioſas picturas, ſcriptoriola curioſa, & alia hujuſmodi pretioſa, quæ non ſolùm ſunt prohibita jure poſitivo, ſed etiam jure naturali, ſcilicet natura voti paupertatis, nulla in hoc ſuffragante Superioris licentia; quia non dicitur diſpenſatio, ſed diſſipatio, quæ ad nihil aliud juvat, quàm ad Infernum citiùs deſcendere. Vide Lezanam *tom.* 1 *p.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. & 15. qui alios id aſſerentes adducit.

1696 Interr. 73. Quando Superiores, vel Monaſteria non dant Religioſis ea, quę ſunt neceſſaria ſimpliciter ad individui ſuſtentationem, quid debent, & licitè facere poſſunt Religioſi in tali caſu?

Reſp. Jam me dixiſſe memini in *tit.* 175. *de Prælatis Regularibus, ad Inter.* 20. teneri Superiores ex juſtitia alimenta præbere ſibi ſubditis, aliàs graviter peccant; quia præbent cauſam peculiis, ut docet Sylveſt. *verb. Religio* 1. *q.* 7. Sanch. *de Præc. Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 22 *nu.* 21. Et in hoc inſuper dicti Superiores debent attendere neceſſitatem naturæ, quæ eſt communis omnibus; undè S. Thomas 2. 2. *qu.* 104 *art.* 5 rectè dicit, quòd in iis, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, omnes ſumus pares; ſed quia neque omnes pares viribus natura efficit, conſiderare debent neceſſitatem perſonæ, quæ eſt particularis in ſingulis, ut ſi Religioſus eſt ſenex, vel juvenis, ſanus, vel infirmus, delicatæ, vel debilis complexionis, &c. ac taudem omnes circumſtantias loci, officii, &c. nam ſi ad hæc omnia non attendant, eſſe non poſſunt prudentes diſpenſatores bonorum Conventuum. His ergo prænotatis, dico (quando Superiores vel non poſſunt, vel ex malitia nolunt dare Religioſis ea, quæ ſunt neceſſaria ſimpliciter ad vitam,) licere ipſis clam, vel eis invitis, illa ſibi comparare, ſeu retinere; nam Superiores non poſſunt cogere ſubditos, ut careant neceſſariis ſimpliciter ad vitam, nec ipſi ad hoc ſe obligavere per profeſſionem. Ita refert deciſum Armendarix apud Barboſam *in Collect. DD. in Trident ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 2. *nu.* 16. Imo poſſunt in dicto caſu uſurpare ſibi neceſſaria ad vitæ conſervationem ex bonis Monaſterii, abſque ullo peccato, ut ex Navarra, & Sayro docet Lezana *tom.* 1. *par* 1. *cap.* 1. *nu.* 31. Nam ſolùmtunc peccarent contra votum paupertatis, & committerent furtum, quando de rebus non ſimpliciter neceſſariis aliquid ſurriperent; ideoque caveant, ne prætextu neceſſariorum ſimpliciter ad vitam, minùs neceſſaria etiam exquirant, quia ex voto paupertatis carere debent rebus aliquo modo neceſſariis, & penuria Conventus ab omnibus patienter eſt toleranda. Cæterùm neceſſaria ſimpliciter juxta poſſibilitatem Monaſteriorum denegari non debent Religioſis, aliàs licitum erit illis, vel habere peculium, aut illa ſibi uſurpare, etiam invitis Superioribus, ut dixi. Vide ſupra *ad Inter.* 19. *titul.* 175. *de Præl. Regular. & ad quæſt.* 1.

1697 Interrogat. 74. Religioſus recipiens Miſſarum ſtipendia, quæ Prælatus non vult recipi, niſi à Sacriſta, vel Procuratore, peccatne mortaliter, etiamſi dicat tales Miſſas?

Reſp. Peccat mortaliter peccato proprietatis, eò quòd recipit illa ſtipendia contra ſui Superioris beneplacitum. Lezana *tom.* 1. *par.* 1. *c.* 6. *num.* 36. Imò committit peccatum furti, auferendo id, quod eſt Monaſterii, licèt etiam in hoc poſſit dari parvitas materiæ, ut in aliis ſurtis, & in aliis votorum tranſgreſſionibus, excepto voto caſtitatis, quia in rebus venereis non datur parvitas materiæ. Miſſæ autem dictæ à pręfato Religioſo in caſu noſtro proſunt illis, quibus dictæ fuerunt, & non illis, quibus Superiores præcipiunt applicari, ut præter alios docet Lezana *ubi ſupra cap.* 4. *num.* 35. & *cap.* 21. *ſub nu.* 4. & ego jam breviter dixi in hoc titulo *ad Int.* 9. & *in tit.* 34. *ad qu.* 5:

1698 Inter. 75. Quænam ſunt illæ pœnæ, quibus à jure puniuntur Religioſi Proprietarii?

Reſp. Ultra alias pœnas taxatas in Regula, vel Conſtitutionibus cujuſcunque Religionis, de jure communi proprietarius non poteſt ſepeliri in loco ſacro tempore mortis, ſed ſaltem cum parte pecuniæ per eum poſſeſſæ, debet in ſterquilinio ſepeliri: habetur *ex capit. Monachi, & cap. cum ad Monaſterium de ſtatu Monachor.* Imò ſi fuerit ſepultus in loco ſacro, ſi abſque magno ſcandalo fieri poſſit, extrahendus eſt à dicto loco.

Verùm

Verum eſt tamen, quòd in tali caſu advertendum eſt id, quod in hoc titulo à me infrà dicetur ad Interrogat. 101 ſi quidem neceſſaria eſt certitudo moralis talem Religioſum deceſſiſſe proprietarium, quæ certitudo facilè deſumi poteſt ex ejus ante acta vita, aut ex aliis conjecturis, cum ſolùm dubium non ſit ſufficiens ad privandum illum ſepultura Eccleſiaſtica. Vide Peyrinum *de Relig. ſubdit. quæſtiunc.* 2. *cap.* 2. *§.* 9. Barboſ. *de Offic. Paroch. cap.* 26 *num.* 47. Item proprietarius, ſi fuerit de hoc crimine convictus, per biennium voce activa, & paſſiva privandus eſt, ut decernitur in Concil. Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 2. Non eſt tamen de jure communi excommunicatus, ut putant quidam, quia nullibi talis excommunicatio reperitur expreſſa, niſi in quibuſdam Conciliis Provincialibus Colonienſibus, licitè debeat à communione Altaris removeri; & tandem quia expelli nunc non poteſt à Religione, ut patet ex *cap. fin. de Regul.* jubetur talem Religioſum deputandum Monaſterii ergaſtulo, quo pœnitentiam agat. Ita aliis allegatis tradit Lezana *part.* 1. *tom.* 1. *cap.* 6. *numer.* 59 Ubi præterà notat hujuſmodi pœnas non incurri, niſi ſolùm ab illis Religioſis, qui retinent, vel poſſident aliqua contra voluntatem Superiorum, cum præcipuè ſint impoſitæ pro prædictis retinentibus, & non contra dantes aliquid ſine Superiorum licentia, quamquam mortaliter peccent contra paupertatis votum, & reos ſe conſtituant pœnarum, quæ ſunt impoſitæ in Bulla Clem. Octava *de largit. mun.* Barboſ. *in Collect. ad Trid. ſeſſ.* 25. *de Regul. & Monial. cap.* 2. *numer.* 3. Lezana *loco citato num.* 80. *uſque ad num.* 86. & alii ab ipſo relati.

1699 Inter. 76. Quam pœnam incurrunt Religioſi procurantes Officia in Religionibus mediis favoribus ſæcularibus, aut aliorum extra Religionem?

Reſp. Incidunt in pœnas, & cenſuras, quas refert Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 10. *num.* 17. & *cap* 15. *num.* 27. & *cap.* 18. *numer.* 82. nam longum eſſet recenſere prohibitiones factas à diverſis Summis Pontificibus circa hanc materiam, & pœnas contrafacientibus indictas. Vide ergo, ſi libet, Lezanam locis citatis. Ambitio enim tanquam peſtis electionum fuit ſemper ſacris Canonibus exoſa, undè ſollicitantes electores per ſe, vel per alios pro ſua electione, faciunt ſe indignos, quia probantur ambitioſi &c. Vide *cap cum poſt petitam & cap. per inquiſitionem, de elect.* & ibi Panorm.

1700 Inter. 77. Clerici non exempti delinquentes in Monaſteriis Regularium exemptorum, ſubiiciunturne pœnis ab Epiſcopo per ſtatutum impoſitis?

Reſp. Hæc etiam eſt grandis quæſtio inter ſcribentes, ut ex infrà dicendis patebit. Dico ergo primò, quòd ſtatutum Epiſcopi non ligat ſubditos delinquentes extra Diœceſim, quia jus dicenti extra Territorium non paretur impunè. *Cap fin. de Conſtit. in* 6. *leg. fin. de juriſd. omn. Judicium*, Sylveſt. *in Summ. verb. lex*, *numer.* 6. Vivald. *in Candelabr. aur. part.* 4. *cap.* 5. *num* 46. Avilla *de Cenſ. part* 2. *cap.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 1. *concluſ.* 1. Emmanuel Sà *verb. lex*, *numer.* 32. Bonacin. *de cenſ. diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 11 *num.* 6. Diana *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 74. & *tract.* 6. *reſ.* 78. *in princip.* & *par.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 32 & 66. Auſonius in Summ. Diana, *verb. lex*, *numero* 10. Bordonus *tom.* 3. *reſol.* 78. *num.* 8. Bontempius *in Faſciſc. flor. mor. tr.* 2. *de legib. tit.* 9. *numer.* 79. & alii communiter. Ratio eſt, quia ſtatuta Territorialia, Diœceſana, ſeu localia, extra Territorium, Diœceſim, & locum non obligant. His ergo prænotatis, dico 2. Delinquentes Clericos non exemptos à juriſdictione Epiſcopi, non ſubiici pœnis ab Epiſcopo per ſtatutum impoſitis, ſi in Monaſteriis Regularium deliquerint: & ratio eſt, quia licèt Monaſteria Regularium ſint in Diœceſi Epiſcopi materialiter, dicuntur tamen eſſe extra eam formaliter, quia cum ſint loca exempta quoad juriſdictionem Epiſcopi, ſe habent, ac ſi eſſent extra Diœceſim. Siquidem locus exemptus, & locus extra Diœceſim æquiparantur, ex Gloſ. *in Clement.* 1. *de for. com.* Jo. Andr. *in dicta Clem. verſ. quia nomine*, Megala *de Cenſur. lib.* 1. *cap.* 3. *numer.* 36. Rodriquez *tom* 1. *quæſt.* 36. *art.* 3. *in fine* §. *Primum*, Graff. *tom.* 2. *conſ* 2. *diff.* 3 *de pœnitent num.* 6. Sigiſmundus *de Bonon. de elect. dub.* 15. *numer.* 2. quos refert, & ſequitur Bordonus *tom.* 2. *reſ.* 7. *numer.* 105. & *tom.* 3. *reſol.* 78. *numer.* 58. Bonacina *de Cenſur. ubi ſupra numer* 8. Naldus *in Summ. verb. exemptio numer.* 5. & *verb. Statutum numer.* 16. Zerola *in praxi part.* 1. *verb. excommunicat. cauſa mater.* §. 4. *verſic.* 2. *an ſubditus*, Azorius *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 26. *quæſtiunc.* 4. Baucius *in Miſcell. caſ. conſcient. tom.* 2. *Opuſc. quæſt.* 269. Pellizarius *in tract. de Monial. capit.* 5. *ſect.* 4. *numer.* 190. Peyrinus mox citandus, Paulus Squillante *de Privil. Cleric. cap.* 2. *dub.* 6. *numer.* 69. Diana *part.* 5. *tract.* 9 *reſol.* 66. & *par.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 7. ubi alios quoque refert pro hac, & contraria opinione, cui ipſe ſe ſubſcribit. Dicunt enim Adverſarii, quòd Monaſteria Regularium non ſint loca exempta per ſe, & ratione ſui, ſed ſolùm ratione perſonarum, nempè in Ordine ad Religioſos dumtaxat: Et hi ſunt, Suarez *de Cenſur. diſp.* 5. *ſect.* 4. *n.* 6.

Digitized by Google

Caſtropalao *part.1 Oper. Moral. tract.3. diſput.1. punct.24.§ 5.num.30.* & alii plures, quos allegat, & ſequitur ipſe Diana *cit. part.10. tract. 14. reſol. 7.* quanquam fateatur, quòd noſtra opinio ſua probabilitate non careat: & rectè quidem; nam eam ut probabilem docent non ignobiles Authores, inter quos ſunt Rodriquez, Bonacina, Squillante, Bordonus locis ſupracit.& iterùm Bordon.*tom.2.reſol.7. num.4.* Sayrus *de Cenſur lib.1. cap.1.num.39. & 40.* Paſqualigus *in qq.Can.quæſt.171 per totam*, Peyrinus *tom. 1. privil. minim. in addit. ad Conſtit. Pyrri cap. 2. ſub numer. 2.* Henriquez *lib.13. cap.21.numer.2.*Emmanuel Sà *verb.Excommunicatio, numer.12.* Avila *ubi ſupra dub. 5.* Præpoſitus apud Dian. *part.5.tr.9.reſol.37.*Lezana *to. 1 part.1.cap.11.num.19.*& alii plures Tandem colligitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.14 cap. 2. de reformat.* ubi ſic habetur: *Aut aliquo Monaſterio cujuſvis Ordinis.* Ex quo ſatis apparet, Monaſteria Regularium per ſe, & ratione ſui eſſe loca exempta à juriſdictione Epiſcopi. Vide Concil. Tridentinum loco cit.

1701 Inter.78. Eſtne hoc idem dicendum de pœnis non ſolùm per ſtatutum impoſitis, ſed etiam de pœnis, quæ per ſententiam ab Epiſcopo imponuntur?

Reſp. Secundùm probabilem aliquorum Doctorum ſententiam idem dicendum eſt,& pro hac ſententia eſt Avila *de Cenſur.par.2.cap. 3.diſp.2. dub. 2. concl. 1.* & pro ſe citat Covarruv.Panormit. *& cap.ut Animarum de conſtitut. in 6.* & licèt ibi dumtaxat fiat mentio de excommunicatione per ſtatutum generale impoſita, tamen inquit Avila, quòd ratio textus æqualiter mitat de excommunicatione lata per ſententiam ſpecialem; & ita etiam tenet Sylveſter, Coninch, Alterius,& alii, quos citat,& ſequitur Bonacina *de Cenſur.diſp. 1.qu.1 pun.11.*Bordonus *tom.3.reſ.78.numer.54. & ſeqq.*nec diſſentit Diana *part.3.tr.5.reſ.74.*& alii ibi allegati, quamvis etiam alios pro contraria ſententia referat. Ego utramque ſententiam ſatis probabilem eſſe exiſtimo contra Dianam *part.5.tra.9.reſ 32.§.Notandum eſt.* Vide rationes apnd Avilam,Bonacin. & Bordon.loc.cit. quia brevitatis gratia eas adducere prætermitto.

1702 Inter.79. Valetne Epiſcopus vigore Concilii Trid.*ſeſſ.25.cap.14.* carcerare Regularem notoriè extra Clauſtra delinquentem, atque contra eumdem formare proceſſum conſignandum Prælato Regulari, ut dictum Religioſum puniat?

Reſp. In caſu, quo timeatur fuga talis Religioſi notoriè delinquentis, puto, quòd poſſit Epiſcopus illum in carcerem conjicere dummodò ſine mora, ſumpta informatione delicti, ad ſuum Superiorem puniendum remittat, aſſignando ei terminum ad puniendum delinquentem: quòd ſi Superior illum non puniat intra tempus ab Epiſcopo aſſignatum, officio privari poteſt, & delinquens ab eodem Epiſcopo puniri, ut ex eodem Concilio ſupra citato habetur. Cæterùm non videtur tutum, poſſe Epiſcopum formare proceſſum contra dictum delinquentem, ut putant Naldus *in Summ.verb.Epiſcopus num.28.* Portellus *in Addit. ad dub. Regul. verb. punitio Religioſi extra Conventum num. 17.* Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. part.3. allegat. 105. num.19.* & alii: Siquidem neceſſarius non eſt proceſſus juridicus, quoties conſtat, delictum fuiſſe notorium, & nulla poſſit tergiverſatione celari; unde ſufficit, quòd Ordinarius inſtet per litteras ad Prælatum Regularem, certiorando illum de Subditi delicto, ut puniat;nec opus eſt formare proceſſum, nam ex defectu juriſdictionis nullus quidem erit, ut benè probat Rodericus *in compend.qq.regul.reſp.62.num 8.*qui etiam reſpondet ad argumenta contraria, & ad declarationes Sacr. Congregationis, quas pro ſua tuenda ſententia adducit Barboſ.loco cit. & ab hac noſtra ſententia non eſſe recedendum,docet Diana *part.3.tra.2 reſ.132.* Vide Lezanam *tom.1. part. 1. cap. 16. numer. 26. 27. & cap.11. numer.8 & tom.2.verb. Delinquens Regularis.* Doctores de hac re tractantes latè refert Barboſa *in Collect. ad Concil. Trident. ea ſeſſione 25. de regular. capit. 14. per totum*, ubi plura videri poſſunt ad hoc propoſitum.

1703 Interrogat. 80. Regularis cum ſcandalo intra Eccleſiam delinquens, debetne ad inſtantiam Epiſcopi puniri; & ſi à ſuo Superiore non puniatur, poteritne ab Epiſcopo puniri, ut dixi in præc. reſponſione?

Reſp. De hoc ego non dubito ſibi vendicare locum,ut ſupra in præcedenti reſponſione firmavi; ſecùs autem ſi intra Clauſtra delinquat Religionis, licet delictum generet in populo ſcandalum; nam per hoc non poteſt Epiſcopus inſtare, ut puniatur à ſuo Prælato, nec in caſu negligentiæ ipſius, delinquentem punire, ut rectè obſervat ex aliis idem Barboſa loco proximè citat. numer. 3. & 6.

1704 Inter. 81. Regulares poſſuntne inconſulto Parocho Sanctiſſimam Communionem per modum Viatici, & extremam Unctionem, in mortis periculo conſtitutis, abſque ulla pœna conferre?

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Licèt ſit prohibitum Religioſis ſub pœna excommunicationis Euchariſtiæ Sacramentum, & extremam Unctionem, ſine Parochi licentia, miniſtrare, ut habetur *in Clement.* 1. *Religioſi de privileg.* & docent Sylveſt. *verb. Excommunicatio* 7. *numer.* 31. Jacobus Mancinus *pract.* 8. *dub.* 9. Lezana *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 9. *num.* 31. & *cap.* 18. *num.* 10. Fagnanus *in cap. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. num.* 68. & alii communiter: tamen abſente Parocho, & neceſſitate urgente, quivis alius Sacerdos, etiam Regularis, licitè poteſt, imò ex charitate tenetur, præfata duo Sacramenta in periculo mortis conſtitutis miniſtrare, tum ſub ratihabitione Parochi, vel Epiſcopi, tum etiam Summi Pontificis, ſi fortè de iniqua Parochi voluntate conſtaret. Ita de communione per modum Viatici in dicto caſu miniſtranda à Regularibus tradunt Suarez *tom.* 3. *diſput.* 72. *ſect.* 3. *column.* 8. *verſ. Sed quæres* Rodericus *in Compendio qq. regul. reſol.* 126. *num.* 3. Barthol. ab Angelo *de Euchariſtia dialog.* 4. §. 178 Emmanuel Sà *verb. Euchariſtia num.* 4. Cardin. de Lugo *de Euchariſt. diſput.* 18. *ſect.* 2. *num* 53. Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 21. *num.* 8. & *tom.* 2. *verb. Euchariſt. num.* 4. Bordonus *tom.* 2. *reſol.* 20. *num.* 22. Diana *part.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 51. & *in Summ. verb. Communionis Miniſter numer.* 79. Pax Jordanus *tom.* 1. *lib.* 3. *titul* 3. *num.* 31. Angelus à Lantuſca *in Theatro regul. verb. Euchariſt. num.* 8. Caſſianus à Sancto Elia *in Arbor. Opin. moral. verb. Articulus mortis* §. 4. *ſub num.* 18. Paſſerin. *de ſtatibus tom.* 2. *quæſt.* 187. *artic.* 1. *num.* 981. & alii apud ipſos. Et hoc quod dictum eſt de Euchariſtia, dicendum eſt etiam de extrema Unctione, ſcilicet deficiente Parocho, & ſi periculum ſit in mora, poſſe hoc Sacramentum à quolibet alio Sacerdote licitè conferri, ut docent Sotus *in* 4. *diſput* 23 *quæſt.* 2. Cajetan. *in Summ. verb. Excommunicatio cap.* 64. Emmanuel Sà *verb Extrema Unctio num.* 8. Rodericus *loco ſupracit. reſol.* 141. *ſub num.* 1. Barthol. ab Angelo *de extrema Unctione, dial* 3. §. 149. Barboſa *de Offic. Parochi cap.* 22. *num.* 6. Pax Jordan. *loco cit. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 8. Lezana *tom.* 2. *verb. Extrema Unctio num.* 1. Diana *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 170. & *part.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 82. Buſemb. *lib.* 6. *tr.* 5. *cap* 1. *de Extrema Unctione*; Caſſianus à Sancto Elia *ubi ſupra* §. 9. *num.* 126. & alii penes ipſos; & tandem de utroque Sacramento loquitur Mancinus *ubi ſupr. dub.* 10. & Bordonus *tom.* 2. *reſolut.* 20. *numer.* 23. Sed vide omninò ſequ. reſp. in fine.

1705 Interrogat. 82. Quid facere debent Regulares in ſupradicto caſu, ſi Parochus prohibeat, vel, dum præſens eſt, non vult adminiſtrare dicta Sacramenta, nec licentiam alteri concedere?

Reſp. Dico, quòd debent ipſi conferre ea Sacramenta, etiam reſiſtente Parocho, nolente, aut irrationabiliter prohibente; & ſi ipſe præſens ſit, & nolit miniſtrare, aut licentiam miniſtrandi concedere, cenſetur abeſſe, & præſumitur in tali caſu, Eccleſiam licentiam concedere, quia cum Eccleſia ſit pia Mater, Infirmum in mortis periculo non cenſetur his Beneficiis deſtituere. Ità Emm. Sà, Diana, & Buſembaum locis ſupracitis: idem docet Layman *tom.* 2. *lib.* 5. *tract.* 4 *cap.* 7. *ſub numer.* 2. Et tandem ad omne dubium tollendum, eam licentiam conceſſit Sixtus IV. non ſolùm Minoribus Sancti Franciſci, ſed etiam Patribus Ordinis Prædicatorum, Eremitans Sancti Auguſtini, & Carmelitis, teſte Roderico loco prox. citat. qui refert Suarez *de Cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 4 *num.* 10. Mirandam *in Manual. Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 42. *art.* 3. *concluſ.* 1. favet etiam Roderiquez *tom.* 1. *qq regul. qu.* 56. *art.* 5. & Peyrinus *tom.* 1 *privil. Minim. in Conſtit.* 26. *Leonis X.* §. 7. *nu.* 15 & *in Conſtit.* 1. *Julii II.* §. 37. & ratio ipſa ſuadet; nam licèt iſta duo Sacramenta non ſint ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, ut eſt Pœnitentia, ſunt tamen taliter neceſſaria ſecundùm quid, quòd meritò æquiparantur ſimpliciter neceſſario; ſiquidem valdè utilia ſunt ratione effectuum, quos producunt in Anima. Vide Jacobum Mancinum *pr.* 7. *dub.* 10. Sed adverte, Leonem X. Conſtitut. *Dum intra* ſtatuiſſe, quòd Regulares Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis, aliaque Eccleſiaſtica Sacramenta illis, quorum etiam Infirmorum, ac decedentium Confeſſiones audierint, dicentibus proprium Sacerdotem illa ſibi dare denegaſſe, dare nequeant, niſi denegatio ſine legitima cauſa facta, vicinorum teſtimonio probata, aut requiſitio coram Notario publico facta doceretur.

1706 Inter. 83. Tenenturne Religioſi eſſe perfecti, vel actu tendere ad perfectionem, aut ſufficit, quòd habeant intentionem proficiendi?

Reſp. Religioſi non tenentur ſub reatu peccati mortalis eſſe perfecti, quia non profitentur ſe eſſe perfectos, ſed habere ſtudium ad perfectionem conſequendam, ut docet Sanctus Thomas 2. 2. *qu.* 186. *art.* 2. *ad* 1. neque tenentur actu tendere ad perfectionem; nam aliàs quando deſinerent actu tendere, committendo peccatum veniale, peccarent mortaliter; quod non eſt dicendum; quia Religio eſſet laqueus: ſufficit ergo, quòd habeant intentionem proficiendi, dando tamen operam

Digitized by Google

intentione, vel habitu ad perfectionem. Sylveſter *verb. Religio* 2. *numer*. 3. Præterea nec tenentur Religioſi niti, aut tendere ad perfectionem per omnia opera conſiliorum, aut ſupererogationis, ſed ſolùm per illa, quæ ſunt ſecundum regulam, & obſervantias ſuę Religionis, ut benè notat ipſe Sylveſter loco cit. Sanchez *in Summ. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 2. Lezana *tom.* 1 *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 5. & ante illos Sanctus Thomas ubi ſupra. Verùm ſi Religioſus contemnit ea, quibus venitur ad perfectionem, peccat mortaliter contra præceptum procurandi perfectionem. Ita quoque mortaliter peccat, quando tranſgreditur Regulam (quamvis ad nullam culpam obliget) eo fine, ut impediat perfectionem. Item ſi firmiter ſtatuit apud ſe nullo modo curare de perfectione ſui ſtatus, aut ſi in animum inducit non progredi ad vitæ perfectionem, ut ſi diceret: Nolo ad perfectionem tendere; quia in hoc deficeret à fine ſuæ profeſſionis. Et tandem lethaliter peccaret, quando ejus pravo exemplo ad depravatam vitam, vel relaxationem Regulę alios induceret. Vide Lezanam loco cit. num. 10. ubi num. 11. addit, quòd Religioſus, qui habet propoſitum operandi cõtra omnia ſtatuta ſuę Religionis, vel præcipua, ut ſunt orationis, ſilentii, jejunii &c. peccat mortaliter; licèt illa ſtatuta, ſeu conſtitutiones ad culpam mortalem non obligent: & ratio eſt, quia talis Religioſus eſt perniciosus Religioni ſuo pravo exemplo, & quantum eſt ex parte ſua, veluti procurat deſtructionem ipſius. Denique poteſt peccare Religioſus contra præceptum tendendi ad perfectionem, quando tranſgreditur leges ſuæ Religionis ex animo, aut voluntate non ſe ſubiiciendi illis, aut Superioribus præcipientibus; nam cenſetur tunc peccare ex contemptu: vel etiam poteſt contemnere perfectionem, & conſequenter mortaliter peccare, & eſt, quando Religioſus omnia media ad illum finem ſibi vult abdicare, quantum in ſe eſt, & ſolùm cavere à mortalibus, quia nollet abſtinentias, nec vigilias, nec paupertatem, & hujuſmodi. Cæterùm ſic concludendum puto cum Sylveſtro ubi ſupra in fine, ſcilicet, quamdiù Religioſo placet ſibi unum medium, quo tendat ad perfectionem, non eſſe extra ſtatum ſalutis, quia licèt teneatur ad intentionem tendendi, non tamen currendi ad perfectionem, quale aſſertum mihi valdè conſolatorium videtur pro Religioſis timoratis, & ſcrupuloſis. Vide Armill. *verb. Religio num.* 3. 11. 12. & 13.

1707 Inter. 84. In generali prohibitione, qua Epiſcopus præcipit, ne aliquis exorcizet ſine ejus licentia, comprehenduntur ne Regulares?

Reſp. Non comprehendi, docent Portellus *in Addit. ad dub. Regul. verb. Exorciſmus*, Diana *part.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 36. Lezana *part.* 1. *tom.* 1 *qq. Regul. cap.* 11. *num.* 21. & alii: & ratio eſt, quia Regulares non ſunt ſubditi Epiſcopo, & aliàs ratione Eccleſiaſtici Ordinis, quem habent, id eſt eis permiſſum, cum jure communi prohibitum non ſit; ſed adverte cum Matthæo Renzi *tom.* 2. *tract.* 7. *de Sacram. Ordin. cap* 3. non quemlibet Exorciſtam poſſe exorcizare. Quia licèt habeant poteſtatem Ordinis, non habent tamen poteſtatem juriſdictionis, niſi ab Epiſcopo eis concedatur, quæ hodie ſolis Sacerdotibus concedi ſolet. Vide Emmanuel Sà *verb. Ordo nu.* 9. Quare Nicolius *in Floſc. verb. Exorciſmus ita habet*: Non placet, quòd Regulares exorcizent ſine licentia Ordinarii, qui id eis prohibere debet 1625. Fiorenza 22. Februarii 39. Dicendum igitur, Regulares comprehendi in caſu noſtro.

1708 Interrogat. 85. Regulares poſſuntne exhibere Communionem Chriſti fidelibus pro adimplendo præcepto Eccleſiæ de communicando in Paſchate? aut ſaltem ſuis famulis?

Reſp. Non omnibus ad ipſos confluentibus in Paſcha poſſunt miniſtrare hoc venerabile Sacramentum, ut patet expreſsè ex Gloſ. *in Clem. Religioſis de privileg.* & in hoc omnes DD. conveniunt. Vide Sylveſt. *verb. Excommunicatio* 7. *num* 31. Navar. *in man. cap.* 21. *num.* 52. Tolet. *lib.* 6 *cap.* 17. *num.* 1. quibus adſtipulatur Jacobus Mancinus *pract.* 8. *nu* 9. & infra ad Interrog. ſeq. Cæterùm Communionem Paſchalem exhibere poſſunt peregrinis, viatoribus, & degentibus in aliena Parochia, caſu, quo ad propriam Parochiam commodè accedere nequeant; ſic etiam aliis Regularibus, vel quia diſtant à ſuis Conventibus, vel quia à proprio Prælato licentiam habent. Ita docent Laym. *tom.* 2. *lib.* 5 *tract.* 4 *cap.* 7 *ſub num.* 3. *verſ. Quod verò attinet, propè finem*, Diana *part.* 4 *tract.* 2. *reſ.* 12. Lezana *tom.* 1 *part.* 1. *cap.* 21. *num.* 8. & *tom.* 2. *verb. Euchariſtia nu.* 6. Mancinus *ubi ſup. dub.* 11. & iterùm Diana loco mox citando. Paſſarinus tamen *tom.* 2. *de ſtatib. art.* 1. *num.* 979. & alii oppoſitum ſentiunt. Qui Paſſarinus validè id probat, & concludit ſic: *Non poſſunt igitur Regulares in Paſchate præbere communionem peregrinis, & advenis extra propriam Parochiam exiſtentibus, niſi de licentia Parochi, in cujus Parochia de præſenti habitant, aut Parochi Cathedralis, aut alterius Eccleſiæ, juxta morem, & leges Patriæ*, Poſſunt tamen ipſi Regulares

res ſuos familiares, & famulos Sæculares, qui in eorum Monaſteriis degunt, & ſunt commenſales, communicare in Paſcha ad ſatisfaciendum præcepto. Ita Layman *loco citat. ſub num. 5. verſic. Præterea, circa finem*, Pax Jordanus *tom.1. lib.3. numer.*80. Rodericus *ubi ſupra reſ.*228. *numer.*14. Lezana *tom.2. verb. Euchar. numer.*8. Diana *part.*10. *tract.*11. *reſolut.* 31. *verſ. Nota etiam*, & alii contra Gavantum *in Manual. verb. Euchar. numer.*24. & Emmanuel Sà *eodem verb. numer.* 9. ex quadam declaratione Sacr. Congregationis, quæ mandat, Laicos, qui Regularibus inſerviunt, communicari debere in Paſcha in propria Parochia; tamen Lezana, & alii dicunt, hoc eſſe intelligendum de famulis earum Religionum non habentium privilegium. Sed omnia privilegia Mendicantium, etiam Jeſuitarum, communicantur ad invicem, ut aſſerit Diana *part.3. tr.2. reſ.*81 *& par.5. tract.*13. *reſol.*46. ergo &c. Ultra quod favet dictæ ſententiæ Sanch. *de Matrimon lib.4 diſput.*23. *numer.*12. Bonacin. *de Sacram. diſp.*4 *quæſt.*7. *punct.*2. *numer.*10 quos citat, & ſequitur Jacobus Mancinus *ubi ſupra pract* 8. *dub.*9 *verſic. Hoc autem*, & deducitur etiam *ex Clem. Religioſi de privil. §. Sanè*. Vide Bordonum *tom. 2. reſol.*20. *numer.*3. *& ſeqq.* & Nicolium *in Floſ. verbo Regulares numer.* 32. & Leandrum apud Dianam *part.9. tract.9. reſ.*36. *in fine*.

1709 Interrogat. 86. Poteſtne Epiſcopus prohibere Regularibus, nè miniſtrent Sacram Euchariſtiam fidelibus in die Paſchatis?

Reſp. Plurimi Doctores docent, poſſe Regulares communionem præbere eo die Reſurrectionis omnibus illis Chriſtifidelibus, qui præcepto communionis Paſchalis ſatisfecerunt in die Jovis Sancti, vel intentionem habent ſequentibus diebus ſatisfaciendi, quia Summi Pontifices licèt excipiant communionem Paſchalem, tamen intelligi debent non materialiter, ſed formaliter, ſcilicèt, quòd præceptum annuæ communionis adimpleatur in propria Parochia, aut cum licentia Parochi in alia Eccleſia: ergo qui ſe præſentavit in die Jovis Sancti, jam præceptum implevit, vel qui intendit tempore congruo, nempè in die aliqua infrà Octavam Paſchatis, intendit præceptum adimplere, conſequenter non apparet, quare non poſſint Regulares in die Paſcatis ſacram communionem prębere fidelibus, qui ob devotionem in eorum Eccleſiis communicare deſiderant. Doctores pro hac ſententia refert Diana *par.4 tr.4 reſol.*81 *par.9 tract.9. reſ.*27. *& par.*10. *tract.*11. *reſ.*31. *verſ. Nota tamen*, & Barboſa *in Collect. DD. in Concil. Trid. ſeſſ.*13. *cap.*8. *num.*14. Verùm his non obſtantibus dicendum eſt, nullum in die Reſurrectionis licitè ſumere poſſe Euchariſtiam in Eccleſiis Regularium de manibus ipſorum, ſine expreſſa licentia Parochi, etiamſi ſatisfecerint præcepto, vel propoſitum habeant ſatisfaciendi alio die; nam in die Paſchatis nullo modo poſſunt Regulares hoc Sacramentum neque ob devotionem fidelibus miniſtrare, quia in eorum privilegiis ſemper poſitum eſt, *Excepto die Reſurrectionis Dominicæ*. Vide Sylveſtrum *verb. Excommunicatio* 7. *num.*31. Navar. *in Manual. cap.*21. *numer.*52. Tolet. *lib.*6. *cap.* 17. *numer.* 1. quibus adſtipulatur Jacobus Mancinus *pract.*8. *dub.*9. *verſic. An eis*. Et ità declaraſſe Sac. Congregat. plures teſtantur Auctores. Vide Baſſæum *verb. Communio ſacra num.* 9. *in finem*, Dianam *par.6. tract.7. reſol.*58 Nicolium *in Floſc. verb. Regulares numer* 30. Barboſ. *de offic. Parochi cap.*20. *numer.*10. Lezanam *tom.1 par.1. cap.21 ſub numer.*8. Paſſerinum *tom.* 2. *de ſtatib. quæſt.*187 *art.1 ſub nu.*965. & tandem Dianam *part.9 tract.9. reſ.*27. ubi refert declarationem Sac. Congregationis cum ſubſcriptione Innocent. X. qua conceditur Epiſcopis, poſſe Regularibus id prohibere. Sed vide ad Interr. anteced.

1710 Inter. 87. Satisfacitne præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato?

Reſp. Non ſatisfacit, nec oppoſitum dici poteſt; nam contraria ſententia reprobata fuit ab Alexandro Septimo in ſuo Decreto edito die 24. Septembris anno 1665. & eſt, inter damnatas, propoſitio 13.

1711 Inter. 88. Quare tam ampla privilegia Regularibus conceſſa fuerint; nam multis privilegiis fruuntur?

Reſp. Buſembaum *lib* 3. *cap.*1. *de obſervat. feſtorum dub.*4. *fol. mihi* 169. ita loquitur: Inſpiciantur quęſo Bullę Summorum Pontificum, in quibus reperiuntur motiva graviſſima; aut ſi nec inſpicere libet, recogitetur ſaltem Deum ipſum Innocentio III. dum vidit Lateranenſem Eccleſiam jam jam ruituram, oſtendiſſe eam ſuſtentari à S. Dominico, & S. Franciſco. Doctrina Chriſti in varias Orbis plagas nonne tranſlata eſt opera Regularium Nam ſine eorum ſubſidio diù conſervata non fuiſſet in Germania, & alibi, aut ſaltem minùs floruiſſet. Pręterea multa privilegia conceſſa fuerunt Regularibus in præmium laborum, quos paſſi ſunt, & quotidie patiuntur pro S.R.E. defenſione, atq; incremento; ipſorum enim ſanguine præcipuè madefacta, pretioſa facta eſt in oculis omniū, & ipſi ſunt qui por-

portant pondus diei, & æſtus, pro Eccleſiæ defenſione, & incremento, ut Pontifices ipſi teſtantur. Ita Angelus à Lantuſca *in Theat. Regul. verb. Mendicantes num.*4. Tandem Alloza *in Flor ſumm. verb. Religio diſp.*1. *ſect.* 1. *num.* 15. & 17. ſic inquit: Religioſi omnes Mendicantes, & qui participant ex eorum privilegiis, exempti ſunt à juriſdictione Epiſcoporum; hæc exemptio fuit illis conceſſa à Summis Pontificibus propter glorioſa obſequia à Religioſis Eccleſiæ facta, & propter injurias à Prælatis acceptas. Cæterùm Epiſcopi debent benè velle Regularibus, quia Religioſi coadjutores Epiſcoporum vocantur *in Clem. dudum, de ſepulchris*; & ità in facto eſſe debeat, licèt reverà tales ſint, ut experientia docet.

1712 Inter.89. Ad præſcribendum contra privilegia Regularibus conceſſa quale temp us requiritur?

Reſp. Privilegia Religionum non tolluntur per non uſum, ſic nec per uſum contrarium, niſi per ſpatium quadraginta annorum, ut patet ex Innoc. III. *in cap. Accedentibus de privilegiis*. Imò requiritur ſpatium centum annorum ad præſcribendum contra eorundem privilegia ex conceſſione Eugenii Quarti, facta Patribus Sancti Benedicti, teſte Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 88. & *part.* 10. *tract.* 12. *reſol.* 52. Luca Fenech. *in Floribus caſ. conſc. in Addit. varia numer.* 11. ubi plurimos citat Auctores id aſſerentes. Vide Auſonium in Summa Diana, *verb. regularium privilegia numer.* 17. Et dicto privilegio per communicationem potiuntur Religiones omnes communicantes in privilegiis cum eis, & de facto omnes Religiones habent inter ſe communicationem privilegiorum, ut pluribus citatis, & de communi teſtatur Diana *par.* 10. *tract.* 9. *de diſpenſatione cum reg. illegitimis*, §. *Verum, in fine*; nec poſſunt Religioſi renunciare favoribus, & privilegiis ſuæ Religionis communibus, ut deducitur *ex cap. Si diligenti de foro compet. &c. Cum tempore, de arbitr.* & ibi Panorm. num. 2 & docet Barboſ. *Axiom.* 96. *nu.* 2. & Suarez *de legib. lib.* 5. *cap.* 29. & ſi ſecus facerent, irritum foret, & graviter peccarent, quia injuriam facerent Ordini, & Eccleſiæ; nam privilegio dato à Papa, non poſſunt Religioſi renunciare ſine ejus licentia. Ita Em. Sà *verb. Gratia num.* 28. Sed pro hac reſponſione vide omninò Lezanam, *verb. Privilegium religioſ. num.* 15.

1713 Interrog. 90. Regulares poſſuntne licitè de licentia Parochi ſolemniter baptizare & ſi hoc ſine licentia faciant, quam pœnam incurrunt?

Reſp. Accedente Parochi licentia, quilibet Sacerdos, ſive ſit Sæcularis, ſive Regularis, poteſt licitè ſolemniter baptizare. Nam licèt in *cap. placuit communi*, 16. *quæſtiunc. prima*, præcipiatur Monacho, ne baptizet; tamen hoc intelligendum eſt in caſu, quòd licentiam non habeat: Gloſ. enim in dicto *cap. placuit*, *verb. Negotiis*, explicat ſic, *Niſi jubeatur*, quod Doctores intelligunt, ſine licentia. Ita Granado *de Sacram. par.* 3. *cont.* 4. *tra.* 2. *diſp.* 1. *num.* 4. cui ſubſcribit Diana *part.* 5 *tract.* 13. *reſ.* 58. favet etiam Rodriquez *tom.* 1 *quæſt. regular. quæſt.* 31. *art.* 1. Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 9. *num.* 32. & alii. Imò Gloſſa *in cap. pervenit*, 18. *quæſt.* 2. docet licere Monacho baptizare: ait enim ſic, *Monachi levando compatres fieri non poſſunt, ſed benè baptizando*: hoc etiam magis expreſsè patet ex *cap. Doctos*, 16. *quæſtiunc. prima in textu*. Verùm ſi abſque licentia baptizare præſumerent, peccatum mortale committerent, ac eſſent ſeverè puniendi, quamvis tamen nullam excommunicationem vel irregularitatem incurrant, cum hæc nullo jure habeatur. Rodericus *in compend. regular. reſ.* 12. *nu.* 2 ex Soto, & Miranda; imò Granado, & Diana loc. cit. putant nec mortaliter peccare Religioſum, ſi baptizet; ſed oppoſitum tenendum eſt omninò, quamvis validum eſſet Baptiſma ab eo ſolemniter collatum, ut docet Barth. ab Angelo *dial.* 2. §. 137. *de Sacr. Bapt.* & alii plures.

1714 Inter. 91. Poſſuntne Regulares exponere Sanctiſſimum Sacramentum publicè adorandum in ſuis Eccleſiis abſque Epiſcopi licentia?

Reſp. Diana *in Summ. verb. regul. privilegia num.* 6. & *part.* 11. *tract.* 2. *reſolut.* 5. docet poſſe Regulares exponere Euchariſtiam publicè abſque Epiſcopi licentia, quia declaratio Cardinalium non eſt uſu recepta. Tamen non eſt recedendum à communi ſententia negativa, quam tradunt Barboſ. *in collect. Bullarii verb. regulares numer.* 1. Gavantus *in Man. Epiſc. verb. Euchar. numer.* 43. & *ſeq.* & *verb. regular. jura ſub Epiſcopo numer.* 19. & 20. Lezana *qq. regul. tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 26. & *tom.* 3. *verb. Euchariſt. numer.* 24. ubi refert Sac. Congregationem decreviſſe anno 1641. 26. Aprilis, quòd Epiſcopus procedat etiam per cenſuras contra Regulares, qui ſine ipſius licentia Sanctiſſimum Sacramentum exponunt in ſuis, & Monialium Eccleſiis. Idem docet Angelus à Lantuſca *in Theatr. regul. verb. Euchariſtia numer.* 13. & tandem ità præcipitur in Conſtit. Clemen Papæ X. quæ incipit *Superna* Verum eſt tamen, quòd pro perſonis particularibus exponi poteſt ſine licentia ordinarii

in

in oſtiolo Tabernaculi , aut in Pyxide velata, cum luminibus , & aſſiſtentia . Ita Sac Congregationem Epiſc. & Regular. deciſiſſe die 7. Septembris 1598. teſtatur idem Lantuſca loco citat. & Nicolius etiam *in floſ. verb. Euchar.num.*233.ità refert: Ex cauſa privata poſſunt Regulares exponere , dummodò Sanctiſſimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur , & velatum remaneat , ita ut ipſa Hoſtia videri non poſſit , 1602. 10. Decembris .

1715 Interrogat. 92. Poſſuntne Regulares adminiſtrare Sacr. Euchariſtiam etiam per modum viatici Sæcularibus hoſpitibus infirmantibus , & commorantibus in eorum Monaſteriis , & famulis , & familiaribus ſuis?

Reſp. Affirmant plurimi Doctores , & minimè requiſito Parocho tenent poſſe Regulares conferre Sacram Euchariſtiam præfatis Sæcularibus in eorum Monaſterio commorantibus , & infirmitatibus ; & id extendunt ad famulos , aliſque operarios mercenarios , & familiares , dummodò maneant intra eorum ſepta etiam nocte ſub ipſorum obedientia, & illis actu inſerviant . Ita Rodericus *in Compend qq. regul. reſolut.* 128. *num.* 14. Peregrinus *in Compend. part.* 1. *titul. communicare* , *numer.*3. Peyrinus *tom* 1. *privil. Minim. in Conſtitut.*1. *Julii* 11.§ 37. *numer.* 92. *& ſeqq.* Lezana *tom.* .2. *verb. Euchariſt. numer.* 9. *&* 10. Diana *part.* 5. *tractat.* 3. *reſolut.* 52. *& part.* 10. *tractat.* 11. *reſolut.* 31. *verſic. Et tandem* , Caſſianus à Sancto Elia *in Arbor. opin. Moral. verb. Articulus mortis* §. 4. 81. Mancinus *pract.* 8. *dub.* 12. *& ſeqq.* Bordonus *tom.* 2. *reſolut.* 20. *numer.* 18. Paſſerinus *tom.* 2. *de Statibus quæſt.* 187. *artic.* 1. *num.* 983. & colligitur etiam ex Concil.Trident *ſeſſ.*24 *cap.* 11. Vide ſequentem reſponſionem. Verùm his non obſtantibus , Matthæuccius *in Officiali Curiæ regul.cap.*29. *numer.*20. docet Sacr. Congregationem Concilii die 27 Septembris 1670. in una Metropolitana declaraſſe , non licere fratribus abſque licentia Epiſcopi, vel Parochi , adminiſtrare Sacramenta advenis , qui in eorum Conventibus infirmantur, & ſi decedant, non poſſint ſepeliri in eorum Eccleſiis .

1716 Inter. 93. Poſſuntne iidem Regulares etiam extremam Unctionem ſuis famulis in periculo mortis conferre ?

Reſp. Poſſunt ; nam militat eadem ratio , ultrà quòd poſſunt ex privilegio ſibi clarè conceſſo à Beato Pio Quinto , cujus Bulla incipit : *Ad marceſcibilem* , & habetur *tom.* 2. *Bullarii num.* 31. & hanc ſententiam tuentur Rodericus ubi ſupra *reſolut.* 141. *ſub numer.* 1. Euſebius Jordanus apud Pacem Jordanum *tom.*1 *lib.*3.*tit.*7. *in ſchedulis Sacramentorum*, ubi loquens de extrema unctione ſic inquit: Omnibus , & ſingulis tam Fratibus,quàm Sæcularibus intra ſepta Monaſteriorum Regularium ægritudine laborantibus , ſive ſint ipſorum famuli, ſive hoſpites, poſſunt Regulares conferre extremam Unctionem,abſque licentia Epiſcopi , Parochi , vel alterius Superioris ex vi ſuorum privilegiorum . Idem docet Lezana *tom.*2. *verb. Extrema unctio nu.*3. Diana *part.*5.*tract.*3.*reſol.*52. & alii penes ipſos. Tandem Mancinus *pract.* 8 *dub.* 15. *&* 16. *in fine* concludit : Quòd Regulares vigore ſuorum privilegiorum poſſunt familiaribus, & famulis infirmantibus intra ſepta Monaſteriorum durante eorum ſervitio , & famulatu, omnia Sacramenta miniſtrare , nec non ſepulturam in eorum Eccleſiis dare, inconſultis Parochis imò ipſis contradicentibus , & recuſantibus; & hęc omnia latè probat ex diverſis Summorum Pontificum privilegiis : idem tenet Portellus *in dub. Regul. verb. Sepultura num.* 2. cui ſubſcribit Diana *part.* 5. *tract.* 3. *reſolut.* 109. *& part.* 10. *tractat.* 11. *reſolut.* 31. *verſic. Et tandem* , aliis relatis , idem ſuſtinet . Vide etiam Peyrinum loco ſupracit. & Dianam *part.* 9 *tract.* 7. *reſol.* 62. *& tract.* 9. *reſolut.* 36. *verſ. Sed hic obiter quæro* : Sed quoad ſepulturam non admittitur à Matthæuccio *in Officiali Curiæ Regular. cap.* 30. *numer.* 24 ideò cautè procedant , niſi in eorum Eccleſiis ſepulturam elegerint .

1717 Inter. 94. Deficientibus hominibus ſæcularibus , tenerenturne Religioſi matrimonium contrahere ?

Reſp. Affirmat Sanchez *de matrim.tom.*1 *lib.* 2.*diſp.*3 *num.*4.& plures concordantes refert . Idem tenet Reginaldus *in praxi to.*2.*lib.*31.*cap.* 2.*num.*8.& Villalobos *in Summ.tom.*1.*tract.*13. *diffic.*3. *num.* 1. Et ratio eſt,quia urgeret tunc neceſſitas procreandi filios, ne periret humana ſpecies , niſi Dei revelatione conſtaret finem mundi adeſſe . Vide Dianam *par.* 3. *tr.*4. *reſol.*289. qui fatetur magis curioſam , quàm utilem eſſe hanc petitionem ; ideò veniamus ad utilia .

1718 Interrogat. 95. Religioſus , qui ex cauſa metus annullavit ſuam Profeſſionem , poteſtne licitè matrimonium contrahere ?

Reſp. Diana *par.*6.*tract.*7.*reſol.*51 dicit,quòd non poteſt Uxorem ducere, & matrimonium inire ; quia , qui facit Profeſſionem in Religione, emittit per ſe,& principaliter Votum Caſtitatis ; & licitè poſteà cognita , & pro-

bata nullitate Profeſſionis, illud Votum non valeat tamquam ſolemne; valet tamen eo modo, quo valere poteſt, ſcilicet tamquam ſimplex; & pro ſe citat Paludanum *in 4.diſt.* 37. *quæſt.*1.*num.*2.Sanchez *de matr.lib.*7.*diſp.*27. *n.*13.& Tiber.*in Inſtr.Ordin.cap.*21.*qu.*80. Vide *cap.unic.de voto*.

1719 Inter. 96. Regulares à quo Epiſcopo debentne Ordines recipere?

Reſp. Sac. Congregatio ex mandato Clem. VIII. præcipit omnibus Superioribus Regularium, videlicet, poſſe ſuis ſubditis Regularibus, qui præditi qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerint, litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempè illius Monaſterii, in cujus familia ab his, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit: & ſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, vel ſedes Epiſcopalis vacaverit, ut docet Peyrinus *tom.*1.*privileg. Minimorum in Conſtitut.* 2. *Syxti IV.* §. 11. *numer.* 33. ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam; & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abſuturus, vel nullas habiturus eſſet Ordinationes. Verùm cum à Superioribus Regularibus, Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quod qui non ſecerit, officii, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ privationis, & pœnis aliis arbitrio Sanctiſſimi reſervatis punitur. Vide Peyrinum loco citat. num. 35. Lezanam *tom.*1.*par.*1.*cap.*14.*num.*12, Diana *part.*3.*tra.*16.*reſol.* 15. qui alios concordantes referunt. Vide etiam Barboſ.*in Collect.DD.in Trident.ſeſſ.*23.*cap.* 10.*num.*11.

1720 Interrogat. 97. Regulares, qui degunt in Monaſteriis ſitis in locis nullius Diœceſis, à quo Epiſcopo debent ordinari?

Reſp. Debent Ordinari ab Epiſcopo viciniori, in eoque procedere omnia, quæ de Epiſcopo Diœceſano ſuperiùs præſcripta ſunt, cenſuit Sacr. Congregatio relata Reſp. præcedenti.

1721 Inter. 98 Sepultura Eccleſiaſtica eſtne privandus Religioſus, qui ex improviſo mortuus, inventus eſt in Cella cum marſupio denariorum?

Reſp. Diana *par.*4.*tract.*4. *reſolut.*23. optimè probat, non eſſe privandum, quia talis mortuus poterat ſe purgare, & aliquid in ſui excuſationem adducere. Ita etiam poteſt eſſe, quòd à ſuo Superiore licentiam oretenùs habuerint, niſi circumſtantiæ occurrant in contrarium; ideò vide Dianam loc.cit. qui alios allegat pro ſua ſententia. Sed ut verum fatear, eſt res valdè periculoſa, præſertim ſi fuerit Minorita, aut ex noſtris, qui non poſſunt pecuniam apud ſe retinere, neque ſub quovis prætextu tangere. Verùm conſideranda eſt qualitas Religioſi, ac etiam circumſtantiæ ſtatus, vel officii, & ſi cum licentia Superioris pecuniam retinuerit, aut ipſo ſciente, & non contradicente, quia cum Superior non contradicit, intelligitur tacitè conſentire, ut docet Emm Sà *verb.Religio nu.*54. Vide Lezanam *tom.*2.*verb.Sepult. num.* 26. qui non diſſentit ab aliis; imò concludit cum Portello, id eſſe intelligendum, quando caſus eſt publicus, non quando eſt occultus; ideò notent hæc Superiores, ne nimis properè currant in dicto caſu, ſi contingat. Vide in hoc tit. ad Inter. 75.

1722 Interrog 99. Si aliquis Religioſus extra Conventum moriatur, & à Parocho Sacramenta recepit, poteſtne à ſuo Superiore ad ſuas Eccleſias deferri, inconſulto, nec requiſito Parocho?

Reſp. Sacra Cardinalium Congr. apud Lezanam *tom.*1.*par.*1.*cap.*12.*nu.*41. ad decimum, reſpondit, Regulares extra Conventum decedentes, poſſe ad eorum Eccleſias deſerri, etiam Parochis inconſultis. Vide Dianam *par.* 5.*tr.*3.*reſ.*110. idem aſſerentem: idem docet Matthæuccius *cap.* 30. *num.*16. *in Offic. Curiæ Regul.*

1722 Inter. 100. Regulares poſſuntne ſibi eligere ſepulturam; & quid ſi moriantur in aliquo loco remoto à propriis Monaſteriis, quo portari nequeant.

Reſp. Religioſi non poſſunt ſibi eligere ſepulturam, quia non habent velle, aut nolle; ſed ſepeliri debent apud locum ſuæ Religionis, ubi moriuntur, *cap.*1.16.*q.*1. *Sylveſt. verb. Sepultura num.* 7. §. 7. & habetur etiam *ex cap.ultim.de Sepulturis in* 6. & docent plures Doctores, quos refert, & ſequitur Diana *part.*5. *tract.*3. *reſol.*110. & alii citati à Lezana *part.*1.*tom.*1.*cap.*9.*numer.*10.& *tom.*2.*verb.Sepultura num.* 16. Verùm quando multùm diſtant ab eorum Monaſteriis, quò commodè deferri non poſſunt, eſt eis licitum ſepulturam eligere, ut patet ex dicto *cap.ultim.de Sepulturis*. Si verò ſepulturam non elegerit, ſepeliendi ſunt in Eccleſia Parochiali: quod intelligi, niſi in eo loco ſit Monaſterium ſui,

vel

vel alterius Ordinis, ut aliis relatis docet Cutillus *mox cit. in fine*. Sed in iis caſibus tenetur Monaſterium expenſas pro Religioſorum ſepultura ſolvere. Quòd ſi Religioſus habet Beneficium etiam manuale; expenſis illius eſt ſepeliendus. Vide præcitatos Auctores, qui alios concordantes referunt, & præſertim Barboſam *de Offic. Paroch c.26.n.30.* & Cutillum *in Addit. ad Jacob. Mancin in tr. de Sepulturis dub.9.10.11.12.* Et nota, quòd Lantuſca *verb. Sepultura, n.1.* ait, ſepeliri in locis religioſis melius eſſe, quàm alibi, quia frequentiùs ibi divina celebrantur; & pro ſe citat Gloſſ. *in cap. Fratern. de Sepult.*

1724 Inter. 101. Poteſtne Epiſcopus, vel Parochus impedire, ne fideles cum habitu Religioſo ſepeliantur?

Reſp. In Bulla Sixti IV. apud Confectum *in Collect. litterarum Apoſtolicarum*, inhibentur Prælati, & Rectores Eccleſiarum, ſub pœna excommunicationis Papæ reſervatæ, ne taliter ſepeliri volentibus, quovis modo impedimentum afferant; ſed permittant illos patenter ad Eccleſias, & locum Sepulturæ in habitu hujuſmodi deferri, jure Eccleſiarum ſemper ſalvo. Vide Lezanam *tom. 2. verb. Habitus Regul. numer. 5. & 6.* ubi prætereà *num. 8. & 9.* agit de Indulgentia, quæ conſequitur ab iis, qui cum habitu religioſo ſepeliri mandant

1725 Inter. 102. Si Regulares conveniant inter, ut alter in una electione ſuffragetur uni, & alter alteri in alia, committuntne Simoniam?

Reſp. Dicunt aliqui, quòd ſi pactum non intercedat, ſed tantùm futura oblatio ſpei, ut ſi dicatur: Da hoc ſuffragium, & providebitur tibi de alia re, vel quid ſimile, non eſſe Simoniam. Ita Villalob. & Hieronym. Rodericus in Compendio *qq. Regular. reſolut.* 129. *num* 3. apud Dianam *part* 3. *tr.2. reſ.125.* licèt ipſe Diana dicat, non eſſe admittenda à Religioſis hujuſmodi pacta, quia cum ſint oblationes ſubornationis, maximè aliena debent eſſe à Religioſis. Addo ego, & id ſapere Simoniam, & ideò nullo modo faciendum. Cæterùm ſi conveniant inter ſe eo modo, quo dictum eſt ſuprà in Interrogatione, dicendum eſt omninò eſſe Simoniam, prout ſentit Dian. ibidem, Lezana *tom.2. verb. Simoniæ, num.* 20. *& tom.1. part.1. cap.15. numer. 29. ubi citat.* Navarr. *in Man. cap.23. num.*100. & Reginaldus in praxi *lib.23. num.*244. & hoc ego puto verum, quia hujuſmodi pactiones in materia Prælaturarum Regularium, ſemper continent labem Simoniacam, cum ſit datio rei ſpiritualis pro alia re ſpirituali, vel onere ad illam, ut diverſis juribus probat Lezana *loco proximè cit.* Undè committit Simoniam, qui dicit: Elige me in Provincialē, & ego eligam te in Priorem, ſive Guardianum &c. Vide Sanctorium *de pœnis par.2. cap 15. qu.8.*

1726 Inter.103 Litterarum ſtudia ſuntne licita Religioſis? Et quomodo peccant mortaliter Superiores, & Subditi negligentes in hoc caſu?

Reſp. Litterarum ſtudia Religionum perfectioni proficua, reformationique utiliſſima eſſe, latè, & perdoctè probat Lezana *tom. 1. part. 2. cap. 13. per totum*. Imò Superiores Religionum ſub peccato mortali tenentur curare, ut ſubditi reddantur idonei per ſtudia litterarum ad Confeſſiones audiendas, & concionandum, præſertim ex Ordine Mendicantium, cum ſint Epiſcoporum Coadjutores in ſalute proximorum procuranda, & ob id Fidelium eleemoſynis ſuſtententur. Vide Bannez *in 2.2 quæſt.33. art.3 dub.3.* Thomam de Jeſu *ſuper cap. Non dicatis par.4. cap.1.* quos refert, & ſequitur idem Lezana *part.1. tom.1. cap.8 numer.* 84. Et ipſi Religioſi ad ſtudia deputati, ſi notabiliter negligentes ſint, ſæpè mortaliter peccant, quia occupant aliorum locum, & abutuntur commoditate illis ad ſtudendum à Religione conceſſa: Nam videntur ſcientias neceſſarias contemnere. Peyrinus *tom.1. de Relig. Subd. quæſt. 1. de Obed. c.30.* Navarr *in Man. cap.25. n.59.* quibus ſubſcribit Lezana *loco prox. cit. numer. 29.* Vide quæſo, quæ dixi *in titul. 175. de Pral. Reg. ad Inter. 5.*

1727 Interrog. 104 Religioſi poſſuntne eſſe teſtes in aliqua cauſa extra Religionem?

Reſp. De jure communi non prohibentur eſſe Teſtes: ſed neceſſaria eſt omninò Superioris licentia; quia Religioſi comparantur ſervis, & non habent velle, aut nolle; dictam autem licentiam eis concedere poſſunt non ſolùm Superiores ſupremi, ſed etiam locales, ut Priores, Guardiani, præpoſiti Rectores, &c. ut docet Lezana *tom. 2. verb. Teſtis num.1.* Verum tamen eſt, quòd non ita facilè debent Superiores hanc licentiam ſuis ſubditis concedere, niſi in cauſis alioquin piis, & quæ ſic uni favent, ut in alterius detrimentum non cedant, ut optimè tradunt Sanchez *tom.2. moral. cap.13. nu. 104.* Peyrinus *de Privil. Minim. cap.3. num. 35.* quos refert idem Lezana *loco citato.* Qui etiam notat ex Novario *in Lucerna regul. verb. Teſtis numer. 2.* Sac. Congregationem declaraſſe, Teſtimonium Regularium valere, etiamſi non adſit eorum Superiorum licentia. Cæterùm

Re-

Digitized by Google

Religioſi non poſſunt compelli ad teſtificandum in cauſis etiam civilibus,niſi quando veritas aliunde haberi non poteſt, ut docet Lezana *tom.1 part.1.cap.11.num.* 24. Quod intelligendum eſt in cauſis gravibus , aut quando neceſſarium ſit ad ſubveniendum proximo . Cæterùm nec Judices, nec Principes poſſunt compellere Religioſos ad teſtimonium ferendum , niſi de licentia Papæ , aut Sacræ Congregationis , ſecùs incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ , ut tenet ex aliis Peyrinus *in Formulario* , *littera T. c.1.n.5.* maximè ſi ſit in cauſa ſanguinis ad condemnandum . Vide Lezanam *locis ſupracit.*

1728 Inter. 105. Eſtne verum , quòd Regulares examinati pro teſtibus in Sancto Officio , non poſſunt à ſuis Prælatis per quinquennium continuum à die depoſitionis moleſtari , aut ex quacumque cauſa , & prætextu puniri , inconſulta Sacra Congregatione ?

Reſp. Ita eſſe , aſſerunt Novarius *in Lucerna Regul.verb.Teſtis num.* 3. & Lezana *tom.* 1. *part.1.cap.18.num.18.& tom.3. verb. Teſtis num.* 7. & dicunt , ſic mandaſſe B.Pium V.in quodam ſuo decreto . Tamen notandum eſt , Sacram Congregationem Sancti Officii die 29. Octobris 1664. cenſuiſſe illud Decretum B. Pii V.non eſſe in uſu, teſte Angelo à Lantuſca *in Theat.Regular.verb.Congregatio S.Officii nu.* 5. ergo &c.

1729 Inter. 106. Debentne nomina Teſtium manifeſtari Reo Regulari ?

Reſp. Hanc quæſtionem pertractat Diana *part.11.tract.3. reſol.7.* & luculenter probat , quòd in gravioribus criminibus, in quibus de punitione publica agitur , & Religioſus periclitatur,conſtat, diligenter verum oportere inveſtigari , ideòque Teſtium nomina aperienda , & maximè ubi ab externo Religioſus accuſaretur ; non eſt igitur privandus Reus debito juris ordine ſine magna cauſa , puta,quando timetur aliquod grave damnum imminere Teſtibus , ſi ejus nomina Reo aperirentur . Vide igitur, quando talis caſus occurrit,Rodriquez *de qq.regul.tom.1.qu.3.art.1. in fine* , *& qu.15.art.1.in fine*, Alderete *de religioſa diſcipl.lib.1.cap.24.num.8. & 9.*Martinum de S.Joſeph *de ordine judiciario cap.14.num.1.& cap final.de hæret.in 6.* & alios Doctores , quos refert , & ſequitur Diana *loco ſupracit.* Vide etiam Rodericum *in Compendio qq.Regular.reſolut.42.num.35.*& iterùm Dianam *part.3.tract. 5.reſolut.91.*

1730 Inter. 107. Valetudinarium pro religioſis infirmis debetne haberi in ſingulis Conventibus , vel ſufficit , ut habeatur in uno conventu Provinciarum?& quomodo probatur infirmitas ?

Reſp. Clemens Papa VIII. in decretis pro reformatione Regularium , quæ poſtea confirmata fuerunt à Sacra Congregatione,juſſu Urbani VIII. præcipit , *ut Valetudinarium* in ſingulis Conventibus certo,& ſalubriori loco conſtituatur , quod pro loci ſitu, ac Fratrum numero,quoad fieri poterit,commodiſſimum eſſe poſſit , in quo Fratres omnes, cum ægrotabunt , curentur , nec inde , niſi recuperata ſanitate,abire permittant : addens prætereà, quòd qui infirmorum curæ præpoſiti ſunt , omni ſedulitate , ac charitate operam ſuam præſtent , ac curent , ne quid Ægrotis omninò deſit, quod ad ſanitatem recuperandam pertineat : & rectè quidem ; nam Religioſo infirmo, ſeu valetudinario,omnis clementia, & charitas debetur primò , quia afflicto addi non debet afflictio; ſecundò,ne cæteri Religioſi , aut alii ſtatum religioſum perhorreſcant,timentes fortè,ne debita charitate ſubſidiiſque ægritudinis tempore deſtituantur , Vide *Cap.cum percuſſio de Cler.ægrotante*:Et tandem audiant quæſo illi Superiores , qui cum ipſi robuſti , omnes ſua duritię metiuntur , & neſciunt infirmis compati; ita namque loquitur D.Bonaventura de ſex alis Seraphin *cap.4. Bonus* , inquit , *Prælatus agnoſcit ſe fratrum ſuorum patrem , non dominum , exhibet ſe eis Medicum , non Tyrannum , nec reputat eos ut jumenta ſua , vel ſervos emptionis , ſed ut filios hæreditatis ſupernæ conſortes . Faciat eis , ſicut vellet ſibi fieri , ſi ſimiliter indigeret ; ſed fortes , & ſani non ſentiunt quæ ſentit æger , ideò neſciunt ei compati , ſcient autem poſt , cum dolebunt .* Hæc S. Bonaventura , quem citat Peyrinus *de Prælato qu.2.ca.3.§.2 ſub verſ.Quartum obſtaculum.*Infirmitas verò probatur multis modis , ſcilicet per atteſtationem Medicorum , per teſtes domeſticos , per juramentum Infirmi,& per aſpectum corporis ægroti , ut ſi facies ſit extenuata , triſtis, &c. Ita Carera *de Offic.inquiſ. part.* 2. Vide quæ dixi ſupra *in tit.175.de Prælatis Regular.ad Int.19.*

1731 Inter.108.Regulares extra Conventum , vel itinere , non habentes ſocium ſuæ Religionis , qui ſit Sacerdos , poſſuntne validè, ac licitè confiteri cum Sacerdotibus Sæcularibus ab Ordinario non approbatis .

Reſp. Fateor me in hac Reſponſione de meo nihil dicere velle , ſed ſolùm adducere Authores, à quibus habetur,poſſe Regulares in dicto caſu , & validè , & licitè confiteri cum non approbatis ab Ordinario, dummodò per Conſtitutiones Ordinum ipſorum illis non ſit prohibitum ; nam Doctores loquuntur

tur

Digitized by Google

tur de jure communi dumtaxat, & hi ſunt, quos ego vidi, Sylveſter *verb. Confeſſor.* 1. *nu.* 5. Navar. *in Man. cap.* 4. *num.* 3 Emm. Sà *verb. Confeſſor num.* 6. Miranda *in Man. Prælat. to.* 2. *quæſt.* 33 *art.* 6. *concl* 1. Bonac. *de Sacram. diſp.* 5. *quæſt.* 7. *pun.* 4. §. 1. *numer.* 25. Lezana *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 18. *num.* 27. Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſ* 2. *& part.* 4. *tract.* 4. *Miſcel reſ.* 3. *& in addit. ſecund. reſol.* 4. Barboſ. *de poteſt. Epiſc part.* 2. *alleg* 25. *numer.* 65. Pax Jordanus *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 4. *de Sacram. pœnit. num* 131. Bordonus *tom.* 2. *reſ.* 24. *nu* 3. Buſemb. *lib* 6. *tract.* 4. *cap* 2. *de Miniſt. Sacram. pœnit dub.* 1. Sylveira *opuſc. varia. Opuſc.* 2. *qu.* 18. Jacobus Mancinus *in pract. viſit infirm. pract.* 4. *dub.* 15. Paſſerinus *de ſtat. to.* 2. *q.* 187. *art.* 1. *num.* 211. Moronus *Reſp.* 98 *n.* 139. Mendo *Epit. opin. Moral. ver. approbatio n.* 6. Andreas à Matre Dei *in curſu Theol. Moral. tom.* 4. *tract.* 18. *cap* 4 *punct.* 2. §. 2. *num.* 59 *&* § 5. *num.* 90. Et tandem Diana locis ſupracit. hanc ſententiam mordicùs defendit, & pro ea plus quàm 25. Doctores refert. Et horum ratio eſt, quia Regulares non ſunt adſtricti confiteri approbatis ab Ordinario, cum ante Trident. adſtricti non erant, & quoad eos nihil in hoc innovatum fuit, ut apparet ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. Verùm præſati Doctores intelligunt hoc eſſe verum, dummodò habeant licentiam à ſuis Prælatis Regularibus, ſaltem interpretativam, & quòd Conſtitutiones ordinum nihil in contrarium diſponant, quia de jure particulari ſervanda ſunt cujuſcumque Ordinis ſtatuta. Vide Suarez *tom* 4. *de pœnit. diſp.* 38. *ſect* 4 Tambur. *de jure Abbat. diſp.* 6. *qu.* 10. *num.* 2. & Allozam *verb. Confeſſio ſect.* 9 *n.* 8. qui teſtatur de communi. Hic autem Sacerdos debet eſſe idoneus, ut diſpoſuit Innocentius VII. Conſt. Provenit apud Confect. *Collect. privil. Mendic.* Sed vide *ad Inter.* 110. Imò dicunt aliqui, quòd Religioſi itinerantes, ſi ſocium Ordinis non habent, à quovis alio Sacerdote, etiam non approbato, abſolvi poſſint, quia per licentiam itinerandi illis implicitè talis facultas conceditur. Ita Miranda, & Caſarubius, quos allegat Lezana *ubi ſupra n.* 27. Diana *in Summ. verb. Prælati num.* 48 *& in Addit. ſecundaria reſ.* 4. Buſembaum *loco cit.* & alii.

1732 Inter. 109. Poſſuntne dicti Regulares abſolvi etiam à peccatis reſervatis, caſu quo ea commiſerint?

Reſp. Minimè, quia in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis veriſimiliter non eſſet conceſſurus in ſpecie, ut habetur *ex Regulis Juris in* 6. Nam in communi conceſſione non veniunt, quæ ſunt communi ſenſu excepta, & quæ quis in ſpecie non eſſet veriſimiliter conceſſurus, ut docet Peyrinus *de Relig. ſubdito quæſt.* 1. *cap.* 21. *verſ. Dico* 7. *& ſeqq.* Ultra quod non expedit, præſertim Sæculares, Peccata graviora Religioſorum audire. Ita docent præcitati Doctores; quod quidem eſt valdè notandum, ne Religioſi fallantur. Vide Dianam *par.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 119. *& part.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 78.

1733 Inter. 110. Scio docere Doctores (qui dicunt poſſe Regulares confiteri cum Confeſſario non approbato) quòd debeant eligere Sacerdotem idoneum, ut ſupra dixi; quid ergo requiritur ad hoc, ut dicatur idoneus?

Reſp. Suarez *to.* 3. *de pœnit diſp* 28. *ſect* 4. *circa finem*, Dian. *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 2. *in fine*, Andreas à Matre Dei *in Cur. Theol. Moral. tr.* 18. *cap.* 4 *punct.* 2 §. 2. *num.* 50 *&* §. 5. *num.* 92. & alii apud ipſum, dicunt, idoneum Sacerdotem pro confeſſionibus Religioſorum audiendis reputari quemlibet Sacerdotem, dummodò non ſit ſuſpenſus, aut excommunicatus. Addo tamen ego, & dummodò non ſit tam ignarus, ut neſciat formam abſolutionis. Verùm excuſatur imperitus Sacerdos ſi audit periti confeſſionem, vel ſoliti confiteri ſolùm venialia. Emm. Sà *verb. Confeſſor nu.* 10. Ideòque pro Religioſis doctis quilibet Sacerdos eſt idoneus.

1734 Inter. 111. Confeſſiones Religioſorum factæ alteri Confeſſario non deſignato pro illis à proprio Prælato, ſuntne validæ?

Reſp. Non ſunt validæ, & hoc procedit ex defectu juriſdictionis in Confeſſario, qui non poteſt audire alienas oves ſine licentia Superiorum Regularium: habetur enim *ex cap. Omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſ.* alienum Sacerdotem non poſſe aliter, quàm de licentia proprii Sacerdotis obtenta, pœnitentem abſolvere, vel ligare. Lezana. *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 18. *num.* 26. *& tom.* 2. *verb. Confeſſarius num.* 2. & alii apud ipſum, & eſt communis ſententia. Excipiuntur tamen Pœnitentiarii Summi Pontificis, qui omnium Confeſſiones excipere valent. Vide *in hoc ad tit. ad q.* 3.

1735 Inter. 112. Regularis approbatus ab Ordinario ſine licentia ſui Superioris, imò contra ejus voluntatem poteſtne validè, ac licitè audire Confeſſionem ſubditorum Epiſcopi approbantis?

Reſp. Circa tale dubium multi multa dicunt, tamen mihi videtur probabilius id, quod docent Bordonus *tom.* 2. *reſ.* 36. *quæſt.* 11. *nu.* 42. & Paſſerinus *to.* 2. *de ſtatib q.* 187. *art.* 1. *à nu.* 217. *uſque ad* 230. *incluſivè*, ſcilicet quòd Regularis non deputatus à ſuo Prælato, licèt

ſit

Digitized by Google

ſit ab Ordinario approbatus, nullo modo nec validè, nec licitè abſolvere queat; nam egregiè probant, quòd Regularis ſit incapax juriſdictionis habendæ inſcio, vel invito ſuo Prælato. Imò ex Clem. Dudum §. *Statuimus, de ſepult.* deducitur, non poſſe Epiſcopum approbare Regularem ſine conſenſu ſaltem interpretativo ſui Superioris.

1736 Inter. 113. Regulares reperti abſque licentia cum Monialibus alloqui, poſſuntne puniri ab Epiſcopo?

Reſp. Si abſque Sac. Congregat. licentia Regulares Moniales alloqui reperti fuerint, poſſunt ab Epiſcopo incarcerari; ſed eorum Superioribus debent conſignari, ut puniantur, qui ſuperiores deindè Sac. Congregationem, ac Ordinarium de executione certiores reddere debent; & ita fuiſſe reſolutum per S. Congregationem in una Faventina die 7. Martii anno 1617. docet Barboſa *de Poteſtat. Epiſc. part 3. alleg* 102. *nu.* 104. *& nu.* 106. aſſerit, quòd Regularis abſque legitima licentia accedens ad Monaſterium Monialium, Regularibus ſubjectarum, & ibi in loco colloquiis deſtinato cum Moniali alloquens, poſſit à Diœceſano Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato coerceri, & puniri; idem docet Bonacina *de Clauſ. quæſt.* 3. *pun.* 4. *nu.* 8 Diana *par.* 3. *tract* 2. *reſol* 48. *verſ. Nota octavò*, & alii comm. Vide Lezanam *tom.* 3. *verb. Moniales ſub num* 26.

1737 Inter. 114. Licentia conceſſa alicui Regulari ad colloquendum cum Monialibus in primo, vel ſecundo gradu extenditurne ad ſocium ipſius?

Reſp. Affirmant Riccius *par.* 1. *praxis deciſ.* 745. Peyrinus *tom* 3 *cap.* 6. *num.* 1. *in addit. ad Conſt. B. Pii V.* Tambur. *de jure Abbat. diſp.* 26. *quæſt.* 3 *num.* 2. Lezana *tom.* 3. *verb Moniales nu.* 23. *& verb. licentia num.* 11. *propè finem*: & ratio horum eſt, quia de connexis idem eſt judicium, *cap. Tranſlato de Conſt.* Sed hæc opinio omninò mihi non placet, tùm quia non ſunt laxandæ habenæ, tum etiam quia non facienda extenſio unius ad aliud, maximè in materia tam rigoroſa; & ita expreſsè docent Pellizarius *in tract. de Monial. cap.* 10. *ſect.* 1 *ſubſect.* 1. *ſub num.* 20. *verſ. Adverto* 7. ex Diana, & Paſqualigo, quibus addo Nicolium *in Floſ. verb. Regul. num.* 52 *propè finem*, & huic ſententiæ ego adhæreo. Vide ergo Dianam *p.* 9. *tr.* 7. *reſol* 33. qui perdoctè reſpondet ad rationem adverſariorum, & luculenter quidem hanc noſtram ſententiam confirmat.

1738 Inter. 115. Poteſtne Epiſcopus licitè denegare licentiam Regularibus colloquendi per quatuor vices in anno cum Monialibus in primo, & ſecundo gradu ſibi conjunctis?

Reſp. Affirmat Bordonus *in Miſcellan. caſuum conſcien. deciſ* 222. quia in Decreto Sacr. Congregationis ſub Urbano VIII. ubi conceditur facultas Epiſcopo, ut per quatuor vices in anno licentiam concedere valeat dictis Regularibus conſanguineis Monialium colloquendi, habentur hæc verba: Quatenùs ſibi benè viſum fuerit in Domino expedire, licentiam concedere poſſit. Non dicit Sac. Congregatio, quòd debeat, ſed poſſit; quod verbum affirmativè ſumptum, importat actum voluntarium, non neceſſitatis, & arbitrium boni viri ſecundum rectam conſcientiam regulatum, ita quòd ſi concedat licentiam, putet eum poſſe in tali caſu concedere ſine periculo alicujus peccati, aliter expeditio non eſſet in Domino. Vide plura apud ipſum Bordonum, & apud Dianam *par.* 10. *tr.* 14. *reſ.* 50. ſed non omnia, quæ ibidem aſſerit, ſuſtineri poſſunt, ut legenti patebit.

1739 Inter. 116. Poſſuntne Religioſi eſſe Vicarii Epiſcoporum?

Reſp. De jure communi hoc ipſis non eſt prohibitum; nam nullum jus commune extat hoc illis prohibens. Emm. Sà *verb. Religio nu.* 60. Verum eſt tamen, quòd neceſſaria eſt licentia Superioris localis, cum omnes ii ſint verè Prælati, & præterea debet eſſe cum utilitate Monaſterii; quæ tamen ſufficiens cenſetur ea, quæ Monaſterio contingit, ex eo quòd aliquis Frater ipſius in tam honeſto obſequio Eccleſiæ, & Epiſcopo inſerviat. Ideò autem hæ duæ conditiones neceſſariæ ſunt pro Vicariatu exercendo, quia munus Vicarii eſt officium ad Judicia pertinens, & Religioſi non poſſunt talia officia recipere, niſi cum dictis duabus conditionibus, ut colligitur *ex cap. Monachi il* 2. 15. *quæſt.* 1. *& cap de præſentium eadem cauſa, & quæſtione, & cap.* 2. *de poſtuland.* Vide Azorium *lib.* 3. *cap.* 45. *quæſt.* 10. Rodriquez *tom.* 3 *qq. Regul. quæſt.* 76. *art. ult.* Sanchez *to.* 2. *lib.* 6 *in Decal. cap.* 13. *nu.* 88. *& ſeq.* Excipiendi verò ſunt ab hac regula generali Religioſi ex Ordine Minorum S. Franciſci, propter abdicationem omnium Sæcularium negotiorum illis commendatam *in Clem. Exivi de verb. ſignif.* ut tradunt Portellus *in dubiis regul. verb. Religioſus n.* 5. Sbrozzius *de Vicario Epiſc. lib* 1. *quæſt.* 38 *num.* 5. Sanchez *loc. cit. num.* 66. & alii plures: imò idem Sanchez ibidem *nu.* 95. dicit, hoc etiam eſſe prohibitum Religioſis Societatis Jeſu abſque licentia Generalis. Et tandem arcentur omnes illi Religioſi, quibus per ſpeciales conſtitutiones ſui Ordinis eſt hoc illis prohibitum. Vide Lezanam *tom.* 1.

part, 1.

Digitized by Google

*par.1.cap 9 ſub num.*14.*& par.1.cap.1.num.*70.*& tom.*2 *verb.Vicarii Religioſorum num.* 10. & præſertim Sanchez *loco cit.*& Dianam *part.*10 *tr.* 15.*reſ.*30 *per totam*, qui latè, & perdoctè loquuntur de tali dubio. Imò Diana refellit Peyrinum *tom.*1. *privil.minim. in conſtit.*4.*Sixti IV.* §.10. *num.*48. quia aſſerit non poſſe hodie Superiorum Regularium licentiam præbere ſubditis pro munere Vicariatus exercendo.

1470 Inter. 117. Poteſtne Vicarius ſede vacante punire Regulares prædicantes in Eccleſiis ſine licentia, & benedictione, aut ſuſpendere, & ordinare, ne aliquis Regularis ampliùs prædicet?

Reſp. Vicarius Sede vacante ſuccedit Epiſcopo in juriſdictione ordinaria, non autem in delegata; & ideò ubi Conc. Tridentinum committit aliquid Epiſcopis, ut delegatis Sedis Apoſtolicæ, non competit Capitulo. Ita Gavantus *in Man. Epiſcop. verb. Capitulum Sede vacante num.*61. *&* 62. Quare non poteſt Vicarius Capitularis veluti Epiſcopus punire Regulares in dicto caſu, cum non ſit Sedis Apoſtolicæ delegatus. Vide Barboſ.*de poteſt. Epiſc.par.*3.*alleg.*92.*nu.*17. Dianam *par.*7. *tr.*12. *reſ.*26. & alios penes ipſos. Item ob eandem rationem non poteſt talis Vicarius ſuſpendere, & ordinare, ne aliquis Regularis ampliùs prædicet, ut rectè probat Pater de Bellis apud Dianam *loco cit. reſol.*27. & favet etiam Bordonus *in Conſil.Regul.reſol.*36. *num.*24. quatenùs aſſerit, Vicarium Capitularem non poſſe revocare Confeſſarios Regulares, & reexaminare, ſicut poteſt novus Epiſcopus, quia non ſuccedit Epiſcopo in iis, quæ illi competunt jure delegato. Vide ergo quæ dicam infrà *in tit.*236. *de Vicariis Capitularibus ad Int.*3.

1741 Inter. 118. Regularis interrogatus à Viſitatoribus de obſervantia Regulari, teneturne ſub mortali patefacere veritatem?

Reſp. Jam dixi *in tit.*141. *de Mendacio ad Int.* 5. omne mendacium in judicio eſſe peccatum mortale, ſed non in materia levi, niſi interveniat juramentum, ut docent pluri mi DD. apud Dianam infra citandum; ſed in caſu noſtro non eſt mentiri in re levi, ſcilicet reſpondere Viſitatori interroganti de obſervātia regulari, & non reſpondere veritatem; nā obſervantia regularis ſpectat ad promotionem boni communis, ut de ſe patet, ergo graviſſima materia eſt, & ſicut Prælatus tenetur in viſitationibus ſub mortali culpa interrogare de obſervantia cæremoniarum, & conſtitutionum, ſic ei ſubditus ſub mortali tenetur patefacere veritatem, ut optimè probat Texeda in Theol. moral. *to.*1 *lib.*1 *tract.*3. *controverſ* 9.*dub.*1.*nu.*17.*fol.*176. cui ſubſcribit Diana *part.*10. *tr.*15. *reſ.*32.

1742 Inter. 119. Vota emiſſa in ſæculo, obligantne illum, qui profitetur in aliqua Religione approbata?

Reſp. Non conveniunt Doctores; tamen eſt probabiliſſimum, omnia vota perſonalia, realia, & mixta, tam in Sæculo, quàm in Novitiatu emiſſa, extingui per ſolemne Religionis votum. Quòd per profeſſionem Religioſam univerſa vota realia commutentur, eſt in confeſſo apud omnes ſcribentes, ut videre licet apud Sanch.*in Summ.tom.*2.*lib.*5.*c.*5. *n.*43. paucis exceptis. Quòd omnia vota perſonalia ceſſent per profeſſionem Religionis approbatę, tenet Sylv.*verb.Votum* 4 *q.*7. Bonac. *de Præcept.Decal.diſp.*4.*q.*2 *pun* 7. §.2.*n.*16. *verſ. addo* 3. Dico igitur cum Diana *par.*3. *tr.*6. *reſ.* 65. quòd omnia vota etiam reſervata commutantur, & extinguuntur in Profeſſione Religioſa, & conſequenter ampliùs non obligant; & idem dicendum eſt de Juramentis, ſiue perſonalibus, ſive realibus, ſoli Deo emiſſis, quia votis æquiparantur, & per ea jus tertii non acquiritur; nam hujuſmodi vota, & juramenta quilibet poteſt propria authoritate in euidenter melius commutare, ut pluribus relatis docet Bonac. *ſupra pun.*7.§.3. *n.*3. Vide Sanch. *loco cit.& lib* 3.*c.*21.*n.*3 *tom.*1. Diana *loco cit.*& de hoc ego non dubito. Quæ autem ſint vota realia, perſonalia, & mixta, jam dixi *in tit.*70.*de Differ.ad Int.*25. ad quam te remitto.

*Quær.*1. An poſſit admitti ad Religionem, qui eſt ære alieno grauatus, vel non habet ſufficientem litteraturam; & ſi ad ſtatum Clericalem in Religione admiſſus fuerit, poſſit ad ſtatum Conuerſorum poſt profeſſionem transferri propter inſufficientiam, & inhabilitatem ad litteras addiſcendas?

Reſp. Ære alieno ſuprà facultates obſtrictus, ad Religionē nequit admitti, niſi priùs ſatisfaciat creditoribus, ut habetur *ex Bulla Sixti V.* & tradunt Doctores communiter. Vide Emm Sà *verb.Religio num.*1. Lezanam *to.* 1 *p.*1.*c.*24. *per tot.* & præcipuè *nu.*17. Dianam *p.*3. *tr.*2.*reſ.*41. & alios apud ipſos. Præterea in Decretis Clem.VIII. ſuper receptione, & educatione Nouitiorum, decernitur, ut nullus recipiatur, qui litterarum ſcientiam non calleat, aut illius addiſcendi ſpem indubiam, & felicem progreſſum promittat, pro recipiendis Ordinibus, ſuis temporibus, juxta formam Concil. Trid. *ſeſſ.*23. *de reform. cap.* 4. 11. 13. *&* 14. ac demùm,

Digitized by Google

nium,quòd ſi aliquis *annum vigeſimum quintum* expleverit, & ad habitum regularem admitti poſtulaverit,& talis eruditionis expers inveniatur, *in Converſorum* tantùm numerum deferatur. Si autem inadvertenter admiſſus fuerit,& in ſtatu Clericorum,ſeu Choriſtarū profeſſionem emiſerit,utique non ſolùm poteſt,ſed debet Prælatus Religionis,unà cum ſuis Definitoribus, ad ſtatum Converſorum illum transferre,quia eo ipſo,quòd habet inſufficientiam, & inhabilitatem ad ſcientiam pro Choriſtis neceſſariò addiſcendam, equidem indignus eo ſtatu cēſeri debet,cum omninò indecens ſit, ut Choro tanquam Clericus deſerviat, qui ſufficienti ſcientia ad ſuſcipiendos Ordines caret. Defectus enim ſcientiæ legitimam præſtat cauſam deponēdi aliquem, etiam ab Epiſcopatu, ut colligitur *ex cap.Cum in cunctis, de elect.cap.Eam te, c. Quamvis, de ætate, & qualitate, &c. & cap.ad Apoſtolicam, de regul.* Ergo multò magis talis defectus exiſtens, juſtam cauſam præbebit deiiciendi è ſtatu Clericorum ad inferiorem ſtatum Converſorum talem idiotam,& illitteratum Religioſum, cum ſit irregularis ex defectu ſcientiæ,& ad Ordines licitè promoveri nequeat, ut egomet dixi *in tit.* 106.*de Ignor.ad Int.*13.&14.*& ſuprà in hoc met.tit.de Regul ſeu Relig.ad Int.*58.*nec non dicam infrà in tit.* 197.*de Sacramento Ordinis, ad Inter.*8.Ex quibus habetur,quænam ſcientia requiratur pro recipiendis ſingulis Ordinibus, etiam in Regularibus, juxta diſpoſitionem Tridentini *loco ſupracit.*Tandem circa hanc reſponſionem, vide Lezanam *tom.*4 *conſil.*35.*per totum,& præſertim nu.*5. qui fortioribus terminis perdoctè reſolvit,ut dixi. Item vide Sanchez *in Sum. tom.*2. *lib.*6.*cap.*7.*nu.*80. Bordonum *in Conſ. regul.tom.*2.*reſ.*54.*num.*229. Dianam *p.*9. *tr.*7. *reſ.* 74 & id, quod egomet dixi *in tit.*175.*de Prælatis Regularibus, ad Inter.*23. Hæc omnia tamen intelligi, & fieri debent cum grano ſalis; nam Superiores non ita facilè ex defectu ſcientiæ debent Clericum profeſſum,eo non conſentiente,ad ſtatum Converſorum transferre, quia hujuſmodi translatio eſſet illi injurioſa; nam ſi non valet ad Ordines Majores aſcendere, poterit ad minores, vel ſaltem ad primam Tonſuram, & in eo ſtatu Choro inſervire. Tenentur itaque Superiores facere,inquantum poſſunt, ut habilitetur ad Ordines Sacros; quòd ſi adhibita diligentia, adhuc habilis fieri nequeat, tamen æquū non videtur, ut invitus transferatur ad ſtatum Converſorum,quia ſtatus Converſorum in eadem Religione eſt gradus valdè diverſus, ſpecie morali incompleta differens à ſtatu Clericorum. Et ſanè in noſtra Congregatione, Votum humilitatis in Clericorum, & Converſorum penitùs differunt ex objecto, & materia, & in omnibus aliis Religionibus vita activa Converſorum, & contemplativa Clericorum, aut etiam mixta, inter ſe valdè differunt,ut per ſe patet. Neque eſt eadem ratio de reducto ad ſtatum Converſorum in pœnam, aut Epiſcopo propter illiteraturam ab Epiſcopatu depoſito; etenim depoſitus Epiſcopus ab exercitio, Epiſcopus remanet. Hæc dicta ſunt, quia ſi fiat translatio non conſentiente Clerico profeſſo, non ſolùm aperitur via paſſionibus, multis turbationibus,& ſcandalis,ſed etiam litibus de validitate, vel invaliditate translationis, & profeſſionis talis Religioſi, qui in ſtatu Clericorum receptus fuit, & Profeſſionem emiſit. Hæc tandem dixi tanquam ſcitu, & notatu digna.

*Quær.*2. An Religioſus profeſſus,qui dubitat de ſuæ profeſſionis validitate, teneatur profeſſioni ſtare, aut è contra?

Reſp. Tenetur omninò pro profeſſione ſtare,quouſque rationabiliter dubium deponere non valet ante quinquennium. Poſt quinquennium verò practicè debet deponere dubium: ratio eſt, quia ſi dubium ſit de intentione, potiùs præſumitur pro profeſſione, quia præſumitur voluiſſe conformare profeſſus actum externum, de quo jam conſtat indubiè, & ſine improprietate,cum interno;& ipſemet profeſſus debet hoc potiùs præſumere, cum non debeat putare ſe fuiſſe mendacem, illuſorem, ſacrilegum, & injuſtum occupatorem bonorum Religionis, & privilegiorum, quæ dederunt Eccleſia, & Principes,ſeu etiam Deus. Hoc ipſum dicendum eſt de quocumque vovente, ſi vovens ſit certus de actu externo voti, & ſolùm dubitet de intentione. Idem dicendum eſt, ex quocumque capite dubium proveniat; nam cum Religio, & Eccleſia ſit certa de profeſſione ſua,ex dubio profeſſi non debet expoliari poſſeſſione, quam habet ex jure quæſito, ſicut Canones, & Theologi dicunt de dubitante de valore Matrimonii per reſpectum ad non dubitantem,& de dubitante de juſtitia belli, & honeſtate facti præcepti reſpectivè ad Principem, bellum à ſe putatum juſtum, indicentem, & reſpectivè ad Superiorem juriſdictionem ſuam poſſidentem,& demandantē quod vult. Ratio eſt, quia ex dubio alicujus non debet alius expoliari certa ſua profeſſione, & injuſtitia contra ipſum committeretur, ſecùs faciendo. Præterea jus ipſum ex delatione habitus Religioſi cōmunis per annum,

num,

num, vel habitus proprii profeſſorum, vel ex immixtione in actibus propriis profeſſorum, præſumit profeſſionem, ſeu inducit profeſſionem, tacitam. Vide Armillam *verb. Novitius nu.7.& ſeqq.* Imò ad profeſſionem præſumendam ſufficit primus actus, vel expreſſæ profeſſionis, vel tacitæ; unde ad hujuſmodi profeſſum pertinet probare nullitatem profeſſionis intra quinquennium, ſi vult exire, coram Superiore ſuo, & Ordinario, ex Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de Regul. cap.19.* quod certè non probabit ſi ſit dubius. Imò aliquando debet intra quinquennium facere hanc probationem coram Sacra Congregatione Concilii, ut quando profeſſio eſt nulla, ex eo quòd non emiſſa in Conventibus deſignatis, ut patet ex decreto Urbani VIII. ſub die 5. Januarii 1636. *Ad occurrendum motibus*, per extenſum relato à Paſſerino *tom.3. de ſtat. quæſt.189. art. 10. inſpec.9. nu. 444. & ſeq.* Poteſt igitur ſolùm profeſſus ſtante tali dubio proteſtari coram Judicibus ad effectum, ut ſi contingat ipſum certificari de nullitate profeſſionis, non cogatur ante quinquennium remanere in Religione, probatione tamen nullitatis judiciali ut ſuprà concluſa. Poſt quinquennium verò id multò magis eſt verum, cum ex eodem Concilio, via ordinaria profeſſus nulliter nequeat audiri, ſed tenetur in Religione perſeverare, ut Civis Religionis, omnibus ejus privilegiis fruens, & ex præcepto ſaltem ad omnem regularem obſervantiam adſtrictus, ſtante præſcriptione quinquennali. Videatur quæſo de his Paſſerinus *ubi ſuprà à nu. 435. & ſeqq.* & Fagnan. *cap. ſi quis num.19. de Regular. & in cap. Prælatum num.39. de iis, quæ vi, &c.* & alii pluries.

Quær. 3. An Religioſus poſſit unquam validè confiteri Confeſſario à proprio Prælato non deſignato, & an detur aliqua juſta cauſa non confitendi cum illo, & an validè confiteri valeat cum Pœnitentiariis Papæ?

Reſp. Confeſſio Religioſorum facta alteri Confeſſario non deſignato pro illis à proprio Prælato, invalida eſt, & nulla; & hoc eſt certiſſimum apud omnes ſcribentes. Nam nullus Confeſſarius poteſt abſolvere pœnitentem, niſi in eum habeat ordinariam, aut ſaltem delegatam juriſdictionem; unde pœnitens debet eſſe Confeſſarii ovis propria, aut eidem commiſſa à proprio Paſtore, aliàs ex defectu juriſdictionis in Confeſſario nulla prorsùs erit confeſſio, & invalida abſolutio. Ita tradunt Goffred. *in Summ. tit. de pœnitent. & remiſſion. n.6.* Tolet. *mox adducendus n.3.* Lezana *tom.1. part.1. cap.18. num 26. & tom 2. verb. Confeſſarius numer.2.* Buſembaum *lib.6. tract. 4. cap. 2. dub.3. num. 9* & eſt communis ſententia, ut dixi in hoc tit. de Regular. ſeu Religioſis, ad Inter.111. Verum eſt tamen, quòd aliquando quis validè poteſt confiteri cum Confeſſario non proprio, vel ei à proprio Prælato minimè deſignato; & hoc contingere poteſt ex culpa proprii Confeſſarii, ut mox oſtendam; & in tali quidem caſu pœnitens, licèt Religioſus, juſtam haberet cauſam confitendi cum alio. Tunc igitur dicitur adeſſe culpa ex parte Confeſſarii, quando eſt valdè ignarus, & confitens ſupplere non poteſt; tamen vide, *quæ dicam in tit.224. de val. Confeſ. ad Inter.5.* Item ſi pœnitens non poſſit cum proprio Confeſſario confeſſionem inſtruere ſine ſalutis ſpiritualis periculo (Ex. G. quia probabiliter timet ex Confeſſione ſuarum turpitudinũ Confeſſarium fore eum ſolicitaturum; tunc validè quidem poteſt alteri confiteri, cum non debeat ſe, & Confeſſarium periculis ſpiritualibus animæ exponere. Quod etiam militat, quando ſine periculo infamiæ nequeat cum eo confiteri, vel quia prudenter timet fractionem ſigilli Confeſſionis, vel aliquod grave damnum ſibi eventurum, ſive apud alios infamiam, vel hujuſmodi; nam in his, & ſimilibus caſibus dicitur adeſse culpa ex parte Confeſsarii. Vide Sylveſt. *verb. Confeſſor numer 6.* Goffred. *loco cit. num. 17.* & Armillam *in Summ. verb. abſolutio numer.19.* Tolet. *lib.3. cap.13. numer. 8.* Dianam *part.3. tract.4. reſ.79.* Buſemb. *ubi ſupra numer. 5.* Notandum eſt tamen, quòd ſola pœnitentis verecundia, vel quia proprius Confeſſarius non habebit bonam opinionem de eo, non eſt juſta, & ſufficiens cauſa confitendi alteri, & non proprio, aut deſignato ab illo, ut docet Goffred Sylv. Armilla, & Tolet. *locis ſupracit.* & alii communiter; unde caveant confitentes, ne decipiant ſe ipſos dicendo, habebit me ſuſpectum, non habebit bonam opinionem de me, &c. quia hæc non eſset cauſa ſufficiens alterum adeundi. Si verò quæras, à quo juriſdictionem accipiat Confeſsarius non deſignatus, ut poſſit non ſubditum, nec ſibi à proprio Prælato commiſſum, abſolvere? Reſpondetur eam accipere à Superiore Prælato pœnitentis, ac etiam ab ipſomet Papa, qui eſt ſupremus Prælatus omnium Religionum, cum in dicto caſu ſufficiat etiam licentia tacita, & rationabiliter præſumpta ejuſdem Superioris, præſertim quando non poteſt adiri. Vide *cap. Sacerdos de pœnit. diſt.6.* & Medinam *de Confeſ. q.31. in fine.* Tandem dico poſse quemlibet validè confiteri Summi Pontificis Pœnitentiariis, quia ſunt quaſi Miniſtri, & Vicarii Papæ, ipſumque repræſen-

tant

tant in foro Pœnitentiali. Unde cum ſint deſignati à Papa, qui eſt Paſtor univerſalis, ac Generalis ſupremus Religionum, utique poſſunt validè omnium etiam Religioſorum Confeſſiones excipere. Ita Peyrinus *tom.* 1. *privil.minim.in conſt.* 2. *Julii II. nu.*62. & ex eo Lezana *ubi ſuprà propè finem*, & hoc ego quoque innui in hoc *tit ad Int.* 111. *ſupra tit.in fine*, & tenet etiam Tolet. *ubi ſuprà nu.7.in fine*, & videtur etiam innuere Reverendiſſimus P. Franciſcus Maria Campionus *loco mox adducendo nu.*38 *propè finem*. In articulo autem, vel periculo mortis, ſi non adſit proprius Sacerdos, aut alius approbatus, quilibet Sacerdos eſt confeſſarius pro tali caſu, quia dici poteſt habere juriſdictionem jure conceſſam aliquo modo, & patet ex Trid. *ſeſſ.*14.*cap.*7. Vide ergo quæ dixi *in tit.* 146. *de Moribundis, & morti proximis*, *ad Int.*17. & præſertim Rituale Romanum *in rubricis de Sacram. Pœnit.* nam vult, quòd quando adeſt approbatus, nequeat abſolvere ſimplex Sacerdos, ut optimè quidem obſervat idem P. Campionus in ſua nunquam ſatis laudata Inſtruct. pro ordinandis *cap.*40.*n.*5. Vide etiam Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *quæſt.*7.*punct.*1.*à num.*8.*uſque ad num.*13. incluſivè.

*Quær.*4. An Confeſſarius Regularis poſſit abſolvere ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clerici levem? Et quid dicendum ſit de Confeſſariis in hac alma Urbe exiſtentibus?

Reſp. Affirmativam ſententiam amplexi sũt Lezana *to.*3.*verb.Cleric.nu* 18 Naldus *in ſumm. verb.Clericus nu.*39 & alii. Verùm oppoſitam ſententiam in praxi tenendam eſſe puto, quia obſtat Decr. Clem. Papæ VIII edito anno 1601. & 1602. uno alterius declarativo, in quibus Papa ſibi reſervat excommunicationẽ Clerici, juxta canonem, *Si quis* 17.*qu.*4. derogando quibuſcumque privilegiis, & litteris Apoſtolicis Quare cum illa decreta ſint contra Confeſſarios Regulares, qui prætextu ſuorum privilegiorum abſolvebant ab omnibus reſervatis perſonas ſæculares, ideò non poſſunt ampliùs illa facultate uti, aliàs incurrunt excommunicationem contra inobedientes impoſitam. Levis autem percuſſio Clerici, ſolùm Epiſcopo eſt delegata, aut commiſſa, juxta juris diſpoſitionem *in c. pervenit de ſent. excomm.* Ergo ſi Confeſſarius Regularis non habet facultatem circa caſus Epiſcopo reſervatos, & circa cenſuras, *ut dixi in tit.*4.*de Abſolutione à Cenſuris, ad Inter.*3. & docent etiam Sylveſt. *verb. Abſolutio* 4.*ſub n.* 1. minimè abſolvere poteſt perſonas ſæculares, quæ percuſſerunt Clericum levi percuſſione; & ita docet Leo *de Cenſu.recollect.* 5 *nu.* 350. apud Dianam *par.*9. *tr.*4. *reſol.* 53. Imò idem Diana in fine dictæ reſolutionis teſtatur audiviſſe, Sac. Congregationem Epiſc. & Regul. die 18. Julii 1624. quandam declarationem circa hoc evulgaſſe, & illam conſulendam eſſe putat. Concludendum eſt igitur non poſſe Confeſſarios Regulares in vim ſuorum privilegiorum, indultorum, aut facultatum, abſolvere ſuos pœnitentes ſæculares ab excommunicatione contracta ob injectionem violentarum manuum in Clericos, etiã ſi levis fuerit percuſſio, in Italia, & Inſulis adjacentibus, ſed ſolùm in Urbe, & in aliis Regionibus extra Italiam, quia in decretis Clementis VIII. adductis, declaratur, quòd per univerſam Italiam extra Urbem non poſſint uti dictis privilegiis, ut rectè advertit idem Lezana *tom.*1 *par* 1.*c.*19.*num.*15.& 16 & *tom* 3.*verb.Confeſſarius Regularis num.*5. ubi quoque refert declarationem Sacr. Congregat. Epiſcop. & Regul. ſub die 14. Auguſti 1643. Imò *in verb.Clericus num.* 18. etiam ipſe teſtatur audiviſſe extare declarationem quandam Sac Congregationis Epiſc. & Regul. de anno 1642. die 18. Julii circa tale dubium. Undè non eſſe recedendum ab hac noſtra negativa ſententia, certò puto, cum tales abſolutiones invalidæ eſſe poſſint ob revocationem privilegiorum, & Sac. Congregationis declarationem. Vide Angelum à Lantuſca *in Theat. Regularium verb.caſ reſerv num.*1. & 7.

*Quær.*5. A quo ſit abſolvendus Religioſus, qui percuſſit Religioſum alterius Ordinis, aut alterius Monaſterii? & quid ſi percuſſerit Clericum ſæcularem ſuæ, vel alterius Diœceſis?

Reſp. Si Religioſus percuſſit Religioſum alterius Religionis, vel Monaſterii percuſſione levi, vel mediocri, abſolvendus eſt non ſolùm à ſuo Superiore, ſed etiam à Superiore Religioſi percuſſi, quamvis unus Superior poſſit vices ſuus alteri committere. Ita Sylveſter *verb. Abſolutio* 5.*nu.*5. Tolet. *lib.*1 *cap.*32. *ſub num.*2. Bonac. *tom.*3 *diſp.*2.*qu.*3 *pun* 6 *ſect.*5. *ſub nu.*9. Lezana *tom* 3.*verb.Clericus ſub num.*12. Diana *part.*9.*tr.*4 *reſ* 50 qui fusè, ac luculenter hanc quæſtionem reſolvit; & quia Prælato percuſſi ſatisfaciendum eſt de injuria illata ſuo ſubdito, ideò ipſum percuſſorem verberabit, & Prælatus illius, qui injuriam percutiendo alteri intulit, juramentum recipere debet à ſuo ſubdito percuſſore (juramentum, inquam, de parendo mandatis Eccleſiæ, ſcilicet ne poſteà faciat id, ob quod erat excommunicatus, licèt hoc

non

non ſit neceſſarium de forma, ut docent communiter Doctores) & ſaltem ſemel ipſum percutiendo abſolvere valeat. Semper enim abſolutio, impoſitio, & excuſatio pœnæ Prælato offendentis, utpotè verò illius Superiori, competit. Verùm ſi præfati Superiores diſcordaverint in ſatisfactione imponenda, quia Prælatus offenſi acerbiorem exigit ea, quàm offendentis Prælatus deſignat, tunc eligendus eſt tertius arbiter, qui cum ipſis judicium ferat. Vide Palaum *tom.6. diſp.3.pun.* 23.§. 5.*nu*.9. Layman *lib.1. tr. 5. part.1. cap. 5 circa finem*, Sayrum *de cenſur.lib.3. cap.28.n.11.* & alios, quos refert, & ſequitur idem Diana *ubi ſuprà*. Si autem unus Religioſus percuſſerit alium Religioſum ejuſdem ſuæ Religionis, ſed alterius Monaſterii, aut Conventus, idem prorſus dicendum eſt, ut ſuprà dictum fuit, quando abſolutio datur à Superiore locali; ſecus verò ſi abſolutio tribuatur à Provinciali, vel Generali, quia cum ſint ambo ſubditi ipſorum, non eſt neceſſarius conſenſus inferioris Pręlati ejuſdem Religionis, niſi ſint diverſarum Provinciarum, & non ſit Generalis, qui illum abſolvit, ſed Provincialis. Vide Bordonum *in conſil.Regul.tom. 1. reſol.* 23. *nu* 47 Qui *n.*50. ait, hoc etiam eſſe verum de percuſſione gravi, quæ eſt Papæ reſervata, propter privilegia Regularibus à diverſis Summis Pontificibus conceſſa: quod docent etiam Palaus, & Boſſius, quibus ſubſcribit Diana *loc ſupracit*. Tandem ſi aliquis Regularis percuteret aliquem Clericum ſæcularem ſuæ, vel alterius Diœceſis, dico cum Sylveſtro, Bonac. & Diana *ubi ſupra reſ.*39.*§. notandum eſt tamen*, abſolvendum eſſe à proprio Prælato Regulari, dummodò percuſſio non ſit enormis, maximè attentis Regularium privilegiis quoad exemptionem à juriſdictione Epiſcopi; ſed ſatisfaciendum eſt Epiſcopo Clerici percuſſi de injuria illata ſibi ſubdito, eodem modo, quo ſuprà explicatum fuit de Religioſo percutiente alterius Ordinis Religioſum; eſt enim eadem ratio in utroque caſu. Hoc quoque docet Lezana *ubi ſuprà*; ſed vide ipſum Lezanam *in verbo exemptio à nu* 7. & nota, hanc doctrinam locum habere, etiam ſi Regularis percutiat Regularem, vel Regulares ſe mutuò percutiant extra clauſtra, nam abſolvi poſſunt per ſuum Prælatum, ut inter alios docet idem Sylveſter *loco cit.n. 5. circa finem*: quod etiam militat de Religioſo percutiente Clericum ſæcularem extra clauſtra, cum Epiſcopus ſolùm inſtare poſſit, ut puniatur à proprio Prælato, ut dixi *in hoc tit ad Inter.*79. Vide etiam, quæ dixi ibidem *ad Inter.* 48. quæ quidem ad intentum concludunt. Concludendum eſt igitur, quod uon requiratur uterque Prælatus abſolvens circa alios caſus præmiſſos, ſed ſufficit proprius. Prælatus, ut meritò ſuſtinet Paſſer. *de elect.can.cap.* 26. *nu*.67. ex privilegiis renovantibus, *cap. Monachi 2. de Sent. excom.*

Quær. 6. An Parochi Regulares ſubiiciantur pœnis ab Epiſcopo impoſitis contra inobedientes, in iis, quæ pertinent ad curam animarum?

Reſp. Non obſtantibus privilegiis, dicendum eſt, dictos Parochos Regulares immediatè ſubeſſe juriſdictioni, examini, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi curam animarum exercent, in iis omnibus, quæ pertinent ad curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem; nam ita reſolutum, & determinatū fuiſſe à Greg XV. & à Sacr.Cardinalium Congregatione, plures teſtantur Auctores, quos refert, & ſequitur Dian.*par* 11 *tr.2.reſ.*14. *verſ.Sed affirmativæ ſententiæ*, qui etiam teſtatur de communi. Itaque dicti Parochi Regulares omninò ſubiiciuntur pœnis ab Epiſcopo impoſitis, eaſque incurrunt, ſicut cęteri Parochi non parentes, & non exequentes decreta in viſitatione facta; etenim Epiſcopus poteſt contra eos procedere, ſimulque cogere ad exequendum, prout cenſuit Sac Congregatio die 20 Martii 1621. & 1627.die 6.Februarii, teſte Barboſa *in Collect.in Trid.ſeſſ.*25.*de Regul. cap.*11. *nu.* 4. 5. 14. *& ſeqq.* Vide eumdem Barboſ. *de Poteſt. Epiſcop.part.*3. *alleg.*14. *num.*18. *&* 27. Emman. Sà *verb. Religio num.* 32. Lezanam *tom.1. part.* 2. *cap.*18. *de Benefic.Regul.numer.*9. *& tom.* 3. *verb. Parochus, & Parochia nu.* 5. & Diana *loco cit.* à quibus plura haberi poſſunt in confirmationem hujus reſponſionis. Tandem videatur Lantuſca *in Theat.Regul.verb.Regularis num.*12. ubi refert aliud Sac. Congregationis Decretum, & Lezana *tom.*1. *cap.*11.*num.*7. *&* 9. Ergo ab hac ſententia non videtur poſſe cum fundamento diſcedi.

Quær. 7. An Regulares abſque Apoſtolica diſpenſatione poſſint ab Epiſcopo ordinari extra tempora?

Reſp. Quamvis de jure communi nullus poſſit ordinari, niſi in Sabbato quatuor temporum, & in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & in Sabbato ante Paſcha Reſurrectionis, ut habetur ex Conc. Trid.*ſeſſ.*23. *cap.*8. & ex aliis juribus; tamen Regulares omnes ex Ordine Mendicantium, & qui cum eis communicāt in privilegiis, licitè ordinari poſſunt extra tempora in qualibet die Dominica, vel feſto occurrente abſque alia Summi Pontificis diſpenſatione, quia hoc Privile-

Digitized by Google

gium fuit olim conceſſum Mendicantibus,& poſtea à Clemente VIII. abſque limitatione confirmatum. Tale Privilegium conceſſerunt Alex. VI. & Eugen. IV. Monachis S. Hieronymi, & S. Benedicti; nec hujuſmodi privilegia revocata fuerunt per Concil. Trident. nec per alias Summorum Pontificum Conſtitutiones, aut Bullas, ideò licèt, ac tutè practicari poſſunt. Et pro hac ſententia ſunt Rodriquez *tom.1.Regul.q 55. artic.17 & tom 3. quæſt. 23. artic.5.* Villalobos *prima part. ſumm. tract.11. diffic.13. num.* 6. Joannes della Crux *de ſtatu Religioſo lib. 2. cap. 8. dub.* 1. Homobonus *de exam. Eccleſ. tom. 1. tract. 2. cap. 1. qu.* 3. Portellus *verb. Ordines ſacri num.* 4. Hieronymus Rodericus *in compend. qq. Reg. reſol. 57. num.* 7 Euſebius Jordanus apud Pacem Jordanum *in Schedula Sacram. tom. 1. lib. 3. tit 7. de Sacr. Ordin. num.* 417. Pax Jordanus *loc.cit. tit.6. de Sacr. Ordin. num.* 427. ubi citat Barb. *de poteſt. Epiſcop.part.2. alleg. 17. nu.* 7. Dian. *par.3. tract.2. reſol.31. & par. 5. tract. 13. reſol.* 17. Auſonius *in Sum. Dian. verb. Ordinis ſubjectum num.* 35. Alloza *in florib. Summ. verb. Ordo num.* 14. & per tranſennam etiam Layman *tom.2. lib. 5. tract 11. cap. 4. ſub num.* 2. Leander *de Sacram.tom.2. tract* 6. *diſp.* 11. *quæſt.*23. Averſa *de Sacr. Ordinis qu. 3. ſect.* 9. §. *Qui verò aliquem*, ubi aſſerit, hanc ſententiam eſſe tutam in praxi, & teſtatur ſe vidiſſe illam practicatam in pluribus Diœceſibus, & in Romana ipſa Urbe; quibus ſubſcribit ipſe Diana *par.10. tr.11.reſol.10.§.Nota quartò*, & noviſſimè hanc ſententiam docet etiam doctiſſimus P. Roſignolius *in tract. de ordin. Eccleſ. part. 1. quæſt. 2. art.* 8 & alii multi. Quidquid in contrarium dicant, Suarez, Vaſquez, Miranda, Peyrinus, & Lezana apud Dianam *part. 3. tract. 2. reſol.* 31. Vide Lezanam *tom.1. cap.14. nu. 19. & num.2. verb. Ordines Sacri num.* 19. pro negativa ſententia, ac tandem Auctorem Cautelæ Confeſſ. *lib.3. cap 26. numer.*9. Et licèt aliqui dicant, dicta privilegia fuiſſe revocata per Concilium Tridentinum; tamen dato, & non conceſſo id eſſe verum, negari non poteſt Clem. VIII. poſt Tridentinum conceſſiſſe tale privilegium Patribus Congr. S. Jo: Evangeliſtæ in Portugallia, & ante Clementem VIII. Gregor. XIII. jam conceſſerat Patribus Societatis Jeſu, teſte Leandro *loco proximè citat.* & Barboſa in *Trident. ſeſſ.23. de reformat. cap. 8. num.6. & 7.* ac proinde per communicationem privilegiorum, eodem nunc fruuntur aliæ Religiones, tum quia privilegiorum Societatis Jeſu, etiamſi ipſi dumtaxat conceſſa ſint, poſſunt aliæ Religiones Mendicantes communicatione gaudere, ut aſſerit ex Societate Jeſu, idem Alloza *ubi ſuprà verb. Religioſi ſect* 3. *num.*39. & Diana mox adducendus: Et dato etiam, quòd Privilegium, de quo in præſenti ſit ſermo, fuerit conceſſum PP. Societatis Jeſu clauſula, ne aliæ Religiones uti poſſint, tamen ſi Doctoribus fidem præſtare libet, Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. omnia Societatis Privilegia communia fecerunt, ut præfati DD. uno ore teſtantur.

Quòd autem omnes Mendicantes communicent omnia privilegia PP. Societatis Jeſu conceſſa cum limitatione, ne aliæ Religiones communicent, ex ampliatione, & extenſione eorumdem privilegiorum facta per Pontifices ſucceſſores, teſtatur ipſe Diana *part. 1. tract.2. reſ.81. & part.5. tract. 13. reſol* 46. & *in Summ. verb. Regul. privil. num.* 11. & de facto ferè omnes Religiones, præcipuè Mendicantes, habent inter ſe communicationem privilegiorum, ut docent Armilla *verb. Suſpenſio ſub num.24. propè finem*, Moronus *reſp. 90. num.* 7. Pellizzarius *in Manual. Regul.tom.2. tractat. 8. cap. 1. ſect. 3 num.* 41. Baſſæus *in Florib. Theol. verb. Privilegium 5.nu.* 6. Lezana *tom. 1. cap 3. num.*17. & alii communiter, teſte eodem Diana *par.10. tract.9. reſol. unica de diſpen. §. Verùm in fine*, dummodò, addo ego, ex aliqua magni ponderis ratione, aut ſpeciali motivo non conſtet de incommunicabilitate, &c. hoc autem non conſtat in caſu præſenti, ergo &c. Videatur quæſo Paſſerinus *de Statib. tom 3. inſpect. 10. pag.*839. *numer.* 730. & *ſeqq.* qui plurimorum authoritate huic noſtræ ſententiæ favet, licet in fine dicat, tutius eſſe, ſi diſpenſatio à Summo Pontifice impetretur, & hoc nullus negat. Attamen ex dictis ſequitur hæc probabilis concluſio: ergo virtute præfatorum privilegiorum poſſunt Regulares extra tempora quibuſvis Ordinibus initiari, ut iterùm pluribus relatis firmat idem Diana *part.11. tract.4. reſol.*7. Neſcio igitur, quare non erit tuta in praxi hæc tot Doctorum opinio, contra oppoſitum aſſerentes, & præſertim Peyrinum *tom 1. privil. Minim in Conſtit.2. Sixti IV.§. 11. nu.* 39. Nam licèt ipſe Peyrinus *tom.2. de Prælato qu.3. cap. 7. numer.*11. loquens de eo privilegio conceſſo PP. Congr. S. Joann. Evang. in Portugallia, dicat ſemper ſe habuiſſe ſuſpecta Privilegia Ultramontana; tamen immeritò hoc dicit, dum illud privilegium dictis PP. conceſſit Clem. VIII. die 23. Novemb anno 1596. teſte Portello *in dubiis Reg. verb. Ordines ſacri num.*4. qui fatetur illud vidiſſe in Compendio illius Congregat. & prętereà tenet illa Privilegia

legia Alex. IV. & Eugenii IV. conceſſa Religionibus D Hieronymi, & D. Benedicti, revocata haud eſſe à Tridentino, hocque probat ex Rodriquez, & Villalobos *in Sum. tom. 1. tract. 11. diffic. 12. num.* 8. *& diffic.* 13. *num.* 6. Ideòq; non benè loquitur ipſe Peyrinus cum aliis ab eo citatis, quia contra omnes loquitur, & facit injuriam Pontifici, & reſpectivè Epiſcopis, & Religionibus dictis privilegiis utentibus.

Dicendum eſt igitur cum communiori ſententia, per communicationem Privilegiorum omnes Regulares, præſertim ex Ordine Mendicantium, & cum eis communicantes in Privilegiis, frui poſſe dictis Privilegiis in caſu noſtro; & de facto hanc ſententiam in praxi amplexi ſunt plures Epiſcopi doctiſſimi, atque pii, etiam Cardinales, ut à pluribus fide dignis accepi; nec non ipſemet tres Epiſcopos cum noſtris Religioſis, me conſulente, nullam, aut ferè nullam difficultatem eam practicandi habniſſe vidi. Nec huic reſponſioni obſtat, ſi dicatur, privilegia fuerint conceſſa cum clauſula, ne aliæ Religiones illa communicent, ut eſt illud à Gregor. XIII. PP. Societatis Jeſu conceſſum; nam quidquid ſit, num per generalem communicationem privilegiorum intelligatur poſſe etiam communicari ea privilegia cum dicta clauſula, quod quidem multi probabiliter affirmant, cum habeant pro certa regula, quòd indefinita locutio æquipolleat univerſali, præcipuè ubi eſt eadeam ratio, nec ulli præjudicium inferatur, ut ex diverſis juribus ſatis comprobatur: tamen mihi videtur poſſe ſaltem ad intentum ſufficere illa alia priuilegia ſuprà relata, in quibus dicta clauſula non eſt appoſita, ac tandem illud aliud priuilegium certiſſimum conceſſum Equitibus S. Jo. Hieroſolymitani à Pio IV. in ſua Conſtit. *nona*, & confirmata à B. Pio V. in Conſt. *Etſi cuncta* 77 cum clauſula, quorum tenores, motu proprio, & certa ſcientia; & à Gregorio XIII. in Conſt. *Quia magis* 60 qui etiam illud innovavit §. 6. & §. 10. Conſtitutionem B Pii V. confirmavit, & à Gregorio XIV. in Conſtit. *Quanta* 5. *anno* 1591. ex motu proprio, & ex certa ſcientia ſolùm præſervante Eccleſias, & perſonas in his, quæ ad curam animarum pertinent; & ab Urbano VIII. in Conſtitut. *Univerſalis Eccleſiæ* 15. *data* 29. *Martii* 1624. pariter ex motu proprio, ex certa ſcientia, & cum clauſula, quorum tenores, ſolùm præſervando Eccleſias, ſuprà. Ex quibus conſtat, quod in religuis voluit illius Ordinus privilegia vim habere. Hoc autem privilegium Religionis Hieroſolymitanæ non eſt cum reſtrictione incommunicabilitatis, vel florentis obſervantiæ. Ergo &c. Non nego tamen eſſe in arbitrio Dominorum Epiſcoporum, an tali privilegio lato in favorem Regularium uti velint, cum Regulares cogere ipſos nequeant ad utendum illo. Ita pro veritate, & conſcientia, circa hanc quæſtionem pluries requiſitus, reſpondendum duxi, ſalvo &c. Verùm ſi aliquis ſcire deſiderat, quare tot, tantaque privilegia Regularibus conceſſa fuerint, videat, ſi placet, in hoc *tit. ad Int.* 88.

TITULUS CLXXXI.

De Reis Mortis.

Vide tit. de Carcer. Int. 2. tit. de Irreg. Inter. 20. *& ad quaſ.*

1743 INter. 1. Teneturne Reus ſub mortali fateri veritatem Judici legitimè interroganti, ſi patefata veritate damnandus ſit ad mortem?

Reſp. Multi ſuſtinent, Reum non teneri contra ſe patefacere veritatem, quando ei immineat pœna capitis, vel triemium, & negando ſpem habeat evadendi, quia quilibet magnum jus habeat à natura conſervandi vitam, ſuamque libertatem, itaut nullum præceptū humanum poſſit cum tanto rigore, & incommodo obligare. Inhumanum enim, inquiunt, videtur, ut qui convinci non poteſt, teneatur contra ſe arma præbere, quibus occidatur, aut gravem pœnam, ſcilicet perpetuì Carceris, aut Triremium ſubeat. Unde dicunt, quòd debeat, & poſſit æquivocando jurare; & pro hac ſententia ſunt innumeri Doctores, Leſſius, Rodriquez, Navarra, Sà, Reginaldus, Filliucius apud Bonec. *de Præcept. Decal. diſp.* 10. *quæſt.* 3. *punct.* 2. *num.* 6. & apud Dianam *part.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 27 Mendo *epit. opin. moral. verbo Reus num.* 1. Card. de Lugo *de Inſt. tom.* 2. *diſp.* 4 *ſect.* 1. *num.* 4. Hieronym. Rodericus *in Compend. qq. Regul. reſ.* 43. *num.* 7. *&* 8. Mancin. *pract.* 2. *dub.* 1. Buſemb. *lib.* 4. *cap.* 3. *de oblig. Rei dub.* 7. *art.* 1. *Reſp.* 2. Bontempius *in Faſcicul. Flor. Moral. tom.* 5. *de Judice tit.* 6. *num.* 40. Lezana *tom.* 1. *verb. Judex num.* 9. Peyrin. *tom* 1. *quæſt.* 1. *cap.* 16. § 1. *& alii plures.* His tamen non obſtantibus oppoſitum docet S. Thom. 2 2. *quæſt.* 69. *art.* 1. D. Antonin. 3. *part. titul* 9. *cap.* 7. §. 5. Sanch. *lib.* 6. *conſ. cap.* 3. *ſub num.* 29. Thom. à Jeſu *de viſit. Regul. tract.* 3. *cap.* 10. Beja, Gabriel, Major, & alii,

quos refert, & ſequitur Laym *tom.1. lib.3. tr. 6. cap.5. num.1. & 2.* Paſſerin. *in praxi form. proceſſ. quæſt. 24. art. 1. num. 1. & 8. cum ſeqq.* qui multos concordantes adducit; Sylvius *in 2.2. D.Thom. quæſt. 69. art. 1.* cum Navar. *in Man. cap.25. num.36.* & aliis. Et hoc ego puto verum, quia eo ipſo, quòd quis commiſit delictum, & hoc eſt *jam ſemiplenè probatum*, publicę juſtitię ratio exigit, ut Judici interrogãti, *juris ordine ſervato*, delictum fateatur, ut illud puniri queat in commune bonum; nam eo ipſo, quòd quis delictum patravit, hocque jam per ſemiplenam probationem Judici eſt manifeſtum, jam perdidit totum illud jus, quod aliàs habebat tuendi vitam propriam; undè indebitè eam conatur tueri contra Judicem juſtè, & legitimè perquirentem confeſſionem patrati delicti. Vide D.Thom. *loco cit.* & ibidem Cajet. & præſertim Paſſerinum, qui, ut ſemper ſolet, latè, & doctè tuetur D. Thom. ſententiam, & ad objecta reſpondet. Quamvis autem P. Cardenas *in Criſi Theol. diſſert. 19. num 81. & ſeqq.* aggendo de propoſ. damn. *num. 26. 27. 28.* ab Innoc. XI. ſuſtineat, non teneri Reum fateri veritatem in caſu propoſito, & doceat modum, quo poſſit vitari perjurium; tamen, pace viri docti, videtur mihi res valdè periculoſa, cum in Decreto dicti Pontificis ſit reprobata amphibologia, & mentalis reſtrictio in juramento, nec omne ſciunt reſpondere per verba æquivoca ſine ulla reſtrictione mentali, & conſequenter ſe exponunt manifeſto periculo perjurandi; ideò ipſi videant. Nam Tolet. *lib 4. cap.21. num.5.* ait, quòd iſte talis teneatur jurare abſque æquivocatione ad mentem Judicis, licèt vita privetur. Et hanc Divi Thomæ ſententiam ſequitur etiam Azorius *part.3. lib.13. cap.25.* & communem eſſe fatetur: ſed vide Dianam *p.10 tr.13. reſ.15.* qui hanc noſtram ſententiam probabiliorem vocat.

1744 Inter. 2. Eſtne validum matrimonium, quod contraxit Cajus damnatus ad mortem, cui Judex promiſit liberationem, ſi propriam filiam duceret?

Reſp. Eſt validum, ſive juſtè, ſive injuſtè à Judice erat damnatus ad mortem, quia metus non eſt incuſſus ad extorquendum matrimonium; ſed datur ei optio, an velit, ut exequatur contra eum ſententia mortis, aut illam evadere, ducendo Judicis filiam, & traditur ei modus, quo ſe poteſt à morte liberare, ſi velit, mediante tali conditione. Ita Sanchez *de matrim. tom.1. lib.4. diſput.12. numer.10.* Coninch. *de Sacr. diſp.28. dub.1. concl.3. num.10.* apud Dianam *par.3. tract.4. reſolut.228. verb. Notandum eſt*, Sotus *in 4 diſt. 29. quæſt. 1. artic.3.* Covarruvias, Valentia, & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de matr. qu.3 punct.8. nu.20.* qui teſtatur de communi. Favet etiam huic ſententiæ Diana *part.9. tract.8. reſol.27. verſic. ſed opinionem* Sanchez. Tamen non deſunt alii, qui oppoſitum ſentiunt, ſcilicet, eum, quem Judex, vel alius miniſter juſtitię juſtè ad mortem, vel aliam pœnam gravem damnare debuerat, impunitate oblata invitet, ut ejus filiam ducat in uxorem, tale matrimonium non valere. Vide Doctores penes Dianam *loc. cit. & part.3. tract.4. reſ.228.*

Quær. An Reus damnatus ad mortem injuſtè, ſed ſecundum allegata, & probata, poſſit ſe armis defendere contra Judicem, & ejus Miniſtros?

Reſp. Dicendum eſt, non poſſe vi, & armis ſe defendere à Judice, nec ab ejus Miniſtris; & ſi ſecùs faceret, peccaret mortaliter: & ratio eſt, quia licèt Judex ſciat illum eſſe innocentem, potuit tamen licitè, & tenebatur eum condemnare, & ejus Miniſtri itidem poſſunt, & tenentur ſententiam exequi, ac per conſequens nullatenùs poteſt dictus Reus tuta conſcientia ſe ab eis, cum ipſorum injuria, defendere; nam in tali caſu nec Judex, nec ejus Miniſtri præfato Reo ullam injuriam faciunt, ut patet ex Reſponſione, quam ego dedi ad *Int.2. in tit. 118. de Juſtitia*. Vide etiam *Inter.6. tit.103. de Homicidio*. Et hanc ſententiam docent S.Thomas *2.2. quæſt.69. art.4.* Reginaldus, Leſſius, Filliucius, Sayrus, & Suarez, quos dat, & ſequitur Bonac. *tom. 2. de legib. diſp.10. quæſt.3. punct.2. ſub num.22.* & alii, quos ſequitur Diana *part.9. tract.9. reſ 45. verſ. Sed ſi aliquis.* Idem docet Armilla *verb. accuſatio num.15. & verb. Judex num. 36.* Quibus libenter adhæreo; nam aliàs ſequerentur ſcandala, & Reipublicæ perturbatio, ac boni communis, quod præferendum eſt privato, præterquam quòd Judex habet jus exequendi ſententiam, quam juxta allegata, & probata contra illum tulit; unde ſi Reus ſe defenderet, crimen læſæ Majeſtatis committeret. Ergo &c. Vide etiam Tolet. *lib. 5. cap. 6. num. 7.* & Navar. *in Manual. cap.15. num.8.*

TITU-

Digitized by Google

TITULUS CLXXXII.

De Religionibus aliquibus particularibus.

Vide tit. de Prælat. Regul. Inter. 8 tit. Val. Conf. Inter. 16. 17. 18. 19.

1745 INter. 1. Poſſunte Regulares, præſertim ex ordine Mendicantium, abſolvere virtute ſuorum Privilegiorum à caſibus Epiſcopo reſervatis?

Reſp. Non poſſunt, & ſententia affirmativa jam reprobata fuit ab eodem Alex. VIII. die 24. Septembris 1665. & eſt propoſitio 12 reprobata: habetur etiam in Conſtit. Clem. Papæ X quæ incipit *Superna*. Ideò Regulare, ſicut alii, debent eſſe approbati ab Ordinario ſpecialiter pro reſervatis.

1746 Inter. 2. In illis Religionibus, in quibus lapſus carnis voluntarius opere conſumatus reſervatur, intelligiturne reſervata etiam ſimplex pollutio, ideſt, ſine complice commiſſa?

Reſp. Licèt pollutio ſimplex, ſeu mollities voluntaria ſit graviſſimum peccatum contra naturam, & generationis ordinem, cum prodigatur ſemen à natura inſtitutum ad prolem ſuſcipiendam, ut docent Tolet. *lib. 5 cap. 13. numer.* 6. Bonac. *de matrim. quæſt. 4. punct.* 10. *numer.* 3. cæterique Doctores; tamen quidam probabiliter dicunt, nomine lapſus carnis opere conſummati intelligi debere lapſus carnis in ſuo genere completos, ideſt cum tertia perſona, vel cum animali intra, vel extra vas naturale, ſeu innaturale, & non ſimplicem pollutionem cum tertia perſona minimè conſummatam. Ita præter alios docet Cutillus *in addit. ad pract.* 3. Jacobi Mancini *in append. dub* 8. Verùm contrariam ſententiam puto probabiliorem, nempè per lapſum carnis voluntarium opere conſumatum intelligendam eſſe etiam quamcumque voluntariam pollutionem à ſe ipſo factam ſine conſilio ſocii, quia reverà eſt lapſus carnis in ſua ſpecie opere conſummatus, licèt aliàs in ordine ad alium actum, ſcilicet copulam, conſummatus non ſit. Ita tradunt Suarez *tom. 4 de Relig. tract. 8 lib. 2. cap. 18. num. 12.* Lezana *tom. 1. part. 1. cap. 5. num.* 10. Coriolan. & Graffius, quos dat, & ſequitur Bord. *tom. 2. reſ. 48. num.* 19. Favet etiam Diana *par. 3. tract. 2. reſ.* 118.

1747 Inter. 3. Inciditne in excommunicationem, qui percutit Religioſum profeſſum, vel novitium titulo correctionis, ſi in Religione adeſt ſtatutum, ne Superiores cauſa correctionis percutiant Religioſos?

Reſp. Ad hunc caſum optimè reſpondet Diana *part. 9. tra. 4 reſ. 41.* & dicit, quòd non incurrat, quia per hujuſmodi ſtatutum, ſive prohibitionem, non poteſt auferri privilegium juris, quod eſt, poſſe Superiorem corrigere diſcipulos, vel ſubditos. Sequitur ergo non incurrere excommunicationem Prælatum, Magiſtrum, vel Submagiſtrum cauſa correctionis leviter percutientes ſuos juvenes profeſſos, vel novitios, quia licèt faciant contra conſuetudinem, vel Conſtitutionem ſuæ Religionis, tamen non agunt contra jus commune. Vide Avilam *de cenſ. part. 2. cap. 5. diſp.* 13. Sylv. *verb. excom.* 6. *num.* 6. & iterùm Dian. *loc. cit. reſ.* 21.

1748 Inter. 1. Quando datur abſolutio generalis, & facultas eligendi confeſſarium illius Conventus, prò obtinenda abſolutione etiam à reſervatis; eſtne opus, ut apud nos eligatur unus ex Confeſſariis à Priore deſignatis, vel ſufficit, ut eligatur quivis alius Confeſſarius habens licentiam audiendi confeſſiones à P. Vicario Generali, vel Provinciali?

Reſp. Noſter P. Euſtachius *quodlib* 12. *dub.* 4. *num.* 1219. tenet, quòd debeat eſſe unus ex Confeſſariis à Priore deſignatis, aliàs non poſſit vigore præfatæ abſolutionis generalis à peccatis reſervatis abſolvere. Mihi verò magis placet oppoſitum; nam abſolutio à caſibus reſervatis inſertis in Decret. Clem. VIII. non ſolùm competit Prioribus, ſed & Provincialibus, & multò magis P. Vicario Generali, ut ſupremo Prælato hujus noſtræ Congregationis. Adeſt præterea quædam Capituli generalis declaratio de ann. 1632. ubi habetur: *In abſolutione generali, in qua datur auctoritas eligendi Confeſſarium illius familiæ, fuit declaratum, quòd intelligatur de Confeſſariis à Vicario Generali, vel Provinciali approbatis.* Sequitur ergo, quòd ſi tunc datur facultas eligendi confeſſarium illius familiæ, habentem auctoritatem, quilibet poſſit confiteri, & abſolvi etiam à reſervatis per confeſſarios approbatos tam à Vicario Generali, quàm Provinciali, cum hi omnes procul dubio habeant auctoritatem in habitu, quæ vigore abſolutionis generalis eis prorogatur quoad uſum, & exercitium, præſertim attenta præfata capituli generalis declaratione, quæ quidem ſatis apertè loquitur. Rationes, quas pro ſua tuenda opinione adducit P. Euſtachius, ſunt tres: prima, quia nō ſunt deſignati à Priore: ſecunda, quia ſi intelligeretur de omnibus confeſſariis, etiam non deſignatis, ſuperfluè pone-

retur ly *habentem auctoritatem*, cum ſatis ſit dicere: *Do vobis auctoritatem meam, ut unuſquiſque veſtrum poſſit ſibi eligere Confeſſarium hujus familiæ:* ſed adjungitur, habentem auctoritatem,ergo, &c. Tertia,quia declaratio dicti Capituli generalis ſolùm fuit facta ad includendum etiam Confeſſarios approbatos à Provincialibus. Hæ ſunt potiores rationes, quas pro ſe habet P. Euſtachius; ſed ejus bona venia, reſpondetur ad primam,quòd deſignatio, ſeu conſenſus Prioris ex congruentia, non ex neceſſitate requiritur, ut alibi ſæpè dixi; ultrà quod in caſu præſenti ſupponitur licentia Superioris Prælati, qui dat omnibus confeſſariis ritè approbatis facultatem abſolvendi à reſervatis in Religione; aliàs non eſſet privilegium in favorem animæ ſubditorũ conceſſum. Quòd autem Generalis Vicarius, & Provincialis poſſint hanc ſuam auctoritatem ſubdelegare, in dubium revocare non licet; nam deducitur *ex cap. inter cætera de Officio Ordinarii*, & ex aliis juribus notis; ergo ſupponitur illam ſubdelegare in dicto caſu, aliàs eſſent deterioris conditionis, quam Priores, præſertim quia præſente Vicario Generali, vel Provinciali, non Prior, ſed hi beneficium abſolutionis generalis ſubditis impertiunt,&dicunt *Do vobis auctoritatem meam, &c.* Reſpondetur ad ſecundam, nequaquam poni ſuperfluè ly *habentem auctoritatem*, ſed pro majori cautela,quæ non nocet,ſed juvat, juxta commune axioma, teſte Lezana *tomo 4. conſ.47.num.62.* ſecus ſequeretur, quòd etiam Conſtitutiones Religionis *part.1.cap.3.num.2.* ſuperfluè dicant, ut nullus Sacerdos abſq; licentia Vicarii Generalis,& Prioris confeſſiones alicujus, *etiam Sacerdotis noſtri, audire poſſit &c.* dum ſatis erat dicere, *Confeſſiones alicujus audire poſſit*. Ad quid igitur ponunt illam particulam, *etiam Sacerdotis noſtri?* Numquid noſtri Sacerdotes habent privilegium aliquod, ut poſſint confiteri cum non approbatis?Ergo dicendum eſt,quòd illa particula ponitur pro majori cautela.Inſuper non obſtare facit id quod docet Sylveſter *verb. Confeſſor. 1. ſub num.5.* ubi dicit, quòd quilibet Sacerdos, ex quo eſt Sacerdos habens Claves, habet poteſtatem ligandi, & abſolvendi, & juriſdictionem in habitu, licèt exercitium non habeat ex defectu ſubditorum, donec jure ordinario per electionem, vel aliàs de licentia concedatur; quod etiam latè probat Navar. *in Man. cap.27. ſub num.259.* qui alios concordantes refert. Poſita igitur hac doctrina,quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, eſt confeſſarius in habitu,ideò ne Religioſi decipiantur,putantes in abſolutione generali concedi juriſdictionem, & exercitium omnibus Sacerdotibus, quamquam non approbatis, idcircò ponitur illa particula, *habentem auctoritatem*, & ſic non ponitur ſuperfluè. Reſpondetur ad tertiam, præfatam Capituli generalis declarationem non eſſe ſolùm factam ad includendum Confeſſarios approbatos à Provincialibus,ut vult ipſe Pater Euſtachius,ſed in favorem ſubditorum, & Confeſſariorum, qui non ſunt à Priore deſignati,ut poſſit tempore,quo datur abſolutio generalis, abſolvere etiam à reſervatis Religioſos accedentes ad illos. Nam ſi ſolùm illa declaratio facta fuiſſet ad includendum confeſſarios à Provincialibus approbatos,ut putat Pater Euſtachius, neceſſarium non erat in ea ponere, quòd intelligatur de Confeſſariis à Vicario Generali, vel Provinciali approbatis; ſed ſatis fuiſſet dicere, à Provinciali, nam de Vicario Generali jam ſupponebatur, & nulli dubium erat: ergo ne cenſeatur ſuperflua,non debet intelligi juxta montem P. Euſtachii. Nollem quidem me hominem vulgarem à ſua eruditione longè alienum arbitratu fieri, cum non ſit diſcipulus ſupra Magiſtrum; tamen pro reverentia, qua ſum in eum, qui mihi imperavit, ut meam proferrem ſententiam (dummodò abſcondatur Sapientibus, quæ revelatur parvulis) ideò quoad præfata, prout ſentio, breviter expoſui, ſed ſub cenſura Doctiorum.

1749 Inter. 5. Priores hujus noſtræ Congregationis poſſuntne ſibi eligere Confeſſarium extraneum,qui non ſit ab Ordinario approbatus, & valentne hanc licentiam ſuis ſubditis præbere?

Reſp. In *tit.175. de Prælatis Regularibus, ad Inter.15. & 16. ſatis dixi*, Prælatis Regularibus competere hanc facultatem, modo tamen per Regulam,vel ſtatuta Religionis hoc illis non ſit prohibitum, ut docet Lezana *tom. 1. part. 1.cap. 18. numer. 81.*& alii ab ipſo relati, & colligitur *ex cap. Ne pro dilatione ultimo de pœnit. & remiſ.* Dico igitur in caſu noſtro, non poſſe hujus noſtræ Congregationis Priores ſibi eligere Confeſſarium extraneum, & multò minùs hanc ſuis ſubditis licentiam concedere; nam noſtræ Conſtitutiones *part 1. cap. 3. num. 6.* ſic expreſſe loquuntur: *Inhibemus autem,ne aliquis Frater alicui extraneo Sacerdoti, ſive ſit Religioſus, ſive Sæcularis, confiteatur, ſi copiam Sacerdotis noſtræ Congregationis habere potuerit, ſub pœna gravioris culpæ. Quòd ſi in itinere, vel extra Conventum ob aliquam cauſam ad tempus degentes talem copiam habere non poſſint, cuivis Sacerdoti ſimplici Congregationis confiteri poſſint, & hoc etiam* deſi-

Digitized by Google

deficiente, cuivis alteri Confeſſario, tam Regulari, quàm Sæculari. Igitur cum verba Conſtitutionum generaliter ſint prolata, generaliter itidem intelligenda ſunt tam pro ſubditis, quàm pro Prælatis. Verba etenim indefinitè prolata æquivalent univerſali, ut habetur *ex c. Idolatria* 28. *qu*. 1. *& cap. ſi non licet* 23. *quæſt*. 1. & quod indefinitè dicitur, generaliter eſt intelligendum, *cap. Deus* 31. *quæſt*. 1. & tandem ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. Præſes Provinciæ* 3. *ff. de offic. Præſid. l. quos prohibet*. 7. *ff. de poſtulationibus, l*. 1. *§. convenire in fine ff. de Judic*. Privilegium autem jure communi conceſſum in dicto *capit. Ne pro dilatione cit*. dat dumtaxat facultatem eligendi Confeſſarium. Quod privilegium videtur intelligendum juxta leges municipales Ordinis, & non aliter; nam etiam Prælati tenentur ſervare Conſtitutiones ſui Ordinis, niſi excipiantur; eò maximè, cùm hic agatur de materia Sacramentorum. Ideò notent hæc Prælati Regulares, & conſulant jura particularia ſuæ Religionis; nam hìc, quod tutius eſt pro noſtris dumtaxat reſpondendum duxi. Vide Lezanam *loco cit. n*. 11.

1750 Inter. 6. Conſtitutiones Fratrum Diſcalceator. S. Auguſtini loco proximè citato dicunt, quod quando Religioſi non habent copiam, ideſt opportunitatem confitendi cum Sacerdote ejuſdem Ordinis, ut in itinere, vel extra Conventum, poſſint confiteri alteri *Confeſſario*: quomodo igitur poterunt ſibi eligere Sacerdotem ab Epiſcopo non approbatum, cum non ſit Confeſſarius?

Reſp. Nomine Confeſſarii rectè intelligi etiam poteſt quivis ſimplex Sacerdos ab Ordinario non approbatus; nam ex quo eſt Sacerdos habens claves, habet poteſtatem ligandi, & ſolvendi, & juriſdictionem in habitu, & eſt Confeſſarius, ut dixi ſuprà ad *Inter*. 4. *hujus tituli*, cum Sylveſtro, & Navarro; & deducitur ex Conc. Trident. *ſeſſ*. 23. *de reform. cap*. 15. ac etiam ex illis verbis, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, &c*. exercitium verò Juriſdictionis in caſu noſtro accipit à jure antiquo, & à Tridentino non limitato reſpectu omnium Regularium. Undè dum ſimplex Sacerdos à noſtris eligitur in Confeſſarium, dum ſunt extra Conventum de licentia Superioris, aut in itinere, ille ſimplex Sacerdos ſic electus, habet exercitium juriſdictionis, & eſt Confeſſarius, & validè abſolvere valet illum, cui à Jure, vel privilegio conceſſa eſt facultas eligendi Confeſſarium; nam dicitur habere juriſdictionem ex conceſſione juris. Vide Toletum *lib*. 3. *cap*. 13. *num*. 2. & 3. Bonac. *de Sac. diſp*. 5. *q*. 7. *pun*. 4. *§*. 1. *num*. 6. & alios apud ipſos. Nec Conſtitutiones Religionis dicunt, alteri Confeſſario approbato, ſed ſolùm, alteri Confeſſario; & rectè quidem, quia omnes Sacerdotes reſpectu Regularium ſunt confeſſarii: quare Bordonus *tom*. 2. *var. Reſol. part*. 1. *reſ*. 34. *num*. 2. ad intentum ſic inquit: *Quando conceſſio continet hæc verba, eligere poſſis Sacerdotem Confeſſarium, adhuc eligere potes. ſimplicem Sacerdotem, quia eligere Sacerdotem in Confeſſarium, non eſt eligere eum, qui jam erat Confeſſarius, ſed electum de non Confeſſario evadere Confeſſarium*. Ideò omnes DD. qui poſt Tridentinum docent, poſſe Regulares confiteri Sacerdotibus non approbatis, ſæpè untuntur hoc termino, *Confeſſarii*; ergo ſecus dicere, cum ſit quæſtio de nomine, & diſputatio de vocabulis, relinquenda eſt pertinacibus, ut habet Gloſ. ſuper Rubrica Inſortiatis, quam refert Marcus Paulus Leo *in prax. ad litt M. Pœnitentiarii pag*. 113. *verſ. & omnes*. Et benè quidem: Nam de verbis non eſt dialecticandum, ut docet Mantica, & Antonius Monac. quos refert, & ſequitur Lezana *tom*. 4. *conſ*. 31. *numer*. 32. Tandem ſi conſtitutiones intelligerent Confeſſarium ab Ordinario approbatum, certò clariùs, & apertiùs locutæ fuiſſent: at quia lex non explicat, neque nos explicare debemus. Vide Dianam *part*. 9. *tract*. 8. *reſol*. 55. *& part*. 11. *tract*. 5. *reſ* 30.

1751 Inter. 7 Conſtitutiones Fratrum Eremitarum Diſcalceatorum Ordinis S. Auguſtini *par*. 1. *cap*. 7. *nu*. 4. præcipiunt, quòd nullus Fratrum non ſolùm pecunias apud ſe retineat, ſed nec etiam quovis prætextu eas tangere præſumat ſub pœna graviori, & excommunicationis latæ ſententiæ: Ideò quæritur, an ſaltem liceat illas tangere mediatè in caſibus occurrentibus abſque ulla pœna?

Reſp. Communis noſtrorum Religioſorum ſententia tenet, Conſtitutiones loqui de tactu phyſico, & immediato, non autem de tactu mediato, & ita declaravit Capitulum Generale anno 1677. cui vigore noſtrarum conſtitutionum *par*. 3. *cap*. 2. *nu*. 13. competit, juxta Juris formam, Conſtitutiones, Ordinationes, Declarationes, Inchoationes, condere, annullare, alterare, diſpenſare, declarare, & facere. Et quidem experientia, quæ eſt rerum magiſtra, abſolutè docet, his præſertim temporibus, eſſe moraliter impoſſibilem, hanc Conſtitutionum prohibitionem poſſe obſervari, tam in itinere, quàm extra, ſtante neceſſitate urgente, quæ ſæpè ſæpiùs compellit Religioſos ad tangendas pecunias. Jure merito igitur Superiores unà cum Capitulo Generali,

Digitized by Google

declarantur, non eſſe tranſgreſſores Conſtitutionum illos Religioſos, qui de ſuorum Superiorum licentia ſecum ferunt pecunias, ac illas mediatè tangunt. Nam ſi ad expendendas pecunias in caſibus, qui ſæpè occurunt, deberent Religioſi uti opera Sæcularium, multoties defraudati remanerent, & fraudolenter decepti eſſent ab illis, qui abutuntur modeſtia, ac Religioſorum ſimplicitate, ut experientia ipſa teſtatur. Quòd autem pecunia non ſit tangenda immediatè, non poteſt ridiculum, ut quidam dicunt. Nam ſi ſtante neceſſitate, quæ lege caret, non poteſt præceptum ſervari in totum, ſervatur ſaltem in parte, eo meliori modo, quo poſſumus, ob reverentiam Conſtitutionum; nec abrogatur hæc lex municipalis hujus noſtrę Congregationis tangendo pecunias mediante aliquo intermedio, veluti non abrogaur lex communis prohibens Laicis tactum Sacrorum Calicum, aut Vaſorum per hoc, quòd dicatur illos non peccare, ſi ea ſacra vaſa tangant mediante aliquo linteo mundo. Ultra quod noſtræ Conſtitutiones imponunt pœnam excommunicationis contra prçſumentes tangere pecunias; at prçſumere non dicitur, qui neceſſitate compulſus, probabiliter, & prudenter credit, ſe benefacere ad majora mala vitanda, ut docet Em. *Sà verb. Interpretatio n.* 8. Ergo dicendum eſt, rectè potuiſſe Capitulum Generale declararè, aut interpretari illam conſtitutionem prohibitionem, intelligendam eſſe de tactu phyſico, & immediato pecuniarum, non autem de tactu mediato, cum aliàs compertum ſit nō poſſe obſervari in totum, & lex, quæ de facto ſervari non poteſt, minimè obligat, *l.* 1. *§. Dies ff. quando appellandum ſit, & cap. erit autem lex. diſt.* 4. Imò quando grauis adeſt neceſſitas retinendi, aut tangendi pecunias, illas quivis retinere, ac tangere licitè poterit, quia neceſſitas facit licitum id, quod de Jure non eſt licitum, *cap. quod non eſt* 4. *de Regul. Juris, & cap. licet de feriis*. Si quidem neceſſitas non ſubjacet legi, *l. Tutor, qui repertorium* 8. *ff. de adminiſt. Tutorum, cap. quartò in fine de conſec. capit. Exiit* 3. *de verb. Signif.* Et ideò ipſa neceſſitas eſt legitima cauſa recedendi à generali diſpoſitione, ut habetur *ex cap. ſi quis propter* 3. *de furtis, l. ut gradatim* 11. *§. quoties, ff. de muner. & honor.* Bartolus *in l.* 1. *§. nunciato num.* 29. *ff. de novi oper. nunc. & l* 1. *num.* 5. *Cod de oper. libtr.* Et hoc maximè verum eſt in caſu noſtro, cum talis neceſſitas examinata, & approbata ſit, tum à Superioribus, tum etiam à communi uſu Religionis, nec ullus, quamvis rectiſſimæ, ac timoratæ conſcientiæ, nllū ſcrupulum facit circa hoc, dum putat certò his temporalibus aliter fieri non eſſe poſſibile. Quæ quidem de novo emergunt, novo indigent auxilio; quod ſanè rectè præſtatur tam à Superioribus ipſis, quàm ab ipſamet conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Quare ex hucuſque dictis concludendum eſſe puto, non peccare mortaliter Religioſos tangentes pecunias modo dicto; neque ullam pœnam, aut excommunicationem incurrere, quia excommunicatio major non ligat eum, qui mortaliter non peccat, *cap. Nullus, & cap. Nemo* 11. *qu.* 3 & docet Navar. *in Manual. c.* 17. *num.* 15. & eſt communis ſententia. Nam excommunicatio nunquam fertur, niſi pro peccato mortali, ut habet Gloſs. *in cap. ex parte de verb. ſignif.* Quòd autem Religioſi in caſu noſtro non peccent, patet quidem ex dictis, & ex pluribus, quæ magno cum fundamento dici poſſunt, & præſertim quia ipſi non præſumunt tangere pecunias, quando illas urgente neceſſitate tangunt, & ſic adeſt malitia, & dolus neceſſarius ad incurrendas pœnas contra præſumentes impoſitas. Tandem patet eſſe valdè difficile obſervare Conſtitutiones in caſu noſtro, prout jacent; conſequenter reputatur in Jure impoſſibile, ut docet *Sà verb. lex ſub n.* 1. & alii cōmuniter; & benè quidem: Nam magna difficultas in moralibus humanis reputatur in jure impoſſibile, & æquiparatur impoſſibilitatis, *l. Nepos Procul, ff. de verb. ſignific. l. ſi ſervus depoſitus* 22 *de noxal. l. divortio* 37. *ff. de negot. geſt.* Bald. *lib.* 1. *conſ.* 10. Et valdè difficilium, & impoſſibilium idem eſſe judicium probatur *ex l. idem Julianus* 41. *§. conſtat, ff. de legat.* 1. Ita ſalvo meliori judicio reſpondendum duxi in hac tam gravi difficultate, de qua ſæpè interrogatus fui. Sed vide Euſtachium à S. Ubaldo *Quodlib.* 11. *dub.* 12. *à num.* 1130. *uſque ad* 1134. *incluſivè*, ubi de pecuniarum tactu egregiè loquitur, & an in hoc detur parvitas materiæ, & in quo caſu excuſet.

1572 Inter. 8. Religioſi Carthuſiani poſſuntne umquam licitè, & abſque peccato veſci carnibus?

Reſp. Quidam dicunt, eos non peccare mortaliter edendo carnes ſecluſo contemptu & ſcandalo, quia non ex voto tenentur abſtinere, ſed ex conſuetudine. Alii tamen probabiliùs negant, quia conſuetudo eſt altera lex, ultra quod habent præceptum, quo caſu intelligitur imponenda pœna carceris, quæ non imponitur, niſi pro mortali, ut habetur ex *Can. Carnem de conſec. diſt.* 5. Vide Sylveſtru *verb. Religio* 7. *num.* 14. Dico igitur, etiam ceſſante ſcandalo, & contemptu, non poſſe Carthuſianos veſci carnibus abſque peccato mor-

Digitized by Google

mortali. Quando verò ſunt infirmi, & adeſt periculum vitæ, niſi veſcantur carnibus, cum licentia Medici, multi dicunt, eis licere, & ſine peccato poſſe carnes comedere, quia jus naturale conſervandi vitam, anteponendum eſt omni legi poſitivæ; ideò cenſentur in extrema neceſſitate poſiti. Neceſſitas autem extrema eſt legitima cauſa recedendi à generali diſpoſitione, ut habetur *ex cap. ſi quis propter. 3. de furtis leg. gradatim* 11. *§. quoties, ff. de munerib. & honor.* Bartolus *in l. 1. §. nunciato num. 29. ff. de novi operis nunc. & in l. 1. n. 5. Cod. de oper. liber.* Neceſſitas namque facit licitum id, quod de jure non eſt licitum, *cap. quod non eſt 4 de reg. Iur. & c licet 3. de feriis*. Itaque dicendum eſt, quòd ſi velint, quamvis non teneantur, licitè, & abſque ullo peccato (quando judicio Medici adeſt gravis infirmitas, aut nihil habent ad manducandum præter carnes) ſecluſo ſcandalo, & contemptu, illas comedere poſſint. Ita tradunt Sylveſter *verb. Juramentum 4 ſub num.* 10. Emmanuel Sà *verb. Religio num.* 58. Bonacina *de legib. diſp. 2. qu. 8. punct. 2. num. 16 & 17.* Diana *par. 3. tract. 2. reſ 39 & par. 5 tract. 4. reſ. 32. verſ ſed hic oritur, & ibidem tract. 3. reſol.* 136. Joan. Alloza *in Summ. verb. Religioſi ſect 3 nu.* 20. & alii plures apud Dianam locis citat. qui tamen adducit alios abſolutè dicentes, Carthuſianos etiam in periculo mortis teneri omninò abſtinere ab eſu carnium, quia ſpectat ad magnum, & publicum illius Religionis ſpirituale bonum, ut tanto rigore illa obſervantia vigeat, & lex humana ad commune bonum poſſit obligare etiam cum diſcrimine vitæ teſtantur; & ita credo obſervari, ut olim quidam amicus Chartuſianus mihi teſtatus fuit. Cçterùm ſi Medicus, aut alius, qui Carthuſiano infirmo, & inſcio præberet cibos ex carnibus, nullus ex eis peccaret, ut docent DD communiter. Vide Dianam *in Summ. verb. Carthuſiani ſub nu. 1.* & Jo. Bapt. Gonet *tom. 3. tr. 6 Theol diſp. 5. art. 4. §. 2. num.* 68.

Quær. 1. Quid requiratur pro recipiendis licitè Novitiis, præſertim in hac noſtra Excalceatorum Congregatione Ordinis Eremit. S Auguſtini?

Reſp. Quantum attinet ad informationes de Novitiis ad habitum recipiendis, dicimus eſſe faciendas, examinandas, & probandas à Capitulo Conventus per ſecreta ſuffragia. Ita enim habetur ex noſtris Conſtitutionibus *par 2. cap. 1. num. 8. & 13.* & hoc juxtà Bullam Sixti V. & decreta Clem. VIII. quæ quidem volunt, ut hujuſmodi informationes faciendæ, videndæ, examinandæ, approbandæ ſint per eos, ad quos de jure ſpectat eoſdem Novitios ad Religionem recipere. Rodriquez *tom. 3. qq. Regul. quæſt. artic. 1. & 2.* Miranda *in Manual Prælat. tom. 1. quæſtione. 21. in ſex articulos diviſa*, & præcipuè *art. 4.* Lezana *tom. 1. par. 2. cap. 24. ſub num. 13.* & alii plures, quos congerit Peyrinus *tom. 2. de Prælato quæſt. 3. cap 1. §. 1. num. 25.*

Sed dicimus etiam, haud eſſe neceſſarium de jure communi, aut ex vi noſtrarum Conſtitutionum, quòd bis fiat approbatio per ſecreta ſuffragia, ſcilicet, ut priùs approbentur informationes, deindè perſona, quæ ad Religionem petit admitti. Non de jure communi, quia id nullo jure cavetur, ut legentibus Bullam Sixti V. ac decreta Clem. VIII. clarè patebit. Neque de jure particulari noſtræ Congregationis, cùm Conſtitutiones in locis citatis ſolùm dicant, quòd informationes dumtaxat per ſecreta ſuffragia approbentur, quod quidem eſt juri conformius; nam qui vult unum propter aliud, unum ſolum velle videtur; ideò cum approbantur informationes pro recipienda perſona, & ipſa perſona utique approbata cenſetur, quia qui vult unum, videtur velle omne id, quod neceſſariò ſequitur ex illo, *juxta legem 2. ff. de Juriſdict. omn. Judic. & cap. Præterea de offic. de leg.* Item qui vult antecedens, vult & conſequens neceſſarium, *leg. Si à reo 70. §. fin. ff. de fidejuſſoribus* D. Thom *in 4 diſt 4. qu. 2. art. 3. & in Supplem. qu. 98. art. 1.* & è contra qui vult conſequens, vult & antecedens neceſſarium, *leg. Quamvis*, & ibi Bald. *C de fideicon.* Rota apud Farin. *par. 1. tract. 1. deciſ.* 110. *num. 5.* Nicolius *in ſuis floſculis verb. Regulæ num.* 87. *& ſeq. fol.* 314.

Deducitur ergo non eſſe faciendam approbationem per ſecreta ſuffragia, niſi unica vice, quia quotieſcumque approbantur ſcripturæ, ſeu informationes in ordine ad recipiendam perſonam, ſimul & ſemel remanet approbata eadem perſona quoad qualitates requiſitas juxta Apoſtolica Conſtitutiones, & noſtram municipalem legem. Nec obſtant verba illa Conſtitutionum loco ſupracit. ubi ſic inquiunt: *Poſteà perſonæ quoad qualitates à Congregatione requiſitas approbatione recipiantur*, cum hujuſmodi verba intelligi debeant, ut eodem Capitulo, quo probantur informationes, recipiatur perſona, ſi habeat qualitates à Congregatione requiſitas; & non quod iterum per ſecreta Suffragia approbetur perſona. Si enim Conſtitutiones voluiſſent, ut iterùm per ſecreta Suffragia approbaretur perſona, utique id expreſſiſſent, cum veriſſimum ſit illud juris axioma, lex ſi

vo-

Digitized by Google

voluiſſet,expreſſiſſet. Undè quia in caſu noſtro verba conjuncta non ſunt, ideò ſufficit alterum eſſe factum, nempè approbationem informationum; ſi quidem verba ſunt formaliter intelligenda, *l.in delictis* 4.§.*Si Extraneus ff.de nox.act.*Bonac.*tom.2.diſp.*10.*q.*2. *punct.*8.§. *Incidens nu.*3 Imò mens legis magis eſt attendenda, quàm verba ejus, *colligitur ex cap.Marcion.*1.*qu.*1.*& cap.fin.de reg.jur.in* 6.nam mens, & ratio ſunt anima legis. Nec debemus putare, ut inquit D.Hieronymus *in dict.c.Marcion.*Euangelium eſſe in verbis Scripturarum, ſed in ſenſu. At mens, & ratio noſtrarum Conſtitutionum in caſu noſtro eſt,ne admittantur ad Religionem inhabiles, aut detenti aliquo impedimento, juxta diſpoſitionem Pontificum, earumque noſtrarum Conſtitutionum præſcriptum; & ſic meritò approbantur informationes in ordine ad perſonã, quæ debet admitti cum qualitatibus à jure requiſitis. Ergo cum hæc approbatio præcedat, ejus menti omninò ſatisfieri apparet. Undè non ſunt facienda per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora; & ità practicatum ſæpiùs fuiſſe à viris doctis, ac timoratæ conſcientiæ,patet ex libro Propoſitionum Conuentus Nouitiatus Romani. Et hanc eſſe intentionem noſtrarum conſtitutionum, rectè opinati ſunt præfati patres docti, qui probabilibus rationibus moti, unam ſufficere approbationem voluerunt, cum quibus nos pariter ſentimus, contra nonnullos,qui aliquibus rationibus nixi, oppoſitum conati ſunt probare, ſed minùs probabiliter quidem, quia circa conſtitutionum intellectum, dicimus, quòd unius diſpoſitionis unus eſt intellectus, & non plures; nam intellectus ſumatur à ratione,non autem à cortice verborum *l.ſcire legis ff.de legib.*Imò Bartol.*in l.Ambiguo ff. de rebus dubiis*, vult, quòd ille intellectus ſit magis tenendus, qui probatur per meliores rationes, & leges. Undè cùm magis propriè colligatur non eſſe faciendam bis approbationem per ſecreta ſuffragia, ideò hoc magis tenendum eſt. Fauet lex *Nepos Proculo de verb.ſignif.* Siquidem verba rebus, non res verbis deſerviunt, ut ait Gloſ.*in dicto c.Marcion.* Ideò quæ longam interpretationem habuerunt, minimè ſunt mutanda,*l.minimè,& leg ſi de interpretatione ff.de legib.* Conſequenter unico capitulo, & una approbatione poſſe ſufficienter in utroque puncto ſuffragium ferri, & noſtræ municipali legi competenter ſatisfieri, putamus.

Quare concludendum eſt, ſi diligentia adhibita nil appareat, quod impediat receptionem nouitiorum, neque ex parte diſpoſitionum Summorum Pontificum, neque ex parte noſtrarum Conſtitutionum, atque delato eius juramẽto coram Patribus Capitularibus de, & ſuper dictis impedimentis, & nil,ut innuimus, appareat, & obſtet, illos quippè habiles habendos eſſe, atque unica approbatione,ut diximus, à toto Capitulo approbandos. Qui autem dicatur in hoc caſu diligens inquiſitio de vita, & moribus perſeverantis, quæ fieri debet, antequam recipiatur, videtur illa ſufficiens,quę ad humanam fidem faciendam ſatis eſſe poteſt,qualis eſt duorũ, vel trium teſtium, qui abſque ſuſpicione ſint,& juridicè,& cum juramento interrogentur ab aliquo fideli Miniſtro, ſcilicet Notario, ſive à Religioſis ad hoc deputatis juxtà formam Syxtine. Vide Paſſerin.*trm.2.de ſtat.qu.*187.*n.* 47.*& ſeq.*& tunc certè ſatis probat fides, & etiam ſufficit probatio, partim affirmativa, partim negativa, ſcilicet,quòd ſi contrarium eſſet, facilè id teſtes ſcirent; nam probant teſtes, quando aſſerunt ſe neſcire in tali perſona eſſe aliquod ex impedimentis, quæ continentur in Bulla Sixti V. & decretis Clem. VIII.& in noſtris Conſtitutionibus,modò tamen ſimul profiteantur ſe talem perſonam cognoſcere. Ita docent Suarez *to.*3. *de Relig. lib* 5.*c.*10. *ſub nu.*14.& Lezana *to.*3.*verb.Novitii ſub nu.*21.

Cæterùm prudenter incedere debemus in hoc negotio, quia licèt omiſſis informationibus profeſſio de jure communi non redderetur irrita, tamen Prælatus unà cum Capitulo Conventus, illam dantes, in pœnas à Syxto V.impoſitas incurrerent. Lezana *tom.* 1. *par.*1.*cap.*24.*num.*15.*& tom.*3. *verb. Novitii ſub num* 21.*& alii ſupracit.*At ſi ſic receptus à parte rei careat defectibus, & impedimentis, illum recipientes ſine prævia informatione, non incurrerent dictas pœnas, prout probabiliter ſentiunt Portellus *in dub.Regular.Verb. Novitii informationes num.*6. & ante eum Rodriquez *tom.*3. *qu.*54. *art.*4. Dianam *par.*3. *tr.* 2.*reſ.*83. qui ibidem *reſ.*82. dicit, quòd nec mortaliter peccarent. Vecch.*de Novitiis diſp.* 7.*dub.*5.*n.*3.Peyrinus *tom.*2. *de Prælato q.*3 *cap.* 1.*ſub nu.*25.Lezana locis proximè citatis, & alii. Vide iterùm Dianam *part.*9. *tr.*8.*reſ.*54. Sed ego puto quidem eos in foro conſcientię non incurrere dictas pœnas, ſed mortaliter peccare, quia ſe exponunt periculo contraveniendi in re gravi mandato Summi Pontificis, ac per conſequens mortaliter peccarent.

Tandem, licèt ſuprà affirmavimus de jure communi profeſſionem non fore irritam, attamen ex vi noſtrarum Conſtitutionum,loco ſu pra-

upracit.num 8 eſset invalida, dummodò ei intimatum fuerit eiiciendum fore, quoties de aliquo impedimento latente, & minimè ab eo patefacto conſtiterit, cum deſit conſenſus ex parte Religionis, quæ non intendit aliquem cum impedimento ad Religionem admittere &c. An verò peccent mortaliter Superiores Regulares nolentes admittere aliquem idoneum abſque cauſa in Religione ad annum Novitiatus peragendum, aut illum expellere volentes à Religione, vel denegare votum, ſeu ſuffragium ad profeſſionem emittendam? Videre licet *ad Interrogat.*4. *&* 5. *tit.* 151. *de Novitiis, & ad Interrogat.* 21. *titul.* 175. *de Prælatis Regularibus*, ad quas Lectorem remitto. Vide ſupra *titul.* 10. *ad quæſ.*1.

*Quær.*2. In hac noſtra Congregatione Diſcalceatorum Ordinis S. Auguſtini, an facultas Vicarii à Priore deputati, eo ipſo expiret, quando Prior ad Conventum redit, aut competat ei etiam per tres dies, in quibus Prior actibus Communitatis non interſit, ita ut poſſit idem Vicarius præcedere Superiorem, & loco Prioris Conventum gubernare, ac ſi Prior eſset abſens à Conventu?

Reſp. Affirmabant quidem nonnulli; ſed oppoſitum eſt omninò tenendum, & practicandum, ut ex infra dicendis conſtabit. Sciendum eſt ergo primò, quòd Prior nequit ſuam juriſdictionem alteri delegare, nec Vicarium conſtituere, niſi quando ita, facturus eſt extrà Civitatem: ita habetur ex noſtris Conſtitutionibus *par.*2.*cap.*7.*nu.*4. & ex nullo capite noſtrarum Conſtitutionum colligitur competere Vicario tres dies, poſtquam Prior ad Conventum redierit, ita ut poſſit in illis diebus munere Vicarii uti. Ergo dum lex non explicat, neque nos explicare debemus, *juxta legem Præſes Provinciæ* 3. *ff de Offic. Præſidis*, cum ſimilibus. Imò quia ſubrogatio eſt odioſa, & aliquo modo exorbitat à jure, ut docet Baldus *in l. cum antiquitas, circa medium C. de uſufruct.* Bertacchinus *in Repert. verb. Subrogatio*, & alii; ideò facultas Vicarii, quæ ei à Priore ſubrogatur, cum ſit odioſa, extendi non debet ad tres dies, ut quidam putabant, ac pro certò tenebant.

Verùm ſi prior in illis tribus diebus velit gaudere privilegio hoſpitibus conceſso *in par.* 1 *noſtr. Conſtit. cap* 15. *num.*7. ubi conceditur, quòd hoſpites poſſint per tres dies ab actibus Communitatis abeſse, ut de facto obſervatur, & uſu receptum eſt, & hoc ad refocillandas vires; attamen non ſequitur ex hoc, quòd Prior non ſit in Conventu, & quòd ſuam haud poſsit exercere poteſtatem: ergo neceſſe eſt, quòd facultas Vicarii expiret, cum duo Prælati eidem Conventui præfici non poſſint, *cap. Quoniam de offic. ordin. & cap. cum non ignores de præben.* Unde ſi in eodem Conventu adeſt Prior, & ejus Vicarius cum eadem Prioris poteſtate, ſit unum corpus duo capita habens; quod quidem eſt monſtruoſum, ſeu prodigioſum, & quod natura ipſa abhorret, & jus commune omninò reſpuit, *Cap. in Apibus* 7. *quæſt.* 1. Sigiſmundus de Bononia *de elect. dub.* 51. *num.* 11. quem citat, & ſequitur Lezana *tom.*4. *conſ.*45 *nu.*32. & favet Tambur. *de jure Abbat tom.*1. *diſput.* 5. *quæſ.*23. apud Lezanam *tom* 3. *verb. Abbatia num.* 3. vel tandem talis caſus eſset merè Metaphyſicus, quia Prior eſset in Conventu, & non eſset in Conventu, dum adeſt ejus Vicarius cum eadem auctoritate Prioris; quòd quidem abſurdum eſt aſserere, ultra quòd implicat in terminis, & involvit contradictionem, ut de ſe patet.

Rurſus confirmatur aſsertum; nam ideò, abſente Priore, Superior, aut Vicarius à Priore conſtitutus, Conventum gubernat, quia Conventus ſine capite eſse non debet: ſed præſente Priore, Conventus ſine capite dici non poteſt: ergo ceſsare debet Vicarius; ceſsante enim cauſa, ceſsat effectus, *l. Adigere § Quamvis ff. de jure Patron. l. Si pater ff. de hæred. inſtit. & cap. cum ceſſante de appell.* Sicque nullo pacto Vicarius præſente Priore ſuſtineri poteſt, cum revera nullum ſit in jure fundamentum, quod in ejus favore militare poſsit. Etenim præſente Priore, ejus vices ampliùs gerere non valet, nõ poteſt dici ſubrogatus, nec ei aliqua juriſdictio de jure competere poteſt: ergo dicendum eſt, quòd nullatenùs poſsit præcedere Conventus Superiorem, Communitatem regere, totumque Conventum gubernare, nec tandem munus Vicariatus obire: & ratio potiſsima eſt, quia ſicut in naturalibus ultima diſpoſitio ad formam advenientem, deſtruit præcedentem; ita adveniente Priore neceſse eſt, ut illius ceſset Vicarius, aliàs eſset Vicarius intruſus, quia non canonicè, ſed per violentiam occuparet honores, & officium Superioris, & conſequenter diceretur fur, & latro exiſtens in mortali, & reſtitutioni obnoxius, prout dicitur *in cap. gravis de reſtit. ſpol.* & docet Sylveſt. *in Summ. verb. intruſus*, Armilla *eod. verb.* Lezana, & alii communiter.

Nec obſtat dicere, quòd talis ſit uſus noſtræ Congregationis, nempè quòd Vicarius, & non Superior illis tribus diebus regimen Conventus habeat, quia hoc verum non eſt, ſed poſito etiam verum eſse, nihilominùs

reſpondetur, quòd facultas Superioris, cum ſit à jure, perdi non poteſt per non uſum, & licèt Superiores in Conventu Jeſu Mariæ de Urbe diſsimulaſsent (ut gratis quidam dicebant) quòd Vicarius, & non Superior communitati præeſset, eorum diſsimulatio nihil valeret, quia diſsimulatio Prælati, quæ facit ad legis conſtitutionem, interpretationem, aut abrogationem, per actuum multiplicitatem, intelligi debet de illo Prælato, qui eſt Legiſlator, ut docet Sotus, quem citat, & ſequitur Sayrus *in Clavi Reg. lib. 3. cap. 11. nu. 3. propè finem;* ſed apud nos ſupremus Prælatus, cui competit ea facere, eſt dumtaxat definitorium Capituli generalis, hoc enim poteſt condere leges, declarare, alterare, abrogare &c. habetur ex noſtris Conſtitutionibus *part. 4. cap. 2. num. 13. & ſeqq.* Sed Superiores debent eſse capitulariter congregati, & ſeptem ex novem Patribus concurrere debent, & ſi in ſequenti Capitulo confirmatæ non fuerint, eo ipſo expirant. Interim cum Superior ſit ſubrogatus à lege, obeunte, vel abſente Priore ab actibus Communitatis, eidem, & non Vicario, in dicto caſu competit communitatem regere. Ita ex Conſtit. *part. 3. cap. 10.*

Neque relevat, ſi aliquando ex errore, aut ignorantia aliter factum fuerit, quia nihil ex hoc licitè inferri poteſt; nam factum contra jus, pro non facto haberi debet, *leg. Jubemus*, §. *Prædia*, *C. de Sacroſanctis Eccleſ. & cap. Quæ contra Jus* 64. *de reg. Jur. in* 6. Imò factum non attenditur, ſed quod fieri debuit, *leg. nemo, Cod. de ſent. & inter locut.* & ſecundum Decium *in leg. Juris ignorantiam 6. nu. 28 C. qui admitti ad bonorum poſſeſſionem*, in culpa eſse dicitur, qui aliquod præjudicabile maximè ignorans, non conſulit peritos. Unde concludendum, eſt, quòd facta de facto, ſunt etiam revocanda de facto, *juxta cap. 1. Ut lite penden.* Alex. *conſ.* 179. ac denique quod latenter aut per vim, aut alias illicitè introductum eſt, nulla debet ſtabilitate ſubſiſtere, ut ait Gregor. VII. *in reg. Decret.* Hæc ſcripſi, ne iterùm, ut olim ſemel vidi, ſimile inconveniens contingat, & abſque ratione locum habeat. Siquidem, quod ratione caret, neceſsariò extirpari debet, ut dicitur *in cap. Chorepiſcopi 68. diſt.*

TITULUS CLXXXIII.

De Reliquiis Sacris.

Vide tit. de Circumſt. pec. Interrog 27. tit. de Superſt. Int. 5.

1753 INter. 1. Peccatne mortaliter, qui particulam Reliquiæ alicujus Sancti furatur, vel ſaltem de licentia cuſtodis illam accipit?

Reſp. Generaliter loquendo, non peccat mortaliter, ratione parvitatis materiæ. Tamen ſi Reliquia eſset alicujus Sancti inſignis, cujus dignitas multùm æſtimatur, & raro, & difficulter particula, etiam valdè minima, concedi ſolet, peccat mortaliter; qui eam furatur, ut docet Caſtropalao *tom. 2. tract. 8. diſput. 1. punct. 6. numer* 19 Sanchez *in Summa tom 1. lib. 2. cap* 43. *numer* 23. quibus ſubſcribit Diana *par. 5. tract. 5. reſolut.* 35. Bonacina *de præcept. Decalogi diſput. 3. quæſt. 1 punct. 4. ſub num. 9.* Imò nec Epiſcopus, vel Prælatus Regularis, aut quivis alius, cui cura eſt commiſsa, poteſt ſine peccato mortali, alicui licentiam concedere, ipſam ſurripiendi, ut ex Sanchez docet ipſe Diana loco citat. Igitur non inurbanè, ut quidam putabant, ipſe uni ex Definitoribus noſtris Generalibus denegavi particulam valdè minimam fuſtis, qui dicitur eſſe Beati Pii Quinti, & aſservatur in conventu noſtro Amerino, dum ibidem Officio fungebar Prioratus: Nam is, cujus curæ cuſtodia Reliquiarum commiſsa eſt, nullam de illis adminiſtrationem habet, ac proinde ejus licentia non excuſabit à furto. Ita Diana loc. cit. docet, & rectè quidem.

1754 Inter. 2. Qui furatur ab Eccleſia Calices, Patenas, Reliquias, vel alias res ſacras inciditne in aliquam excommunicationem?

Reſp. Si hoc fiat cum effractione portarum, vel feneſtrarum Eccleſiæ, aut Sacriſtiæ, aut etiam ſi frangantur armaria, vel capſulæ, ubi tales res reponuntur, certò excommunicationem ipſo facto incurrit; *cap. Conqueſtus de foro compet. & cap. conqueſti de ſentent. excommun.* Sylveſt. *in Summa verb. Furtum numer.* 8. Mendo *Epit. Opin. Moral. numer.* 23. Lezana *tom.* 3. *verb. Furtum numer.* 4. ſed ante denunciationem hæc excommunicatio nulli eſt reſervata, & ſic poterit ab Epiſcopo abſolvi; ſed poſt denunciationem non poteſt abſolvi, niſi à Papa. Tolet. *lib. 1. cap. 53. num. 7.* Cajetanus *in Summ. verb. Excommunic. numer.* 211. & alii

com-

communiter. Tenetur tamen Prælati, hujuſmodi fures denunciare excommunicatos; nam ita præcipitur illis in eodem *cap. Conqueſti*, *de ſentent excommunic.* Contra fures verò Sacrarum rerum, qui nihil fregerunt, non infligitur excommunicatio ipſo facto, ſed ſunt excommunicandi, *capit. Conqueſtus de foro compet.* Lezana, & alii citat.

1755 Inter. 3 Qui furatur Sacras Reliquias, incurritne aliquam excommunicationem?

Reſp. Peccat mortaliter, & committit ſacrilegium, ut docet Emmanuel Sà *verb. Sacrilegium:* ſed excommunicationem non incurrit, juxtà ſententiam Lezanæ *tom* 3. *verb. Reliquiæ Sanctorum numer.* 5. & Texedæ *tom.* 2. *lib.* 3. *tract.* 2. §. 3. *controv.* 8. *numer.* 57. quibus adſtipulatur Diana *part.* 10. *tractat.* 14 *reſolut.* 18. Et ratio ipſorum eſt, quia non extat textus, ex quo colligatur excommunicationem incurrere, qui Sacras Reliquias furatur; nam licèt Azorius *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *quæſtiunc.* 10. *ex capit. Quiſquis inventus*, *verb. Si quis domum* 17. *quæſtiunc.* 4. oppoſitum doceat: tamen ibi textus non loquitur de pœna excommunicationis, ſed de ſeparatione ab Euchariſtiæ uſu. Imò docent Cajetanus *in Summ. verb. Excommunicatio*, & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 22. *quæſt.* 2. *artic.* 3. quòd etiamſi talis excommunicatio extaret, per non uſum non valet. Et tandem Bonacin. *tom.* 2. *de legib. diſput.* 3. *quæſtiunc.* 1. *punct.* 4. *num.* 9. ex Sanchez, & Suarez, inquit jure communi, excepta Urbe Romæ, non videri lata excommunicatio contra fures Reliquiarum, quia nullo jure ſufficienter probatur; & teſtatur de communi. Ideò advertendum eſt, quòd hìc Romæ extat excommunicatio, ne Reliquiæ ex Urbe extrahantur, ut benè notat Diana loco citat. Tamen ſi furtum Reliquiarum fiat cum effractione feneſtrarum Eccleſiæ, aut Sacriſtiæ, aut ubi Reliquiæ aſſervantur, ipſo facto excommunicationem incurrit, qui eas ſic furatur, ut ſatis ipſe probavi in antecedenti Reſponſione, licèt hæc excommunicatio nemini ſit reſervata, niſi poſt ſententiam declaratoriam criminis.

1756 Inter. 4 Alienatio reliquiarum includiturne in prohibitione Extravag Ambitioſæ Pauli 2. de rebus Eccleſiæ non alienandis?

Reſp. Sententia affirmativa eſt communior, probabilior, & in praxi conſulenda, ut teſtatur Diana *part.* 4. *tract.* 14 *reſolut.* 21. licèt oppoſita, ſua probabilitate non careat, ut aſſerit idem Dian. *part* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 233. §. *Notandum:* ſed vide Paſqualigum *quæſtionum canon. centur.* 2. *quæſtiunc.* 181. *numer.* 2. Verum eſt tamen, quòd ad incurrendas pœnas in dicta Extravagant. impoſitas contra alienantes abſque aſſenſu Sedis Apoſtolicæ, requiritur præſumptio, quæ dolum, & temeritatem denotat, ut docent plures Doctores, quos refert idem Diana loco citato, quibus addo Lezanam *tom.* 2. *verb. Alienatio numer.* 20. & 58. & Bonacin. *tom.* 3. *diſput.* 2. *quæſtiunc* 4. *punct.* 10. *numer.* 12. ac proinde qui bona fide, ignoranter, vel imprudenter, aut inadvertenter alienat, non comprehenditur in diſpoſitione illa puniente dumtaxat præſumentes. Ita Diana *ibidem ea reſolut.* 21. *citata*.

1757 Interrogat. 5. Titius pro acquirenda quadam reliquia ſacra dedit multa dona cuidam eam habenti, poſteà vult illam dare Sempronio petenti, ſed petit ab eo id, quod ipſe erogaverat; poteſtne hoc fieri ſine labe ſimoniæ?

Reſp. Haudquaquam hoc licitè fieri poteſt; nam hoc eſt reliquiam emere, & cauſa queſtus illam venditioni exponere; unde abſolutè loquendo eſt aperta ſimonia, ut habetur *cap. fin. de Reliq. & Venerat. Sanctor.* & in Concil. Trident. *in Decreto de invocat. venerat. & rever. Sanctor.* & docet Diana *part.* 10. *tractat.* 14. *reſolut.* 18. *verſ.* Nota etiam, & tradunt Doctores communiter; & ratio eſt, quia in dicto caſu res ſpiritualis, ut eſt reliquia: pretio æſtimatur, & emitur: ergo eſt ſimonia. Vide Bonacin. *tom.* 1. *de Simon. diſp.* 1. *quæſt* 4. *nu.* 8. & propoſitionem 45. damnatam ab Innocent. XI. & ea quæ dicam *in tit.* 205. *de ſimonia ad Inter.* 2. & 9.

1758 Interrogat. 6. Qui portat ſecum veras reliquias, aut characteres inſcriptos ſacris verbis, aut ſigno Crucis, ſed in charta virginea, & cum certis cæremoniis &c. eſtne de ſuperſtitione damnandus?

Reſp. Qui ſecum id portat cum fiducia certa evadendi ab hoſte, aut expellendi morbos aut non moriendi ſine præmiſſa confeſſione, & hujuſmodi, mortaliter peccat peccato ſuperſtitionis; nam adhibentur ad eos effectus, ad quos vim non habent; ultra quod adeſt vana circumſtantia, ſi contineant ſigna inutilia, vana, & ſuperſtitioſa, tanquam neceſſaria. Vide Tolet. *lib* 4. *cap.* 17. *ſub numer.* 2. Bonac. *tom.* 2. *diſput.* 3. *qu.* 6 *pun.* 4 *nu.* 10. Cabrin. *part.* 2. *caſ.* 8. *annot.* 3. *numer.* 12. & alios apud ipſos.

1759 In-

1759 Inter. 7. Quo pacto caveri poteſt ſuperſtitio in Reliquiis, Imaginibus cereis, quas vocamus Agnus Dei, vel Scripturis ſacris adhibendis, vel ad collum portandis?

Reſp. Quamvis ità ſuperſtitionis culpa merito excuſentur, qui verba Sacræ Scripturæ, Evangelium Sancti Joannis, orationes, vel reliquias geſtant ſine ſuperſtitionis uſu, aliiſque vanis circumſtantiis, ſed ad Dei tantùm, Sanctorumque honorem, ut docent Leſſius *lib. 2. cap* 40. *numer.* 20. Buſembaum *lib.* 3. *tractat. primo dub.* 4. *verſic. Superſtitioſum non eſt*, *reſolut.* 2. & alii communiter; tamen quinque conditiones neceſſariæ ſunt ad præcavendam ſuperſtitionis culpam. Prima quòd nihil falſi contra Sacram Scripturam, vel contra Eccleſiæ auctoritatem contineant. Secunda, quòd in iis nihil reperiatur ad Dæmonis invocationem ſpectans. Tertia ut non inſcribantur nominibus ignotis, & aliis characteribus, præter ſignum Crucis. Quarta, ut non ponatur ſpes in modo ſcribendi, ſcilicet debere in charta virginea, vel tali tempore, aut modo ſcribi cum certo numero Crucium, &c. Quinta denique, quòd in ipſis non dicatur, qui apud ſe tulerit, vel has preces recitaverit, tale malum evitabit, ut verbi gratia, non morietur in bello, vel in peccato, vel ſanitatem conſequetur, aut puellæ favorem obtinebit, &c. nam hæc ſuperſtitionem redolent. Ità pluribus relatis docet Bonacina loco ſupracit. numer. 11. Cabrinus *caſ.* 8. *annotat.* 3. *numer.* 12. *pagin.* 170. Verùm nota, etſi licitum ſit, & utile apud ſe geſtare verba Sacra, vel Orationes ad Dei tantùm honorem, aut Reliquias Sanctorum, ſeu Agnus Dei, ut vulgò appellantur, ſperans, ut Sanctorum interceſſione à malis liberetur, omiſſis inutilibus vaniſque ſignis; tamen dico cum Toleto *lib.* 4. *capit.* 16. *numer.* 2. *verſic. Quarta eſt*, quòd admonendi ſunt, qui talia portant, ne iſtis ſolis fidant, quaſi ſufficiant ſine alio bono operæ, & vitæ rectitudine, ad vitam æternam conſequendam.

TITULUS CXXXIV.

De Reſidentia.

Vide tit. de Paroch Inter. 19. 20. 21. *tit. de Prælat. Reg Inter.* 33. *titul. de Sacram. Inter.* 12.

1760 INterrogat. 1. Quo jure tenetur Epiſcopus ad reſidentiam, & poteſtne Papa cum eo diſpenſare in reſidentia?

Reſp. Commnnis Theologorum ſententia docet, teſte Diana *part.* 10. *tract.* 14 *reſolut.* 66. teneri de Jure Divino. Unde non poteſt gregem deſerere ſua præſentia indigentem; poteſt tamen ex cauſa neceſſaria abeſſe, cum per ſufficientiam interim provideat. Cauſæ autem, ob quas ad modicum tempus, ſcilicet ad ſummum duorum, vel trium menſium, ſive continuè fiat, ſivè interpolatè, poſſit licitè abeſſe, ſunt neceſſitas, charitas, Eccleſiæ utilitas, obedientia debita. Vidè Tolet. *lib.* 5. *cap.* 4. *per totum*, Emmanuel Sà *verb. Epiſcopus num.* 41. *& verb. Reſidentia num.* 1. &. Concil. Trident *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *de reformat. & ſeſſ* 23. *cap.* 1. *item de reformat.* & ibi Barboſ. *in Collect. Doctorum.* Quando autem Papa diſpenſat in reſidentia, ipſe ſtatuit, quomodo pro tali tempore providendum ſit tali Eccleſiæ, & quaſi onus illius in ſe ſuſcipit, & inde conſequenter fit, ut proprius Epiſcopus liberetur perſonali obligatione, non per diſpenſationem in præcepto naturali, ſed quia illo modo revera implet pactum cum ſua Eccleſia, ex quo illa obligatio alio modo incluſa eſt etiam in ipſo pacto, providendo Eccleſiæ modo præſcripto à Supremo Paſtore ex rationabili cauſa. Hoc enim ſupponi debet, quia hæc eſt juſta conditio, quam vinculum ipſum includit. Et hanc opinionem tenent Suarez, Baſilius Pontius, & alii, quos ſequitur Diana loco ſupra cit. Sed Vaſquez, Molſeſius, & alii dicunt Papam non diſpenſare in obligatione reſidentiæ, ſed in caſu particulari declarare præceptum Divinum non obligare ob communem utilitatem; ſiquidem præceptum reſidendi eſt affirmativum, & ſic non obligat ſemper, & ad ſemper, ut præceptum negativum. Bonacina verò *de onere, & oblig. Benefic. quæſtiunc.* 5. *punct.* 3. *numer.* 3. inquit Papam poſſe diſpenſare in iis, quæ ſunt formaliter de jure divino, vel naturali, ſed radicaliter, & fundamentaliter pendent ab Eccleſiæ inſtitutione Concludendum eſt igitur, Epiſcopum teneri ad reſidentiam jure Divino, naturali, & Canonico, &

Pa-

Digitized by Google

Papam poſſe in caſu particulari, juſta concurrente cauſa, auferre obligationem juris divini.

1761 Inter. 2. Epiſcopus poteſtne ſine juſta cauſa abeſſe per tres menſes à Diœceſi ſua, & aliquid plus, ſine gravi peccato, & onere reſtituendi fructus?

Reſp. Epiſcopus poteſt à ſua Eccleſia abeſſe ſingulis annis per tres menſes, ſive continuè, ſive interruptè, ſine alia Superioris approbatione; nec tunc amittit fructus, dummodò id faciat ex cauſa rationabili, non tamen in Adventu, Quadrageſima, Nativ. Domini, Reſurrectione, Pentecoſte, & Feſto Corporis Chriſti. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. par. 3. alleg. 53. nu. 8.* & alii ab ipſo relati. Hoc ſpatium abſentiæ concedi Epiſcopis cauſa animum relaxandi, inquit Azorius *par. 2. lib. 7. c. 4. quæſt. 1.* nam abeſſe è Diœceſi per tres menſes, etiam animi relaxandi cauſa, videtur juſta cauſa Barboſæ, & Sanctarello, & aliis apud Dian. *par. 9. tr. 6. reſ. 22. & par. 10 tr. 14 reſ. 67.* Sed hæc opinio nequit mihi placere; nam Sac. Congregatio ſuper reſidentia Epiſcoporum apud Fagnanum *cap. Qualiter de Cler. non reſidente nu. 14.* interrogata, an Epiſcopo, qui anteà per multum temporis, v.g. per decem annos continuos in ſua Eccleſia reſederit, & vel ab ipſa vacatione, per Sac. Concil. ex rationabili cauſa ſingulis annis permiſſa, ſemper ſe abſtinuit, poſſit aliqua concedi facultas non reſidendi per aliquod tempus, licèt non adſit ulla cauſa ex approbatis ab eodem Concil. Trid. Sac. Congregatio reſpondit, non poſſe, quam reſponſionem approbavit Summus Pōtifex, ut teſtatur idem Fagnanus num 48. qui eidem Congregationi interfuit: & quidem Trid. *ſeſſ 23. cap 1. de reform.* ſuperfluum præſcriberet, hanc abſentiam duorum, aut trium menſium debere fieri æqua ex cauſa, ſi æqua cauſa cenſeretur animi relaxatio; hæc enim ſemper adeſt.

1762 Interrog. 3. Epiſcopus reſidens prope Diœceſim in loco diſtanti ultra unum milliare, diciturne reſidere in propria Diœceſi?

Reſp. Affirmant Doctores nonnulli, quos ſequitur Diana *par. 10. tr. 4. reſ. 67. propè finem*, quia, qui parum diſtat, moraliter eſt preſens, nec ullum præjudicium officio, & animarum neceſſitatibus infertur, dum facilè poſſunt ſubditi ad Epiſcopum accedere in caſibus occurrentibus, maximè cum ipſius ſervitium non ſit tam frequens, & immediatum, ut eſt illud Parochi, & tamen excuſatur Parochus, ut refert Garzias *p. 3. c. 2. nu. 179.* fuiſſe deciſum à Sac. Congregatione: ergo multò magis excuſandus erit Epiſcopus. Vide Theſaurum *in praxi p. 2. de Reſidentia cap. 1. n. 3.*

1763 Inter. 4. Peccatne mortaliter Parochus abſens à ſua Parochia per bimeſtre in anno ſine Epiſcopi licentia?

Reſp. Dicunt quidam apud Bonac. *de Onere, & oblig. Benef. diſp. 5 pun 4 nu 9.* quòd liceat Parocho per bimeſtre abeſſe ſine Epiſcopi licētia, quia Epiſcopi ſtrictiùs tenentur ad reſidentiam, quàm Parochi: ſed in Epiſcopis non requiritur licentia in abſentia duorum, vel trium menſium: ergo neque requiri videtur in abſentia bimeſtri Parochiorum. Verùm non debet ſine licentia recedere, maximè quia ita Sacram Congregationem declaraſſe, teſtaturi idem Bonac. *loco cit. pun. 3. num. 6.* & ita tenendum eſt omninò, per ea, quæ docet Barboſ. *in Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 1. num. 7. & ſeq.*

1764 Interrogat. 5. Poteſtne Epiſcopus ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, prohibere Parocho, ne recedat à Parochia ultra duos dies, abſque ejus licentia?

Reſp. Minimè; nam abſentia duorum, vel trium dierum, videtur res levis; ac proindè non poteſt eſſe materia cenſuræ: &ità deciſum fuiſſe à Sacra Congregatione, aſſerunt Garzias, & Barboſ. *de poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 43. num 97* teſte Bonac. loco proximè cit. nu. 8. quamquam valida ſit Conſtitutio Epiſcopi prohibentis Parocho, ne ſine ſua licentia diſcedat à Parochia ultrà duos dies: quia licèt Tridentinum permittat Parocho abſentiam per bimeſtre, tamen non aufert facultatem Epiſcopo prohibendi, nè recedat à Parochia abſque ejus licentia. Ita præcitati Doctores, quibus libenter adhæreo. Vide Rotarium *in Appar. pro excom. Cler. cap. 9 ſect. 3. ſub num. 16.*

1765 Interr. 6. Qui habet Beneficium in Cathedrali, aut Collegiata, teneturne reſidere; & ſi non reſidet, poteſtnè percipere diſtributiones?

Reſp. Certò tenetur: nec poteſt abeſſe plus tribus menſibus quotannis, ut patet ex Trid. *cap. 12. ſeſſ. 24.* & docet Bonacin. *de onere, & oblig. Benefic. diſp. 5. punct. 3. ſub num. 5. & 9.* Emman Sà, *verb. Reſidentia, num. 7. & num. 11.* ait, quòd Canonicus abſens ſine cauſa, tenetur reſtituere diſtributiones, nec alii poſſunt remittere; ex Concil. Trid. *loco cit. de reform.* & Sac. Congregat. declaratione. Dico igitur; quòd Canonicus abſens per tres menſes poteſt percipere fructus ſui Beneficii, ſed non poteſt percipere diſtributiones quotidianas. Bonac. *de horis Canon. quæſt. 4 punct. 1.* *ſub*

ſub numer. 11. & alii plures apud Dianam *par.* 10. *tract.* 11. *reſolut.* 58. & ita tenendum eſt omninò.

1766 Interr. 7. Qui ſunt ii, qui tenentur de Jure Divino, naturali, & Canonico reſidere?

Reſp. Omnes curam animarum gerentes, ut Epiſcopi, Parochi, & omnes Prælati, qui habent ſaltem externam juriſdictionem, v.g. viſitandi, excommunicandi. Ita docet Bonac. loco cit. num. 1. & alii ab ipſo relati. Idem dicendum quoque eſt de Superioribus, etiam localibus, Regularium, ut dicam *in tit.* 191. *de Sacramentis ad Interrog.* 12. *verſ Sed pro coronide*, de quibus loquitur Peyrinus *tom.* 2. *de Prælato*, *qu.* 1. *cap* 7. *num.* 27. Omnes iſti ergo dictis juribus tenentur reſidere, nec poſſunt tuta conſcientia gregem deſerere ſine juſta cauſa, & debita licentia Soperiorum; aliàs tenentur pro rata temporis, quo abſunt, fructus reſtituere, ante Judicis ſententiam, ut reſolvunt Doctores penes Barboſ. *in Collect. ad Concil. Trid. ſeſſ* 23. *cap.* 1. *de reform. nu.* 17. *&* 18. licèt Bonac. *ubi ſuprà punct.* 4 *numer.* 5. & alii apud Dianam *par.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 97. *verſ. Notandum eſt*, dicant, non teneri antè Judicis ſententiam reſtituere: ſed hoc non admittitur ab Emm. Sà *verb Reſidentia num* 6. & rectè, quia, ut bene advertit Ludov. Angel. *in Colleg. Juris Can. lib.* 3. *tit.* 4 §. 1. *num.* 5. Conſtitutio Concilii non eſt pœnalis quoad illos fructus, qui cedunt tempore abſentiæ; hi enim potiùs cauſa deficiente non acquiruntur, quàm omnimodè ex pœna amittuntur. Vide Rotar. *de exam. Cler. c.* 9. *ſect.* 2. *nu.* 23. qui optimè hanc tuetur ſententiam.

TITULUS CLXXXV.

De Reſtitutione accepti.

Vide tit. de Attent. Int. 3 *tit. de Beneficiar. &c. Int.* 5.6.8.10.12 16. *tit. de Benef. plur. Int.* 5. *titul. de Cappellania*, *&c. Int.* 6. *tit. de Cler. &c Interr.* 18. *tit de Confeſſar. Int.* 21, *tit. de Emption. &c. Int.* 1.2. *tit. de Fid. prof. Int.* 3. *tit de Furt. Int.* 2. 4 3.6. *tit de Pecc. ven. Int. ult. tit. de Poſſeſſ. &c. Int ult. tit de Regul. Int.* 40.68. *tit. de Reſid. Int.* 2.6.7. *tit. de Reſt. ac. & da. tit. de Sacram. Int.* 12. *tit. de Vend. &c. Int.* 1.3.4.8. *tit. de Viſit. Int.* 3.6. *& ſeqq.*

1767 INterrogat. 1. Qui invenit crumenam plenam pecuniis, & adhibita ſufficienti diligentia, non invenit dominum, poteſtne tuta conſcientia illam ſibi retinere?

Reſp. Quidam dicunt, poſſe illas pecunias ſibi retinere, quia res, quæ nullum habent dominum, fiunt primò occupantis: & habere incertum dominum, idem eſſe, ac habere nullum. Ita, pluribus relatis, firmat Dian. *part* 2. *tr.* 17. *reſol.* 5. Tamen oppoſitum, nempè quòd incerta ſint reſtituenda pauperibus ad libitum Epiſcopi, vel ad cauſam incertorum deferenda, tutius eſt, & probabilius; ſiquidem hoc eſt juxta conſuetudinem, & Decreta locorum; & hæc ſententia eſt ferè communis, & ubique recepta, & ita docet Bonac. *de Reſt. diſp.* 1. *qu.* 3 *pun.* 4. *num.* 3. & alii plures apud ipſum, & penes Dian. *ubi ſupr. in princip. reſ.* & ita eſt omninò tenendum cum Nicol. *in Floſ verb. Reſtitut* 10. *num.* 7. Sed vide Cabrin. *de caſ reſer. par.* 2. *caſ.* 10 *annot.* 4. *num.* 11. qui idem ſuſtinet.

1768 Inter. 2. Qui rem mutuo acceptam reddit per nuntium fidelem mutuatario, ſed nuntius non reddit, teneturne denuò reſtituere?

Reſp. Certò tenetur: & ratio eſt, quia in mutuo obligatio reſtitutionis naſcitur ex ratione acceptionis, ideò quocumque modo pereat, perit in damnum accipientis. Eſt communis ſententia. Toletus *lib.* 5. *cap.* 24. *numer.* 2. *in fine*. Et hoc eſt verum, niſi nuntius ab ipſo mutuatario electus fuerit.

1769 Inter. 3. Cajus dedit Franciſco rem ſibi commodatam, ut eam redderet domino; ſed Franciſcus cum ea re aufugit, & non reddit domino, teneturne Cajus denuò reſtituere?

Reſp Si Franciſcus erat perſona ſecura, & cui Cajus poterat benè fidere, non tenetur ad reſtitutionem, quia ſi res perit non ex negligentia, aut malitia habentis, aufertur obligatio reſtitutionis. Quod etiam militat de depoſito, pignore, & aliis contractibus, in quibus obligatio reſtituendi naſcitur ex parte rei acceptæ. Tolet. *lib.* 5. *cap* 24. *nu.* 2. *& alii communiter*.

1770 Interr. 4. Sejus dedit Confeſſario quinquaginta ſcuta furto ſublata, ut reſtituat ſuo creditori, tamen poſt aliquod tempus ſcit Confeſſarium non reſtituiſſe, teneturnè Sejus denuò reſtituere?

Reſp. Pro utraque parte adſunt authoritates DD. quos citat Diana *par.* 2. *tract* 17. *reſ.* 2. Tamen cum Corrado *in Reſp par.* 2. *quæſt.* 445. Tolet *lib.* 5. *c.* 24 *num.* 2. & apud eundem Dianam, puto omninò, quòd teneatur denuò reſtituere, ſi ea quinquaginta ſcuta fuerint furto ſublata, quia res ex delicto debita, antequam ad creditorem perveniat, perit ipſi debi-

Digitized by Google

debitori; nam non videtur juſtum, quòd creditor damnum pati debeat ob debitoris delictum. Confirmatur, obligatio reſtitutionis in hoc caſu naſcitur ex ratione rei malæ acceptæ: ergo quocumque modo pereat, perit in damnum accipientis. Nec valet dicere, quòd Sejus non tenebatur cum infamia reſtituere, & ideò quantum in ſe eſt, fecit, quod potuit; nam reſpondetur, quòd infamia non facit dominum rei. Licèt Diana loco cit. cum aliis tueatur oppoſitum. Sed vide Bonac. *de reſtit. diſp.* 1.*q*.3.*pun*.9.*n*.8.

1771 Inter. 5. Confeſſarius, qui culpabiliter non obligavit pœnitentem ad reſtituendum ablatum, teneturne ipſe de proprio reſtituere?

Reſp. Affirmant Sylv. *verb. Uſura* 7. *qu*.2. & *alii*, quos refert, ſed non ſequitur Diana *par*. 2. *tr*.16. *reſ*.1. Tamen probabilius videtur aliis non teneri ad reſtitutionem, ſed ſolùm peccaſſe mortaliter. Et ratio eſt, quia Confeſſarius, ſive ſit Parochus proprius, ſive alius Sacerdos, ex officio tenetur ſaluti ſpirituali pœnitentis conſulere; & ideò peccavit mortaliter, quatenùs reſtitutionem non injūxit. Non autem tenetur temporalibus creditorū bonis proſpicere, ſicque, quia non peccavit contra juſtitiam, ad reſtituendum de proprio non tenetur. Ita fortioribus terminis docet Bonac *de reſtit. diſp*.1.*qu*.2.*pun*.11.*nu*.13. & *alii apud ipſum*, Diana loco citato, qui alios concordantes adducit, Suarez *in* 3 *par. tom*.4. *diſp*. 32. *ſect*.16. Cabrinus *de caſ. reſ. par*.1. *reſ*.125. *per tot*. & ibi plura ad intentum. Verùm ſi Confeſſarius diceret obligato reſtituere, ut non reſtituat, vel reſtituere faciat, cum non teneatur, tunc certò de proprio ad reſtituendum teneretur, ut ex communi conſenſu tradunt præfati DD.

1772 Inter. 6. Beneficiarius, qui primis ſex menſibus non recitat Divinum Officium, teneturne ex natura rei ad reſtitutionem fructuum?

Reſp. Multi apud Dianam *par*.2. *tr*.12. *reſ*.25. dicunt teneri, quia peccat contra juſtitiam commutativam, cum Beneficium detur propter Officium: ergo ſi recipit mercedem, & non laborat, ad reſtitutionem tenetur. Sed oppoſitum eſt probabilius, & tenendum cum Bonac. *de Horis Can. diſp*.1. *qu*.2. *pun*.2. *nu*.9. Gavanto *in commen. ad Rubr. Miſſ. tom*.2. *ſect*.1. *c*.5. *tit*.1. *num*.5. Diana loc. cit. & aliis apud ipſos. Et ratio eſt evidens; nam lex Eccleſiæ, quæ tota cauſa obligationis eſt, ad id non obligat; Summus Pontifex enim poteſt minuere Officium, ita etiam Beneficiario reſtituendi obligationem remittere, quæ conſurgit ex omiſſo primis ſex menſibus Officio, & de facto remittit, & condonat: ergo ad nihil tenetur. Verùm peccat mortaliter, ſi non recitat officium, quamvis non ſit in ſacris conſtitutus, ut dixi *in tit*.20. *de Beneficiar.* & *Benef. Eccl. ad Int*.15. & tenet etiam Cajet. *in Summ. verb. Horæ can. in princ.*

1773 Inter. 7. Beneficiarius, qui non recitat Laudes, teneturne ad aliquam reſtitutionem?

Reſp. Tale dubium movet Dian. *par*.5. *tr*. 14. *reſ*.46. & tenet, quòd licèt peccet mortaliter, tamen ad reſtitutionem non teneatur, quia in Bulla B. Pii Quinti imponitur onus reſtituendi ex omiſſione alicujus Horæ; Laudes non ſunt hora ſeparata, ſed partes horæ, nempe Matutini: ergo, &c. Aliæ rationes videri poſſunt apud ipſum. Scio tamen, DD. communiter docere tunc ſolùm excuſari à reſtitutione fructuum Beneficiorum, quando pars Divini Officii omiſſa ſit levis, ut ſi omittat ſolùm paucos verſiculos, aut unum Pſalmum tantùm. Dicendum eſt igitur, notabilē officii partem omittentem ad reſtitutionem teneri, ac etiam teneri, quoties peccatum mortale committitur in omiſſione alicujus partis notabilis alicujus horæ, dummodò illi parti tanta pars fructuum reſpondeat, quæ furto ſublata culpam mortalem cōſtitueret; & hoc ſub peccato mortali, alioquin ſub veniali. Ita docet Suarez *de Relig. tom*.2. *lib*.4. *c*. 30. *num*.13. Bonartius *de Horis can. lib*.2. *cap*.10. *nu*.12. & alii, quos citat ipſe Dian. ubi ſuprà. Vide Bonac. *de horis can diſp*.1. *q*.2. *punct*.2. *n*.11. & *ſeqq*. & ſuprà *in tit*.104. *de Horis Can.* & *off. Div. ad Int*.11.

1774 Inter. 8. Teneturne ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis Officii, ante, vel poſt ſententiam Judicis nam cum ſit pœna videtur non obligare in conſcientia ante ſententiam, &c.

Reſp. Nonnulli volunt, quòd ſit neceſſaria Judicis ſententia, quia nemo tenetur, per exteriorem legem, ſtatutam pœnam adverſus ſe ipſum exequutioni demandare. Tamen oppoſitum dicendum eſt cum Bonac. *de Horis Can. diſp*.1. *q* 5 *pun*.2. *nu*.7. & aliis ibi relatis, & ita omninò tenendum eſt. Nam propoſitio, quæ aſſerebat, quòd reſtitutio à B. Pio Quinto impoſita Beneficiariis non recitantibus Officiū, non debeatur in conſcientia ante ſententiam Judicis, eò quòd ſit pœna, fuit reprobata ab Alexādro VII. die 24 Septembris anno 1665. & eſt 20. propoſitio ab eodem damnata, & meritò, quia hæc diſpoſitio, & aliorum Summor. Pontificum, non eſt tantùm pœnalis, cum Leo X. & B. Pius V. dicant in ſuis Bullis

Beneficiarios non recitantes, non facere fructus ſuos. Lex autem impediens dominium rei, ſeu translationem domini fructuum, aut cujuſcumque alterius rei, non eſt merè pœnalis, ut adverſarii putabant: ergo &c.

1775 Inter. 9. Cui fieri debet reſtitutio ex omiſſione Divini Officii?

Reſp. Debet fieri fabricæ Beneficii, vel pauperibus, juxtà Bullam Beati Pii V. Ita quoq; fieri poteſt in Miſſis celebrandis, vel aliis ſuffragiis offerendis pro Defunctis, cum etiam Defuncti ſint indigentes. Bonac. *loc cit. punct.* 4. *n.* 4. Dian *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 27 & alii plures apud ipſos.

1776 Inter. 10. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum, poteſtne ſuppleri per quaſcumque eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus Beneficii fecerit?

Reſp. Affirmant quidam, ut Layman *lib.* 3. *ſect.* 5. *tr* 2. *c.* 12. *nu* 9 & ex eo Diana *par.* 3. *tr.* 6. *reſ* 57. & obiter *par.* 10. *tr.* 16. *reſ* 95. *§. Verùm, propè finem;* ſed minùs rectè loquuntur: ideò jure merito talis ſententia reprobata fuit ab eodem Alex. VII. in ſuo Decr. emanato Anno 1666. die 18. Martii, & eſt 5. propoſitio ab eo condemnata.

1777 Inter. 11. Penſionarius teneturne ad reſtitutionem fructuum, ſi parvum Officium B. Virg. non recitat?

Reſp. Utique, eodem modo, quo tenetur Beneficiarius, etiam ipſe tenetur; nam B. Pius V. in ſua Bulla eamdem ei obligationem impoſuit. Bonac. *diſp.* 1. *q.* 5. *pun.* 2. *n.* 21. *& pun.* 4. *n.* 5. & eſt communis ſententia. Vide Dianam *part.* 10. *tract.* 16 *reſol.* 95 *§. quæro* 5.

1778 Interrog. 12. Teneturne Uxor reſtituere Marito id, quod acquirit turpiter adulterando?

Reſp. Eſt quidem magna lis inter Doctores, an teneatur Uxor reſtituere Marito pecunias per adulterium acquiſitas? Et pro parte affirmativa ſunt non infimæ notæ Auctores, ut Molina, Reginaldus, Navarra, Bannez, Covarruvias, & alii, quos refert, ſed non ſequitur Diana *p.* 2. *tr.* 17. *reſ.* 7. Volunt enim Uxorē omne pretium per adulterium acquiſitum, debere reddere Marito, ac ſi aliter laborando illud acquiſiviſſet, occultè tamen: dicunt eſſe reddendum, ut propriæ famæ conſulatur, & alia mala vitentur, & dummodò tale pretium non acceperit à Religioſis, filiis familias, & hujuſmodi, qui poteſtatem alienandi non habent; & eſt probabilis hæc opinio. Tamen probabiliorem oppoſitam putat ipſe Diana, & reſpondet ad argumenta contraria. Idem tenet Bonac *de contr. diſp.* 1. *qu.* 1. *pun.* 3. *nu.* 14 & alii penes ipſum: quæ quidem opinio mihi magis ſatisfacit. Et ratio eſt, quia Maritus in rebus illicitis, & inhoneſtis acquiſitis ab Uxore, nullum habet jus; nam licèt Maritus ſit dominus corporis Uxoris ſuæ quoad actus conjugales, ut dicunt Doctores primæ ſententiæ; tamen non eſt abſolutè dominus corporis Uxoris, ſicut eſt dominus equi, vel domus; ac proindè non ſequitur, Uxorem teneri Marito reſtituere, quæ turpiter acquiſivit adulterando, quamvis illi faciat injuriam, quia non pro omni injuria debetur reſtitutio pecuniaria; ſed debetur pro injuria cum damno, pecunia æſtimabili, ut docet Leſſius *lib* 2. *c.* 10. *dub.* 5. Sed vide Bonac. & Dianam locis cit. qui, pluribus relatis, hanc noſtram ſuſtinent ſententiam, & ad objecta luculenter reſpondent. Vide *in tit.* 9. *de Adulterio, ad Inter.* 3.

TITULUS CLXXXVI.

De Reſtitutione accepti, & damni.

Vide tit. de Pecc ven. Inter. ult.

1779 Interr. 1. Quid eſt reſtitutio?

Reſp. Eſt actus juſtitiæ commutativæ, quo res accepta reſtituitur, vel damnum illatum compenſatur ei, cui debetur. Ita Bonac. *de Reſtit. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 1. *nu.* 1. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 17. *nu.* 1.

1780 Inter. 2. Unde oritur obligatio reſtituendi?

Reſp. Primò, ex re accepta; ſecundò, ex injuſta acceptione, vel damnificatione; tertiò ex contractu. Ita Bonac. & alii communiter. Vide Tolet. loco ſupr. citat. qui idem optimè docet.

1781 Inter. 3. Quis tenetur ad reſtitutionem?

Reſp. Qui injuſtè rem alienam accepit, vel proximum damnificavit, quique ratione contractus eſt obligatus reſtituere, ſive per mutuum, ſive per cenſum, alioſve contractus; nam reſtitutio eſt reddere cuique, quod ab eo abſtulimus, vel accepimus, aut ratione contractus nos obligavimus. DD. communiter ita docent.

1782 Inter. 4. Quot ſunt cauſæ ſufficientes ad differendam reſtitutionem?

Reſp. Sunt quatuor: prima eſt damnum creditoris, niſi fortè creditor ipſe cedat juri ſuo, nolens ſibi reſtitutionem fieri; ſimiliter damnū tertiæ perſonæ, modò creditor ſimile damnum non patiatur. Secūda eſt damnum, quod longè

Digitized by Google

longè majus patitur debitor, quàm ſit damnum ipſius creditoris. Tertia eſt impotentia, ad quam revocatur neceſſitas extrema, vel gravis. Quarta eſt bonorum ceſſio. Bonac. *de Reſtit. diſput. 1. qu. ult. pun. 3 nu. 39.* Adi ipſum, & lege totam quæſtionem, ubi pulchra invenies exempla. Sed qui ceſſit bonis ſedendo in loco publico, ſi venerit in pinguiorem fortunam, tenetur ad reſtitutionem. Diana *par. 4. tract. 4. reſ. 78.*

1783 Interr. 5. Poteſtne Confeſſarius abſolvere pœnitentem, qui cum poſſit totum reſtituere, non vult; niſi per partes reſtituere, ob aliquod emolumentum inde ſibi proveniens?

Reſp. Dicunt aliqui, poſſe, ac debere Confeſſarium, illum abſolvere, ſi creditor nolit concedre dilationem parùm ſibi nocivam, & Confeſſarius credat, quòd negata abſolutione, & dilatione, nunquam, vel non ita utiliter reſtituet. Navar. *cap. 17. n. 65.* S. Antonin. *par. 2. tit 2. cap. 8* & alii, quos refert. Sed his non obſtantibus, puto verius oppoſitum, ſcilicet non eſſe abſolvendum, nec poſſe Confeſſarium dilationem concedere. Et ratio eſt, ut docet Bonac *de reſtit. diſp. 1. q. 7. pun. un. n. 16.* quia debitor, jure naturæ, tenetur totum reſtituere, quàm primùm commodè poteſt, nec Confeſſarius poteſt diſpenſare in jure naturæ; ultra quod, eo ipſo, quòd non vult reſtituere cum poſſit, conſentit in detentionem iniquam illius reſidui, ratione cujus manet in peccato, & conſequenter eſt incapax abſolutionis. Ita Salonius, Medina, Corduba, Sotus, Sayrus, Molina, & Aragonius, quos citat, & ſequitur Diana, & Bonac. loc. cit. Vide Bonac. *loc. cit. diſp 1. q. 7. pun. un. n. 3.*

1784 Inter. 6. Poteſtne Confeſſarius abſolvere pœnitentem, qui non habet firmum propoſitum reſtituendi, quamprimùm poterit, data opportunitate?

Reſp. Dico, quòd non, quia pœnitens, quamdiù poteſt reſtituere, & non reſtituit, eſt in ſtatu peccati mortalis, & conſequenter incapax abſolutionis. DD. communiter, teſte Bonac. *diſp. 1. q. 6. pun. un. n. 14. de reſtit.*

1785 Inter. 7. Qui in extrema neceſſitate conſtitutus accipit aliquam rem, teneturne poſteà reſtituere, quandò commodè poteſt?

Reſp. Navar. *in Man. cap. 19. n. 61.* Tolet. *lib. 5. cap 24. nu. 7.* & alii plures citati à Diana *par. 5. tr. 8. reſ. 9.* affirmativè reſpondent, dummodò res fuerit magni pretii; & hoc mihi videtur probabiliſſimum ex rationibus, quas affert ipſe Navarr. loc. cit. Tamen multi alii DD. contrariam opinionem ſuſtinent, docentes, qui in extrema neceſſitate, quo ea ſe liberet, aliquid accipit, ad reſtituendum illud non teneri, licèt ad pinguiorem fortunam evadat; & ita tenet Sotus *de Juſt. lib. 4. qu. 7. ar. 1.* Aragon *2. 2 q. 31. ar. 6.* Sylveſter, Angelus, Roſella, Tabiena, quos citat Azorius *tom. 2. lib. 12. c. 8. q. 7.* quibus ſubſcribit Diana ubi ſupra. Utraque opinio eſt probabilis, ſed prima mihi videtur probabilior, & tutior.

TITULUS CLXXXVII.

De Reſtitutione damni.

Vide tit de Dub. Interr. 11. tit. de Eccleſ. Immun. ad quaſ. 5. tit. de elect. &c. Interr. 1. tit. de Falſ. mon. Int. 1. tit. de Fil. ad quaſ. 2. tit de Gabel. Inter. 1. tit. de Ir. & od. Int. ult. tit. de Pecc. Int. 23. tit. de Pecc. ven. Int. ult. tit. de Reſt ac. & da. tit. de Teſtib. &c. Int. 811.

1786 Interrog. 1. Adulter, qui ſuſcepit filium, relinquens illum inter filios legitimos mariti adulteræ, præter alimenta, teneturne etiam reſarcire damna legitimis hæredibus?

Reſp. Doctores communiter affirmant, adulterum teneri, ſicut adulteram, ad reſarciendum damna ſubſecuta filiis legitimis; nã adulter non minùs, quàm adultera, eſt cauſa talis damni; ac etiam tenetur occurrere damno dotis, quam pater putativus tradit puellæ ſpuriæ, credens eam eſſe propriam filiam. Navar. *cap. 18. num* 48. & alii plures, quos refert Diana *part. 2. tr. 17. reſ. 55.* quibus addo Tolet. *lib. 5. c. 11. n. 4.* Imò, ut ait Bonac. *de matrim. qu. 4. pun. 15. ſub nu. 18.* uterque tenetur inſolidum in defectum alterius. Unde tam ipſa, quàm adulter curare debent quantum poſſunt ne legitimi hęredes damnum patiantur. Vide Bonac. loc. cit. nu. 8. & 13. ubi plura ad intentum; & obiter Emm Sà *verb. Adulterium ſub nu. 2.*

1787 Interr. 2. In quo caſu poteſt adulter excuſari à reſtitutione?

Reſp. Primò, poteſt excuſari, quando ipſe probabiliter credit, prolem non eſſe ſuam, 2. quando dubitat, filium eſſe ſuum, vel quia mater eſt levis, & ſolita adulterari, vel quia ipſa quoque dubitat, an ſit filius adulteri, vel mariti ſui; nam melior eſt conditio poſſidentis ſuam libertatem, & pecuniam. Navar. loc. cit. num. 49. Bonac. ibidem num. 9. & alii plures. Vide Emmanuel Sà *verb. Adulterium, num. 2.*

1788 Inter. 3. Quid faciendum eſt, quando duo carnaliter cognoverunt aliquam ſolutã,

& non conſtat, cujus ſit proles ex ea ſuſcepta?

Reſp. Bonac.loc.cit.num.10.ait, utrumque teneri ad reſtitutionem pro ſua parte; & altero nolente, tenetur alter in integrum: & hæc ratio militat etiam, quando duo cognoverunt unam & eamdem fœminam conjugatam,quæ concepit tunc temporis, quo maritus abſens erat; nam uterque tenetur alere, & reſtituere pro ſua parte, & in defectum alterius tenetur in ſolidum,ut in priori caſu dictum eſt. Vide DD. apud Dian. *par.*4.*tr.*3. *reſol.*31.*& part.*7.*tr.*11.*reſ.*35.

1789 Inter. 4. Teneturne adulter ſolvere impenſas infantis Hoſpitali expoſiti?

Reſp. Certò tenetur ad reſtitutionem alimentorum, quæ facta fuerunt ab hoſpitali domo in alenda prole ſpuria, quia domus hoſpitalis inſtituta eſt ad alendos pauperes, vel filios pauperum; unde ſolùm excuſaretur ratione paupertatis, dummodò revera egeſtate laboraret; aliàs non excuſaretur, ſed omninò teneretur ad ſolvendas impenſas. Navar. ubi ſuprà ſub nu.48 Bonac.nu.11.Sylveſt.*verb. Adulterium q.*5.& alii, quos citat, & ſequitur idem Bonac.ubi ſuprà.

1790 Inter.5.Adulter,ſi occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ maritum invaſorem, teneturne ad reſtitutionem?

Reſp. Hinc indè ſunt auctoritates Doctorum circa tale dubium. Rebellius affirmativam ſententiam tenet, Leſſius verò negativam, ut videre licet apud Dianam *par.*5. *tr.* 4. *reſol.* 47. qui etiam putat cum Leſſio, & Megala ad reſtitutionem non teneri, quia talis occiſio non eſt culpabilis in defenſione, ut ſupponitur, neque culpabilis eſt in cauſa; & cum adulterium ſit cauſa remota, & ſolùm occaſio,nec eſt via ad occiſionem mariti, ſed potiùs adulterii; rariùs ſiquidem mors mariti ex adulterio ſequitur, ſed potiùs mors adulteri: ergo &c. Ita docet Diana ex Leſſio, & Megala, quibus ſubſcribit Caſſianus à S. Elia *in Arbor.opin.moral.verb.Adulterium*, §.1.*num.*14 Sed ego exiſtimo, quòd ad hoc, ut ad reſtitutionem non teneatur, debeat priùs alias vias quærere cavendi homicidium, & damnum, quod indè ſequitur; debet enim ſugere ſi poteſt, petere veniam, aut offerre ſatisfactionem; nam magnam cauſam invaſionis dedit, adulterium perpetrando cum Uxore invaſoris. Quando verò, his omnibus tentatis, aliter vitam propriam tueri non poſſit, niſi occidat invaſorem, tunc licitè illum occidit, eò quòd utitur jure ſuo, & alter contra jus illum invadit; conſequenter non peccat contra juſtitiam, nec ad ullam reſtitutionem tenetur, ut benè reſolvit Henricus Stroverſom. *de juſt.& jure in* 2.2.D.Thomæ *qu.*68. *diſp.un. nu.* 2.*concl.*6. quem videre potes penes Dian. ubi ſuprà.

1791 Inter.6. Teneturne ad reſtitutionem Maritus, qui occidit adulterum inventum cum Uxore?

Reſp. Maritus,qui privata auctoritate adulteros in ſcelere repertos occidit, non ſolùm mortaliter peccat; ſed etiam tenetur damna reſtituere ad aliorum homicidarum inſtar, quia peccat contra juſtitiam, ut rectè tradunt Petrus Navarra *lib.*2.*de reſtit.c.*3.*par.*2. *in nova Edit.dub.*8.*nu.*207.Sanchez *lib.*10.*de Matrim.diſp.*8.*num.*41. Bannez 2.2.*qu.*64.*art.*3.*dub.* 2.*in ſolut.ad.*3. Pariſius *conſ.*154 *num.*12 *& nu.* 41.*lib.*2. Soccinus *lib.*2.*conſil.*34. qui omnes aſſerunt, peccatum hoc eſſe contra juſtitiam. Dicendum eſt igitur, Maritum omninò ad reſtitutionem teneri propter interfectionem adulteri in foro conſcientiæ; & hunc poſſe licitè ſe defendere, ac etiam, ſi aliter evadere nequeat, interficere maritum,tanquam injuſtum invaſorem, in foro conſcientiæ, ut dixi in præced. reſpouſ. immediatè poſitis.

1792 Interrog. 7. Quid eſt caſus fortuitus? Et contrahentes teneturne de ceſu ſortuito?

Reſp. Caſus fortuitus eſt inopinatæ rei eventus, qui prævideri, aut præcaveri non poteſt, etiam per hominem diligentiſſimum, ut docet Bonac.*de Contract.diſp.*3.*qu.*1 *pun* 6.*n.* 2.*& ſeq.* & teſtatur de communi. Caſus autem ex fortuito accidunt ſine peccato, nec pariunt reſtituendi obligationem, ut rectè notat Stephanus à S. Gregorio *de Reſtitut. & contract.lib.*1 *tom.*1 *ſub nu.*9. dummodò tamen non adſit pactum, & excepta culpa, & mora. Vide Layman.Bonacinam ibidem nu.21. Armillam *verb.caſus fortuitus n.*1.*&* 2. & infra ad Inter.12.

1793 Inter. 8. Teneturne quis ad reſtitutionem ob damnum alteri illatum ex culpa levi, aut leviſſima?

Reſp. De dolo, & lata culpa jam eſt certum; de levi, & leviſſima culpa eſt dubitatio,ut videre licet apud eundem Stephanum à S.Gregorio loco cit.nu.8. Ipſe tamen, aliis relatis, ſuſtinet, neminem teneri ad reſtitutionem,ob damnum illatum ex levi,vel leviſſima culpa. Et ratio ipſius eſt,quia ſufficit, ut quilibet illam diligentiam præſtet in bonis alienis, quam teneretur præſtare in ſuis, ut ſit liber ab omni culpa, & obligatione; nam ſicut nemo tenetur prudentior eſſe, aut

aut prudentiſſimus in rebus propriis;ita multò minùs tenebitur eſſe talis in bonis alterius Hoc tamen intelligit ſecluſo contractu, quia ad id quis ſe obligavit, tenebitur tam de levi, quàm de leviſſima culpa, ac etiam de caſu fortuito; imò ſi quis, v. g. vendiderit rem vitioſam ignoranter, adhuc tenetur reſtituere. Vide iterùm eundem Stephanum à S. Gregorio *de contract. lib. 2. cap.* 40. *n.* 17. Hæc tamen intellige de culpa levi, & leviſſima juridica; nam loquendo de culpa Theologica, etiam veniali, & ſemper teneri reſtituere, docet Bonacina *to. 2. de Reſtit. diſp* 1. *q.* 1. *pun.* 3. *n.* 5. qui addit ex communi ſententia nu 9 non teneri ad reſtitutionem totius damni illati actione culpabili tantùm venialiter.

1794 Interrogat. 9. Ex qua culpa tenentur contrahentes ad reſtitutionem in contractibus?

Reſp. Videndum eſt, an contractus ſit in utilitatem ſolius dantis, aut in utilitatem utriuſque contrahentis. Si contractus eſt in utilitatem ſolius accipientis, accipiens tenetur ad reſtitutionem damni ſecuti, non ſolùm de dolo, & lata culpa, ſed etiam de levi, & leuiſſima culpa, excepto præcario. Si contractus eſt in utilitatem ſolius dantis, accipiens tenetur ſolùm de dolo, & lata culpa. Si autem eſt in utilitatem utriuſque, accipiens tenetur de dolo, lata, & leui culpa, non verò de leviſſima. Ita docet Bonacina loco proximè cit. nu. 5. & 7. & alii communiter.

1795 Interrog. 10. Ex qua culpa tenetur commodatarius?

Reſp. Secundum communem Doctorum opinionem, commodatarius tenetur de leviſſima culpa, cum commodatum ſit tantùm in favorem ipſius commodatarii. Ita Sylveſter *verb. Commodatum numer.* 6. Bonacina ubi ſuprà numer. 8. Stephanus à Sancto Gregorio *lib. 2. de Contract. cap.* 26. *num.* 3. & alii penes ipſos. Vide etiam Emmanuel Sà *verb. Commodatum numer.* 3. & Armillam *eodem verb. numer.* 7.

1796 Inter. 11. Commodatarius teneturne de caſu fortuito?

Reſp. Generaliter loquendo non tenetur, ut dixi ſuprà ad Inter. 7. tamen in tribus caſibus omnes DD. dicunt, quòd teneatur. Primò, ſi caſus accidat culpa ſua, v. g. ſi accipit equum iturus ad villam, & ivit ad alium locum, ibique caſu periit: Secundò, ſi interveniat pactum, & Tertiò, ſi fuerit in mora reſtituendi. Dixi, Primò, ſi caſus accidat culpa ſua; non enim tenebitur, ſi caſus accidat ex culpa ejus, cui debebatur. Culpa etiam debet eſſe aliquo modo ordinata, ſeu directa in caſum fortuitum. Dixi item, Secundò, ſi interveniat per actum; dummodò tamen ſit æquum; non obſtante enim pacto utendum eſt æquitate. Denique dixi, Tertiò, ſi fuerit in mora reſtituendi; nempè reſtituendi id, quod reſtitutum ſine mora non periiſſet. Ita apertè, & rectè docet Emmanuel Sà in libro de Aphoriſmis Confeſſariorum, verb. Caſus Fortuitus, numer. 1. Verum eſt tamen, quòd licèt moroſus teneatur de caſu fortuito, tamen in conſcientia, ſi res commodata eodem modo apud dominum erat peritura, non tenetur, niſi ad intereſſe, ſi quod dominus paſſus eſt propter moram, ut rectè docet Sylveſter loco proximè cit. num. 6. propè finem, & eſt communis. Vide Navar. *in man. cap.* 17. *n.* 183. & alios apud Stephanum à S. Gregorio ubi ſupra ſub num. 3 propè finem, & Armillam *verb. commodatum num.* 7.

1797 Interrog. 12. Ex qua culpa tenetur ille, cui aliquid locatur?

Reſp. Tenetur de lata, & levi culpa, quia contractus locationis celebratur in gratiam utriuſque contrahentis, ut docet Bonacina *de contract. diſput.* 3. *quæſt.* 1 *punct.* 6. *numer.* 9. & Stephanus à Sancto Gregorio *lib.* 2. *cap.* 45 *n.* 8. qui benè addit, quòd in contractu locationis non poteſt fieri pactum, ut locator, aut conductor, non teneatur ex dolo, quia eſſet pactum contra bonos mores, & ideò irritum, quamquam licitum ſit pactum, ut conductor teneatur ex culpa leviſſima, & caſu fortuito; quia eſt pactum non contra, ſed præter ſubſtantiam contractus: ſed in tali caſu tenetur locator minuere pretium rei locatæ, cum hujuſmodi obligatio ſit pecunia æſtimabilis; & in hoc omnes DD. conveniunt. Vide Em. Sà *verb. Conductio n.* 8.

1798 Interrog. 13. Ex qua culpa tenetur ille, apud quem aliquid deponitur?

Reſp. Ille, cui traditur depoſitum, tenetur ſolùm de dolo, & lata culpa, quia depoſitum fit tantùm in gratiam deponentis, dummodò tamen depoſitario non tradatur aliquod pretium, quia in tali caſu teneretur etiam leui culpa, cum tunc dicatur contractus in utilitatem utriuſque celebratus; unde accipiens pretium in cuſtodiendo depoſito, tenetur non ſolùm de dolo, & lata culpa, ſed etiam de leui, ut dixi. Vide Navarrum *cap.* 18. *num.* 185. Bonacin. ubi ſupra num 10. Armillam *verb. depoſitum num.* 2. & 3. Stephanum à Sancto Gregorio *loco citat. cap.* 27. *num.* 1. qui plures concordantes adducit, & Dianam *part.* 1. *tract.* 8 *reſolut.* 74. qui teſtatur de communi.

1799 Inter. 14. Ex qua culpa tenentur nautæ, caupones, ſtabularii, & ſimiles, qui res alienas depoſito accipiunt?

Reſp. Iſti tales tenentur etiam de culpa leviſſima, ſaltem in foro externo; nam in jure ita ſtatutum eſt ad comprimendam malitiam harum perſonarum, ne conveniant cum furibus, & ne via pateat fraudibus. Diana *p.* 3. *tract.* 6. *reſolut* 21. In foro verò conſcientiæ, juxta ſententiam quorundam Doctorum, tenentur ſolùm de dolo, lata, & levi culpa, ratione contractus in utriuſque utilitatem celebrati. Ita firmat Bonacina ex Rebello, Leſſio, Molina, Reginaldo, Turriano, & alii, quibus addo Dianam ubi ſuprà. Tamen Sylveſter *verb. Nauta nu.* 1. Angelus *eodem verb. in princ.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 27. *dub.* 3. *nu.* 10. & alii dicunt, hoc eſſe verum, non ſolùm in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ, ſi ſpecialiter acceperint mercedem pro cuſtodia, aut res cuſtodiam diligentiſſimam requirebat, & ſcienter in cuſtodiam ſit ſuſcepta; nam ſic tenerentur etiam de leviſſima culpa in utroque foro.

1800 Inter. 15. Sartores, molitores, & ſimiles Artifices, quibus datur res pulienda, permutanda, vel reficienda, ex qua culpa tenentur?

Reſp. Omnes Doctores conveniunt, dicentes teneri de levi culpa: quia etiam in eorum commodum fit tale depoſitum. Imò & aliquando, ut dixi in præced. reſponſ. tenentur etiam de culpa leviſſima. Vide cit. Authores. Et ità dicendum quoque eſt de mulionibus, & aurigis.

1801 Inter. 16. Ex qua culpa tenetur ille, cui traditur pignus?

Reſp. Quia pignus traditur in utilitatem utriuſque contrahentis, nempè in utilitatem accipientis, cum illud recipiat in ſecuritatem crediti, & in utilitatem tradentis, cum tradat pignus, ut aliquid aliud recipiat, aut jam receperit; ideò ille, cui traditur pignus, tenetur de levi, non autem de leviſſima culpa. Ita docent Sylveſter *verb. Pignus*, *numer.* 14. Navarrus *in Manual. capit.* 17. *numer.* 23. Azorius 3. *part. lib.* 7. *capit.* 8. *quæſt.* 14. & alii plures, quos citat, & ſequitur Bonac. ubi ſupra num. 12.

1802 Inter. 17. Quando res perit caſu fortuito apud depoſitarium, commodatarium, conductorem, pignoris retentorem, & ſimiles: cui perit?

Reſp. Secluſa culpa, mora, & pacto, res ſemper domino perit. Vide, quæ dixi ad Inter. in hoc tit. 7. & 10. ſicque ad hihil tenetur Depoſitarius, vel Commodatarius, Conductor, aut pignoris retentor, ut benè notat ex aliis Stephanis à S. Gregorio *ubi ſupra cap.* 27. *lib.* 2. *num.* 3. Ne deſinas tamen videre Dianam *part.* 8. *tract.* 7. *reſ.* 31. & 32. apud quem pulchra invenies.

1803 Inter. 18. Mutuatarius exiſtens in mora ſolvendi, teneturne de damno emergente, quando de illo nulla facta fuit mentio in contractu mutui?

Reſp. Jam ſuppono tanquam certum, licitum eſſe pactum, ut ſi mutuatarius non reſtituat mutuum tempore præfixo, teneatur ad intereſſe. Dico igitur in caſu noſtro, adhuc teneri reſtituere omne damnum ſequutum poſt moram; unde ſi mutuator cogatur accipere ad uſuram, vel cambium, tenetur mutuatarius de damno emergente, quod patitur mutuator; nam quando in contractibus præfigitur terminus ad ſolvendum, tacitè cenſetur initum pactum, ut qui non ſolverit præfixo tempore, teneatur ad intereſſe provehiens ex defectu ſolutionis: & de hoc minimè eſt dubitandum, cum ſit communis ſententia, & pluribus relatis probat Bonac. *de Contr. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *nu.* 3. & teſtatur de communi: Puto tamen, quòd ſi mutuator vellet accipere ſub uſuris, vel ad cambium in damnum mutuatarii, teneatur priùs ipſum monere, ſi monitio facilè fieri poſſit, ſaltem per nuntium, vel per litteras, ſi mutuatarius abſens eſſet; nam ex admonitione ſequitur, quòd mutuatarius majori vi, & diligentia mutuum reſtituet, vel ſaltem non cum tanto intereſſe; & ita omninò fieri debet. Et nota, quòd non poteſt tuta conſcientia mutuator accipere ſub uſuris, niſi ab eo, qui hoc paratus eſt facere, & uſuras exercet, & propter aliquod bonum quod eſt ſubuentio ſuæ neceſſitatis, vel alterius. Ita Sanctus Thom 2 2. *qu* 78. *art.* 4 Videas Sylv. *verb. Uſura* 7. *qu.* 1. & id quod dicam *in titul* 244. *de Uſura, & Uſurariis ad Inter.* 20.

1804 Inter. 19. Demnum ex culpa juridica ſecututum, teneturne quis ante Judicis ſententiam illud reſtituere?

Reſp. Dico, quòd in conſcientia ante Judicis ſentẽtiam reſtituere quilibet tenetur damnum ex ſua leui, aut leuiſſima culpa ſecutum. Nam leges, quæ obligant ex leui, vel leuiſſima culpa, obligant in conſcientia ante Judicis ſententiam. Et ratio eſt, quia hujuſmodi leges præcipiunt id, quod naturali æquitati eſt conſentaneum circa rem alienam; & ideò non eſt ſimpliciter pœna, ut vult Sotus, & alii, ſed eſt id, ad quod quis ex naturali jure tenetur, ut rectè tradunt Nauarrus *in Man. c.* 27 *num.* 184. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 27. *dub.* 8. *num* 45.

&

& alii plures, quos refert, & ſequitur Bonacina *de Contract. diſp.3. quæſt.1. punct.6. num.20.* Stephanus à Sancto Gregorio *lib.2. de Contract. cap. 27. num.4.* & alii apud ipſos. Et hanc eſſe communiorem ſententiam, teſtatur idem Bonac. ibidem.

1805 Interr. 20. Ex qua culpa tenentur famuli?

Reſp. Famuli, qui ex officio, & ſtipendio, ſpecialiter curam habent rerum dominorum ſuorum, tenentur ad reſtitutionem damni ſecuti ex lata, & levi culpa ipſorum; nam ipſi tenentur damnum præcavere ob contractum in utriuſque contrahentis utilitatem celebratum. Eſt communis Doctorum ſententia. Vide Sayrum *in Clavi Regia libr. 10. tract. 2. cap. 14. numer. 9.* & Salonium 2. 2. *quæſt. 62. art. 7. controver. 2. §. De ii qui obſtare tenentur.*

1806 Interrogat. 21. Famuli, qui inſerviunt tantùm pro victu, & veſtitu, tenenturne dominis de lata, & levi culpa, ut dictum eſt in præcedenti Reſponſione?

Reſp. Ita pariter dicendum eſt: quia eo ipſo, quòd ſpontè famulatum offerunt, obligant etiam ſe ad fidelitatem, & diligentiam dominis præſtandam, prout famulos decet. Præterquam quòd ſemper adeſt merces, quæ eſt ſpes habendi aliquod officium, aut beneficium, benevolentiam, aut amicitiam, & multoties eſt ipſemet victus, & veſtitus, ut conſideranti patebit. Ita docet Azorius 3. *part. lib.8. cap.13. quæſt.7.* & ex eo Stephanus à Sancto Gregorio *de Contract. lib. 2. cap. 47. ſub num.7.*

1807 Inter. 22. Ad quid tenentur famuli, qui non impediunt damna dominis inferenda à conſamulis, vel ab externis?

Reſp. Quando ipſis incumbit cura illarum rerum, in quibus damnum dominis per furtum infertur, tenentur ad reſtitutionem, ſi non impediant, quia peccant contra juſtitiam, cum teneantur ex juſtitia impedire, maximè ſi ipſis concredita ſit cura, & cuſtodia domus, vel penus. Si verò ipſis non eſt commiſſa cura, & cuſtodia domus, vel penus, dicunt aliqui non teneri ad reſtitutionē, quia peccant ſolùm contra charitatem. Vide Azorium *loco ſuprà cit. quæſt.8.* & alios, quos refert, & ſequitur Bonacina *de reſtitut diſp.1. quæſt.2. punct.11. num.7.* Nam ex ſola violatione juſtitiæ oritur obligatio reſtitutionis ex delicto: ſed quando quis non impedit damnum, quod non tenetur ex juſtitia ratione officii, vel contractus impedire, non violat juſtitiam, ſed charitatem: ergo non tenetur ad reſtitutionem. Ego tamen puto, omnes famulos teneri ex juſtitia impedire, ne damna domini inferantur, præſertim ab extraneis; & ſi id non faciant, peccare mortaliter contra juſtitiam, & conſequenter ad reſtitutionem teneri. Ita Sotus, Leſſius, & alii apud eumdem Bonacinam ubi ſupra; & ratio mihi videtur quia omnibus generaliter commiſſa eſt cura domus heri, & ita videtur eſſe voluntas dominorum, qui mercedem famulis præſtant, ut fideliter ſe gerant, licèt alicui ſpecialiter rei domeſticæ curam committant. Dico igitur cum Petro Navarra *de reſtit. lib. 2. cap.1. nu.224.* quemlibet famulum obligari ex juſtitia, etiamſi curam penus non gerit, ad revelandum fures extraneos, ſi aliter malum impedire non poſſit, quia cuicumque famulo, eo ipſo quòd domeſticus eſt, cuſtodia domus aliquo modo incumbit, ut ab extraneorum injuriis defendat. Vide Dianam *part 3. reſol.58. & tract. 5. reſ.54.*

1808 Interr. 23. Famulus, qui ab alio famulo furante aliquid accepit, ne clamet, vel indicet furtum ejus domino, teneturnè ad reſtitutionem?

Reſp. Leſſius *lib.2. cap.13. dub.10. num.73.* Petrus Navarra *lib.4. cap.4. nu.132.* & alii dicunt quòd ſi fur tibi aliquid det, ne impedias ipſius furtum clamando, vel manifeſtando, tenebis ad reſtitutionem; ſed Sotus *de Juſtit. lib.4. quæſt.7. art 3.* Navarrus *in Manual. cap.17. num. 21.* & alii putant, quòd ſi res accepta à famulo non ſit pars furti ab alio famulo perpetrato, non tenearis reſtituere. Tamen idem Navarra, & Leſſius, quos refert, & ſequitur Diana *par.3. tr.6. reſ.58.* rectè limitationem adhibent in caſu noſtro, ut non procedat, ſi accipiens ſua pollicitatione expreſſa, vel tacita, furem animoſiorem reddit, qui alioquin abſterritus eſſet; unde dicendum eſt, quòd in tali caſu teneatur de damno illato tamquam participans in furto.

1809 Interrogat. 24. Teneturnè dominus reſarcire damnum per famulum ſuum aliis illatum?

Reſp. Si damnum aliis illatum à famulo, ideò evenit, quia famulus obediuit domino in re, ex qua tale damnum ortum habuit, certò tenetur dominus ex juſtitia dictum damnū reſarcire; nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, ut dicitur *in Regul. Jur. in 6.* Vide Emmanuel Sà *verb. reſtitutio num.* 19 Si verò damnum aliis illatū fuit ſolùm ex mala voluntate famuli, ad nihil tenetur dominus; teneretur tamen, ſi v.g. ſervus ejus aliquid ab aliis abſtuliſſet, ut verterent in commodum, & utilitatem ipſius domini, ſive ſciente do-

mino, ſive neſciente; ſemper enim tenetur poſt rei cognitionem, & tantundem, quantum in rem ſuam verſum eſt, reſtituere. Ita Azorius 3.*p.lib.*8.*c.*13.*q.*9.& alii.

1810 Inter. 25. Poteſtnè quivis ad libitum ſine gravi peccato, & reſtitutionis obligatione, arbores, vel ligna cædere, & ſecare in ſylvis antiquis, in quibus naturaliter naſcuntur?

Reſp. Scio, Navarrum, Virum quidem doctiſſimum, *in Comment.de leg.pœnali, in cap.Fraternitas,* 12.*qu.*2.*n.*3.*uſque ad* 40.docere, eum, qui ex ſylva aliena (ſive ſit Univerſitatis, ſive privatorum dominorum) ligna, aut arbores ſecat, & tollit, non peccare, neque ad reſtitutionem teneri; & inter alias rationes, quas affert, dicit etiam, quòd adeſt conſuetudo ubique ferè Gentium, legitimè præſcripta, ut utentes alienis fructibus ſpontè naſcentibus, ſint immunes à culpa, ſoluta tantùm, ſi deprehendantur, pœna: Mihi tamen videtur diſtinguendum ſic; vel ſylvæ ſunt Caſtellorum, aut Urbium; vel ſunt ipſorum dominorum, puta Ducum, Principum, & ſimiliũ: vel ſunt alicujus perſonæ privatæ: Si ergo ſylvæ ſunt Communitatis, dico, quòd non peccet mortaliter oppidanus, qui ligna cędit, neque ad reſtitutionem teneatur. Ducor, quia prohibitio oppidanis impoſita, ea conditione imponitur, ut ſi quis capiatur, pęnam luat; qui verò evaſerit, gratis illam ſibi prædam acquirat. Sed hoc intelligo, dummodò magnam ſtragem non faciat cædendo ſibi ligna, ne Civibus, vel Oppidanis magna portio minuatur; cæderet enim in Communitatis nocumentum, ſi videlicet depopularentur ſylvæ, aut etiam ſi ſternerentur arbores prægrandes ædificiis aptæ: multò magis ſi ſylva eſſet modica, ac tenuis; quod ad arbitriũ viri prudentis judicandum relinquo. Nam cum ſylva Communitatis ſit in commodum totius populi, ſi oppidanus ſuper alios notabiliter ſibi ligna tolleret, ceteros videtur notabiliter defraudare, ideò tenetur ad reſtitutionem illius ſuperflui. Si verò non ſit oppidanus, ſed diverſi oppidi, & habitatores utriuſque oppidi ſoleant ad invicem in ſylvis eorũ cędere ligna, neuter eorum culpa mortali afficitur, nec ad reſtitutionem tenetur, ſed ſolùm ad pœnam, ſi capiatur: Vide Bonac. *de reſt.diſp.*1.*q.*3 *pun.*7.*num.*26. Dico ſecundò, quòd ſi ſylvę ſunt dominorum locorum, qui abſque eorum licentia ligna cædit, peccat, & ad reſtitutionem tenetur, quamvis non ſit tam arcta regula, ac ſi ſylvæ eſſent particularis cujuſdam: undè dicit Soto, quem ſequitur Tolet. poſſe pauperes cædere ligna ad uſum foci proprii neceſſaria, quia arbores, quas natura ſpontè dat, non ſunt tam propriæ, quàm pecunia in arca repoſita. Denique ſi ſylvæ ſunt alicujus particularis domini, dico, quòd peccat mortaliter, qui ligna cædit, modò tamen damnum ſit grave; & ad reſtitutionem utique tenetur, non ſolùm ad damnum inde ſecutum, ſed etiam rei ablatæ, niſi dominus ſylvæ ſola pœna ſit contentus. Quod facilè colligitur, ſi lex extet id clarè exprimens, aut ſi alicubi vigeat conſuetudo, ut non exigatur reſtitutio, ſed ſoli pœnę ſubjaceat, qui capitur, & per ſententiam cogatur pœnam luere. Ita Sotus *de Inſtit.& Jur.lib.*4.*q.*6.*art.*4. Corduba *de caſ.conſcient.q.*17. quos dat, & ſequitur Corradus *to.*1.*quæſt.*268.*in addit.* ubi rem perdoctè tractat. Vide etiam Tolet.*lib.*5.*c.*20. Hoc autem, quod dictum eſt de ſylvis, dicendum eſt etiam de paſcuis gregum; militat enim eadem ratio.

1811 Interr. 26. Eſtne licitum ingredi vineam, & ibi uvas, vel invia comedere ad beneplacitum, ſine peccato, & reſtitutionis obligatione?

Reſp. Affirmat Jo: Valerus *in Differ.utriuſque fori verb.Peccatum, differ.*23.& pro ſe alios adducit, ut videre eſt apud Dian. *p.*3.*tr.*6.*reſ.*20. dicit enim, quòd unicuique licitum ſit in foro conſcientiæ ingredi vineam ad unam, aut alteram uvam ibidem comedendam, modò foras non exportet. Sed veriùs negat Diana dicens, quòd ſi dicta opinio eſſet vera, væ, væ eſſet vinearum dominis, quia hujuſmodi privilegium extenderent etiam ad ficus, poma, & pyra, cum dominorum notabili damno: ergo non eſt audiendus Valerus cum ſuis ab eo relatis. Vide quod dixi *in tit.*98.*de Furto, ad Inter.*6.

1812 Interrog. 27. Si multi ſingulatim vineam aliquam ingrediantur, aliis aliorum ignaris, & unuſquiſque ſuum racemum capiat, etiam quoaduſque nullus in ea relinquatur, peccãtne mortaliter omnes, & tenenturne ad reſtitutionem?

Reſp. Nullus eorum mortaliter peccat, nec reſtituere tenetur, & multò minùs tota multitudo, quia nullus eorum damnum notabile facit, nec eſt cauſa, quòd fieret, nec in id conſentit. Navar. *in Man.c.*17.*ſub n.*130. Mihi tamen videtur dicendum, nullum eorum mortaliter peccaſſe, ſed ſolùm venialiter; tamen ſingulos eorum teneri dumtaxat partem illam damni, quæ eos contingit, reſarcire. Ita docet Jo. Caballut. *in Theor. Juris Canon.lib.*6.*c.*18.*nu.*2. Secus dicendum eſſet, ſi ſimul conſentientes vineam ingrediantur. Vide quæ dicam ad Inter. ſequ. & favet Bonac. *de Reſtit.diſp.*2.*qu.*8.*pun.*1.*nu.*6.

1813 In-

1813 Inter.28 Si plures ſimul conſentientes in vineam ingreſſi, damnum facerent notabile, peccarentne ſinguli mortaliter, & tenerenturne omnes inſolidum ad reſtitutionem?

Reſp. Omnes peccarent mortaliter, omneſque in ſolidum ad reſtitutionem tenerentur; eſt communis ſententia. *Vide ad Inter. antecedentem.*

1814 Inter.29. Teſtes non revelantes ex vi monitorii, tenenturne reſtituere damna inde ſequuta?

Reſp. Raynaudus *de Monitoriis part. 1. cap. 3. quæſt. 24.* affirmativam ſententiam eſſe communem fatetur; ſed dicit, quòd conſcii debent parere præcepto, idque ni faciant, & obedientiam Superiori debitam violabunt, & charitatem parti exhibendam; ſed non peccare contra juſtitiam aſſerit, conſequenter nec ad reſtitutionem teneri; nam totus, & unicus fons obligationis reſtituendi oritur ex peccato contra juſtitiam commiſſo. Vide eumdem Auctorem penes Dianam *pars. 5. tract. 13. reſol. 68.* Oppoſitum tamen docet Avila *de conſ. par. 2. cap. 5. diſp. 4. dub. 3. concl. 8.* qui citat Navarrum, & Sotum. Idem docet Aragonius *in 2.2. quæſt. 70. art. 1.* & alii; & dicunt peccare mortaliter in dicto caſu, incurrere excommunicationem, ſi hæc in monitorio continetur, & inſuper ad reſtitutionem teneri damnificato. Et ita puto tenendum; quia ſunt cauſa damni, ſaltem indirectè, quod patitur alter. Vide Doctores apud Dianam *part. 3. tract. 5. reſol.* 101 *in principio*, & ea quæ dicam *in titul. de Teſtibus, & Teſtimoniis, ad Interrog. 11. in fine Reſponſionis.* Nam quilibet ex lege juſtitiæ tenetur ad veritatem dicendam ex officio, quando ei præcipitur à legitimo Superiore. Et hanc ſententiam probabiliorem puto.

Quær. 1. Quid ſibi velit, aut ſignificet reſtitutio in integrum?

Reſp. Dico, quòd reſtitutio in integrum eſt prioris ſtatus, vel juris reintegratio, per quam ſubvenitur minoribus, & Eccleſiis, aut eſt audientiæ reintegratio. Undè in integrum reſtituere, idem eſt, ac reducere in eum ſtatum, in quo quis erat ante læſionem. Quandoque etiam per hanc ſubvenitur minoribus ex legitima, & juſta cauſa, prout ex diverſis Juribus inter alios docet Sylveſter *verb. in Integrum reſtituere.* Notandum eſt tamen, quòd hæc reſtitutio in integrum non datur abſque læſione, ut habetur ex Rota *deciſ. 1. de reſtit. in integrum, in novis* Seraph. *deciſ.* 1238. *numer. 1.* & fuit dictum in Cæſarauguſtana fructuum 26. Junii 1602, coram Reverendiſſ. D. Damaſceno, & in Marſilienſi pecuniaria 26. Junii 1609 coram Reverendiſſimo Bononienſi, & aliàs ſæpè, teſte Lezana *tom. 4. conſ. 45. ſub numer. 1.* Alia plura de hac materia vide apud Bonac. *tom. 2. de contr. diſp. 3. quæſt. 1. pun. ultim.*

Quær. 2. Ad reſtitutionem an teneatur Titius, qui ſuo pravo exemplo induxit Cajum ad furandum centum ſcuta Sempronio, cum Titius coram Cajo ſurripuerit eidem Sempronio ſcuta quinquaginta, qua occaſione idem Cajus didicit, ubi Sempronius ſervabat pecuniam, ſicque præfatum perpetravit crimen? Et qui ſunt ii, qui ad reſtitutionem de Jure teneantur?

Reſp. Si Titius nullum dederit conſilium Cajo committendi dictum furtum, nec contractu, aut officio tenebatur illum impedire, equidem non violavit legem Juſtitiæ, ſed ſolùm peccavit contra charitatem, conſequenter non tenetur ad reſtitutionem pro tali damno ſequuto Sempronio; etenim reſtituendi obligatio conſurgit dumtaxat ex violatione juſtitiæ, ut docent Doctores communiter; undè qui inducit alium ſuo pravo exemplo, ex. gr. ad furandum, mœchandum, homicidium, aut aliquod grave aliud peccatum patrandum, licèt peccet mortaliter, tamen ad reſtitutionem non tenetur, quia non peccat contra juſtitiam, ſed ſolùm contra charitatem, ut docet Bonac. *tom. 2. de reſtitut. diſp. 1. quæſt. 2. punct. 11. numer. 16.* qui in terminis ita præfatum dubium reſolvit. Idem docet P. Campionus *Inſtruct. Ordinandorum cap. 40. ſub nu. 31.* & alii plures: quidquid in contrarium ſentiat Dicaſtillus, & alii. Imò notat Bonac. dictum Titium neque ad reſtitutionem teneri, quamvis intentionem habuerit, ut illo ſuo pravo exemplo Cajus furaretur. Et ratio eſt: quia illa intentio, cum ſit actus internus, non influit in opus externum, & obligatio reſtituendi oritur ex opere externo injuſto. Verum tamen eſt, quod ſecus dicendum eſſet, ſi Titius capſam, ubi ſervabatur pecunia, apertam, aut clavem ibidem reliquiſſet, & ipſe obſeratam, aut clavem abſconditam priùs inveniſſet; nam in tali caſu eſſet cauſa proxima, & efficax illius furti, & injuſtæ actionis; ideò ſuæ latæ culpæ adſcriberetur damnum ſequutum Sempronio, ac per conſequens ad reſtitutionem teneretur ipſe Titius, quia reſtitutio oritur ex culpa mortali, ob quam alteri infertur damnum, ut rectè notat Stephanus à Sanct. Gregor. *de contract. litr. 1 cap. 1. numer* 10 Item qui eſt cauſa injuſtæ actionis, à reſtitutione non eximitur; nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe

vide-

videtur, ut habetur *ex regul. juris in* 6. & qui cauſam damni dedit, damnum reſarcire tenetur, ut dicitur *in Cod. ad leg. Juliam de vi pub. l. quis ad ſe fundum*; quia qui eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati, juxta Philoſophicum Axioma: ergo, &c. Vide Angel. S Th. 2. 2. *q.* 62. *art.* 7. ubi Bannes, & alii, quibus ſubſcribit Em. Sà *verb. reſtitutio n.* 61. *in addit.* Vide etiam Bonac. *loco ſupracit. diſp.* 1 *qu.* 1. §. *Unico*, *per tot.* & *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 2. & 3. à quibus regula generalis habetur circa reſtituendi obligationem in his, & ſimilibus caſibus. Et tandem dico, ad reſtitutionem teneri, non ſolùm qui eſt cauſa injuſtæ actionis directè, ſed etiam indirectè: unde novem eſſe genera perſonarum cooperantium ad damnum alterius, patet ex duobus his verſibus:

Juſſio, Conſilium, Conſenſus, Palpo, Recurſus,
Participans, Mutus, Non obſtans, Non manifeſtans.

Explicationem horum verſuum vide apud Cajet. *in Sum. verb. reſtitut.* Armil. *eodem verb. num.* 4. & *ſeqq. uſque ad n.* 13. Navar. *in Man. cap.* 11. *n.* 13. Toletum *lib.* 5. *cap.* 21. Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *q.* 2 *pun.* 3. *n.* 1. & 2. Stephanum à S. Gregorio *loco ſupracit. cap.* 2. *num.* 2. P. Campion. *ubi ſuprà*, & alios Summiſtas. Ego enim more meo brevitatem amplector. Denique circa tale dubium ne deſeras videre, quæ dixi in hoc titulo ad Inter. 3. cum Bonac. ubi aſſerui cum eo, & aliis, non ſolùm ex peccato mortali contra juſtitiam, ſed etiam à peccato veniali conſurgere obligationem reſtituendi; licèt, qui ex inadvertentia, & indeliberatione damnum intulit, ad tantam reſtitutionem non teneatur, ad quantam tenetur damnificator voluntarius. Verum eſt tamen, quòd in operibus externis raró contingit imperfecta inconſideratio, & inadvertentia, quæ ſit venialis culpa. Et ratio eſt, quia opus externum ſtatim ſuum periculum ingerit, & mentem excitat ad conſiderandum, & ſic raró poteſt in actu externo dari culpa involuntaria quæ, non ſit mortalis, ſi in ipſo actu agatur de re gravi, ut benè notat Stephanus à S. Gregorio *ubi ſuprà ſub n.* 10. Sequitur ergo ex tali doctrina Titium teneri ad reſtitutionem, ſi ex ſua lata culpa, ut ſuprà dixi, Cajus damnum intulit Sempronio: quia exiſtens cauſa efficax damni, tenetur ad damnum, *ex cap. fin. de injur.* & *l. nihil Intereſt, ff. de Sicar.*

TITULUS CLXXXVIII.

De Reſtitutione Famæ.

1815 INter. 1. Ad quid tenetur detractor? & qualiter reſtituere tenetur?

Reſp. Tenetur famam, quam alteri ſurripuit, reſtituere, ſi dixit falſum, vel verum occultum tamen; ſi publicè famam abſtulit, eam publicè reſtituere debet; ſi privatim, ſatiſfacit privatim reſtituendo; ſi infamavit verum crimen aperiendo, ſed occultum, non tenetur, neque poteſt dicere, ſe mentitum eſſe, aut falſum dixiſſe; ſed excuſando, eo modo, quo poteſt, dicendo ſe malè feciſſe, vel ſæpiùs honoret, & laudet infamatum, apud eos, coram quibus detraxit. Sed ſi alterum infamavit, falſum crimen imponendo, tenetur retractare, quod dixit, dicendo ſe falſum dixiſſe: imò tenetur etiam juramentum addere; ſi juramentum neceſſarium ſit ad famam reſtituendam. Salonius 2. 2. *q.* 62. *artic.* 13. *concl.* 2. Sayrus *in Clavi Regia lib.* 11. *cap.* 3. *nu.* 27. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de reſt. diſp.* 2 *qu.* 4. *pun.* 15. *num.* 3. & 4. Vide etiam Sylv. *verb. Detractio*, *num* 5. & Tolet. *lib.* 5. *cap.* 69. *numer.* 1. Sed ne deſeras videre Dianam *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 29. & 30. ubi docet ex aliis, quòd ſi infamator eſſet Vir magnæ auctoritatis, non teneretur dicere, ſe eſſe mentitum, nec juramento retractationem ſuam confirmare, modò tamen infamatus ſit perſona valdè obſcura, minimèque neceſſaria, ut inquit Sylvius: vel ut ait Tolet. *ubi ſupra cap.* 70. *num.* 1. ſit mediocris conditionis, intelligendo tamen ſemper, quando eſt notabilis multum exceſſus conditionis unius ad alterum. Advertunt tamen DD. hujus opinionis, debere infamatorem reſtituere, & ſatisfacere eo meliori modo, quo poteſt, infamato. Vide etiam *infrà Inter. ultima* hujus tituli.

1816 Inter. 2. Suſurrator, qui alterius crimen verum, ſed occultum propalavit, ad quid tenetur? Et quomodo famam reſtituere debet?

Reſp. Qui verum dicendo, occultum crimen alicujus propalavit, illum infamando per detractionem, vel ſuſurrationem, aut contumeliam, ejus famam reſtituere tenetur. Sed quia difficulter fama reſtituitur; ideò DD. quos refert, & ſequitur Diana *part.* 3 *tract.* 5. *reſol.* 30. docent quemdam modum ſuavem, quem facilè poterunt obſervare Pœnitentes, & eſt ſæpè laudare illum in aliis rebus, quem

priùs,

priùs diffamaverant, & honorem ejus in re alia procurare; nec ampliùs de illa re coram illis, apud quos eum diffamavit, loqui. Unde opus non erit aſſerere ſe perperam locutum eſſe, vel illi injuriam feciſſe, vel fuiſſe deceptum: & multò minùs tenetur dicere ſe falſum dixiſſe, vel fuiſſe mentitum; nam hoc ſolùm requiritur, quando alteri abſtulit famam, falſum crimen imponendo, cum debeat ſe retractare, & reſtituere famam infamato omni meliori modo, & etiam juramentum addere, ſi ad famam reſtituendam neceſſarium erit. Vide, quæ tradidi *in Reſponſione ad Inter. antecedentem hujus tituli*, & *in tit.* 113. *de Infamia*, *ad Int.* 1.

1817 Inter. 3. Teneturne detractor, ſeu infamator ad famæ reſtitutionem, quando id quod contra tertium dixit, oblivioni traditum eſſe probabiliter credit?

Reſp. Doctores communiter docent, non teneri famam reſtituere, ſive narratio vera fuerit, ſive falſa, quia nihil aliud eſſet, quàm infamiam oblivioni traditam renovare; nec tenetur infamator eos, quibus multo ante tempore narravit crimen, interrogare, an recordentur eorum, quæ ipſis olim narravit; ſed ſufficit, ſi hujus rei oblitos eſſe probabiliter credat. Bonac *de rest. diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 13. *num.* 1. & *ſeqq.* & alii plures penes ipſum, Nicolius *in Floſ. verb. Detractio num.* 2. & alii communiter. Imò addit Nicolius, quando detractio eſt antiqua, ſufficere infamatum in genere laudare pro homine devoto, & honorato, quod eſt valdè notandum.

1818 Inter. 4. Teneturne ſibi famam reſtituere, quando duo ad invicem ſe infamarunt?

Reſp. Si infamia, & cætera ſint paria, non tenentur, quia adeſt juſta inter eos compenſatio: dummodò hæc tria concurrant. Primò, ut infamia ex utraque parte fuerit æqualis; ſin minùs quoad exceſſum tantùm reſtitui debet. Secundò, ut illi, apud quos quis alterum infamavit, ab illo viceverſa infamatum fuiſſe ſciant, & ne ſcandalizentur ex non facta reſtitutione ex parte illius, qui ſecundò infamavit. Tertiò, ut de facto alter alteri famam non reſtituat; tunc enim alter etiam in reſtituendo, ad æqualitatem ſervandam correſpondere debet. Bonac. *loco cit punct. ult. num* 1. Diana *par.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 30. §. *Notandum eſt ſecundò*, Nicolius *ubi ſup. verbo Fama*, & alii plures apud Bonac. *ubi ſuprà*, Tolet. *lib.* 1. *cap.* 70. *nu.* 3. Emm. Sà *verb. Reſtitutio n.* 32.

1819 Inter. 5. Teneturne quis cum propriæ famæ detrimento, vel etiam cum periculo vitæ, alienam famam, injuſtè ablatam reſtituere?

Reſp. Quando reſtitutio alienæ famæ fieri non poteſt abſque longè majori jactura propriæ famæ, excuſatur, juxta opinionem Navar. *in Manual. cap.* 18. *num.* 46. & aliorum, quos refert, & ſequitur Bonacin. *de Reſt. diſput.* 2. *quæſt.* 4. *punct. ult. num.* 12. Et ratio eſt, quia juſtitia non obligat ad reſtitutionem cum damno notabiliter majori, quàm ſit damnum illatum. Affirmat tamen Tolet. *lib.* 5. *cap.* 70. *nu.* 1. nempè teneri etiam cum propriæ famæ detrimento reddere, ſicut qui furatus eſt res alienas, cum propriarum detrimento eas reſtituere debet, & aliquando cum majori ſuo detrimento, quàm ſit alterius infamia; & hoc mihi videtur probabilius. Non nego tamen, quòd vir illuſtris non tenetur ad reſtitutionem famæ homini plebejo, quando eam præſtare non poteſt ſine jactura ſuæ famæ; nam fama viri illuſtris præponderat famæ plebei, & conſequenter cenſetur eſſe ſuperioris ordinis; debet tamen illum laudare, ei benevolentiam oſtendere, vel ab eo per Confeſſarium, abſque ſui expreſſione, offenſæ remiſſionem obtinere, vel tandem pecunia compenſare. Ita Tolet. *ubi ſuprà num.* 1. Navarr. *in Man. cap.* 18. *num.* 50. & alii plures, quos congerit, & ſequitur Bonac. *loco citat. num* 13. Vide ſupra *Interrogat.* 1. *in fine*. Denique quando infamator non poteſt ſine periculo vitæ reſtituere, nullo modo tenetur, quia eſſet contra dictamen rationis, & regulas prudentiæ, & conſequenrer contra jus naturæ, cum bona inferioris ordinis non ſint reſtituenda cum detrimento altioris ordinis. Cajet. 1. 2. *quæſt.* 62. *art.* 6. Navarr. *cap.* 17. *num.* 56. & *cap* 18. *ſub num.* 47. & plures alii, quos ſequitur Bonac. *ubi ſup. num.* 11. Diana *par.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 30. *verſ. Notandum eſt quintò*. Excipe tamen cum Tolet. *lib.* 5. *cap.* 70. *num.* 2. niſi infamatus idem etiam periculum vitæ ſubeat. Sed vide Emman. Sà *verb. Infamare num.* 7 & 8. *verb. Reſtitutio num.* 55. & 56. ac me ipſum *in tit.* 66. *de Filiis ad Inter.* 2.

Digitized by Google

TITULUS CLXXXIX.

De Revelationibus Secretorum.

Vide tit. de Jud. tem &c. Int. ultim. tit. de Præcept. Int. 2 tit. de Reſtit. Dam. Int. ult tit. de Soc. Crim. Int. 4 & 5. tit. de Teſtib. &c. Int. 2.

1820 INter. 1. Peccatne mortaliter, qui narrat alicui amico injuriam ſibi ab aliquo ſecretò illatam?

Reſp. In hoc caſu diſtinguere oportet: Vel refert, & narrat animo detrahendi ad vindictam, vel ut conſolationem capiat ab amico, vel ut conſilium recipiat, vel ut dolorem mitiget, & leniat. In primo caſu utique mortaliter peccat, quia cenſetur formalis detractio In ſecundo caſu verò à mortali excuſatur cõmuniter à Doctoribus; nam nimis durum eſset, & præter humanam conſuetudinem, ut quis cogatur acceptas injurias ſolus ferre, nec poſſet eas amico communicare ad leniendum dolorem, & ſuam commoditatem, ut eas leviùs ferat. Laym *lib. 3 ſect. 5. tract. 3. p. 2. cap. 3. num* 6. Bonac. *de reſtit. diſp. 2. qu. 4 punct. 3 num. 3.* Nicolius *in Floſ. verb* Detractio *ſub num.* 1. addens adhibendam tamen curam, ne pluribus dicatur, quàm ad ſolatium, ſive conſilium ſit neceſſarium, nec nominandam perſonam, niſi ad conſilium, ſive conſolationem hujuſmodi ſit opus, vel valdè expediens. Et tandem Diana *p. 3. tract. 5. reſol. 32.* plures pro hac ſententia Doctores allegat, & teſtatur de communi. Imò aliqui dicunt, non illicò damnari peccati mortalis eum, qui ſecretò graviter injuriatus in publicas querimonias prorumpat, cum durum ſit afflictum animum cohibere. Hos refert Diana *ubi ſuprà propè finem*: ſed benè inquit Tambur. *lib 9. cap. 3 §. 3. num. 27.* penes illos ſit auctoritas. Ego enim potiùs hunc excuſarem ex primis motibus, & ex involuntario, &c.

1821 Inter 2. Peccatne mortaliter, qui crimen occultum alterius, ſine juſta cauſa manifeſtat uni viro prudenti taciturno, quem ſcit non evulgaturum, ſed ſecretò retenturum?

Reſp. Doctores in hoc non conveniunt, ſed in duas claſſes, & ſententias diviſi ſunt, ut videri poteſt apud Bonac. *ead diſp. 2. quæſt. 4. punct. 3. nu. 2.* & Diana *p 3 tr. 5. reſ. 33. & p. 2. tr. 17 reſ. 22.* Quidam enim docent, non peccare mortaliter, quia non lædit famam proximi notabiliter; & cum ſit minima detractio, & leve detrimentum in fama, non poteſt eſſe peccatum mortale. Ita Cajet. 2. 2. *qu.* 73. *art. 2 dub. 1.* Navar. *de reſtit. lib. 2. c. 4 nu. 335.* Reginaldus, Graffius, & alii. Et tanquam probabilis hæc opinio admittitur à Layman *loco ſuprà cit.* Bonac. & Diana *locis nunc citatis.* Tamen contraria eſt magis communis, & probabilior, quia ſi conſideretur famæ detrimentum judicio prudentis, majus erit revelare illud crimen uni gravi Viro, præſertim ſuperiori, quàm ſi decem infirmis hominibus reveletur. Ita Layman *ubi ſuprà*, Bonac & alii plures penes ipſum, & apud Dianam *dicta reſ.* 33. ubi alias concludentes rationes invenies.

1822 Inter. 3. Peccatne mortaliter, qui revelat homicidium à Titio commiſſum, quod falsò deputatur Cajo, qui ob hujuſmodi imputationem morte puniendus eſt?

Reſp. Nullo modo peccat, quia licitum eſt aperire crimen alterius ad conſulendum bono alicujus, ſicut ad impediendum damnum ſpirituale, vel temporale alicujus momenti. Navar. *in Man. cap. 18. num. 31.* & alii plures, quibus ſubſcribit Bonac. *de reſt. diſp. 2 quæſt. 4. punct. 8 n. 1. & ſeqq & præciſè n. 7.*

1823 Inter. 4. Poteſtne tuta conſcientia, qui novit aliquem eſſe furem, admonere eos, cum quibus habitat, ut ſibi caveant ab illo?

Reſp. Non ſolùm poteſt, ſed tenetur illos admonere, ut ſibi caveant, ob rationem ſupradictam, & docet ipſe Bonac. *ubi ſuprà num.* 8. Tolet. *lib. 5 c. 65. n. 3. & alii plures.*

TITULUS CXC.

De Sacerdotibus.

Vide tit. de celeb. Miſ. tit. de circumſt pec. Int. 6 tit. de Cleric. ad quæſ. 3. tit. de Conſuet. Int. 3 tit. de Defid. Int. 3. 4. tit. de Eccl. Pollut. Int. 17. tit. de Epiſcopat. &c. Int. 33 tit. de Hæreſ &c. Int. 6. & ad quæſ. tit. de Infam. Int. 5. tit. de Irreg Inter. 18. 23 tit. de Laic. Int. 3. 9. tit. de Moribun. Int. ult. tit. de Mutil. membr. Int. 4 tit. de Opin. Inter. ult. tit. de Ord. Min. Int. 1 tit. de Ord. Sac. Int. 1 tit. de Papa, &c. Int. 4. 5 tit de Peccat. Int. 8. 9. tit. de Præc. an. com. Int. 3 tit. de Regul. &c. Inter. 7. 16 19 33. 108. 109. 110. 111. tit. de Sac. Bapt. Int. 6. tit. de Sac. Confirm. Int. 2. tit. de Sac. Euch. Int. 8 & ad quæſ. 4. & 5. tit. de Sacr. Matr. Int. 7. tit. de Sac. Ord. Int. 2. & 4. & ad quæſ. 3 tit. de Sacril. Int. 6. tit de ſigill. Conf. Int. 16. 17. 18 tit. de Valid. Sac. Matr. Int. 20 21.

1824 INter. 1. Quid eſt melius, quòd numerus Sacerdotum reſtringatur, vel augeatur?

Reſp. Dico,melius eſſe, ut reſtringatur numerus ſuperfluus Sacerdotum, quia multitudo eſt ſacris Canonibus inimica.Colligitur *ex cap. quia in tantum, de præbendis:* multitudo enim aliquos facit magis viles, *cap. legibus diſt.*93.ideòque melius eſt paucos habere Miniſtros,quàm multos inutiles, *cap. tales*, 23. *diſt.* Imò ſanctius eſt paucos bonos, quàm multos Miniſtros inutiles habere, ut dicitur *in cap.cum ſit ars artium, de ætat.& qualit. Ordin.* & ibi Gloſ. cumulat Jura concordantia. Quod quidem intelligendum eſt præcipuè in Ordinatione Sacerdotum. Vide Pacem Jord. *tom.*1.*lib.*3.*tit.*6 *numer.*239. & Toletum *lib.* 5. *cap.*4. *n.*6. ubi dicit, quòd Epiſcopus, ſub pœna peccati mortalis,tenetur Ordines non niſi dignis conferre, & nequaquam admittere ignorantes, & homines malæ vitæ ad Sacros Ordines. Sed nota, quòd ſi aliquis ratione ſanctimoniæ, & charitatis,alios præcederet foret promovendus ad Ordines, licèt parùm ſcientificus eſſet, ſufficienter tamen inſtructus, quia imperfectum ſcientiæ ſuppletur perfectione charitatis, *cap. niſi cum pridem §. pro defectu quoque de renunc.* & docet idem Pax Jord.ubi ſuprà *n.*247.

1825 Inter. 2. Conferturne validè Ordo Presbyteratus, ſi ex oblivione tradatur Calix, in quo non fuit vinum appoſitum?

Reſp. Aliqui, quos refert Diana *par.*3.*tract.* 4. *reſol.* 186. dicunt, non conferri validè: & probabiliter quidem; nam materia Ordinis Presbyteratus eſt traditio patenę cum hoſtia, & calicis cum vino; ac proindè, ſi in patena non ſit hoſtia,& in Calice vinum vitis, deeſt materia neceſſaria,conſequenter non confertur validè Ordo Presbyteratus. Alii verò etiam probabiliter ſubſtinent, validè conferri Ordinem Sacerdotalem in dicto caſu, quia poteſtas conſecrandi utramque ſpeciem non traditur diviſim, ſed qui poteſt unam ſpeciem conſecrare, poteſt & aliam, cum Chriſti Corpus conjunctum ſit cum Sanguine, & Sanguis cum Corpore. Ita tenent Bonac. *de Sac.diſp.*8 *qu.unica punct.*3.*nume.*3. & Diana ex Henriquez, Filliucio, Homobono de Bonis. Mihi tamen videtur res valdè dubia, an in caſu dicto quis validè ordinetur: ideòque puto reiterandum eſſe Ordinem ſub conditione prout docet Villalobos *in ſumm.tr.*11.*diffic.* 4.*nu.*1. quem refert idem Diana *ubi ſupra*. Et hanc ſententiam, tamquam probabiliorem, amplectitur quoque ipſe Diana *part.* 4. *tract.* 4.*reſol.* 119. & *part.*6. *tract.* 8. *reſ.*22. qui alios concordantes refert.

1826 Inter. 3. Quam pœnam incurrit,qui ad Ordinem Presbyteratus non promotus Miſſas celebrat, aut Confeſſiones audit?

Reſp. Non ſolùm ſit irregularis, ut patet *ex cap.*1. & 2 *de Clerico non ordinato miniſtrante*, & docet Avila *de cenſur. part.* 7. *diſp.* 9. *ſect.* 2. *dub.* 15. & alii communiter,ſed etiam contra illum procedit Tribunal Sanctiſſimæ Inquiſitionis;ex Gregor. XIII. in Bulla *incip. Officii noſtri*, edita anno 1574 & in Bulla Clem. VIII. *Etſi aliàs, de anno* 1601. habetur Curiæ ſæculari tradendum eſſe, ita namque loquitur Bulla: *A Judicibus S. Inquiſitionis, vel locorum Ordinariis à foro Eccleſiaſtico abiiciuntur,& ab Ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habuerint, ritè degradati, Curia Sæculari traduntur, per Judices ſæculares debitis pœnis plectendi*. Et tandem Urbanus VIII. anno 1627.in Bulla quæ incipit *Apoſtolatus officium*, ſtatuit, & decrevit,ut qui in poſterum ad Sacrum Presbyteratus Ordinem non promotus, Miſſam celebrare, Sacramentalem Confeſſionem audire præſumpſerit ætatis minoris anni vigintiquinque non exeuſetur, quominùs eidem Clementis Conſtitutioni ſubiiciatur, dummodò vigeſimum ætatis annum compleverit. Vide Lezanam *tom.*1 *par.*1 *cap.*10.*num.*22.& *cap.*14. *num.*9.Dianam *part* 4.*tract.*7. *reſ.*11. & 12. & alios apud ipſos.

1827 Inter. 4 Sacerdotibus Evangelicis cur ſtatus conjugalis eſt illicitus? & quare Græci poſſunt Uxorem habere?

Reſp. Sacerdos Evangelicus debet ſervare continentiam ad denotandam puritatem, & munditiam Sacrificii, ad oſtenſionem obſervantiæ erga tale munus, & ad ſimilitudinem inducendam cum capite, quod eſt Chriſtus Dominus Summus Sacerdos; & tandem ad denotandam Sacerdotii excellentiam, cum perfectius ſit ſtatus Sacerdotum, quàm Conjugatorum, ut docet Toletus *lib.*1.*c.*2 *ſub n.*7. Gręcis Sacerdotibus contrahere matrimoniũ communis ſententia docet, numquam licuiſſe, aut permiſſum eſſe, ut oſtendit Azorius, Sanchez, Bellar.Coninchius, Rebellius, & Filliucius,& habetur ex Concil Romano *cap.* 8.& ex aliis Conciliis, teſte Bonac.*de matrim. quæſt* 3. *punct.*9.*num.*13. Unde ſi aliquis Græcus Sacerdos contraheret matrimonium, invalidè illud contraheret; quia ſolùm eſt eis permiſſum, ut jam conjugatus poſſit ſuſcipere Sacros Ordines, & uti matrimonio antea contracto,ut patet *ex cap aliter.diſt.*31.nam Sacri Ordines dirimunt matrimonium ratione voti ſolemnis, quod eſt ipſis Ordinibus annexum ex decreto Eccleſiæ, quale Decretum nõ eſt acceptatũ à Græcis;ſed quia Sacri Ordines dirimunt matrimonium,etiam ratione ſui,

Digitized by Google

ſui, cùm ex ipſa vi voti oriatur obligatio non ineundi matrimonium; eſt enim ille ſtatus poſitus obſervantiæ perfectæ caſtitatis & ideò obſervant Græci, ut initiatus Ordine Sacro non validè contrahat matrimonium. Bonac. *ubi ſuprà.* Vide Em. Sà *verb. Ordo n.28.* & alios ibi relatos per Victorellum, & præſertim vide Dianam *par.10. tract.11. reſol.12. verſ. Nota verò*, qui benè advertit, quòd in Eccleſia Latina, ante collationem ſacrorum Ordinum, omnes monentur ab Epiſcopo de obligatione caſtitatis ſervandæ.

TITULUS CXCI.

De Sacramentis.

Vide tit. de Confeſſar. extr. Mon. Int.3 tit. de Decim. Inter.1 tit. de Epiſcopat. &c. Inter.63 tit. de Excomm. min. Inter.6 tit. de Intent. Inter.1.2. tit. de Paroch. Int.19.22 tit. de Simon. Inter. 11. tit. de Simul. Int.5 tit. de ſuperſt. Int.5 tit. de Valid. Sacram.

1828. INter.1. Quid eſt Sacramentum? *Reſp.* Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum. Ita habetur *cap. Sacrificium, 2. de conſecr. diſt.2.* & quia omnia Sacramenta, quantum ex ſe, conferunt gratiam ſanctificantem: ideò Sacramentum definitur, ſignum ſenſibile rei ſacræ ſanctificantis animam, ut tradũt communiter Theologi, & fide tenendum eſt.

1829 Inter.2. Quænam ſunt Sacramenta, quæ conferunt primam gratiam?

Reſp. Sunt duo, ſcilicet Baptiſmus, & Pœnitentia.

1830 Inter. 3. Quare Baptiſmus, & Pœnitentia dumtaxat conferunt primam gratiam?

Reſp. Quia iſta duo Sacramenta non ſupponunt hominem in gratia, ſicut cætera Sacramenta, quæ conferunt augmentum gratiæ habitualis.

1831 Inter.4. Quænam ſunt Sacramenta, quæ dicuntur Mortuorum?

Reſp. Item pariter Baptiſmus, & Pœnitentia.

1832 Inter. 5. Et quare dicuntur Sacramenta Mortuorum?

Reſp. Quia accedentes ad hæc duo Sacramenta, ſunt mortui gratiæ, cùm ipſam non habeant. At quia accedentes ad alia Sacramenta debent eſſe in gratia, ideò præter Baptiſmum, & Pœnitentiam, cætera Sacramenta non dicuntur mortuorum, ſed vivorum. DD. communiter.

1833 Inter.6. Sacramenta vivorum, ſcilicet præter Baptiſmum, & Pœnitentiam, conferuntne aliquando primam gratiam?

Reſp. Dico, quòd ſic, & eſt valdè probabile, & conſolatorium hoc aſſertum Dianæ *part.5 tr.13 reſ.31.* ubi ſic habet: Dico igitur, quinque Sacramenta vivorum conferre primam gratiam aliquando, videlicet, quando peccator accedit attritus, exiſtimans bona fide, ſe eſſe in ſtatu gratiæ abſque peccato mortali, quia de Divina Clementia credi poteſt, quòd voluerit ſic accedenti conferri primam gratiam. Undè, qui non potuit, v. gr. confiteri, & ſumere Euchariſtiam, putando ſe habere contritionem, habeat tantùm attritionem, adhuc ex ſumptione Sacramenti obtineret primam gratiam. Ergo dicendum eſt, prout ſentiunt multi Theologi, quòd aliquando per accidens Sacramenta vivorum conferant primam gratiam. Sed vide Dianam *loco cit* qui alios Doctores allegat.

1834 Inter. 7. Quos effectus producunt in Anima Sacramentum Euchariſtiæ, & Sacramentum extremæ unctionis?

Reſp. Vide Toletum *lib.2. cap 29. & 30.* ubi tractat de modo ſuſcipiendi Sacram Synaxim & de ejus effectibus. Effectus verò extremæ unctionis principaliter eſt roborare animam contra dæmonis tentationes in morte, ſecundario eſt delere reliquias peccatorum, tollere pœnas reſtantes, & aliquando etiam ſanitatem corporis conferre, ſi expediat. Ita colligitur ex Tridentin. *ſeſſ.14. cap. 2.* Vide Navar. *in Man. cap.22. num 13.* Chaves *in Sum. Victoriæ tit. de extrem. unct. ſub nu.197.* Emm. Sà *eodem verb. num.16.*

1835 Inter. 8. Quænam Sacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis? Et quænam ſunt illa, quibus homines nolentes uti, peccant, & nolentes uti, nullum peccatum committunt?

Reſp. Tria ſunt Sacramenta, quæ ſunt omninò de neceſſitate ſalutis, nempè Baptiſmus, Pœnitentia, & Euchariſtia; nam ordinantur ad gratiam, & remiſſionem peccatorum. Confirmatione autem nolle uti, eſt peccatum mortale, ſi ex contemptu vel notabili negligentia fiat. Vide quæ dixi *in tit.171. de Præceptis ad Int. 1.* ubi fit ſermo de Sacram. Confirm. & ad *Inter. antecedentem hujus tituli*, ubi locuti ſumus de Extrema Unct. & præcipuè de ejus effectibus, & tene id, quod dixi de Confirm. ſcilicet eſſe peccatum mortale, ex contemptu, vel magna negligentia illam omittere, ut docet Petrus à Soto apud Emm. Sà *in addit. n.5. de Extrem. Unction.* Denique nolle Matrimonio, & Ordine uti, nullum eſt

pecc-

peccatum. Ita docet Chaves *in Summ.Victoria tit.de Extrem. Unct.* Verùm an Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate præcepti, ita ut detur præceptum Divinum poſitivum ſumendi hoc Sacramentum: negant plures Doctores, loquendo, inquam, de præcepto Divino, ut videre licet apud Dianam *part.*3. *tract.*6.*reſol.* 95. Ego tamen ſentio cum illis, qui aſſerunt Sacram. Euchariſtiæ eſſe neceſſarium neceſſitate ſalutis, & extare præceptum Divinum illud ſumendi; nam ex Joan.*cap.*6. habetur expreſsè ſic: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis*. Vide S.Thom.3.*par.q.*80.*art.*11. Unde obligat tempore mortis, 2. in reliqua vita, quoties tale remedium ad perſeverandum in gratia eſt neceſſarium, & 3. quando quis prudenter putat ſe non ampliùs habiturum commoditatem communicandi in tota vita. Verum tamen eſt, quòd tale præceptum obligat ſolùm adultos,& niſi quando decenter, & reverenter poteſt ſumi, ut benè obſervat Diana loco cit. Vide etiam Bonacin. *de Sacram. diſp.*4. *quæſt.*7.*punct.*1.*num.*1. & 8. & eumdem Dian. *part.*9.*tract.*9.*reſ.*46. *verſ quandonam verò*.

1836 Inter.9. Quænam ſunt ea Sacramenta, quæ licitè adminiſtrari poſſunt tempore interdicti localis?

Reſp. Tempore interdicti localis, ſive interdictum ſit generale, ſive ſit particulare, adminiſtrari poſſunt Sacramenta Baptiſmi,& Confirmationis,tam parvulis, quàm adultis, infirmis, aut ſanis, cum ſolita ſolemnitate. Item Sacramentum Pœnitentiæ non ſolùm morientibus, ſed etiam ſanis, dummodò non fuerint excommunicati, vel culpabiles in interdicto; nam iſti non poſſunt abſolvi,niſi in articulo mortis, præſtita priùs ſatisfactione, vel ſaltem, ſi non poſſunt, cautione de ſatiſfaciendo, & operando,ut interdictum tollatur,ut dicam *in tit.*198.*de Sacramento Pœnitentiæ ad Int.*3. Etiam adminiſtrari poteſt Sacramentum Euchariſtiæ cum ſolita ſolemnitate ſed ſolùm exiſtentibus in probabili mortis periculo, proveniente tam ex infirmitate, quàm ex cauſa extrinſeca. Item Matrimonium celebrari poteſt etiam à perſonaliter interdictis,ut probabiliter dicunt aliqui apud Dianam *part.*3 *tr.*4.*reſ.*267. ſed non eſt danda ſolemnis benedictio nuptiarum. Cæterùm Sacramentum extremæ unctionis in loco interdicto miniſtrari non poteſt ulli perſonæ, etiam non interdictæ. Neque Sacramentum Ordinis poteſt conferri in loco interdicto,ſed alibi non eſt prohibitum, dummodò Ordinans, vel Ordinandus, non ſint perſonaliter interdicti. Ita docet Tolet.*lib.*1.*cap* 53.*n.*4.& *ſeqq.* Sylv. *verb. Interdictum* 5. §. 9. Zeccus *de Interdicto pag.*79. & 80. Bonac. *de cenſur.diſp.*5. *pun.*3 *per totum*,& alii plures. Vide etiam Navar.*in Man.cap.*27.*num* 178.Lezan.*tom.*2. *verb. Interdictum n.*12. & *ſeqq.*

1837 Inter. 10. Quam pœnam incurrit miniſtrans Sacramenta excommunicato vitando?

Reſp. Peccat mortaliter, & incurrit minorem excommunicationem, ac præterea ipſo jure interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ,& aliquando etiam Papalem excommunicationem ſi participans ſit Clericus,& ſciat illum,cum quo participat, eſſe excommunicatum à Papa; & tandem, ſi ſpontè participet, ideſt ſine metu, & timore; ut habetur *ex cap.Significavit, de Sent. excomm.* & docet Bonac. *diſp.* 2. *quæſt.*2. *pun.*2. § 2. *num.*7. Diana *loc. cit. reſ.* 82.§.*Sed ſi quis*, Tolet. *lib.*1 *cap.*11.*ſub num* 4. Verùm dictas pœnas non incurrit ille, qui aſſiſtit matrimonio excommunicati vitandi, quia Sacerdos, ut dicam *in tit.* 196. *de Sacram. Matrim. ad Inter.* 5. non eſt miniſter hujus Sacramenti, ſed ipſi contrahentes; & docet etiam ipſe Bonac. *loc. citat.* & alii ab ipſo relati.

1838 Inter.11.Peccatne mortaliter Sacerdos adminiſtrans Sacramenta excommunicato tolerato, ſeu non vitando?

Reſp. Jure naturali divino non ſunt adminiſtranda Sacramenta indignè petenti, niſi quando pœnitens eſt peccator occultus, & publicè petit Sacramenta, ut dicam *in tit.* 194.*de Sacramento Euchariſtiæ ad Int.*4. cum S. Th.3.*par.qu.*80.*art.*6.de communi: aliàs Sacerdos peccat mortaliter, non contra prohibitionem Eccleſiæ, cum hæc fuerit ablata in Concil. Conſtantienſi; ſed peccat contra Jus naturale divinum: quamvis nullam aliam pœnam, vel cenſuram incurrat, quia adminiſtrans Sacramenta excommunicato tolerato non facit contra prohibitionem Eccleſiæ, ut dixi. Bonac. *ubi ſupra num.* 1. & alii plures apud ipſum.

1839 Inter.12. Peccatne mortaliter Parochus, & teneturne fructus reſtituere,qui licèt in ſua Parochia reſideat, tamen non per ſeipſum, ſed per alios Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, &c.adminiſtrat? & quid dici debet de Prælatis Religionum?

Reſp. Durus eſt hic ſermo; ſed verus: Supponendum eſt autem primo cum Bonac. *de præcept.decal.diſp.*6 *quæſt.unic. punct.* 8. *nu.* 4. graviter peccare Parochos, qui ovium ſibi ſubditarum curam non habent, ut eſt eis Sacramenta miniſtrare, orare pro populo ſibi commiſſo, diebus Dominicis, &

feſtis

ſeſtis ſolemnioribus doctrinam Chriſtianam docere , Miſſam applicare , infirmos frequenter viſitare , & pauperum curam habere . Vide Concil. Trident. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *de reform.* & *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. & 7. Supponendum eſt 2. Epiſcopos , Parochos, & alios Rectores , quibus cura animarum incumbit , de jure divino teneri in ſuis Eccleſiis reſidere , ut docent innumeri DD. quos refert , & ſequitur Barboſ. in Collect. DD. ad Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 1. *numer.* 3. His ergo ſuppoſitis, dicendum eſt, non dici verè , & juxtam mentem Concil. Tridentini reſidere Parochum , qui ſolùm in loco Beneficii reſidet , quia reſidere , cum effectu accipi debet , ſcilicet , quòd officium ſuum perſonaliter exercere teneatur , nec ſufficere eſſe in Parochia præſentem , & cætera ſubſtituto ſuo committere ; nam debet per ſe ipſum Sacramenta ſuis ovibus miniſtrare , ac etiam de nocte præſertim ſi nominatim , & inſtanter deſideretur; aliàs non ſolùm peccat mortaliter , ſed etiam tenetur ad reſtitutionem fructuum , ut ex Sancio , Vaſquez , Ugolino , Graſſio , Corduba , Aſtenſi , Hoſtienſe , Sylveſtro , Petro de Aragonia , & Ludovico à S. Joann. firmat Diana *part.* 3 *tractat.* 4. *reſolut.* 156. ad quem brevitatis gratia Lectorem remitto . Et huic ſententiæ adhæret etiam P. Rotarius *in Appar. pro exam. Cler. cap.* 9. *ſect.* 2. *num.* 8. Vir quidem ob ejus præclara opera valdè celebris , atque honore dignus . Sed pro coronide hoc unum non prætermitto ; nempè , quod dictum eſt de reſidentia Epiſcoporum , & Parochorum , ob ſimilem rationem idem dici debet de Prælatis Religionum. Unde Prælati Monaſteriorum tenentur aſſiſtere ſuis Monaſteriis tempore peſtis , vel hæreſis , etiam cum periculo mortis ; nam ſunt veluti Parochi illorum Monaſteriorum : Parochis autem fugere non licet in talibus eventibus , ut tradunt Sanchez *de præcept. decal. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 55. Miranda *in Man. to.* 2. *quæſt.* 9. *art.* 5. Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 18. *num.* 12. & alii : ergo neque dictis Superioribus . Sed vide , quæſo , Dianam *part.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 53. & non te pœnitebit legiſſe . Addo ; nam inter alia docet , non poſſe Generalem diſpenſare , ut Superior localis abſit à ſuo Conventu , etiam cauſa imprimendi aliquem librum à ſe compoſitum . Item de hac re vide Rotar. *loc. qui ſuprà cap.* 9. *ſect.* 2. *n.* 8. & *ſeqq.*

1840 Inter. 13. Poteſtne quis licitè Sacram Euchariſtiam, aliaque Sacramenta in Cathedrali Eccleſia recipere , relinquendo Parochum proprium ?

Reſp. Emman. Sà *verb. Sacramentum numer.* 4. dicit , Sacramenta omnia poſſe quemlibet de Dięceſi in Cathedrali accipere . Idem docent Genuenſis *in praxi cap.* 76. *numer.* 22. Poſſevinus *de offic. Curati cap.* 7. *numer.* 57. Barboſa *de offic. Parochi par.* 2. *cap.* 20. *num.* 12. Piaſecius *in praxi part.* 2. *cap.* 3. *art.* 3. *numer.* 26. Geſualdus *in Theol. Moral. tom.* 1. *tractat.* 12. *cap.* 4. *nu.* 20. & alii plures apud Sanchez *de Matrim. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 27. *num.* 1. qui omnes aſſerunt , Archipresbyterum Eccleſiæ Cathedralis eſſe Parochum totius Dięceſis , & poſſe quæcumque Sacramenta in tota illa miniſtrare . Verùm mihi magis probatur ſententia Dianæ *par.* 9. *tract.* 9 *reſol.* 64. qui tenet , quòd nullo jure probatur , Eccleſiam Cathedralem eſſe communem totius Dięceſis . Unde dicendum eſt , Parochum Eccleſiæ Cathedralis non poſſe alienis ovibus , abſque proprii licentia , Euchariſtiam , vel alia Sacramenta miniſtrare , nec aliquem , qui non ſit Parochianus illius Eccleſiæ, licitè ibidem ea recipere , abſque licentia proprii Parochi ; nam ſine dicta licentia Parochi , vel Epiſcopi , non ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ de Euchariſtia ſumenda tempore Paſchatis , niſi Archipresbyteratus eſſet quædam præbenda , cui ex officio eſſet annexum , audire Confeſſiones omnium , & conſequenter adminiſtrare omnia Sacramenta , etiam Euchariſtiam , omnibus fidelibus illius Dięceſis abſque licentia proprii Parochi : Quod tamen raró contingit . Vide Baſſæum *verb. Communio ſacra num.* 13. Sanchez *ubi ſuprà* , Trullench *in tract. de Jure Parochi cap.* 5. *numer.* 10. & Dianam *loc. cit.* Cæterùm , generaliter loquendo , Parochus Eccleſiæ Cathedralis non poteſt alienis ovibus Euchariſtiam tempore Paſchatis , neque cætera Sacramenta miniſtrare ſine licentia ; nec aliquis , qui non eſt de ejus Parochia , ab eo Sacramenta , quę ſolùm ſpectant ad Parochum proprium conferre , recipere . Et ita ferè ubique obſervatur .

TITU-

Digitized by Google

TITULUS CXCII.

De Sacramento Baptiſmi.

Vide tit. de Cognat. Matr. dit. Int. 8. tit. de Concubinar. &c. Int. 7. tit. de Debit. conjug. Int. 4 tit. de Eccl. Pollut. Int. 13. tit de Intent Inter. 1. tit. de Moribun. &c. ad Quæſ tit de Patrin. Int. 2. 4. tit. de Regul. Int. 70 90. tit. de Sacr. Int. 2. 3. 4 5. 8. 9. tit. de Sacr. Matrim. Inter. 19. tit. de Suſpec. de Hær. ad quæſ. 2. tit. de Valid. Sacr. Bapt.

1841 INter. 1. Quotuplex eſt Baptiſmus? Et qualis baptiſmus eſt Sacramentum?

Reſp. Triplex eſt Baptiſmus, Fluminis, Flaminis, & Sanguinis: quorum quilibet appellatur Baptiſmus, quia Baptiſmi vices ſupplet. Baptiſmus flaminis vocatur pœnitentia peccatorum, & quæcumque converſio in Deum ſufficiens ad infuſionem gratiæ: non vocatur Sacramentum, quia non confert gratiam ex opere operato; tamen qui nequit realiter ſuſcipere Baptiſmum, ſi eliciat actum pœnitentiæ, & contritionis cum propoſito ſuſcipiendi Baptiſmum, obtinet remiſſionem peccatorum, tam actualium, quàm originalis. Baptiſmus ſanguinis, eſt martyrium, qui nec eſt Sacramentum, ſed tamen vices Baptiſmi ſupplet quo ad ejus effectus; unde, qui non poteſt Baptiſmum aquæ ſuſcipere, ſi ante ſuſceptionem Baptiſmi fluminis, rapiatur ad Martyrium, conſequitur remiſſionem omnis culpæ, & totius pœnæ. Baptiſmus verò fluminis eſt verè, & propriè Baptiſmus, & verum, & proprium Sacramentum, quod adminiſtratur flumine, ideſt aqua. Ita docet Bonac *de Sacr. diſp. 2. in princ.* & eſt communis Theologorum doctrina.

1842 Inter. 2. Quænam eſt materia proxima, & materia remota Sacr. Baptiſmi?

Reſp. Materia remota eſt aqua naturalis, ut eſt aqua maris, putei, fontis, pluviæ, balnei, etiamſi ex ſulfure, aut cinere defluat; hæc enim cenſetur aqua naturalis: & hoc verum eſt etiam, ſive aqua calida ſit, ſive frigida, ſive tincta colore, ſive denſa. S. Thom 3 *p. qu.* 66. *art.* 4. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 1. & alii plures apud Bonac. *de Sac. diſp.* 2. *q* 2 *pun.* 3 *nu.* 3. qui teſtatur de communi. Item aqua ea ſale reſoluta, eſt materia dubia: at verò ex nive, geluque reſoluta, eſt ſufficiens materia ad conferendum Baptiſmum, ut docent plurimi apud Bonac. *loc. cit. n* 4. & 5. & penes Dian. *part.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 5. Idem dicendum eſt de lixivio, brodio carnium vel Piſcium, quando non eſt notabilis mixtio cum alio corpore, ut ampliùs nequeat aqua denominari: ac etiam de aqua expreſſa à luto, licèt ſit cum terra. Tolet. *ubi ſup.* & Bonac. *num* 6. Vide Sylv. *verb. Baptiſmus* 2. *nu* 3. Notat tamen, quòd hæc omnia, præter aquā puram, & benedictam, non poſſunt adhiberi in Baptiſmo, niſi in extremo neceſſitatis tempore; ut colligitur *ex Clem. unica de Baptiſmo*, & docet Tolet. Bonac. *loc. cit. num.* 8. aliàs committeretur graviſſimum ſacrilegii peccatum. Cæterùm cereviſia, ſudor, lac, urina, lacrymæ, ſputum, ſeu ſaliva, aqua roſacea, aqua à vite, vel aliqua arbore diſtillans, non ſunt materia apta pro conficiendo Baptiſmo. Bonac. *ibid. num.* 1. & alii apud Dian. *loc. ſup. cit. & par.* 5. *tract.* 3. *reſ.* 2. & docet etiam Tolet. *ubi ſup.* Materia verò proxima, eſt ablutio, quæ fit mediante aqua naturali, ut ſupra explicatum eſt; & hujuſmodi ablutio conſiſtit in contractu ſucceſſivo, quo aqua ſucceſſivè contingit corpus ope Miniſtri. Si caput abluatur, validus eſt Baptiſmus, quia caput eſt præceptum hominis membrum, quo abluto, dicitur homo ablutus. Imò nota, quòd omninò in capite quivis baptizari debet, niſi urgeat neceſſitas; non in neceſſitate Baptiſmus adminiſtrandus eſt in qualibet parte corporis, etiam in ſolo digito, ſi nequeat in capite baptizari; ſed eſt rebaptizandus tranſacta neceſſitate (ut dicit Rituale Romanum) ſub conditione. Vide Dian. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 11.

1843 Inter. 3. Licetne aliquando uti materia, de qua dubitatur, an ſit aqua naturalis, & materia apta Baptiſmi?

Reſp. Quando in neceſſitate non adeſt materia certa, ſed dubia, licet uti illa materia dubia, baptizando tamen cum conditione, ſaltem mente retenta, quia melius eſt aliquem baptizari cum materia, de qua dubitatur, an ſit apta, & ſufficiens ad Baptiſmum, quàm nullo modo baptizari. Verum eſt tamen, quòd ſi tunc non decedat, debet iterùm baptizari ſub conditione cum materia certa, ſolita, & conſueta. Secluſa verò neceſſitate, nunquam licet ſine gravi peccato uti materia dubia, quia adeſt periculum faciendi Sacramentum irritum, & invalidum, & conſequenter eſt peccatum mortale, cum in moralibus, qui ſe exponit periculo faciendi Sacramentum irritum, idem ſit, ac facere illud invalidum. Ita pluribus relatis, docet Bonac. *de Sac. diſp.* 1. *qu.* 2. *pun.* 1. *n.* 23. & *diſp.* 2. *q.* 2 *punct.* 3. *n.* 9. Vide Dian. *p.* 5 *tr.* 3 *reſ.* 1.

1844 Inter. 4. Quænam eſt forma Sacramenti Baptiſmi?

Reſp. Forma Baptiſmi ſunt hæc verba:

Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ita S.Thom. 3 *p.qu* 66. *art*. 5. D. Antoninus 3 *par.tit*.14.*c*.13.*n*.2. Sylv. *verb. Baptiſmus* 1.*num*.3.Navar.*in man.cap*.22.*nu*.2.Tolet.*lib*.2 *cap*.19.*ſub num*.1.& *alii comm*.ut videre licet apud Bonac.*loco ſuprà cit pun*.4.*nu*.1.& hoc verum eſt, etiam ſi vulgari lingua dicta verba proferantur. Imò Bonac. *ibid num*.17. dicit,conſultum eſſe vulgari lingua exprimere formam Baptiſmi, quando Miniſter Linguam Latinam non callet; nam quantum ad idioma, non impeditur forma, ſi Hiſpano,vel Germano,vel Italico,vel alio quovis idiomate dicatur, dummodò verba formæ eumdem faciant ſenſum, quem pariunt verba Latino ſermone prolata. Ita Tolet.*ubi ſupra ſub nu*.2. qui benè addit melius facere, qui in neceſſitate baptizant, ſi nativo ſermone formam proferrent, ne propter linguæ Latinæ ignorantiam, ridiculas voces emittant; ſicque fœminæ ſermone Italico baptizantes,melius faciunt, quàm illæ, quæ baptizant ſermone Latino, quia ſciunt meliùs pronunciare verba Italica,quàm Latina. Cæterùm in Baptiſmo ſolemni, omnes Latini Latino ſermone uti debent.

1845 Inter.5 Quiſnam eſt Miniſter in Sacramento Baptiſmi?

Reſp. Solus Parochus, vel alius Sacerdos, eo concedente, eſt hujus Sacramenti Miniſter, quando extra neceſſitatem baptizatur, ut docent Doctores communiter. Diaconus verò abſente Sacerdote, ſi neceſſitas urgeat, ſolemniter jure ſuo baptizare poteſt,ut tenet Gloſ.*in cap Diaconos verb.Neceſſitas,diſtinct*.93. Emm.Sà *verb.Baptiſmus num*.7. & *verb. Ordo ſub num*.8.ex Suarez *in* 3.*p.tom*.3 *diſp*.23.*ſect*.3.*verſ. Reſpondetur*. Verùm hoc alii non admittunt, ſed ſolùm concedunt, poſſe Diaconum ſolemniter baptizare de licentia Epiſcopi, vel Parochi. Ita Diana *par*.5.*tract*.3.*reſ*.28.& alii ab ipſo relati. Cæterùm hoc tempore non videtur in uſu, ut Diaconus ſolemniter baptizet,cum adſit copia Sacerdotum,ut pluribus relatis docet Bonac.*de Sac.diſp*.2.*qu*.2 *pun*. 5.*num*.2. Dicendum eſt igitur cum Concilio *de Sac.q*.67.*art* 5.*dub*.3.*n*.27. quòd ſi Diaconus ſine commiſſione ſolemniter baptizet, fiet irregularis, qui uſurpat actionem Ordinis, quem non habet; neque illum neceſſitas excuſat, quia nulla eſt neceſſitas baptizandi ſolemniter. Miniſter autem neceſſitatis, ſecundum communem Dei legem, eſt omnis homo cujuſque ſexus, ſive vir, ſive fœmina, & cujuſque ætatis, dummodò uſum rationis habeat,& ſciat debitam formam proferre, & materiam applicare. S.Th.3 *p.q*.66.*ar*.3.Tolet.*lib*.2. *c*.20.*ſub num*.1. Bonac. *loc.cit. num*.4.& plures alii apud ipſum, & eſt communis ſententia. Nam, cum Baptiſmus ſit Sacramentum magnæ neceſſitatis, jure optimo Chriſtus Dominus voluit pro Miniſtro Baptiſmi conſtituere quemlibet hominem rationis uſum habentem. Dixi: *Secundum communem Dei Legem*, quia ſecundum ſupernaturalem Dei ordinationem etiam Angeli, aut anima extra corpus, ex divina voluntate baptizare poſſunt. Tolet loc.cit.Bonac. *ibid.nu*.7. & 8. & alii.

1846 Inter.6.Peccatne mortaliter Laicus, ſi in caſu neceſſitatis baptizet infantem præſente Clerico; vel Clericus præſente Sacerdote, aut fœmina præſente viro?

Reſp. Non licet fœminę baptizare infantē præſente Viro, qui ſciat, poſſit, & velit baptizare, nec Laico præſente Clerico, nec Clerico, quamvis Diacono, præſente Sacerdote: non eſt tamen mortale oppoſitum facere, niſi adſit Sacerdos; nam præſente Sacerdote, nemo poteſt ſine mortali peccato baptizare,modò tamen Sacerdos preſens non recuſet baptizare, aut nollet baptizare, niſi accepta pecunia in pretium; nam in tali caſu quivis citra peccatum baptizare poteſt, etiam ipſo Sacerdote præſente. Vide Tolet. *lib*.2.*c*.20 *ſub n*.2. Emm Sà *verb.Baptiſmus nu*.7. Bonac.*de Sac diſp*.2 *q* 2 *pun* 5 *n*.11.& præcipuè Dianam *p* 3.*tr*.4.*reſ*.4. ubi pulchram invenies doctrinam, & *par*.5. *tr*.3. *reſ*.18. Vide etiam, quæ dicam *ad Int*.10.

1847 Inter.7. Qui eſt in peccato mortali, vel excommunicatus, ſi poſtulante neceſſitate aliquem baptizet ſine ſolemnitate,peccatne mortaliter?

Reſp. Dico,qui in neceſſitate baptizat,non peccat mortaliter, etiamſi ſit in peccato, aut excommunicatus, ſicut peccat mortaliter, qui ſolemniter in peccato exiſtens, Sacramētum miniſtrat. Ita docet S.Thom.3 *p.qu*.64. *art* 6.*ad* 3.Sylv.*verb.Baptiſmus* 3.*qu*.4.Tolet.*lib*. 2 *c*.20.*n*.2.Emm.Sà *verb.Baptiſmus num*.1.& *ſub* 15.& alii plures apud Dianam *p*.3 *tr*.4.*reſ*.10. Quod quidem dicendum eſt etiam, quamvis eſſet Sacerdos in peccato mortali exiſtens,qui baptizaret,quia non agit, ut miniſter ex officio, ſed perindè ac laicus; & hoc puto verum, etiamſi advertat ſuum peccati ſtatum, aut advertere debuiſſet, ut docent Henriq. *lib*.1 *cap*.29.*nu*.14.Sylv.*in* 3 *par.qu* 64.*art*.6.*q*.1. *concluſ*.2. quos refert, & ſequitur Diana *ubi ſup*. peccat tamen venialiter. Vide Victoriam *de Baptiſmo num*.25. Sylv.*ubi ſupra*, Bonac *de Sacram.diſp*.2.*qu*.2.*pun*.5.*nu*.17. & alios apud ipſos, & eundem Dianam *par*.5.*tract*.3. *reſ*.

reſ. 24 ubi concordantes adducit.

1848 Inter. 8. Quodnam eſt ſubjectum capax Sacramenti Baptiſmi?

Reſp. Bonac. *loc prox.cit.q.2 punct.6.n.2.* docet ex aliis, quòd ſubjectum capax Baptiſmi ſit quilibet homo natus, exiſtens in hoc mortali corpore, ſive ſit infans, ſive ſit adultus, ſive vir, ſive fœmina; nam Baptiſmus eſt omnibus neceſſarius neceſſitate medii, in re, vel ſaltem in voto, quando non adeſt opportunitas illum ſuſcipiendi: Dixi *Homo natus*, quia exiſtens in utero Matris, baptizari non poteſt; non enim poteſt per Baptiſmum renaſci, qui nondum eſt corporaliter natus; ideò Baptiſmus definitur: Ablutio exterior corporis facta ſub præſcripta forma verborum. Item Satyrus, aut genitus ex fœmina, & bruto, non eſt capax Baptiſmi, quia non eſt homo: ſecus autem dicendum eſt de Monſtro, genito ex viro, & fœmina, quia eſt homo conſtans ex anima, & corpore. Imò ſi habet duo capita, & duo corpora diviſa, cenſetur habere duplicem animam; ideòque bis baptizandum eſt, vel ſingillatim, ſemel in utroque capite, vel ſaltem unico actu baptizandum eſt, dicendo: *Ego vos baptizo*, &c. modò periculum ſit in mora, & urgeat neceſſitas. In caſu verò dubii, an conſtet duplici anima rationali, ut ſi habeat duo capita cum uno pectore, vel duo pectora ſub uno capite, conferri ei debet duplex Baptiſmus, unus abſolutè in ea parte, in qua perfectum caput, vel pectus apparet, alter ſub conditione in alia parte, dicendo: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*, &c. Ita ex D. Thom. & aliis docet Sylv. *verb. Baptiſmus* 3. *num.* 10. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 4. Sotus *in* 4 *diſt.* 3. *qu. unica art.* 9. & alii plures, quos refert, & ſequitur Bonac. *ubi ſup. num.* 4. Vide etiam Dian. *par.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 30. *propè finem*.

1849 Inter. 9. Quam pœnam incurrit Parochus, vel alius Sacerdos, ſi extra neceſſitatem infantem alterius Parochiæ ſolemniter baptizare præſumpſerit?

Reſp. Qui alterius Parochianum ſine facultate ſui Parochi, vel Epiſcopi, aut ejus Vicarii, ſine neceſſitate baptizat, præter peccatum mortale, nullam aliam pœnam jure communi incurrit, quamvis Religioſus ſit, quia hæc pœna nullibi reperitur expreſſa. Navar. *in Man. cap.* 22. *n.* 7. *verſ. Octavò peccat*, Bonac. *nu.* 10. *de Sac. diſp.* 2. *qu.* 2. *par. num* 5. ubi alios concordantes adducit.

1850 Inter. 10. Si Parochus, vel alius Sacerdos recuſat baptizare infantem, vel adultum morti vicinum, niſi detur quantitas pecuniæ, eſtne licitum ei præbere illam?

Reſp. Affirmat Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 7. *nu.* 13. cujus ſententiam ſequitur Dian. *p.* 5. *tr* 3. *reſ.* 29. & inter alias rationes, dicunt, quòd illa pecunia non datur ut pretium Sacramenti, ſed ut medium neceſſarium ad alliciendũ Sacerdotis illius animum, & Sacramentum obtinendum, quod eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem. Verùm hęc ratio nullā habet probabilitatem, quia dare temporale pro ſpirituali, etiamſi temporale non detur tanquam pretium, ſed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, eſt ſimonia; nec aliter dici poteſt, cum ſit reprobatum in Decreto Innoc XI anno 1679. & eſt 45. propoſitio ab eodem Pontifice reprobata. Dicendum eſt igitur, nullatenùs licitum eſſe, præbere pecuniam in dicto caſu, quia eſſet emere Sacramentum, quod eſt intrinſecè malum, ſicut & vendere illud, & conſequenter nullo caſu erit licitum; licebit tamen emere aquam puram ad baptizandum, quia non eſt emptio rei Sacræ. Unde, ſi Sacerdos nolit baptizare, niſi accepta pecunia in pretium, tunc infans debet baptizari à laico; quòd ſi adultus eſt, petat ab alio Baptiſmum, etiam infideli, & non ab ipſo Sacerdote avaro, ac ſimoniaco. Sed dato, quòd non ſit alius prẹter illum nequam Sacerdotem, & periculum mortis inſtet, tunc potiùs debet mori cũ baptiſmo in voto, unà cum actu contritionis, quod eſt baptiſmus flaminis, cum quo poteſt ſalvari, quàm pecuniam præbere. Hæc eſt D. Thom. ſententia, quam tenet Alexander de Ales, Ricard. Palud. & alii apud Dian. *loc. cit.* quibus addo Sylv. *verb. Baptiſmus* 3. *n.* 8. & Tol. *lib.* 2. *cap.* 20 *ſub n.* 2. Vide eumdem D. Th. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 2. *ar.* 2. & *diſt.* 25. *q.* 3. *art.* 3. *ac diſt.* 22. *qu.* 100. *art.* 2. *ad* 1. ibique Cajet. qui addit, & benè, quòd poſſit dari pecunia pro redimenda vexatione reſpectu infantis in articulo mortis, ſed non reſpectu adulti, quia infans patitur injuſtum, ſi non baptizetur; perdit enim aditum æternæ vitæ, ſibi debitum ab ipſo per actum Baptiſmi; adultus autem non perdit illum, quia patet ei aditus per Baptiſmũ flaminis. Vide igitur Cajet. nam optimè concludit. Sed hoc intelligendum eſt, quando nullus adſit, qui ſciat formam Baptiſmi, præter ipſum Sacerdotem ſimoniacum. Vide Armillam *verb. Simonia n.* 29.

1851 Inter. 11. Eſtne licitum baptizare Infantes filios infidelium, invitis parentibus?

Reſp. Hæç quidem eſt quæſtio gravis inter Theologos; quidam enim dicunt, quòd ſi filii ſint infidelium, qui ſui juris ſunt, & non ſervi Chriſtianorum, non debent, invi-

tis parentibus, baptizari; quia jure naturæ ſunt ipſorum parentum: tamen, ſi baptizentur invitis parentibus, teneat Baptiſmus; ſed non debent ab illorum cura ſubtrahi, donec illuceſcat uſus rationis. Ita Tolet. *lib.2 cap. 21.ſub nu.2.* Sed hoc mihi non placet, quia, ait Bonac. *de Sacr.diſp.2.qu.2.pun.6.num.12. verſ.reſpondeo ſexto*, ſi ſubtrahuntur, injuſtè privantur parentes jure, quod habent in filios; ſi verò non ſubtrahuntur, imminet periculum perverſionis, dum pueri baptizati averterentur à fide, ſuaſione parentum. Imò, cum non poſſint educari in Chriſtiana Religione, ſequitur fieri injuriam Chriſtianæ Religioni, & Sacramento Baptiſmi; unde in hoc caſu, nullo modo eſt conferendus Baptiſmus dictis infantibus. Alii verò putant, quòd filii infidelium, qui jure belli ſunt ſervi Chriſtianorum, ac ipſorum mancipia, poſſint, ac debeant, de conſenſu dominorum, baptizari, etiam invitis parentibus, dummodò fuerint priùs à parentibus ſubtracti, & ſeparati. Ita Suarez *in 3.p. tom.3.diſput.25.ſect.4.* Bonac. *loc. cit.* Nugnus *tom.1.in 3.p.qu.69.art.20.diffic.2. concl.3.* & alii plures. Tandem Vaſquez & Turrian. quos citat, & ſequitur Diana *par.2. tr.15.reſ.45.* tenent, quòd filii infidelium ſervorum Chriſtianorum, non ſolùm poſſint baptizari, poſtquam fuerint ſeparati ab ipſorum parentibus, ſi diligentia adhibeatur, ne à dictis parentibus aliquo modo poſſiunt conveniri, & ſubverti; ſed etiam, antequam ſeparentur, aut vendantur à dominis, quamvis ſint ſub cura parentum. Imò dicunt, dominos præcepto charitatis teneri, tales infantes ſub cura parentum exiſtentes, baptizare. Vide Dian. *par.3.tr.4.reſ.1.* Verùm, in hac opinionum diverſitate, malo tenere cum D.Thom. *in 3.p. qu.68, art.10.2.2.qu.10.art.12.* ſcilicet, nullo modo licere baptizare Infantes filios infidelium nunquam baptizatorum, invitis parentibus, etiamſi parentes non ſolùm ſint tributarii, & vaſſalli Principum Chriſtianorum, ſed etiam ſint ipſorum ſervi, aut mancipia; quia hoc naturali juſtitiæ repugnat, cum parentes, jure naturali, habeant cuſtodiam, & curam ſuorum filiorum, antequam ad uſum rationis perveniant, nec ulla humana authoritate hoc jure licitè privari poſſunt, ut benè docent Cajet Sotus, Capreolus, Paludanus, & Victoria, apud Dian. *ubi ſup.* Vide Sylv. *verb.Baptiſmus 4. num. 5, & 6.* Chaves *in Sum.Victoriæ de Baptiſmo nu.23.* Em. Sà *verb.Baptiſmus, nu.11.* & alii apud Dian *loco mox cit.* Verum eſt tamen, filios infidelium poſſe, invitis parentibus, baptizari, quoties exiſtunt in evidenti periculo mortis, quia ſubveniendum eſt proximo extremè indigenti; ceſſat enim tunc periculum perverſionis, & parentes cenſetur irrationabiliter inviti. Sic, pluribus citatis, docet Bonac. *loc. ſup.cit. verſ.Reſpondeo certò*, & Diana *par.5.tra.3.reſ.10.* quod mihi valdè probatur.

1852 Inter. 12. Infans expoſitus ad Eccleſiæ, vel alicujus domus valuas, ſcriptum habens collo appenſum, teſtificans baptizatum eſſe: eſtne adhuc ſub conditione rebaptizandus, vel non?

Reſp. Pro utraque parte adſunt validæ rationes, Doctorumque authoritates: non eſt igitur mihi facile ſuper tali dubio certum dare reſponſum. Pro affirmativa ſententia ſunt Quintanadvenas, Antoninus Frances, Marchantius, Joannes Henriq. Leander, Turreblanca, & alii, quos congerit, & ſequitur Dian. *p.10 tr.16.reſ.87.* Negativam autem ſuſtinent Caſtrop. *tom.4.tr.19.pun.13.nu.6.* Dicaſtillus *de Sacr.tr 2 diſp.1.dub 7.num.176.* Lugo *de Sacr.lib.2 ſ 4 qu.8.num.19.* & alii apud eumdem Dian. *loc.cit.* quibus addo Sylv. *verb.Baptiſmus 4.ſub nu 7.* Tolet. *lib.2.cap.21.num.2* Nam iſti dicunt, quando non apparet aliqua ſcriptura de Baptiſmo, tunc baptizandus eſt ſub conditione; ſed quoties in charta ſecum habet teſtimonium Baptiſmi, nec ſub conditione ſit baptizandus, quia intelligitur parentes eſſe Chriſtianos, & voluiſſe cavere iterationem Baptiſmi. Cæterùm, ut verum fatear, mihi magis placet affirmativa ſententia. Ducor, quia neſcitur, à quo fuit expoſitus infans, & Baptizatus; & conſequenter rationabiliter poteſt timeri, an ſit expoſitus à Chriſtianis, vel Judæis, qui Chriſtianorum Baptiſmum execrantur; vel ſaltem, an ſit benè baptizatus, ſcilicet, an concurrerint ea omnia, quæ ſunt de ſubſtantia Sacramenti: Ergo, cum in dicto caſu nulla ſit certitudo, ſed potiùs verè dubium, non ſit injuria Sacramento, ſi ſub conditione baptizetur; nã quando revera verſamur in dubio, determinat Eccleſia *cap.2.de Baptiſmo*, quòd baptizetur ſub conditione. Alias rationes libens prætereo, ut conſuetam brevitatem teneam. Vide Bonac. *de Sacr.diſp.1.qu.2.pun.1.num.36.* & 40. & præſertim Dianam *par.9. tract.6. reſ.35.* ac P. Remigium à S. Catherina Senenſi *in ſuo Extracto morali tr.3.3.de Baptiſmo n.43.*

1853 Inter. 13. Poteſtne iterari Baptiſmus? & ſi quis rebaptizat aliquem ſcienter, ſub conditione, fit ne irregularis?

Reſp. Nullo modo poteſt iterari Baptiſmus, ut docet D.Th.3.*par.qu.66.par.9.* & alii communiter. Imò ſic determinat Eccleſia *in cap.rebaptizare, de Conſecrat. diſtinctione 4.* Eo

ſunt

ſunt verba D.P.Auguſtini ad Maximum, ubi ſic inquit: *Rebaptizare Hæreticum hominem, omninò peccatum eſt: rebaptizare autem Catholicum immaniſſimum ſcelus eſt*. Prætereà, ex culpabili iteratione Baptiſmi, incurritur irregularitas, tam à Rebaptizato, quàm à Rebaptizante, ut patet *in cap. ex litterarum, de Apoſtatis*, & aliis juribus, & Doctoribus cumulatis à Bonac. *de Cenſur. diſp.* 7 *q.* 3. *punct.* 3. *nu.* 1. Vide Sylveſt. *verſ. Baptiſmus* 5 *ſub num.* 3. Navarr *in man. cap.* 27. *num.* 246. Qui autem rebaptizat ſcienter ſub conditione, non fit irregularis; quia irregularitas incurritur ſolùm propter rebaptizationem, ut habent jura; ſed qui ſub conditione baptizat, non dicitur rebaptizare: ergo irregularitatem non incurrit. Ita perdoctè tradunt Tolet. *lib.* 1 *cap.* 70. *num.* 4. Avila *de cenſur. par.* 7. *diſput.* 3. Suarez *in* 3. *par. tom.* 3. *diſput.* 31. *ſect.* 6. *num.* 5. Bonac. *loc. cit. num.* 5. & pluribus relatis firmat Diana *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 9.

1854 Inter. 14. Alicujus ætas, Baptiſmus, & origo, quomodo probantur?

Reſp. Probantur ex partita extracta per Parochum à libro Baptiſmi; nam Parochus tenetur habere librum, in quo deſcribere debet omnes, qui in Eccleſia ſua baptizantur, cum nominibus Parentum, ſi de legitimo matrimonio nati ſint; & Patrinorum, qui eos de Baptiſmo ſuſceperunt; ac die, menſe, & anno: & ex hac partita, ut dixi, probatur ætas, Baptiſmus, ac etiam origo ceſſante tamen fraude alicujus perſonæ. Ita docent plurimi, quos refert, & ſequitur Barboſa *de Officio Parochi cap.* 7. *num.* 2. & 4. & *in Collect. in Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimonii cap.* 2. *num.* 28. 29. & 30.

Quær. An, petente Avo Chriſtiano, licitè baptizari poſſit filius infans Judæorum, invitis parentibus?

Reſp. Hic caſus in praxi facilè contingere poteſt: & ad illum affirmativè reſpondet noviſſimè Illuſtriſſimus Dandinus *de Suſpect. de Hæreſi prælim.* 8. *ſub num.* 5. & pro ſe alios ita aſſerentes refert; & pluries judicatum fuiſſe Romæ, teſtatur. Undè, ſecundum hanc ſententiam, quam probabiliſſimam puto, licitè baptizari poteſt infans, petente Avo Chriſtiano, etiam invitis parentibus. Sic docent Gratianus *in ſuis diſcept. cap.* 977. & alii duo Authores, quos citat idem Dandinus. Imò docet, quòd etiam reluctante Avo paterno, Nepotes, ad inſtantiam Avi materni, baptizari poſſint: eadem ratione, quòd ſicut Mater poteſt baptizare communes filios, reclamante Patre; ita & Avus Maternus baptizare poteſt communes Nepotes, invito Avo Paterno. Et ratio eſſe poteſt, quia in parentum diſſidio, eligenda eſt ſententia, quæ filiis eſt magis favorabilis, & utilis. Verum eſt tamen, quòd talis filius ſic baptizatus, nunquam reſtituendus eſt ejus parentibus, aut conſanguineis Judæis, ob periculum perverſionis cum injuria Sacramenti; ut dixiſſe memini in hoc Titulo ad Inter. 11. ſed debet inſtrui in fide Catholica, & imbui bonis moribus Chriſtianis. Ad hanc igitur ſententiam amplectendam, præter authoritatem Doctorum, hac præterea ratione ducor: quia baptizando infantem, petente Avo, ſive paterno, ſive materno, nulla fit injuria parentibus; nam etiam Avus, jure naturæ, ob pietatem conſanguineis debitam, tenetur in defectu Parentum alimenta Nepotibus præbere, ſi poteſt; nam inſuper, appellatione Parentum, veniunt etiam aſcendentes, ut Avus, ac Proavus, & deindè omnes Superiores, ut docet Sylveſt. *verb. Alimenta, ſub num.* 2. & *verb. Parentes*. Idem aſſerit Emm. Sà *verb. Alimenta num.* 5. *qui num.* 6. ait, teneri quoque Avum maternum, Nepotem egentem alere, ſi hunc paterna linea alere non poſſit, aut nolit. Idem docet Armilla *verb. Alimenta num.* 3. & alii. Ergo multò magis, & à fortiori tenetur conſulere ejus ſpirituali ſaluti; præſertim, cùm irrationabiliter cenſeantur inviti parentes, qui aut nolunt ſequi exemplum genitoris, aut ſaltem aſſentire, ut eorum filii, nondum uſum rationis habentes, tam magno ſpirituali bono, ac demùm æterna ſalute fruantur. Tum etiam, quia licitè præſumitur, quòd ſi infans foret ſui compos, & ſciret Avum eſſe Chriſtianum, deberet ita velle; ac proindè nulla quidem irrogatur injuria parentibus, ſi eorum liberi, petente Avo Chriſtiano, baptizentur; & Eccleſia rectè movetur ad baptizandum tales infantes, ad petitionem Avi Chriſtiani, quia revera jus habet Avus in nepotes, & ad Sacramenta petenda, tam pro ſe, quàm pro iiſdem nepotibus, præſertim ea, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, ut eſt Baptiſmus, qui eſt janua omnium Sacramentorum, ſine quo nullus unquã ſalvari poteſt; dicente Chriſto Domino in Evang. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cælorum*. Verùm, licèt hæc ſententia, ut dixi, mihi videatur probabiliſſima, & ſatis pia: tamen Doctoribus diſputandam, & Sacræ Congregationi decidendam relinquo. Cæterùm, puerum non compotem rationis baptizare licet, ſi alter Parentum Chriſtianus cõſentiat, *cap. ex litteris de*

infidelium conver. Vide Emm. Sà *verb. Baptiſmus n.11. & ibi Victorellum.*

TITULUS CXCIII.

De Sacramento Confirmationis.

Vide tit. de Abbatib. Int.3 tit. de Diacon. Int.1. tit. de Epiſcopat &c. Int.64.65. tit de Patrin. Int. 4.5.6.7. tit. de Peccat Int.24 tit de Præcep. Int. 1. tit. de Puer. Int.9. tit. de Regul. &c. Int.70. tit. de Sacram. Inter.9.

1855 INter. 1. Quiſnam poteſt Sacramentum Confirmationis conferre?

Reſp. Confirmationis Sacramentum non poteſt conferri, niſi ab Epiſcopo; nam ipſe ſolus eſt Ordinarius Miniſter hujus Sacramēti; ac proindè ſi quis dixerit, Sanctæ Confirmationis Ordinarium Miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathematizatur à Conc. Trident. *ſeſſ.7. de Confirm. can.7.* Vide prædictum Trid. *ſeſſ.23. cap.4.* & *de Sac. Ordinis can.7.*

1858 Inter. 2. Poteſtne hoc Sacramentum adminiſtrari à ſimplici Sacerdote de Epiſcopi licentia? & an Papa poſſit hanc licentiam concedere?

Reſp. Nequaquam: quia Epiſcopus non poteſt hanc licentiam concedere, ſed ſolus Papa; nam ſimplex Sacerdos, ex delegatione Papæ dumtaxat, poteſt hoc Sacramentum adminiſtrare. Ita S. Thomas 3. *par. qu.72. art. 11.* Bonac. *de Sacram. diſp.3. qu. unica punct. 2. num.3. verſ. dixi*, Barb. *de poteſt. Epiſc. par.2. alleg. 30. n.4.* & alii plures. Vide Emm. Sà *verb. Confirmatio ſub num.17 in addit.* & Bonac. *n.5. & 8. loco cit.*

1857 Inter. 3. Confirmationis Sacramentum, in alterius Diœceſi, poteſtne Epiſcopus ſuis ſubditis conferre?

Reſp. Non poteſt ſine licentia Epiſcopi, in cujus Diœceſi reperitur. Ita teſtatur deciſum Armendarix, quem refert Barb. *de Poteſt. Epiſc. par 2 alleg.30. num.15.* Vide Emm. Sà *verb. confirmatio num.3.* Bonac. *de Sacram. diſp. 3. quæſt. unica punct.2. num. 11,* & alios apud ipſos.

1858 Inter. 4. Poteſtne Epiſcopus in ſua Diœceſi licitè confirmare ſubditos alterius Epiſcopi?

Reſp. Negativè reſpondet Bonac. *de Sacram. diſp.3. qu. unica punct.2. num.10.* cum Ledeſma, Vivaldo, Bartholomeo ab Angelo, & aliis. Et horum ratio eſt, quia non licet mittere falcem in meſſem alienam, maximè quando non conſtat de voluntate proprii Epiſcopi. His tamen non obſtantibus, puto, & validè & licitè poſſe Epiſcopum in ſua Diœceſi confirmare ſubditos alterius Epiſcopi: & præter Henriquez, & Sà, quos adducit ibidem ipſe Bonac pro ſententia oppoſita, eſt etiam Diana *p 2 tr.17. reſ.17 & par.3. tr.4. reſ 24. verſ. Adde etiam*, ubi citat Genuenſem, & Barboſam *de Poteſt. Epiſcop. par.2. alleg.30. num.12.* Et tandem idem Diana *par.10. tr.11. reſ 14. verſ. Adde*, ſic docet Leandro, Epiſcopum confirmantem alienum ſubditum in ſua Diœceſi, non peccare; & conſequenter non incurrere in cenſuram aliquam, quia credendum eſt, hoc eſſe ratum, & gratum proprio Epiſcopo, quod ſufficit in præſenti. Nam, cum juriſdictio non ſit de neceſſitate hujus Sacramenti, faciliùs præſumi poteſt ratihabitio, quàm in Sacramento Pęnitentiæ, ubi requiritur juriſdictio de præſenti. Vide quæ dixi *tit. 83. de Epiſcopatu, & Epiſcopis, ad Int.64* Alios Auctores pro hac noſtra ſententia refert Diana *p.4 tr.4. reſ.50.*

1859 Inter. 5. Epiſcopus vicinior poteſtne conferre Sacramentum Confirmationis in Abbatia nullius Diœceſis?

Reſp. Minimè: neque ibi exercere Pontificalia, abſque Abbatis expreſſa licentia; nam eſt in facultate ipſius Abbatis convocare, quem maluerit Epiſcopum Catholicum, ſalvo tamen majori jure Epiſcopi vicinioris, ſi aliundè id ſibi competat. Ita refert deciſum Aldanus apud Barboſam *in Collectan. DD. ad Trid ſeſſ.6 de reform. cap.5. nu.16.*

1860 Inter. 6. Quænam eſt materia proxima, & remota Sac. Confirmationis?

Reſp. Ex Concilii habetur, materiam remotam Sacramenti Confirmationis, eſſe Chriſma, quod conficitur ex oleo olivarum, admixto balſamo, cujuſcumque loci ſit, benedicto ab Epiſcopo conſecrato. Toletus *lib. 2. c.24. num 2* Navar. *c.28. num.8.* Sylveſter *verb. Confirmatio num.2.* S Antoninus *3 p. tit.14. nu. 2.* & multi alii cumulati à Bonac. *de Sac. diſp. 3. qu. unica, punct.3. num.1.* Dixi: *Benedicto ab Epiſcopo conſecrato*; ut innuerem id, quod in ſequenti *Reſp.* firmabo, nempè, prohibitum eſſe Jure Divino ſimplici Sacerdoti benedicere Chriſma; ut inter alios multos Theologos tenet Angelicus Doctor *3. par. qu.72. art. 4.* Pręterea Epiſcopus debet eſſe conſecratus, quia, donec conſecretur, caret charactere Epiſcopatus. Materia autem proxima Confirmationis, eſt unctio facta in fronte baptizati in formam Crucis. Ita S. Thomas *loco cit. art.9.* & alii communiter, teſte Bonacina *ubi ſuprà nu.5.*

1861 Inter. 7. Poteſtne quis Chriſma conſecrare, præter Epiſcopum?

Reſp. Nullus, præter Epiſcopum, poteſt Chriſma conſecrare; nam divina auctoritate prohibitum eſt Sacerdotibus conſecrare Chriſma; ut habetur ex Concil. Toletano VIII. *cap.7.* teſte Bonac. loco proximè citat. *pun.2.n.4.* & ita tenent plurimi apud ipſum. Alii verò dicunt, poſſe Papam Sacerdoti ſimplici concedere, ut Chriſma poſſit conſecrare; quorum opinionem probabilem vocat idem Bonac. Vide Em. Sà *verb. Confirmatio, ſub num.17.* Tamen primam ſententiam puto tenendam omninò eſſe, ſcilicet, quòd ſit de neceſſitate Sacramenti, ut Chriſma ſit per Epiſcopum conſecratum. Ita DD. apud Dianam *part.3.tract.4.reſ.23.verſ.Notandum hic.*

1862 Inter.8. Balſamum, in Confirmatione, requiriturne de neceſſitate Sacramenti, an ſolùm de neceſſitate præcepti?

Reſp. Eſt quæſtio valdè gravis inter Theologos; nam quòd ſit de neceſſitate præcepti, nullus ambigit; an verò ſit de neceſſitate Sacramenti, in hoc non conveniunt DD. quidam enim affirmant, alii verò negant; ut videre licet apud Emm. Sà *verb. Confirmatio n.7.* Bonac *de Sac.diſp.3.qu.unica, punct.3.num 2.* & Dianam *p.3.tr 4.reſ.23.* Ego tamen ſentio cum illis, qui dicunt, Balſamum eſſe de neceſſitate Sacramenti; quia Chriſma ex oleo, & Balſamo compoſitum, eſt materia Confirmationis, ut vidimus *in Reſp. ad Inter.6.* Et licèt opinio oppoſita ſit probabilis, tamen hæc noſtra eſt ſecurior, cum verſetur circa valorem Sacramentorum: erit igitur grave peccatum miniſtrare Sacramentum Confirmationis ſine balſamo, niſi fortè adſit caſus neceſſitatis, & balſamum non inveniatur; ut benè dicit Cardenas *in Chriſ. diſſer.2.cap.5.n.45.* Vide præcitatos DD. & Sylveſtrum *verb. Confirmatio nu.2.* Notandum eſt igitur, quòd ſi Sacramentum Confirmationis fuerit collatum tantùm cum oleo ſine balſamo, eſſet quidem reiterandum; non tamen abſolutè, ſed ſub conditione, ut rectè obſervat Leander *de Sacram. tom.1.tract.3.diſp.3.quæſt.3.* ſtante probabilitate opinionis aliquorum DD. aſſerentium, balſamum non eſſe de neceſſitate Sacramenti, ſed præcepti. Ita Diana *par.10.tract.11 reſol.13. verſic. Notandum eſt hic, & par.3 tr.4.reſ.23. verſ.Sed quia.*

1863 Inter.9 Peccatne mortaliter Epiſcopus, ſi in Confirmatione ungeret alio digito, quàm dextero pollice?

Reſp. Non audet peccati mortalis condemnare Epiſcopum, qui indice unxerit aliquem in infirmitate, Diana *par.3.tract.4.reſ.22.* Tamen, quia variatio in caſu noſtro an ſit materia gravis, vel levis, non eſt ita certum: ideò mihi videtur dicendum, peccare mortaliter Epiſcopum, ſi alio digito, quàm dextero pollice, aliquem confirmaret, Chriſmate ungendo. Et ratio eſt, quia ſe exponit periculo peccandi mortaliter, cum agat contra Pontificale Romanum, quale videtur ſub præcepto obligare. Ita Zambanus, Layman, & Suarez, quidquid in contrarium dicat Nugnus apud Dianam loco cit. Vide Bonac. *de Sac.diſp.3.qu.unica, pun.3.ſub num.4.* ubi plures concordantes refert; Et Emm. Sà *verb. Confirmatio ſub n.9.*

1864 Inter. 10 Epiſcopus adminiſtrans publicè in Eccleſia Sacram Confirmationem ſine Pluviali, Mitra, & Baculo Paſtorali, peccatne mortaliter, an venialiter tantùm?

Reſp. Diana *par.7. tract.10. reſ.31. verſ.Unde etiam,* abſolutè docet, quòd Epiſcopus, in dicto caſu, mortaliter peccet, quia Epiſcopus in adminiſtratione præfati Sacramenti, neceſſariò debet eſſe indutus veſtibus Sacris, nempè Stola, Pluviali, Mitra, & Baculo Paſtorali, quæ ſunt ornamenta Pontificalia, & pertinent non ſolùm ad ornatum, decentiam, & reverentiam dicti Sacramenti, ſed ita præſcribitur in Pontificali Romano, & conſuetudo inveterata Eccleſiæ obſervat: ergo aliter faciendo Epiſcopus, peccat mortaliter, tranſgrediens ritum præſcriptum, & conſuetudinem Eccleſiæ in re gravi, ut eſt reverentia debita Sacramento. Vide igitur Dianam, qui fortioribus terminis id probat, & egregiè ad argumenta contraria reſpondet. Ego enim brevitatem amplector.

1865 Inter. 11. In quo loco debet Sacramentum Confirmationis adminiſtrari? & poteſt ne conferri poſt prandium?

Reſp. Debet dari, & accipi in Eccleſia, & ante prandium, quia à jejunis dari, & ſuſcipi ob reverentiam, videtur congruentius: tamen, ex aliqua juſta cauſa, poſſe etiam poſt prandium, & in omni honeſto loco, etiam extra Eccleſiam, conferri, & accipi hoc Sacramentum, docent Sylveſter *verb. Confirmatio ſub num.4.* Emm Sà *eodem verb.num.1.* & Diana *p.4.tr.4.reſ.50.verſ.Notandum eſt;* licèt Chriſma ſolùm in Eccleſia confici debeat. Nota tamen hìc, quòd notabilis Epiſcopi negligentia in confirmando, eſt peccatum mortale. Ita Sà *loco cit.nu.12.*

1866 Inter.12. Poteſtne iterùm confirmari, qui hoc Sacramentum aliàs ſuſcepiſſe dubitat?

Reſp. Iterùm confirmari poteſt, ſub conditio-

ditione tamen: *Si non es confirmatus*; etiam ſi mente retineatur conditio. Ita, ex Suarez, docet Emman. Sà *verb. Confirmatio num.* 4. & concordat etiam Bonac. *de Sacram. diſp.* 3. *qu. unica punct.* 4, *num.* 10. & eſt communis ſententia.

TITULUS CXCIV.

De Sacramento Euchariſtiæ.

Vide tit. de Confeſſ. Sacram. Int. 40. *tit. de Contrit. Int.* 4. *tit. de Eccl. Immun. Int.* 42. *tit. de Hæreſ. &c. Int.* 6. *tit. de Jejun. Int.* 1. *tit. de Infirm. Int. ult. tit. de Laic. Int.* 4 5. 6. *tit. de Mem. Pec. Inter. ult tit. de Monial. Int. ult. tit. de Moribun. &c. Int.* 9. *tit. de Paroch. Inter.* 22. 23. 38. 39. *tit. de Pixid. &c. Inter. ult. & ad quaſ. tit. de Prac an. com. tit. de Regul. &c. Int.* 5. 81. 86. 91. 92. *tit. de Sac. Int.* 7. 8. 9. 12. 85. *tit. de Sacrif. pœn. Int.* 10. *tit. de Simul. Int.* 4. *tit. de Tabac. Inter.* 1 *tit. de Va. conjug. Int.* 4.

1867 INter. 1. Quis intelligitur per publicum peccatorem, cui eſt deneganda Euchariſtia?

Reſp. Ut plurimum intelligitur Concubinarius, Uſurarius, Meretrix, & ſimiles, quorum crimen vel eſt publica fama proditum, vel in judicio convictum, vel viciniæ, aut Collegio cognitum, ut tradunt plurimi Doctores congeſti per Victorell. *in Addit. ad* Em. Sà *verb. Manifeſtum, ſub nu.* 4. His ergo dari non debet Euchariſtia, quia eſſet mittere margaritas ante porcos, & Sanctum dare canibus. Hujuſmodi enim publici peccatores, ad petendum Sacramentum, jus non habent, cum ſit eis prohibitum per Apoſt. Paulum 1. *Cor. c.* 11. ubi inquit: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de Pane illo edat.* Conſequenter, qui eis negat Euchariſtiam, non facit illis injuriam. Vide S. Tho. 3. *p. qu.* 80. *art.* 6. *& in* 4 *ſent. diſt.* 9. *q.* 1. Bonac. *tom.* 1. *de Sacr. diſp.* 1. *qu.* 6. *punct.* 4, *nu.* 2. & Tolet. *lib.* 6. *cap.* 17. *ſub nu.* 2.

1868 Inter. 2. Euchariſtia eſtne danda peccatori, ſi dubitatur, an ſit publicus, vel occultus? Et quid, quando eſt ſuſpectus de aliquo gravi crimine?

Reſp. Ex Ochagavia, & Ledeſma, ad primum dubium affirmativè reſpondet Diana *par.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 54. quia in pari cauſa, & delicto, melior eſt conditio poſſidentis ſuam libertatem; ſed iſte homo poſſidet ſuam libertatem accedendi ad Sacramentum: ergo non eſt ei denegandum, aliàs fieret ei injuria, cum exponeretur periculo perdendi famam. Secus dicendum eſſet, quando eſſet ſuſpectus de aliquo gravi crimine, & ſuſpicio ſit gravis, ita ut moralem quamdam certitudinem inducat, ubi pluribus relatis notat Bonac. *ubi ſuprà num.* 3.

1869 Inter. 3. Si aliquis eſt publicus peccator in uno loco, & accedit ad alium locum, ubi reputatur bonus, & bonus petit Euchariſtiam: eſtne ei deneganda? Et quid, ſi peccator occultus publicè, aut occultè illam petat?

Reſp. In primo caſu non eſt ei deneganda, dummodò fama illuc facilè pervenire non poſſit. *Ita DD* ferè communiter, quia ſi non daretur, eſſe illum graviter offendere. Oppoſitum tamen docet Bonac. *loco ſuprà cit. n.* 12. Si autem Confeſſarius, & aliqui ſciunt eſſe publicum peccatorem, & ipſe publicè petat Euchariſtiam, danda eſt illi; quod etiam fecit Chriſtus cum Juda; aliàs eſſet illum infamare; nam cenſetur occultus peccator ibi, licèt notus ſit tribus, quatuor, vel quinque, dummodò interſint aliqui, qui ignorent illum eſſe talem. Verùm Parochus, vel Confeſſarius, ſi poteſt, debet illum admonere ſecretò, ut dicitur *in cap.* 2 *de Offic. Ordin.* Cæterùm, ſi peccator occultus publicè petat, ſive Confeſſarius ſciat ejus peccatum in Confeſſione, ſive extra Confeſſionem, non debet ei denegare Euchariſtiam, quia nullo modo nocet, niſi accipienti. Ita tenet S. Thom. *in* 4 *diſt.* 9. *q.* 1. *art.* 1. *quaſtiunc.* 2. teſte Chaves *in Sum. Sac. de Euch. concl.* 80. Sylveſt. *verb. Euchar.* 3. *n.* 7. Bonac. *ubi ſuprà num.* 4. & alii penes ipſos. Secùs verò dicendum, ſi occultè petat, modò tamen non ſit peccator ſolùm in Confeſſione cognitus; licèt in tali caſu poteſt Confeſſarius extrà Confeſſionem illum admonere, ut abſtineat à Sacramento, habita tamen priùs ab eo licentia loquendi de rebus in ipſius Confeſſione auditis, ne frangat ſigillum Confeſſionis, ut rectè obſervat Bonac. *loc. cit. ſub n.* 4. Vide Tolet. *lib.* 6 *cap.* 17. *verſ.* 6. & Emman. Sà *verb. Communio*.

1870 Inter. 4. Quomodo ſe gerere debet Parochus, vel alius Sacerdos cum eo, ex cujus confeſſione ſcit ipſum eſſe Turcam, & quòd nullo modo vult baptizari, & tamen Euchariſtiam publicè petit, ad hoc, ut ipſe ait, ut non perdat bonam opinionem, quam apud Chriſtianos, inter quos degit, habet, dum in vicinia reputatur Chriſtanus?

Reſp. Sacerdos nullatenùs debet ei Euchariſtiam præbere. Primò, quia cũ non ſit baptizatus, eſt incapax Sacramentorum Eccleſiæ. Secundò, quia Sancta Canibus dari nõ debent, nec Margaritæ ponendæ ſunt ante porcos; undè Sacerdos priùs debet ipſum monere, ne,

nè accedat ad menſam Altaris, quia nullo modo vult ei porrigere Sacram Euchariſtiam quòd ſi ipſe acceſſerit, dicat ei ad aures: Si non recedes, Ego publicabo, te eſſe turcam; & poſteà dicat circumſtantibus (ſi poteſt oriri aliquod ſcandalum) Ipſe ſcit, quare non poteſt Euchariſtiam recipere. Neque timendum eſt de detractione, quia non eſt illicita, ſi ſuppetat juſta cauſa. Inter iſtas verò cauſas recenſentur hæc tria. Primum, eſt bonum communitatis. S.Thomas 2.2.*quæſt.* 73. *art.*2.*ad* 1. Secundum, damnum imminens innocenti. Navar. *cap.*19.*num.*31. Tertium, correctio proximi infamandi S.Thomas ubi ſupr. Quæ omnia militant in caſu noſtro, nempè bonum communitatis fidelium, irreverentia Chriſto innocenti imminens, ipſius famæ operiendæ intentio. Quare, ad vitandum ſcandalum, quod utique eſſet damnum innocentium adſtantium, deberet Sacerdos revelare cauſam, cur deneget Sacramentum Turcæ, ſi aliter vitari nequeat, ut ſupponitur. Et ſi opus fuerit, poteſt addere: Iſte nullo modo eſt confeſſus; quod quidem poteſt Sacerdos cũ omni veritate aſſerere. Tum quia eſt omninò incapax confeſſionis Sacramentalis. Tum quia, etiam ſi eſſet capax Sacramenti, ejus confeſſio fuit omninò ſimulata, dum dixit, ſe velle mori in lege Turcica, & nequaquam baptizari, ſed ſolùm petere Communionem, ad tegendam propriam infidelitatem. Quòd tandem ſi ille pertinaciter inſtet pro Communione, tunc Sacerdos poteſt ſine ullo ſcrupulo dicere, illum eſſe Turcam, & is ſibi ſoli imputet, ſi ejus fama lædatur. Nec obſtat doctrina S.Th.3 *p qu.*80.*ar.*6. quem ſequuntur omnes docētes, peccatori occulto publicè petenti, non eſſe denegandam Communionem. Nam S.Doctor loquitur expreſsè de peccatoribus baptizatis, qui habent jus ex vi Baptiſmi ad Sacramenta. Quare, ſi pertinaciter petit id, ad quod jus non habet, cum injuria Salvatoris, potiùs eſt tuendus divinus honor, quàm ejus fama. Cæterùm ejus Confeſſio non fuit Sacramentalis, quia ipſam non fecit pro obtinenda abſolutione, nec cauſa ſalutis, & ſic, quia ipſe Turca acceſſit ſimulata confeſſione, ideò licitè prodi poteſt; nam ſigilli Confeſſionis obligatio non eſt, ubi nō eſt Confeſſio Sacramentalis. Em. Sà *in Aph. verb. Confeſſor n.*17. & alii plures apud ipſum. Et tandem Euchariſtia deneganda eſt ei, quem Sacerdos extra confeſſionem, occultè novit eam ſuperſtitionis, vel conculcandi cauſa, petere, etiam ſi publicè petat, ac proindè petentis infamia, ſive populi ſcandalum ſecuturum ſit. Bonac. *de Sac. diſp.*1.*q.*6.*pu.*4.*n.*6. cui ſubſcribit Nicol. *in Floſ. verb. Euchar. n.*4. Ergò à fortiori idem dicendum eſt in caſu noſtro; nam cum Sacerdos extra Confeſſionem Sacramentalem, quamvis occultè, ſciat illum eſſe Turcam, & per conſequens incapacem Sacramentorum Eccleſiæ rationabiliter quoque dubitare poteſt, quòd Communionem petat, non, ut ipſe ait, ne perdat bonam opinionem apud Chriſtianos, ſed quidem pro utendo ea ad aliquod maleficium, & ſuperſtitionem, vel ſaltem pro ea conculcanda; & ita meritò cenſeri debet, quia ut inquit S.P. Auguſtin. ubi ſana fides non eſt, non poteſt eſſe juſtitia. Unde, ſi Sacerdos dicat illum eſſe Turcam, non facit ei injuriam, &, ut dictum eſt ſupra, ſibi ſoli imputare debet, ſi ejus fama lædatur. Et ita quoque mecum cenſuerunt nonnulli S. Theologiæ profeſſores, de hac re à me conſulti, inter quos duo quidem ſunt omni palmariæ eloquentiæ elogio digni, nempè Reverendiſſ. P. Jacobus Riccius Sac. Theolog. Magiſter, ſpectatiſſimæ Religionis Dominicanæ Procurator Generalis meritiſſimus, ac hujus materiæ olim accuratus cenſor, cujus tamen meritorum præſtantiam cogor ſilere, ne ejus qua vixit, modeſtiam, atque humilitatem offendam. Alter eſt Admodùm Reverend. P. Simeon à Sancta Cruce, hujus noſtræ Romanæ Provinciæ Exprovincialis digniſſimus, Vir quippè ſpectatæ probitatis, & in utraque Theologia præſtantiſſimus Lector, cujus præclaras prærogativas maximè patefaciunt ejus editæ, atque edendæ lucubrationes.

1781 Inter. 5. Urgente communicandi, vel celebrandi neceſſitate, ad vitandam infamiam, vel aliud grave incommodum, poteſtne quis ſine peccato, dum eſt ab excommunicatione irretitus, communicare, vel celebrare, non præmiſſa Confeſſione, poſito tamen, quòd ſit excommunicatus occultus?

Reſp. Si nequeat Superiorem adire, poteſt apud inferiorem Confeſſarium Confeſſionem inſtruere, &, ſi hoc nolit, poteſt etiam, elicito priùs actu contritionis cum propoſito confitendi, Communionem ſumere, vel Miſſam celebrare. Utrumque ſiquidem eſt probabile, ut videre licet apud Dianam *part* 3.*tract.*4. *reſ* 204. *& tract.* 5.*reſ.*68. Si verò non poteſt elicere actum contritionis, ſed tantùm eſt attritus, debet confiteri cum inferiori Sacerdote, ſicque Miſſam dicat, vel Communionem ſumat, & poſteà confiteatur habenti auctoritatem, peccatum, cui eſt annexa cenſura. Vide, quæ dixi *in tit.* 34. *de Celebr. Miſſ. ad Inter.*6. *& quæ dicam in Reſp. ad Inter. ſequentem.* Et hæc omnia pluribus relatis docet etiam Cabrin. *de Caſ. reſerv. par.* 1. *reſol.* 58. Sed vide Jacobum Man-

Mancin. *tract.4. dub. 35.* qui ità rectè concludit.

1872 Inter. 6. Eſtne idem dicendum de perſona, quæ habet neceſſitatem communicandi, & non poteſt ſine gravi nota infamiæ, vel ſcandali omittere Communionem.

Reſp. Idem dicendum eſt; nam militat eadem ratio, & verum eſt quòd tuendi famam ratio naturalis, & divina prævalet præcepto de non ſumenda Euchariſtia in excommunicatione.

1873 Inter. 7. Qui non habet copiam Confeſſarii, & neceſſitatem habet communicandi, vel celebrandi, poteſtne ad vitandam infamiam, vel ſcandalum, communicare, vel celebrare ſine peccato?

Reſp. Utique poteſt, quia interveniente gravi neceſſitate, vel ad avertendam gravem infamiam, non præmiſſa confeſſione celebrare, vel communicare, non eſt peccatum. Sed priùs eliciat actum contritionis, cum propoſito confitendi quamprimùm, ut docent plures Doctores.

1874 Inter. 8. Sacerdos ſumens Corpus Chriſti Domini per manus alterius Miniſtri, debetne ſtolam adhibere?

Reſp. Mihi videtur reſolvendum affirmativè, quia ita præcipitur *in cap. Eccleſiaſtica 23. diſtinct.* quamvis Azor *par.1. lib.10. cap.28. num. 12.* Pitignanus, & Gavantus apud Dianam *part.2. tract.14. reſ.2.* dicant, hujuſmodi decretum eſſe uſu abrogatum. Tamen Naldus *in Summ. verb. Miſſa num.6. & verb. Sacerdos num.6.* Homobonus *de Exam. Eccleſ. tract.14. part.1. cap. 11. quæſt.106.* & alii, oppoſitum ſuſtinent, præſertim in partibus noſtræ Italiæ; Et ita ego practicari video. Ergo non eſt recedendum ab affirmativa ſententia. Vide Lezanam *par.2. verb. Euchariſt. ſub num. 24.* ubi ſic habet: *Euchariſtia ſumenda eſt à Sacerdote, ſive ſano, ſive infirmo, ſemper habente Stolam. Ex Concil. Bracarenſi, Rituali Romano Pauli Quinti, & ex conſuetudine.* Ita ille. Idem docet Rotarius *in Appar. pro exam. Cler. c.1. ſect.3. n.7.*

1875 Inter. 9. Eſtne licitum quotidiè Sacr. Euchariſtiam ſumere?

Reſp. Nullum extat præceptum ſumendi quotidie Sacram Synaxim, neque fuiſſe in primitiva Eccleſia, probabiliter ſuſtinet Diana *par.8 tract.1. reſ. 27. verſ. ſed ex verbis.* Dico igitur eſſe laudabile, ut ſæpè fideles communicent, propter augmentum gratiæ, quod in ipſo Sacramento datur: tamen quia ex parte recipientis requiritur ſumma reverentia, præparatio, & devotio; ideò non videtur conveniens, ut quilibet homo accedat, quotieſcumque potuerit, & præſertim quotidiè; nam laudabile eſt aliquando abſtinere: dicit enim S.P. Auguſtinus, relatus *in cap. Quotidie communicare non laudo, nec vitupero.* Cautè igitur debent procedere Confeſſarii in concedenda Laicis Communione quotidiana, ut benè advertit Diana loc. citat. in fine. Vide Bonacin. *de Sacram. diſp.4. quæſt.7. punct.2. num. 16.* Cæterùm nota id, quod rectè, & doctè ſcribit idem Diana *par. 11. tract. 7. reſ. 15. de Communione quotid.* ubi plures refert Auctores de hac re tractantes, inter quos videndus eſt Cardin. de Lugo *de Sacram. Euchar. diſp. 17. per totam*, & P. Joan. Perlinus *de Frequentia, & uſu Sacràm. Euch. diſt.5. cap.2.* nec non Joannes Uvigeres *in 3 par. quæſt.80. art.10.* qui docent, Confeſſarios in hoc magis cautè debere procedere cum fœminis, quæ faciliùs ſubducuntur illuſionibus dæmonum propter vanam gloriam, quæ multùm prævalere ſolet apud mulieres. Unde Sanctus Bonavent. *lib. 2. de Profectu Relig. cap. 77. ſic aſſerit: Vix aliquis ita Religioſus eſſe videtur, exceptis Sacerdotibus, quin ſemel in ſeptimana ſufficiat eum ex conſuetudine communicare, niſi ſpecialis cauſa quandoque, vel ratio plus ſuadeat, infirmitas ſuperveniens, vel ſingulariter Feſtivitas ſolemnis.* Ita etiam docet Rotarius *in Appar. pro exam. Cler. cap. 9. ſeſſ.10 277. nu.5.* Tandem extat decretum Innoc. XI. datum Romæ 12. Februarii 1679. circa Communionem quotidianam, omninò videndum. Item vide DD. quos pro hac noſtra ſententia refert Barb. *in Trid. ſeſſ.22. de Sacrific. Miſſæ cap.6.*

Quær. 1. In quo caſu Sacramentum Euchariſtiæ conferat primam gratiam, & peccatum mortale remittat, ac deleat?

Reſp. Diana *par. 3. tr. 4. reſ. 98. §. Ex his infertur*, ſic habet: Quamvis hoc Sacramentum per ſe primò non ſit inſtitutum à Chriſto ad conferendam primam gratiam, ſed ad conferendum augmentum illius; tamen in duobus caſibus illam conferre, & peccatum mortale remittere, & delere poteſt. Primò, cum quis diligenter diſcuſſit conſcientiam ſuam, & nullius culpæ conſcius fuit; tunc ſi cum dolore accedat ad Communionem, ex attrito per Euchariſtiam fiet contritus, & recipiet primam gratiam. Secundus caſus eſt, cum quis memor eſt peccati mortalis, & de illo habet attritionem, quam putat eſſe contritionem, ſi urgeat neceſſitas communicandi, & Sacerdos non adſit, tunc quidem iſte virtute Sacramenti Euchariſtiæ cum confeſſione in voto accedens ad illud, ex attrito fiet contritus, & primam gratiam acquiret. Hucuſque Diana, & eſt communis hæc.

hæc doctrina in ſchola D. Thomæ *in 3. par. quæſt.79.art.3.& quæſt.80. art.4.* & ibi Expoſitores. Vide iterùm Dianam *par. 5. tract. 13. reſ. 31.* Bonacinam *de Sacram. in genere diſp. 1 quæſt.4 punct.2 num 2.* & Chaves *in Summ. Sacramentorum quæſito* 68. Si autem hoc ſacramentum aliquando exiſtenti in peccato mortali, inculpabiliter ignorato, non daret gratiam, numquam eſſet verum, quòd hic panis vitam daret Mundo; ideò ſi quis bona fide accedit ad Euchariſtiam, & dolet de præteritis, & proponit cavere futura, licèt non ſint remiſſa peccata, tunc remiſſionem eorum accipiet ratione hujus Sacramenti, quod vivificat mortuos, & vitam dat Mundo, ſemperque ſic accedens gratiã habebit. Vide Bon. *loc.cit diſp.4 q.4.pu.1.n.9* & Navar. *cap 21.n.47.*

Quær. 2. An Euchariſtia poſſit adminiſtrari illi, qui poſt uſum rationis incidit in amentiam, vel phrænesim, aut obſeſſus à dæmone detinetur?

Reſp. Quando amentia non eſt perpetua, & amens habet lucis intervalla, & diſpoſitus ad Euchariſtiam accedit, aut illam devotè petit, non debet ei denegari, quia jus habet ad ſacramenta, ſicut cæteri fideles. Si verò amentia eſt continua, ſed amens aliquod ſignum contritionis oſtenderit, vel anteà chriſtianè vixerit, poteſt quidem ei Sacramentum Euchariſtiæ miniſtrari in articulo mortis, dummodò tamen in his caſibus abſit omninò periculum vomitus, aut alterius irreverentiæ. Nam poteſt primam gratiam obtinere, & conſequenter ſalvari, licèt confeſſionem peccatorum nunc præmittere nequeat; ſiquidem per ſolam Euchariſtiæ ſumptionem, cum attritione præmiſſa ante amentiam, fit de attrito contritus, & ita animæ ſuæ ſalutem obtinere volet. Ergo &c. Sed omninò videndus eſt Diana *par.2 tr.14. reſ.78. & 79.* Emm. Sà *verb. Euchar. n 3.* & Navar. *cap. 26.n.27.* Dico ſecundò, ſi obſeſſus à dæmone adhuc uſum rationis retineat, non eſſe ei Euchariſtiæ Sacramentum denegandum, maximè tempore præcepti, ſcilicet tempore Paſchatis, & in articulo mortis, ac etiam toties quoties prudens Confeſſarius intra anni circulum expedire judicaverit Tolet. *lib. 2. cap. 28. in fine*, & P. Rotarius *in Appar. Theol. moralis par.3.cap.6.ſect.1.n.22.* Etenim fieri poteſt, ut ope, aut auxilio hujus auguſtiſſimi Sacramenti, à dæmonis vexatione faciliùs liberetur. Ita aliis allegatis reſolvit Bonac. *de Sacram. diſp.4. quæſt.6 pun.1. num.1. uſque ad 6. incluſivè.* Vide Sanctum Thomam *in 3.par. quæſt.80. art.6. ad 2. & art.9.* Item vide Dominum meum Dandinum numquam ſatis laudatum in ſuo volumine *de Suſpect. de Hæreſi cap.3. ſect.3. ſubſect.4. nu.47. & 48.* ubi aſſerit, quoſdam Energumenos ab infeſtu dæmonis, virtute hujus Sanctiſſimi Sacramenti liberatos fuiſſe; quamvis num.49. poſteà dicat, haud expedire, ut Euchariſtia hujuſmodi à dæmone obſeſſis conſeratur. Verùm puto, quòd hoc intelligat de illis, qui uſu rationis minimè potiuntur, quod quidem nullus negat, aut quando irreverentiæ periculum probabiliter timeatur. In his ergo dubiis dicunt quidam poſſe fieri experientiam, quam docet Zambranus apud Dianam eadem reſol 78.cit. nempè dari poſſe primò talibus infirmis aliquam formam non conſecratam, ut appareat, quomodò ſe habeant in tali ſumptione; & ſi ſe habuerint decenter, detur illis forma conſecrata: ſin autem, minimè. Et hæc eſt optima praxis, inquit idem Diana, ſed debet Sacerdos ad vitandum ſcandalum, & idolatriam materialem, monere priùs communicandum, & aſſiſtentes, quòd ita facere in tali caſu ſibi liceat; & cum non præbeat particulam non conſecratam pro conſecrata, nulla adeſt fictio, & ſimulatio. Et hanc ſententiam docet etiam Lezana *to 3. verb Euchariſtia nu.20. & 21.* & pro ſe citat Layman. Vide Armillam *verb Communio num. 25. & 26.* ubi tractat de tali dubio, addens, quòd dæmoniacis non ſit danda ſacra Communio, ſi conſtet eos ob mortale torqueri, vel probabiliter de aliqua irreverentia timeatur; addo ego.

Quær. 3. An Sacerdos miniſtrans aliis cum peccato mortali, extra Miſſam, Sacram Synaxim, peccet mortaliter, aut venialiter tantùm? Et an in adminiſtratione Sacramentorum neceſſariò requiratur confeſſio ex parte dantis, & recipientis ea Sacramenta?

Reſp. Non peccare mortaliter, ſed venialiter tantùm, aſſerit Diana *part.1 tract.7. reſ. 41. & part.2. tract.14. reſ.23* & ibidem *tract.17. reſol.13. ac par.9. tract.7. reſ.58 verſ. Hinc à fortiori*, & pro ſe alios refert Authores. Sed, ut verum fatear, hoc aſſertum mihi magnoperè diſplicet; nam non ſolùm qui in peccato mortali conficit Sacramentum, ſed etiam qui illud aliis miniſtrat, mortaliter peccat, & ſacrilegium committit, quia, ut ait Sanctus Thomas *3. par. quæſt.64. art 6.* eſt notabilis irreverentia divinorum contra præceptum juris naturalis. Ergo ſi peccat mortaliter, alia Sacramenta in mortali adminiſtrans, ſeu conferens, multò magis, & à fortiori dicendum eſt conferendo hoc Sacramentum, quod eſt omnium ſanctiſſimum, ac cæteris excellentius, propter Chriſti præſentiam, & quia con-

continet in ſe Auctorem omnium Sacramentorum, conſequenter cum omni reverentia, munditia, & puritate conſcientiæ,& animæ diſpenſari debet; aliàs eſt peccatum mortale ſacrilegii, quia ex majore perfectione Sacramenti arguitur major imperfectio in miniſtro diſpenſante in peccato mortali. Ita docent Caſtropalaus, Præpoſitus, Franc. de Lugo, Mercerus, Granado, Valentia, Suarez, Coninchius, Filliucius, Villalobos, Paludanus, Ricardus, Sotus, Bonacin. *de Sacrament. diſput* 4 *quæſt.* 5 *punct.* 2. *numer.* 1. Bordonus *in Conſil. Regul. tom.* 2. *reſol.* 64. *numer.* 23. & præſertim D. Thomas *in* 4. *diſt.* 5 *quæſt.* 2. *art* 2. *quæſtiunc.* 4. *ad* 2. quos omnes refert Diana locis ſupracit. & communem hanc ſententiam eſſe fatetur: ergo non eſt recedendum ab ea, quia qui contra omnes loquitur, non ſemper benè loquitur. Sacerdos igitur exiſtens in peccato mortali, exequendo officium ſuum mortaliter agit, ut dicit Sylveſter *verb. Sacerdos* §. 6. & Armilla *eodem verb. nu.* 4. & tandem pro hac noſtra ſententia vide P. Campionum *in ſua pro ordinandis inſtructione cap.* 11 *ſub num.* 6. & 7. Antequam igitur Sacerdos in mortali exiſtens aliis Sacram Euchariſtiam adminiſtret, vel confiteatur, aut ſaltem, ſi non habet copiam Confeſſarii, actum contritionis eliciat. In adminiſtratione enim Sacramentorum confeſſio ex præcepto non requiritur, & ſufficit contritionis actus, ut docent Doctores communiter. Ad recipiendum verò Sacramentum Euchariſtiæ tenemur de jure divino confeſſionem peccatorum mortalium præmittere, ut habetur ex D. Paulo: *Probet autem ſe ipſum homo*, & deducitur etiam *ex cap. omnes, qui de pœnit. diſt.* 1. & ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. ut videre licet apud Dianam *part.* 8. *tractat.* 1. *reſol.* 51. qui plures concordantes, adducit. Sed ad recipienda alia Sacramenta non tenemur præmittere confeſſionem, quia nec Eccleſia hoc determinavit, nec de Jure divino habetur: ergo non eſt neceſſaria confeſſio, ſed ſufficit præmittere contritionis actum, ut docet idem Pater Campionus *loco cit. capit.* 30. *numer.* 23. Vide Chaves *in Summ. Sacramentorum tit. de Confeſſione numer.* 123. 124. & 125. eſtque communis ſententia. Vide etiam Emmanuel Sà *verb. Confeſſio ſub numer.* 5. *in additione*, & *verb. Sacramentum numer.* 1. & Authorem Cautelæ *Confeſſ. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 2.

Quær. 4. An Diaconus ex officio, aut ex commiſſione poſſit Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtrare, & quanta requiratur **neceſſitas, ut ex commiſſione Sacerdotis valeat illud adminiſtrare?**

Reſp. Propria auctoritate, & tanquam ex officio principali, & ſecundum diſtributionem primam, & poteſtativam, ad ſolùm Sacerdotem ſpectat Euchariſtiam miniſtrare. ut habetur *in cap. pervenit de conſecrat. diſtinct.* 2. Tempore verò quo populus communicabat ſub utraque ſpecie, Diaconus miniſtrabat Sanguinem, non tamen Corpus Chriſti; unde Sanguinem ex officio miniſteriali, & ſecundùm diſpenſationem ſecundariam, & ordinariè miniſtrabat; & nunc in neceſſitate, ſcilicet abſente, vel ægrotante Presbytero Euchariſtiam miniſtrare poteſt Vide Sanctum Thomam *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. *ar.* 3 & ibi Sotum, & Paludanum, Vivaldum *de Euchariſt. numer.* 90. Emmanuel Sà *verb. Euchariſtia prope finem*. Nam etiam ſine commiſſione expreſſa, & tanquam principalis miniſter Sacerdotis, & ex præſumpta volutate ſaltem Eccleſiæ, poteſt Diaconus in neceſſitate Euchariſtiam miniſtrare, habetur *ex cap. Diaconus diſtinct.* 93. & docent Sanctus Thomas, Chaves *in Summa Sacram. quæſt.* 80. Sylveſter *verb. Diaconus ſub numer.* 4: Emmanuel Sà *verb. Ordo num.* 8. & alii communiter. Quod eſt verum, ſi loquamur de neceſſitate extrema, ſeu articulo mortis, pro dando Viatico infirmo, etſi juſſus expectari non poſſit. Imò Nugnus *in* 3. *par. tom.* 2. *quæſt.* 82. *art.* 3. *concluſ.* 2. dicit, quòd ſi Parochus vel Epiſcopus, aut etiam Summus Pontifex nollet concedere facultatem Diacono, ut in articulo mortis communicet ægrotum, poſſet in tali caſu Diaconus deferre Sacramentum moribundo ex voluntate, & commiſſione Chriſti; licèt hoc veriùs, ac tutiùs non concedat Sylveſter loco citat. quia, ait ipſe, ſi ſecundum jura, præſente Presbytero, non poteſt Diaconus hoc facere, niſi juſſus, multo minùs poteſt prohibitus: nec debet ipſe diſcutere, an rectè prohibeatur, nec ne, ſed obedire tenetur, maximè cum hoc Sacramentum non ſit neceſſitatis. Ita Sylveſter. Quanta autem neceſſitas requiratur, ut Diaconus, ex commiſſione, poſſit Euchariſtiam miniſtrare, reſpondent Doctores, teſte Diana *part.* 9. *tom.* 6. *reſol* 39. ſufficere cauſam, quæ prudenti judicio videatur juſta, ut quòd Sacerdos aliis gravibus functionibus ſit occupatus, verbi gratia ſtudiis, Concione, Confeſſionibus excipiendis, infidelium converſione: his, & ſimilibus caſibus, ſi non poſſet alius Sacerdos facilè haberi, adminiſtratio hujus Sacramenti poſſet Diacono committi. Video tamen, quòd præſens Eccleſiæ conſuetudo non permittit, ut ob leves cauſas,

&

Digitized by Google

& præſertim ſtudii &c. Diaconus miniſtret Euchariſtiam. Neque videtur requiri extrema neceſſitas, ſeu impotentia ex parte Sacerdotis; nam, ut docet Sylveſter ubi ſuprà, ſufficit, quòd Presbyter ſit feſſus, vel aliàs ad hoc impotens moraliter; imò nec videtur requiri extrema neceſſitas ex parte communicantium, ſed ſufficit juſta cauſa, ut adimpletio præcepti Communionis annuæ, Jubilæum promerendum, &c. Ita docet Præpoſitus *in* 3. *par. quæſt.* 82. *artic.* 3. *dub.* 1. *numer.* 10. apud Dianam loco ſupracit. Sed vide Lezanam *tom.* 3. *verb. Euchariſtia numer.* 14. Toletum *lib.* 6. *cap.* 17. *numer.* 1. Emmanuel Sà *verb. Euchariſt. numer* 4. *&* 35. *in Additione Victorelli*, & præſertim Rotarius *in Appar pro exam. Cleric. cap.* 9. *ſect.* 10. *numer.* 6. qui, & benè, id non admittit, niſi exiſtente graviſſima cauſa, & interveniente urgente neceſſitate, ut eſt miniſtrare Viaticum in articulo mortis, Sacerdote aliquo non exiſtente; & rectè dicit.

Quær. 4. An, deficiente miniſtro idoneo, poſſit laicus ſeipſum communicare; ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis, vel maximæ utilitatis, ac etiam aliis Sacram Euchariſtiam adminiſtrare? Et an in dicto caſu poſſit Sacerdos ſibi ipſi illam miniſtrare?

Reſp. Eſt quæſtio valdè gravis inter Theologos, an in caſu extremæ neceſſitatis, puta in articulo mortis, poſſit laicus ſe ipſum, aut alios communicare. Partem negativam ſuſtinent multi graves Authores, ut Sotus *in* 4 *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 3. *ad finem*, Sylveſter *verb. Diaconus numer.* 4. *propè finem*, Marcus Serra *in* 3. *part. Div. Thomæ quæſtiunc.* 82. *artic.* 3 Cardin. de Lugo *de Sacram. Euchar. diſput.* 18. *ſect.* 1. *numer.* 25 Zambranus *de caſ. temp. mortis cap.* 3. *dub.* 6. *numer.* 6. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 4. *quæſt.* 5. *punct.* 1. *numer.* 6. & alii penes ipſos, qui validis rationibus hanc ſententiam confirmant, & præſertim quia hoc Sacramentum non eſt neceſſarium ſimpliciter ad ſalutem; & quidem minus eſt, quòd Sacerdos celebret abſque Planeta ad dandum Viaticum moribundo, & tamen Eccleſia id non permittit: ergo multò minùs quòd laicus deferat, & miniſtret hoc venerabile Sacramentum, concedere debemus. Nec obſtat exemplum Reginæ Scotiæ, quæ in Anglia martyrium ſubitura, Euchariſtiam, quam apud ſe ſervabat, ſumpſit propriis manibus, *ſi verum narret Hiſtoria*, quia eam non tam ſumpſit, ut ſe ipſam communicaret, quàm ut illam ab Hæreticorum injuriis eriperet. Aut dici poteſt, quòd per invincibilem ignorantiam ſit excuſanda, ſi eam ſolùm ſumpſit, ut ſe ipſam communicaret, vel id feciſſet ex peculiari Summi Pontificis diſpenſatione, aut ſaltem bona fide, & aliquorum conſilio. Verùm partem affirmativam tuentur Suarez, Layman, Filliucius, Reginaldus, Præpoſitus, Palaus, Granadus, Valentia, Coninchius, Eſcobar, Quintanadvenas, & Amicus, omnes præſtantiſſimi Theologi ex inclita Societate Jeſu, cum quibus ſentit Diana *part.* 3. *tractat.* 4 *reſolut.* 47. *part.* 5. *tractat.* 3. *reſol.* 47. *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 48. *& part.* 9. *tractat.* 6. *reſolut.* 39. §. *Sed quid dicendum*, *& part.* 11. *tract.* 7. *reſolut.* 43. qui multos alios concordantes refert. Imò putat, hanc ſententiam non ſolùm eſſe probabilem, ſed etiam fere probabiliorem; ſed penes ipſum ſit auctoritas, an ſit probabilior. Fateor quidem eſſe probabilem, & eam libenter amplector, quando quis reperitur in mortis articulo, & exiſtens in peccato mortali non habet copiam Confeſſarii; nam in tali caſu ſi non adeſt Sacerdos, vel ſaltem Diaconus, poſſe licitè laicum ſeipſum, vel alium communicare exiſtimo, quia eſt ſententia probabiliſſima, quòd hoc Sacramentum poſſit conferre primam gratiam, & cauſare remiſſionem peccati mortalis, ut docet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 70. *art.* 3. & ſequitur inter alios Cornexo *ibidem diſput. unic.* Nec diſſentit Lezana *tom.* 3. *verb. Euchariſtia ſub num.* 15. Diana *part.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 31. & plures alii. Quare rectè, ac prudenter docet Amicus *in curſu Theol. tom.* 7. *diſp.* 31. *ſect.* 2. *nu.* 26. quòd aliàs eſſet exponere æternæ damnationis periculo, non communicando in articulo mortis conſtitutum. Nam cum hoc Sacramentum interdum faciat de attrito contritum, conferendo primam gratiam, & cauſando remiſſionem, poſſet tunc cum ſola contritione tantùm putata, hoc Sacramentum ſumens, juſtificari, ſine quo in dicto caſu, ſi decederet, ex hac vita cum peccato mortali, damnaretur. Nec obſtat, quòd poſſit ſalvari cum ſola contritione, quia cùm hæc difficilè eliciatur, poterit ad majorẽ ſalutis ſecuritatẽ uti medio faciliori, ac tutiori. Neque relevat, ſi dicatur non eſſe certum, quòd Euchariſtia in tali caſu collata conferat primam gratiam, quia ſufficit eſſe tantùm probabile hoc aſſertum, cum in extremo vitæ licitum ſit, & interdum teneamur adhibere media etiam probabiliter ad ſalutẽ neceſſaria. Ita optimè concludit Amicus loc. cit. cui ego libenter adhæreo, ſecluſo tamen ſcãdalo, ut inquit Lezana ubi ſuprà; & in praxi non ita facilè faciendum puto, propter ſcan-

ſcandalum, & contrariam conſuetudinem, ut docet Buſembaum *lib.6.tract 3.cap.2. dub.1. artic. primo ſub numer.* 3. & alii. Sed Lector non deſerat recognoſcere Dianam locis citatis; ſiquidem fortioribus terminis, aliis relatis, hanc ſententiam defendit, quam tamen non admitto extra caſum extremę neceſſitatis, qualis ſolùm contingere poteſt, quando quis eſt in articulo, vel periculo mortis, & exiſtens in peccato mortali, opportunitatem confitendi non habet, & tantùm ſe eſſe attritum exiſtimat, nec Sacerdotem, aut ſaltem Diaconum invenire poſſit, qui ei Sacram Synaxim præbeat, quamvis etiam tunc debeat eniti, quantum poteſt, ad eliciendum actum contritionis, ad finem ſumendi Euchariſtiam. Sed vide, quæſo, Dominum meum Dandinum *de Suſpect. de Hæreſ. cap.* 3. *ſect.* 4. *numer.* 13. *& ſequentibus*, qui egregiè noſtram ſententiam confirmat. Ex hac ſententia tandem ſequitur à fortiori, Sacerdotem in dicto caſu articuli mortis, poſſe id facere ſe communicando, præſertim ſi non ſe agnoſcat contritum, ſed ſolùm attritum. Sed ſi Diaconus adeſt, potiùs debet ab eo accipere Euchariſtiam, quàm ſibi ipſi miniſtrare; quia in tali caſu Diaconus ex licentia Sacerdotis, hoc poteſt facere, & Sacerdos non habet juſtam cauſam ad id faciendum. Ita Lezana loco citat. in fine, & alii. Oppoſitum tamen docet Diana *par.* 2. *tract.*14. *reſol.* 53. ſed *part.* 5. *tr.*3.*reſ.*48.nobiſcum ſentit. Vide *in hoc tit. ad quæſ.* 4. & Emmanuel Sà *verb. Euchariſtia ſub num.*35.

Quær. 6. An laici tangentes Sacram Euchariſtiam peccent mortaliter, & an aliis in caſu neceſſitatis hoc Sacramentum adminiſtrando cum conſcientia peccati mortalis mortaliter peccent; & tandem an Sacerdos ſine cotta, & ſtola, transferendo Pyxidem in qua ſunt formæ conſecratæ, ad aliud Altare, peccet mortaliter, aut venialiter tantùm?

Reſp. In neceſſitate corpus Chriſti tangere, licitum eſt etiam laicis. Habetur ex Div. Thoma *in* 3. *part. quæſtiunc.* 83. *artic.* 3. *& in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſtiunc.* 1. *artic.* 3. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. ergo non peccant laici tangendo Corpus Chriſti in caſu neceſſitatis; maximè ſi in aliquo loco immundo jaceret, aut ſaltem ſi in terram caderet, & non ſit præſens, vel proximè adſit Sacerdos, Diaconus, vel alius Clericus. Emmanuel Sà *verb. Euchariſtia numer.* 26. Peccarent tamen venialiter illud tangentes in peccato mortali; ut dixit Paludanus cum Suarez locis mox citandis. Sed vide Rotarium *part.* 3. *cap.* 6. *ſect.* 1. *numer.* 11. Imò Leſſius *in* 3. *part. quæſt.* 82. *artic.* 3. *numer* 8. ait, laicum exiſtentem in peccato mortali, cum deſerat ad infirmum in articulo mortis Euchariſtiam, (ut dixi in præcedent. reſponſion.) minimè peccare mortaliter, quia non eſt miniſter conſecratus ad hoc. Idem docet Diana *part.* 9. *tractat.* 7. *reſolut.* 58. *§. ex his etiam*. Quòd autem tam Subdiaconus, quàm laicus, in neceſſitate poſſint aliis Euchariſtiam exhibere, præter Doctores citatos in præfata mea Reſponſione, docent etiam Victorellus *in Addit.* ad Emmanuel Sà ubi ſuprà ſub num. 32. Uvigeres *in* 3. *part. quæſtiunc.* 82. *art.* 3. *concluſ.* 3. Leander *de Sacrament. tom.* 1. *tractat.* 7. *diſput.* 4. *quæſtiunc.* 13. Averſa *de Sacram. Euchar. quæſtiunc.* 10. *ſect.* 4. & alii. Conſequenter, eſt ſatis probabilis, hæc opinio. Tandem invenio Bordonum *in Conſil. Regular. tom.*2. *reſolut.*64. *numer.* 20. docentem, non peccare mortaliter Sacerdotem, ſed ſolùm venialiter, transferendo ſine cotta, & ſtola Pyxidem, in qua cuſtoditur Euchariſtiæ Sacramentum, ad aliud Altare, etiam ſi hoc faciat aliquibus videntibus; quia per hoc non conficit hoc Sacramentum, neque ad id munus deferendi præciſè requiritur deputatio. Ex quo laicus etiam in peccato mortali exiſtens, illud tangens, vel etiam in caſu neceſſitatis deferens ad infirmum, non peccat mortaliter; ex Paludano *in* 4. *diſtinct.* 5. *quæſt.* 2. *concluſ.*3 & Suarez *part.*3. *to.*3. *diſp.*72 *ſect.*4. Ita Bordonus. Verùm hoc intelligendum eſt ſecluſo ſcandalo; nam cum ſcandalo nihil licet, & quòd ſcandalum non contingat, difficilè puto. Præterquam quòd, hæc Bordoni opinio videtur nimis laxa, quia Sacerdos eſt miniſter conſecratus. Quare, ſi fungitur officio ſuo irreverenter, transferendo Sacram Euchariſtiam contra Ritum Eccleſię univerſalis, puto certò, mortaliter peccare contra reverentiam debitam tam Venerabili, & Auguſtiſſimo Sacramento, & contra Eccleſiam, quæ præcipit, ut omni cum reverentia ut par eſt, Sacerdos in dicto caſu ſemper cotta, & ſtola utatur, & ita omninò fieri debet, aliàs, ut dixi, peccatum lethale committit Sacerdos.

TITU.

Digitized by Google

TITULUS CXCV.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Vide tit. de Monial. Interrogat. ultim. tit. de Moribund.&c. Int. 10. *tit. de Paroch. Int.* 22. *tit. de Regul.&c. Int.* 81. 93. *tit. de Sacram. Inter.* 7.

1876 INterr. 1. Quandonam debet hoc Sacramentum miniſtrari, & quibus perſonis?

Reſp. Ad validitatem hujus Sacramenti requiritur, quòd infirmus ſit in articulo, ſeu periculo mortis, & ſufficit periculum eſſe probabile, ſeu præſumptum; ut docet Paſqualigus *in Theorica, & praxi quæſt.* 384. *& ſeqq.* ibique congerit Doctores ad ſatietatem. Item, hoc Sacramentum miniſtrari poteſt in principio cujuſcumque periculoſæ infirmitatis, ut aſſerit idem Paſqualig. *ibidem quæſt.* 391. Prætereà, dari pòteſt etiam infirmo ſenſibus deſtituto, quamquam expectandum non ſit, ut in talem ſtatum deveniat; & hoc ſub culpa gravi, ut habet Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 173. Si dubitatur, an infirmus ſit vivus, debet inungi ſub conditione. Ita Buſembaum *de extrem. Unction tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 4. Chaves *in Summ. & ibi, de Extrem. Unct. ſub num.* 204 Euſebius Jordanus apud Pacem Jordanum *in ſchedula Sacramentorum de extrem. Unction.* In diuturnis morbis poteſt dari, quoties redit periculum. Emmanuel Sà *itidem de extrem. Unction. num.* 4. Diana *par.* 5 *tract.* 3. *reſolut.* 69. *& par.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 11. *verſ. Dicendum eſt igitur*, Chaves ubi ſuprà num. 207. & alii. Si capite plectendus, navigaturus, bellum iturus inungatur, non perficitur Sacramentum, quia infirmorum Sacramentum eſt. Victorellus *in Addit.* ad Emmanuel Sà ſub num. 26. docet, quòd fœminæ propter honeſtatem nec in renibus, nec in ventre ſunt ungendæ; & eſt communis ſententia. Ad hoc Sacramentum in pueris ſufficit ætas, qua poſſunt peccare, nec poteſt dari perpetuo dementibus, nec damnatis ad mortem, ut jam dixi, quia non ſunt capaces ſalutis corporalis, qui eſt unus effectus hujus Sacramenti; nec phræneticis, qui in phræneſim inciderunt, habentes peccatum mortale, & non oſtenderunt ſignum contritionis. Vide Barboſam *in Collect. DD in Triden. ſeſſ.* 13. *cap.* 8. *numer.* 10. *&* 11. Alii verò, qui in amentiam inciderunt, ſi vel ante ſigna contritionis oſtenderunt, vel credatur perituros fore, inungi poſſunt, & debent; ſed ſi infirmus, inquit Rituale Romanum, dum phræneſi, aut amentia laborat, veriſimiliter poſſet quicquam facere contra reverentiam Sacramenti, non inungatur, niſi periculum tollatur omninò. Demùm communiter debet dari poſt Viaticum, ſed neceſſitate urgente, etiam ante dari poteſt hoc Sacramentum ſine peccato. Vide cit. Auctores.

1877 Inter. 2. Poteſtne licitè Parochus pro adminiſtratione Extremæ Unctionis oleum non conſecratum miſcere conſecrato, ſi timet fore, ut totum oleum conſecratum non ſufficiat pro toto anno?

Reſp. Doctores communiter docent, quòd Parochus id licitè facere queat; quia utrumque in tali caſu cenſetur conſecratum per admixtionem, dummodò tamen illud oleum, quod additur, ſit minoris quantitatis, quàm conſecratum; nam dignum trahit ad ſe minùs dignum, cum ſit eadem ratio additionis ad aquam benedictam. Ita tradunt Joann. de la Crux *in direct. conſcien de extre. unct. dub.* 6. *concl.* 1. Petrus de Ledeſma *in Summ. tom.* 1. *tract. de extrem. unct. cap.* 2. *concluſ.* 3. *diffic.* 3. Henriquez *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 2. Dicaſtillus *de Sac tom.* 1. *tr.* 7. *diſp.* 1 *dub.* 7 *num.* 74. Præpoſitus *in* 3. *par.* D. Th. *qu. un. dub.* 3. *num.* 19. Trullench. *de Sac. lib.* 5 *cap. unic. dub.* 2. *num.* 3. Leſſius *in* 3. *par. de Sacram. extrem. unct. cap.* 1. *dub.* 5. *numer.* 11. quos refert, & ſequitur Diana *par.* 11. *tract.* 3. *reſol.* 14. Vide etiam Emmanuel Sà *in verb. Oleum numer.* 1. & Armill. *verb. aqua, ſub num.* 2. *& verb. Oleum, in fine.*

Quær. An Sacramentum Extremæ Unctionis non ſolùm per accidens, ut alia Sacramenta vivorum, ſed etiam per ſe, & propriè, deleat peccata mortalia?

Reſp. Affirmativæ ſententiæ videtur adhærere quidam Author meus Dominus, & Amicus, cum Merbeſio, & aliis. Sed contra talem ſententiam ſic argumentor: Si extrema Unctio primò, & per ſe, ac propriè deleret peccata mortalia, & hominem adultum juſtificaret, non eſſet ſimpliciter neceſſaria confeſſio: ſed hoc eſt falſum: ergo & id unde ſequitur. Probatur ſequela: Tunc aliquid non eſt neceſſarium ſimpliciter, quando ſine illo poteſt per aliud haberi ejus effectus proprius: ſed juxta dictam ſententiam, poteſt haberi juſtificatio in adultis ſine confeſſione: ergo non erit per ſe, & ſimpliciter neceſſaria confeſſio in adultis. Si verò dicatur, quòd habetur tali caſu Confeſſio in voto. *Reſp.* ergo ex vi Confeſſionis in voto, & non ex vi extremæ Unctionis per ſe, & primò juſtificatur adultus. Nec relevat, ſi dicatur, quòd extrema Unctio remittat per ſe peccata mortalia, ex eo, quia ita colligitur ex verbis Divi

Jaco-

Jacobi. Nam ſequeretur, quòd eò magis hoc dici deberet de Sacramento Euchariſtiæ,cum Chriſtus Dominus dicat: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Unde ſicut ante Euchariſtiæ ſumptionem eſt neceſſaria peccatorum mortalium confeſſio, aut ſaltem contritio,quæ eſt actus pœnitentiæ neceſſarius ad juſtificationem; ita pariter dicendum eſt de extrema Unctione,quę quidem non aliter poteſt delere peccata mortalia,niſi per accidens ut Euchariſtia, & alia Sacramenta vivorum, ut dixi in tit 191.de Sacramentis ad Int.6.Sacramenta enim vivorum poſſunt aliquando conferre primam gratiam, ſed per accidens; & id contingit, quando quis illa recipit cum attritione,exiſtimans bona fide ſe eſſe in ſtatu gratiæ, abſque culpa lethali. Nec aliter dici poteſt, quia ſequeretur, quòd extrema Unctio vel non eſſet Sacramentum vivorum, aut majorem vim haberet, quàm S.Euchariſtiæ. Quapropter dicendum eſt,quòd per ſe,& primò,competat confeſſioni, aut contritioni juſtificatio in adultis; per accidens verò extremæ Unctioni. Vide in *tit.antec.ad Quæſ* 1.Siquidem omnia Sacramenta prçter Baptiſmum & Penitentiam ſupponunt primam gratiam, conſequenter non ſunt inſtituta ad producendam primam gratiam,aliàs ſupponerent ſuum effectum. Et ſic dicendum eſt,Sacramenta vivorum inſtituta fuiſſe per ſe, & primariò ad conferendam ſecundam gratiam, ſecundariò verò ex accidenti inſtituta etiam fuiſſe ad conferendam primam gratiam,ut rectè docet intèr alios Bonac.*de Sacr.diſp.*1.*q.*4.*pun.*2.*nu.*2. Et hæc eſt communis Theologorum ſententia,à qua diſcedere minimè poſſum. Ad verba autem D.Jacobi: *Et ſi in peccatis ſit remittuntur ei*: Reſpondetur,quòd hoc modo loquendi innuit Apoſtolus,remiſſionem peccatorum non eſſe effectum per ſe, ſed tantùm per accidens hujus Sacramenti, ut optimè docet Joan.Baptiſta Gonet.*tom.*5.*diſp.*2.*de effect. extr. Unct.*§.2 *num.*13. & alii communiter. Denique quinam ſint effectus principales Sacramenti Extremæ Unctionis, jam breviter dixi in tit. 191. de Sacramentis Interr.7. ad quam Lectorem remitto Vide R. P. Franc. à Jeſu Maria in Colleg.Salmat.*tom.*1.*tr.*7.*cap.*3.*pun.*1. *n.*2 & 3. qui plures refert Auctores in confirmationem hujus noſtræ ſententiæ.

TITULUS CXCVI.

De Sacramento Matrimonii.

Vide tit.de Adulter.tit.de Æstat &c. Inter. 9 10. *tit.de Affin Int.*5.13. *tit.de Bened.Nupt. tit. de Beneficiar &c.Int.*3.4 5.*tit.de Bigam. tit.de celebrat.Miſſæ Int.ult.tit.de Cognat Matri. dirim. tit.de Cohabit.conjug.tit.de Concubinar.&c Int.* 7 *tit de Deb.conjug.tit.de Deſid Int* 4.*tit.de Divort.tit.de Epiſcop.&c.Inter.*39. *tit. de excom o'i Cler.percuſ.Int.*2.3.22.*tit.de Ignor.Int.*15.*tit de Imped.dir.&c. tit. de Impedim. non dir. &c. tit. de Imped pub.bon tit de Impot.coeun.tit.de Infa. Int.*2.*tit.de Ingr in Relig.Int.*10.11 12.*tit de legat.Int.*1.2.3.8.9.*tit.de Met.Int* 1.*tit de Ordin. Sac.Int.*2 *tit de Papa,&c Int* 8.*tit. de Paroch. Int.*35 36. *tit.de Patrin Int.*3.*tit. de Penſionar. &c.Inter.*2.*tit de Pœn.Int* 7.*tit. de Provid.&c. Inter* 4.5.6.7.*tit.de Puer.Int.ultim tit.de Regul. &c. Int.*26.94.95.*tit.de Sacerd.Int ult. tit. de Sacram.Int.*9.*tit.de Simul.Int.*6 7.*tit. de Sponſal.tit.de Val.Sacr.Matr.tit.de Verb. Inter.*4. *& ſeqq. tit de Virgin.Inter.*1.*tit.de Vot. Inter.* 7. 9. 10.14.15.16.

1878 INter. 1. Quid eſt Matrimonium, prout eſt contractus,& quatenùs eſt Sacramentum?

Reſp. Optima definitio traditur à Toleto *lib* 7.*cap* 1. *num.*1. ubi ſic ait: Matrimonium eſt contractus viri, & fęminæ legitimus, quo mutua corporum traditur poteſtas, gratiæ ſpiritualis collativus. Hæc definitio non ſolùm convenit Matrimonio,ut eſt contractus, verùm etiam ut eſt Sacramentum. Ita Bonac. *de Matrim quæſt.*2 *punct.*1.*nu.*2. Matrimonium enim fidelium non ſolùm eſt contractus, ſed etiam Sacramentum, propriiſſimè dictum,& eſt de fide definitum in Concil.Florent.*in decr.Eugen.verſ.*5.& in Concil.Trid.*ſeſſ* 7. *can.*1.

1879 Inter.2.Ad quem finem fuit inſtitutum Matrimonium?

Reſp. Primò, & præcipuè, in bonum prolis, ut filii procreentur, educentur, & inſtruantur. Secundò, in remedium concupiſcentiæ, quia homo poſt peccatum originale multùm proclivis remanſit in actum carnis & ideò, inquit Apoſtolus Paulus, melius eſt nubere, quàm uri. Tertiò denique in mutuam Viri, & Uxoris ſocietatem; & hæc dicuntur tria bona Matrimonii, ut docent communiter Doctores. Vide Tolet. *ubi ſuprà cap.*2.*num.*1.*& ſeq.* Bonac. *loco ſupracit.qu.*2 *pun.*10.*ſub numer.* 9. & alios id aſſerentes de communi.

1880 In-

Digitized by Google

1880 Interrogat. 3. Quodnam peccatum committit, qui matrimonium contrahit principaliter propter pulchritudinem, vel divitias, vel cauſa vitandæ fornicationis?

Reſp. Diana *part.3.tract.4.reſol.*216. *in fine*, aſſerit cum Sanchez, Pontio, Soto, & Majore, neque eſſe peccatum veniale, contrahere Matrimonium ob pulchritudinem, vel divitias. Sed mihi videtur peccatum eſſe veniale, ſi principaliter id fiat ob pulchritudinem, aut divitias; nam omnis actus directus in fine malum, vel principaliter in finem ineptum, eſt ſaltem venialis, ut docet Palud. *in* 4. *diſtinct.*31.*quæſt.*3. Sylveſter *in Summ.verb.Matrimonium* 4.*quæſt.*4.Navar. *in man.cap.*22.*num.* 79. Emmanuel Sà *verb.Matrimon.num.*25.Prætereà Diana *ubi ſupr. reſp.*219. *in fine*, dicit etiam quòd qui matrimonium contrahunt cauſa vitandæ fornicationis, ſive ſint ſenes, ſive juvenes, nullo modo peccent. Tamen dico contrahentes principaliter propter vitationem fornicationis, peccare venialiter, quia eſt quædam deordinatio, cum finis matrimonii primus, & per ſe, ſit propagatio naturæ humanæ, & intentio generandi; & ſic ſolùm excuſandi ſunt ſenes à peccato, ſi vitandæ fornicationis cauſa matrimonium contrahunt, cum finis principalis ſactus ſit eis impoſſibilis, ut ſuppono; aliàs ſenes, vel ſteriles non poſſent contrahere matrimonium ſine peccato, quod nemo dicit. Vide Paludan. & Syl. loc. cit.

1881 Inter. 4. Quænam eſt materia, & forma Sacramenti matrimonii?

Reſp. Multi multa dicunt, tamen mihi videtur probabilius, quòd materia ſint corpora conjugum mutuò tradenda, forma verò verba conjugum contrahentium; nam ita docet Paludanus, Covarruvias, D. Antoninus, & alii, quos citat, & ſequitur Layman *lib.*5 *tr.* 10.*cap.*2.*par.*1.*nu* 3. & refert etiam Dian.*part.* 3.*tr.*4 *reſ.*251.

1882 Inter. 5. Quiſnam eſt miniſter Sacramenti matrimonii?

Reſp. Communis ſententia docet, miniſtrum hujus Sacramenti eſſe ipſos contrahentes, & non Sacerdotem, ut quidam putant. Vide Dianam *part.* 3. *tractat.* 4. *reſolut.*254.

1883 Inter. 6. Poteſtne aliquo caſu, urgente neceſſitate, matrimonium celebrari abſque Parochi præſentia?

Reſp. Non eſt recedendum à negativa ſententia, ſcilicet matrimonium abſque Parochi præſentia, vel aliàs non ſervata forma Concilii, minimè poſſe celebrari, data etiam urgente neceſſitate, ut firmavi in tit. 160.de Paroch. ad Interrog.32.nam abſolutè Concil. Trident. *ſeſſ.*24. *cap.*1. irritat matrimonium, abſque Parocho celebratum. Vide Doctor. apud Barboſ. *in Collect. ad Concil. Trident. loco citat. numer.* 140. & Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.*234.

1884 Interr. 7. Quam pœnam incurrunt Sacerdotes ſæculares, vel Regulares, qui præſumunt aliquos in matrimonium conjungere, vel benedicere, ſine expreſſa Parochi vel Ordinarii licentia?

Reſp. In *Clement.* 1. *Religioſi*, *de privileg.* prohibetur Religioſis, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne præſumant ſine licentia matrimoniis aſſiſtere. Contra verò, Sacerdotibus ſecularibus eſt impoſita pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda, à qua non poſſunt abſolvi, niſi ab Ordinario Parochi, ut patet ex Concil.Trident. *ſeſſ.*24. *de reform. matrim.* Quam ſuſpenſionem incurrunt etiam Religioſi, qui præſumunt matrimoniis aſſiſtere ſine expreſſa Ordinarii, vel Parochi licentia. Verum eſt tamen, quòd poſt Concil.Trident. æquum non videtur incurrere etiam excommunicationem à præfata Clementina impoſitam, ne duplex pœna incurratur pro eodem delicto; & ita à S.Congreg fuiſſe deciſum, plures teſtantur Auctores. Et benè quidem; nam pœna ſuſpenſionis pro eodem delicto impoſita à Conc. Trid. cenſetur corrigere eam excommunicationem juris antiqui. Ita docent Henriquez *lib.*2. *cap.* 38.§.2. *in Com. litt.E.* Suarez *de Cenſ. diſput.*12. *cap.*4.*num.*13 Saytus *de Cenſ lib.*3. *cap.*15.*nu.*9. Baſilius Pontius *de impedit. Matrim cap.*26 §.2. *verſic.ex quibus*, Tambur. *de jure Abbat. tom.* 2. *diſp.*8. quos refert, & ſequitur Diana *part.*10. *tract.*13.*reſ.*14. *verſ ex his infertur*, quibus addo Bonacin. *de Matrim. quæſt.*2. *punct.*8. *numer* 12. & *qu.*4 *punct.*6.*num.*5. Bord. *tom.*2. *var.reſ.part.* 1.*reſol.*7. *ſub num.*50. Alloza *in Summ.verb.Epiſcopus diſp.*1 *ſect.*1.*num.*22.& tenent plures penes ipſos.

1885 Inter. 8. Matrimonium poteſtne ruri licitè contrahi à ſponſis ibi commorantibus recreationis cauſa?

Reſp. Nec validè, nec licitè hoc facere poſſunt, quia matrimonium contrahi debet coram Parocho ſponſi, vel ſponſæ, aut de ejus licentia coram alio Sacerdote: ergo matrimonium à ſponſis cauſa recreationis rus profectus, non animo ibi domicilium cōſtituendi, aut habitandi majorem anni partem, non ſolùm illicitè, ſed etiam invalidè cōtrahitur; nam matrimonium celebratum coram alio Sacerdote, quàm coram proprio Parocho, ſine

ſine ejus licentia invalidum eſt, & nullum. Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi part* 2. *alleg*. 32. *num*. 66. Riccius *in praxi tom*. 1. *reſol* 214. *num*. 2. & alii apud Dianam *par*. 3. *tr*. 4. *reſ*. 231. Et aliis relatis tenet etiam Bonacin. *de matrim. qu. quæſtiune*. 2. *pun*. 8. *ſub num*. 3. Et hoc ego puto omninò verum, quidquid alii citati à Diana ubi ſupr. in contrarium dicant; ſi quidem matrimonium non valere, refert deciſum Garzias *de Benefic. part*. 6. *cap* 7. *num* 11. *ad* 4. teſte Barb. *citat. in Collect*. DD. in Trid. *ſeſſ* 24. *de reform cap*. 1. *nu*. 9. & 26.

1886 Interrogat. 9. Poteſtne Epiſcopus prohibere, ne matrimonia domi contrahantur?

Reſp. Quando nullum adeſt impedimentum debet Parochus, volentes contrahere matrimonium, in facie Eccleſiæ conjungere, ut patet ex Concil. Trid *ſeſſ*. 24. *de matrim. cap*. 1. Ut autem dicatur matrimonium in facie Eccleſię celebrari, non eſt opus, ut in ipſa Eccleſia materiali celebretur, ſed ſatis eſt, ſi coram Parocho, & duplici teſte, denunciationibus præmiſſis, matrimonium celebretur. Vide Sanchez *tom*. 1. *de Matrim. lib*. 3. *diſp*. 15. *nu*. 20. & alios apud Dianam *par* 3. *tr*. 3 *reſ*. 279 qui ex Barboſa, & Rebellio aſserit, Sacr. Congregationem decidiſse, non poſse Epiſcopum, ſeu Ordinarium prohibere, quin matrimonia domi celebrentur, ſervata Concilii forma; ſed cum maximè deceat, ut in Eccleſia celebrentur, id hortari debent, non præcipere. Verùm in praxi video ſervari oppoſitum; nam in pluribus Diœceſibus prohibentur Parochi, ne in alio loco, quàm in Eccleſia, quæ propria Sacramentorum domus eſt, ſponſos in matrimonium jungant, niſi juſtam ob cauſam ab Ordinario approbatam; & ita refert etiam ipſe Diana loco citato. Imò dicit, quòd caveant Medici, ne facili negotio fidem faciant ipſos aut propter ægritudinem aut corporis imbecillitatem Eccleſiam adire non poſse tamen Barboſ. *in Collect. ad Trident. loco ſupracit. num*. 35. aſserit, matrimonium domi celebrari poſse, neque Ordinarium poſse hoc prohibere, ſed ſolùm hortari, & non præcipere, & ita cenſuiſse S. Congreg. teſtantur plurimi, quos ipſe refert ibid. Idcircò talem dubium Doctoribus decidendum relinquo. Vide eumdem Barboſ. *de offic. Parochi cap*. 21. *num*. 29.

1887 Interrogat. 10. Matrimonium contractum per Procuratorem, vel per litteras coram Parocho, & teſtibus, eſtne Sacramentum?

Reſp. Nonnulli dicunt, non eſse Sacramentum, quia omnis collatio, & receptio cujuſvis Sacramenti exigit præſentiam conferentis, ac recipientis. Vide Sylvium *in* 3 *part*. D. Thom. *qu*. 42 *art*. 1. *qu* 3. *concluſ* 2. qui citat Cajetanum, Victoriam, & Canum. Verùm his non obſtantibus communis ſententia docet eſſe Sacramentum. Et ita tenendum eſt, quoties intendunt, quod Eccleſia intendit in conjugandis fidelibus, & omnes ſaltem implicitè hoc facere minimè eſt dubitandum; idcircò curare tenentur contrahentes in dicto caſu, ut ſint in gratia illo tempore, quo eorum procuratores pro ipſis contrahunt matrimonium; aliàs mortaliter peccant recipiendo Sacramentum Matrimonii in peccato. Sanchez *de matrim. tom*. 1. *lib*. 2. *diſp*. 11. *qu*. 2. *num*. 20. Villalobos, Joannes de la Crux, Baſilius, Pontius, & Valentia, quos dat, & ſequitur Diana *part* 3 *tra*. 4 *reſol*. 250. & hæc eſt ſententia S. Thom Covar. Cather. & aliorum, teſte Emm. Sà *verb. Matrim. ſub num*. 12. Vide Bonac. *de Matrim. quæſt*. 2. *pun*. 5. *num*. 3. & *ſeqq*. & præcipuè num 12.

1888 Inter. 11. Quæ, & quot conditiones requiruntur in Procuratore, ut validè Matrimonium nomine alieno contrahere valeat; & quæ verba tunc adhibere debet ipſe procurator?

Reſp. Supponendum eſt primò, matrimonium validè celebrari poſse per Procuratorem, imò & eſse Sacramentum, juxtà communiorem ſententiam, ut pluribus relatis firmavi in Reſp. ad Inter. antecedentem Dico igitur cum Andrea Victorello *in notis ad Poſſevinum cap*. 10. quem refert Barb. *in collect. ad Trident ſeſſ*. 24 *de reform. cap*. 1. *ſub num*. 139. quatuor requiri conditiones, ut procurator validum matrimonium alieno nomine contrahat. Primam, ut ſpecialem mandatum habeat ad matrimonium contrahendum Secundam, ut mandatum ſit ad ineundum matrimonium cum certa perſona. Tertiam, ut procurator id muneris per ſe obeat; nam non poteſt alium ſubſtituere, niſi mandatum expreſsè hoc explicet. Quartam, ut dum conſenſum præbet, facultas revocata non ſit. Ita Victorell. Quæ autem verba adhibere debeat procurator in tali caſu, dixi in tit. 235. de Verbis ad Inter. 4. ad quam te remitto.

1889 Inter. 12. Peccatne mortaliter procurator contrahendo matrimonium nomine alterius in peccato mortali?

Reſp. Dico, quòd non, quia procurator alieno nomine agit, nec ullum Sacramentum tunc recipit, ſicut qui principaliter matrimonium contrahunt: ideòque non procurator, ſed ipſi contrahentes tenentur ſub mortali eſſe in gratia tunc temporis, quo procurator con-

Digitized by Google

contracturus eſt matrimonium Bonac. *de matrim. qu. 2. punct. 5 num.* 12. Diana, & alii plures, quos allegat. Bonac. ibidem, & eſt communis ſententia.

1890 Interrogat. 13. Qui vivente propria Uxore, ei, cum qua adulteratur, fidem præbet, quòd mortua Uxore ipſam ducet; poſſuntne iſti adulteri matrimonialiter invicem copulari?

Reſp. Minimè; imò ſi matrimonium contrahatur, eſt invalidum, & nullum; nam inter eos adeſt impedimentum dirimens, *cap. Relatum* 31. *quæſtium.* 1. Tolet. *eodem lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 2. Navar. *cap.* 22. *num.* 46. *& alii communiter*.

1891 Inter. 14. Cajus promiſit Bertæ cum juramento, quòd poſt mortem ejus Uxoris vult ipſam accipere, deindè tractu temporis eam carnaliter cognovit, poteſtne ipſam in Uxorem ducere?

Reſp. Dico, quòd non, quia dum adulterium de facto perpetratur, ſive ante, ſive poſt fidem datam, parùm refert. Toletus *eo libr.* 7. *cap.* 10. *ſub numer.* 2. *& alii communiter*.

1892 Inter. 15. Berta habet filiam, quam vult deſpondere Titio, & verè, ac de facto ſpondet; poſt ſponſalia Titius habet rem cum Matre, vel cum ſorore ſponſæ; poteſtne Titius contrahere matrimonium cum ſponſa per verba de præſenti?

Reſp. Non, quia peccando cum Matre, vel ſorore ſponſæ, mediante copula carnali, contraxit affinitatem cum ſponſa. Imò ratione publicæ honeſtatis, nec Matrem, nec ſororem ſponſæ ducere valet, niſi mediante diſpenſatione. Tolet *lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 2. *in fin.* eſtque communis ſententia. Vide ad Int. ſeqq.

1893 Interrogat. 16. Titius deſponſavit ſibi Cajam, deinde carnaliter cognovit Bertam ſororem Cajæ, poteſtne Titius matrimonialiter copulari cum Caja, vel debet ducere in uxorem Bertam, ab eo carnaliter cognitam?

Reſp. Neutram in uxorem accipere poteſt. Et ratio eſt, quia ſibi deſponſando Cajam ratione publicæ honeſtatis non poteſt ejus ſororem ducere, & quia copulam habuit cum Berta, contraxit affinitatem cum ejus ſorore Caja: ergo neque ipſam in uxorem ducere poteſt. Layman. *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 9. *ſub num.* 6. & alii communiter. Alon. *part.* 90. *num.* 313.

1894 Interrogat. 17. Cajus fornicatus eſt cum Berta, poſteà contraxit ſponſalia cum ipſius Bertæ ſorore; poteſtne Cajus ducere in uxorem Bertam, vel tenetur accipere ejus ſororem, cum qua ſponſalia contraxit?

Reſp. Neutram in uxorem ducere poteſt. Et ratio eſt evidens: Non enim poteſt Bertam ducere, quia impedit publica honeſtas, quæ orta eſt ex ſponſalibus contractis cum ejus ſorore: Non autem ſororem Bertæ, propter affinitatem contractam cum ea, ex eo quia carnaliter cognovit Bertam ejus ſororem. Layman loc. cit. & eſt communis ſententia. Vide id, quod dixi ad Int. 15. cum Tolet. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 2. *in fin.*

1895 Interrogat. 18. Titius poſt mortem ſuæ uxoris poteſtne ſine diſpenſatione ducere in uxorem Bertam, quæ fuit uxor fratris uxoris ſuæ, quàm vulgò cognatam vocant?

Reſp. Ita aſſerendum eſt; nam affinitas non parit affinitatem. Titio enim ſolùm impedimento ſunt omnes conſanguinei uxoris ſuæ uſque ad quartum gradum; ſed uxor fratris uxoris ſuæ non eſt conſanguinea ſuæ uxoris: ergo inter eos nullum oritur impedimentum DD. communiter ita docent. Vide in tit. 112. de Inceſtu ad Int. 2.

1896 Inter. 19. Si fornicarius filium ſuum baptizat, poteſtne fornicariam in uxorem ducere?

Reſp. Minimè, quia impedimentum cognationis ſpiritualis contraxit. Eſt communis ſententia, teſte Bonacin. *de matrimon. quæſt.* 3. *punct.* 5. *§.* 2. *ſub numer.* 11. *Vide in titul.* 41. *de Concubinariis, & Concubinatu ad Interrog.* 7.

1897 Interrog. 20. Excommunicatus majori, vel minori excommunicatione, poteſtne ſine gravi peccato matrimonium contrahere?

Reſp. Non poteſt ſine peccato mortali matrimonium inire, quia omnis excommunicatus majori, vel minori excommunicatione, à percipiendis Sacramentis prohibetur. Navar. *cap.* 22. *numer.* 81. Toletus *lib.* 7. *cap.* 23. *in fine*, & alii communiter. Vide ea, quæ dixi *in titul.* 87. *de Excommunicatione, & excommunicatis, ad Int.* 1. *& in tit.* 88. *de Excommunicatione minori, ad Int.* 3. Unde qui credit, aut dubitat ſe eſſe aliqua excommunicatione irretitum, antequam matrimonium contrahat, abſolutionem quærat. Vide Cajetan. *in Sum. verb. matrimon. num.* 36. ubi ſic habet: Contrahens cum altera excommunicatus ſcienter, aut cum peccato mortali ſcienter, peccat mortaliter peccato ſacrilegii, notabilem exhibens Sacramento irreverentiam. Vide Diana *part.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 85.

N 2. 1898 In-

1898 Inter. 21. Quodnam peccatum committit Berta contrahens matrimonium cum Titio excommunicato?

Reſp. Si Titius erat publicè, & nominatim denunciatus, aut ſaltem notorius, & publicus Clerici percuſſor, peccavit mortaliter Berta peccato ſacrilegii, contrahendo cum eo, quia non licet in Sacramentis communicare cum excommunicato vitando. Si verò Titius neutro dictorùm modorum erat excommunicatus, nullam culpam committit Berta, quia per Concil. Conſtantienſe conceſſum eſt fidelibus communicare cum excommunicato tolerato, ſeu non vitando. Ita docet Sanchez *tom.2. de Matrimon. lib.7. cap 11 numer.*8. Guttierez *de matrimon. cap.83. numer.*7. quibus ſubſcribit Diana *part.3. tract.4. reſ.*268. *circa fin.* His tamen non obſtantibus, puto, etiam in ſecundo caſu peccare mortaliter, quia cooperatur peccato alterius contrahentis, cum ambo ſint miniſtri Sac. Matrimonii, & non licet ſine gravi peccato illud cum peccato mortali adminiſtrare. Quare D Thom. *in 4. diſt.39. qu.unic. art.1. ad* 5. inquit: Si aliquis fidelis cum hæretica baptizata Matrimonium contrahit, verum eſt matrimonium, quamvis peccet contrahendo, ſi ſciat eam hæreticam, ſicut peccat, ſi cum excommunicata contraheret; non tamen propter hoc matrimonium dirimeretur. Benè tamen verum eſt hujuſmodi contrahentes non incurrere minorem excommunicationem, à qua ſolùm diſpenſat Concilium Conſtantienſe, non verò diſpenſat, nec diſpenſare poteſt à jure naturali, & divino, vetante, ne quis cooperetur peccato alterius, ut rectè advertit Suarez.

1899 Inter.22. Incurruntne excommunicationem parentes, ſi filios, vel filias ad matrimonium ineundum cogant?

Reſp. Licèt in Concil. Trid *ſeſſ.24. cap* 9. imponatur pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, cogentibus ad matrimonium celebrandum, quia matrimonii jugum eſt grave, & diuturnum, ideòque par eſt, ut ſpontè, & liberè ſuſcipiatur, & contra ad illud directè, vel indirectè cogentes ineundum pœna excommunicationis ſit impoſita; tamen hujuſmodi excommunicatio non afficit parentes filium, vel filiam ad matrimonium cogentes, quamquam mortaliter peccent, quia, ut docent communiter Doctores, iſta excommunicatio eos ſolùm afficit, qui temporale dominium, & juriſdictionem in foro externo habent; ut patet ex verbis Concilii loco ſupracit. prout meliùs in reſponſione videmus. Dicendum eſt igitur in caſu propoſito, parentes nullam excommunicationem incurrere, & ita tradunt Bonac. *tom.3. de cenſu. in particulari diſput.2. quæſt.2 pun.6 ſub num.*5. Diana *par.4. tract. reſol.*132. *verſ. Non deſinam*, qui citat Sanchez *tom.1 lib.4 diſput.22.* & Coninchium *de Sacram. diſp.28. num.*5. Vide Barboſ. *in collect. Trid. loco ſupracit. n.*6.

1900 Inter. 23. Epiſcopus, Parochus, Reges, Reginæ, aut Imperator afficiunturne, excommunicatione cogendo aliquem ad matrimonium celebrandum?

Reſp. De Parocho non eſt dubium, nequaquam in dictam excommunicationem incurrere, quia juriſdictione caret in foro externo. De Epiſcopo autem eſt problema, ut videre licet apud Bonacin. loco proximè cit. n. 6. ſicut etiam de Rege, Regina, & Imperatore. Tamen eſt valdè probabile, Epiſcopum in iſtam excommunicationem non incidere, quia Tridentinum loquitur tantùm de Dominis temporalibus, & Magiſtratibus habentibus juriſdictionem in foro exteriori ſæculari; unde Epiſcopus, qui non habet juriſdictionem in foro externo ſæculari, tali excommunicatione non afficitur. Imò neque Reges, Reginæ, vel Imperator hanc excommunicationem incurrunt, licèt habeant juriſdictionem in foro externo ſæculari. Et ratio eſt, quia iſtæ perſonæ ſunt ſpeciali nota dignæ, & non veniunt in generali locutione &, quando Summus Pontifex intelligit eas ligare, ſolet exprimere; & exprimi debent, ut exprimuntur in eodem Concil. Tridentino *ſeſſ.22. de refor. cap.*11. Vide Bonac. ibidem, & Dian. loc. proximè citat. & alios pœnes ipſos, & apud Barboſ. *in Collect. ad Trident. ubi ſupra n.* 3. 4. & 5.

1901 Interrogat. 24. Tempore ab Eccleſia interdicto poteſtne licitè contrahi matrimonium; & licetne traducere ſponſam in domum Viri, ac matrimonium conſummare?

Reſp. Ab Adventu uſque ad Epiphaniam incluſivè, & à die Cinerum uſque ad Octavam Paſchæ, prohibitæ ſunt ſolemnitates nuptiarum, quæ ſolemnitates ſunt benedictio nuptialis, ſolemnis ſponſæ traductio in domum ſponſi, convivia nuptialia, tripudia, & hujuſmodi. Vide Conc. Trid *ſeſſ.24. cap.10. de refor.* His ergo prænotatis dico primò, matrimonium licitè contrahi poſſe dictis temporibus abſque ſolemnitate. Hæc aſſertio patet ex Gloſſ. *in cap Cappellanus, de feriis*, & ex una declaratione Sac. Congregationis ſub die 31. Maii 1590. quam refert Fagnanus *in dicto capite Cappellanus numer.* 11. habetur etiam ex Rituali Romano *titul. de Sacrament. Matrimonii.*

morii verſic. Poſtremò, ubi ſic inquit: *Matrimonium vero omni tempore contrahi poteſt.* Et ita docent Sylveſter *verb. Matrimonium 7. ſub num.* 2. Goffredus *in Summa tit. de Matrimon. contracto contra interdictum Eccleſiæ numer.* 2. propè finem, Cajetanus *in Summa verb. nuptiarum peccata*, Navar. *in manual. cap.* 22. *nu.* 71. Emmanuel Sà *verb. Matrimonii impedim. non diriment. num* 2. Sanchez *de Matrimonio lib.* 7. *diſp.* 7. *num.* 12. Bonacina *de Matrim. q.* 3. *pun.* 14. *nu.* 4. Diana *in Summ. verb. Matrim. num.* 44. Buſembaum *lib.* 6. *tract.* 6. *cap* 6. *dub.* 1. Nicolius *in Floſc. verb. Matrimonium num.* 6. & alii. Sed hoc intelligendum eſt, niſi alicubi contraria vigeat conſuetudo. Imò neceſſariam eſſe puto Ordinarii licentiam, ut reſolvunt, decisumque referunt Galletus, Franc. Leo, Sanchez, Coninchius, Riccius, teſte Barboſa *in Collect. in Concil. Trident. ſeſſ.* 24 *cap.* 10. *de reform. numer.* 6. Vide ipſum Barboſam *part.* 2. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 32. *num.* 194. Dico ſecundò, magnam eſſe controverſiam inter Doctores, an liceat traducere ſponſam in domum Viri, & matrimonium conſummare. Quidam enim aſſerunt, omnem traductionem ſponſę in domum ſponſi, etiam abſque ſolemnitate, interdictam eſſe tempore feriarum; & hi ſunt Sylveſter, & Emmanuel Sà locis ſupracitatis, Veracrux, Barthol. Ledeſma, & Cucus, quos refert Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 266. quibus addo Fagnanum in *dict. cap. Capellanus de feriis*, & plures alios per ipſum allegatos, qui veriùs exiſtimat traductionem ſponſæ, etiam privatam, vetito tempore, abſolutè, & indiſtinctè prohiberi, & multò magis copulam carnalem tunc interdictam eſſe, ſcilicet matrimonii conſummationem; & hoc probat egregiè tum Sacrorum Canonum, tum Doctorum auctoritate, ac tandem ex Conc. Toletano de anno 1473. ſub Syxto IV. celebrato. Et quòd non liceat tempore feriarum matrimonium conſummare tradunt Paludanus *in* 4. *diſt.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 4. D. Antoninus 3 *part. tit.* 1. *cap.* 17 *in fine*, Roſella, Angelus, Tabiena, Cajet. & Armilla, quos citat, ſed non ſequitur Diana loc. cit. qui aliis allegatis, putat, licere traductionem ſponſæ, & matrimonium conſummare. Idem tenet Bonac. loc. ſupracit. & alii penes ipſum, quod ego affirmare non audeo; nam Sac. Congregatio apud Fagnanum ubi ſupra interrogata, an matrimonium quocumque tempore contrahi poſſit? Reſpondit, poſſe contrahi quocumque tempore, ſed temporibus à Sacr. Concil. Trid. pręſcriptis *cap.* 10 *ſeſſ.* 24. *de refor. matr.* nuptiarum ſolemnitates, traductiones ad domum, & carnalem copulam prohiberi. Verùm, puto, poſſe Epiſcopum diſpenſare quoad privatam ſponſæ traductionem, & etiam ſuper matrimonii conſummatione, quam diſpenſationem facilè concedere debet ob humana pericula, ſcilicet incontinentiæ; ut optimè reſolvitur *in Synodo Lycienſi pag.* 198. Vide Sylveſtr. loco ſupracit. & nota id, quod docet Emmanuel Sà *verb. matrim. impedim non dirimentia ſub nu.* 11. ubi ſic inquit: *Non debet autem Epiſcopus concedere tempore prohibito nuptiarum celebrationem; nec tunc etiam cum populi frequentia.*

1902 Interrogat. 25. Si unus conjugum infidelium convertatur ad fidem, poteſtne novum matrimonium inire cum fideli, & alterum in ſua infidelitate relinquere?

Reſp. Dico, quòd debet priùs requirere conjugem infidelem, & monere, an velit converti, ſeu cohabitare ſine ſcandalo, & injuria Creatoris cum ipſo. Quòd ſi hoc recuſet, tunc converſus ad fidem poteſt liberè aliud inire matrimonium; ſi verò conjux infidelis vellet cohabitare, relinquendo converſum in ſua libera voluntate ſerviēdi creatori, non poteſt aliud matrimonium contrahere, ſed debet cum conjuge infideli permanere. Ita docent Navar. *in man. cap.* 22. *nu.* 49. Tolet *lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 2. Div. Thom. *in* 4. *diſt.* 39. *art.* 5. *quæſt. unica*, D. Bonaventura, aliique plures apud Dian. *part* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 252. licèt alii apud ipſum contrarium ſentiant in caſu, quòd conjux infidelis nollet converti. Si autem conjux infidelis petat certum tempus ad deliberandum de converſione, juſtum eſt, ut concedatur, nec ante conſtare poteſt eum eſſe pertinacem. In caſu tamen, quo conjux infidelis multùm diſtaret, ut commodè requiri nequeat, dicit Sanchez *de matrimonio tom.* 2. *lib* 7. *diſp.* 74. *num.* 12. neceſſariam non eſſe admonitionem, quia moraliter cenſetur nolle converti, & relinquere ſuos, ut legitimè cohabitet cum conjuge fideli; ultra quòd requiſitio judicatur moraliter impoſſibilis, ſi facilè reperiri non poſſit, vel ob difficultatem viæ, & itineris, & id commodè fieri nequeat. Ita tenent etiam Filliucius, Riccius, Coninchius, quidquid in contrarium dicat Baſilius Pontius *de Matr. lib.* 7. *cap.* 48. *num.* 12. Vide Dianam *loc. cit reſ.* 264. Cæterùm ſtante iſta opinionum diverſitate, conſultius, ac tutius puto Summum Pontificem conſulendum eſſe, atque diſpenſationem petere. Vide etiam Bonac. *de Matrim. quæſt.* 3. *pun* 6. *num.* 4. *& ſeqq.* Emmanuel Sà *verb. Imped. dirim. num.* 8 & præſertim Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 3. *num.* 4. Sylv. *verb. Matrimonium* 8. *ſub num.* 10.

1903 Interrogat. 26. Summus Pontifex poteſtne diſpenſare, ut Sacris Ordinibus initiatus matrimonium contrahere valeat, & ut Religioſus profeſſus Uxorem ducat?

Reſp. Quid circa tale dubium dicant Auctores, videndum relinquo apud Dianam *part.* 8. *tractat.* 1. *reſolut.* 72. & 73. qui ex profeſſo de hac tractat materia, & congerit pro utraque parte opiniones ſingulorum, & tandem pro affirmativa ſententia concludit, poſſe Papam in utroque dubio diſpenſare, nempè ut ordinati in Sacris Matrimonium licitè contrahere poſſint, ex eo quia continentia Clericorum, annexa Sacris Ordinibus, ex conſtitutione Eccleſiæ dimanat. Et teſtatur, ſuis temporibus à Summo Pontifice in Hiſpania diſpenſatum fuiſſe, ut quidam Subdiaconus matrimonium iniret. Item poſſe Papam in voto ſolemni caſtitatis Religioſæ diſpenſare, ſaltem ex cauſa publicum, & commune bonum Eccleſiæ concernente: Et pluries id de facto feciſſe, fatetur ſe legiſſe. Et præter alias rationes, quas adducit, dicit, quod eadem eſt ratio voti ſimplicis, & ſolemnis quoad valorem diſpenſationis Eccleſiaſticæ; unde ſi Papa poteſt in voto ſimplici diſpenſare, poterit etiam in ſolemni; nam votum ſolemne non differt ſpecie à voto ſimplici, & votum ſolemne caſtitatis annexum Ordinibus Sacris, eſt ejuſdem rationis cum voto emiſſo in profeſſione Religioſa, ut ego etiam firmavi *in tit. de Circumſtantiis Peccatorum ad Interrogat.* 16. & *iterum firmabo in titul.* 199. *de Sacrilegio ad Interrogat.* 6. ergo ſequitur, quòd ſicut Papa poteſt diſpenſare, ut Sacris Ordinibus initiatus matrimonium contrahat; ita ut Religioſus profeſſus uxorem ducat. Qui plura ſcire deſiderat, legat ipſum Dianam locis cit. nam reverà fuit caſuum moralium, & practicabilium diligens ſcrutator, ut aſſerit Franciſcus Bardi *in Bullam Cruciatæ part.* 2. *tractat.* 2. *capit.* 4. *ſection.* 2. *numer.* 12. Vide etiam Lezanam *tomo* 4. *conſil.* 11. *per tot.* ubi plura ad intentum, & Emman. Sà *verb. Votum num.*13.

Quær. An unquam liceat Matrimonium abſque denunciationibus contrahere, & ſine Epiſcopi licentia expreſſa? & an Parochus, & teſtes tali Matrimonio aſſiſtendo mortaliter peccent?

Reſp Generaliter loquendo, nunquam contrahere licet Matrimonium non præmiſſis denunciationibus, ſine Epiſcopi, vel ejus Vicarii Generalis licentia expreſſa; ut docent Doctores apud Dianam *part.* 3. *tractat.* 4. *reſolut.* 237. & 238. & Barboſam *in Collect. Doctorum in Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de reformat. capit.* 1. *numer.* 49. & 50. Vide etiam Layman. *libr.* 5 *tractat.* 10. *part.* 2. *capit.* 4. *numer.* 11. & Bonacin. *de Matrimon. quæſtione.* 2. *punct.* 6. *numer.* 6. & *ſeqq.* Nam ſolus Ordinarius, ex cauſa ſibi benè viſa, poteſt diſpenſare, ut omittantur denunciationes, vel omnes, aut aliqua illarum. Peccat tamen mortaliter remittendo denunciationes ſine juſta, & rationabili cauſa. Quænam verò ſint juſtæ cauſæ ad diſpenſandum, videri poteſt apud eumdem Barboſ. loco citat. à numer. 64. uſque ad numer. 71. Verum tamen eſt, quòd ſi adſit aliquod periculum in mora, & non pateat aditus ad Epiſcopum, utique poteſt Parochus denunciationes poſtponere ex præſumpta Epiſcopi licentia, & ex quadam tacita ipſius commiſſione, ut docet Emmanuel Sà *verb. Matrimonium numer.* 5. & ego jam obiter dixi titul. 160. de Parochis ad Interrogat. 32. & pluribus relatis docent etiam Diana, & Barboſ. locis mox adducendis. Sed contracto Matrimonio non poteſt Parochus abſque Epiſcopi licentia eas prætermittere, neque contrahentibus licet antè denunciationes Matrimonium conſummare; ſiquidem nonnulli docent, eos peccare mortaliter, quamvis alii dicant, ſolùm eſſe veniale peccatum, præſertim ſi certi ſint inter eos nullum ſubeſſe impedimentum. Doctores pro utraque parte ſentientes refert Diana *part.* 9. *tractat.* 8. *reſolut.* 19. Qui tandem ibidem §. *Notandum*, aliis allegatis, firmat, quòd quando aliqua urgens neceſſitas contrahendi matrimonium premat, nec facilis ſit ad Ordinarium recurſus, poſſit Parochus, abſque alia expreſſa facultate, omiſſis denunciationibus, matrimonium celebrare, quia leges Eccleſiaſticæ non cenſentur eo rigore obligare; conſequenter in tali caſu non peccat Parochus, nec teſtes, neque ipſi contrahentes. Hoc idem tenet Barboſa loc. ſupra cit. nu. 44. qui pro hac ſententia plures DD. refert. Vide Layman ubi ſup. n. 10 & Caſtropal. *tom.* 5. *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 3. *num.* 5. ac etiam, quæ dixi in *tit.* 108. *ad quæſ.* & *in tit.* 160. *de Parochis ad Interrog.* 37.

TITU-

TITULUS CXCVII.

De Sacramento Ordinis.

Vide tit. de Ætat. &c. Inter. 12. *tit. de Bigam. Inter.* 6. *titul. de Cler. &c. titul. de Concubinar. &c. Inter.* 4. *tit. de Diacon. tit. de Diſpenſ. Int.* 4. *tit. de Hæreſ. &c. ad quaſ. tit. de Ignor. Int.* 14. *tit. de Illegit. ad quaſ.* 1. *tit. de Intent. Int.* 2. *tit. de Irregul. Int.* 23 24. *tit. de Ordin. min. tit. de Ordin. Sacr. tit. de Paro inater. Int. ult. tit. de Regul. &c. Inter.* 32 45 58. 96. 97. *& ad quaſ.* 7. *tit. de Sacerd. tit. de Simon. Inter.* 25. 26. *tit. de Subdiac. tit. de Suſpenſ. Inter.* 1. 2. 3. 4. *tit. de Tonſ.*

1904 INter. 1. Abſtemius poteſtne promoveri ad Ordines?

Reſp. Nequaquam, quia abſtemius, eò quòd vinum non bibat, vel illud evomat, vel alio modo patiatur vomitum, non poteſt ad Sacerdotium admitti; quia Sacrificium Miſſæ ſub utraque ſpecie peragi debet. Bonac. *de Irregul. diſput* 7 *quæſt* 2. *punct.* 2. *num.* 26. Imò addo, Conſecrationem utriuſque ſpeciei eſſe de eſſentia Sacrificii; & hanc ſententiam tuetur Div. Thomas *in* 3 *part. quæſt.* 76. *art.* 2. *ad* 1. *& quæſt.* 8. *artic.* 12. *ad* 3. & alii multi, quos allegat, & ſequitur Diana *part* 10. *tractat.* 16. *reſol.* 63. *verſ. Verùm, his non obſtantibus*. Neque Summus Pontifex poteſt diſpenſare cùm abſtemio, ut promoveatur ad Sacerdotium, quia præceptum conſecrandi ſub utraque ſpecie, ſecundum probabiliorem ſententiam, eſt divinum. Vide Dicaſtillum *de Sacrament. tom.* 1. *tractat.* 5. *diſput.* 1. *dub.* 13. *num.* 238. & huic ſententiæ fatetur ſe adhærere Diana loco citat. Vide Sylveſtrum *verb. Corpore vitiatus ſub numer.* 5. ubi ſic habet: Nec promoveri poteſt, qui vinum non bibit, quia celebrantem oportet Sanguinem ſub vini ſpecie ſumere. Vide Dianam *par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 23.

1905 Inter. 2. Calix, qui porrigitur in ordinatione Subdiacono, & Presbytero, debetne eſſe neceſſariò conſecratus?

Reſp. Non eſſe neceſſe, Calicem eſſe conſecratum, docet Henriquez, quem citat, & ſequitur Diana *part.* 3. *tractat.* 4. *reſolut.* 189. *in fine*. Tamen ſententia oppoſita eſt tutior, & tenenda, ſcilicet, debere eſſe conſecratum, quia ſic eſt in uſu, ut docet Fornarius *de Ordine capit.* 2. *ſub numer.* 7. & pro hac ſententia ſunt Paludanus, & alii plures. Vide Dianam *part.* 10. *tract.* 11, *reſolut.* 9. qui alios id aſſerentes, refert, & ſe retractat.

1906 Inter. 3. Qui habet corporis defectum impedientem uſum Sacerdotii, poteſtne ab Epiſcopo ad reliquos Ordines promoveri?

Reſp. Communis ſententia docet, non poſſe. Et ratio eſt, quia habens hujuſmodi defectum, eſt irregularis; & conſequenter nequit promoveri ad Ordines, cum irregularitas impediat ſuſceptionem omnium Ordinum. Navar. *in Man cap.* 27. *n.* 20. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Irregul. diſp* 7. *q.* 2. *punct. num.* 28.

1907 Inter. 4. Epiſcopus poteſtne ordinare familiarem ſuum, & cum illo in interſtitiis diſpenſare?

Reſp. Dico primò, quòd Epiſcopus ordinare poteſt familiarem ſuum non ſubditum, dummodò per triennium ſecum commoratus fuerit, & beneficium, quacunque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat. Ita ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap* 9. Dico ſecundò poſſe etiam cum illo diſpenſare ſuper interſtitiis; ut ex Sac. Congr. refert deciſum Joannes de la Crux *in direct Conſcient part.* 2. *de Sacr. Ordinis dub.* 43. *concluſ* 2. & ratio eſt, prout docet Diana *par.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 190. quia eo ipſo, quòd Concilium dat Epiſcopo Poteſtatem concurrentibus illis conditionibus, familiares ſuos ordinandi, conſequenter concedit illi neceſſaria ad talem ordinationem faciendam, ut eſt diſpenſatio in interſtitiis. Et hęc ſententia mihi valdè probatur; nam cui finis eſt permiſſus, etiam mèdia neceſſaria permiſſa cenſentur, *cap. Prætereà, de offic deleg. & l.* 2. *digeſtis de juriſdict. omn. Judicium*. Miſſas facio concordantes authoritates, quas recenſere magis laborioſum, quàm neceſſarium, agnoſco. Quamquam plures Auctores, cum quibus tenet Barboſ. *in Collect DD. in Concil. Trident. ſeſſ.* 23 *cap.* 9. *num* 16. dicat, non poſſe Epiſcopum ſuper interſtitiis, ſeu illegitimitate diſpenſare cum familiari ſuo triennali. Ubi etiam notat, quòd quando familiari jam ordinato collocatum eſt ſtatim beneficiū, poterit poſteà Epiſcopus quoad interſtitia diſpenſare. His tamen non obſtantibus, dicendum eſt, non poſſe ſuper interſtitiis diſpenſare, niſi pro Eccleſiæ ſuæ utilitate, prout cenſuit Sac. Congreg quam refert Garzia apud Dianam *part.* 8. *tract.* 2. *reſ.* 35. ad quem lectorem remitto.

1908 Inter. 5. Quiſnam eſt Miniſter Sacramenti Ordinis?

Reſp. Dico cum communi, ſolum Epiſcopum conſecratum eſſe ordinarium miniſtrum

ſtrum illius. Ita enim habetur ex Concil.Toletano 8.*cap* 7. Conſtantienſi *ſeſſ*.8.Florentino in Decreto Eugenii *verſ*.6. & docent Sanctus Thomas *in* 4.*diſt*.25.*quæſt*.1.*art*.1.Sylveſter *ver. Ordo* 3.*per totum*; & alii apud Lezanam *tom*.3. *verb. Ordines Sacri numer*. 5. Vide Concil. Trident. *ſeſſ*.23.*cap*.4. *& canon*.7 *de Sacram.Ordin.* Verùm Papa poteſt committere ſimplici Sacerdoti facultatem conferendi primam tonſuram, & Ordines minores, *ut dixi ſup. in tit.* 159.*de Papa, ſeu ſummo Pontifice, ad Int*.4. Vide Bonaç. *de Sac.Ordinis diſp*.8.*q.ult pun*.4 *num*.1.*& ſeqq.*

1909 Interrogat.6. Ordinatus extra tempora, vel ante ætatem legitimam, aut cum falſis dimiſſoriis, quam pœnam incurrit.

Reſp. Incurrit ipſo facto ſuſpenſionem, ut habetur *in Extravag. Pii II.* quæ incipit: *Cum ex Sacrorum*, quæ videnda eſt apud Navarr. *in manual.cap*.26 *num*.69. Et hæc ſuſpenſio eſt perpetua, à ſolo Papa diſpenſabilis: ſed ſi eſt occulta, Epiſcopi, vigore Concil. Tridentin. *ſeſſ*.24.*cap*.6. *de reform.* ab ea abſolvere poſſunt. Ita Baſſæus *in floribus verb. Ordo* 4.*num* 4. Prætereà ſi Ordinem ſic ſuſceptum ſolemniter exercuerit, fit etiam irregularis. Verum eſt tamen, quòd bona fides, aut ignorantia invincibilis facti facit illum excuſatum iri à dictis pœnis, aut etiam ſi Ordines tantùm minores contra hunc Canonem ſuſceperit, quia non habet locum in minoribus, cum exprimat majores dumtaxat. Verùm, licèt non incurrat ſuſpenſionem ordinatus minoribus Ordinibus, adhuc tamen, qui illos ſuſcipit ab alieno Epiſcopo, ſine licentia proprii, mortaliter peccat, quia id eſt contra Sacros Canones, & contra debitam juriſdictionem proprii Epiſcopi, & materia non eſt levis, cum ſit ſuſceptio graviſſimi Sacramenti, & ſtatus Clericalis. Quo fit, ut poſteà non poſſet licitè tali Ordine uti, niſi priùs proprius Epiſcopus talem ordinationem ratam habeat, & facultatem concedat, ut rectè docet Suarez *de cenſu.diſp.* 31 *ſect*.1.*num*.18. Vide Fornarium *de Sac.Ordinis cap*.8.*num*.2. Bonac *de Sacr.diſp*.8.*quæſt.unica pun* 5.*num*.13. & ea quæ dixi *ſupra in tit*. 11. *de Ætatibus ad diverſa munera requiſitis*, *ad Interrog*.12. & tandem Lezanam *part*.1.*tom*.1.*cap*.14. *numer*.3.*&* 4. & Dianam *part*.5.*tract*.10.*reſ*.30. *&* 31.

1910. Inter. 7. Titius dedit mulieri venenum ſterilitatis, ut privaretur potentia generandi, poteſtne dictus Titius promoveri ab Epiſcopo ad Ordines?

Reſp. Utique promoveri poteſt, quia Titius in dicto caſu de jure non eſt irregularis, licèt graviter peccaverit, & tanquam homicida eſſet puniendus; nam revera ad effectum contrahendi irregularitatem non fuit occiſor, aut mutilator. Habetur ex Gloſſa *in cap. Si aliquis, de homicidio*. Tolet. *lib*. 1. *capit*.76. *ſub numer*. 5. & alii, quos refert, & ſequitur Diana *part*. 7. *tract*. 5. *reſolut*. 8. & Bordonus *in Conſil. Regul. reſolut*.45. *numer*.11. Nam Gregor. XIV. in conſtit 8. edita anno 1591. quæ incipit, Sedes Apoſtolica, moderavit Bullam Sixti V. Vide Dianam loco cit. reſol.5.& 12. ubi probat, neque excommunicationem incurrere.

1911 Inter. 8. Quænam ſcientia requiritur pro recipiendo primam Clericalem tonſuram, & tam Ordines minores, quàm Sacros?

Reſp. Ad primam tonſuram ſufficit, quòd eam recipiens ſciat legere, & ſcribere ſaltem Italicè, aut vernacula lingua, & fidei rudimenta edoctus ſit. Ad Ordines verò minores requiritur intelligentia linguæ latinæ. Pro Subdiaconatu, præter linguam latinam, oportet eſſe inſtructum in iis, quę ad talem Ordinem exercendum pertinent. Quod idem dicendum eſt pro Ordine Diaconatus. Tandem pro Presbyteratu, non ſolùm prædicta ſcientia requiritur, verùm neceſſarium eſt etiam, ut ſciat docere populum ea, quæ omnibus neceſſaria ſunt ad ſalutem, nec non idoneus ſit Sacramenta adminiſtrare. Colligitur ex Conc.Trid.*ſeſſ*.23.*cap*.14 & docent Pax Jordanus *tom*.1. *lib*.3.*titul*.6. *numer* 233 *& ſeqq.* Bordonus *tom*.3. *reſ*.67. *quæſt*.18. & alii communiter.

1912 Inter. 9. Quodnam eſt ſubjectum capax Ordinis?

Reſp. Eſt homo baptizatus, nempè maſculus, non autem fœmina: ſed hoc intelligendum eſt quoad validitatem Sacramenti. Cæterùm, de neceſſitate præcepti, inſuper debet eſſe confirmatus, prima tonſura initiatus, legitimæ ætatis præditus, ſufficienter litteratus, ſine peccato mortali, & tandem intentionem ſuſcipiendi Ordinem debet habere; & hoc de neceſſitate Sacramenti, ſi ordinandus ſit adultus, ut docent DD.communiter. Alia plura vide apud Rotar, *in Appar.pro exam.Cler.c*.3.*ſect*.2.*n*.11. *&* 16.

1913 Inter. 10. Ordinandus debetne de neceſſitate Sacrameuti tangere materiam, quę tangenda traditur ab Epiſcopo, dum confert Ordines?

Reſp. Quidam putant, non eſſe de eſſentia Sacramenti materiæ contactum, & hos Doctores refert, & ſequitur Diana *par*.3.*tract* 4. *reſ*.185. Sed eſſe de eſſentia, communis ſen-

ten-

Digitized by Google

tentia tenet. Ita S.Thomas *in* 4. *diſt.* 24. *qu.* 1. *artic.* 1. & 3. *part. quaſt.* 38. *art.* 5. Sylveſt. *verb. Ordo* 2. *quaſtion.* 4. S. Antoninus 3. *part. titul.* 16. *cap.* 4. Paludanus *in* 4. *diſt* 24. *quaſt* 1. Sotus etiam *in eodem loco diſt.* 24. *quaſt artic.* 2. Cajet. *tom.* 1. *opuſc. tract.* 26. *qu. unica*, Emman. Sà *verb. Ordo numer.* 3. Fornarius *in tractat. de Sacram. Ordinis cap.* 2. *numer.* 4. Bonac. *de Sacram. diſp.* 8. *quaſt unica punct.* 3. *num.* 11. & alii plures apud ipſos. Dico igitur, contactum materiæ eſſe de eſſentia, & de neceſſitate Sacramenti, ac etiam præcepti. Vide Pontificale Romanum. Et ratio noſtra eſt, quia in quolibet Sacramento habente materiam, neceſsè eſt, ut ſuſcipiens contingat illam, ſicut patet in Baptiſmo, Confirmatione, & aliis. Et quamvis aliqui putent non eſſe de eſſentia, ut dixi *ſupra*; tamen noſtra ſententia ſervanda omninò eſt in praxi, ut benè notat Victorellus *in Addit.* ad Emm. Sà *loco citato*, ultra, quòd Eccleſ. ita præcipit. Verum eſt tamen, quòd neceſsarius non eſt in Sacerdotio contactus immediatus vini, ſed ſufficit attingere calicem, quia qui calicem attingit, moraliter cenſetur attingere vinum in eo contentum. Ita Rotarius *in Appar. pro exam. Cler. cap.* 3. *nu.* 19 & Campionus *Inſtr. pro Ordin. cap.* 39. *num.* 14. & alii. Sed non placet id, quod docet Diana *part.* 2. *tract.* 16. *reſolut.* 3. nempè, ſufficere tangere patenam, & non hoſtiam, quia tutius eſse, & omninò præſtandum, ſcilicet attingere ipſam patenam, & hoſtiam immediatè, juxta ritum Eccleſiæ, ne ordinandus periculo ſe exponat non recipiendi Ordinem, optimè obſervat Bonac. *ubi ſupra in fine*, & ante ipſum Fornarius *loco ſupracit.* & alii.

1914 Inter. 11. Tangere materiam, dum Epiſcopus verba profert in ordinatione, eſtne hoc neceſse?

Reſp. Sufficit tangere paulò ante, aut poſt verba Ordinantis; nam neceſse non eſt, ut mathematicè ſint ſimul contactus, & prolatio formæ; ſed ſufficit, ut ſint ſimul moraliter, ideſt ſine mora interpoſita, quia cum ſimultate morali ſubſiſtit ſignificatio Sacramẽtorum. Ita docent Emmanuel Sà *verb. Ordo num* 5. Fornarius *de Ordine cap.* 2. *num.* 4. Bonac. *de Sacram. diſp* 8. *quaſt. unica punct.* 3. *num.* 12. & alii penes ipſos. Vide Dian *part.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 48. qui alios Concordantes adducit pro hac noſtra ſententia, quam ſequimur. Sed omninò requiritur tactus phyſicus, & realis, nec ſufficit tactus moralis, ut optimè docent Campion. *Inſtr. pro ordin. cap.* 19. *num.* 24. Rotarius *in Appar. pro exam. Cleric. cap.* 3. *nu.* 17. & alii.

1915 Inter. 12. Quotuplex eſt titulus, ad quem aliquis ordinari poteſt.

Reſp. Jam ſupponimus, certum eſse, neminem poſse Sacros Ordines ſuſcipere, niſi habeat titulum; aliàs ultra peccatum mortale remanere ſuſpenſum ab executione Ordinum. Vide Tridentinum *ſeſſ* 22. *cap* 2. *de reform.* & Bonac. *de Sacram. diſp. unica, punct.* 5. *num. & ſeq.* Dico igitur, triplicem eſse titulum, ad quem aliquis promoveri poteſt ad Sacros Ordines, ne ſuſpenſionis pœnam incurrat. Primus eſt Beneficii Eccleſiaſtici, ita ut quilibet ad titulum Parochialis Eccleſiæ, Canonicatus, aut Cappellaniæ, auctoritate Epiſcopi fundatæ, atq; in titulum perpetuum collatæ, licitè ordinari poſſit. Sed circa Beneficium, vide quæ dixi *ex nova conſt. Innocentii XII. in tit.* 83. *de Epiſcopatu, & Epiſcopis, ad Inter.* 69. Secundus titulus eſt Patrimonii, ſeu penſionis, licèt Epiſcopus non poſſit pro ſuo libitu ad hunc titulum Patrimonii, ſeu penſionis ordinare, quia ex Concil. Trident. requiritur Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas, ut dicam *in tit.* 213 *de Subdiaconis, ad Interrog.* 1. Tertius titulus eſt profeſſionis ſolemnis in Religione approbata, ad quam reducitur titulus Societatis Jeſu; nam qui in ea poſt biennium probationis emittunt tria vota ſimplicia, poſsunt ex privilegio ordinari. Ita docent Fornarius *in tract. de Ordine cap.* 8. *ſub nu.* 9. Bonacin. *loco proximè cit. num.* 31. & 35 Emman. Sà *verb. Ordo num.* 2. & alii penes ipſos. Vide Lezanam *tom.* 1. *p.* 1. *cap.* 14 *nu.* 10. & Barboſ. *in collect. ad Trid. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *num.* 6. idem docentes.

Quær. 1. An Diaconi, & Subdiaconi canendo Epiſtolam, & Evangelium in ſtatu peccati mortalis, peccent mortaliter, aut venialiter tantùm? & quid dicendum ſit de Clericis in minoribus conſtitutis, ſi ſuum exerceant officium in peccato mortali?

Reſp. Vaſquez apud Dianam *loco mox citando* docet, nec venialiter peccare Diaconos, & Subdiaconos in dicto caſu. Sed Coninchus, & alii, quibus ſubſcribit Dian. *par.* 9. *tract.* 7. *reſolut* 58. *verſ. Nota hic obiter*, peccare venialiter tantùm, inquiunt; & hanc eſse communem ſententiam, aſſerit idem Diana: imò probabiliorem dixit *part.* 3. *tra.* 4. *reſol.* 195. Sed an verum ſit, judicent alii; nam ego plures Doctores graves video docere, illos mortaliter peccare. Ita S.Thomas *in* 4. *diſt.* 24. *artic.* 3. Angelus *verb. Cleric.* 8. Sylveſter *eodem ver. Clericus* 2. Cajet. 2. 2. *quaſt.* 6. *artic* 2. Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 72. Emman. Sà *verb. Ordo num.* 31 Cabrera *de Sacr. diſp.* 64. *artic.* 6. §. 7. *num.* 48. Sylvius *in* 3. *part. quaſt.* 64. *artic. ver.* 6.

reſ 6. *quæſt.*1. *concluſ.*5. iterùm Cajet. 3. *part. quæſt.*64. *art.*3. *ad* 1. Tolet. Victoria, Molanus, quos refert, & ſequitur Sylvius; Chaves *in Sum.Sacram* & ibi *de Baptiſ.nu.*25.Vviggeres *in* 3. *part.D.Thomæ qu.*64.*art.*6. *concluſ.*5. *num.* 30. & alii, & colligitur etiam ex *cap. quæſitum de temp. ordin.* Imò de Diaconis, inquit S. Paulus *ad Tim.* 1. *cap.* 1. Hi autem probentur primùm, & ſic miniſtrent,nullum crimen habentes. Et hoc videtur quoque dicendum de Subdiaconis: quia exercent actus peculiares, maximè ad Euchariſtiam accedentes, ad quos ſunt conſecrati. Dicendum eſt igitur, peccare mortaliter Diaconos, & Subdiaconos ſua munera exercentes in peccato mortali, & committere Sacrilegium, quia operantur contra Religionem, & cultum Deo debitum, in exercitio ſuorum Ordinum. Et ita communiùs docent Doctores, ut teſtatur doctus P. Campionus *in ſua pro ordinandis Inſtruct. cap.*30.*nu.*21.Unde hanc ſententiam puto ſequendam eſſe in praxi, quidquid in contrarium dicat Diana loc. cit. cum aliis ab eo relatis, quibus addo Bonac. *de Sacram.diſp.*8. *quæſt.unic.punct.*2. *propè finem*, qui pro noſtra ſententia citat etiam Reginaldum. Verum, quoad Clericos in minoribus duntaxat conſtitutos Ordinibus, item eſt diſſenſio inter Doctores, ut videre licet apud Dianam *part.*3.*tract.*4.*reſ.*196. Philippus Faber, Angelus, Sylveſter, & Navar. docent, eſſe mortale exercere functiones minorum Ordinum in peccato mortali. Cabrera verò, & alii,cum quibus ſentit Diana, oppoſitum ſuſtinent, & dicunt, quòd ſaltem propter levitatem materiæ non ſit culpa mortalis, quia eorum officia non ſunt perfecta in genere ſacri myſterii. Utraque ſententia eſt probabilis.Tamen ego primæ adhæreo ſententiæ, ac puto eos peccare mortaliter, quia illa actio procedit à Sac. Ordinis,& tendit, atque ordinatur ad Euchariſtiam. Unde eſt quædam irreverentia, quæ ex genere ſuo eſt culpa mortalis, præſertim ſi loquamur de Acolytis exercentibus ſuum officium in peccato mortali. Vide Armillam *verb. Cler. num.* 17. ubi ſic inquit: Clericus in mortali exercens officium,exhibendo ſe Miniſtrum Eccleſiæ,mortaliter peccat; & pro ſe citat D.Th. 4.*Sent.diſt.*5. *q.*2.*art.*2. & *diſt.*14 *q.*1.*art.*3. qui quidem in ſecundo loco citato ſatis apertè loquitur.

*Quær.*2. Quibus diebus Ordines minores, & extra tempora majores, licitè conferri poſſint?

Reſp. Quòd Ordines minores conferri poſſint ab Epiſcopo in qualibet Dominica, aut feſtivo die, dummodò non videatur facere ordinationem generalem, jam pluribus relatis aſſerui *in tit.*83. *de Epiſcopatus,& Epiſcopi, ad Inter.* 67. & licèt dixi, tales dies feſtivos debere eſſe de præcepto, quod docent Doctores communiter, ut videre eſt apud Dianam *part.* 5. *tractat.* 13. *reſolut.* 97. tamen non deſunt plures Doctores, quos refert, & ſequitur idem Diana loco cit. qui ſatis quidem probabiliter docent, dictos dies feſtivos, tam in Ordinibus minoribus, quàm in majoribus, ex privilegio Apoſtolico, extra tempora ſumendis ſufficere, ut ſint de feſto duplici, licèt, non ſerventur à Populo de præcepto,neque in illis abſtineatur ab operibus ſervilibus. Et pro hac ſententia ſunt Jo. Præpoſitus,Facundez, Rodriquez, Homobonus, Gavantus, Tannerus, & Hallier penes Dianam. Imò hanc ſententiam docere Pontificale Romanum, aſſerunt Gavantus *in Man. Epiſcoporum*, *verb. Ordines Minores num.* 15. & Tannerus *tom.*4. *diſp.* 7. *quæſt.*3. *dub.*2. *num.* 44. nam in Pontificali Romano,ut dicunt præfati Doctores, teſte eodem Diana *ubi ſuprà*, habetur, minores Ordines poſſe dari ſingulis Dominicis, & feſtivis diebus duplicibus: ergo ſecundum hanc ſententiam ſufficit, quòd ſint duplices, & feſtis in ordine ad officia divina, licèt non ſint à laboribus feriati, & de præcepto. Verùm, licèt hæc opinio ſit ſatis probabilis, ut dixi: tamen non eſſe diſcedendum reor, à communi ſententia, quam de facto in praxi ubique ſervari vidi. Lege Barb. *in Trident.ſeſſ.*23.*de reform. cap.*8 *num.*10. & Lezanam *tom.*3.*verb.Ordines Sacri ſub num.*9. alios penes ipſos.

Quær. 3. An Ordines recipiens, non ſervatis temporum interſtitiis,abſque diſpenſatione, incidat in ſuſpenſionem, aut irregularitatem;& quænam ſit cauſa ſufficiens,ut Epiſcopus poſſit licitè diſpenſare in interſtitio requiſito ad aſcendendum à Diaconatu ad Presbyteratum?

Reſp. Multi quidem dicunt,ordinatum non reſervatis interſtitiis,nullā ipſo jure incurrere ſuſpenſionem, vel irregularitatem, quia nullibi talis pœna reperitur expreſſa;ſed poſſe ab Epiſcopo ſuſpendi, & puniri propter talem Canonis tranſgreſſionem. Ita Doctores, quos dat, & ſequitur Barboſa *in Trident. ſeſſ.*23. *de reform. cap.*13. *num.*11. Diana *part* 4. *tract* 4 *reſol.*209. *verſ.& tandem nota*. Verùm, licèt non incurrat irregularitatem,ut docent Barboſa, & Diana *locis citat.* & *part.*4 *tract.*2. *reſ.* 55.*ſub ver. Nota etiam hic*, & alii, quibus concordat Navar. *tom.*1. *conſul.* 4. *tit.de tempor. ordinat.* attamen, quia in fine præfati conſilii addi-

addita ſunt hæc verba: *Advertendum eſt*, *quòd poſt hæc ſcripta lata fuit à Sixto V. quædam Extravag. per quam ſic ordinatus*, *ſuſpenſus ſit*: ergo ſequitur in tali caſu ſuſpenſionem incurrere Sed quia Diana *part*. 5. *tract*. 10. *reſ*. 40. aſſerit ex Filliucio, per Clem. VIII. dictam ſuſpenſionem ſublatam fuiſſe, per conſequens illam non incurrit. Epiſcopum verò non ſervatis interſtitiis ordinantem ſubditum, nullam pœnam incurrere, aſſerunt præcipitati Doctores *ubi ſupra*, & præſertim Barb *de poteſt. Epiſc. part*. 2. *alleg*. 18. *num*. 11. & alii penes ipſum, tamen mortaliter peccat. Ad ſecundam difficultatem dico, quòd in Trident. *ſeſſ*. 23. *de reform. cap*. 14. relinquitur ad arbitrium Epiſcopi, quando verè adeſſe dicatur Eccleſiæ neceſſitas, & utilitas, ut dixi *in hoc titulo ad Inter*. 4. *& in tit* 71 *ad Int*. 4 ſed nunc addo cum Hieronymo Roderico *in compend. qq. Regul. reſ* 106. *num*. 22. tunc eſſe judicandam utilitatem Eccleſiæ ſufficientem ad diſpenſandum, quãdo pauci miniſtri exiſtunt, & tunc adeſſe neceſſitatem, quando non ſolùm habentur pauci Eccleſiæ miniſtri, ſed etiam quando deficiunt idonei, & non idonei. Imò Gaſpar Hurtado *de Sacram. in tract. de Ordine difficult*. 23 ſic inquit: Judicio Epiſcopi relinquitur, ut in interſtitiis diſpenſet, prout neceſſitas, & utilitas Eccleſiæ poſtulaverit, quæ verè poſtulat, ut ordinetur, qui habet beneficium, aut capellaniam, cum obligatione celebrandi Sacrum, & etiam, ut Sac. Card. Congregat. declaravit, ut ordinetur, qui in litteris, aut in virtute magnos fecit profectus quia inordinatus erit utilis Eccleſiæ. Cæterùm utilitatem adeſſe credo, quando, licèt Eccleſia habeat Miniſtros, utilius tamen erit, ut habeat in majori numero magis idoneos ad inſerviendum Populis, ad divina perſolvenda. Neceſſitas verò nedum quando Eccleſia non habet Miniſtros idoneos, & non idoneos, ſed quando habet Eccleſia paucos miniſtros, & aliis indiget, ut injunctis oneribus occurrere poſſit. Confect. *tit*. 5. *cap*. 5. Sorb *verb. Ordines ſacri*, Rodr. *part*. 3. *quæſt*. 24. *artic*. 7. Portell. *verb. Ordines ſacri num*. 3. Bord. *reſol*. 67. *num*. 13. & alii. Vide Dianam *part*. 4. *tract* 4. *reſ*. 209 *& part*. 10. *tract*. 11. *reſ*. 10. *verſ. & quia*, ubi cum Leandro *de Sacr. tom*. 2. *tract*. 6. *diſp*. 11. *quæſt*. 21. præter dictas cauſas, docet ætatem provectam ordinandi cum gravitate, & integritate cõjunctam, vel ſtudium in aliqua univerſitate, ut ſcilicet media Miſſarum celebratione ſe poſſit in ſtudiis ſuſtentare, eſſe ſufficientem cauſam diſpenſandi ab interſtitiis cum aliquo. Et tandem idem Diana *ea reſ*. 209 ex Roderico, & Barboſ. *loco citat*. concludit, hanc neceſſitatem, & utilitatem moraliter debere penſari; non enim in puncto indiviſibili conſiſtunt, ſed recipere debent eam latitudinem, quæ in aliis rebus moralibus ad arbitrium boni viri attendi ſolet. Undè ego hanc reſponſionem puto conſolatoriam fore multis Epiſcopis, & ordinandis, cum ſæpè interrogatus fuerim, quænam eſſet cauſa ſufficiens ad diſpenſandum in caſu propoſito. Ideò nota, tene menti; nam facilè in praxi accidere ſolet hæc non levis difficultas.

Quær. 4. An promittens Epiſcopo, ab eo alimenta non petiturum, ſi ordinetur abſque titulo, incurrat ſuſpenſionem; & quid ſi neſciret id eſſe illicitum? Item, quam pœnam incurreret Epiſcopus ordinans aliquem cum dicta promiſſione? & tandem quæritur, an Epiſcopus poſſit ſine titulo aliquem graduatum in Sac. Theologia, aut in Jure Canonico ordinare?

Reſp. In primis peccaret mortaliter tam Epiſcopus, quàm qui cum tali promiſſione ei ad Ordinem aliquem præſentaret, ac etiam ipſe ſe præſentans, & prætereà Epiſcopus per triennium à collatione Ordinum, & præſentans ad Ordinem ab executione Ordinum, ſuſpenſionem incurrerent. Habetur *ex cap. pen. de ſim*. Ordinatus verò ab ordine ſic ſuſcepto ſuſpenſus exiſteret, donec à Papa abſolveretur; & hanc ſuſpenſionem incurreret, quamvis id eſſe illicitum ignoraret, ut videre licet *in cap. per tuas nobis, de ſim*. Attamen, ſecundum ſententiam Suarez, Coninchi, Hurtadi, & Cordoni, quos dat, & ſequitur Diana *part*. 5. *tract*. 10. *reſolut*. 54. hoc intelligendum eſt quoad forum externum, in quo præſumitur deliquiſſe, non autem in foro interno; nam ſi revera, qui ſic Subdiaconatus Ordinem ſuſciperet, dictum jus ignoraret, coram Deo nec peccaret, nec ſuſpenſionem incurreret, quia ignorantia non craſſa, & ſupina, à cenſuris excuſat. At Epiſcopus nullatenùs excuſaretur, quia omninò ſcire debet ea, quæ ad proprium munus pertinent, ut docent Doctores communiter. Denique quoad ultimum dubium dico, quòd licèt non infimæ notæ Doctores doceant, poſſe Epiſcopum in aliquo caſu raro aliquem in Sacr. Theologia, vel in Jure Canonico graduatum abſque titulo ordinare, quia de hoc certum eſt, quòd conſequetur Cathedram, vel Præbendam, aut Beneficium, ac per conſequens ceſſat ſuſpicio, quòd mendicabit. Doctores id aſſerentes ſunt Corduba, Henriquez, Avila, Gonzales, Salzedo, Moſcoſus, & alii

alii relati à Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 52. *verſ. Nota etiam*, *& part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 50. *verſ. An verò*. Nihilominùs non eſt diſcedendum à contraria ſententia, quam docent Sanchez *in opuſc. tom.* 2. *libr.* 7. *capit.* 1. *dub.* 35. *numer.* 10. Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 19. *numer.* 72. Emmanuel Sà *verbo Ordo numer.* 27. Campanili, Garzias, & alii, præſertim cum dicant, ita declaratum fuiſſe à Sacra Cardin. Congregat. cui nos omninò ſtare, & obedire tenemur. Vide Barboſ. *in Tridentin. ſeſſ.* 2. *de reformat. capit.* 2. *numer.* 50. Ac denique nota, Ordinum collationem non poſſe denegare Epiſcopnm exiſtenti in Dignitate, & Beneficio, alio non exiſtente impedimento, *cap. ex tuarum tenore de tempor. ordin.* Sicut poteſt denegare ſæcularibus, & Regularibus, quibus non tenetur, ſi tamen adeſt juſta cauſa denegandi Regularibus, *cap. ad Aures eodem tit.* Vide Sylveſtrum *verb. ordo* 3. *numer* 9. & Armill. *eodem verb. num.* 20.

TITULUS CXCVIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Vide tit. de Abſol. à Pecc. tit. de Attrit. tit. de Conſeſ. Sacr. tit. de Paroch. Int. ult. tit. de Sacram. Int. 2.3.4.5.8.9.12. *tit. de Satisfact. pœnit. tit. de Val. Sacr. Pœn.*

1916 INter. 1. Quid eſt pœnitentia?

Reſp. Pœnitentia poteſt conſiderari dupliciter, ſcilicet prout eſt Virtus, & quatenùs eſt Sacramentum. Ut virtus, generaliter eſt nolle facere, vel nolle feciſſe peccatum, ut eſt offenſa Dei; (& poteſt eſſe ſine dolore, ut eſt in Beatis), & cum dolore, ut in viatoribus. Ut Sacramentum verò, eſt Sacramentum abſolutionis, quo Sacerdos ritè, & legitimè ſibi confitentem abſolvit.

1917 Inter. 2. Quænam eſt forma Sacramenti Pœnitentiæ?

Reſp. Ego te abſolvo; nam formæ eſſentia ſtat in illis ſolis verbis: reliqua verò, quæ antecedunt, & ſubſequuntur, ſunt ad majorem congruitatem. Victoria in *Summ. de pœnitent. ſub numer.* 95. ex D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 84. *artic.* 3. Tamen grave peccatum eſſet relinquere, *A peccatis tuis*. Tolet. *lib.* 3. *capit.* 12. *numer.* 1. Vide Bonacinam *de Sacram. diſput.* 5. *quæſt.* 4. *punct.* 1. *num.* 1. *& ſeqq.*

1918 Inter. 3. Tempore Interdicti, poteſtne miniſtrari Sacramentum pœnitentiæ.

Reſp. Licitè miniſtrari poteſt, etiam in loco interdicto; exceptis tamen excommunicatis, & iis, qui fuerunt aliquo modo in cauſa culpabiles, ob quam latum eſt interdictum, & ſpecialiter interdictis; nam excommunicati non admittuntur ad Sacramentum pœnitentiæ, niſi priùs à legitimo Superiore ab excommunicatione, cui reſervata eſt excommunicatio, fuerint abſoluti. Item neque ſpecialiter interdicti, aut hi, qui aliquo modo ſunt in cauſa culpabiles, ad hoc Sacramentum poſſunt admitti, niſi præmiſſa debita ſatisfactione, aut dederint idoneam cautionem ſatisfaciendi, vel ſaltem in defectum cautionis juraverint ſe ſatisfacturos, & ut ab aliis ſatisfiat curaturos. Bonacin. *de Cenſur. diſput.* 5. *punct.* 3. §. 3. *numer.* 1. & alii ab ipſo relati; Toletus *lib.* 1. *cap.* 153. *numer.* 53 Emmanuel. Sà *verb. Interdictum numer.* 15. *&* 16. & alii communiter. Vide Zeccum *de interdicto pag.* 79. *verſ. Tertiò.* Sylveſt. *verb. Interdicto* 5. *ſub numer.* 9 *exceptione* 3.

1919 Inter. 4. Ad recipiendum Sacramentum pœnitentiæ cum fructu, ſufficitne dolere de peccato, quatenùs eſt contra rationem, vel quatenùs eſt offenſa Dei, conſiderati, non ut finis ſupernaturalis, ſed ut finis naturalis?

Reſp. Non ſufficit; quia attritio ob motivum, & finem naturalem eſt actus naturalis; actus autem naturalis non poteſt eſſe diſpoſitio ad formam ſupernaturalem, qualis eſt gratia; idcircò requiritur attritio ſupernaturalis, efficax, & univerſalis, ut docent communiter Doctores contra nonnullos, quos refert Suarez *de pœnitent. diſput.* 5. *ſection.* 1. *numer.* 4. aſſerentes ſufficere attritionem naturalem modò honeſtam. Quorum opinio jam poſtremò fuit damnata ab Innocent. XI. tamquam improbabilis, & eſt 57. propoſitio ab eodem Pontifice reprobata. Vide ea quæ dixi *in titul.* 17. *de Attritione ad Interrogat.* 1.

TITU-

TITULUS CXCIX.

De Sacrilegio.

Vide tit. de Circumſt. pec. Int. 6. 8. 22. 23. 24 26. *tit. de Conſcient.* 6. *tit. de Eccleſ. Immun. ad quaeſ.* 1. *tit. de Pecc. Int.* 23. *tit Voto Int*, 5.

1920 INter. 1. Quotupliciter poteſt committi ſacrilegium?

Reſp. Tripliciter, ſcilicet violando perſonam Sacram, vel rem ſacram, vel locum ſacrum. Sed ſacrilegium non eſt, ubi non eſt propriè locus ſacer, etiamſi ibi Altare ſit. Em. Sà *verb. Luxuria nu.* 4.

1921 Inter. 2. Quotupliciter poteſt committi ſacrilegium in materia furti?

Reſp. Tripliciter, ſcilicet auferendo ſacrum de ſacro, non ſacrum de ſacro, aut ſacrum de non ſacro. Habetur *in cap. Quiſquis* 17. *q.* 4.

1922 Inter. 3. Qui è burſa alicujus exiſtentis in Eccleſia clam ſurriperet aliquid, committeretne ſacrilegium?

Reſp. In hoc caſu eſt diverſitas opinionum. Diana *part.* 1. *tr.* 7. *reſol.* 27. & alii ab ipſo relati, Mendo *Epit. Opin. moral. verb. Sacrilegium ſub num.* 20. & alii plures apud Lezanam *tom.* 3. *verb. Sacrilegium ſub num.* 5. dicunt, quòd non ſit ſacrilegium. Et ratio horum eſt, quia res eſt ibi per accidens, & conſequenter nulla ſpecialis injuria ſit Eccleſiæ. Sed oppoſitum ſuſtinet Lezana loco cit. plures allegans, & hoc aſſerit eſſe probabilius, & communiùs receptum. Tamen opinio Dianæ cum ſuis probabilitate non caret.

1929 Inter. 4. Committitne ſacrilegium, qui habet copulam in loco Sacro, etiamſi ſit copula conjugalis.

Reſp. Habere copulam, etiam occultam, in loco Sacro, ſine dubio eſt ſacrilegium, quia ſit ſpecialis injuria Eccleſiæ, ſeu loco ſacro, & Eccleſia remanet polluta, niſi copula occulta ſit, ut docet Sylveſt. *in Summ. verb. Debitum num.* 5. Navar. *in Man. cap.* 16. *numer.* 32. Tolet. *lib.* 5. *c.* 12. & alii plures, quos dat, & ſequitur Bonacin. *de matrim quaeſt* 4 *punct. ultim. num.* 6. Vide Dian. *part.* 7. *tract.* 11. *reſ.* 31. qui hanc ſententiam probabiliorem vocat. Si verò ſit copula conjugalis habita ex legitima cauſa, puta, quia eſt periculum incontinentiæ in altero conjuge, nec alibi adeſt opportunitas coeundi, nullum peccatum committitur, nec Eccleſia polluitur. Ita pluribus relatis firmat Bonac. ubi ſuprà. Emm. Sà *verb. Eccleſia ſub n.* 14. & alii, contra Navar. Vide me ipſum *in tit.* 143. *ad Int.* 3. Polluitur tamen Eccleſia, ſi in caſu neceſſitatis ad vitandam incontinentiam publicè habeatur copula, ut benè oſtendit Paſqualigus *de Sacrific. Miſſ. q.* 573. *num.* 4.

1924 Inter. 5. Qui delectatur, vel concupiſcit fœminam exiſtentem in Eccleſia, committitne ſpeciale ſacrilegium?

Reſp. Non ſit ſacrilegium, quia non violatur directè locus Sacer, nec Eccleſia polluitur: modò non ſequatur pollutio ex illa delectatione. Si verò habet deſiderium habendi copulam in Eccleſia, & non extra eam, utique ſpeciale ſacrilegium committeret, quia actus internus eſt ejuſdem ſpeciei cum actu externo. Bonac. *loco proximè cit. num.* 7. & alii plures penes ipſum.

1925 Inter. 6. Committitur ne duplex ſacrilegium ab eo, qui cum ſimul Sacerdos, & Religioſus ſit, committit aliquod luxuriæ peccatum?

Reſp. Unum tantummodò ſacrilegii peccatum ab eo committi, eſt ſententia valdè probabilis; primò, quia votum ſolemne caſtitatis annexum Ordinibus Sacris, eſt ejuſdem rationis cum voto emiſſo in profeſſione Religioſa; ſecundò, quia diverſitas peccatorum non deſumitur ex diverſitate præceptorum, ſed ex virtutibus, aut motivis, ſpecie diſtinctis. Bonac. *de matrim quaeſt* 4 *punct. ult. nu* 28. Diana *part.* 1. *tract.* 7 *reſolut.* 4. Idem dici poteſt de fœmina copulam habente cum Sacerdote Religioſo Profeſſo, ut ait Bonac. loco cit. ideò Vide quæ dixi *in tit.* 36. *de Circumſt. Pecc. ad Inter.* 6.

1926 Inter. 7. Peccatne peccato ſacrilegii, qui percutit Laicum, putans eſſe Clericum?

Reſp. Ità certè tenendum eſt, ſi percuſſio fuerit cum peccato mortali. Et ratio eſt, quia peccavit ex conſcientia erronea, & ex prava intentione; nam putabat illum eſſe Clericum, & tamen à percuſſione non ſe abſtinuit. Ideòque omninò hanc circumſtantiam in Confeſſione explicare tenetur, ſed excommunicationem non incurrit; dixi *in tit.* 89. *ad Inter.* 9

1927 Inter. 8. Poteſtne Confeſſarius ſine gravi peccato ſacrilegii abſolvere Pœnitentem indignum, mortem ſibi comminantem, niſi abſolvat; vel proferre formam ſine intentione abſolvendi; vel fingere eum abſolvere non proferendo formam?

Reſp. Nullo modo poteſt Confeſſarius ſine peccato ſacrilegii abſolvere Pœnitentem indignum, quia hoc eſt intrinſecè malum; & ſi proferat formam ſine intentione, nequaquam

quàm à Sacrilegio excuſatur, ut mortem evitet; ſed ſi fingat abſolvere, & non abſolvat, excuſatur à peccato, inquit Bordonus *tom.3. var.reſolut.56. quæſt.4.* quia fingere ex rationabili cauſa, nullum eſt peccatum, ait ipſe. Quam ſententiam docuit etiam Sancius *in ſelect.diſp.35.num.6* teſte Dian. *part.3 tract.6.reſ. 83 §.notandum.* Undè,juxta hanc opinionem, non peccavit quidam Confeſſarius, qui (prout olim accepit in ſimili caſu) ita ſuum Pœnitentem abſolvit: Miſereatur tui omnipotens Deus, ſi vult, & dimiſſis peccatis tuis, quod non credo, perducat te ad vitam æternam, quod eſt impoſſibile; & ſic Pœnitens placatus,vitam Confeſſario non abſtulit. Tamen ſic abſolvere nullatenùs licet;nam in adminiſtratione Sacramentorum nunquam poteſt ſine graviſſimo peccato Sacerdos fingere, vel ſimulare, etiamſi metus gravis ipſum urgeret, quia urgens metus gravis non eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi; & oppoſitum fuit reprobatum ab Innoc. XI. anno 1679. & eſt propoſitio 29. damnata. Verùm poteſt dicere, ſine mendacio tamen, ſe velle videre in Bibliotheca,vel in cubiculo,aliquem authorem de hac re tractantem, & ſic, non ampliùs revertendo ad illum, periculum evadere quit. *Vide in titul. 206. de ſimulatione,ad Int 4.*

TITULUS CC.

De Satisfactione Pœnitentiali.

Vide tit.de Præcept.aud.Sac,Inter.6.

1928 INter. 1. Eſtne abſolvendus ille Pœnitens, qui medicinalem pœnitentiam acceptare recuſat, nec ullam vult admittere ſatisfactionem in hac vita.

Reſp. Non debeat abſolvi,quia cenſetur indiſpoſitus. Ita Magiſter ſent. D. Thomas,Paludanus, Major, & alii, quos dat, & ſequitur Victoria *in Summ.de ſatiſfact.num.192.* Alios citat Diana *part.2.tract.15.reſ.52 & part.3 tract.4.reſ.51.* & Tolet. idem docet *lib.3.c.9.n.3.* contra Cajetanum.

1929. Int. 2. Qui differt adimplere pœnitentiam ex negligentia,quale peccatum committit?

Reſp. Peccatum veniale. Quòd ſi ex juſta aliqua cauſa hoc faciat, nullum erit peccatũ: Thomas à Jeſu apud Dianam *par.3. tract.4.reſ. 92.* quod intellige de parva dilatione.

1930 Inter. 3. Si Confeſſarius præſcribat pœnitentiam eſſe faciendam tali tempore, poteſtne pœnitens illam differre ſine peccato?

Reſp. Poteſt differre ſine peccato gravi uſque ad octavum diem, ſi priùs commodè implere non poſſit;nam etiam in hoc datur parvitas materiæ ſecundum aliquos Authores. Sed vide Bonac. mox citandum *nu.5.* ubi docet, quòd pœnitens graviter peccat, ſi valdè diù eam adimplere differat.

1931 Inter.4. Si Confeſſarius non præſcribat tempus, poteſtne pœnitentia differri ad beneplacitum pœnitentis?

Reſp. Dicunt quidam, poſſe differri uſque ad annum. Tamen hoc minimè fieri debet, quia tutius eſt,quamprimùm illam peragere. Et ita eſt omninò tenendum cum Bonac. *de Sac.diſp.5.q.5.ſect.3 pun.4.n.6.*

1932 Inter. 5. Si pœnitens adimpleat pœnitentiam in peccato mortali,peccatne mortaliter?

Reſp. Non peccat mortaliter, quia non ponit obicem effectui eſſentiali Sacramentali, ſed ejus tantùm integritati:peccat tamen venialiter. Diana *part.3 tract 4. reſol 70. & part. 4 tract.4. reſol.241.* & alii apud ipſum. Idem docet Bonac.*de Sac.diſp.5 quæſt.5.ſect.3.punct.4 num 15.*

1933 Inter. 6. Qui pœnitentiam impoſitam implet, dum eſt in peccato mortali, teneturne Confeſſionem,vel pœnitentiam reiterare.

Reſp. Minimè, quia licèt non ſatisfecerit Deo, niſi gratia accedente, ſatisfacit tamen Confeſſario; & ſic non tenetur, nec Confeſſionem, nec pœnitentiam reiterare. Tolet. *lib.3.cap.11 ſub nu.3.*& alii plures apud Bonac. *loc.prox.cit.eod.n.15.*

1394 Inter. 7 Pœnitentia Sacramentalis adimpleta in peccato mortali, reviviſcitne, quando pœnitens redit ad gratiam?

Reſp. Pœnitentia, ſeu ſatiſfactio, quæ fit in peccato mortali, adveniente charitate vivificatur, & acceptatur à Deo. Licèt tutius ſit pœnitentiam à Confeſſario impoſitam implere in gratia. Victoria *in Summ. de ſatiſfact. n.184.*Diana *part.3.tr.4 reſ 85.*Vide etiam Toletum *loco proximè cit.*Bonac.*ubi ſupr.num.17.& ea, quæ dicam ad Int ſeqq.*

1935 Inter. 8. Quare Pœnitentia Sacramentalis, adimpleta in peccato mortali, reviviſcit, quando pœnitens redit ad gratiam, & non ita pariter opera bona, quæ fiunt in peccato mortali?

Reſp. Quamvis opera mortua privativè non reviviſcant, nec fiant meritoria vitæ æternæ per ſubſequentem pœnitentiam, ut docet S. Th.3 *part.qu.89.art.6.*& alii plures,quos allegat

gat, & ſequitur Bonac. *de Sac. diſp. 5. qu. 6. ſect. 4. punct. 1. num. 2.* & ego breviter dixi *in tit. 70. de Differentiis, ad Inter. 4. & in tit 154. de Operibus ad Inter. 1.* tamen pœnitentia adimpleta in peccato mortali, reviviſcit adveniente gratia, ſicut dixi ad Int. antecedentem, quia, prout inter alios docet Bonac. *loco cit. diſp. 5. qu. 5 ſect. 3. punct. 4. num. 18.* eſt differentia inter pœnitentiam Sacramentalem, & reliqua bona opera in ſtatu peccati mortalis facta; nam iſta ſunt mortua, & non reviviſcunt, pœnitentia verò, cum ſit opus Sacramentale, eſt opus ex ſe vivum, licèt quodam modo mortificatum ob indiſpoſitionem, & ſtatum peccatoris. Undè, ſicut opera mortificata adveniente gratia, reviviſcunt, ita ſatisfactio, ſcilicet pœnitentia Sacramentalis (ſublato obice) reviviſcit ad ſuum effectum. Ita Bonac *ubi ſuprà*, Cajet. *in Sum. verb. ſatisfactio*, Tolet. *lib. 3. cap. 11. num 3.* Suarez *tom. 4. diſp. 36 ſect. 8. num. 5.* Layman *lib. 5. tr 6. cap. 15. n. 15* & alii, quos citat, & ſequitur Diana *part. 3. tr 4. reſ. 85* Reginaldus *in praxi tom. 1. lib 7. cap. 7 qu. 4.* qui luculenter ſuſtinet ſententiam hanc, quam ſequimur. Quæ omnia intelligenda ſunt tantùm quoad effectum remiſſionis pœnæ, ut docent præcitati Doctores.

1936 Inter. 9. Qui habuit pœnitentiam dicendi Litanias de Sanctis, teneturne ad preces, & orationes ſubſequentes, aut tenetur adire Confeſſarium, ut ſe magis explicet?

Reſp. Bordonus in Conf. Regul *tom. 2. reſ. 45 n. 30* & Dian. *part. 9. tra. 7. reſ. 46.* dicunt, non teneri adire Confeſſarium pro explicatione, nec progredi ad preces, & orationes ſubſequentes, quia Litanias abſolvit Oratio Dominica, cum ſub nomine Litaniarum non includantur preces, & orationes ſubſequentes, & verba accipienda ſunt in ſignificatione uſitatiori; & hoc mihi valdè probatur, cum non debeat imponi obligatio, ubi expreſsè non habetur ex verbis Confeſſarii.

1937 Inter. 10. Poteſtne licitè Confeſſarius in pœnitentiam privare pœnitentem ſacra Communione, quando hoc ſibi videatur expediens?

Reſp. Quidam aſſerunt, non poſſe Confeſſarium imponere pœnitentiam de non ſuſcipienda Euchariſtia tali, vel tali die, & pœnitentem non teneri obedire, quia hujuſmodi pœnitentia videtur excedere juriſdictionem Confeſſarii; tamen oppoſitum à Viris doctis practicatur, non ſolùm cum perſonis Spiritualibus, ſed etiam cum aliis multis. Et huic ſententiæ magis adhæret Diana *par. 3 tr. 4. reſ. 115.* & fortiùs id probat *par. 10. tr. 13. reſ. 47. §. Sed ego*, cum Card. de Lugo *de pœnit. diſp. 25. ſect. 5. n. 65.* & aliis.

1938 Inter. 11. Poteſtne Confeſſarius imponere pœnitentiam applicandam pro animabus Purgatorii, ut Officium mortuorum, Coronam B. Virginis, vel aliud ſimile opus pœnale?

Reſp. Magna quippè eſt inter Doctores controverſia. Bordonus *tom. 2. var. reſol 70. quæſt. 4. num. 16* modicùs ſuſtinet non poſſe. Et idem docet Diana *part. 3 tract. 4. reſ 54.* & alii, quos ipſe citat, & ſequitur. Tamen injungi poſſe puto cum Turriano *de pœnit diſput. 37. dub. 4.* & aliis. Et ita ſæpè practicatur à Viris doctis.

1939 Inter. 12. Quænam pœnitentia poteſt imponi ei, qui ſe accuſat in Confeſſione commiſiſſe homicidium voluntarium?

Reſp. Si Sacerdos habet facultatem abſolvendi, poteſt imponere, quòd accedat ad interfecti propinquos, veniam poſtulet, illata damna eis reſtituat, pro ſalute occiſi ſingulis hebdomadis unum ſaltem ſacrificium per unum annum fieri curet, ſi poſſit, & per idem tempus eleemoſynas largiatur, & Litanias, aut Virginis coronam quotidie flexis genibus recitet, & unam ſaltem OrationemDominicam, & ſalutationem Angelicam flexis, &nudis genibus per totam vitam pronunciet, ac per annum octavo quoque die confiteatur, & ſingulis menſibus communicet. Ita docet Diana *part. 5. tract. 4. reſol. 43.* ex Comitolo, & Homobono. Tamen dico, quòd ſi tutè accedere nequeat ad interfecti propinquos, & niſi cum periculo vitæ, vel alterius gravis damni, non tenetur accedere, quia propriam vitam tueri eſt de jure naturali, &c. *cap. jus naturale diſt. 1. cap. 3. de ſent. excom.* & etiam de jure poſitivo, ut habetur *ex cap. 2. de Homicidio volunt.* ubi Panormitanus, & alii.

1940 Inter. 13. Pœnitentiam ſemel impoſitam poteſtne idem Confeſſarius, qui eam impoſuit, in aliam commutare?

Reſp. Si adſit juſta cauſa, utique poteſt, licèt quidam velint, quòd etiam ſine cauſa id facere poſſit, & non ſolùm infra mediam horam poſt confeſſionem, ſed infra hebdomadam, & ultra; & hoc procedat, etiamſi pœnitentia fuerit præſervativa, quia in aliam præſervativam commutari poteſt. Eſt communis ſententia.

1941 Inter. 14. Pœnitentiam impoſitam ab uno Confeſſario, poteſtne licitè alius Confeſſarius commutare?

Reſp. Certò poteſt, ſed cum hoc, ſcilicet, quòd omninò juſtam habeat cauſam, neque id faciat extra confeſſionem, quamvis probabile

Digitized by Google

bile ſit, opus non eſſe, ut pœnitens repetat peccata, pro quibus talem pœnitentiam accepit. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 11. *numer.* 5. Itaque quando Confeſſarius videt pœnitentem non impleviſſe pœnitentiam, & timet eam non impleturum, aut videt pœnitenti illam non eſſe aptam, vel alia juſta de cauſa, poteſt illam tollere totam, vel minuere, vel etiam commutare. Tolet. ubi ſupra, Victoria *in Summ. de Satisfact n.* 194. Diana *part.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 53. *per tot.* ubi fusè de hac tractat materia.

1942 Inter. 15. Poteſtne Confeſſarius commutare pœnitentiam, quæ ab alio fuit impoſita pro reſervatis, ſi ipſe non habeat facultatem abſolvendi à reſervatis?

Reſp. Utique poteſt, quia ſicut per abſolutionem peccata non remanent ampliùs reſervata, ita nec pœnitentia pro illis impoſita. Et hæc ſententia ait Diana *loco proximè cit.* §. *Sed grave in fine*, eſt probabilis, & tuta in praxi.

TITULUS CCI.

De Scandalo.

Vide tit. de Arbor. Inter. 5. 6. *tit. de Circumſt. pec. Inter.* 13 14 *tit. de Confeſſ. Sacr. Int.* 35 *tit. de Peccat. Inter.* 25. 26 *tit. de Regul. &c. Inter.* 22. 80 *tit. de Reſtit. dam. ad quaeſ.* 2. *tit. de Sacram. Euch. Int.* 6. 7.

1943 INter. 1. Quid eſt ſcandalum?

Reſp. Scandalum eſt dictum, vel factum minùs rectum, occaſionem ſpiritualis ruinæ præbens. Cajet. *in Sum. verb. Scandalum*, Sylveſt. *eodem verb. num.* 1. & Em Sà *eodem num.* 1. & alii infra citandi.

1944 Inter. 2. Sandalum quotuplex eſt?

Reſp. Eſt duplex, ſcilicet activum, & paſſivum. Activum eſt, ut dictum eſt ſupra in præcedenti reſponſione. Paſſivum verò eſt ipſa proximi ſpiritualis ruina, ſeu peccatum illud in quod, occaſione accepta ab alterius dicto, vel facto, labitur. Rurſus, ſcandalum paſſivum eſt duplex, quoddam datum, quod ſolet dici puſillorum, & infirmorum, & eſt illud, quod ex vero alterius activo ſcandalo oritur. Aliud dicitur acceptum, quod ſcandalum Phariſæorum appellatur, & eſt illud, quod ſolùm ex accipientis malitia naſcitur. Illud dicitur ſcandalum per ſe, hoc autem ſcandalum per accidens, ut benè obſervat D. Thom. 2. 2. *quaeſt.* 43. *art.* 1. *ad* 4. Vide S. Magiſtrum *ibidem artic.* 1 2. 3. & 4 Sylv. *verb. Scandalum*, Sanchez *in Summ. lib.* 1. *cap.* 6. *nu.* 1. Bonac. *tom.* 2. *de Peccatis diſp* 2. *qu* 4. *pun.* 2. §. *unico num.* 2. & *ſeq.* Diana *part.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 1. & alios apud ipſos.

1945 Inter. 3. Quotupliciter poteſt quis ſuo malo exemplo alterum ad peccatum inducere?

Reſp. Tripliciter. Primò, directè, & formaliter, ſcilicet intendendo ruinam ſpiritualem proximi, hoc eſt, ex deſiderio, ut proximus patiatur damnum illud ſpirituale. Secundò, directè, ſed non formaliter, ut quando vult, quòd alter v. g. violet caſtitatem, non quia malum ejus eſt, ſed quia inde lucrum aliquod ſperat. Tertiò, indirectè, & hoc accidit, quando prævidet, quòd ex ſua mala actione proximus facilè occaſionem accipiet committendi peccatum, ſed hoc ipſe non intendit. Vide Dian. *part.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 2. & *part.* 10. *tr.* 12. *reſ.* 29. *in princ.*

1946 Interr. 4. Qui ſuo pravo exemplo eſt occaſio alterius peccati, peccatne eadem ſpecie peccati, & teneturne hanc circumſtantiam neceſſariò in Confeſſione aperire?

Reſp. Communis ſententia docet, omnem inducentem adulterum ad peccatum directè formaliter, & directè non formaliter, aut indirectè, peccare eadem ſpecie peccati, tenerique hoc expreſsè, & diſtinctè confiteri. Ita Cajet. 2. 2 *quaeſt.* 44. *art.* 1. Sanchez *in decal. cap.* 6. *num.* 2. *lib.* 1. Baſilius Pontius *de matrim. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 11. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp* 6 *punct.* 3. *num.* 1. & 2. alii plures apud Dianam *part.* 10. *tract.* 12. *reſolut.* 29. licèt aliqui ſuſtinere conentur oppoſitum, docentes, quòd quando quis ſuo parvo exemplo non intendit ruinam proximi, etſi prævideat peccaturum, ſatisfacere in Confeſſione, dicendo, & explicando malitiam ſcandali, licèt non explicet ſpecies peccati, ad quod proximus induci poterat. Sed prima ſententia eſt magis communis, probabilior, & tenenda. Vide Bonacin. *de Peccatis diſp.* 2. *quaeſt.* 4. *punct.* 2. §. *ult. num.* 12. 13. & 44. Imò Lorca 2. 2. *quaeſt.* 43 *art.* 8. *diſp.* 56. *num.* 6. aſſerit, non poſſe contrarium ſine temeritate affirmari.

TITU-

TITVLVS CCII.

De Sepultura Eccleſiaſtica.

Vide tit. de Decim. Int. 2. tit. de Duel. Int. 6. 7. tit. de Eccleſ. Pollut. Int. 13. tit. de Hæreſ. &c. Inter. 15. tit. de Laic. Int. 2. tit. de Pec. mor. Int. ult. tit. de Regul. &c. Inter. 98.

1947 Inter. 1. Quando dubitatur, an infans ſit baptizatus, vel non, ex eo quia fuit baptizatus v. g. in pede, vel cum materia, ſive forma dubia; ſi ab hac vita docedat, eſtne ſepeliendus in loco Sacro?

Reſp. In loco Sacro utique ſepeliendum eſſe, affirmat Homobonus, & ex eo Dian. *par.* 4. *tr.* 3 *reſ.* 69. Et hujus rei rationem aſſignat Bonac. *de Contract. diſp.* 3. *qu.* 21 *pun.* 1 *ſub nu.* 2. ubi ſic habet: Par non eſt, ut in dubio valoris Baptiſmi, puniatur privatione ſepulturæ Eccleſiaſticæ. Eccleſia enim hac pœna punit Paganos, non illos, quibus collatus fuit Baptiſmus, ſed de ipſius valore ob aliquam circumſtantiam dubitatur, tum quia conſtat de collatione Baptiſmi, in dubio autem præſumendum eſt in favorem actus, ut magis valeat, quàm pereat; tum quia in odioſis benignior pars amplectenda eſt, & in dubiis benigna interpretatio fieri debet, &c. & pro hac ſententia alios refert, & ita tenendum eſſe puto. Vide quoque Dianam *p.* 5. *tr.* 3. *reſ* 15. & P. noſtrum Remigium *in Extractu morali tr.* 8. *de Sepul. Eccl. n.* 70. hoc idem docentem.

1948 Inter. 2. Repertus mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, eſtne privandus Eccleſiaſtica ſepultura?

Reſp. Emm Sà *verb. Sepultura*, dicit, quòd non; ita etiam docet Trullench. *tract. de jure Parochi cap.* 9. *dub.* 6. *num.* 10. Et ratio eſt, quia ubi non conſtat, quòd ſe ipſum interfecerit, vel præcipitaverit, non eſt id præſumendum, cum potuerit per inſidias, aut vim in puteum proiici, vel ſuſpendi, aut ex furore, ſeu mentis alienatione id facere. Ita Trullench. quem ſequitur Diana *par.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 1. *in fin.* Idem docet Rotarius *de exam. Cler. cap.* 9. *ſect.* 14. *nu.* 13. Cæterùm, occidentes ſe ipſos non ſunt in Eccleſia ſepeliendi, *ex cap. Quibus* 13 *quæſt.* 2. *cap. Placuit* 22. *quæſt.* 5. *cap. ex part.* 2. *de ſepulturis*. Et hoc provenit, quia Sacri Canones ſupponunt, tales decedere in peccato mortali, ob deſperationem, vel iracundiam. Vide Cutillum *in addit. ad Jacob. Mancinum in tract. de Sepult. dub.* 34. *verſ. Decimò*.

1949 Inter. 3. Qui in actuali peccato, ut in actu venereo, morbo correptus, & ex improviſo ſenſibus deſtitutus eſt, poteſtne licitè donari Eccleſiaſtica ſepultura?

Reſp. Non poteſt, licèt in ſententia Tambur. ſicut poteſt ſub conditione abſolvi, ita quoque Eccleſiaſtica ſepultura non privari. Ita etiam tenet Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *diſp* 6. *ſect.* 1. *§.* 21. quem citat Caſſianus à S. Elia *in Arbor. opin. moral. verb. Articulus mortis, §.* 9. *num.* 162 & quamvis Sacramentaliter abſolutus non fuerit, & exteriùs ſigna doloris non dederit, ait Caſſianus loco cit. Tamen negativa ſententia eſt probabilior, & magis tuta in praxi, & de facto ita ſervari vidi multis in locis; & eam docet Marchantius apud Dianam *p* 5. *tr.* 3 *reſ.* 99.

TITULUS CCIII.

De Sepultura Particulari.

Vide tit. de Laic. Inter. 3. *titul. de Monial. Interrog. ult. tit. de Paroch. Inter.* 29. *tit. de Regul. &c. Inter.* 100.

1950 Inter. 1. Poteſtne Pater pro Filio minori, ſcilicet quatuordecim annis, ſepulturam eligere, & an dominus itidem poſſit pro ſervo impuberi?

Reſp. Sac. Congreg. Epiſcoporum decrevit, poſſe Patrem ſepulturam pro Filio minori, antequam moriatur, eligere, non verò poſteà. Ita teſtatur Dian. *p.* 5 *tr.* 3 *reſ.* 107. & hoc etiã aſſerit Laurentius Cutillus *in Addit. ad Jacob. Mancinum tr. de Sepult. dub.* 16. & Patre abſente, id præſtare poteſt ejus Mater; nam eadem S. Congr. die 20. Januar. 1610. decrevit poſſe Parentes pro filiis minoribus, ſeu impuberibus, eligere ſepulturam in quacumque Eccleſia, etiam Regularium, nec in hoc à Parochis impediri poſſe. Ita quoq; poſſe dominum pro ſervo impubere, pluribus relatis reſolvunt Diana, & Cutillus *dub.* 17. *locis cit.* Adverte tamen id, quod diximus, ſcilicet Patrem poſſe pro filio impubere ſepulturam eligere, limitari à Matthæuccio *in Officiali Curiæ Regularis inſtructo c* 30. *nu.* 10. cum reſtrictione, quòd in loco vigeat conſuetudo eligendi ſepulturam filiis impuberibus, legitimè introducta ſpatio 40. annorum.

1951 Interr. 2 Filii impuberes, qui ſepulturam ſibi eligere minimè poſſunt, & puberes non eligentes ſepulturam, ubi ſepeliri debẽt?

Reſp. Filii impuberes ſepeliri debent in ſepultura majorum ſuorum, prout declaravit S. Cõgreg. in una Aſculana 21. Octobris 1616. nimi-

nimirùm majorum ex parte Patris. Quòd ſi Pater propriam ſepulturam non habet, ſepeliri debent in ſepulchro Avi, & hac deficiente, in ſepultura aliorum aſcendentium; ſed non ex parte Matris, niſi fortè in hac nulli eſſent agnati ex linea Materna, ex qua Mater originem trahit. Vide Bonac. *de Contr. diſp* 3. *qu.*21. *punct.* 3 *ſub nu.*6. *verſ. ſextò*, & Cutillum *loco ſupra cit. dub* 18. Sed hoc intellige, dummodò majores viventes velint, quòd dicti minores in ſepultura majorum ſepeliantur. Quòd ſi majores nolint, ſepeliendi ſunt in ſepultura parvulorum, juxta diſpoſitionem Ritualis Romani. Et hoc quod dictum eſt de filiis impuberibus, dicendum eſt de puberibus, qui etiam in ſepultura majorum ſepeliendi ſunt, ut aliis relatis firmat Dian *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.*108. Verùm quarta funeralis, Eccleſiæ Parochiali, ſemper de jure debetur. Tandem, ſi filii familias majorum ſuorum ſepulturam non habent, in Eccleſia Parochiali omninò ſepeliri debent, modò ſepultura electa non fuerit, ut dixi in *præcedenti Reſp.*

1952 Inter. 3. Si Uxor moriatur non electa ſepultura, ubi ſepeliri debet; & poteſtne unus pro alio eligere ſepulturam?

Reſp. Sepelienda eſt in ſepulchro viri, etiāſi tale ſepulchrum exiſtat extra Parochiam, ubi ipſa mortua eſt. Et ita decidiſſe, Sac. Congreg. in una Senogallien 15. Januarii 1633. teſtatur Cutillus *ubi ſuprà dub.*21. At ſi detur caſus, ut mulier duos, vel plures habuerit viros, ſepelienda eſt in ſepultura ultimi viri, *ex cap Is, qui §. Mulier, de ſepult. in* 6. Ita pluribus relatis firmat Diana *loco proximè cit.* & concordat Cutil. *ubi ſuprà dub.*21. *&* 22. Cæterùm, nec Frater fratri, nec Pater filio puberi, nec Mater filiis, nec Tutor pupillo, nec Avus nepoti, nec Amicus amico ſepulturam eligere poteſt. Diana *ibidem*, niſi tamen adſit conſuetudo in contrarium. Vide etiam Bonac. *de contr diſp.*3. *qu.*21. *punct.* 3 *nu.*8. *&* 9 Verùm, quoad Matrem, quod dixi *ſupra ad Int.*1.

1953 Inter. 4. Canonicus, non electa ſepultura, ubi debet ſepeliri, in Parochia, vel in Cathedrali Eccleſia?

Reſp. Bonac. *de contr. diſp.*3. *qu.*21. *pun.*3. *nu.*6. §.10. vult, Canonicum Eccleſiæ Cathedralis, ſepeliendum eſſe in Cathedrali, quia hæc eſt ipſius Parochia. Sed cum Eccleſiæ Tiburtinæ Cathedralis inſimul, & Parochialis Canonicus obiiſſet in domo ſuæ ſolitæ habitationis ſitæ extra limites dictæ Eccleſiæ, Sac. Congreg. Concilii in una Tiburtina juris Tumulandi, requiſita reſpondit die 12. Maii 1685. *Canonicum decedentem non electa ſibi ſepultura, ſepeliendum eſſe in Cathedrali, ſi adſit Sepulchrum proprium Canonicorum, ſeu minùs, in Sepulchro Majorum. His verò non exiſtentibus, an Cadaver Canonici ſit ſepeliendum in Cathedrali, vel Parochiali? in alia Congregatione videndum.* Vide Dianam *p.*5. *tr.*3. *reſ.*111.

1954 Inter. 5. Si aliquis teſtetur, infirmum dixiſſe, ſe velle in tali Eccleſia ſepeliri, eſtne in illa ſepeliendus; & electio ſepulturæ quomodo probatur?

Reſp. Dico, quòd non: Nam electio ſepulturæ probatur per teſtamentum, aut ſaltem per duos teſtes, licèt ſingulares: probatur etiam per codicillum, quamvis invalidum, aut per ſcripturam manu propria ſubſcriptā. Sed non ſufficit unus teſtis, cum ſit ſpecies ultimæ voluntatis, & agatur de præjudicio Eccleſiæ Parochialis; ideòque requiruntur duo teſtes conteſtes, vel ſaltem ſingulares, ut dixi, & eſt, quando deponunt audiviſſe electam ſepulturam à Sempronio in tali Eccleſia, ſed diverſis temporibus. Hi enim dicuntur teſtes ſingulares, & ſufficiunt, prout docent communiter Doctores. Verùm ſi Confeſſarius aſſerat, infirmum ſibi elegiſſe ſepulturam in tali loco, credendum eſt illi, quia dictum Confeſſarii magnam fidem facit; & ita practicatur in Curia Archiepiſcop. Neapolitana teſte Lavorio apud Dianam *par.*5. *tr.* 3 *reſ* 106. Vide Bonac. *loco proximè cit. nu.*10 qui docet, quod dictum fuit.

1955 Inter. 6. Quam pœnam incurrit, qui inducit alium ad eligendam ſepulturam, vel ad non mutandam electam?

Reſp. In Clement *Cupientes de pœnis*, eſt impoſita excommunicationis pœna, & Papæ reſervata, contra Religioſos, vel Clericos Sæculares, qui inducunt ad jurandum, vel vovendum, vel promittendum, ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant, vel jam electam non immutent. Verùm ſi dumtaxat inducunt aliquem, ut eligat, dictam excommunicationem non incurrunt, ſicuti ſi inducant aliquem ad vovendum eligere ſepulturam alterius Eccleſiæ; nec is, qui non eſt Religioſus, aut Clericus, quamvis inducat ad vovendum, & jurandum, vel promittendum. Ita rectè docet Tolet. *lib* 1. *c.*36. *ſub num* 3. & concordat Lezana *tom.*1. *p* 1. *c.*9. *n.*25. *&* *tom.*2. *verb. Sepultura n.*7. qui plures Doctores allegat id aſſerentes. Vide Bonac. *de cenſur. extra Bull. diſp.*2. *q.*5 *punct.*4.

1956 Inter. 7. Exenterantes mortuos, ut alibi ſepeliant, quam pœnam incurrunt?

Reſp. In Extravag. *Deteſtandæ de ſepultur.* eſt impoſita pœna excommunicationis Summo Pontifici reſervatæ. Sed hoc intelligendum

eſt,

eſt, niſi fiat juſta de cauſa, ut docet Emm.Sà *verb.Excommunicationes Papæ reſervatæ num.*11. Nec poſſunt exhumari corpora defunctorum, & transferri de loco in locum ſine Epiſcopi licentia; patet *ex cap.Corpora Sanctorum*, *de conſecr. diſt.*1. & ex aliis juribus citatis per Dian.*part.*3.*tr.*2.*reſ.*120. Rodericus *in Compendio qq.Regul.reſ.*127.*n.*25.dicit, hoc eſſe verum de corporibus perpetuæ ſepulturæ traditis, & de translatione ad aliam Eccleſiam; ſecus quando ſunt depoſita, ſeu ad tempus ſervata in una, ut poſteà transferantur ad aliam,ſeu quando transferuntur de uno loco in alium ejuſdem Eccleſiæ. Vide etiam Lezanam *to.* 2 *verb.Sepultura n.*21.& Dianam *loc cit.*Qui addit præthereà,quòd Prelati Regulares,ex Privilegio Leonis X.conceſſo Minoribus,poſſunt exhumare cadavera in ſuis Eccleſiis ſepulta, & in alia loca earundem Eccleſiarum, de conſenſu tamen illorum, quorum intereſt, transferre. Diana *in Sum.verb.Prælati Regulares n.*15 *& verb.Regularium Privilegia n.*14. ait, quòd non ſunt ſepulta in Cappella propria, etiam ſine conſenſu partium, valeant illa transferre. Tamen idem Lezana docet, dictum privilegium, niſi fuerit confirmatum, nihil valere, quia fuit vivæ vocis oraculum. Itaque, ſine rationabili cauſa,corpora defunctorum minimè exhumari debent. Nam, ut notat Lezana ibidem, Sac.Congreg Epiſcoporum, & Regularium ordinavit Epiſcopo Placentino, ut reprehenderet quoſdam Regulares, qui permiſerant exhumari cadaver unius defuncti, ut recognoſceretur à Curia Sæculari, ſine conſenſu Epiſcopi. Vide Lezanam, ubi plura ad intentum.

1957 Inter. 8. Licetne corpora defunctorum propè Altare ſub pedulo Altaris, quod prādellam vocant, ſepelire?

Reſp. Non licet, imò ſi ibi ſepultura ſit,celebrari non debet, donec corpora aliò transferantur,ex deciſione Sac.Congr Quę pariter præſcripſit, quòd ſi Altaria eſſent, quæ vel ſuperiùs,vel in medio continerent cadavera, ſive laicorum, ſive Prælatorum, non eſſet in ipſis celebrandum; & tandem mandavit Epiſcopo Terrenſi,ut amoveri faceret ſepulchra, quæ extarent ſubtus Altaria, vel pedulis. Vide Cutillum *in Addit. ad Jacobum Mancinum tr.de ſepult.dub.*30. & Lezanam *tom.*2.*verb. Altare num.*17.

TITULUS CCIV.

De Sigillo Confeſſionis.

*Vide tit. de Accuſ. &c. Int.*9 *tit.de Confeſſar.Int.* 21.22.*tit.de Defenſ.vit prop.Int.*3.4.*tit de Differ. Int.*18. *tit.de Judicib.Inter.*3. *tit de Parv. mat. Inter.ult.tit.de Peccat.Inter.*23.

1958 Inter. 1. Quo Jure Confeſſarius ad ſigillum Confeſſionis tenetur?

Reſp. Ad ſigillum Confeſſionis omni jure tenetur, ſcilicet jure Naturali, Divino, & Eccleſiaſtico. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 5. *quæſt.*6.*ſect.*5.*pun* 1.*num.*1.2.*&* 3. & alii communiter.

1959 Inter.2. Si Papa præciperet Confeſſario, ut ſibi revelet peccata audita in Confeſſione, & hoc ſub pœna excommunicationis, teneturne Confeſſarius obedire?

Reſp. Dico, quòd etiam Papa jubente, & præcipiente, ut revelet, obedire non tenetur, nec incidit in pœnam excommunicationis. Ita S.Thom.*in* 4.*diſt.*21. quia, ut inquit S.Doctor, hoc ſigillum eſt de jure Divino,ſicut eſt Confeſſio. Pręthereà Papa eſt Vicarius generalis Chriſti,Sacerdos verò in actu Confeſſionis eſt Vicarius ſpecialis. Specialis autem quoad illam ſpeciem eſt major Vicario generali, ut habetur *in c.ſtuduiſti,de offic.deleg.* & docet ex Panormitano Sylv.*verb.confeſſio* 3. *num.*2.ergo &c. Vide etiam Bonac. *loc.cit.pun.* 4.*num.*20.

1960 Inter. 3. Sub ſigillo Confeſſionis caduntne ſolùm peccata mortalia, vel etiam venialia?

Reſp. Dicunt communiter Doctores, cadere ſub ſigillo tam mortalia, quam venialia; ſed cum hac differentia, quòd mortalia nec in genere, nec in particulari poſſunt manifeſtari; undè dici non poteſt, Ille confeſſus eſt mihi mortalia. Venialia verò, licèt manifeſtari non poſſunt in ſpecie, & in particulari, tamen in genere revelare, non eſt contra ſigillum. Tolet.*lib.*3 *cap.*16.*nu.*2.Emm.Sà *verb. Confeſſor*, *ſub num.*19.Bonac.*de Sacr.diſp.*5 *qu.*6. *ſect.*5.*pun.*2 *num* 2.Diana *p.*5.*tr.*11 *reſ* 49.& ratio eſt, ut ait Tolet.*ibidem*, quia qui confitetur, manifeſtè oſtendit, ſe habere ſaltem venialia, aliter non eſſet confeſſio. Verùm Confeſſarius non poteſt dicere, talem pœnitentem confeſſum fuiſſe plura venialia, quæ revelat, quod eſt occultum; ſecus ſi diceret, *Confeſſus eſt peccata venialia*, non addendo plura. Ita etiam non excuſaretur à fractione ſigilli, ſi dixerit, Titium,v.g.gra-

tia venialia ſibi eſſe confeſſum. Ita ex aliis docet Diana loc. cit. & recte quidem. Vide Sa *ubi ſupra n.25.*

1961 Interr. 4. Eſtne fractor ſigilli Confeſſionis, qui dicit, Eo nunc ad audiendam reconciliationem Socratis, qui ſuis minutiſſimis peccatis, ut ſolet, caput mihi obtundit?

Reſp. Quidam dicunt, in tali caſu frangere ſigillum, quia quidquid pœnitenti eſt aliquo modo ignominioſum, & gignit erubeſcentiam, non poteſt manifeſtari, niſi violato ſigillo. Vide Dianam *part. 5. tract. 11. reſol.* 50. qui tamen contrariam ſententiam communem eſſe dicit, quia in tali caſu non manifeſtatur aliquod peccatum in particulari, & denotat eſſe hominem ſcrupuloſum, & conſequenter timoratum. Favet huic reſponſioni Navar. *in Manual. cap.* 8. *numer.* 12. Verùm Coninchius *de Sacram. diſput.* 9. *dub.* 1. *num.* 9. aſſerit, quòd licèt iſte talis directè non frangat ſigillum, malè tamen, & periculosè hoc diceret; nam videtur innuere eſſe ſcrupuloſum, aut ſaltem facilè poſſet audientibus talem ingerere opinionem, atque ita indirectè ſigillum frangere; ideò Confeſſarii etiam ab his locutionibus omninò ſe abſtinere debent, ut optimè firmat ipſe Diana *ubi ſupra, & part.* 10. *tr.* 12. *reſ.* 34. aliique ab ipſo relati.

1962 Interrog. 5. Frangitne ſigillum confeſſionis, qui dicit, Audivi Caii Confeſſionem, vel ejus peccata?

Reſp. Generaliter loquendo, non violatur Confeſſionis ſigillum, quia nulla fit injuria pœnitenti, cum confiteri peccata omnibus Chriſtifidelibus ſit commune. Emm. Sà *verb. Confeſſor num.* 25. *& alii locis proximè citat.* Tamen aliquando non poteſt Confeſſarius ſine ſigilli fractione dicere ſe audiviſſe alicujus pœnitentis confeſſionem, maximè ſi expreſsè ſit rogatus à pœnitente, ne mentionem de ea re faceret, aut ita ſecretò ei confeſſus eſt, ut nolit id ſciri ab aliquo, ſe illi eſſe confeſſum, quia ſcilicet confitendo extraordinario, veniret in cognitionem majoris peccati, quod ſuo ordinario Confeſſario celare voluiſſet. Diana *part.* 5. *tract.* 11. *reſ.* 47. & alii ab ipſo relati. Verum eſt tamen, quòd potiùs eſſet in tali caſu fractor ſigilli naturalis, quàm Confeſſionis, nihilominùs peccatum mortale committeret; & ideò cautè procedendum eſt.

1963 Inter. 6. Confeſſarius interrogatus, an talem pęnitentem abſolverit, quid reſpondere debet?

Reſp. Si pęnitentem non potuit abſolvere, reſpondere debet, Functus ſum officio meo, quid ad te? Navar. *in Man. cap.* 8. *num.* 14. & alii communiter. Vide Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *qu.* 6. *ſect.* 5. *pun.* 4. *num.* 7. ubi plures refert id aſſerentes, Diana *part.* 5. *tract.* 11 *reſ.* 43. *§ non deſinam*. Si autem diceret ſe abſolviſſe pœnitentem, quem revera abſolvit, non revelat confeſſionem. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 16. *ſub num.* 2. *in fine*, Bonac. *ubi ſuprà n.* 4. Cajet. *in Sum verb. Confeſſarii neceſſaria*, dum loquitur de ſigillo confeſſionis, & alii plures.

1964 Inter. 7. Confeſſarius teneturne dare ſchedulam pœnitenti, quem non abſolvit ex aliqua juſta cauſa?

Reſp. Bonac. *de Sacram. diſp.* 5. *quæſt.* 6. *ſect.* 5. *punct* 4. *nu.* 7. docet, Confeſſarium non teneri. Sed hæc opinio diſplicet aliis; nam oppoſitum docet ex Coninchio Dian. *par.* 5. *tr.* 11. *reſ.* 22. & alii apud ipſum. Et hoc mihi valdè probatur: Si enim confeſſarius negat ſchedulam, clarum manet uti ſcientia Confeſſionis, & hujuſmodi pęnitens veniet in ſuſpicionem apud alios, quòd ſit in ſtatu peccati mortalis, ut filia apud matrem, ſodalis apud conſodales, & famulus apud dominum, &c. Ergo confeſſarius tenetur dare ſchedulam, ad hoc ut non prodat ſigillũm, & peccatorem: Nec mentitur, quia tantùm teſtatur, eum eſſe confeſſum, quod verum eſt omninò. Vide Coninch. *de Sacram. deſp.* 6. *dub.* 1. *n.* 14.

1965 Inter. 8. Si confeſſarius commiſit aliquem defectum in abſolvendo pęnitentem, poteſtne licitè illi hoc manifeſtare extra confeſſionem, etiam ſi pœnitens non dederit licentiam manifeſtandi?

Reſp. Si Confeſſarius v.g. abſolvit non ſubditum, vel excommunicatum, vel à caſu reſervato, vel non injunxit obligationem reſtitutionis, nullo modo poteſt loqui cum pęnitente de tali errore, ſine expreſſa ipſius pęnitentis licentia. Quam ſi pęnitens dare nolit, confeſſarius agat pœnitentiam ſui errati; nam culpa quæ fuerat Confeſſarii, eo ipſo in pœnitentem transfertur, & confeſſarius liber manet ab omni obligatione. Aliud tamen eſſet, ſi confeſſarius diceret obligato reſtituere, ut non reſtituat, aut reſtituere faciat, cum non teneatur, quia tunc certò ipſe de proprio ad reſtituendum teneretur. Ideòque vide ea, quæ dixi *in tit.* 42. *de Confeſſariis ad Int.* 12. *&* 13. *& præcipuè in tit.* 185. *de Reſtitut. accepti, ad Inter.* 5. Cæterùm nunquam licet Confeſſario loqui cum pœnitente extra confeſſionem de rebus Confeſſionis ſine licentia ipſius, & oppoſitum eſt contra torrentem Doctorum. Vide Bonac. *Sacram. diſput.* 5. *quæſt.* 5. *ſect.* 5. *punct.* 4. *num.* 8. Victoriam *in Sum. ubi*

*de confeſſione num.*160.& alios, quos refert, & ſequitur Diana *par.*2. *tract.*15. *reſ.*12.& *reſ.*60. & *par.*3.*tract.*4.*reſ.*87.

1966 Inter.9. Poteſtne licitè Confeſſarius loqui cum pœnitente extra Confeſſionem de auditis in Confeſſione, de quibus ipſe pœnitens Confeſſarium alloqui cœpit?

Reſp. Bonac.*loco prox.cit. num.*11. affirmativè reſpondet, & benè quidem; nam pœnitens in tali caſu ſufficienter indicat, ſe Confeſſario facultatem dare loquendi de auditis in ejus Confeſſione, quia animus non ſolùm verbis, ſed etiam ſactis oſtenditur, imò magis facto, quàm verbis indicatur,& talis præſumitur, qualem facta demonſtrant. Lege 1. §.*fin.ff.de dolo*; Maſcardus *de probat.concl* 95.*n.* 1.& *ſeq.*& *concl.*1304.*n* 24.& *ſeq.*Farin.*in prax. crim.q.*89 *n.*76 ergo, &c.

1967 Inter. 10. Qui confitetur habere propoſitum committendi aliquod peccatum, teneturne Confeſſarius illud ſub ſigillo celare?

Reſp. Si penitens animo ſe accuſandi, & cum aliquali deteſtatione ſui peccati confiteatur pravum propoſitum præſens peccandi, vel ſuper aliquo tentari, & conſentire,& aliquando diſſentire: Confeſſarius tunc certò non poteſt peccatum ſuturum revelare, quia illud manifeſtat Confeſſario per modum accuſationis coram Deo, & ut Confeſſarius ei conſulat, & pro eo exoret,&c. Si verò pœnitens confitetur tale propoſitum, nō animo ſe accuſandi, ſed potiùs pervertendi Confeſſarium, illumque incitandi ad malum,vel animo illudendi illum,non eſt Confeſſio,& conſequenter nec Sacerdos illud celare tenetur; ſed ante debet proteſtari, quòd tale quid nec recipit, nec recipere tenetur ſub ſigillo Confeſſionis,ad ſcandalum vitandum. Quod intellige, niſi ex tali proteſtatione ſequeretur malum majus ſcandalo confitentis, puta homicidium. Sylv.*verb.Confeſſio* 3.*qu.*3.Em.Sà *verb.Confeſſor num.*17.Bonac. *de Sac.diſp.*5.*qu.*6. *ſect* 5.*pun.*2.*n.*3.& 7.Diana *p.*5 *tr.*11.*reſ.*25.Imò ſi illud propoſitum committendi peccatum urgeret in periculum, vel damnum Communitatis, vel etiam privatæ perſonæ, non ſolùm Confeſſarius non teneretur celare, ſed manifeſtare deberet, ſi id poteſt commodè ſine damno ſuo, & cum proximi utilitate, etiam peccantis, ut idem Sylveſter docet egregiè.

1968 Interr. 11. Quando aliquis extra Confeſſionem dicit, Hoc tibi dico ſub ſigillo Confeſſionis, obligatne, ac ſi fuiſſet dictum in Confeſſione?

Reſp. Dico, quòd non, ſed ſolùm obligat ſub ſecreto naturali, ut de communi docet Tolet. *lib.*3.*cap.*16.*num.*7.*in fine*, Diana *ubi ſupra reſ.* 54. & alii communiter. Vide Cajet. *in Summ.verb.Confeſſoris neceſ,propè finem*, idem docentem.

1969 Inter. 12. Confeſſarius, qui dicit in illa Civitate, vel alio loco, ubi Confeſſiones audit, committi peccatum ſodomiæ, vel aliud, &c. frangitne ſigillum Confeſſionis?

Reſp. Affirmat Hurtadus *diſput.*12 *de Pœnit. diffic.* 4. maximè quando Civitas non eſt ampla, & penitentes ſunt aliquo modo ſuſpecti, quia tunc ex revelatione illa evenit pœnitentibus aliqualis infamia, ob quam Confeſſio fit illis odioſa,& ab eo retrahuntur. Et hoc multò magis dicendum eſt de locis non ita amplis, ut de Villis, & Caſtris,vel ſi confeſſus eſt Religioſus,nominaret Religionem, ad quam pertinet, vel Monaſterium talis Civitatis, dicens gravia ſcelera in ea committi. Bonac.*de Sac.diſp.*5.*q.*6.*ſect.*5.*pun.*4.*nu.*3 & alii apud Dianam *par.*5.*tr.*11.*reſ.*35.& *par.*2.*tr.*15. *reſ.*13. ubi tamen ſuſtinet, Confeſſarium in dicto caſu peccare mortaliter, non autem frangere ſigillum; quod ultimum ego approbare non audeo, niſi illud alia via jam publicum eſſet atque Confeſſario notum, & ut tale Sacerdos referret. Vide Dianam locis citatis, qui pro utraque parte Doctores refert. Cæterùm,nunquam tacuiſſe nocet,nocet eſſe locutum, ideòque cautè eſt procedendum in dicto caſu.

1970 Inter.13. Poteſtne Confeſſarius manifeſtare proditionem Civitatis, aut alterius necem, quam in Confeſſione cognovit?

Reſp. Quoties periculum eſt, ut auctor detegatur, & rei deprehendantur, non poteſt, quia numquam licet uti ſcientia Confeſſionis cum revelatione, ſeu periculo revelationis alicujus pœnitentis, ad tuendum bonum temporale, non ſolùm alicujus particularis hominis, verùm etiam totius mundi, ut omnes Doctores fatentur. Tolet. *lib.*3 *cap.*16. *num.*3.& 6. Vide Bonac.*loc.ſup.cit.num.*18. & *ſeqq* Dianam *par.*5.*tr* 11.*reſ.*25.*verſ dico ſecundò.* Poſito verò, quòd dictum periculum non adſit, poteſt generaliter monere, ut caveatur, ſicut & is, cui parata eſt nex, moneri,ut caveat tali loco, & tempore. Emm. Sà *verb. Confeſſor num.*18. Bonac. ibidem, & alii plures penes ipſum; imò teſtatur de communi. Sed ſi Confeſſarius poteſt pęnitentem à peccato retrahere, non erit neceſſaria dicta admonitio, cui malum impendet; nam ſupponitur ceſſare periculum, ut benè advertit Bonacina. Nota tamen reſponſionem *ad Int.*18.

Int. 18.& vide ea, quæ dixi *in tit.*60. *de Differentiis ad Int.*18.

1971 Inter. 14. Poteſtne Confeſſarius dicere Prætoribus Urbis,aut Inquiſitoribus,ut diligentiùs invigilent?

Reſp. Minimè, quia ipſi ſtatim coniicient id ex Confeſſione Confeſſarium ſcire, quod quidem redundat in detrimentum ſigilli; & multò magis non debet ipſos monere,nec eis dicere,periculum imminens ſe ſcire in Confeſſione, cum ejuſmodi forma odioſam reddat Confeſſionem. Diana *p.*3. *tr.*4. *reſ.*76.*§. ex quibus*, & alii ab ipſo relati. Nam forus Confeſſionis nullum habet commercium cum his admonitionibus externis.

1972 Inter. 15. Poteſtne Confeſſarius negare ſuffragium illi, cujus defectum ſcit ſolùm per Confeſſionem, vel monere in communi Superiorem de peccato, quod ſcit in Confeſſione ſolere committi, ut provideat, vel ut ſolito diligentiùs invigilet?

Reſp. Quidquid alii in contrarium dicant, non recedendum à ſententia, quæ docet non licere uti ſcientia Confeſſionis in electione, & in omnibus, quæ pœnitentem gravant, & Confeſſionem reddunt odioſam. Et quia in hoc plurimi decipiuntur miſerrimè, ideò que jueremeritò Clem. VIII. anno 1694. 26. menſis Maii, Regularibus præcepit, ne notitia Confeſſionis ad externam gubernationem utantur. Emm Sà *verb.Confeſſor in fin.* Bonac. *de Sac.diſp.*5.*q.*6.*ſect.*5.*pun* 4.*nu.*14.16.*&* 22.& præcipuè Diana *loc. ſup. citat.* ubi fusè de hac tractat materia, & ad objecta luculenter reſpondet, *& par.*5.*tr.*11 *reſ.*3.*&* 4.idem fortioribus terminis probat. Ideò ſigillum Confeſſionis debet ſtrictiſſimè ſervari, etiam in caſibus prædictis.

1973 Inter. 16. Quomodo ſe gerere debet Confeſſarius,qui in Confeſſione novit ſibi inſidias ab alio parari? vel ſi in Confeſſione novit,aliquem non eſſe Sacerdotem,poteſtne abſtinere à Confeſſione illi facienda?

Reſp. Ad primum dubium, dico, poſſe ſe domi continere, aut ſi exeat, intùs armis ad defenſionem ſolam inſtrui. Ad ſecundum dico, poſſe,quæſito bono titulo,non illi deinceps, ſed alteri confiteri. Et ratio eſt, quia in his caſibus, & ſimiliter injuſtè aliquis, & irrationabiliter retraheretur à Confeſſione, cum nullus pudor, nulla confuſio, aut nullum damnum ſequatur pęnitenti.Imò potiùs ſcientiæ, & prudentiæ Confeſſarii adſcribi debet. Sanchez *de matr.tom.*1 *lib.*4.*diſp.*16.*nu.* 3 Sylv.*verb Confeſſarius* 3.*q* 19.Bonac.*loc.ſup.cit. n.*27.*&* 28.Diana *p* 5.*tr.*11 *reſ.*3.*§.notandum eſt tamen*, & alii plures penes ipſos.

1974 Inter. 17. Sacerdos, qui ex Confeſſione cognoſcit, in vino, in quo facturus eſt Sacrum, eſſe immixtum venenum, poteſtne cum periculo revelandæ Confeſſionis petere aliud vinum, vel Sacrum omittere?

Reſp. Sotus, Suarez, & alii,quos dat & ſequitur Diana *p.*5.*tr.*11.*reſ.*46.*§* Secundò infertur, dicunt, quòd ſi adſit ſuſpicio revelandæ Confeſſionis, tenetur vinum ſic mixtum ſumere, & Deo ſe commendare. Et ratio eſt, quia revelatio Confeſſionis etiam indirecta eſt per ſe mala, & peccatum mortale. Verùm ſi poſſit aliquo honeſto titulo operari,ut nulla indè poſſit oriri ſuſpicio revelatę Confeſſionis, nullum eſſe peccatum, Sacrum omittere, vel aliud vinum petere, aſſerunt Viri docti.

1975 Inter. 18. Si Sacerdos, qui iter habeat cum latronibus, audiat Confeſſionem unius revelantis, in animo eos habere ipſum occidere intra ſylvam, teneturne talis Confeſſarius ſylvam intrare, & mori, vel potiùs iter declinare,ſi adſit periculum revelationis confeſſionis?

Reſp. Multi probabiliter dicunt, quòd non teneatur intrare,nec per hoc reputari debeat confeſſionis revelator, quia ex ſui natura peccatum non prodit confeſſum, qui aliò divertit, & receſſus à ſylva, eſt ſignum indifferens ad ſignificandum, tale peccatum fuiſſe confeſſum, vel non; unde poteſt Confeſſarius aliquo prætextu, ſine mendacio tamen, aliò divertere. Ita docet Sylv. *verb. Confeſſio* 3 *nu.*12.Corradus *in Reſp quæſ.*336. *in princ.addit.* Peyrinus *tom.*2.*Prælato q.*3.*c.*2.*§.*2.*nu.*65. & alii plures. Oppoſitum tamen, & veriùs docet Diana *p.*5.*tr.*11.*reſ* 46.*§*.Ex quibus, & alii ab ipſo relati.

1976 Inter.19.Eſtne hæreticus,vel de hęreſi ſuſpectus Confeſſarius, qui confeſſionem Sacramentalem revelat?

Reſp. Si non habet errorem in intellectu, defendendo, licitam eſſe revelationem hujus ſigilli, vel aliter non malè ſentiat de Sacramentis Eccleſiæ, non eſt hæreticus, neque de hæreſi ſuſpectus. Ideòque præter dictos caſus in S. Officio non recipitur denunciatio contra talem Confeſſarium, ſed remittitur ad Judicem Eccleſiaſticum, ſcilicet ad Ordinarium. Dian.*p.*4 *tr.*8.*reſ* 95 & eſt communis ſententia.

1977 Inter.20. Epiſcopus, vel alius Superior, à quo petitur facultas abſolvendi à reſervatis, teneturne ad ſigillum?

Reſp. De hoc ego non dubito, quia Superior intelligitur intervenire in ipſa confeſſione Sacramentali; ergo ligabitur ſigillo eodem mo-

modo, quo Confeſſarius, aliàs Confeſſio redderetur valdè otioſa. Imò notandum eſt, quòd inferior petens veniam à caſu reſervato, nullatenùs poteſt perſonam aperire, vel caſum ita explicare, ut ea venire poſſit in notitiam Superioris, nec Superior poteſt curioſè inquirere cum periculo veniendi in notitiam perſonæ. Dian. *p.* 5. *tr.* 11. *reſ.* 12. & alii plures ab eo allegati. Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *qu.* 5. *ſect.* 5. *punct* 3. *nu.* 3. & alii apud ipſum. Denique ſi ſcire deſideras, ſigillum Sacramentale quas perſonas obliget, vide Tolet. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 6. Dian. *loc. cit. reſol.* 11. *verſ. notandum eſt tamen*.

1978 Inter. 21. Qui invenit chartam, in qua ſcripta ſunt alicujus peccata, teneturne ſub ſigillo Confeſſionis illam celare?

Reſp. Aliqui dicunt, teneri ſolùm ex vi ſigilli naturalis, non verò ſub ſigillo Confeſſionis. Vide Bonac. *de Sac. diſp.* 5. *qu.* 6. *ſect.* 5. *pun.* 3. *nu.* 7. & alios. Mihi tamen magis placet illorum ſententia, quæ docet, teneri ſub ſigillo Confeſſionis, eo modo, quo tenetur Confeſſarius, aut alius, qui ex dicto Confeſſarii, vel caſu, aut malitia Confeſſionem audivit. Nam charta illa poteſt dici confeſſio inchoata; & ſi peccata jam fuerint confeſſa, dicitur confeſſio effecta. Ergo ſub ſigillo confeſſionis celari debent. Er hæc ſententia utique eſt tenenda, utpotè ſavorabilior Confeſſioni. Ita pluribus alleg. docet Dian. *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 112. *& par* 5 *tr.* 11. *reſ.* 27. quibus in locis utriuſque ſententiæ Doctores refert; ſed ipſe, ut dixi, noſtram ſententiam amplectitur. Vide Graſſium *par.* 1. *deciſ. aur. lib.* 1. *c.* 23. *num* 43.

1979 Inter. 22. Peccatne mortaliter, vel venialiter tantùm, qui chartam invenit, in qua peccata alicujus continentur, ſi illam curioſitate ductus legat, & aliis divulget?

Reſp. Si dictæ ſchedulæ repertor, moraliter certus ſit, non niſi levia, & non infamantia peccata in ea ſcripta eſſe, non debet cenſeri, pluſquam venialiter peccaſſe, ſi legat, vel lecta divulget. Ita docet Layman *lib.* 4. 6. *c.* 15. *n.* 19. Verùm hæc opinio aliis non placet, & meritò; etenim communis ſententia docet, peccare mortaliter, ut benè notat Bonac. *loco ſup. cit. num.* 9. Imò Dian. *par.* 3, *tr.* 4 *reſ.* 112. *in fin.* aſſerit, non ſolùm peccare mortaliter, ſed etiam frangere ſigillum Confeſſionis. Et ita tenendum eſt per ea, quæ dixi *ſuprà ad Int. antecedentem*. Dicendum eſt igitur in caſu noſtro, peccare mortaliter, qui legit aliquid, poſtquam cognoverit, in ea charta contineri peccata; & multò magis, ſi aliis divulget, quia gravem infert injuriam pœnitenti invito. Vide Reginaldum *in praxi tom.* 1. *cap.* 3. *nu.* 30.

1980 Inter. 23. Qua pœna eſt puniendus Confeſſarius, qui Confeſſionis Sigillum perfringit?

Reſp. De Jure antiquo erat puniendus Confeſſarius, qui Confeſſionis ſigillum perfringebat, pœna depoſitionis, & ut perpetuò ignominioſè peregrinaretur. Habetur *ex cap. Sacerdos de pœnit. diſt.* 6. Nunc autem per Jus novum confirmatur eadem depoſitionis pœna. Sed ne Sacerdos cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici cogatur ſtipem mendicando quærere, commutata fuit pœna peregrinationis in pœnam perpetuæ recluſionis in Monaſterio ad agendam pœnitentiam, ut patet *in cap. omnis utriuſque Sexus de pœnit. & remiſſ.* & tradunt Sylveſt. *verb. Confeſ.* 3. *num.* 4. Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *qu.* 5. *punct.* 1. *num.* 3. *in fin.* Dian. *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 51 Emm. Sà *verb. Confeſſor. num.* 31. & alii communiter. Vide Armillam *verb. Confeſſor. num.* 13.

1981 Inter. 24. Si verò non ſit Confeſſarius, qui revelat alterius Confeſſionem, ſed alia perſona, qua pœna debet puniri?

Reſp. Quia aliæ perſonæ in fractione Sigilli non ita graviter peccant, ac Confeſſarius; ideò eadem pœna puniendæ non ſunt, ſed mitiori, & arbitraria, licet multò gravior eſſe debeat, quàm ſi ſolùm ſigillum naturale fregiſſent. Ita pluribus relatis firmat Diana *loco proximè citato*, Sylveſt. *ubi ſupra*, & alii plures penes Bonac. *loco ſuprà citat.*

TITULUS CCV.

De Simonia.

Vide tit de Beneficiar. &c. Inter. 10. *tit. de Benefic. permut. Int.* 1. 2. *tit. de Concion. &c. ad quaſ.* 2. *tit de elect &c. Int.* 8. *tit. de Hor. Can. &c. Int.* 1. *tit. de Ignor. Int.* 10. *tit de Infam. Int.* 2. *tit. de Mutu. Inter. ultim. tit. de Parv. mat. Inter.* 1. 15. *tit. de Penſion &c. Inter.* 3. *tit. de Reg. &c. Int.* 102. *tit. de Reliq. Sac. Inter.* [illegible] *tit. de Sac. Bapt. Inter.* 10.

1982 INter. 1. Quid eſt Simonia, & quale peccatum eſt Simonia?

Reſp. Simonia eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Ita S. Thom. 2. 2. *qu.* 100. Sylv. *verb. Simonia num.* 1. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 84. & alii communiter in definitione ſimoniæ. Præterea, ſimonia ex genere ſuo eſt peccatum mortale,

tale contra Religionem, & conſequenter ſacrilegium. Ita ex triplici capite peccat Simoniacus, Primò, quia vendit, quod venale non eſt. Secundò, quia vendit, quod ſuum non eſt; & Tertiò, quia facit contra originem rei ſpiritualis. Eſt autem ſimonia prohibita Jure divino,naturali, & Eccleſiaſtico. Verum eſt tamẽ, quòd datur aliqua ſimonia, quæ non eſt prohibita, niſi Jure canonico, ut eſt permutare beneficium cum beneficio abſque Pontificis licentia; item vendere penſiones, vel aliquod Officium, ut Æconomi, Sacriſtæ &c. Vide Tolet. *ubi ſupra c* 85. Sylv. *verb. ſimonia*, Cajet. Em. Sà *eod. verb.* & alios.

1983 Inter. 2. Simonia quotuplex eſt? & quotupliciter poteſt committi?

Reſp. Omnes docent, & aſſignant tres ſpecies principales Simoniæ: ergo triplex eſt ſimonia, ſcilicet mentalis, realis, & conventionalis, & poteſt committi tripliciter, *à manu*, quando datur pecunia, vel alia bona mobilia, vel immobilia; *ab obſequio*, ut ſervitia, & *à lingua*, ut laus, adulatio, preces, v. gr. ſi Petrus domeſtico, vel amico collatoris pecuniam daret, ut illum ad ſibi beneficium conferendum inducat. Steph. à S. Gregor. *de Contract. lib. 2. cap. 88. num.* 11. Dian. *p. 4. tr. 4. reſ.* 151.

1984 Inter. 3. Quotupliciter poteſt committi ſimonia mentalis?

Reſp. Dupliciter. Primò, quando quis interiùs vult rem ſpiritualem pretio contractare, & voluntate deliberata, ſed hoc ad actum externum non deducit, quia non invenit, cum quo tractare poteſt, vel quia pœnituit, aut ex alia cauſa. Secundò, quando quis exteriùs aliquod ſpirituale tractat mediante pretio, ſed non manifeſtat exteriùs eſſe pretium; & poteſt committi hæc ſimonia mentalis, vel ex parte unius dantis, aut ex parte utriuſque. Unde quando non adeſt pactum implicitum, vel explicitum, & intercedit pretium, ſed non ſub ratione pretii, niſi cum intentione interna, & opus exteriùs ſequitur, tunc ſimonia mentalis dicitur. Ita docet Toletus *lib. 5. cap. 86. num.* 1. & eſt communis doctrina. Vide *infrà ad Inter. ſequentem*, Bonacinam *de Simonia diſp.* 1. *qu.* 2. *per totam*.

1985 Inter. 4. Propter ſimoniam mentalem incurriturne aliqua pœna?

Reſp. Nulla ſimonia mentalis incurrendi pœnam eſt cauſa, licèt progrediatur exteriùs, dummodò non exprimatur pactum, aut pretium, ſed tantùm in mente ſiſtat. Colligitur ex *cap. ult.* de ſimonia, & docet Toletus ex Panormitano, Sylveſtro, & Cajetano, & aliis allegatis firmat Lezana *tom. 2. verb. Simonia nu* 23. Qui etiam addit ſecundùm aliquos, quòd nemo poſſit puniri ob Simoniam mentalem, quia licèt à Simonia mentali opus externum imperetur, tamen in eo ſimoniæ labes non ſatis proditur, ut de illa Eccleſia judicare valeat. Unde propter ſimoniam mentalem, etiam illam, quæ in actum externum profluit, præter peccatum mortale, nulla incurritur pœna, nec reſtituendi obligatio. Vide Sylv. *verb. Simonia num.* 20. & *ſuprà ad Int. antecedentem*.

1986 Inter. 5. In quo conſiſtit ſimonia confidentialis, à qua abſolvere nequeunt Confeſſarii Regulares vigore privilegiorum?

Reſp. Simonia confidentialis conſiſtit in reſignatione, collatione, electione, vel præſentatione Beneficiorum, hoc animo, & intentione, ut ipſa, vel fructus ipſorum, in totum vel in partem reſtituantur ipſi Reſignatario, Conferenti, Eligenti, vel Præſentanti, aut alteri, juxta ipſius voluntatem, ſeu electionem. Ita Bonac. *tom.* 1. *in tract. de Simonia diſp.* 1. *qu.* 7. *pun.* 1. §. 1. *num.* 1. Lezana *loco proximè citat. num.* 19. & alii penes ipſum. Et hæc quidem ſimonia eſt pœnis ſubjecta, licèt completa non fuerit.

1987 Interr. 6. Simonia conventionalis quomodo, & quotupliciter committi poteſt? Et incurriturne aliqua pœna propter talem ſimoniam?

Reſp. Quando adeſt aliquod pactum exteriùs explicitum, vel implicitum, & non ſequitur conſummatio operis ex utraque parte; tunc committitur ſimonia conventionalis, & tripliciter fieri poteſt. Primò, quando tantùm eſt pactum pretium, ſed nondum eſt datum pretium, nec tranſlatum beneficium. Secundò, quando cum pacto pretio, eſt tranſlatum, ſed nondum eſt acceptum beneficium. Tertiò, quando eſt datum beneficium, vel res ſpiritualis, ſed adhuc pretium non eſt acceptum. Si ex utraque parte talis ſimonia eſt perfecta, & conſummata, tunc dicitur ſimonia realis. Vide Toletum *lib.* 5. *cap.* 86. *num.* 2. Et nota, quòd propter ſimoniam purè conventionalem, quæ in ſola conventione ſiſtit, nulla pœna Juris incurritur, quia Sacri Canones, qui pœnas infligunt ſimoniacis, non meram conventionem, ſed dationem, acceptationem, ordinationem, & aliam realem executionem exprimunt; ut patet *Extravag.* 1. & 2. *de ſimonia*, aliiſque Juribus. Ita ex Navarro, & Leſſio, Suarez, & Sanchez, docet Lezana *tom.* 2. *verb. Simonia ſub num.* 23. Vide Emman.

Sà

ſà *verb. Simonia numer.*6.& concordat Toletus *ubi ſupra*, *cap.* 93. *ſub num.* 1. Sed non quando unus dat beneficium, & nondum alter dedit pretium, ſed promiſit; nam in hoc caſu putat Toletus eſſe ſimoniam realem, & conſequenter ſubiici pœnis contra ſimoniacos inflictis, & rectè hoc probat. Tamen omnes tres ex genere ſuo mortalia ſunt peccata, & in hoc omnes conveniunt.

1988 Interrogat. 7. Pecuniam pro re ſpirituali traditam fuiſſe, quomodo cognoſci poteſt, tam in foro interno, quàm externo?

Reſp. Cum ſimoniæ culpa, magna ex parte pendeat ab intentione operantis, ut dicitur *in cap tua de ſimonia*, ideò ſtandum eſt dicto delinquentis in foro poli. In foro verò externo plura inſpicienda ſunt, ut licitè cenſeri poſſit; an res temporalis tradita fuerit tamquam pretium rei ſpiritualis, vel motivum nam ut benè docet P.Piſanus,omne motivum temporale æquivalet pretio Cæterum vide Bonac.*de Simonia*, *diſput.* 1. *quæſt.* 1. §. 2. *per totum*, qui fusè, & luculenter plures tradit regulas ad intentum.Item vide Armillam *verb. Simonia numer.*2. & 3. Ego enim brevitatem amplector.

1989 Interrogat. 6. Titius pro acquirenda Cappellania quadam, dedit certam ſumniam pecuniarum, qua mediante aſſequutus eſt intentum; eſtne labe ſimoniaca infecta hujuſmodi Cappellaniæ acquiſitio?

Reſp. Oportet diſtinguere, ſi eſt Cappellania Eccleſiaſtica, ſcilicet auctoritate Epiſcopi fundata, certò eſt ſimonia dare pecuniam pro ea acquirenda, quia eſt ſpirituali annexa; ſi verò eſt Cappellania Laicalis, ideſt ſine auctoritate Eccleſiaſtica fundata, non eſt ſimonia, quia ex pactis initis circa Cappellanias Laicales non committitur ſimonia, ut docet Gonzalez *ſuper Regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.*5.*num.*25. nam vitium ſimoniæ non cadit in ea, quæ nomen Beneficii Eccleſiaſtici non merentur, ut ſunt Cappellaniæ ſine auctoritate Epiſcopi fundatæ. Pyrrus Corradus *in praxi beneficiaria lib* 4.*cap.*5.*num.*56.*& ſeqq.* Unde Caſtropalao *par.*3 *oper.moral. tractat.* 17. *diſput.* 3. *de ſimon.punct.* 13. *num.* 14. ſic inquit: Cappellaniæ ſine Epiſcopi auctoritate fundatæ, poſſunt abſque labe ſimoniæ, pecunia obtineri; imò ita pluries decidiſſe Rotam teſtatur. Vide Navar.*tom.*1.*lib.*3.*tit.de præb.conſ.* 5.Moronum *reſp.*8 *ſub num.*3. Zerolam *in praxi Epiſc. par.* 2. *verb. Beneficium* §. 10. Andream à Matre Dei *in curſu Theol. moral. tom.* 4. *tractat.* 19. *cap.* 2. *de Simon. punct.* 11. *ſub num.*81. & alios, quos brevitatis gratia citare omitto.

1990 Interrogat. 9. Cajus dedit temporale pro ſpirituali, ſed non tanquam pretium, ſed ſolùm tanquam motivum habendi, v. g. beneficium; commiſitne peccatum ſimoniæ?

Reſp. Dicunt quidam, quòd nunquam committitur ſimonia, niſi cum temporale datur tanquam pretium pro ſpirituali. Toletus *lib.* 5. *cap.* 87. *ſub numer.* 1. Dian. *part.* 5. *tract.* 4. *reſolut.* 75. Roſignol. *tom.* 3. *praxi Theol. contract.* 8. *de ſimon præmot.* 25. *diſquiſit.* 1.§.2 & alii. Tamen hoc, tanquam adminus ſcandaloſum, fuit reprobatum ab Innoc. XI. & eſt propoſitio 45. in ſuo Decreto reprobata: ergo Cajus peccavit peccato ſimoniæ, nec tuta conſcientia poteſt beneficium retinere.

1991 Inter.10.Incurritne ſimoniæ crimen qui promittit aliquam ſummam pecuniæ pro beneficio obtinendo, proteſtans ſe illam daturum gratitudinis cauſa, & non ex debito juſtitiæ?

Reſp. Non deſunt Auctores pro negativa ſententia, ut videre eſt apud Dianam *part.* 2.*tract.*16.*reſolut.*37 *& par.*6.*tract.*6.*reſol.*42.Tamen fatetur Diana hoc ultimo loco cit.hanc opinionem ſolùm ſpeculativè probabilem eſſe, ſed in praxi putat, nullo modo amplectendam: & rectè quidem; nam in ſpiritualibus omnis pactio, omniſque conventio ceſſare debet, quia ſemper continent labem ſimoniæ, ut patet ex diverſis Juribus Canonicis, & Doctoribus, *cap.fin.de pact.* &c. *ex pa.*1. *de offic.deleg* &c.

1992 Inter. 11. Poteſtne quis ſine labe ſimoniæ pro pretio ſe obligare per annum, vel duos, aut tempus aliquod ad Sacramenta miniſtrandum, vel celebrandum?

Reſp. Dico, quòd ſic, quia non vendit rem ſpiritualem, ſed ſuam libertatem; unde ſine peccato poteſt pretium exigere pro tali obligatione. Ita Cajetan. *verb. ſimonia*, & ex eo Tolet *eodem lib.* 5. *cap.* 88. *ſub numer.* 2. *verſic.dico tertiò*,& de hoc nullus dubitat;nam habetur ex Gloſſ. *in capitulo ſignificatum de præb.*

1993 Interrogat. 12. Eſtne ſimonia dare pretium Paulo, ut intercedat apud Petrum, ut ipſe Petrus intercedat pro me apud Epiſcopum, ut mihi tale beneficium conferat?

Reſp. Licèt nonnulli conentur defendere, non eſſe ſimoniam, ut videre licet apud Dianam *par.*4.*tr.*4.*reſolut.*151.tamen hoc multum diſplicet aliis rectè ſentientibus, præſertim

Tur-

Turriano *in Select. diſp. cent. 3. dub. 75.* atque ipſi Dianæ. Ideòque dicendum eſt omninò, eſſe ſimoniam, & nullo modo licere; nec in praxi eſt tenendum oppoſitum. Vide Emmanuel Sà *verb. Simonia numer. 3.* ubi ſic inquit: At ſimonia eſt dare alicui temporale quid, ut ſuadeat alteri, quòd det beneficium.

1994 Inter. 13. Committuntne ſimoniam examinatores, ſi occaſione examinis aliquid accipiant?

Reſp. Nihil prorsùs abſque vitio ſimoniæ, nec ante, nec poſt examen, accipere poſſunt, etiam gratis, & liberaliter datum, etiam ſi res modica ſit, & levis momenti. Nam Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 18.* ita ſub gravibus pęnis mandat. Unde nec ipſi dantes abſolvi poſſunt, niſi dimiſſis beneficiis, quæ quomodocunque etiam ante obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles fiunt. Ita docent plures Doctores apud Barboſam *in collect. ad Trid. loco ſupracit. num.* 106. Bonac. *de ſimonia diſp. 1. quæſt. 7. pun. 2. diſt. 1. numer. 5.* & alii ab ipſo relati. Nec Epiſcopus, nec alius Ordinarius poteſt ſtatuere aliquod ſtipendium examinatoribus deputatis in Synodo pro concurſu Parochialium, licèt probabile ſit, poſſe Ordinarium aliquid de ſuo his examinatoribus concedere titulo præmii, vel ſtipendii, aut ſuſtentationis, quia Concilium in præſenti non videtur loqui de Epiſcopo, ſeu Ordinario. Vide Bonac. ubi ſup. n. 6. & Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* & de officio Parochi *cap. 2. n. 80. & ſeqq.*

1995 Inter. 14. Qui obtinet Prælatiam, vel aliud Beneficium Eccleſiaſticum per ſimoniam ad quid tenetur?

Reſp. Dico, quòd omnis electio, proviſio nominatio, & confirmatio ſimoniacè facta, eſt ipſo jure nulla antè omnem Judicis ſententiam, etiam declaratoriam. Unde ſic electus tenetur in conſcientia Prælaturam renunciare, nec ante renunciationem poteſt ſolvi. Ita habetur in Extravag. *Cum deteſtabile 2. de ſimonia.* Suarez *de Relig. lib. 4. cap. 57.* Leſſius *de juſt. cap. 35. dub. 25.* & alii communiter. Vide Emmanuel Sà *verb. ſimonia numer.* 10. & Armillam *verb. Renunciatio ſub num. 4.* Imò fructus etiam conſumptos reſtituere: Sà ibidem num. 11. Et nota ex eadem Extravag quòd per ſimoniam realem in beneficiis quis incurrit in excommunicationem Papæ reſervatam, & hoc intelligitur non ſolùm reſpectu dantis, & recipientis, ſed etiam reſpectu procurantis alteri per ſimoniam realem beneficium, & eligendo, præſentando, poſtulando, inſtituendo, confirmando, commendando, &c. Navarr. *in cap. 23. numer. 11.* Non eſt autem beneficium Vicariatus temporalis, nec penſio, nec jus patronatus; aſſerit Emmanuel Sà loco ſupracitat numer. 6. Stephanus à S. Gregorio *de contract. lib. 2. cap. 90. num. 9.* cum eodem Navarro, & Diana *part. 4. tract. 4. reſol. 157. Vide ad Inter.* 16.

1996 Inter 15. Si in tali caſu ſimonia fuerit occultè commiſſa, teneturne quis ſe abdicare à Prælatia, & poteſtne abſolvi, ſi non dimitat?

Reſp. Adhuc tenetur in conſcientia ſe ab illa abdicare, aliàs non poteſt abſolvi. Ita habetur ex eadem Extravag. *citat. & cap. Matthæus, de ſimon.* & docet idem Suarez loco proximè citat. numer. 27. & alii. Et hoc quod dictum eſt de Prælatia, intelligitur etiam de omni beneficio per ſimoniam realem adepto.

1997 Inter. 16. Danturne aliæ pęnæ, quæ incurrantur ipſo facto à ſimoniacis?

Reſp. Dico, quod nulla ſimonia inducit pęnas juris ipſo facto incurrendas, niſi in Ordine, Beneficii, & Religionis ingreſſu. Unde ſi quis in aliis Sacramentis conferendis, vel accipiendis, in conſecrationibus, benedictionibus, diſpenſationibus, & in penſione vendenda, & emenda, vel redimenda, in Vicaria temporali conferenda, ſimoniam committat, graviter quidem peccabit non tamen contrahet pęnam excommunicationis, ſuſpenſionis, aut inhabilitatis. Quòd proindè itidem dicendum videtur de permutantibus ſine debita auctoritate Beneficia. Ita, pluribus relatis firmat Diana *part 4. tractat. 4. reſolut.* 157. Lezana *tom. 3. verb. ſimonia numer.* 22. Stephanus à Sancto Gregorio *de contract. lib. 2. cap. 90. numer.* 1. à quibus plura haberi poſſunt circa tale dubium Bonac. *de ſimon. diſput. 1 quæſt. 7. punct. 1. §. 1. per totum.*

1998 Inter. 17. Contra obtinentes dignitates, vel beneficia Eccleſiaſtica per ſimoniam, eſtne impoſita pœna infamiæ?

Reſp. Dico, quòd eſt impoſita pœna infamiæ; & colligitur *ex cap. Sanè 15. quæſt. 3. & cap. Si quis præbendas 1. quæſt. 3.* Azorius *lib. 12. cap. 21. quæſt. 7.* Lezana *tom. 1. cap. 15. ſub numer. 33. & tom. 3. verb. ſimonia num. 27.* & habetur in Extravag. 1. *de ſimonia, §. Cæterum.* Verùm eſt tamen, quòd hæc pœna infamiæ non incurritur ipſo facto; ſed requiritur Judicis ſententia declaratoria, niſi factum ex ſe ſit notorium; & conſequenter fiunt etiam irregulares ratione infamiæ contractæ. Vide Dianam *part. 10. tract. 15. reſol. 8. verſic. Hanc enim ſententiam, verb. Notandum eſt tamen,*

Digitized by Google

num, ubi docet ex Barboſ. ſimoniacum occultum, non incurrere irregularitatem. Idem docuit *par.* 4. *tract.* 2. *reſ.* 93. *verſic. Verùm*.

1999 Inter. 18. Reſignans Beneficium Eccleſiaſticum cum intentione, ut reſignatarius iterùm reſignet ſuo nepoti, committitne ſimoniam, & incurritne pęnas contra ſimoniacos latas?

Reſp. Caſtropalaus *tom.* 3. *diſp.* 3. *de ſimonia punct.* 18. *num.* 4. exiſtimat, reſignantem beneficium ea intentione, ut reſignatarius maneat obligatus iterùm in ſui favorem Beneficium reſignare, vel fructus ſolvere, committere ſimoniam; modò tamen intentio illa recipienti beneficium manifeſtetur, quia, abſque hac manifeſtatione, ſolùm eſt mentalis ſimonia, quæ pęnis Eccleſiaſticis non ſubjacet; ut conſtat *ex cap fin. de Simonia*. Et huic ſententiæ adhæreo, non obſtantibus aliis oppoſitum docentibus, quos videre poteris apud Dian. *par.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 18. ubi latè de hac tractat dubitatione.

2000 Inter. 19. Poteſtne quis abſque vitio ſimoniæ reſignare beneficium cum pacto de penſione redimenda?

Reſp. Communis ſententia docet, non poſſe; nam reſignans beneficium cum onere penſionis, non poteſt facere pactum, ut conſtituta penſio redimatur, quia tale onus eſt pretio æſtimabile. Ita tradunt Toletus *lib.* 5. *cap* 92. *ſub num.* 1. qui citat Cajetanum *opuſcul.* 16 *quæſtiunc.* 10. nec diſſentit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 22. *numer.* 124 Garzias *de benefic. tom.* 2. *part.* 11. *cap.* 3. *numer.* 172. Caſtropalaus *tom.* 3. *de ſimonia punct.* 13. *num.* 11. & alii, quos refert, & ſequitur Diana *par.* 10. *tract.* 14 *reſol.* 1.

2001 Inter. 20. Committitne ſimoniam, qui ſine licentia Papæ reſignaret beneficium cum reſervatione penſionis, & obligaret reſignatarium, ut fidejuſſorem ſæcularem, vel aliquam hypothecam aſſignet, aut illi anticipatè ſolvat?

Reſp. Idem Caſtropalaus *loc. ſupr. cit punct.* 7. *num.* 14. apud Dianam ubi ſupra, aſſerit, eſſe ſimoniacum contractum, quia obligat reſignatarium ad id, quod de jure non ineſt, & ex vi reſignationis ei onus prætio æſtimabile imponit; & pro ſe citat Leſſium *loco proximè citat. dub.* 15. *numer.* 93. & Suarez *lib.* 4. *cap.* 35. *nu* 23. *in fine*. Addit tamen ex Leſſio ibidem, quòd ſi poſt conſtitutam penſionem obligaretur reſignatarius ad hæc onera, ſimoniam non committeret in foro conſcientiæ, neque in foro fori, quia debet præſumi; liberè ſe obligaſſe; & cum Flaminio ait, communem eſſe hanc ſententiam.

2002 Interrogat. 21. Mejus reſignavit Titio beneficium, & petit ab eo ſolutionem expenſarum, quas in ejus acquiſitione fecit, committitne ſimoniam præfatus Mejus?

Reſp. Leſſius ubi ſupra num. 29. Suarez nu. 26. Flaminius *de Reſignat. quæſt.* 7. *num.* 1. cum aliis, teſte Diana *ex par* 10 *tract.* 14. *reſ.* 1. *verſ. nota etiam*, dicunt, ſimoniam committere ita facientem. Et ratio eſt, quia petit aliquod onus, quod de jure non debetur, nec ineſt reſignationi; & rectè hoc probat: ſed etiam colligitur *ex cap ſuper hoc de Renunc.* & *cap. cum pridem de pactis*. Vide ſaltem Dian. loco cit. nam multi quidem naufragare poſſunt in tali caſu.

2003 Int. 22. Committitne ſimoniæ peccatum Epiſcopus, qui confert Beneficium alteri in gratiam, ſeu ad inſtantiam Principis?

Reſp. Si Epiſcopus id faciat, ut faciliùs ad meliorem Epiſcopatum promoveatur, certò peccat peccato ſimoniæ, quia intendit lucrum, ſeu temporale commodum annexum Epiſcopatui. Si verò hoc faciat intentione evitandi offenſam, ſeu indignationem Principis, à quo ſperat aliquod temporale commodum, committit etiam ſimoniam, ſi id præſtet principaliter ob prædictum finem, quia evitare offenſam Principis, eſt quid pretio æſtimabile. Unde Sotus *lib.* 9. *de Juſtit. quæſt.* 7. *art.* 3. ait, eſſe ſimoniam, ſi Rex, vel ejus Aulicus comminaretur Epiſcopo, quòd niſi Sacerdotium tali perſonæ conferret, de gratia regia excideret, neque ad aliam eſſet aſcenſurus ſedem. Qui enim tali metu Sacerdotium conferret, id ad venandum Epiſcopatum faceret, ac propterea ſimoniacus eſſet. Hactenùs Sotus. Et Sanctus Thomas *in* 4. *diſt.* 25 *quæſt.* 3. *ad* 4. ait: Si principaliter moveatur timore rogantis, quantum ad divinum judicium ſimoniam committit. Si verò confert Beneficium, præciſè ob captandam benevolentiam Principis, non eſt ſimoniacus, quia amicitia non eſt pecunia æſtimabilis, ut benè docent Cajetan. *verb. Uſura cap.* 1. *numer.* 4. & Soto *lib.* 6. *qu.* 2. allegans etiam S. Thomam dicentem, benevolentiam, & amicitiam non eſſe pecunia æſtimabilem.

2004 Inter. 23. Famuli Epiſcoporum poſſuntne ſine labe ſimoniæ à ſuis dominis Beneficium aliquod Eccleſiaſticum obtinere, aut penſionem, ſi abſque tali pacto illis inſerviant?

Reſp. Qui inſervit Epiſcopo, ut Epiſcopus

ſua

ſua obſequia reſpiciens gratus ſit; ut det Beneficium via gratitudinis, non eſſet ſimoniacus. Similiter nec Epiſcopus, ſi hujuſmodi obſequia reſpiciens, hoc modo daret. Ita docuit Toletus *in prima editione Inſtructione Sacerdotum Venetiis impreſſa* 1601.& Romę 1609. *lib. 5 cap* 90. *ſub n.*1. Quæ tamen verba meritò omiſſa ſunt in poſtrema editione, ſimiliter Venetiis 1657.Ego tamen dico, non eſſe audiendum unum, vel alterum Recentiorem docentem, poſſe Petrum v.g.ſervire Epiſcopo ad conciliandam ejus benevolentiam, qua mediante poſteà ab ipſo beneficium, vel penſionem obtineat. Ratio hujus dicti eſt evidens; nam in tali caſu Petrus ſuum obſequiū temporale ordinat tamquam medium ad conſecutionem alicujus ſpiritualis, veluti ad finem, ac proindè principaliter intenditur, quod in omnium ſententia eſt ſimoniacum. Tunc enim eſt motivum principale, quando per ſe primò intenditur ſpirituale, mediante temporali, ita ut temporale ſe habeat, ut medium ad ſpirituale, tamquam ad finem ultimatum,& è contra ſpirit uale ordinatur ad temporale.Etenim ly primò non ſumitur primitate ordinis, ſed finis,ita ut in eo ſiſtat intentio per ſe. Ita benè diſcurrit Piſanus *in gladio Gedeonis ad propoſitionem* 46. reprobatam ab Innoc. XI. Et ſecundùm hanc magiſtralem doctrinam intelligenda ſunt, quæ brevitate docui in hoc tit. ad Inter. 9. & docebo in tit. 243.de Uſura, & Uſurariis, ad Inter.19.Dicere verò,quòd cum temporale tribuitur pro ſpirituali,& ſpirituale pro temporali,dependeat à voluntate, & intentione dantis,ut detur tamquam donum gratuitum, vel tamquā compenſatio, non ſatis eſt ad ſimoniam evitandam præfata voluntatis intentio. Circa quod tamen obſervandum, ad evitandam in hujuſmodi veluti commerciis ſimoniæ labem non ſatis eſſe præfatam voluntatis intentionem, ſeu mentis intuitum. Si enim ſimiles prætextus gratitudinis, & benevolentiæ,ſola mente, aut voluntate obſervari, excuſent, jam ſimonia adeò exulabit à rebus humanis, ut ne ipſe quidem ſimoniarum Pater Simon, ſimoniacus fuiſſe dicendus ſit; nec Giezi eorum atavus meruiſſe lepram, qua divinitus percuſſus eſt. Neuter enim pro dono ſpirituali pretium obtulit, aut exegit. Simonis verba ſunt: *Date*, inquit *& mihi hanc poteſtatem*: Dari ſibi petit,non vendi. Pecunias offert, ſed tamquam motivum, vel pro gratuita compenſatione, ubi Apoſtoli dediſſent, quod petebat; & tamen audire meruit: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri*: Giezi quoque abſit, ut pactum inierit, ſed cum Naaman ſpontè ex benevolentia obtuliſſet munera, quæ *Benedictionem* vocat,& Propheta ea recuſaſſet, ipſe cucurrit poſt Naaman, & oblata acceptavit: *Da*, ait, *talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices*. In hoc ergo peccat hæc doctrina, quòd excuſet permutationem ſpiritualis pro temporali, dum intuitus ille mentis,ſeu voluntatis directio adhibetur, ut temporale non conſideretur tamquam pretium, cum interim re ipſa tanquam pretium detur. Quamvis enim non mox ſimoniæ accuſemus, ſi quis v.g accepto beneficio,ut gratum animum teſtetur,munuſculum aliquod exile patrono offert; quo clarum ſit non ipſam Beneficii collationem compenſari, ſed affectum dumtaxat accipientis oſtendi; puta, quale foret par Chirothecarum, ſed propriè,& ad litteram acceptum, non autem pro ſumma aliqua centenorum, aut millium florenorum, pro rheda cū equis, &c. At ſi quis notabilem pecuniæ ſummam offerat, aut rem multo pretio æſtimabilem, quantumvis animo, ſeu voluntate oſtendat, illud tamquam donum gratuitum exhibere, ſibi ipſi mentitur, & proteſtationem facit facto ſuo contrariam, atque re ipſa confert tamquam pretium. Quamvis enim, ut dixi, res exigui momen ti, muneris gratuiti poſſint loco haberi; at res magni momenti, quæ vel ipſum adæquant Beneficii fructum, vel bonam illius partem, quis exiſtimet aliter, quàm pretii loco, dari? Hinc etiam fit,ut talia munera nomine ſuo vocare nemo audeat, ſed honeſto vocabulo munuſculi jam dicti, quod nemo non honeſtum, & licitum reputat. Perículoſa ſanè res eſt, ubi rem ſuo nomine appellare veremur. Ita ferè Steyartius doctus Theologus Flander *ad propoſitiones* 45. *&* 46. ab Innocen.XI.damnatas. Concludendum ergo eſt ex hucuſque dictis, quòd,ſimonia committitur, quando quis pro temporali habet pro principali motivo, ſeu fine aliquod ſpirituale, ſive traditum, ſive tradendum; nam illa prior eſt ſimonia realis, hæc poſterior ſimonia mentalis. Vide, ſi libet, eumdem Piſanum *in Gedeonis gladio ſuper propoſitiones* 45. *&* 46 ab Innoc.XI.reprobatas, qui latè, & perdoctè de hac tractat tam periculoſa,& lubrica materia. Ego enim in his meis laboribus, ut ſæpè dixi,brevitatem amplector.

2005 Inter. 24. Cancellarius Epiſcopi poteſtne tuta conſcientia ſumere aliquid pro licentia audiendi Confeſſiones, & concionandi?

Reſp. Hujuſmodi licentias dandas eſſe gratis,

gratis, docet Diana *par. 5. tract. 13. reſolut.* 70. Gavantus *in Manual. verb. Licentia num.* 3. ex Sac. Congregat. 16. Julii 1591. & apud Barboſ. *in Collect. Doctorum in Trident. ſeſſ.* 21. *de Reformat cap.* 1. *num.* 14. Vicen. 8. Martii 1602. fuit deciſum, Notario, vel Cancellario nihil licere recipere, neque ratione ſcripturæ, neque ſigilli, neque laboris, aut alio titulo; ſed gratis iis, quorum intereſt, debere præſtari approbationem ad audiendas confeſſiones, & licentiam adminiſtrandi Sacramenta: Et Cancellario Epiſcopi nullo pacto licere, etiam ex vi taxæ antiquæ, pro approbatione ad confeſſiones audiendas, quidquam exigere. Barboſa *in ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *num.* 52. refert ex Aldano, deciſum in una Aprutina, notat etiam Diana ubi ſupra, illis verbis Concilii *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. Quæ ſcilicet approbatio ad Confeſſiones audiendas *ab Epiſcopo gratis detur*, continere præceptum.

Denique in taxa Innocentiana 1678. ſic habetur.

Si proibiſce al Veſcovo, ſuo Vicario Generale, ò particolare, Cancelliero, ò qualunque altro Offiiale, ò Miniſtro, e familiare, anco ſotto nome di mancia, ò volontario donativo, eſigere, e ricevere emolumento alcuno così in denaro, come in qualunque altra coſa in tutto quello, che riguarda l'Amminiſtratione de' Sacramenti del Batteſimo, della Creſima, della Penitenza, dell' Eucbariſtia, ò dell'eſtrema Unzione, anco per l' eſame, & approvazione, ò licenza di amminiſtrarli. Et infrà: *Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, & indiretto, e per conſequenza ſe ne proibiſce al Veſcovo, ò Prelato, ſuo Vicario, ò Cancelliero, & ogni altro Miniſtro, ò familiare, ogni eſattione ſotto qualſivoglia preteſto, anco di mancia, ò donativo, per la Licenza, ò Patente di Predicatore, così nella Quareſima, nell' Avvento, come in tutti gl'altri tempi, & in qualſivoglia luogo*. Ita ibi, & ſic patet Reſponſio ad Quæſitum.

2006 Inter. 25. Notarius Epiſcopi poteſtne ſine peccato ſimoniæ recipere aliquid pro dimiſſoriis, quæ dantur pro Ordinibus ab Epiſcopo ſuſceptis?

Reſp. Si ipſe Notarius habeat ab Epiſcopo ſalarium, ſimoniam committit aliquid accipiendo pro hujuſmodi dimiſſoriis, non obſtante quavis conſuetudine in contrarium. Si verò ſalarium non habeat, poteſt tutè recipere decimam partem tantùm unius aurei, Tolet. *lib.* 5. *cap.* 88. *numer.* 3. Emmanuel Sà *verb. Ordo numer.* 30. Nam Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap* 1. *de reform.* ſic habet: *Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſunt: Dummodò eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo*. Sed Prelati tenentur ex juſtitia aſſignare ſuis officialibus juſta ſtipendia, ſi habent ſufficientes redditus, ne cogantur dicti Officiales exigere à ſubditis aliquid pro his miniſteriis, ut ex Soto docet Stephan. à S. Greg. *de contract. lib.* 2. *cap* 89. *n.* 3.

2007 Inter. 26. Poteſtne Epiſcopus ex vi Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. abſolvere Sacerdotem ſibi ſubditum à ſimonia occulta, & rehabilitare illum ad Ordines, & Beneficia tam obtenta quàm obtinenda?

Reſp. Affirmant Sanchez *in Summ. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 15. *numer.* 78. Caſtropalao *tom.* 2. *diſput.* 3. *pun. ultim. numer.* 4. cum aliis. Verùm communis opinio eſt in contrarium, quam in praxi eſſe receptam teſtatur Theſaurus mox adducendus. Nàm licèt Epiſcopus poſſit abſolvere dictum ſimoniacum, & ad Ordines rehabilitare; tamen ſolus Papa poteſt diſpenſare inhabilitatem ad beneficium ſimoniacè obtentum, ut benè probat Bonac. *de ſimonia diſp.* 1. *quæſt.* 7. *pun.* 2. *nu.* 4. & Theſaurus *de pœnis par.* 2. *verb. Simonia cap.* 2. dicens, eſſe communem ſententiam, etiam Sac. Congregationis. Qui etiam ex mente Sacr. Congregationis dicunt, Epiſcopum non poſſe diſpenſare inhabilitatem ad alia Beneficia, etiam vigore Tridentini loco ſupracit. quia non loquitur de inhabilitate, ita Sac. Congregatio apud Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract. de ſimonia cap. ultim. numer.* 11. ſed loquitur de irregularitate. Et Bonacina, qui alioquin admitteret, poſſe Epiſcopum diſpenſare vigore Tridentini, ſe ipſum retractat *loco cit. diffic.* 2. *numer.* 4. *in fine in recentiori editione*. Adverto autem, Sà *verb. Epiſcopus num.* 28. docere Epiſcopum poſſe diſpenſare in omni inhabilitate ad Beneficia, niſi Papa id ſibi reſervet ſpecialiter. Sà ſequitur Alloza *eodem verbo ſect.* 5. *num.* 9. Vide Dianam *part.* 7. *tract.* 2. *reſol.* 36. pro hac noſtra ſententia.

2008 Inter. 27. Si Epiſcopus fuerit complex in ſimonia, poteſtne etiam ſecum diſpenſare?

Reſp. Machadus apud Dianam *loco proximè citat. verſic. Sed ſi aliquis*, negativè reſpondet. Sed ego dico cum Toleto *lib.* 1. *cap.* 89. *ſub num* 5. & aliis, quos citavi ſupra in titul. 83. de Epiſcopatu, & Epiſcopis, ad Inter. 48. licere Epiſcopo in hujuſmodi caſibus, in quibus abſolvit, & diſpenſat, inferiorem deputare Confeſſarium, qui abſolvat, & diſpenſet ſecum in iiſdem, ſi fortè incurreret, ut docet etiam S Antoninus 3. *pa. tit.* 17. *cap.* 2. §. 2. Hoc

tamen

tamen intelligendum eſt circa caſus occultos dumtaxat, & non de inhabilitate contracta propter ſimoniam occultam, quia non eſt cenſura, neque irregularitas, ſed quædam vindicativa pœna, circa quam Epiſcopi auctoritas non ſe extendit, ut probavi in præcedenti Reſponſione ex Sac. Congregationis declaratione.

2009 Inter. 28. Eſtne peccatum, aliquid dare, ne quis exerceat aliquem actum ſpiritualem, præcipuè juriſdictionis;& quodnam peccatum eſt?

Reſp. Eſt quidem hæc quæſtio grandis inter Theologos, ſcilicet, an ſit ſimonia dare aliquid, vel accipere pro omiſſione actus ſpiritualis, ut videre apud Layman *lib.* 4. *tract.* 10.*cap.ult.§*.4.*nu*.43. Bonac.*in tract.de Simonia diſp* 1.*qu*.4.§ 9. *num.* 2. Stephanum à S.Gregorio *lib.*2.*de contract.cap.*88. *nu*.7. & alios penes ipſos. Omnes tamen ferè conveniunt, non eſſe ſimoniam, quando agitur de omiſſione actus ſpiritualis, qui non provenit, nec emanat à poteſtate, vel Eccleſiaſtica juriſdictione, ut eſt v.g.dare aliquid alicui, ne celebret tali die, aut divinum Officium non perſolvat vel non ſuſcipiat Ordines, & hujuſmodi, quia in tali caſu non cenſetur vendere, aut emere rem ſpiritualem; ſed tantùm vendere ſuam libertatem, dummodò tamen accipiat pecuniam, aut aliam rem pretio æſtimabilem, tamquam in compenſationem jacturæ fructus ſpiritualis, quem ex illo opere ſacro percipere poſſet, quia certo in tali caſu, ejus peccatum omiſſionis, malitiam ſimoniæ proculdubio contineret. Sed major difficultas conſiſtit circa omiſſionem actus ſpiritualis, qui pendet à juriſdictione, aut Eccleſiaſtica poteſtate, ut eſt dare aliquid v.g. Epiſcopo, vel Sacerdoti, ut non excommunicet, ſuſpendat, non conferat Ordines,non abſolvat, non baptizet, aut aliquem dignum in examine non approbet, &c. Plures Doctores etiam in hoc caſu cenſent,quòd in rigore non committatur ſimonia, quamvis fateantur, hujuſmodi omiſſionem, ſi abſque aliqua juſta cauſa fiat, eſſe peccatum mortale, cui etiam poteſt adjungi malitia injuſtitiæ, ſacrilegii, aut alterius peccati, pro qualitate circumſtantiæ, quæ in talibus omiſſionibus reperiri poteſt. Quæ doctrina itidem vera eſt circa omiſſionem actus ſpiritualis, qui non dependet à juriſdictione Eccleſiaſtica, ut in caſibus,de quibus dictum eſt ſupra, quia in utroque caſu militat eadem ratio. Doctores autem, qui docent, dare aliquid pro omiſſione actus ſpiritualis dependentis à juriſdictione, aut ab Eccleſiaſtica poteſtate, non eſſe propriè ſimoniam, moventur, quia, ut ipſi dicunt,non accipitur aliquid pro ipſa re ſpirituali,ſeu juriſdictione Eccleſiaſtica, ſed ſolùm pro illa omiſſione, quæ non eſt ſpiritualis, & ſacra, ſed tantùm carentia rei ſpiritualis. At ego puto, non eſſe diſcedendum à ſententia D. Th 2.2.*qu*.100.*art*.3.*ad* 3. quam ſequitur Sylveſter *verb.Simonia q*.3.*dicto nu*.5.& 9. Layman loc.cit. & alii plures apud Bonac. ubi ſuprà; undè dico, ſimoniam committi, quoties illa omiſſio moraliter provenit à juriſdictione, aut Eccleſiaſtica poteſtate;& ita puto tenendum in praxi. Nam illa omiſſio actus juriſdictionis ſpiritualis, ſaltem reputatur vendibilis, ac proinde committitur peccatum ſimoniæ, dum fit injuria rei ſpirituali, quæ ſine graviſſimo peccato ſacrilegii vendi, nec emi poteſt. Et quia in tali caſu daretur, & acciperetur temporale pro ſpirituali, committeretur ſimoniæ peccatum, ut habetur expreſsè *in c.Nemo de ſimonia*, ubi utrumque ſimoniacum dicitur, & munus accipere, ut pęnitentem reconcilies, & munus accipere, ut pęnitentem à reconciliatione amoveas: ergo &c.

2010 Inter. 29. Quo jure eſt prohibita ſimonia?

*Reſp.*Illa quæ committitur in emptione,vel venditione &c.rerum Sacrarum, ſive ſint Sacræ ex natura ſua, ut Sacramenta,&c.ſive ex benedictione Eccleſiæ,ut Ara, Calix, & hujuſmodi, Jure divino naturali prohibita eſt. Quando verò ſimonia verſatur circa beneficia Eccleſiaſtica, puta circa permutationem, vel reſigationem Beneficiorum, aut circa emptionem, vel venditionem aliquorum officiorum temporalium Eccleſiæ, ut œconomi, Sacriſtæ, Procuratoris, &c. ſolo jure Eccleſiaſtico prohibita eſt. Prima ergo eſt mala, quia mala: ſecunda autem mala, quia prohibita. Ita docent DD. communiter. Vide Tolet. *lib.*5. *c*.85. Lezan. *to.* 3. *verb. ſimonia n*.4. & alios ab eo ibidem relatos, Stephan à S. Greg. *de contract.lib.*2.*cap.*58.*num*.1. cum D. Thoma *in* 4.*diſt*.25.*q*.5.*art*.1.

2011 Inter. 30. Simoniaci gaudentne immunitate Eccleſiarum?

Reſp. Simoniacus privilegio immunitatis gaudet, dummodò ſimonia non habeat adjunctam hæreſim, conſequenter ipſe non ſit hæreticus, credens pertinaciter licitam eſſe ſimoniam. Bonac.*de Legib.diſp*.3.*q*.7.*pun*.5.*n*.12. cum Peregr.& Farinac.*in Append.de hæret.c*.13. *n*.177.Diana *p*.6.*tr*.1.*reſ*.26.*verſ. Quæro nono*, & alii ab ipſo relati.

TITU-

TITULUS CCVI.

De Simulatione.

Vid tit. de Denunc. Int 22. tit. de Sacril. Inter. ultim. tit. de Suſpect. de Hæreſ. ad quæſ. 1.

2012 INterrogat. 1. Titius ab inimicis quærebatur ad necem; quare, ut mortem vitaret, cepit per aliquot dies pileum cum ſigno flavo, more Judæorum, geſtare, ne agnoſceretur; peccavitne mortaliter dictus Titius, fingens ſe eſſe hebræum?

Reſp. Dicunt aliqui, hoc nunquam eſſe licitum, quia eſſet falſam ſectam ſimulare, & præſertim Sylveſter *verb. Apoſtaſia quæſtiunc.* 1. *numer.* 4. Navar. *in manual. cap.* 11. *numer.* 27. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 2. *numer.* 3. & alii plures apud Dianam *part.* 3 *tract.* 5. *reſol.* 49. ergo dicendum eſt juxta hanc ſententiam, Titium peccaſſe mortaliter, ut in terminis docet ipſemet Tolet. loco citat. Tamen oppoſitum eſt etiam probabile, quia hujuſmodi ſignum, de per ſe, & directè non eſt ſignum proteſtativum falſæ Religionis, ſed indifferens; & ita tradunt Emmanuel Sà *verb. Fides num.* 5. Layman. *lib.* 2. *tractat.* 1. *cap.* 11 *numer.* 3. & multi alii, quos congerit Diana *ubi ſupra*, *& par.* 5. *tractat.* 7. *reſolut.* 33. quibus ipſe ſubſcribit. Verùm mihi opinio Toleti magis placet, cum ſit communis, & magis tuta in praxi. Vide Sanchez *in Summ. tom.* 1 *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 18.

2013 Interrogat. 2. Qui metu mortis, ficto animo, idolum adorat, peccatne mortaliter, & incurritne excommunicationem in Bulla Cœnæ latam contra hæreticos?

Reſp. Certò mortaliter peccat, quia licèt non committat idololatriam internam, committit tamen externam, quæ eſt intrinſecè mala; nam opere externo impedit honorem divinum rei creatæ, quare peccat mortaliter contra præceptum profitendi etiam extrinſecè fidem Catholicam. Verùm licèt in foro exteriori præſumatur ex animo coluiſſe idolum, & conſequenter excommunicatus; tamen revera in foro conſcientiæ, & coram Deo, excommunicationem non incurrit, quia illa excommunicatio eſt lata contra hæreticos, vel idololatras ſolùm externos, ut eſt iſte, de quo loquimur. Ita docet Toletus *lib.* 4. *cap.* 14. *numer.* 2. & aliis relatis firmat Bonacin. *de legib. tom.* 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 2. *numer.* 5. Vide igitur, quæ dicam ad Interrogat. ſequentem, & ad Interr. 14. tituli 21. de ſuperſtitionibus. Sed tandem nota, quòd iſte talis poteſt puniri in officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis.

2014 Interr. 3. Titius captus à Turcis, metu, & vi, fidem exteriùs negavit, & cultum ac reverentiam Mahometo exhibuit, ſed corde ſemper fidem rectam retinuit; poſteà tandem inter Chriſtifideles rediens accedit ad Confeſſarium ſimplicem, & petit ab eo abſolvi, poteſtne talis Confeſſarius dictum Titium abſolvere?

Reſp. Dico, quòd ſic, quia licèt in foro exteriori pro excommunicato haberi debeat, & teneamur ipſum Inquiſitoribus denunciare tamquam Apoſtatam, tamen in foro poli, dummodò non ſit caſus reſervatus, poteſt à quocumque Confeſſario abſolvi; nam revera in foro conſcientiæ non fuit Apoſtata, & infidelis, quamvis graviſſimè peccaverit contra præceptum profitendi etiam extrinſecè, & explicitè fidem Catholicam, & per conſequens nullam excommunicationem contraxit, quia hæc excommunicatio ſupponit delictum verum, & conſummatum, & prætereà, quòd habuerit errorem in intellectu: Ergo poteſt quiſvis Confeſſarius Titium prædictum abſolvere. Ita docet Sylv. *in Summ. verb. Apoſtata num.* 4. *& verb. Hæreſ.* 1. *numer.* 9. Navarr. *in manual cap.* 21. *numer.* 24. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 4. *ſub numer.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 143. qui hanc ſententiam tuetur, & pro ſe plures Doctores allegat: adi ipſum, & non pigebit, vide eumdem Dianam *part.* 4. *tract.* 4 *reſ.* 240. §. *nota ſecundò*, & Nicol. *in Floſc. verb. Hæreſ. nu.* 9.

2015 Interrogat. 4. Si Hæreticus tibi mortem minaretur, ſi non conſecrares omnem panem in foro extantem, poteriſne ſine peccato in tali caſu uti æquivocatione, & non habere intentionem conſecrandi?

Reſp. Affirmare non dubitat Sancius *in Selectis diſput.* 35. *numer.* 6. quem refert Dian. *part.* 3. *tractat.* 6. *reſolut.* 83. & alii exiſtimantes ſimulationem eſſe licitam ob timorem mortis, & gravem cauſam, in adminiſtrandis Sacramentis: ſed hoc eſt falſum, & ideò jure merito reprobatum in Decreto Innoc. XI. ut dixi in tit. 199 de Sacrilegio, ad Inter. ultimam, & docet etiam Parpera *in Indice copioſ. part.* 4. *cap.* 18. ubi ſic inquit: *Simulatio peccatum eſt, & mendacium in factis, ut docet Sanctus Thom.* 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 1. *& præſertim in ſacris rebus, & Sacramentis; quamobrem nullo metu admitti debet, juxta illud* Do-

Domini præceptum : Nolite timere eos, qui occidunt corpus &c.

2016 Interrogat. 5. Eſtne licita unquam ſimulatio ob timorem mortis, vel gravem cauſam, in adminiſtrandis Sacramentis?

Reſp. Bis ſupra me dixiſſe memini, ſcilicet ad Inter. ultimam tituli 199. de Sacrilegio, & ad Inter. antecedentem hujus tituli, nunquam eſſe licitam, quia ſimulatio peccatum eſt, & mendacium in factis; & præſertim in Sacris rebus, & Sacramentis: adeò jure merito contrariam opinionem reprobavit Innocent. XI. & eſt 19. inter alias ab eodem in ſuo decreto edito anno 1679. reprobatas. Quare non eſt audiendus Sancius apud Dian. *par.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 83 quem ipſe Dian. non refellit; Unde advertant Sacerdotes, nec fallantur, hanc ad praxim deducendo opinionem?

2017 Interrogat. 6. Qui ficto, & ſimulato animo matrimonium promiſit alicui fœminæ, teneturne in conſcientia ſtare promiſſioni?

Reſp. Doctores diverſimodè ſe habent circa hujus quæſiti reſpoſionem: quidam enim volunt, quòd licet peccaverit mortaliter fictus promiſſor, tamen minimè teneatur ſtare promiſſioni, niſi ratione ſcandali, quando aliter vitari non poſſit. Ita Sanchez *de Matrimon. diſput* 1. *cap* 11. *numer.* 5. & *cap.* 10. *numer.* 25. & 26. Bonacin *de Matrimon. diſp.* 1. *pun.* 2. *numer.* 4. Layman *lib.* 5. *tr.* 10 *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. Diana *part.* 3 *tract.* 4. *reſol.* 205. Cabrin. *de caſ. reſ par.* 2. *caſ.* 7 *annot.* 3. *nume.* 7. & alii plures penes ipſos. Imò Bonacin. loco cit. inquit, non teneri ſervare fictam promiſſionem, etiamſi juramento fuerit firmata, ſed ſine animo jurandi, vel ſe obligandi. Et eſt quidem ſententia valdè Probabilis, ut aſſerit Diana, ubi ſupra. Tamen mihi videtur probabilior oppoſita, quam tuentur Baſilius Pontius, Vaſquez, Turrian. & alii apud Sanchez, Dianam, & Cabrin. loco cit. Et ratio eſt, quia eo ipſo, quòd quis profert verba promiſſionis, & quæ ſcit eſſe promiſſionis, non poteſt ſua voluntate tollere eam naturalem obligationem, quæ ex naturali jure oritur ad ſervandam veritatem, cui fuit facta promiſſio, maximè cum promiſſio debeat eſſe fidelis. Itaque illa obligatio promiſſionis non oritur ex voluntate promittentis, ſed ex naturali jure, quòd debet eſſe conjuncta verbi veritas in futurum, quam non poteſt auferre à verbis, qui promittit. Concludendum eſt igitur, fictè promittentem, in conſcientia teneri iterùm verè, & ex animo contrahere, ne aperiatur via hominibus ſceleratis ad decipiendas ſæpè fœminas, ſi ſemel ſibi perſuaſerint non teneri ad verè contrahendum. Et pro hac ſententia citantur D. Thomas, Scotus, Adrianus, Sotus, Navarrus, & Henriquez, teſte Cabrin ubi ſuprà. Ultra quod, ut ait Scotus *in* 4. *diſtinct. num.* 30. *quæſt.* 1. fecit illi injuriam in illo contractu exteriori, non conſentiendo: ergo tenetur eam in uxorem ducere. Circa id verò, quod dicit Bonac. de juramento facto ſine animo jurandi, vel cum animo non ſe obligandi, adverte, quòd nec cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis. Et oppoſitum eſt reprobatum ab Innoc XI. ann. 1679 Et eſt 25. propoſitio damnata. Vide quod docent plures Doctores apud Dian. *par.* 5. *tract.* 14. *reſ* 34.

2018 Inter. 7. Qui ficta matrimonii promiſſione extorſit copulam à virgine, aut à vidua bonæ famæ, teneturne ipſam in uxorem ducere?

Reſp. In hoc caſu omnes Doctores affirmativè reſpondent, & meritò, quia cenſetur cauſa injuſta magni damni, ſi illam non duceret. Tum etiam quia mille fraudibus via in contractibus aperiretur: nec ſatisfacit, ſi puellam defloratam, aut viduam cognitam dotet, aut damnum reſarciat; nam promiſſio non fuit de dote, ſed de Matrimonio, Sylv. *in Summ. verb. Luxuria quæſt.* 5. Navarr. *in Manual. capit.* 16. *numer.* 18. Layman *lib.* 5. *tractat,* 10. *part.* 1. *cap.* 19. *numer.* 11. Bonacin. *de matrimon. diſput.* 1. *punct.* 2. *ſub num.* 4 & 13. Cabrin. *par* 2. *cap.* 6. *annot.* 3 *nu.* 9. & alii apud ipſos. Vide Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. diſp.* 10. *numer.* 3. ubi pro hac ſententia innumeros Doctores allegat, & præſertim D. Thom. Vide etiam Dianam *part.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 32. Dicendum eſt igitur, teneri in dicto caſu eam ducere ratione promiſſionis, fidelitatis, & damni illati, quia, ut dictum eſt ſupra, promiſſio adhuc ſine animo ſe obligandi inducit obligationem jure naturali, prout docet etiam Mendo *Epit opin. moral. verb. Sponſalia num.* 7. & 9. qui addit, quòd ſit ingens inæqualitas, ob quam gravis ignominia familiæ accideret, ingentiaque timerentur incommoda, non teneatur eam ducere promittens, & idem cenſent Bonac. Cabrin. & alii locis citat. Alii verò dicunt, quòd ſola ſtatus, ſeu conditionis diſparitas, deceptorem, & infamatorem puellæ, aut fœminæ honeſtæ, non liberat à Matrimonio contrahendo. Vide Layman ubi ſupra, Dianam *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 205. ubi pro hac ſententia citat Pon-

Pontium. Tamen non eſt diſcedendum à communi ſententia, maximè ſi vir nobilis ſit, fœmina autem agricolæ filia, vel licèt genere pares ſint, ſed notabiliter divitiis impares. DD. quos refert, & ſequitur Sanch. loc. prox. cit. n. 6. & alii ſup. cit. ita rectè tradunt. Vide Victor. *in Sum. de Bigamis n.* 245. Diana *part.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 81 ubi plura ad intentum. Denique, diligenter advertè, conditionis diſparitatem non deobligare univerſaliter, ſed quando fœmina exceſſum noverat: ſic docet D. Thom. & alii 17. DD. citati à Sanch. *de Matrim. lib* 1. *cap.* 12. *num.* 5.

2019 Inter. 8. Sempronius vult ducere in uxorem primogenitam Titii, quàm Titius ei libenter ſpondet; deinde Sempronius vult priùs illam inſpicere, num ſit formoſa, ſibique placeat: at quia ipſa primogenita eſt deformis, ideò loco ipſius oſtenditur ei ſecundogenita formoſa, vel alia alterius hominis filia, quæ illi placet, ſicque per procuratorem contrahit matrimonium cum primogenita Titii; eſtne validum tale matrimonium ita contractum?

Reſp. Eſt validum, quia in hoc caſu non intervenit error perſonæ, ſed qualitatis; nam Sempronius reuera duxit primogenitam Titii, quam volebat, & cum qua intendebat matrimonium inire, & ipſi fuerat promiſſa. Unde cum error qualitatis juxta communem ſententiam non dirimat matrimonium, dicendum eſt, hujuſmodi matrimonium, cum dicto errore, & dolo celebratum, eſſe validum quoad ſubſtantiam, & naturam rei; ſiquidem hìc non adeſt niſi error in qualitate pulchritudinis, non verò circa ſubſtantiam, ſeu circa perſonam. Bonac. *de matr. qu.* 3. *pun.* 2. *n.* 9. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 18. *n.* 35. Lucas Fenec. *de Sac. matr. n.* 17. & alii.

2020 Inter. 9. Poteſtne ſine graui peccato uxor de conſenſu mariti fictè Amaſio conſenſum præbere, ut Amaſius comprehenſus à marito percutiatur.

Reſp. Non poſſunt uxor, & maritus ſine graui peccato inter ſe paciſci, ut Amaſio ipſam ad adulterium ſollicitanti, conſenſum fictè præbeat, ut Amaſius deprehendatur, & percutiatur. Nam in tali caſu adeſt fraus, & dolus, qui nemini debet patrocinari. Ultra quod eſt actio intrinſecè mala, & cenſetur inductio, & cooperatio ad peccatum Amaſii, ut ex Sanchez, Molina, & aliis, firmat Bonacina *tom.* 2. *de Peccatis*, *diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 2. §. *unico num.* 34.

TITULUS CCVII.

De Sociis criminis.

Vide tit. de Concubinar. &c. Inter. 6. *tit. de Denunc. Inter.* 17. *tit. de Reſt. Dam. Int.* 27. 28 *tit. de Val. Conf. Int.* 6.

2021 Inter 1. Si quis cum propria matre, uel ſorore, aut filia inceſtum commiſerit, & hi confeſſario ſint noti, & tunc alius Confeſſarius haberi non poſſit, poteſtne in tali caſu circumſtantiam illam tacere?

Reſp. Poteſt, imò tenetur; nam eſt de jure Divino, & naturali, non infamare proximum; lex autem, quæ jubet confeſſionis integritatem, eſt Divina poſitiva, & ita debet hæc illi cedere. Sic docet Navar. *in Man. cap.* 7. *num.* 3. & 4. & alii plures. Oppoſitum tamen tenet Tolet. *lib.* 3. *cap.* 8. *ſub num.* 4. cum Soto, Bannes, Gabriele, & Sylv. *verb. Confeſſio* 1. §. 18. Ne deſeras ipſum videre. *Sed vide etiam ad Inter.* 4.

2022 Interrogat. 2. Circumſtantia manifeſtativa complicis, eſtne aperienda in confeſſione, etiamſi nullum damnum ſequatur complici, præter infamiam apud Confeſſarium?

Reſp. Generaliter loquendo, talis circumſtantia non eſt confitenda, ſed expectanda eſt commoditas, ut pœnitens alteri confiteri poſſit, qui in cognitionem illius perſonæ, ſcilicet complicis, non veniat; nam quòd confeſſarius ſciat peccatum alterius, quale de illo neſciebat, non reputatur levis infamia. Dixi, generaliter, quia, ſi pœnitens noverit revelando notabiliter prodeſſe poſſe ſibi, vel alteri, revelare poterit, non ſolùm Confeſſario, ſed etiam cuicumque expediat. Vide Dianam *part.* 1. *tract* 7. *reſ.* 49. qui congerit Doctores pro utraque parte, & ſuam profert ſententiam. Vide ad Inter. 4. in hoc tit.

2023 Inter. 3. Si pœnitens occidiſſet confeſſarii fratrem, vel ejus ſororem carnaliter cognoviſſet, poteſtne in Confeſſione tacere tale peccatum, quando non habet alium confeſſarium, cum quo poſſit confiteri?

Reſp. Quando alius confeſſarius haberi non poſſit, omnia alia peccata confiteri debet preter illud, cum propoſito illud confitendi quamprimùm ſine ſuo, vel alterius detrimento. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 8 *ſub n.* 4. & *alii communiter*.

2024 Interrogat. 4. Pœnitens peccatne mortaliter peccato detractionis, manifeſtando complicem in Confeſſione?

Reſp. Si pœnitens non poteſt aliter peccati ſpeciem explicare, quàm manifeſtando complicem in Confeſſione, nec habet copiam,ſeu commoditatem alium adeundi confeſsarium, cui non ſit notus complex, non peccat peccato detractionis, nec ullo modo; nam ſicut licitum eſt extra confeſſionem manifeſtare delictum alterius ad propriam utilitatem, vel ad vitandum proprium, aut alienum damnum; ita licitum eſt etiam in confeſſione manifeſtare delictum complicis ob propriam pœnitentis utilitatem, ſcilicet ob liberationem à peccato, aut propter integritatem confeſſionis, aut ne pœnitens diutiùs differat Confeſſionem, aut propter utilitatem ipſius complicis, vel etiam tertiæ perſonæ. Si autem pœnitens ex complicis manifeſtatione, ſibi, vel complici, vel tertiæ perſonæ probabiliter timet grave damnum in vita, vel in fama, debet iſtam circumſtantiam reticere, explicatis aliis peccatis. Ita docet Bonac. *de Reſtit. diſp* 2 *quæſt.* 4. *pun.* 4. *num.* 2 Vide ergo quæ dixi *ad priores interrogationes, dicamque ad Inter ſequentem; nec non quæ dixi ad Interrogat.* 8. *titul.* 44. *de Confeſſione ſacramentali.* Imò Diana *part.* 2. *tract* 17. *reſol.* 22. probabiliter putat, quòd ſicut quis poteſt, uni vel duobus amicis taciturnis delictum alterius occultum manifeſtare, à fortiori id facere poſſit in Confeſſione, etiamſi habeat commoditatem adeundi alium Confeſsarium; licèt *part.* 1 *tractat.* 7. *reſolut.* 49. doceat pœnitentem non poſse confiteri peccatum, aut circumſtantiam manifeſtativam complicis, quamvis nullum damnum ſequatur complici præter infamiam apud confeſsarium &c. Adi ipſum, & non pigebit. Sed quoad infamiam non admittitur ab Emmanuel Sà *verb. Confeſſio num.* 17.

2025 Interrogat. 5. Peccatne puella, quæ pro ſua tuenda pudicitia, impudentem, & impotentem, Confeſsario, vel alii revelat?

Reſp. Dicunt multi DD. & probabiliter, quòd non peccat, quia juſtam habet cauſam id faciendi; nam confiteri etiam prodeſt occultè, non manifeſtando tamen, quis ſit illa perſona nominatim.

2026 Interrogat. 6. Eſtne licitum Confeſsario interrogare pœnitentem de complice in Confeſſione, in ordine ad ipſius correctionem, & illam facere de licentia pœnitentis?

Reſp. Dicunt quidam, hoc eſse licitum Confeſsario, quia talis actio non eſt de ſe mala, & ordinatur ad bonum finem, neque eſse contra ſigillum Confeſſionis affirmant; quia Confeſsarius in tali caſu loquitur de auditis in confeſſione cum licentia pœnitentis. Ita docent Facundez *præcept.* 2. *lib.* 5. *cap* 2. *num.* 2. Suarez *in* 3 *part. tom* 4. *diſp.* 34. *ſect.* 4. *num* 4. apud Dianam *part.* 3. *tractat.* 4. *reſolut.* 113. Sed meritò hanc ſententiam pugnat Villalobos, Sylvius, Malderus, Coriolanus, Rodriquez, Ledeſma, Bannes, Soto, & alii, quos dat, & ſequitur idem Diana loco cit. Imò Nugnus *in addit. in* 3. *part. quæſt.* 11. *art.* 2. *dub.* 2. dicit, dictam ſententiam eſse temerariam, & perniciosam, tanquam ipſius Sacramenti deſtructivam, & reſpondet ad omnia argumenta, quæ adducit Suarez. Dicendum eſt igitur cum communi Div. Thomæ ſchola, quòd talis correctio non poteſt fieri ſine injuria Sacramenti, nec poteſt negari, multùm derogare ſigillo confeſſionis, notitiam illius ad effectus ita extrinſecos adhibere; nam finis intrinſecus Sacramenti pœnitentię eſt tantùm juſtificatio pœnitentis, non autem emendatio complicis. Vide Nugnum, qui plures rationes concludentes affert, & nota id, quod ego dicam in Reſp. ad Inter. ſequentem.

2027 Inter. 7. Confeſſarius requiſitus à puella, ut corripiat eum, qui ſe moleſtat turpiter, debetne eum corripere?

Reſp. Nullo modo id facere debet, nec etiam de licentia pœnitentis tractare debet tale negotium, quia odioſa redderetur aliquo modo confeſſio; ſed tantùm in confeſſione ei conſulere poteſt, quid faciendum.

2028 Inter. 8. Confeſſarius poteſtne abſolvere perſonam, cum qua rem habuit?

Reſp. Remoto ſcandalo, & nova occaſione, ne iterùm ad præteritas redeant illecebras, abſolutio teneret. Tamen conſultius eſt, alium adire confeſſarium, ad omnia vitanda pericula, & ut ſalubris ſiat confeſſio. Vide Sylveſt. *verb. Conf. nu* 17.

2029 Inter. 9. Si Confeſſarius eſſet particeps, ſeu cooperator alterius peccati, ſed non immunditiei, poteſtne abſolvere complicem ſui peccati?

Reſp. S. P. Auguſtinus dicit, quòd nullus officio Sacerdotis uti debet, niſi immunis ſit ab iis, quæ in aliis vindicat. Hoc tamen intelligendum eſt ſecundùm congruitatem, non ſecundùm neceſſitatem Sacramenti.

2030 Interrogat. 10. Prohibitio audiendi, vel abſolvendi complicem delicti in confeſſione, reſpicitne tantummodò peccata carnalia, vel etiam alia?

Reſp. Reſpicit omnia peccata mortalia, quando in prohibitione generaliter loquitur, ut ſit in Conſtit. Synodal. Verulanis.

2031 In-

2031 Inter. 11. Poteſtne Confeſſarius abſolvere eum, qui conſilium dedit verberandi, vel furandi, vel cum quo graviter detraxit, vel pactum iniit patrandæ alicujus turpitudinis mortaliter peccaminoſæ?

Reſp. Minimè eum abſolvere quit, qui conſilium dedit ad peccandum, dummodò peccatum fuerit mortale, cujuſcunque ſit ſpeciei vel cum quo graviter detraxit, vel pactum inierit, &c nec in confeſſione audire, vel abſolvere poteſt, ut dixi.

2032 Interrogat. 12. Eſtne hoc intelligendum, quòd numquam in poſterum poſſit abſolvere eum, quem ſocium, vel complicem in peccato habuit?

Reſp. Non, quia videtur tantummodò prohiberi, & impediri quoad illam culpam, & peccatum, cujus aliquo modo particeps fuit; ſicque non poteſt audire complicem, vel ſocium criminis in ea confeſſione dumtaxat, in qua pœnitens aperire debet peccatum ſimul cum Confeſſario patratum, niſi aliud conſtet de mente Superioris.

2033 Inter. 13. Confeſſarius, qui habet facultatem caſuum reſervatorum, & cenſurarum, poteſtne complicem in confeſſione audire, & abſolvere?

Reſp. Nequaquam, quia talis confeſſarius, complex, vel ſocius criminis, non cenſetur approbatus ad Confeſſiones complicis audiendas; ſed omninò reprobatus cenſetur, ut patet ex Conſtitutionibus Synodalibus Verulanæ Diœceſis; præterquam quòd hujuſmodi prohibitio non eſt propriè reſervatio, quia reſervatio imponi ſolet in pœnam peccati pœnitentis; ſed in caſu, de quo agitur, fuit impoſita in pœnam Confeſſarii, qui cum pœnitente crimen commiſit; ideò non ſufficit habere facultatem abſolvendi à reſervatis, aut à cenſuris.

2034 Inter. 14. Poteſtne dari aliquis caſus, quo poſſit Confeſſarius abſolvere ſocium, & complicem delicti, quando adeſt in aliqua Diœceſi hujuſmodi prohibitio, ut in Diœceſi Verulana?

Reſp. Equidem dari poteſt, & eſt, quando pœnitens eſſet in articulo, vel in probabili mortis periculo conſtitutus, dummodò non ſit alius Sacerdos, qui poſſit eum abſolvere; & hoc eſt certiſſimum, & indubitatum.

2035 Inter. 15. In Diœceſi Verulana prohibetur, ne Confeſſarius culpæ ſocium, ſeu participem in confeſſione audiat, vel abſolvat (& ubi adeſt ſimilis prohibitio) poteſtne confeſſarius, ſaltem tempore Jubilæi, complicem in confeſſione audire, & abſolvere?

Reſp. Minimè, quia non ſolùm prohibetur audire confeſſiones ſociorum culpæ, & abſolvere eos complices, ſed adimitur juriſdictio Confeſſario facta, ita ut confeſſio reddatur nulla. Bonac. *tom.1. de Sac. pœnit. diſp.5. q.7. punct.5. §.5. nu.*10. ubi ex profeſſo de hac tractat materia.

2036 Inter. 16. In Diœceſi Verulana poteſtne Confeſſarius validè abſolvere pœnitentem, ſive maſculum, ſive fœminam, cum quo peccatum immunditiei commiſit, aut alterius mortalis culpæ particeps fuerit?

Reſp. Minimè, quia in Synodo Diœceſana, *de Sac. Pœnit.* eſt ei interdictum munus audiendi confeſſiones illorum, quos ſocios ejus criminis habuerit.

2037 Interrogat. 17. Socius criminis poteſtne admitti ad teſtificandum contra ſocium?

Reſp. Socius criminis non admittitur ad teſtificandum, niſi in criminibus exceptis. Vide Sylveſtr. *verb. Teſtis §.* 12. nam omne indicium debet probari ſaltem per duos teſtes, ut docent DD quos ſequitur idem Sylveſt. *verb. Judicium nu.*2. *&* 6. Lezana *tom.*2. *verb. Tortura nu.*2. Sed particeps criminis interrogatus, vel ſua ſponte dicens, non facit indicium contra ſocium, quia quando ipſe confeſſus eſt crimen, eſt infamis, ſaltem infamia facti, conſequenter non eſt teſtis omni exceptione major, & ideò repellibilis; ſi quidem ad hoc, ut unus teſtis faciat indicium, aut ſemiplenam probationem, debet eſſe vitæ probatæ, vel bonæ opinionis; ſed infamis infamia facti, non eſt teſtis idoneus, ſaltem in criminalibus, ut benè notat Bonac *de cenſu. diſp.7. qu.3. pun.*1. *num.2. in fine*: ergo debet purgare maculam in tortura, aliàs non probat, ut dixi; quia ſi vita bona deſit, fide carebit, ut inquit Goffred. *in Summ. tit. de teſt. num.*6. ultra quod alleganti ſuam turpitudinem cum alterius prejudicio, nulla debetur fides, habetur *ex Gloſ. in c. Officii de pœnit. & remiſ.* cum ei annotatis. Dicendum eſt igitur, quòd tunc faceret indicium contra ſocium, quando delictum committi non poteſt ſine ſocio, ut fornicatio, ſodomia &c. vel quando ex aliqua conjectura tollitur illa preſumptio, qua, ratione infamiæ ſuſpectus ſit de veritate dicenda, ut quia non eſt aſtutus, aut ſubornatus, aut impœnitens, & res alias, eſt veriſimilis. Quæ omnia arbitrio boni Judicis relinquuntur, maximè ſi procedat ex officio. Sylveſt. *ubi ſup. verb. Indicium n.*6. *& verb. Confeſſio non Sacramentalis n.*5.

P 2 TI-

TITULUS CCVIII.

De Sodomia.

Vide tit. de Affinit. Int. 6. tit. de caſ. reſervat. Int. 9. 10. 11. tit. de Circumſt. pecc. Int. 10. 12. tit. de Confeſſ. Sac. Int. 15. 16 tit. de Divort. Int. 14. tit. de Inceſt. Inter. 3. tit. de Infam. Int. 2.

2038 INterr. 1. Omnia munda mundis: Quid eſt ſodomia? (peccatum quidem notum, ſed abominabile, & iræ Dei nimis provocativum.)

Reſp. Sodomia eſt coitus inter perſonas ejuſdem ſexus, nempè maſculi cum maſculo, & fœminæ cum fœmina: ita D. Thomas 2. 2 *quæſtiunc.* 154. *art.* 11. Cajetan. ibidem, Navar. *cap.* 16. *ſub num.* 3. & alii plures apud Bonac. *de Matrim. quæſt.* 4 *punct.* 11. *num.* 1.

2039 Inter. 2. Quænam eſt ſodomia propria, & quænam eſt impropria?

Reſp. Propria eſt maſculi cum maſculo, & fœminæ cum fœmina. Impropria verò eſt, quando maſculus abutitur fœmina, cognoſcendo eam in vaſe fœdiſſimo, & dicitur impropria, quia, ſi non ſervat vas, ſervat tamen ſexum. Vide Dianam *part.* 7. *tract.* 12. *reſolut.* 13. §. *Quar. quintò*, ac etiam in principio reſolutionis, Bonacin. loco proximè cit.

2040 Inter. 3. Peccatum contra naturam cum perſona conjugata, cum conſanguinea, vel affine, cum virgine, cum rapta, vel cum habente votum caſtitatis, diciturnè adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, vel ſacrilegium neceſſariò in Confeſſione aperiendum?

Reſp. Si ſodomiticè abutatur moniali, vel perſona voto caſtitatis ligata, certè dicitur ſacrilegium; ita ſi tali modo abutatur rapta, dicitur raptus, quia in quacunque parte corporis, contra perſonam Deo dicatam agatur, ſive fiat naturaliter, ſive contra naturam, ſemper eſt ſacrilegium; ſic etiam dicitur raptor, quia rapit aliquam cauſa libidinis, ut ea quacunque modo abutatur. Verùm licèt in aliis non ſit propriè adulterium, inceſtus, vel ſtuprum, niſi reductivè, nec ſub reſervationis pœna comprehendatur, ut aliqui docent; tamen ſecundùm veriorem, & tutiorem ſententiam, quilibet in confeſſione exprimere debet ſe commiſiſſe peccatum contra naturam, cum uxorata, virgine, vel cum conſanguinea, aut affine intra quartum gradum affinitatis, vel conſanguinitatis, quia novam malitiam actui ſuperaddidit. Vide Sayrum *lib.* 8. *cap.* 5. *numer.* 20. *propè finem*, Azorius 3. *part.* 3. *lib.* 3 *cap.* 18. Bonacinam *de Matrimon. quæſtiunc.* 4. *punct.* 11. *numer.* 6. & 7. qui tamen numer. 9. dicit, non eſſe neceſſariò aperiendum in confeſſione, ſodomiam commiſſam fuiſſe cum virgine; ſed ſufficere, ſi dicatur, commiſſam fuiſſe cum fœmina. Vide igitur, quæ dixi in titul. 36. de circumſtantiis peccatorum, ad Inter. 12. & Emmanuel Sà *verb. Luxuria numer.* 5. Cajetanum 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 12. *ad* 1. ubi docet, quòd hujuſmodi circumſtantiæ ſi concurrant, non ſolùm aggravant, ſed variant ſpeciem. Lege ipſum, & non te pœnitebit legiſſe.

2041 Inter. 4. Titius peccavit cum Berta præpoſtera venere, poſſuntnè præfati Titius, & Berta à quolibet Confeſſario abſolvi, ſi ſodomia eſt caſus reſervatus in eorum Diœceſi?

Reſp. Si in Diœceſi ſit ſodomia ſimpliciter reſervata, dico, quòd ſecundùm ſententiam D. Thomæ poſſunt à quolibet Confeſſario abſolvi, nec eſt neceſſaria ſpecialis facultas, quia peccatum ſodomiticum propriè accipitur pro concubitu duorum ejuſdem ſpeciei, ut maris cum mare, & fœminæ cum fœmina. Ita Sanctus Thomas 2. 2. *quæſtiunc.* 154. *artic.* 11. & ibi Cajetanus Sylv. *verb. Luxuria numer.* 1. Sayrus *lib.* 8. *cap.* 5. *numer.* 16. Armillam, Lopez, Valentia, & alii, quos refert, & ſequitur Cutillus loco proximè cit. dub 7. & ego jam breviter dixi ad Interrogationem primam, cum aliis ibidem citatis. Notandum eſt tamen, quòd ſi in aliqua Diœceſi ab Ordinario, reſervatur ſodomia, tam propria, quàm impropria, utique abſolvi minimè poſſunt, qui hoc ſcelus commiſerint, ſine ſpeciali facultate Ordinarii, ut per ſe patet. Vide quæ dixi ad Inter. ſecundam, & nota etiam, quòd aliquando Epiſcopi ſibi reſervant abſolutionem ſodomiæ quoad mares tantùm; unde in tali caſu fœminæ reſervationis pœnam non incurrunt, & conſequenter à quocumque confeſſario ab hoc turpiſſimo ſcelere abſolvi poſſunt; ſed non mares, quia reſervatio ipſos ſolùm comprehendit.

TITULUS CCIX.

De Sollicitatione.

Vide tit. de Canfeſſar. Inter.16. 17. tit. dr Confeſ. Sacram. Inter.9. tit. dr Defenſ. Pudic. tit. dr Denunc. Int. 13. & ſeqq. tit. de Irregul. Inter. 21. 22. tit. dr Parvit. mater. Inter. 14. 15. titul. dr Regul. &c. Inter. 31. tit. de Suſpect. de Hæreſ. Inter. 1.

1042 INterrogat. 1. Quid eſt ſollicitatio?

Reſp. Sollicitatio in Confeſſione facta, eſt provocare pœnitentem ad turpia, ſeu ad res venereas, & inhoneſtas.

2043 Inter. 2. Si Confeſſarius in confeſſionario, vel ubi audiuntur Confeſſiones, ante, aut poſt Confeſſionem immediatè, dicat verba amatoria pœnitenti, aut laudet eam de pulchritudine, & venuſtate, diciturne eam ſollicitaſſe?

Reſp. De hoc non eſt dubium; & ideò talis Confeſſarius eſt denunciandus Epiſcopo, vel Inquiſitori. Eſt communis ſententia. Vide Dianam *part.* 4. *tractat.* 5. *reſolut.* 18.

2044 Interrogat. 3. Tribuere fœminæ antè, vel poſt immediatè Cónfeſſionem chartam, ſeu epiſtolam amatoriam, ut poſteà legat domi, eſt nè ſpecies ſollicitationis?

Reſp. Utique, ſine dubio; ideò talis Confeſſarius eſt denunciandus. Ità concludit Diana *part.* 4 *tract.* 5. *reſolut.* 2. & eſt communis ſententia.

2045 Interr. 4. Si fœmina accederet ad Confeſſionem animo ſe confitendi, & Confeſſarius diſſuaderet, ut faciliùs in ordine ad venerea ipſam inducere poſſet, cenſeturne ipſam ſollicitaſſe?

Reſp. Certè, & indubitatè ita tenendum eſt ex conſenſu omnium Doctorum. Vide Dianam *part.* 4. *tractat.* 5. *reſolut.* 46. *in fine.*

2046 Interrog. 5. Confeſſarius ſollicitator poteſtne à quocumque Confeſſario abſolvi.

Reſp. Quamvis commiſerit graviſſimum ſacrilegium, tamen de jure communi non prohibetur abſolvi. Si autem ſit caſus reſervatus in Diœceſi, abſolvi non poterit à quocumque ſimplici Confeſſario. Doctores communiter ita docent. Sic quoque docet Lantuſca *verb. ſollicitare num.* 9. & alii.

2047 Inter. 6. Qua pœna puniuntur Confeſſarii ſollicitantes pœnitentes in Sacramentali confeſſione, aut antè, vel poſt illam, &c?

Reſp Multis, & diverſis pœnis ſolent puniri, & meritò quidem; nam tales ſollicitantes ad venerèm, de ſtylo hujus Almæ Urbis ſunt de hæreſi vehementer ſuſpecti, hinc compelluntur ad abjurandum de vehementi, ut dicam in tit. 216. de Suſpectis de hæreſi, ad Iuterrogat. 1. Suſpenduntur ab audiendis confeſſionibus ad tempus, & etiam in perpetuum, juxtà qualitatem delicti. Et quando Confeſſarius plures perſonas ſollicitavit, & maximè ſi ſollicitatio habuit effectum, tranſmittitur ad Remum per quinquennium, aut ſeptennium, ut ex Bariola, & Freitas, teſtatur Diana *part.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 7. *verſic.* 1. Confeſſarius autem, qui non judicatur ſuſpectus de hæreſi, non remittitur ad ſuum Ordinarium, ſed poteſt ab Inquiſitoribus puniri, & imponitur ei pœnitentia ſalutaris ſine abjuratione, ſecundum qualitatem exceſſus. Ia docet Molfeſius *in Summ. tom.* 1. *tractat.* 7. *cap.* 24. *numer.* 45. & ex eo Diana *eadem part.* 4. *tractat.* 5. *reſolut.* 55. *in fine*. Vide Lezanam *part.* 1. *tom.* 1. *cap.* 19. *num.* 33. & 34.

2048 Iuter. 7. Poteſtne Epiſcopus cognoſcere de criuiine ſollicitationis, itaut valeat quis penes ipſum, Confeſſarium ſollicitantem denunciare?

Reſp. Apud me hoc eſt indubitatum, maxime poſt Bullam Gregor. XV. quæ incipit: *Univerſi Dominici gregis*, de Anno 1622. & habetur 4. *tom. Bullar. inter Bullas hujus Pontificis numer.* 34. Ex qua clarè apparet, poſſe Epiſcopum cognoſcere de crimine ſollicitationis, ita ut apud ipſum fieri poſſit denunciatio Confeſſariorum ſollicitantium ad turpia pœnitentes in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſive ante, vel poſt immediatè; & ita docent plurimi Doctores, quos refert, & ſequitur Diana *par.* 1. *tr.* 4. *reſ.* 29. Imò ipſe Diana *par* 4. *tract.* 5. *reſ.* 52. *verſ. Secus autem*, docet, poſſe Epiſcopum ex vi præfatę Bullæ contra Confeſſarios ſollicitantes, ſeparatim ab Inquiſitore inquirere; nam in dicta Bulla ſic habetur: *Et præterea omnes Inquiſitores, & locorum Ordinarii ſuper bis contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, &c.* Verùm, ubi adeſt Inquiſitio Hiſpanica, non poſſe Epiſcopum ſeparatim ab Inquiſitore cauſas de rebus fidei cognoſcere, tenet, & probat ipſe Diana loc. cit. licèt oppoſitum ſentiant alii. Vide Bonac. *de onere, & oblig. denunc. diſp.* 6 *pun.* 3. *nu.* 13. *tom.* 1.

2049 Interrogat. 8. Epiſcopus poteſtne ſeparatim ab Inquiſitore proferre ſententiam contra Confeſſarios ſollicitantes, & è contra?

Reſp. Licèt Epiſcopi, & Inquiſitores poſſint ſeparatim procedere in hujuſmodi criminis cognitione, tamen non poſſunt ſeparatim ſententiam condemnatoriam contra Confeſſarium ſollicitantem proferre; ſed debet fieri communicatio proceſſuum, juxta regulas Juris Canonici. Imò neque poſſunt ſententiam abjurationis ſeparatim proferre, & ſecus facientes, nulla eſſet ſententia in utroque caſu, prout rectè firmat juribus, & Doctoribus allegatis Panimolla *tom.* 2. *deciſion.* 84. *adnot.* 3. *numer.* 30. & ante illud docuerat aliis citatis Diana *part.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 53.

2050 Inter. 9. Poſſunt ne ſaltem Epiſcopi, vel Inquiſitores ſeparatim ſententiam abſolutoriam proferre?

Reſp. Affirmativè reſpondet Facundez, Souſa, Molina, & alii penes ipſos, ut teſtatur Diana ubi ſuprà; ſed meritò ipſe aliis allegatis negativam ſuſtinet ſententiam, quia condemnare, & abſolvere, ejuſdem ſunt poteſtatis, utpotè contraria, & adverſa: ergo ſi non poſſunt ſeparatim condemnare, neque abſolvere poſſunt; nam argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſſimum in jure, habetur *ex l.* 1. *§. Hujus rei*, *digeſtis de Officiis ejus*, *cui*, *&c.* tandem ita tradunt Caſtropalao *tom. primo tractat.* 4. *diſputat.* 8. *punct.* 13. *numer.* 18. & alii plures, quos ſequitur Panimolla loco proximè citat. numer. 31. & ita in praxi obſervatur.

2051 Interrogat. 10. Poteſtne Epiſcopus ex delatione unius fœminæ in carcerem detrudere Confeſſarium ſollicitantem?

Reſp. Dicò, quòd non, quia priùs conſtare debet de delicto per duos teſtes, ſaltem fide dignos; quare ex delatione unius fœminæ, quantumvis honeſtæ, non eſſe Confeſſarium in carcerem detrudendum, docent Freiras, & Souſa apud Dianam *part.* 4. *tractat.* 5. *reſolut.* 55. Unde Sac. Congregatio Sancti Officii rectè quidem cenſuit, hujuſmodi Confeſſarium denuntiatum per ſolam pœnitentis depoſitionem, carceribus mancipari non debere; ſed priùs certiorari debet Sacra Congregatio *de qualitate Mulieris ſollicitatæ*, *& Confeſſarii denuntiati*. Vide Lantuſcam *in Theatr. Regul. verb. Pœnitens*, Panimollam ubi ſuprà, ſub num. 37. qui ſibi teſtatur ab eadem Sacra Congregatione reſcriptum fuiſſe, ut obſervare faceret andamenta Confeſſarii denuntiati. Vide iterùm Dianam *parte prima tractat.* 5. *reſolut.* 28. ubi ſic inquit: Conſiderare debent circumſtantias, & qualitates tam fœminarum denuntiantium, quàm Sacerdotum, qui accuſantur. Et in pari qualitate prævalet Confeſſarius, ut ſervatur in praxi, teſte eodem Diana *part.* 4. *tract.* 5. *reſolut.* 55. Nam fœminæ ut plurimum ſunt mutabiles, leves, & doloſæ, mendaces, corruptibiles, fraudolentæ, & pronæ ad accuſandum, ad odium, ad indignationem, ut ait Bonacin. *de onere*, *& oblig. denunc. tom.* 1. *diſp.* 6. *punct.* 3. *ſub num.* 25 *&* 26.

2052 Inter. 11. Poteſtne Epiſcopus, vel Inquiſitor Sacerdotem de hoc crimine ſollicitationis delatum punire, ſi delictum non probetur?

Reſp. Quot fœminæ, ſeu perſonæ ſufficiant ad plenè probandum præfatum crimen, non conveniunt Doctores, ut videre licet apud Dianam loco citat. Panimollam, & Bonacin. ubi ſuprà; ideòque concludunt, hoc eſſe relinquendum arbitrio, & recto judicio Superiorum, ſpectatis ſemper circumſtantiis, & qualitate perſonæ denuntiantis, & Sacerdotis denuntiati, an ſcilicet ſit deditus peccatis carnis, levis, indevotus, ſi aliàs fuerit inquiſitus, &c. Et quamvis hoc delictum poſſit probari per teſtes ſingulares, aut per duas, vel tres fœminas, quæ ſingulæ ſeorſum affirment ſe à tali Confeſſario in confeſſione, ſive antè, vel poſt immediatè, ſolicitatas fuiſſe; tamen niſi legitimè conſtet, ipſum Confeſſarium deliquiſſe, puniri non poteſt, quia Judex ſe exponeret periculo puniendi innocentem: quare ſervatis prudentiæ regulis, debent Epiſcopus, & Inquiſitor ſe gerere in tali caſu, prout in conſcientia judicaverint, delictum fuiſſe plenè probatum, vel non, antequam ad ſententiam deveniant. Ita ex præallegatis Doctoribus, & Dian. *part.* 4. *tr.* 7 *reſ.* 7. *in fine*.

TITULUS CCX.

De Sponſalibus.

Vide tit. de Jurament. Inter. 8. tit. de valid. Sponſal. tit. de vot. Inter. 15. & 16.

2053 INter. 1. Quomodo poſſunt definiri, ſeu deſcribi ſponſalia?

Reſp. Ita poſſunt deſcribi: Promiſſio mutua futuri matrimonii, ſigno ſenſibili expreſſa. Toletus *lib. 7. capit. 20. numer. 1.* Bonacin *de Matrimon. quaſtiunc. prima punct. primo propoſ. 1. & 2.* Cabrin. *de caſ. reſerv part. 2. caſ. 6 annot. 6. num. 19* & in hoc omnes DD. conveniunt.

2054 Interrogat. 2. Cenſeturne contraxiſſe ſponſalia, qui dicit fœminæ, Volo te accipere, habere, aut ducere in uxorem?

Reſp. Sanchez *lib primo de Matrimon. diſput. 18. numer. 25.* & alii plures, dicunt, quod ſic; tamen eſt valdè probabile oppoſitum, quia illa verba, præciſè, & per ſe loquendo, non ſignificant promiſſionem; ſed propoſitum; & propoſitum certò nullam inducit obligationem: ideò quotieſcumque ex circumſtantiis aliud non colligatur, non cenſetur contraxiſſe ſponſalia, cum illa verba non ſufficiant ad inducendam obligationem, ipſam ducendi in uxorem. Ita pluribus relatis contra Sanchez firmat Bonacin loco proximè citato numer. 3. Panimolla *tom. 1. deciſ. 23. numer.* 6. Cabrinus ubi ſupra *annot. 2. n. 5.* & alii.

2055 Inter. 3. Poteſtne quis juſtè reſilire à ſponſalibus celebratis cum ea, quæ putabatur virgo, ſi poſteà ſcit illam fuiſſe ab alio defloratam?

Reſp. Dico, quòd hoc licitè facere poſſit, quia ſponſalia ſolvuntur ſuccedente aliquo, quod ſi præceſſiſſet, non fuiſſent contracta, ut docent Emmanuel Sà *verb. Sponſalia numer. 12.* Sanchez *de Matrim. lib. 1. diſp 63.* Ledeſma, & Leſſius, Rebellius, Coninchius, Reginaldus, Filliucius, & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. *de Matrim. diſput. 1. pun. 8. & 16.* Itaque non tenetur quis ſtare ſponſalibus celebratis cum illa, quæ putabatur virgo, dum poſteà cognita eſt ab alio deflorata. Ita Bonac. ubi ſupra num. 17 & 21. nam defectus, & cauſæ, quæ ſufficiunt ad diſſolvenda ſponſalia, quando ſuperveniunt, ſufficiunt etiam, ſi præceſſerint, quia cum ſponſalium tempore non apparent, proinde eſt, ac ſi non eſſent; cum verò poſteà apparere incipiunt, proindè eſt, ac ſi de novo exiſtant, & probabiliter ignoratæ cenſentur, ut rectè reſolvunt Navar. *in man cap 22. num. 27.* Sanchez ubi ſupra, Henriquez *de Matrimon. lib 11. cap. 14. numer. 6.* Layman *libr. 5. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 19.* quibus ſubſcribit Cabrinus *Elucidar. caſ. reſerv part. 2. caſ. 6. annot. 5. fol. 123.* Vide Armillam *verb. Sponſalia num. 7.* ubi plura ad hoc propoſitum docet.

2056 Inter. 4. Sponſalia poſſuntne propria auctoritate diſſolvi, & per matrimonium celebratum cum alia cenſenturne propria ſponſalia ſoluta?

Reſp. Quamvis ad dirimenda ſponſalia neceſſaria ſit Judicis Eccleſiaſtici auctoritas; tamen, quando cauſa eſt manifeſta, aut de cauſa ſufficienti conſtat, non requiritur Judicis actio ad illa diſſolvenda, ut docent Sylveſter *verb. Sponſalia numer. 10* Emmanuel Sà *eodem verb. numer. 12.* & alii plures cumulati per Bonacin. loco proximè citat. punct. 10. numer. 15. Quæ doctrina tamen intelligenda eſt, ſi natura rei ſpectetur, quia per accidens, ut ratione ſcandali vitandi, fieri poteſt, ut neceſſaria ſit Judicis authoritas, ut rectè advertit Bonacin ex Sanchez, & Guttierez. Tunc etiam neceſſaria eſt Judicis actio, quando dubitatur de ſufficienti cauſa, aut moraraliter non conſtat, adeſſe cauſam ſufficientem. Ita Bonacin. ibidem numer. 9 & eſt communis ſententia. Tandem dico, quòd priora ſponſalia ſtatim diſſoluta cenſentur per matrimonium validè celebratum cum alia, ut habetur *ex capit. ſicut ex litteris, ſi inter Virum, cap. Adoleſcens de ſponſalibus*, & alibi, & docet idem Bonacin. loco ſupra citato, Sanchez *lib. 1. diſp. 48 num. 3* & alii, quidquid in contrarium dicat Pontius apud Dianam mox adducendum. Verùm ſeverè eſt puniendus ab Ordinario, qui ſine juſta cauſa hujuſmodi Matrimonium celebrat, primis ſponſalibus non ritè diſſolutis. Sed vide Dianam *part. 3. tract. 4. reſol. 209.*

2057 Inter. 5. Diſſolvunturnè ſponſalia contracta cum una, ſi poſteà contrahantur cum alia, & ſequuta ſit copula?

Reſp. Quando poſt ſponſalia cum prima, ſequuntur ſponſalia cum ſecunda, unà cum copula, diſſolvuntur priora ſponſalia ex parte utriuſque. Ita docet Baſilius Pontius *de Matrim. lib. 12. cap. 14. nu. 4.* & ita etiam tenent Rebellus, & Coninchius, quibus ſe ſubſcribit Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 210.* licèt probabilem etiam putet ſententiam Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 49. num. 5.* qui oppoſitum cenſet,

Digitized by Google

docet Em. Sà *verb.matrim.n.32* & alii plures.

2062 Inter.4. Appellatione conjugum veniuntne Sponſi, qui Matrimonium contraxerunt per verba de præſenti ſine copula?

Reſp. Ex cap. ex publico de converſ. conjug. & ibi Panormitanus apud Sylueſtrum *verb. matrim.1. quæſt.6.* colligitur, quòd nomine viri, & Uxoris intelliguntur illi, qui matrimonium conſummarunt, non autem qui contraxerunt per verba de præſenti dumtaxat: & ità in materia odioſa dicendum eſt, ſecus autem in materia fauorabili. Nam nomine Maritatæ in favorabilibus, venit etiam ſponſa de futuro, & nomine Uxoris, quæ contraxit; in odioſis verò ſolùm, quæ conſummauit, ut docet Em. Sà *verb. Matrimonium num. 32.* & Armilla *verb. Uxor. num.1.* Sed de tali dubio fusè agit idem Sylveſt. *ubi ſupra nu.6.& 7.* apud quem plura videri poſſunt in facti contingentia. Vide etiam *hic ad Inter. antecedentem, & ſupra in tit. 89. de Excommunicatione ob Clerici percuſſionem, Inter.22.*

TITULUS CCXII.

De Stupro.

Vide tit. de Circumſt.pec.Inter. 11.titul.de Confeſſ. ſacr. Inter.17.tit. de Eccleſ. Immun.Int.32.tit. de Excomm. ob Cler.perc.Int.20. tit. de Met.Int. 3. tit.de Monial.Int.2. tit. de Virgin. Int.2. tit. de Vot. Int.14.

2063 Inter. 1. Si in aliqua Diœceſi ſtuprum v. g. ſit prohibitum ſub pœna excommunicationis, ligaturne excommunicatione, qui incipit ibi delictum, ſed in aliena Diœceſi actum conſumat?

Reſp. Non contrahere excommunicationem, docent Suarez *de cenſur.to.5.diſp.5.ſect.4. nu.8.& 9. & de legib.lib.3. cap. 32. nu.5.& ſeqq.* Salas *de legibus diſput. 14.ſect. 5. nu. 71.* quibus ſubſcribit Diana *part.3.tr.6. reſ.78.verſ.Notandum.* Et ratio eſt, quia hæc cenſura lata eſt abſolutè contra ſtupratores, & non quomodocumque ſtuprum inchoantes, ac proindè quouſque ſtuprum conſummatum non ſit, cenſura incurri non debet. Vide Dianam *p.5. tr.9 reſ.33.* ubi aliis relatis hanc ſuſtinet ſententiam. Et rectè quidem; nam pœnæ non ſunt extendendæ ultra proprium ſignificatū; imò ſunt reſtringendæ, quando in odioſis aliquid decernitur. Sed hoc in caſu noſtro intelligendum eſſe, quando aliud de mente Legislatoris non conſtet; ego puto.

2064 Inter.2. Titius Sacris Ordinibus initiatus ſtupravit Bertam: ad quid tenetur dictus ſtuprator, & qua pœna eſt puniendus ab Ordinario?

Reſp. Tenetur illam dotare. Et licèt Titius neget eam virginē fuiſse, debet hoc probare; nam probatio non incumbit Bertæ, nec Patri ipſius, quia præſumitur virgo, ex quo pro tali habetur, & imputatur Titio, qui ea abuſus eſt; & ideò ratione delicti probatio transfertur in illum. Imò id verū eſt, quamvis Berta ſponte acquieverit ſtupro, quia virgo ſemper preſumitur ſeducta, & decepta in foro externo. Ita ex Panor. docet Sylveſter *verb. Luxuria ſub n.5.* ubi tandem in fine concludit, quòd ſecundū leges, aut ſtuprator debet relegari, & dimidia pars bonorū ejus publicari, aut ſi eſt vilis perſona, debet verberari, ſi verò per vim fecerit delictū, capite plectitur; ita etiam pœna mortis punitur, qui puellam, quæ nondum ſit apta viro, cognoſcit; ſed Clerici in foro Eccleſiaſtico, vel ad triremes, aut ergaſtulum condemnantur, aut per cōpoſitionem ſatisfacere permittūtur, ſatisfacta tamen priùs parte læſa; ſed de hujuſmodi cōpoſitionibus pecuniariis omninò videndus eſt Diana *p.10. tr. 8.reſ.5.& 7.* nam nō ita facilè admitti debent.

TITULUS CCXIII.

De Subdiaconis.

Vide tit.de Moribus.&c.Inter.2. tit. de Ordin. ſac. Int.1. tit.de Privil.&c.Int.4. tit.de Sac. Ordin. Int.2. & ad queſ.1.

2065 Inter 1. Licetne Epiſcopo Ordinem Subdiaconatus conferre Clerico Sæculari, qui ad titulum patrimonii ordinari deſiderat?

Reſp. Conciliū Trid. *ſeſſ.21 cap.2.* id non permittit Epiſcopo, niſi pro neceſſitate, & commoditate Eccleſiarum ſuarum; & præterea felicis recordationis Innoc. Papa XII. in ſua Conſtit. edita 1694 quæ incipit: *Speculatores*, ſtrictiſſimè onerat Epiſcoporum conſcientias, ne à diſpoſitione Concilii recedant. Quamobrem, niſi revera urgeat neceſſitas, utilitas, aut commoditas Eccleſiarum ſuarum, omninò ſub pœna peccati mortalis ſe abſtinere debet Epiſcopus in dicto caſu.

2066 Inter.2. Quid intelligitur pro ly *neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum?* ut habet Trid. *loco ſupra citat.*

Reſp. Per ly *Eccleſiæ utilitatem*, intelligitur, quando pauci ſunt Miniſtri Eccleſiaſtici idonei,

idonei, tunc utile, & commodum eſt Eccleſiæ aliquos ordinare ad Eccleſiæ miniſterium, atque majorem ornatum, & ſplendorem. Per ly *neceſſitatem* autem intelligitur, quando deficerent Miniſtri, nec poſſent ſuppleri per jam ordinatos onera, tam in Miſſarum celebratione, quàm in aliis Eccleſiaſticis miniſteriis. Diana *part.10. tract. 12. reſolut.10.* Vide *in tit. de Diſpenſatione, ad Inter.4. & tit.197. ad quæſ. 3.*

2067 Inter. 3. Si aliquis Clericus in litteris, & virtutibus multùm profecerit, poteſtne ab Epiſcopo licitè promoveri ad titulum patrimonii?

Reſp. Mihi ſanè videtur dicendum, quòd ſic, etiam poſt Conſtitutionem prædictam ſanctæ memoriæ Innocentii Papæ XII. Et ratio eſt, quia in tali caſu utilis, & neceſſarius foret Eccleſiæ, cum Eccleſia plurimùm indigeat viris litteratis, quibus ſuſtentatur, & regitur, *cap. ſuper ſpecula, tit. ne Clerici, vel Mon. cap. cum ex eo*, & ibi Joan Monacus *de elect. in 6.* & alii, quos allegat, & ſequitur Pax Jordanus *tom.1 lib.1 tit. 19. nu 7* Quare Epiſcopus juſtam haberet cauſam illum promovendi ad titulum patrimonii dumtaxat.

TITULUS CCXIV.

De Subditis.

Vide tit. de Celebr. Miſ. ad quæſ. 5. tit. de Correct. Inter. 5. tit. de Prælat. Regul. Int. 1.6.16.19.24. 25.26.27. 28. 32. & ad quæſ. 1. tit. de Quær. Sub. eg. tit. de Relig. Int. 103. 105. tit de Regul. aliq. partic. Int. 5. tit. de Sacr. Confirm. Interrog. 5.

2068. INter. 1. Quid debet facere Epiſcopus, & alius Prælatus, circa ſubditos delinquentes? teneturne illos punire?

Reſp. Debent, imò tenentur tam Epiſcopi, quam alii Prælati ſuos ſubditos redarguere, corrigere, caſtigare, punire, & hoc ſub pœna peccati mortalis; quia de manibus Prælatorum ſanguis ſubditorum requiretur, *cap. irrefragabili, de offic. ordin.* Lezana *tom.1 par.1. cap.18. num.15*, Delicta enim ob bonum commune manere non debent impunita, *capit. Ut fama 35. de ſent. excommun. l. Si ita vulneratus 25. ff. ad legem Aquil.* Decius *in lege nec ex Prætorio 28. num. 4. ff. de regul. juris*, & habetur ex aliis juribus, & DD. Delinquentes igitur debita pœna punire debent Superiores, & juxta menſuram delicti debet eſſe plagarum modus, ut habetur ex Deuteronomio *cap. 25. & cap. Non afferamus, 24. quæſt. 1.* Siquidem, dum uni indulgetur indigno, ad prolapſionis contagium provocantur univerſi. Pax Jordanus *tom.1. lib. 1. tit. 8. ſub numer. 16.* Sed notandum eſt, quòd Judex Eccleſiaſticus debet ſemper procedere ſecundum Sacros Canones; nam juxta Sac. Canones Eccleſiaſtica judicia regulanda ſunt, *ut ex cap. 1. & cap. Sancta Maria, de conſtit.* & ibi Panor. ſatis colligitur.

2069 Inter. 2 Epiſcopus, vel alius Prælatus Eccleſiaſticus erga ſubditos delinquentes teneturne uti rigore, vel potiùs miſericordia?

Reſp. Epiſcopi, ſicut quivis alius Eccleſiaſticus Prælatus, ſtateram in manu geſtare debent, & in utroque penſo juſtitiam, & miſericordiam portare, ac juſto libramine quædam per æquitatem corrigere, quædam verò per miſericordiam indulgere, *c. Omnes qui diſt. 45.* Juſtitiam ſemper oleo miſericordiæ, miſericordiam cum ſeveritate temperantes, *c. Summoperè 11. qu 3. & cap. Vera juſtitia diſt. 45.* Nam, ſicut impunitas ſummoperè fugienda eſt, ita & exceſſivus rigor vitandus erit; rigor enim eſt juris exceſſus; ſummum jus ſumma injuſtitia vocatur; qui autem nimiùm emungit, elicit ſanguinem, *cap. Niſi cum pridem, de renunc.* Prælati igitur Eccleſiaſtici ad gratiam, & clementiam proni eſſe debent, nec ad puniendum, & vindictam principaliter debent intendere, ſed ad emendam, & correctionem, cum eorum officium ſit, peccatorum, & delinquentium ſaluti providere magis, quàm pœnam exigere. Ex charitate igitur, non ex furore agere debent, ut habetur *ex cap. cum Fraternitas 12. quæſt. 2.* maximè quia aſſimilari debent Parenti Carnali, qui flagellat quidē Filium, ſed ei omnia bona ſervat; undè debent eſſe omnia in omnibus, atque conſiderare ſuorum ſubditorum conditiones, & qualitates, & cum Patris teneant locum, debent eſſe potiùs addicti miſericordiæ, quàm rigori; tum quia magis expedit de miſericordia, quàm de ſeveritate reddere rationem, & agere pœnitentiam, *juxta cap. Alligant 26. qu. 7. cap. Diſciplina diſt. 45. cap. Ponderet diſt. 50. & leg. quod ſi Ephesi, ff. de eo quod certo loco;* tum etiam quia ita mandat S. Concil. Trident. *ſeſſ 13. cap de reform.* ubi loquens de Epiſcopis, ſic habet: *Se Paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſubditis oportet, ut non eis dominentur, ſed illos tamquam Filios, & Fratres, diligant &c.* & paulò inferiùs proſequitur: *Cum ſæpè plus erga corrigendos agat benevolentia, quàm comminatio, plus*

etia-

Digitized by Google

charitas, quàm poteſtas: Sin autem ob delicti gravitatem quandoque virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia judicium, cum lenitate ſeveritas adhibenda eſt. Vide quæſo Tridentinum *loco cit. & cap. Licèt plerumque 45. diſt.* ubi hæc, quæ dixi, abundantiùs reperies. Et tandem pro coronide hoc unum non prætereo, ſcilicet, quòd non pro quolibet delicto debent Epiſcopi fulminare, ut vel excommunicent, vel deponant, &c. Quia ſi quoties peccant homines, ſua fulmina mittat Jupiter, exiguo tempore inermis erit; ita ex Gloſ. *in verb. Aut deſinant, in cap. 1. verb. Epiſc. 45. diſt.* & hoc idem dicendum eſt de Religioſorum Prælatis.

2070. Inter. 3. Qui non eſt ſubditus Epiſcopo, poteſtne aliquo modo fieri ei ſubditus quoad incurrendas cenſuras?

Reſp. Maximè, & eſt, quando quis committit aliquod delictum in alterius Diœceſi, & Epiſcopus ſciens illud delictum, præcipit ipſi delinquenti ſub pœna excommunicationis incurrenda tali tempore, ut ſatisfaciat parti pro tali delicto; quare ſi eo tempore non ſatisfaciat, excommunicationem incurrit, nec poteſt à proprio Epiſcopo abſolvi, quia ratione delicti factus eſt ſubditus illius Epiſcopi ferentis cenſuram, à quo dumtaxat poteſt abſolvi. Ita etiam alio modo, ſi quis, dum eſt in alieno Epiſcopatu, ſit citatus ab illo Epiſcopo in aliqua cauſa coram illo diſcutienda, & contingat illum excommunicari, ab alio non poterit abſolvi, quia ex lite, coram illo pendente, ipſe Epiſcopus accipit jus in illum, & fit hac ratione ejus ſubditus, prout ſatis ex *cap. Propoſuiſti, de foro compet.* probatur, & docet etiam Dian *par. 5. tract. 9. reſ. 9.* & alii communiter.

2071 Inter. 4. Subditus teneturne obedire Prælato præcipienti, quando ſibi aliquod grave damnum in corpore, fama, aut rebus, vel tertiæ perſonæ imminet, aut probabiliter timetur eventurum?

1 *Reſp.* Dicunt aliqui Doctores, non teneri obedire, & in dubio favendum eſſe illi, de cujus damno agitur. In dubiis tamen dico, quòd Religioſus tenetur obedire, ut rectè docet Lezana *tom. 1. cap. 4. num. 24. 25. & 26.* Secùs verò, quando ei conſtat evidenter, ſuperiorem præcipere aliquid cum ejus gravi damno; tunc, ſi non obedit ſubditus, non poteſt puniri, quia ſine culpa obedientiam non præſtat; ſemper enim in obedientia ſunt aliquæ conditiones ſubintelligendæ, ſcilicet ſi poſſibilitas adeſt, aut ſi aliquod grave damnum ex obedientia non timetur; nam licèt ſubditus non ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, eſt tamen in poſſeſſione ſuæ ſecuritatis, ſeu juris conſervandi ſe, vel alterum à periculo. Ita Leſſius, Sanchez, & alii, quos refert, & ſequitur Buſſembaum *lib. 4. cap. 1. dub. 4. reſp. 2. in fine pag. 363.* Diana *in Summ. verb. Subditus num. 2. & verb. Prælati Regulares num. 11. & verb. opinio num. 10. & par. 4. tr. 3. reſol. 9* Vide Sylveſtrum *in verb. obedientia quæſt. 3.* Nec valet dicere cum Panor. apud eumdem Sylveſtrum *verb. Religio 6. num. 6.* quòd in licitis implebilibus quantumcumque duris non poſſit Religioſus reſiſtere; nam hoc, ut dicit idem Sylveſter, eſt falſum, quia ſemper debet intelligi de licitis, non ſolùm ſecundum ſe, ſed etiam reſpectu præcipientis licèt, & ſecundùm poſſibilitatem rei præceptæ; ſed præcipiens non præcipit licitè, quando præcipit ſuprà vires, aut cum morali impoſſibilitate, ut dixi *in tit. 171. de Præceptis, ad Inter. 5.* reputatur enim impoſſibile id, quod cum maxima difficultate fieri poteſt, *l. Africanus, & l. apud Julianum 11. §. fin ff. de legat. 1.* Decius *in l. qui poteſt 134. num. 3. ff. de regul. Juris*: ergo ſubditus non tenetur obedire, & licitè poteſt ad Superiorem majorem appellare; quia cenſetur eſſe contra jus gravatus; alias ſequeretur, quòd Superior malè affectus erga ſubditum poſſet illum ſibi malè viſum cogere ad deſperationem, quod eſt abſurdum aſſerere. Ideòque poteſt ſubditus in dicto caſu ſe redimere ab injuſta vexatione, & à quocumque gravi incommodo mediante appellatione. Sint ergo Superiores diſcreti, quia diſcretio eſt mater omnium virtutum, ut habetur *ex Clem. Paſtoralis, de ſentent. & re judicata*; & tandem notent, quòd Prælatus, qui non ſervat reverentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſervare, habetur *ex cap. Eſto ſubjectus 93. dict. cap. de forma, 22. quæſt. 5. cap. Iniquum 23 quæſt. 5.* & ex Gloſ. *in cap. cum beatus in verb. ſubtrahere 45. diſt.* Vide quæ dixi *ſuprà in hoc titulo, ad Interrog. 2.*

2072 Inter. 5. Si Subditus habet ſufficientem, & certam cauſam diſpenſationis, & non adeſt Prælatus, qui illam tribuat, quid debet facere ſubditus in tali caſu?

Reſp. Multi dicunt, apud Lezanam mox adducendum, poſſe tunc ſecum per Epicheiam diſpenſare. Ita Rodriquez *tom. 1 qu. 26. ar. 5.* Peyrinus *de Privil. minim. tom. 1. q. 1. de Obedientia c. 8.* qui etiam addit, quòd ſi manifeſta cauſa, aut neceſſitas adſit, & Prælatus ex odio, aut malitia nolit diſpenſare, ipſo jure diſpenſatum eſſe; & conſentit etiam Henriquez *lib. 6 tit. de pœnis c. 13. n. 4.* quos Doctores refert, & ſequitur Lezana *tom. 1 part. 1. cap. 7. n. 19. circa finem.*

TITU-

TITULUS CCXV.

De Superſtitionibus.

Vide tit. de Differ. Int. 15.16. *tit. de Hæreſ.&c. Int.* 16. *tit. de Homic. Int.* 9. *tit. de Inquiſitor. tit. de Libr. prohib. Int.* 7. *tit. de Parv. mat. Inter. ult. tit. de Reliq. Sac. Int.* 6.7.

2073 INter 1. Quid, & quotuplex eſt ſuperſtitio?

Reſp. Superſtitio eſt vana, ſeu falſa Religio, aut cultus alicujus, indebitè conceſſus, ut docent Doctores communiter, teſte Lezana *tom. 2. verb. Veneficia n.* 5. Imò S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 92. *art.* 1. dicit, quòd ſuperſtitio eſt vitium Religioni oppoſitum ſecundùm exceſſum, non quia plus exhibeat in cultum divinum, quàm vera Religio; ſed quia exhibet cultum diuinum, cui non debet, vel eo modo, quo non debet. Vide Sylveſt. *verb. Superſtitio nu.* 1. Nauar. *in man. cap.* 11. *nu* 22. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 1. Bonac *de legib. tom.* 2. *diſp.* 3. *qu* 5 *pun.* 1. *per totum*. Superſtitionis ſpecies ſunt quatuor. Prima eſt indebitus cultus vero Deo tributus, ſecunda Idololatria, tertia Divinatio, quarta Obſeruantia vana. Ita Nauar. ubi ſuprà *n.* 23. Sayrus in claui Regia *lib.* 4. *cap.* 4. Lezana *loco cit.* & alii. Vide Cabrinum *part.* 2. *caſ.* 8. *in princ & infrà ad Inter.* 19.

2074 Inter. 2. Quid facere debent Confeſſarii audientes confeſſiones illorum, qui aliquod ſortilegium, aut maleficium, ſeu ſuperſtitionem commiſiſſe ſe accuſant?

Reſp. Debent diligenter illos examinare, an ſcilicet bona, vel mala fide iis uſi fuerint; num damna proximo intulerint, ad quorum compenſationem debent illos obligare; an alios nefariam incantationis artem inſtruxerint, quos ab ipſa omninò reuocare tenentur; an libros, breuia, imagines, ſigilla, vel alia magica ſymbola apud ſe habeant, quæ erunt comburenda. Si verò Confeſſarius pœnitentem crimine hæreſis infectum repererit, itaut habeat, aut habuerit errorem in intellectu, exteriùs expreſſum, cum pertinacia, illum abſoluere nequit, niſi ſit in articulo, vel probabili mortis periculo, cum ſit caſus in Bulla Cœnæ contentus, adeòut neque Inquiſitores poſſint ab hæreſi in foro interno abſoluere, ut dixi *in tit.* 102. *de Hæreſi, & Hæreticis ad Int.* 5. aut alteri facultatem delegare; ſed tantùm in foro externo, & mediante foro externo, hoc eſt, in ſanctæ Inquiſitionis Officio, ut docent Carena *de Offic. S. Inquiſitionis part.* 2. *tit.* 1. *§.* 26. *nu.* 196. Barboſ. *de poteſtat. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 40. *num.* 26. & alii. Imò neque omnes Confeſſarii poſſunt pœnitentes à maleficiis, veneficiis, incantationibus, ſortilegiis, & ſuperſtitionibus, præſertim cum abuſu Sacrarum rerum, abſoluere; nam ferè ubique eſt caſus reſeruatus: ideò conſulendæ ſunt conſtitutiones Synodales Diœceſum. Cæterùm benè à Confeſſario excutienda eſt iſtorum conſcientia, & omnes de ſuperſtitioſis obſeruationibus debent admoneri, & omninò deterreri, ut in poſterum caueant. Vide Cabrinum *Elucid. caſ. reſerv. part.* 2. *caſ.* 8. *in fine*, ubi agit de grauitate hujus delicti, & obligatione Confeſſarii perdoctè.

2075 Inter. 3. Qui utitur ſuperſtitioſa medendi arte, eſtne denunciandus S. Officii Inquiſitoribus, & eſtne præmittenda correctio?

Reſp. Abſque dubio, qui ſuperſtitioſis utuntur deuotionibus, vel ſimilibus medendi artibus, denunciandi ſunt Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis, ut docent Bonac. *de Legibus tom* 2. *diſp* 3. *quæſt.* 5. *pun* 4. *num.* 19. & Cabrinus *ubi ſupr. in reſolutiva praxi pro incidentibus num.* 11. nam ita præcipitur in Edicto S. Inquiſitionis, cui tam in dubio punitionis, quàm emendationis, parendum eſt, cum poſſeſſio ſtet pro præcepto, & licèt præfati Auctores dicant, præmittendam eſſe correctiouem fraternam, ſi profutura cenſeatur, & ſubſit ſpes emendationis, quia præceptū correctionis, quando effulget ſpes emendationis, ſemper obligat, excepto caſu hæreſis formalis, ac ſolicitationis in Sacramentali confeſſione; tamen mihi videtur dicendum, ut aſſerui *in tit.* 52. *de Correctione, ad Int.* 8 in delictis ſpectantibus ad S. Officium, nulla præmiſſa correctione fraterna faciendam eſſe denunciationem, maximè ſtante Conſtitutione Alex. VII quæ incipit, *Licèt a ùs*, in qua præcipitur, quòd nulla præmiſſa correctione denunciandi ſint etiam de hæreſi leuiter ſuſpecti: quòd autem hi ſint de hæreſi ſuſpecti, patet ex eo, quia utuntur ope dæmonis, & cum pacto ſaltem implicito, qui tali modo medendi utuntur; nam factum ſuaptè natura malū præſumitur mala intentione factum. Et quāvis expreſsè proteſtentur ſe non intendere dæmonem inuocare, eis ſuffragari non poteſt, quia proteſtatio eſt contraria facto; ſiquidem dum illicitum aliquem modum curandi vulnera adhibent, procul dubio tacitè ad dæmonem recurrere cenſentur. Imò nota ex Souſa, quem refert, & ſequitur Trullench. *in decal. lib.* 1. *cap.* 10. *dub.* 9. *num.* 15. quòd omnis familiaritas, & pactum cum dæmone expreſ-

preſsè, vel tacitè, hæreſim, vel Apoſtaſiam involvit: ergo, &c. *Vide infra in hoc tit. ad Int. 9. & ſuprà in ſupracit. tit. 52. de Correctione, ad Int. 6. & 7. & in tit. 66. de Denunciationibus ad Int. 11.*

2076 Inter. 4. Eſtne licitus ille modus curandi vulnera in loco diſtanti, applicando remedia gladio, aut vittis vulneratorum ſanguine madefactis?

Reſp. Talem medendi modum ſuperſtitioſum eſſe, latè, & luculenter probat Bonac. *loco proximè cit. punct. 4. nu. 17.* Imò Leander *par. 6. tract. 9. diſp. 1. qu. 38* dicit, id ſentire omnes, ſcilicet eſſe ſuperſtitioſam medicationem gladii diſtantis à vulnerato. Eadem omninò ratio currit de medicatione pannorum intinctorum ſanguine vulnerati diſtantis: ergo, &c. Siquidem cauſa naturalis non agit extra ſphæram ſuæ activitatis, ut docent communiter Philoſophi: ergo cum talis ratio medendi non ſit naturalis, procul dubio convincitur ſuperſtitionis diabolicæ eſſe damnanda; ut tenent etiam Leſſius, & Mazzuchellus, quos dat, & ſequitur Cabrinus *in ſuo Elucid. caſ. reſerv. par. 2. caſ. 8. annot. 3. num. 8.* & hæc quidem eſt omnium Theologorum communis ſententia. Idem docet Illuſtriſſimus Dandinus *de Suſpectis de hæreſi cap 2. ſect. 3. ſubſect. 5. §. 3. nu 9. & ſeqq.* & plures Concordantes adducit. Unde Diana concord. *tom. 5. tr. 10. reſ. 109. nu. 16.* rectè ſic inquit: Epiſcopi, & Inquiſitores vigilent ſupra dicta medicamenta, ut vocant, ſympatica, à ſuis Diœceſanis eliminare. Tandem Carena *de Offic. S. Inquiſit. par. 2. de ſort tit. 12. §. 4. num 29. in fine*, ſic concludit: Medentes medicamentis ſympaticis debent denunciari Sancto Officio, & in Sancto Officio Cremonæ hujuſmodi ſic, vel ſimilibus modis medentes puniuntur graviſſimè. Vide etiam Moronum *reſp. 95. num. 167.* & Goudin. *tom. 2 in prima par. phyſ. diſp. 3 qu. 6. art. 2. de condit. motus, & infra ad Int. ult. hujus tituli.*

2077 Inter. 5. Quot ſunt ſpecies rerum ſacrarum, quibus abutuntur ſuperſtitioſi, ſortilegi, malefici, & alii ſceleſti homines?

Reſp. Tres ſunt ſpecies rerum ſacrarum, ut docent Doctores communiter. In prima ſpecie numerantur Sacramenta. In ſecunda res ſacræ, ut Sacramentorum vaſa, Sanctorum Reliquiæ, Imagines ſacræ, quæ vulgò Agnus Dei dicuntur, candelæ, & palmæ benedictæ, ſal exorcizatum, Aqua luſtralis, ſeu benedicta, Imagines Dei, & Sanctorum, paramenta Sacerdotalia, brevia ſacra ad collum appenſa, & alia hujuſmodi. In tertia verò veniunt ſacramentalia, quæ ſunt actiones ſacræ, quibus in Sacramentorum adminiſtratione vel Miſſæ celebratione utitur Eccleſia Catholica, ut oratio Dominica, preces, benedictiones, variarum rerum conſecrationes, ſignum ſanctæ Crucis, invocatio Sanctiſſimæ Trinitatis, Sanctiſſimi nominis Jeſu, vel Deiparæ Virginis, Symbolum Apoſtolorum, Evangelium S. Joannis, verba Sacræ Scripturæ, v.g. verſiculi Pſalmorum David. Quorum abuſus ſortilegium conſtituit. Vide Finellium *de caſ. reſerv. caſ. 2. num. 23. & 24.* Dianam *par. 4. tract. 8. reſ. 14.* quos refert, & ſequitur Cabrinus *ubi ſuprà pag. 156. num. 44. 45. & 46*

2078 Inter. 6 Eſtne licitum, à Malefico petere, ut maleficium maleficio tollat?

Reſp. Doctores communiter dicunt, numquam hoc eſſe licitum, quia diſſolvere maleficium alio maleficio, eſt intrinſecè malum, ac proindè nullo caſu licitum, etiamſi Maleficus ad id eſſet paratus, quia nulla ratione licitum eſt inducere hominem quantumcũq; paratum ad offendendum Deum, ut optimè docet Cajet. *in Summ. verb Maleficium.* Siquidẽ uſus artis magicæ, in quo intervenit tacita, vel expreſſa dæmonis invocatio, nullo modo licet: ergo nec petere, aut conſentire quis poteſt, ut maleficium alio maleficio diſſolvatur à Malefico. Si verò Maleficus licito modo poſſit maleficium tollere, quamvis conſtaret petenti, quòd Maleficus non ſit illud diſſoluturus, niſi per novum maleficium, dicunt aliqui, licitum eſſe, à Malefico id petere, imò etiam pecunia, aut verberibus cogere, ut maleficium à ſe poſitum tollat. Et ratio eſt, quia in tali caſu petitur ab ipſo, quod licitè præſtare poteſt, ſi velit. Ita pluribus citatis reſolvit Cabrinus *de caſ. reſerv. par. 2 caſ. 8. annotat. 6.* Idem etiam docet Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 95 num. 11.* ſed *num. 12.* rectè monet duo. Alterum eſt, nullatenùs licere admittere, ſi Maleficus applicare velit medicinam aliquam vanam, & ſuperſtitioſam, quia hoc non eſt, niſi uti ope, & invocatione dæmonis, quod eſt intrinſecè malum: Alterum verò eſt, quando ſpes eſſet fore, ut prodeſſet monitio, teneri petentem ex lege charitatis illum monere, ut medio licito faciat, aliàs eſſet Reus præcepti correctionis fraternæ violatæ. Vide Dianam *par. 5. tr. 7. reſ. 15.* & præſertim Sylveſtrum *verb. Maleficium nu. 8. per totum*, qui certò rectè concludit; & Bonac. *tom. 2. de legib. diſp. 3. qu. 5. pun. 5. num. 7. & ſeqq.* Vide etiam ſuprà *in tit. 103. de Homicidio, ad Int. 13.* & Moronum *reſp. 95. nu. 177. & ſeqq.*

2079 In-

Digitized by Google

2079 Inter. 7. Magicis artibus addicti, & qui ipſos Magos conſulunt, & petunt opera eorum, ſuntne ipſo facto excommunicati?

Reſp. Quamvis magia ſæpè ſit hæreſi conjuncta, aliquando tamen eſt ſine hæreſi: undè ſi Magus credat, dæmones dignos eſſe aliquo honore, poſſe aliquid facere abſque divina permiſſione, in alia vita ſe bonum ab eis recepturum, ſemper vera dicere, &c. & hoc Magus credat cum pertinacia, utique cenſeri debet hæreticus, & conſequenter excommunicatus in Bulla Cœnæ. Si verò non habet errorem in intellectu cum pertinacia, licèt grauiſſimum peccatum committat, cum intercedat pactum implicitum, ſeu tacitum, aut expreſſum cum dæmone, non tamen ipſo facto eſt excommunicatus; ſed excommunicari debet, ut habetur *ex cap. Si quis*, 26. *quæſt.* 5. Qui autem Magos conſulunt, & opera eorum petunt, ſunt excommunicati, ut patet ex dicto *cap. Si quis*; quamquam hæc excommunicatio nemini ſit reſervata, ut docet Toletus *lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 7. qui addit etiam, quòd ignorantia non craſſa poteſt excuſare hominem, quando neſcit ibi inuocari dæmonem, donec ab aliquo advertatur, vel per ſe cognoſcat; nam tunc mortaliter peccaret. Idem docet Leſſius *lib.* 2. *cap* 44. *dub.* 4. *num.* 26. Vide Cabrinum *de caſ. reſeruat. caſ.* 8. *part.* 2. *de gravitate hujus delicti*, & *obligatione Confeſſarii.* Pro foro autem externo, qua pœna ſint puniendi ab Inquiſitoribus, qui dant operam ſortilegiis, diuinationibus, & magiis: Vide Dianam *part.* 4. *tr.* 7. *reſol.* 10. Ego enim breuitatem amplector. Vide etiam *ad Inter. ſequentem*.

2080 Inter. 8. Quid eſt Sortilegium? & daturne paruitas materiæ in ſortilegiis, & magia?

Reſp. Sortilegia dicuntur à ſortibus, quæ ſortes diuiduntur à Doctoribus in tres ſpecies, ſcilicet in diuiſorias, conſultorias, & divinatorias. Sortes verò propriè dicuntur, ut earum eventu conſiderato, aliquid occultum innoteſcat; & ſi aliqua res dividenda, vel alicui adjudicanda eſt, dicitur ſors diuiſoria; ſi quæritur, quid ſit futurum, dicitur ſors divinatoria; ſi verò quæritur, quid ſit agendum, dicitur ſors conſultoria. Sortes diuinatoriæ omninò ſunt illicitæ, & ſuperſtitioſæ. Item ſortes conſultoriæ regulariter loquendo ſunt illicitæ, cum non ſortibus, ſed Eccleſiæ precibus, Sanctorum Doctrina, piorumque conſilio Divina ſeruanda ſit voluntas, ultra quod harum uſus malitiam ſuperſtitionis continere poſſunt, ſi interueniat expreſſa, vel implicita dæmonis inuocatio. Vide Sanchez *in Sum. to* 2. *cap.* 38. *n.* 88. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 5. *pun.* 3. *num.* 15. Zeccum *de caſ. reſerv. caſ.* 8. *num.* 5. *pag.* 174. Cabrinum *ubi ſupra par.* 2. *caſ.* 8. *annot.* 1. *n.* 1. & *ſeqq.* Cæterùm ſortes diuiſoriæ, licèt in multis rebus ſint licitæ, ſi eventus non expectetur à dæmone, vel à fortuna, velut ab aliquo numine, ſed à ſolo Deo, atque caueatur, ne ulli fiat injuria, nec adhibeantur in electione ad Dignitates, & Officia Eccleſiaſtica; tamen aliquando & harum ſortium uſus poteſt eſſe illicitus, ſi earum directioni præſit diabolus, intercedente pacto expreſſo, vel tacito inter dæmonem, & mittentem ſortes, ut rectè docent Sanchez *loc. cit. n.* 89. Facundez *de precept. decal. lib.* 8. *cap.* 4. *num* 12. Graffius *de caſ. reſerv. lib.* 3. *cap.* 1. quibus ſubſcribit Cabrinus; ſed vide Bonac. *de legib. tom.* 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 5 *pun.* 3. *num.* 14. & *ſeq.* Tandem dico, quòd in ſortilegiis illicitis, & magia, non datur paruitas materiæ, excuſans à mortali, ut pluribus relatis aſſerit Diana *part* 5. *tract.* 5. *reſ.* 29. Gabriel Beatus *quæſt.* 57. *num.* 21. Vide Lezanam *tom* 2. *verb. Veneficia per totum*, qui plura congerit ad hoc propoſitum.

2081 Inter. 9. Eſtne licita Aſtrologia; & quotuplex eſt Aſtrologia, & quam pœnam incurrunt Aſtrologi Aſtrologiam prohibitam exercentes, & non præmiſſa correctione, ſuntne Inquiſitoribus denunciandi?

Reſp. Non omnis Aſtrologia eſt illicita, neque omnis eſt prohibita, conſequenter eſt licita, & permiſſa. Dico igitur primò, quòd Aſtrologia naturalis, quæ ex aſtrorum ſitu, motu, conjunctione, & oppoſitione illos effectus prædicit, qui à neceſſariis cauſis proveniunt, ut eclypſes, niues, pluvias, grandines, ſiccitates, ventos, ſalubritatem, morbos, & alia hujuſmodi, quæ naturaliter contingunt, non ſolùm non eſt illicita, nec prohibita, ſed ipſius uſus agriculturæ, medicinæ, & nauigationi plurimùm conducit, & quia talis præcognitio fieri poteſt abſque dæmonis ope, & auxilio, cum à virtute cœleſti dumtaxat habeatur, ideò eſt licita, & permiſſa, ut omnes Doctores teſtantur. Et quia inſuper Aſtra directè agunt in corpora, ut docet S. Thomas contra Gent. *cap.* 54. & 85. & alii omnes; ideò Aſtrologi, qui ex horoſcopo, hoc eſt ex puncto natiuitatis pueri alicujus, conjectant illius temperamentum, & propenſiones naturales, non peccant, quia utuntur ſcientia naturali, ac licita. Aſtrologia verò judiciaria, quæ ex Aſtrorum aſpectu prædicit euentus, qui à cauſis liberis dependent, vel præteritos, aut præſentes occultos inveſtigat, eſt illicita, & prohibita, ut mox dicam.

Digitized by Google

dicam. Patet itaque, duplicem eſſe Aſtrologiam, aliam naturalem, judiciariam alteram, quæ ſubdividitur, & una dicitur electionis, alia revolutionis, & tertia appellatur natiuitatis. Electionis eſt illa, qua Diuinatores, & Aſtrologi ex Aſtrorum aſpectu prædicunt pericula cuique impendentia, & quid facere quiſque debeat, ut ea declinare valeat. Revolutionis eſt, qua præmonſtrant rerum viciſſitudines, ut bella, pacem, mortem alicujus Magnatis, &c. Natiuitatis denique, eſt illa, qua eventus vitæ, conditionem nuptiarum, dignitates, opes, tempus, & genus mortis diuinare prætendunt. Ita Delrius *diſquiſit. Magic. lib. 4. cap. 3. quæſt. 1.* Leſſius *lib. 2 cap. 43. dub. 8. num* 35. His prænotatis, dico ſecundò, Aſtrologiam tum electionis, tum reuolutionis, magnæ temeritatis damnandam eſſe; nam cognitio per Aſtra circa res cōtingentes eſt incertiſſima, ac ferè prorsùs inanis, & ementita, ut aliis relatis aſſerit Cabrinus *in ſuo Elucid. caſ. reſerv. part. 2. caſ 8. annot.* 8. *n.* 34. qui *n.* 35. abſolutè probat, Aſtrologiam judiciariam, nativitatis ſcilicet, tanquam ſuperſtitioſam, & Chriſtianæ Reipublicæ valdè periculoſam, tam Jure Diuino, quàm Canonico, & civili prohibitam eſſe, quia hujuſmodi diuinatio ex pacto implicito habetur à diabolo. Ideòque Sixtus V. & poſteà Urbanus VIII. in ſua Bulla, quæ incipit *Inſcrutabilis;* edita die 1. Aprilis anno 1623. contra hujuſmodi Aſtrologos Judiciarios excommunicationis pœnam ipſo facto incurrendam infligit, etiamſi non certò, ſed ſub dubio, eaque tenui conjectura, quę ex Aſtris haberi poteſt, pendentia à libero arbitrio prænuncient futura. Vide Graſſium *part. 1. deciſ. lib. 2. cap. 3. n.* 9. Zeccum *de caſ. reſerv. caſ* 8. *pag.* 175. & alios mox citandos. Quare tranſgreſſores denunciari debent Inquiſitoribus contra hæreticam prauitatem, ut dixi in præcedenti reſponſione, loquēs de illis, qui ſuperſtitioſa medendi arte utuntur in curandis vulneribus in loco diſtanti, &c. Et licèt plures Doctores dicant, quòd ſi ſpes emendæ credatur, priùs ſunt fraterna correctione admonendi; tamen ego hoc non admitto per ea, quæ in præcedenti Reſp. notavi. Vide igitur Doctores, quos refert, & ſequitur idem Cabrinus *loco cit. n.* 36. & 37. ubi hæc, & alia plura habentur ad hoc propoſitum. Vide etiam Bonac. *tom. 2. de legib. diſp. 3. qu. 5. pun. 3. nu.* 10. & *ſeqq.* & *tom. 3. de cenſ. in particul. diſp. 2. qu. 2. pun.* 38. *num.* 3. & *ſeqq.* Lezanam *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 10. *num.* 27. Dianam *part.* 4. *tract.* 7. *reſolut.* 17. & alios apud ipſos. Alias pœnas verò, quas hujuſmodi Aſtrologi, & Diuinatores incurrunt in foro externo, vide, ſi lubet, penes Lezanam, & Dianam *locis citat.*

1082 Inter. 10. Eſtne prohibita Chyromantia? Et quid eſt Chyromantia?

Reſp. Certiſſimum eſt, tanquam ſuperſtitioſam prohiberi in Bullis Summorum Pontificum *Sixti V. & Urbani VIII.* Siquidem Chiromantia, quæ cognitionem rerum futurarum inquirit ex manuum lineamentis, ut v.g. pericula vitæ, conditiones nuptiarum, proſperæ, vel aduerſæ fortunæ, &c. proculdubio, ſuperſtitioſa eſt, ac mortale peccatum, & expreſsè prohibita, cum ex hujuſmodi lineamentis talis prænotio haberi non poſſit. Committit igitur Chiromanticus, ſi aduertenter, & ſeriò id agat, mortale peccatum, ob pactum implicitum cum dæmone. Secus autem dicendum eſt, ſi ex curioſitate tantùm talia lineamenta, ut communiter fit, inſpiciantur. Vide Delrium *diſquiſ. Magic. lib. 4. cap. 2. qu. 4 & Int. 12. hujus tituli.*

2083 Inter. 11. Eſtne licita diuinatio, quæ fit ex Phiſiognomia, ex vultus ſcilicet diſpoſitione, & habitudine corporis?

Reſp. Diuinatio, quæ fit per ea media, ex quibus cognitio naturalis ſufficienter haberi poteſt, non eſt penitùs illicita. Phiſiognomus autem eſt rerum naturæ perſcrutator, & hominum mores ex corpore, vultuque cognoſcit: ergo prædicere, & diuinare, conjecturas deſumendo ex phiſiognomia naturali, ex partibus corporis, & habitudine membrorum, videtur licita, quia conſiderata corporis temperie, probabiliter animi propenſiones, & effectus dignoſcuntur; nam probabiles conjecturæ, quæ non à ſolis aſtris, ſed etiam aliis cauſis, & circumſtantiis particularibus deſumuntur, ut ab ipſa ſcilicet corporis compoſitione, diſpoſitione, aut perſonæ temperamento, non prohibentur, ex eo quia viribus naturæ comparari poteſt probabilis aliqua rerum futurarum, ſeu occultarum cognitio, examinatis cauſis particularibus, inſpectiſque ſimul Aſtris, tamquam aliquid ad hujuſmodi conjecturam facientibus. Itaque ex corporis diſpoſitione, & temperamento aliqualis ſumitur cognitio ingenii, inclinatio animi, & bonæ, vel prauæ valetudinis; & hæ diuinationes, quæ ex iſtis cauſis procedunt, naturales ſunt, & mediis proportionatis utūtur, ac proindè nullatenùs prohibitæ cenſentur, ut docent Doctores communiter. Sed ut benè notat S. Thom. 2. 2. qu. 95. art. 1. quædam cauſę producunt ſuos effectus, non ex neceſſitate, & ſemper, ſed ut in pluribus, rarò tamen deficiunt; & per hujuſmodi cauſas poſſunt pręnoſci effectus futuri, non quidem per certi-

certitudinem, ſed per quandam conjecturam. Vide Moronum *reſp. 95. nu.* 104.

2084 Inter. 12. Peccatne mortaliter, qui joci cauſa oſtendit velle futura divinare?

Reſp. Licèt diuinatio, ex communi Doctorum ſententia, ſit peccatum mortale ex ſuo genere, quia per divinationem initur conſortium, & ſocietas cum dæmone perpetuo Dei hoſte: tamen excuſatur à peccato gravi, qui joci cauſa oſtendit velle ſe divinare, quia non ſeriò hoc facit, nec habet animum ſuperſtitioſum indagandi latentia, ſed jocosè, & vanè ſine affectatione cognitionis Dei propriæ; unde eſt potiùs quædam vanitas, quàm ſuperſtitio, ut ex Suarez, Valentia, Sayro, Reginaldo, Sanchez, & aliis reſolvit Bonac. *tom.2. diſput.3. quæſt. 5 punct.3. num.* 18. Vide Armillam *verb. Divinatio ſub num.*1.

2085 Inter. 13. Divinatores, Aruſpices, alligantes dæmonem, aut illum invocantes, ſuntne ipſo facto excommunicati?

Reſp. Ex hoc capite præcisè, non ſunt ipſo facto excommunicati, dummodò errorem non habeant in intellectu cum pertinacia, nec ſentiant aliquid contra fidem; nam in tali caſu eſſent Hæretici, & excommunicationem contra Hæreticos latam ſtatim incurrerent, quoties errorem aliquo ſigno externo manifeſtarent; & hoc eſt certiſſimum apud omnes ſcribentes. Cæterùm, ut dixi, præcisè ex hoc capite excommunicati non ſunt ipſo Jure Divinatores, Aruſpices, alligantes dæmonem, illumque invocantes, & ſimiles, quia nullum Jus afferri poteſt, quod contineat contra eos excommunicationem ipſo Jure latam, aut ſi aliquod Jus afferri poteſt continens cenſuram ipſo facto impoſitam, ea tamen adhuc uſu recepta non eſt, ut ex Azorio, Suarez, Sanchez, Toleto, & Filliucio, reſolvit Bonac. *de Cenſur.in particulari to.*3 *diſp.* 2.*qu.*2.*pun.*38. *n.*1.*& ſeqq.* qui etiam reſpondet ad rationes, quæ pro contraria ſententia ab Adverſariis adducuntur. Vide igitur ipſum *loco cit.& de legib.tom.2.diſp* 3.*qu* 5.*pun.*3.*n.*23.& Cabrinum *de caſ.reſer part.*2.*caſ.*8. *annot.* 7. *nu.* 21. idem docentem.

2086 Inter. 14. Qui ad furem, vel furtum detegendum adhibet vaſculum aquæ plenum, quod puer, aut puella aſpiciens dicat, *Angelo bianco, Angelo Santo, &c.* eſtne excommunicatus ipſo facto? & debetne denunciari ad S. Officium.

Reſp. Hoc fieri non poteſt ſine expreſſa, vel tacita dæmonis invocatione, ac proindè eſt graviſſimum peccatum; quare ſi talis habet errorem in intellectu cum pertinacia, & credat licitum eſſe dæmonem invocare, eique latriæ, vel duliæ cultum tribuere, eſt Hæreticus, & præterea excommunicatione Papæ reſervata innodatus, cæteriſque Hæreticorum pœnis ſubjectus. Si verò nullum habeat errorē in intellectu, ſed ſolùm cupiditate ductus ad cognoſcendas res occultas, dæmonem adoret, non eſt Hæreticus, conſequenter nec excommunicatus, ſed eſt perditiſſimus peccator coram Deo, & in foro conſcientiæ. Verùm in foro externo Hæreticus, & excommunicatus præſumitur, quia malum præſumitur mala intentione factum; nam latriæ, vel duliæ cultum dæmoni exhibere, maniſeſtam hæreſim ſapit in foro externo, ac proindè cenſendus eſt Hæreticus, & Inquiſitoribus omninò eſt denunciandus. Vide Carenam *de Offic S Inquiſit.part.*2. *tit.*12 §. 10. *nu.*56. Cabrinum *loco ſupracit.nu.*27. *&* 28. & id quod dixi ſupra *in tit.*102. *de Hæreſi, & Hæreticis, ad Inter.*16. *& in tit.*206. *de Simulatione, ad Int.*2.

2087 Inter. 15. Quinam ſunt modi, in quibus cenſetur adeſſe tacita Dæmonis invocatio?

Reſp. Generaliter ſunt quinque, in quibus homo intentat aliquid facere per ea, quæ nec ex ſe, nec ex virtute ſupernaturali aliquos poſſunt producere effectus; undè dicta invocatio cenſetur contingere. Primò, quando dicuntur quædam verba, in quibus voces aliquæ nihil ſignificant. Secundò, cum characteres, & figuræ aliæ à ſigno Crucis, ut figuræ ovales, quadrangulæ, vel ſimiles, fiunt. Tertiò, quando miſcentur aliqua falſa, ut v. g. quòd Chriſtus habuit febres, aut quòd Beata Virgo habuit dolores in partu, vel alia apocrypha, ut fictæ aliquæ hiſtoriæ. Quartò, cum apponuntur conditiones inutiles ad tales effectus, ut ſi ſumantur verba ſacra, etiam ex Evangeliis, aut ſacra Scriptura deprompta, ſi cum illis etiam adhibeatur aliqua vana, & inutilis circumſtantia, ſcilicet, ut proferantur tali die, vel hora, cum tali ſitu corporis, aut tali voce, aut quòd ſint ſcripta tali modo, aut tali charta &c. Et tandem, ut ſumantur tales herbæ, tali, vel tali die, & hora decerptæ, & alia hujuſmodi. Quintò, denique quando effectus excedunt virtutem illius medii, puta, ſi quis promittat aliquem deceſſurum in gratia, non poſſe lædi ab inimicis, & alia hujuſmodi. Vide Toletum *lib.*4. *cap.*14. *n.*6. Bonac. *de legib.tom.*2. *diſput.* 3. *qu.* 5. *pun* 4. *nu.*10. *&* 11. Lezanam *tom.*2. *verb.Veneficium*, *num.*7. & alios, & infra *ad Inter. ſequentem*.

2088 Inter. 16. Quæ, & quot ſunt ſpecies divi-

divinationis, quæ fit cum tacita Dæmonis invocatione?

Reſp. Supponendum eſt primò, divinationem fieri quoque per tacitam Demonis invocationem; & hæc contingit, quando quis mediis vanis, quibus ſe immiſcet Dæmon, procurat cognitionem rerum latentium; quæ vim humanam ſuperant, ut docent Doctores communiter: & quamvis non intendat expreſsè Dæmonem invocare, tamen tacitè intendit illum invocare, quia ſeriò media inutilia, & vana uſurpat, quibus non poteſt alio pacto res latentes cognoſcere, quàm ope Dæmonis: nec obſtat ſe nolle Dæmonem invocare, quia proteſtatio, ut alibi dixi, eſt contraria facto. Hoc ergo prænotato, dico, quòd divinatio, quæ fit cum tacita Dæmonis invocatione, ſex ſpecies complectitur, quarum prima eſt Aſtrologia judiciaria, de qua diximus ſupra *ad Inter*. 903 Secunda divinationis ſpecies ex pacto implicito, eſt augurium. Tertia aruſpicium. Quarta omen. Quinta chyromantia. Sexta ſpatulamantia, de quibus omnibus, poſt alios, loquitur Cabrinus *part*. 2. *caſ*. 8. *annot*. 10. Vide infrà *ad Int*. 19. & Moronum *reſp*. 95. *num*. 63. *& ſeqq*.

2089 Inter. 17. Quæ, & quot ſunt ſpecies divinationis, quæ fit cum expreſſa Dæmonis invocatione?

Reſp. Sunt octo. Prima dicitur præſtigium, & eſt Dæmonis invocatio ſub ficta, & apparenti figura, ut cum homo ſpeciem ludi, vel aſini refert, quæ ſpecies, licèt ſit falſa, tamen judicatur vera intuentibus, quia ope Dæmonis ipſis oculorum acies præſtringuntur, & ideò dicitur præſtigium. Secunda ſpecies appellatur ſomniorum obſervantia, & eſt, quando homo ſomnium obſervat, ut in cognitionem veniat earum rerum, ad quas præſciendas in vigilia Dæmonem invocavit. Tertia ſpecies nominatur pytonia, & eſt, quando Dæmone invocato, occultum quæritur cognitio per homines arreptitios, ſicuti videtur dum ab Exorciſtis de futuris interrogantur, quod nullo modo fieri debet, etiam abſque pacto, quia Dæmon eſt mendax, & pater mendacii. Quarta eſt Geomantia, quæ ſic vocatur, quia divinatio fit per figuras, vel ſigna in corpore aliquo terreſtri, ut in ſtatua, ligno, vel lapide apparentia. Quinta Hydromantia dicitur, ex eo quòd cognitio habetur per imagines in aquis apparentes. Sexta eſt Aeromantia, & eſt cum Dæmon invocatus reſpondet, & per quaſdam aereas figuras, quas aſſumit, occulta, aut futura prænunciat. Septima, quæ Pyromantia appellatur, eſt divinatio, & occultorum cognitio per ignem, aut per lignum crepitans in igne poſitum. Octava denique Aruſpicium nomen ſibi vindicat, quia cognitio, ſeu præcognitio habetur per ſigna in viſceribus animalium apparentia, quæ animalia Dæmoni immolantur. Vide S. Thomam 2. 2. *quæſt*. 95. *artic*. 3. Azorium *tom*. 1. *lib*. 9. *à cap* 9. *uſque ad cap*. 22. Leſſium *lib*. 2. *cap*. 45. *dub*. 5. Finellium *de caſ. reſerv. caſ*. 2. *numer*. 11. *& ſeqq*. quos refert Cabrinus *part*. 2. *caſ*. 8. *annot*. 5. qui fuſiori calamo ſupradictas ſpecies divinationis deſcribit. Vide etiam Tolet *lib*. 4. *cap*. 15. Bonacin. *tom*. 2. *diſput*. 3. *quæſt*. 3. *punct*. 3. *numer*. 5. Campionum *par*. 2. *cap*. 36. *numer*. 6. *& in titul*. 102. *de Hæreſi, & Hæreticis, Interrog*. 16.

2090 Inter. 18. Omnes divinationes ſuntne ejuſdem, vel diverſæ ſpeciei, itaut neceſſarium ſit, quòd pœuitens in confeſſione aperiat, an divinatio fuerit per aerem, per aquam, ignem, aut per inſpectionem avium, lineamentorum, &c. & an cum expreſſa, vel tacita Dæmonis invocatione?

Reſp. Eſt ſententia ſatis probabilis, & tuta in praxi illa, quæ docet, eſſe ejuſdem ſpeciei in genere moris, ac proindè opus non eſſe in confeſſione aperire, ſeu exprimere rem, per quam facta eſt divinatio. Ita Em. Sà *verb. Confeſſio num*. 27 & alii. Imò tacita Dæmonis invocatio, ſi plena conſideratio adſit, eſt ejuſdem rationis, ac expreſſa; & quamvis multò gravius ſit Dæmones expreſsè invocare, quàm aliqua facere, quibus ſignum ſit, ut ſe Dæmones ingerant; tamen quia circumſtantiæ aggravantes, ut alibi docui, non ſunt neceſſariò in confeſſione aperiendæ, ſequitur pœnitentem non teneri exprimere in confeſſione rem, per quam facta fuit divinatio, nec ſi cum tacita, vel expreſſa Dæmonis invocatione. Vide Dianam *part*. 1. *tract*. 7. *reſ*. 60. Bonac. autem *tom*. 2. *diſput*. 3. *quæſt* 5. *punct*. 3. *n* 20. *&* 21. licèt concedat, divinationem cum tacita Dæmonis invocatione eandem ſpecie malitiam habere, quam habet divinatio cum expreſſa Dæmonis invocatione, quia juxta regulam Juris taciti, & expreſſi, eadem eſt ratio: tamen putat, in confeſſione teneri pœnitentem aperire, an divinatio, ſive ſuperſtitio fuerit, cum tacita, vel cum expreſſa Dæmonis invocatione. Sed hoc ego puto verum, quando divinatio, ſeu ſuperſtitio conjunctam habet hæreſim, quia tunc illa circumſtantia non ſolùm aggravat peccatum, ſed aggravat in infinitum, & mutat ſpeciem.

2091 Inter. 19. Jam ſuprà *ad Inter*. 9 *&* 10. dictum fuit, quid ſit Aſtrologia judiciaria,

& Chiromantia, modo quæro, quid ſit *Augurium*, *Aruſpicium*, *Omen*, & *Spatulamantia*, de quibus dictum eſt ſuprà *ad Interrog.* 16.

Reſp. *Augurium* eſt quædam divinatio futurorum, ex garritu avium, vel vocibus animalium, ad quæ ſuapte natura nullam præſignificationem habent. Vide S.Thomam 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 5. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 38. *uſque ad* 43 Leſſius *lib* 2. *capit.* 43. *dub.* 2. *Aruſpicium* eſt quædam præcognitio futurorum, quæ deſumitur ex avium volatu, vel quorumdam animalium motu, curſu, & hujuſmodi. *Omen* ſignificat diuinationem, quæ habetur ex verbis caſu ab aliquo prolatis, ex quibus alter futurorum conjecturam ſumit. *Spatulamantia* denique eſt illa diuinatio, quæ fit per ſigna in ſpatula alicujus animalis apparentia. Et omnes iſtæ, & ſingulæ divinationes fiunt cum expreſſa, vel tacita Dæmonis inuocatione; ideòque ſuperſtitioſæ ſunt, peccaminoſæ, atque prohibitæ. Vide Cabrinum *part.* 2. *caſ.* 8. *annot.* 10. *pag.* 155 qui tamen addit, & benè, quædam futura prænunciari ex cantu, vel voce animalium, ut pluviam ex corvina voce, ſerenitatem ex veſpertilionum procul à domibus volatu, &c. quia ex naturali inſtinctu, ſeu ex motu aliquo in eis cauſato, aut ab humiditate, vel ſiccitate ambientis aeris, aut à cœleſtium corporum influxu pendent.

2092 Inter. 20. Quid dicendum eſt de divinationibus, quæ fiunt ab Ægyptianis, vulgò Zingaris dictis, & de iis, qui ab illis de proſpera, vel adverſa ſorte præmoneri quærunt? & an poſſint Inquiſitores illas punire?

Reſp. Dico primò, quòd tales Ægyptianæ, ſeu Zingaræ, quæ bonam, vel malam fortunam, ut ipſę dicunt, divinant, poſſunt ab Inquiſitoribus puniri. Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſ.* 128. Dico ſecundò, quòd qui ipſas de fortuna conſulunt ex curioſitate, vel joco, venialiter tantùm peccant; ſi verò cum firma fide, animo credendi, vel cum aliquo ſcandalo, peccatum mortale committunt, ut docet Leſſius *loco proximè citat* Navar. *cap* 11. *num.* 31. Buſembaum *lib* 3. *tract* 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *nu.* 10. qui citat Filliucium, & Sanchez, teſte Caſſiano à S. Elia *in Arbor. opin. moral. verb. Aſtra* §. 7. Vide Carenam *de Offic. S. Inquiſ. part.* 2. *tit.* 2. § 7. *n.* 164. Qui rectè notat, vix aliquem, quamvis ſimplicem, in iſtis partibus reperiri, qui circa bonam vel malam fortunam Zingaris fidem præſtet; ideò, quia hoc fit cauſa ſolius curioſitatis, vel riſus, ut plurimum eſt tantùm peccatum veniale.

2093 Inter. 21. Quid eſt vana obſervatio: & quot ſunt ejus ſpecies?

Reſp. Vana obſervatio eſt ſuperſtitio, qua media inutilia adhibentur ad præſtandum, vel omittendum aliquid, ad quod illa media nec à Deo, nec à natura virtutem ullam habent; & contingit, quando quis v. g. mediis inutilibus contendit acquirere bona temporalia, ut ſanitatem, ſcientiam, amicitiam &c aut quando aliquibus verbis intendit alligare Dæmonem, illumque includere in annulo, in vaſe &c aut quando quis mittit chirographum animalibus noxiis, vel cum ipſis litem mouet, ut illa expellat; aut quando quis profert aliqua verba, ut habentia vim ad aliquem effectum, v. g ad mouendum annulum, ut cognoſcat, quænam ſit hora diei; & hoc etiam ſi fiat præmiſſa proteſtatione non faciendi ex pacto cum Dæmone, quia, ut ſæpè dixi, talis proteſtatio non ſuffragatur, cum ſit contraria facto; aut deniq; quando luſores ad euitandam malam fortunam mutant loca, aut ſurgunt; ſed hoc eſt intelligendum, quando luſores certò credant ob id ſe abjecturos malam fortunam. Ita pluribus relatis docet Bonacin. *tom* 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *num.* 3. Qui etiam *num.* 4. aſſerit, tres eſſe ſpecies obſervationis, prima eſt ars notoria, ſecunda obſeruatio ſanitatum, & tertia obſeruatio euentuum, & ad has ſpecies cætera poſſunt reduci, ſiue fiant cum expreſſa, ſiue cum tacita Dæmonis inuocatione. Hæc ex Bonacin. *loco cit. cum aliis ab eo congeſtis*.

2094 Inter. 22. Quid eſt ars notoria, obſeruantia ſanitatum, & obſeruantia euentuum? & eſtne ſemper peccatum mortale hujuſmodi ſuperſtitionibus uti?

Reſp. Dico, omnibus dictis ſuperſtitionibus uti eſſe peccatum mortale. Ars autem notoria eſt ſuperſtitio, qua quis per quædam jejunia, orationes, figurarum inſpectionem, & alia uana & inefficacia, credit ſcientiam ſine labore ſe acquiſiturum. Obſeruantia ſanitatum eſt, cum quis quædam adhibet ſigna, & orationes, certum numerum crucium, uerba ſacra, cærimonias, uel etiam res naturales, quibus aliqua uana media adjungit tanquam neceſſaria ad ſanandos morbos hominum, uel animalium, aut ſe præſtandum immunem contra læſiones hoſtium, uel caſus fortuitos. Obſeruantia tandem euentuum eſt alia ſuperſtitionis ſpecies, qua quis ex obſeruantia alicujus euentus conjicit ſibi uel aliquid aduerſi, uel proſperi eventurum, & indè actiones ſuas moderatur, obſeruans loca, au-

audita verba, tempora, vel occurſus hominum, aut animalium; ut ſi domo egredienti occurrat vulpes, aut carnis, aut cadaver &c. occaſionem ſumit credendi negotium, aut diem ſibi futurum infauſtum, & infortunatum. Ita tradunt Bonac. *ubi ſup. num.* 5 7. *&* 21. Cabrinus *de caſ. reſerv. part.* 2. *annot.* 3. qui alios concordantes referunt. Vide D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 96. *art.* 1. 2. *&* 3. Tandem dico, quòd vana obſervantia ex genere ſuo ſuperſtitionem mortalem involvit; nec ex parvitate materiæ, venialis fieri poteſt, quia regulariter, & in omni materia uſurpatur cognitio, vel virtus Dei propria. Unde puto, homines vanis obſervantiis addictos, ſolùm per accidens à peccato mortali excuſſari poſſe, ob ignorantiam ſcilicet non craſſam, aut bonam fidem, quia credunt ſe dare operam rei licitæ. Cæterùm ſi à Parocho, vel aliis moniti fuerint, & nihilominùs ab iis non abſtinuerint, mortaliter peccant, nec debent abſolvi, niſi certò promittant, & ſtatuant, in poſterùm deſiſtere. Vide Tolet. *lib.* 4. *cap.* 16, *num.* 1. *& ſeqq.*

2095 Inter. 23. Illæ perſonæ, vel familiæ, quæ dant operam ſanandis quibuſdam morbis, ut morbo caduco laborantibus, morſis à rabido cane, &c. ſuntne damnandæ tanquam ſuperſtitioſæ?

Reſp. Non ſtatim damnandæ ſunt ſuperſtitionis, quia nulla ſufficienti ratione conuincitur horum officium eſſe ſuperſtitioſum; imò Navar. *cap.* 11. *num.* 36. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap* 40. *num.* 47. & alii putant, iſtos ad hos habere gratiam gratis datam. Vide Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 3. *quæſt* 5 *punct.* 4. *num.* 20. qui tamen rectè admonet, tales perſonas ab Ordinariis diligenter examinandas eſſe, antequam hoc minus excercere permittantur; nam videre debent, an id remedii naturalibus faciant, vel ex gratia gratis data, vel ex pacto cum Dæmone, quia non abs re facilè contingere etiam poteſt Dæmonis deceptio, & ex pacto expreſſo, aut tacito cum illo. Imò confeſſarii magnam adhibere debent circumſpectionem, & cautionem in abſoluendis iis, qui ad ſanandos morbos remediis externis utuntur, virtutem naturalem non habentibus ad eos curandos; neque ſatis habere debent, quòd ab Eccleſia tolerentur, quia multa juſtis de cauſis permittuntur, quæ licitè fieri non poſſunt. Ita docent Sanchez *ubi ſuprà nu.* 34. & ex Bonac. *loco cit.*

2096 Inter. 24. Scire vellem in particulari quinam ſunt ii, qui ad ſanandos morbos hominum, vel animalium, ſuperſtitionis peccatum committunt ex pacto implicito cum Dæmone?

Reſp. Hi ſunt, qui verba, vel ſigna ſacra, benedictiones, ſeu preces cum tot Crucibus, aliiſq; vanis circumſtantiis adhibent ad morbos aliquos ſanandos; & quia cum hæc non ſint veræ cauſæ horum effectuum, & ad hos producendos non habeant virtutem, ſignum eſt continere pactum cum Dæmone, & ſapere ſuperſtitionis peccatum. Ideò, ut ad particularia deſcendamus, dico, quòd ſuperſtitionis peccatum committunt Fabri Ferrarii qui ex aduertentia, & deliberatione ſufficienti ad mortale, utuntur verbis, ex Pſalmis, vel ex oratione Dominica deſumptis, ad ſanandos equos. Item ruſtici, qui ſcienter mala fide utuntur ad ſananda pecora, inanibus, & ſuperſtitioſis obſeruationibus, cum abuſu rerum Sacrarum &c. Item Obſtetrices, quæ circa Mulieres laborantes in partu ex matrice vanam, & ſuperſtitioſam adhibent obſeruantiam, cum abuſu itidem rerum Sacrarum. Item Mulierculæ, quæ ad dolorem laterum, vel dentium, & ſimilium depellendum, adhibent rem naturalem cum tot numero Crucium, itaut ſi plures, vel pauciores adhibeantur, dolor non tollatur. Et tandem idem eſt de Chirurgis, qui curant vulnera, applicando remedia gladio, vel pannis lineis ſanguine vulneratorum infectis; ut ſuperiùs dixi *ad Reſp. ad Inter.* 3. *&* 4. & maximè ſi ſimul concurrat rerum ſacrum abuſus. Qui omnes, ſi ſcienter, & cum aduertentia, & deliberatione, vel à Confeſſario moniti, non ſe emendant, mortaliter peccant, & incidunt in caſum reſeruatum, cum omnibus Diœceſibus hujuſmodi peccatum ſit caſus Epiſcopo reſeruatus. Vide Cabrinum *c iſ.* 8. *annot.* 3. *pag.* 175. *& ſeqq.* quia ita rectè concludit.

TITULUS CCXVI.

De Suſpectis de Hæreſi.

Vide tit. de Apoſt. à Relig. ad quæſ tit. de Correct. Inter. 7. tit. de Denunc. Inter. 8. 10. 11 12. tit. de Jejun. ad quæſ. 1. tit. de Irregul. ad quæſ. 2. tit. de Polyg. Inter 2 4. tit. de Sigil Confeſ. Inter. 19.

2097 INter. 1. Confeſſarii ſollicitantes, ſunt ſuſpecti de hæreſi, leuiter, vel vehementer?

Reſp. In noſtra Inquiſitione Romana cenſentur ſuſpecti de vehementi, & ideò torquentur in defectum probandum, vel ſuper inten-

intentione, &c. Item tanquam ſuſpecti vehementer, abjurant de vehementi. In Inquiſitione autem Hiſpanica, tanquam leuiter de hæreſi ſuſpecti, abjurant tantùm de levi, neque torquentur. Et ita unuſquiſque ſequitur licitè praxim Inquiſitionis ſuæ. Vide Dianam *part.4. tract. 7. reſol.7.* qui congerit Doctores de hac re tractantes, à quibus etiam habetur, quibus pœnis plectuntur dicti Confeſſarii, tam grauiſſimum Sacrilegium perpetrantes.

2098 Inter. 2. Si inſordeſcens in excommunicatione per annum, ſit ab Epiſcopo, vel Inquiſitore citatus ad dicendum, quid ſentiat de fide, & nolit comparere, quid faciendum?

Reſp. Dico, quòd ſi intra terminum ſibi aſſignatum negligit comparere, & reſpondere quid ſentiat de fide, illa leuis ſuſpicio, quàm habet de hæreſi, tranſit in vehementem; quòd ſi adhuc in illa negligentia per annum perſeverat, ſuſpicio vehemens tranſit in violentam, ut patet ex *cap. cum contumacia de haret. in 6.* & ſic ut hæreticus formalis erit condemnandus; ut ex Caccia, Menochio, & Farinacio, & aliis apud ipſos, firmat Diana *part.4. tract.7. reſ 18.* Vide Lezanam *tom.2. verb. Excommunicatio num. 51.*

Quær. 1. An ſint de hæreſi ſuſpecti, qui lacerare audent cedulones, in quibus aliqui declarantur excommunicati, vel qui cenſuras irrident?

Reſp. Qui contemnunt cenſuras Eccleſiaſticas, ſunt procul dubio de hæreſi ſuſpecti; ſed qui frangit cedulones, contemnit Eccleſiaſticas cenſuras: ergo eſt de hæreſi ſuſpectus, & contra eum poſſunt procedere Inquiſitores, ut ex Homobono *in conſul. moral. part. 4. reſol.16 vol.1.* docet Diana *part.4. tract.8. reſ. 103.* quibus addo Ricc. *in praxi aur. part.1. reſ. 433. verſ. Cedulones*, Carenam *de Offic. Inquiſit. part.2. tit.17. §.2. num.7.* & alios, quos dat, & ſequitur Dandinus *de ſuſpect. de hæreſi cap. ult. ſect.1. num.6* qui itidem *numer.7. ibidem*, aſſerit, eſſe de hæreſi ſuſpectos, qui ſcientes ſe excommunicatos Eccleſiam ingredi præſumant, etiam dum officia diuina non recitantur, vel ſtantes ante fores Eccleſiæ audiunt officia diuina, aut ſe immiſcent ſine ullo reſpectu Catholicorum communioni, quam poſſunt facilè vitare. Et tandem omnes, qui cenſuras irrident, ut illi, qui dicunt: *Che ſcommunica? Che ſcommunica? ancora li ſcommunicati mangiano*; maximè ſi hæc proferentes, ſint homines peſſimæ vitæ; & pro ſe citat Carenam *loco ſupracit. nu 7. & 8.* & de hoc ego non dubito. Cæterùm puto, excommunicatum denunciatum tunc eſſe de hæreſi ſuſpectum, quando in ſpretum, & contemptum clauium Eccleſiæ, Templum ingrederetur, vel diuinis Officiis aſſiſteret, aut communioni fidelium ſe immiſceret; quod ſanè ex conjecturis, vel indiciis, & ex ejus ante acta vita, & moribus, ſatis colligi poterit. Secùs autem ſi non erit ſpretor, & contemptor clavium Eccleſiæ, dicendum erit; licitum eſt enim excommunicato vitando ingredi Eccleſiam ad aliquod negotium peragendum, & etiam ibidem privatim orare, concionem audire, ac etiã, neceſſitate, vel utilitate urgente, cum aliis in humanis communicare, ut docent Doctores communiter. Vide Dianam *part.5. tract 9. reſol.86.* & in pluribus locis me docuiſse memini, dum de excommunicatione, & excommunicato egi. Et ideò rectè dicit ſæpè laudatus Dandinus *loco citat.* tunc aliquem eſse de hæreſi ſuſpectum, quando ſupradicta facere *præſumat*; quod idem eſt, ſi ſcienter, malitiosè, & in contemptum excommunicationis id faciat, & hoc mihi valdè probatur.

Quær. 2. An de hæreſi ſuſpectus ſit Chriſtianus, fingens ſe infidelem, & faciens ſe rebaptizari propter lucrum, ſeu propter eleemoſynam acquirendam, & abjurare debeat? & ad quid teneatur, qui notitiam habet hujus delinquentis?

Reſp. Qui in tali caſu patitur ſe baptizari, utique eſt de hæreſi ſuſpectus, & abjurare debet; nam tale factum per ſe eſt hæreticum, vel ſaltem inducit ſuſpicionem hæreſi; nec purgatur talis ſuſpicio ſine tortura ſuper intentione; & licèt neget id fecisſe ex mala credentia, ſed ex alio fine, adhuc in foro externo ex ipſo facto remanet ſuſpectus, & abjurare debet omninò. Ita reſolvunt Diana *part.6. tract.8. reſol.9. & part.9. tract.8. reſol.45. verſ. & tandem*, Paſſerinus *in cap. ut inquiſitionis numer. 57. de hæreticis in 6* & aliis relatis Dandinus *de ſuſpect. de hæreſi cap.3. ſect 4. num. 18. & ſeqq.* qui more ſuo rem perdoctè tractat. Undè qui habent notitiam hujuſmodi delinquentis, debet, & tenetur illum ad S. Officium denunciare, aliàs non poteſt à confeſſario abſolui.

TITU-

TITULUS CCXVII.

De Suſpenſione.

Vide tit. de Abſol. à peccat Int. 13 *tit. de Ætat. &c. Int.* 12. *tit. de Alien. &c. Int.* 5 *tit. de Concubinar. &c. Int.* 3 *tit. de Confeſſ. Int.* 6. *tit. de Different. Int.* 20. 21. *tit. de Elect. &c. Int. ult. tit. de Ordin. Sac. ad quæſ.* 2. *tit. de Sacram. Ord. ad quæſ.* 3 *tit. de Pecc. Int. ult. tit. de Viſit. Int.* 3.

2099 INter. 1. Quid eſt ſuſpenſio?

Reſp. Eſt cenſura Eccleſiaſtica, per quam perſona Eccleſiaſtica impeditur, ne functiones exerceat ſui Beneficii, vel Officii, vel Ordinis, in totum, vel in partem, in perpetuum, vel ad tempus. Ita Bonac *de cenſ. diſp.* 3. *pun.* 1. & concordant Navar. *in Man. cap.* 27. *n.* 151. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 1. Cabrin. *de caſ. reſervat. part.* 2. *caſ.* 1 *annot.* 2. *n.* 4. & alii communiter, licèt diverſis verbis. Vide Lezanam *tom.* 2. *verb. Suſpenſio n.* 1.

2100 Inter. 2. Quotuplex eſt ſuſpenſio?

Reſp. Triplex eſt, alia eſt ab Officio tantùm, alia à Beneficio tantùm, & alia Mixta, quia eſt ab utroque ſimul, ſcilicet ab Officio, & Beneficio. Ita docent præcitati Doctores, & alii omnes. Aliquando verò eſt ab Officio in totum, qua quis privatur omni uſu ſui Officii; aliquando ſolùm in partem, qualis eſt illa, qua quis ſuſpenditur, v. g. ab audiendis Confeſſionibus, à Celebratione, &c. non verò ab adminiſtrandis cęteris Sacramentis, aut aliis, quæ proprium concernunt Officium; & ſic ſuſpenſus à Confeſſionibus audiendis, poteſt Miſſam celebrare, & ſuſpenſus à Celebratione, poteſt reliqua Sacerdotis onera præſtare, ut per ſe patet, & docet Bonac. *ubi ſupra num.* 2. *& punct.* 2. *num.* 2. *& alii ab ipſo relati*, Lezana *ubi ſupra num.* 2. aliique plures.

2101 Inter. 3. Quam pœnam incurrit ſuſpenſus ab Ordine, vel ab aliquo includente ſuſpenſionem Ordinis, ſi actum talis ordinis exerceat?

Reſp. Violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne majoris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus, præter peccatum mortale incurrit, irregularitatem Pontifici reſervatam. Vide Dian. *part.* 5. *tract.* 10 *reſ.* 9. & eſt communis ſententia. Si autem exercet actum minorum Ordinum, etiam ſolemniter, non incurrit irregularitatem, ut ex Sayro, Tabien. & D. Antonino, docet Bonac. *cit. diſp.* 3 *punct.* 4. *nu.* 1. Sed quia modo conſuetudo videtur obſtare, aſſerit idem Bonacin. *diſput.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 5. *num. propè fin.* ideò dicendum eſt cum Navar. *cap* 27. *nu.* 163. irregularitatem incurrere.

2102 Inter. 4. Suſpenſus ab Ordine, fitne irregularis benedicendo aquam, ceras, fructus, nuptias, aut mulierem poſt partum?

Reſp. Si hoc faciat ſolemniter cum ſtola, & ſuperpelliceo, utique fit irregularis; violat enim ſuſpenſionem per exercitium Ordinis Sacri. Bonac. *ibid. num.* 6. *verſ.* ex dictis, & eſt communis ſententia.

2103 Inter. 5. Suſpenſus ab Officiis Divinis, ſi illa audiat, peccatne, & fitne irregularis?

Reſp. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 45. *ſub num.* 4. *verſ.* 4. aſſerit peccare, ſed irregularitatem non incurrere, quia audire non ſpectat ad Ordinem. Sed Diana *eadem part.* 5. *tract.* 10. *reſ.* 12. docet, non ſolùm non incurrere irregularitatem, ſed neque peccatum admittere, ſi tanquam Laicus aſſiſtat: & hoc ego puto verum.

2104 Inter. 6. Tenemurne vitare ſuſpenſos, in rebus, à quibus ſuſpenſi ſunt, ſi fuerint denunciati?

Reſp. Certò tenemur, quia licèt non incurratur aliqua pœna, vel cenſura à participante, & communicante cum eis, etiam in crimine crimino ſo, ſcilicet, ob quod ſint ſuſpenſi tamen mortaliter peccat, quia concurrit ad actionem malam, & prohibitam Unde, ſi ſunt denunciati nominatim, non licet Sacramenta ab eis recipere, aut eorum Miſſam audire. Tolet. *lib.* 1. *cap* 45 *num.* 6. Navar. *in Man. cap.* 27. *num.* 162. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *diſp.* 3. *pun.* 4. *ſub num.* 3. Oppoſitum tamen docet Diana *loc. ſupracitat. reſol* 20. cum aliis ibidem congeſtis, aſſerentes, nos poſſe Miſſam audire Sacerdotis, qui eſt denunciatus ſuſpenſus à divinis, modò illi non inſerviamus ad Altare, nec ad celebrandum ille à nobis fuerit inductus; quod quidem valdè probabile puto Cæterùm, communicans in aliis actibus, à quibus non ſunt ſuſpenſi, non peccat, niſi venialiter, ut ait Tolet *loco cit.* Vide Em. Sà *verb. Suſpenſio num.* 15. Bonac. *loco prox. cit. ſub num.* 4. Lezan. *tom.* 2. *verb. Suſpenſio num.* 15. & alios apud ipſum.

Digitized by Google

TITULUS CCXVIII.

De Tabaco.

2105 INter 1. Sumptio tabachi in folio, pulvere, aut fumo, frangitne jejunium Euchariſticum, ſcilicet naturale?

Reſp. Non frangere jejunium naturale, itaut nec Sacram Communionem impediat, latè perdoctè, & egregiè Dian. *part. 5 tract. 13 reſ.* 1. & quoties ſumitur per nares, eſt indubitatum apud omnes, quòd non frangat jejunium naturale. Vide Leandr. *de Sacr. tom. 2. tract. 7. diſp 5. q. 10.* Sic etiam dicendum eſt, ſi ſumatur in fumo, quia non ſumitur per modum cibi, vel potus; ſi verò dentibus conteratur ad ſputa, & flegmata ex ore proiicienda, adhuc non impedire Communionem, docet Card. de Lugo *in Reſp. moral. lib. 1 dub. 9. n. 6. & 7.* & ex eo Dian. *part. 10. tract* 16. *reſol.* 23. & rectè quidem; nam ut naturale jejunium ſolvatur ad impediendam Communionem, requiritur, quòd ſumatur aliquid per actionem, quæ ſit comeſtio, & potatio. Vide Bonac. *de Sacr. diſp. 4. q. 6. pun. 2. n* 6. Nicol. *in floſ. verb. Jejunium n. 5.* Dian. *loc. cit. & part. 3 tr. 4 reſ. 38.* ubi plura refert in defenſionem ſumptionis tabachi, quæ revera plauſibilia erunt tabachiſtis, licèt ipſe fateatur tabachiſtam non fuiſſe; & ſic non poteſt dici, quòd ſit Judex in propria cauſa. Addit tamen Lugo, & benè, ad hoc, ut licita ſit hujuſmodi tabachi ſumptio, curandum eſſe, ne ſuccus, vel quidquam aliud in ſtomachum traiiciatur. Quòd ſi aliquid ex ſucco mixtum cum ſaliva tranſierit, hoc erit præter intentionem, & caſu, ſicut de guttula aquæ, vel vini, qua os abluitur, dici ſolet; atque adeò non violabitur jejunium naturale. Sed vide Dian. *part. 8. tract. 6. reſ. 3.*

2106 Inter. 2. Sumere tabachum in Eccleſia, eſtne peccatum mortale?

Reſp. Non in qualibet Eccleſia illum ſumere, eſt peccatum mortale; ſed ſolùm hìc Romæ in Eccleſia D. Petri, & ejus Porticu, & Hiſpaniæ ſi ſumatur in Civitate, & Diœceſi Hiſpalenſi, ſtantibus prohibitionibus ſub pœna excommunicationis Urb. VIII. & Innoc. X. teſte Dian. *part 10. tr. 16 reſol.* 23. Quod etiam dicendum eſt, ubi adeſt hujuſmodi prohibitio ſub pœna alicujus cenſuræ; nam quidam Epiſcopi in ſuis conſtitutionibus Synodalibus prohibent hujuſmodi tabachi ſumptionem in Choro, vel Sacriſtia, ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis: ideò conſulendæ ſunt leges municipales locorum. Cæterùm, ſumptio tabachi in Eccleſia, & ejuſdem atriis, vel in Choro, aut Sacriſtia, non eſt mala, quia mala, ut cenſet Paſqualigus *in qq. Canonicis, cent. 2. q. 175.* ſed mala, quia prohibita, ut ex Card. de Lugo *loco prox cit.* tenet Diana *ubi ſupra*, & rectè quidem.

TITULUS CCXIX.

De Teſtamentis Religioſorum.

2107 INterrogat. 1. Poteſtne Religioſus ſuum teſtamentum, ante profeſſionem factum, declarare?

Reſp. Licèt Religioſus non poſſit revocare Teſtamentum ante profeſſionem confectum, ut rectè probat Sanchez *in ſum. tom. 2. lib. 7. cap. 21. n. 5.* tamen interpretationem dubiæ, & obſcuræ ſuæ voluntatis in teſtamento non ſatis explicatæ facere poſſe, non dubitat Sanchez *ibid. n.* 17. quia hoc non eſt de novo diſponere, ſed declarare. Religioſo namq; novum teſtamentum facere interdicitur, non autem priſtinam ſuam voluntatem dubiam declarare; & ita, præter Sanchez, docent Rodericus *in compend. qq. Regul. reſ.* 101. *nu.* 50. Lezana *tom. 1. p. 1. cap. n.* 19. Diana *part. 3. tract. 2. reſ* 75. & plures penes ipſos. Vide Bartholomæum de Vecchis *in praxi Novit. diſp. 18. dub.* 12. *num.* 2. & Sanchez *loco cit.* latè de hac tractat materia.

2108 Inter. 2. Poſſuntne Religioſi profeſſi teſtamentum concedere, ſeu teſtari, ſaltem cum licentia Superiorum, aut rogare Superiorem, ut det alicui ea, quæ habent ad uſum? & quid dicendum eſt de Monialibus?

Reſp. De Jure communi prohibitum eſt Religioſis profeſſis teſtamentum concedere, ſeu teſtari; conſtat *ex authent. Ingreſſi, C. de Sacroſanctis Eccleſ. cap. quia ingredientibus* 19. *quæſt.* 3. *cap. 2. de teſtam.* Em. Sà *verb. Religioſum num.* 29. Hujus autem ratio redditur *ea authent. ingreſſi*, quia Profeſſi proprium non habent; neque Superiores poſſunt hanc licentiam concedere, quia non poſſunt aliquid contra jus commune determinare, ſed ſolus Papa poteſt Religioſis dictam licentiam concedere, cum ſit ſummus Prælatus Religionum, ac etiam ſupra Jus canonicum, ac proindè poteſt diſpenſare in lege poſitiva, prohibente, ne Religioſi teſtentur. Vide Lezanam *tom. 1. p. 1. c. 6. n* 62. *& ſeqq.* qui plures concordantes refert, & teſtatur de communi. Idem latè tradit Sanchez *ubi ſupra, cap* 8. *à n. 1. uſque ad n. 5. incluſivè.* Verum eſt tamen, quòd non videtur prohibitū, poſſe Religioſum profeſſum aliquam ſchedulam facere, qua roget Superiorem, ut det alicui,

cui,

cui, quæ ipſe habet ad uſum, vel quid faciendum ſit de ſuis bonis poſt mortem, cum hoc non ſit facere teſtamentum, aut codicillum; nec eſt contra votum Paupertatis, quia cum liberum maneat Superiori ſic diſponere, & quod poſteà fecerit, vim non habeat ex defuncti diſpoſitione, non dicitur feciſſe teſtamentum, aut codicillum, ut optimè firmat Navar. *in Man. c.27.nu.170. & in comment.2.de Regul.n.22.* Graffius 1.*part.deciſ.lib.5.cap.5.n.58.* quibus ſubſcribit Lezana *ubi ſupra c. 9. nu.19.* Alloza *verb.Religioſi ſect.3.n* 8. Auſonius *in ſum.* Diana *verb.Regulares n.5.* Caſſianus à S. Elia *in arbore opin. moral.verb. Articulus mortis §.9. num.* 156. & alii communiter. Et licèt Navar. Graffius, & alii dicant, id non eſſe integrum Religioſo, ſi ea ſchedula vim habeat donationis cauſa mortis: tamen Sanchez probabiliter quidem putat *loc ſupracit.n.11. & 12.* poſſe Religioſum, cum licentia Superioris, & etiam donare cauſa mortis, ſicut ex ea licentia poterat donare inter vivos. Et huic ſententiæ ſe ſubſcribit Dian.*part.5. tract.3. reſol.* 128. Id quod dictum eſt de Religioſis profeſſis, dicendum eſt etiam de Monialibus profeſſis, quia militat eadem ratio: ideò vide Pellizarium *in tract.de Monialibus cap 3.ſect.1. n.23.*

2109 Inter. 3. Teneturne Superior in dicto caſu promiſſionem factam ſuo Religioſo ſervare, ſcilicet implere eam diſpoſitionem, non per modum Teſtamenti, aut codicilli factam à ſubdito de ejus licentia?

Reſp. Hanc difficultatem diſputat, & reſolvit Sanchez *loco ſupracit.à n.13. uſque ad nu.18. incluſivè*, ubi tandem concludit, Prælatum Religioſi promittentem illi diſtribuere poſt ejus vitam, ſicut Religioſus rogavit, non teneri civiliter ſtare promiſſis, ſed teneri naturaliter, & in foro conſcientiæ, ſicut dominus naturaliter, ac in foro conſcientiæ eſt obligatus ad ſervandum pactum cum proprio ſervo initum; limitat tamen idem Sanchez hanc doctrinam, niſi promiſſio eſſet diſtribuendi alteri Religioſo, ſibi etiam ſubdito; nam ſicut rem illi datam poſſet auferre, ita non dare: ac prætereà limitat quoque in caſu, quo Prelatus promitteret ſe illam rem conceſſurum ad uſum irrevocabilem; quia adhuc revocare poteſt, cum repugnet paupertatis voto concedere rei alicujus uſum à Superiore irrevocabilem; & tandem cauſa rationabili poteſt Superior non ſervare promiſſum, ſed revocare, ut ex Rebellio firmat ipſe Sanchez *ibid.*

TITULUS CCXX.

De Teſtibus, & Teſtimoniis.

Vide tit. de Accuſ &c. Int.8. tit de Cler. &c. Int.6. tit.de Concubina. Int.1 tit.de Conſuet.Int 8. tit. de Homic.Int.6 7. tit.de Imped. dir. Matr. ad quaeſ. tit.de Laic.Int.10 tit. de Paroch.Inter.32. tit.de Pecc.Int.21 tit. de Regul. &c. Int. 104. 105.106. tit.de Reſtit.Dam. Int.ult. tit.de Sacr. Bapt.Int.12 tit.de Sac.Matr.ad quaeſ. tit de Sepul partic.Int.5. tit.de Soc.Crim. Int.ult. tit.de Solicit.Int.10.11. tit.de Val. Sac.Matr. Int.14. 15.16. & ad quaeſ.

2110 INter. 1. Poteſtne quis licitè pro redimenda injuſta vexatione aliquid dare, ſeu donare Teſtibus, aut alteri, ne malè ſe gerat contra illum? & alius poteſtne licitè recipere id, quod ei datum fuerit in tali caſu?

Reſp. Pro redimenda vexatione licitum eſt aliquid ſolvere, aut donare, & pro impediendo, ne aliquis malè ſe gerat contra ſe ipſum, Lezana *tom.2. verb.dare, ſeu donare, num.*8. & 36. *propè finem;* nam qui dat aliquid pro redimenda vexatione, licitè operatur, quia dat illud pro conſervatione rei ſuæ, utpotè famæ, honoris, vitæ; honor enim, & fama ſunt pretioſiores bonis fortunæ. Vide Marcum Paulum Leonem *in praxi ad litteras M. Pœnitentiarii part.3.pag* 270. Item conſervatio ſui, & ſuorum, jure naturali eſt licita, *leg. vim ff. de juſt. & jure & lib.1. & toto titulo de furtis cap. olim, & tot.tit.de reſt ſpoliat.in Decretal. & cap.cum dilecto de ſentent.excomm. in 6.* Et ratio eſt, quia quilibet jus habet à natura ſe conſervandi, & ab eadem natura cuivis tributum eſt, ut ſe ipſum tueatur, ac defendat eo meliori modo, quo poteſt. Ita etiam jus ad propriam famam conſervandam, omni juri poſitivo præponderat, ut docent DD.communiter. Verùm advertе, Alex. VII.in conſtit.incip. *inter graviſſimas*, quam Conſtitutionem confirmavit, & innovavit Innoc. XII. alia conſtitutione incip. *Sacerdotalem, & Regiam Urbem*, prohibuiſſe ſub cenſuris, & aliis gravibus pœnis, ne quis apud Sedem Apoſtolicam Judex, Miniſter, Officialis, & alius auctoritatem, & poteſtatem habens, nec quicumque mediator pro defenſione juris quæſiti, ſive executione quærendi, etiam ad redimendam injuſtam vexationem, quicquam promittat, det, vel accipiat. Vide *ſuprà in tit.131.de Largitione munerum, ad Int. ult.* Cæterùm, turpe lucrum eſt, aliquid acci-

pere pro veritate dicenda; imò tenetur reſtituere, qui ſic accipit, ei, qui intellexit per illud donum ſibi juſtitiam miniſtrari. Vide Sylveſtrum *verb. Teſtis num.* 8. §. 5. & jura ab eo citata; nam quilibet tenetur proximum in injuſto damno liberare, abſque ſpe aliquid recipiendi, quia ad vitandum injuſtum damnum proximi tenetur ex præcepto charitatis facere, quod in ſe eſt, ut veritas innoteſcat. Sylveſt. *loco cit.* Diana *in Summ. verb. Teſtis nu.* 6. Lezana *tom. 2. eodem verb. num* 2. Em. Sà *de Teſtibus num.* 10. Toletus *lib* 5. *cap.* 59. *num* 6. Vide Doctores alios penes Dianam *part.* 3. *tract.* 6. *reſolut.* 4. Addit tamen Sylveſter *ubi ſupra*, teſtem poſſe expenſas accipere ab ipſum producente, & etiam lucrum ceſſans operum ſuorum; quod eſt valdè notandum pro praxi in caſibus occurrentibus. Vide Emman. Sà *de Teſtibus numer.* 10. & Armillam *verb. Teſtis num.* 11.

2111 Interrogat. 2. Eſtne licitum in conſcientia, aperire defectus occultos teſtium ad infirmandum ipſorum dictum? aut eis obiicere falſum crimen?

Reſp. Licitum eſt Reo, & ipſius Procuratori, aperire hujuſmodi defectus occultos teſtium, ut ipſorum teſtimonia infirmentur, & ſe juſtè defendat, ſi fuerit accuſatus, vel denunciatus de aliquo gravi delicto; ſed requiritur veritas; nam opponere teſtibus falſum, & non verum, grave peccatum eſt, etiamſi reus juſtè ſe defendat. Rodericus *in compend. qq. Regul. reſ.* 42. *num.* 36. & 37. Toletus *lib.* 5. *cap.* 59. *nu.* 4. & 5. & præcipuè S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 70. *artic.* 3. & eſt communis ſententia. Quare audiendi non ſunt Doctores, quos ſequitur, & non impugnat Diana *part.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 44. cum oppoſitum, quod ipſi docent, fuerit damnatum ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. & eſt propoſitio 44. inter reprobatas ab eodem Pontifice; & rectè quidem, falsò enim tunc infamatur teſtis, & abſque jure, quia ad falſum, & mendacium nequit eſſe jus, ut optimè ajunt Salonius, & Aragonius in 2. 2. D. Tho. loco cit. undè ſecus facientes peccant mortaliter contra juſtitiam, & tenentur ad reſtitutionem omnium damnorum. Vide Dianam *part.* 3 *tract.* 5 *reſ.* 4. qui hanc ſententiam communem eſſe fatetur.

2112 Inter. 3. Ad hoc, ut Teſtes reis præjudicent, eſtne opus, ut ſint jurati? & quid dicendum eſt de Papa, & Cardinalibus teſtificantibus?

Reſp. Requiritur quidem, quòd ſint citati ad teſtificandum, & quòd eis delatum ſit juramentum de veritate dicenda; aliàs reo non præjudicant, ut colligitur *ex leg. ſi quis ff. de adulteriis*, & docet Sylveſter *verb. Inquiſitio* 2. *num.* 1. nam teſti nunquam eſt credendum in præjudicium alterius, niſi teſtimonium cum juramento proferat. Ita habetur *cap. ex nobis*, *cap. Fraternitas*, *cap. tuis*, & *cap. nuper de teſtibus*. Vide Layman *lib.* 3. *cap.* 4. *tract.* 6. *num* 5. Bonac. *de legib. diſp.* 10. *quæſt* 3. *punct.* 3. *numer.* 2. Allozam *item eodem verb ſect.* 1. *num.* 23. Rodericum *in compend. qq. regul reſ.* 42. *num.* 32. qui hoc probat ex diverſis Juribus. Tandem, excepto Papa, nulli creditur in præjudicium alterius, niſi jurato, ut docet Sylveſter loco cit. Imò conſuetudo in contrarium, ſi adeſt, inter Regulares præcipiendi tantùm in virtute Spiritus Sancti, Sanctæ obedientiæ &c. non eſt admittenda, utpotè Juri communi contraria; quare conſultius eſt accipere etiam à Religioſis juramentum. Vide Rodericum, & Allozam *ubi ſupra*, Sylveſtrum *verb. Teſtis num* 6. ubi ſic habet: *Nec alicui teſti creditur, quantumcumque religioſo, niſi jurato*. Vide etiam Lezanam *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 11. Sed notandum eſt, quod Sacerdotes, & Prælati jurare non debent in Judicio ſine gravi cauſa, & neceſſitate, quia eſt contra *cap. ſi quis Preſbyteri* 2. *quæſt.* 5. & quando jurare debent, non tenentur ſacra tangere, ſed ſufficit, ut tangant proprium pectus, prout habetur ex dicto *cap. Si quis Presbyteri*, & docent Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *cap.* 12. *numer.* 5. & Bonac. *de legib diſp.* 4. *quæſt.* 5. *punct.* 10. *num.* 1. An autem credendum ſit Cardinali teſtanti de aliqua re in præjudicium tertii? Vide Dian. *par.* 5 *tract.* 2. *reſol.* 31. qui pro utraque parte multos, & graves DD. affert, & Armillam *verb. Teſtis num.* 9.

2113 Inter. 4. Ad hoc, ut Teſtes faciant plenam probationem, & dicantur conteſtes, quid requiritur?

Reſp. Teſtes nunquam faciunt plenam probationem, niſi ſint conteſtes, ſcilicet de eodem numero facto, loco, & tempore teſtificantes; tamen dummodò in ſubſtantia facti conveniant, licèt aliorum accidentium non recordentur, non tollitur conteſtatio, ut docent Rodericus *loco proximè cit. n* 3. *& ſeqq.* & Alloza *ea ſect.* 1. *n.* 24. *de teſtibus*. Quando igitur teſtes deponunt de eodem numero facto, ſunt conteſtes, & faciunt plenam probationem in judicio; quando verò deponunt ſuper diverſis factis, ita quòd quilibet eſt ſingularis ex dicto ſuo, tunc ſunt teſtes ſingulares, & regulariter non probant delictum, etiamſi eſſent mille, quia omnis teſtis in ſenſu ſuo eſt unicus Vide Raynald. *to.* 1. *fol.* 460. *n.* 101. 102 Sed ponamus exemplum: v g ſi duæ mulieres deponant ſe peccaſſe cum ſempronio, jungi non poſſunt,

poſſunt ad faciendum indicium perfectum, atque plenam probationem, etiam cum aliquibus aliis conjecturis; nam duæ probationes ſemiplenæ diverſi generis, vel diverſorum actuum, nunquam ad faciendam perfectam probationem conjunguntur; unde teſtes qui deponunt de diverſis numero factis, aut de diverſis temporibus, aut locis, non ſunt conteſtes, ſed teſtes ſingulares, qui non faciunt plenam probationem, ut dixit Sylveſter *verb. Indicium num.* 7. Suarez *tom.* 4 *de relig. lib.* 10. *cap.* 12. *num.* 33. Thomas *de Jeſu de Viſitatione regul. tract.* 3. *cap.* 7. *num.* 5. Rodericus *ubi ſupra num.* 5. Lezana *tom.* 1. *part.* 2. *cap* 27. *num.* 15. qui benè addit, quòd tunc delictum dicitur plenè probatum, quando ad minus per duos teſtes oculares, & conteſtes, & omni exceptione majores teſtificatum eſt. Vide Armillam *verb. Teſtis numer. ſexto* & 8.

2114 Inter. 5. Poſſuntne teſtes licitè deponere in ſcripto, vel tacere aliquid de contingentibus, ſuper quibus interrogantur? & quid dicendum eſt, quando non ſuut conſtantes in depoſitione facta?

Reſp. Dico primò, quòd in cauſis criminalibus nunquam teſtes poſſunt deponere in ſcriptis, quamvis legant ſcriptum, ſed neceſſariò viva voce deponere tenentur. Ita habetur *ex cap. Teſtes*, 3. *quæſt.* 9. Rodericus *in compend. qq. regul. reſol.* 42. *num.* 29. Alloza *verb. Teſtis ſect.* 1. *numer.* 29. & alii. Dico 2. quòd, ſi teſtes taceant aliquid de contingentibus, ſunt falſi teſtes; & hoc accidit, quando exprimunt id, quod facit pro aliquo, & tacent, quod eſt contra illum; ſiquidem tenentur quoque manifeſtare ea, quæ pro adverſario faciunt, aliàs ſunt falſi teſtes, ut dixi. Vide *cap. Cum dilectis de accuſat.* & Lezanam *tom.* 2. *verb. Teſtis num.* 3 Dico 3. Qui eſt incoſtans animo, & varius verbo, committit crimen ſtellionatus, ut docet Sylveſter *verb. ſtellio*; unde teſti varianti nulla eſt adhibenda fides, quia ſi vacillat, & eſt ſibi contrarius in depoſitione, debet torqueri, aliàs ſine tortura non probat. Vide Rodericum ubi ſupra n. 9. 10. & 11. Alloz. loc. cit. ſub n. 31. & alios apud ipſos, & eſt communis ſententia.

2115 Inter. 6. In quo caſu excommunicatus vitandus, validè, & licitè poteſt eſſe teſtis?

Reſp. In cauſa Fidei certum eſt, quòd excommunicatus vitandus, validè, ac licitè teſtari poteſt, & ejus teſtimonium admittitur, ut patet *ex cap. in fidei favorem, de hæreticis in* 6. & notant ibi Doctores, & docent poſt alios Sayrus *de excommunicat. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 1. Coninchius *de Sac. diſp.* 14. *dub.* 11. *numer.* 110. Suarez *de cenſur. diſput* 16. *ſect.* 6. *numer.* 6. & alii, inter quos eſt etiam Bonac. *de cenſ. diſput.* 2 *quæſt.* 2. *pun.* 7. *num.* 12. qui etiam putat, quòd licitè ferre poſſit teſtimonium in cauſa matrimonii, quæ eſt valdè favorabilis; ſed hoc non admittitur à Diana *par.* 11 *tract.* 4. *reſol.* 21. nam, ut ipſe ait, Doctores ſolùm in cauſa Fidei concedunt excommunicato vitando, ut ſe in teſtem, actorem, & accuſatorem ingerere poſſit; quia ſolùm in cauſa fidei, ut potè graviſſima, id expreſſum invenitur; & cum ſit exceptio à generali regula, non debet extendi ad alios caſus, præcipuè cum ratio longè diverſa ſit. Ita Diana, qui etiam rectè reſpondet, quòd licèt cauſa matrimonialis ſit favorabilis, non eſt tamen æquè favorabilis, ac cauſa Fidei; quare certò puto, non poſſe fieri extenſionem per identitatem rationis, quia caſus non eſt ſimilis. Vide igitur Dianam, & non pigebit; ſiquidem ſolidè probat aſſertum. De excommunicato verò tolerando, non eſt dubium, quin licitè poſſit ferre teſtimonium in favorem aliorum, dummodò non ſe ingerat ſua ſponte.

2116 Interrog. 7. Quinam ſunt, qui teſtes de jure eſſe non poſſunt in cauſis criminalibus?

Reſp. Multi quidem ſunt, qui de jnre non admittuntur in teſtes, & tanquam minùs idonei repelluntur à teſtificando, præſertim in criminalibus. Hi autem ſunt conſpiratores, ut probat Gloſ. *in cap. Conſtitutionem de verbor. ſignific. in* 6. & docent Lezana *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 27. *num.* 15. propè finem, Marcus Paulus Leo *in praxi ad litteras M. Pœnitentiarii pagin.* 517. qui ex diverſis juribus hoc probat. Item infames, excommunicati, inimici. Vide Sylveſtrum *verb. Teſtis quæſtiune.* 11. Bonac. *de legibus diſp.* 10. *quæſt.* 3 *pun.* 3. *num.* 3. Lezanam *loco proximè cit. numer.* 16 & *tom* 2. *verb. excommunicatio, num.* 38. Dianam *in Summ. verb. Teſtis num.* 1. Et nota, quòd infames non ſolùm repelluntur ab accuſando, ſed teſtificando, & poſtulando, & hujuſmodi, & in cauſis criminalibus; neque eis pœnitentia prodeſt, ut docet inter alios Sylveſter *verb. Infamia num.* 15. *propè finem*. Ita etiam crimenoſi, & perſonæ viles, non ſunt teſtes idonei; quia dubitatur, ne ob timorem, vel malitiam, mendacio veritatem occultaturi ſint; & habetur *ex c. Teſtimonium* 54 & *cap ſuper eo* 13. *de teſtibus*. Imò crimine notatus, & infamis teſtificantes, nunquam probant, niſi cum tortura, quæ purgat eorum maculam, ſeu defectum. An verò vilis perſona probet in cauſa criminali ſine tortura, eſt problema, ideòq; relinquitur

ad

ad arbitrium Judicis, quamquam certum ſit, quòd nunquam tanta fides adhibeatur hujuſmodi teſtibus, ſicut aliis, qui ſunt omni exceptione majores. Julius Clarus in *pract. crimin. §. final. quæſtiunc.* 24. *numer.* 13. & 19. Prætereà Mulieres laicæ non admittuntur in teſtes, niſi quando veritas aliundè haberi non poſſit; neque ex dicto duarum fœminarum quis condemnari valet. Ad defenſionem verò reorum, & ad probandam innocentiam alterius, admittuntur etiam fœminæ. Ita Farinac. *de Teſtibus quæſt.* 59. *numer.* 4. Et tandem nec mas eſt idoneus teſtis in criminalibus, ſi non habet 20. annos, licèt ſufficiat ad præſumptionem faciendam. Vide præcitatos Doctores, & Armillam *verſ. Teſtis n.* 1. *& ſeq.*

2117 Interrogat 8. Ad quid tenetur, qui dixit falſum teſtimonium contra aliquem, ob quod ille eſt in periculo perdendi vitam?

Reſp. Debet, & tenetur ſuum teſtimonium revocare, & omnem ſuam operam adhibere, ut illum eripiat, quamvis ob id oporteret eum perdere propriam vitam. Navarr. *in Manual. capit.* 25. *numer.* 17. Concludendum eſt igitur cum Bonacin. *de præcept. Decal. diſput.* 10. *quæſtiunc.* 3. *punct.* 3. *numer.* 16. quòd is, cujus falſo teſtimonio inferenda eſt alteri mors, tenetur in conſcientia ſuum, falſum teſtimonium retractare, cum periculo ſimilis pœnæ, dummodò tamen peccaverit in falſo teſtimonio ferendo, quia ſi bona fide pernicioſam aliquam falſitatem dixit in Judicio, non tenetur cum tanto ſuo incommodo cognita ueritate dictum retractare: item quando credit ſe nihil profuturum, non eſt neceſſaria retractatio, cum ſit opus inutile, licèt ad reſtitutionem omnium damnorum teneatur. Si verò falſum teſtimonium dixit ex ignorantia, vel inadvertentia, aut oblivione non mortaliter culpabili, ad reſtitutionem non teneri, probabiliter docet Cajetan. 2. 2. *quæſtiunc.* 70. *artic.* 4. Pitigianus, P. Navar. & Leſſius, quos refert, & ſequitur Dian. *part.* 3. *tractat.* 5. *reſolut.* 105. *verſ. Nota etiam.* Vide Emmanuel Sà *verb. Teſtis propè fin.* & iterùm Dian. *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 99.

2118 Inter. 9. Qui precibus, minis, aut pretio teſtem corrumpit, ut falſum in Tribunali Sanctiſs. Inquiſitionis contra aliquem deponeret, quibus pœnis eſt ab Inquiſitoribus puniendus?

Reſp. Quòd Inquiſitores habeant juriſdictionem puniendi mandantes, & corrumpentes teſtes, ut falsò coram ipſis deponant, eſt ſententia communis contra Bertazolium *volum. primo conſil.* 62. *per totum*, ut videre licet apud Dianam *part.* 4. *tractat.* 7. *reſolut.* 16. *verſic. Reſtat modò*, ubi addit, *ita decreviſſe Leonem X. in Bulla edita die* 14. *Decembris* 1518. ibi enim dicitur, *aut alium ad falſum deponendum*. Hocitaque prænotato, dicendum eſt, iiſdem pœnis coercendos eſſe mandantes, & corrumpentes teſtes, ut falsò deponant, quibus ipſimet falſi teſtes plectuntur; nam eadem digni ſunt pœna, qui teſtes pretio, aut minis corrumpunt, & qui hoc fieri mandant. Ita Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.* 2. *capit.* 8. *numer.* 28; qui *numer.* 27. enumerat etiam pœnas imponendas falſis teſtibus. Vide igitur Dianam aſſerentem, damnatum fuiſſe quemdam Regularem falſum teſtem, qui etiam alios ad teſtificandum falſum corruperat, per decennium ad triremes, cum aliis pœnis; & complices, quia erant fœminæ, damnatas fuiſſe ad fuſtigationem, & ad exilium per ſex annos, &c.

2119 Interrogat. 10. Teneturne teſtis reſpondere Judici in caſu, quo per generalem inquiſitionem quærit, qui ſciat auctorem delicti notorii, ſed ignoratur, quis fuerit?

Reſp. Quòd Judex licitè poſſit inquirere, quis fecerit delictum, in genere, ſeu per generalem inquiſitionem, mihi eſt certiſſimum; quia aliâ ſæpè delicta remanerent impunita, non ſine ſubditorum ſcandalo; unde expedit pro bono communi, ut Judex inquirat in genere auctorem delicti; & hæc ſententia, quæ eſt Malderi, Villalobos, Valentiæ, Bannez, & aliorum, quos refert, & ſequitur Diana *part.* 2. *tractat.* 15. *reſolut.* 63. eſt probabilior, ut aſſerit ipſe Diana. Hoc igitur ſuppoſito, dico cum Aragonio *in* 2. 2. *quæſtiunc.* 69. *artic.* 2. *dub. ultimo*, Valero *in diff. utriuſque fori. verb. Inquiſitio numer.* 9. Miranda *de ordine judiciario tom.* 2. *quæſtiunc.* 6. *artic.* 6. *concluſ.* 3. & aliis, qui ſciunt auctorem delicti, teneri Judici interroganti, & licitè inquirenti reſpondere, & veritatem aperire. Et ratio eſt, quia cum Judex, in dicto caſu, jus habeat procedendi, & interrogandi propter bonum commune teſtes, ſequitur manifeſtè, quòd teneantur & ipſi, propter idem bonum commune conſervandum, legitimè perquirenti veritatem dicere, & oc-

occultum reum revelare; licèt Bonacin. *de egib.diſput.*10.*quaſt.*2. *punct.*5. *numer.*14. & alii plures apud ipſum, & Dianam ubi ſupra oppoſitum ſentiant; ſed noſtra ſententia, cum faveat bono publico, ſequenda eſt in praxi, præſertim quia in dubio, an Judex in tali caſu interrogare licitè poſſit, necne, ſtandum eſt pro Judice, non pro reo, cum Judex ſit in poſſeſſione ſuæ juriſdictionis, & in dubiis melior eſt conditio poſſidentis; ac proinde ſubditi ei tenentur obedire, nec poteſt dari bellum juſtum inter Superiorem, & ſubditum, ut docet S. Thomas 2 2. *quaſt.*96 *art* 1. & ibi expoſitores, teſte Lezana *tom.* 2. *verb. Judex, & Judicium nu.*9. quidquid dicat Filliucius apud Dianam loc. ſupracit. ergo &c.

2120 Inter. 11. Teneturne teſtis ſub peccato mortali teſtificari, quando ſcit nullum alium ſcire illud delictum, & non conſtat ſibi de alio conteſte?

Reſp. Joan. de la Crux *in directorio conſcientiæ tom.*1 *par.*8.*art.*4 *dub.*13. apud Dianam *par.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 100 docet, quòd teneatur in tali caſu ſub peccato mortali dicere, ſe nihil ſcire, & pro ſe citat Ledeſmam, Bannez, & Orellanam. Idem tenet Octavianus Spatarius, & hanc ſententiam probabilem putat ipſe Diana. Leſſius, Villalobos, & Petignanus aſſerunt, poſſe teſtem in tali caſu teſtari, ſed non teneri. Tamen ſententia affirmativa, ſcilicet teneri teſtem in dicto caſu teſtari, eſt probabilior, teſte eodem Diana ubi ſupra, & eam tradunt Sotus *de juſtit. lib.*5 *quæſt.*7. *art.*1. & Panormitanus, quem ſequitur Azorius *part.*3. *lib.*13 *cap.*27 *dub* 2. & mordicùs illam defendit Sancius *in ſelectis diſp.* 43. *numer.* 39. Et ratio mihi eſt, quia teſtis interrogatus ſub præcepto, & juramento, tenetur edicere veritatem Judici præcipienti legitimè, ſi procedat ex munere, & eò magis ſi ad inſtantiam partis, ne accuſator, ex culpa teſtis, teneatur pęnam talionis ſubire, aut aliam pęnam ob non probatum delictum, ſaltem ſemiplenè, quod re vera fuit perpetratum ab accuſato. Concludendum eſt igitur, teſtem omninò ſub peccato mortali teneri patefacere veritatem; quia licèt ex ſola ipſius depoſitione minimè poſſit condemnari reus, tamen excuſari non poteſt ob præceptum, & juramentum, quibus arctatur à Judice licitè perquirente veritatem facti, & ne accuſator tanquam calumniator pœnam luat; ſiquidem in pari cauſa favendum eſt innocenti, & ſi ipſi non favet, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem omnium damnorum. Vide ſuprà in tit. 187. de Reſtit. damni, ad Inter. 30.

2121 Inter. 12. Sufficitne unus Teſtis omni exceptione major, ad hoc ut Judex poſſit delinquentem punire?

Reſp. Unus teſtis, etiam de viſu, & omni exceptione major, non ſufficit ad puniendum. Textus *in cap. veniens, & cap. licet univerſis, de teſtibus*, Lezana *tom.* 1. *verb. Teſtis nu.*5. *& verb. Tortura num.*2. Vox enim unius, vox nullius; & unum, & nihil æquiparantur à Doctoribus communiter, per *cap. cum dilecti* 18 *§. fin. de accuſat.* & per *leg. Jusjurandi* 9. C. *de Teſtibus*; unde, ex unius dicto, Judex neminem judicare, & condemnare poteſt, ex eo quia dictum unius tam parvi fit, ac ſi non eſſet; nam unus facilè decipi poteſt, & ſolùm in ore duorum, vel trium, ſtat omne verbum. Vide Marcum Paulum Leonem *in praxi ad litt. M. Pœnitentiarii part.*2 *pag.*372. *verſ. Secundo, & ad ſecundum*. Et quamvis probet ſemiplenè unus teſtis omni exceptione major, ut ex Soto docet Emm. Sà *de modo procedendi nu.*3. & alii communiter, tamen eſt certiſſimum id, quod aſſerit Sylveſt. *verb. Teſtis n.* 5 ſic inquiens: *Teſtimonium unius nec juſtificat, nec condemnat*. Cæterùm ſtandum eſt dicto unius, quando non agitur de præjudicio alterius, imò alteri poteſt. Vide nunquam ſatis laudatum Raynald. *tom.*1 *pag.*41. *n.*42.

2122 Interrogat. 13. Peccatne mortaliter, qui ſuo teſtimonio poteſt proximum liberare ab injuſta morte, pœna damni, vel infamia, aut alio gravi damno, & non vult teſtificari id, quod novit?

Reſp. Utique mortaliter peccat, quia unicuique mandavit Deus de proximo ſuo; quare tenetur in conſcientia id facere, etiamſi non jubeatur, & facere quantum in ſe eſt, denuncians veritatem ei, qui poteſt prodeſſe; aliàs mortaliter peccat contra charitatem Colligitur ex *c.*1. *de Crimine falſi*, & docet S Th. 2 2. *q.* 70. *ar.*1. Sotus *in* 4. *diſt.*15. *q.*6. *art.*2. *concl.*7. quibus ſubſcribit Navar. *in man. c.*25. *nu.*17. Vide Bonac. *de precept. decal. diſp.*10. *qu.*3. *pun.*3. *nu.*11. Sylv. *verb. Teſtis n.*8. Tamen non tenetur, quando grave damnum timet contra ſe, aut ſuos, quia lex charitatis non obligat ad ſubveniendum proximo cùm tanto incommodo, niſi aliud poſtulet commune bonum. Bonac. ubi ſup. num. 8.

TITU-

TITULUS CCXXI.

De Tonſura.

Vide tit. de Abbatib. Inter. 1. *tit de Ætat. &c. Inter.* 11. *tit. de Cardinal. Inter.* 2. *tit. de Epiſc. &c. Interrog.* 67. 68. *tit. de Ignorant. Interrog.* 13. *titul. de Irregul. Interrogat. ultim. titul. de Privileg. &c. Interrog.* 6. 8. 9. 12. *& ad quaeſ.* 1. *&* 2. *titul. de Sac. Ord. Inter.* 8. *tit. de val. Benefic. Int. ult.*

2123 INter. 1. Debetne Confeſſarius abſolvere à ſuſpenſione Clericum prima tantùm Tonſura initiatum, quatenùs indigeat?

Reſp. Verior, & probabilior Theologorum ſententia docet, primam Tonſuram non eſſe Ordinem, ſed diſpoſitionem ad Ordines. Zerbi *in Gemma Epiſcopali titul.* 1. *reſolut.* 1. ubi diffusè *de Offic. Epiſcopi*. Vide Leandrum *de Sacram. tom.* 2. *tract.* 6. *diſp.* 1. *quaeſtiunc.* 4 qui pro hac ſententia, 36. Doctores refert. Et ego breviter dicam in hoc titulo, ad Interrogationem ultimam, cum Sancto Thoma, & aliis. Hoc ergo ſuppoſito, dico cum Diana *part.* 10. *tractat.* 14 *reſolut.* 14 initiatum tantùm prima Tonſura, non eſſe à Confeſſario abſolvendum à ſuſpenſione, quatenùs indigeat. Imò ait idem Diana, quòd ita obſervant ferè omnes Confeſſarii, & rectè quidem; nam Clericus ſolùm prima Tonſura initiatus, nullam contrahere poteſt ſuſpenſionem, quae ſit cenſura Eccleſiaſtica; conſequenter opus non eſt, ut Confeſſarius illum à ſuſpenſione ad cautelam abſolvat, ſicut facere debet cum illis, qui Ordines habent.

2124 Interrogat. 2 Qui ſuſcepit Ordines, omiſſa Tonſura, teneturne neceſſariò illam ſuſcipere?

Reſp. Sylvius *in reſolut. variis verb. Ordo* 2. affirmativè reſpondet, quia ſicut contra mentem Eccleſiae eſt, quòd non tonſuratus Ordines ſuſcipiat, ita contra illam eſt, quòd non ſuſcepta tonſura in iis miniſtret. Verùm Io: Baptiſta de Fabris *in Man. Ordinand de Sac. Ordinis cap* 4. *qu.* 13. tenet, quòd non teneatur, quia non eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd prima tonſura praecedat ſuſceptionem Ordinum; nam omiſſa prima tonſura, adhuc eſt validè ordinatus; ſed tantùm eſt de neceſſitate praecepti: ergo, &c. Mihi tamen prima ſententia placet, quia adhuc poteſt ſervari praeceptum. Vide Dian. *p.*6. *tr.*8. *reſ.*29.

2025 Inter. 3. Epiſcopus poteſtne licitè conferre primam Tonſuram illi, qui ſcit legere Italicè, non autem Latinè? & quid dicendum eſt, ſi ſcribere neſciat?

Reſp. Diana *part.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 27. affirmativè ad utrumque caſum reſpondet, & primò, quia qui ſcit ſaltem legere Italicè, ſeu vulgari lingua, non poteſt dici, quòd legere neſciat: ergo cum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. dicat, ut non initietur prima tonſura, qui neſcit legere, ſequitur, quòd qui legere, ſcit Italicè, ſeu vernacula lingua, non prohibetur prima tonſura initiari, quia non poteſt dici, quòd legere neſciat. Et pro hac ſententia ſunt Sanchez *in opuſc. tom.* 2. *lib.* 7. *dub.* 46. *num.* 11. Azorius *tom.* 2. *lib.* 6. *cap* 6. *nu.* 2. & Barb. *de poteſt Epiſc. part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 5. *in fine*, apud Dianam loco citato. Item qui characteres ſcit formare, licèt ſcribere perfectè neſciat, initiari poteſt prima tonſura, quia non poteſt dici, quòd nullo modo ſcribere neſciat. Et ita declaraſſe S. Congr. refert Sellius *in ſelectis canon. cap.* 5. *n.* 9. *ſub die* 13. *Octobris* 1593. cui concordat Diana ubi ſuprà.

2126 Inter. 4. Peccatne mortaliter Epiſcopus, qui confert primam Tonſuram ſuis ſubditis in alia Dioeceſi, abſque Ordinarii loci licentia?

Reſp. Non peccat ullo modo; ſequitur enim opinionem certò probabilem, quae docet, Epiſcopum poſſe in alterius Dioeceſi conferre primam Clericalem Tonſuram ſuis ſubditis, abſque facultate Epiſcopi illius loci. Et ratio eſt, quia Conc. Trid. loquitur de Epiſcopo conferente Ordines: Prima tonſura autem non eſt Ordo, ut docent communiter Theologi, vide Dian. *part.* 10. *tr.* 14. *reſol* 14. *§. Verùm his, &c.* inter quos praecipuus eſt S. Th. 3. *par. q.* 40. *ar.* 2. Praetereà Tonſura concedi ſolet ſine exercitio Pontificalium: ergo Epiſcopus in caſu propoſito nullum peccatum committit, nec ullam poenam incurrit. Ita expreſsè tradunt Azor *par.* 2. *lib.* 3 *c.* 48. *q.* 5. Bonac. *de Sac. diſp.* 3 *qu. unic. pun.* 2. *nu.* 12. Dian. *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 143. *& par.* 5. *tr.* 10. *reſ* 45. Rebuff. Henriq. Molfeſius, Villalobos, Alzedo, & alii, licèt oppoſitum cenſeat Barb. *de poteſt Epiſc. par.* 2. *alleg.* 6. *tom.* 15. *& in Collect. ad Trid. ſeſſ.* 6. *de refor. cap.* 5. *n.* 9 ubi utriuſque Partis Aſſertores refert; ſed mihi non probatur.

TITULUS CCXXII.

De Validitate Abſolutionis.

Vide tit. de Caſ. reſerv. Inter. 2. tit. de Soc. crim. Inter. 16.

2127 INter. 1. Si Confeſsarius abſolvens Epiſcopum, vel alium Prælatum, diceret: Abſoluo Illuſtriſſimam Dominationem tuam à peccatis tuis, vel &c. eſsetne valida talis Abſolutionis forma?

Reſp. Utique valida foret, quia mutatio eſt tantùm accidentalis; tamen hoc licitè minimè fieri poteſt. Eſt communis ſententia.

2128 Inter. 2. Poſito, quòd Confeſsarius priùs ipſum excommunicatum à peccatis abſoluat, quàm à cenſura, eſtne valida talis abſolutio ſic impenſa?

Reſp. Nequaquam, nec ullo modo abſolutio tenet; imò mortaliter peccat Confeſſarius, ac ſimul pœnitens, ſi ſcienter uterque ſic ſe gerant; unde prorſus iteranda erit Confeſſio. Diana *part. 5. tract. 9. reſ* 82. & alii communiter. Vide in tit. 230. de Validitate Sacramentorum ad Inter. 2.

2129 Inter. 3. Cajus eſt quadam excommunicatione reſervata irretitus, ſed ignorat ſe eſſe excommunicatum, & bona fide confitetur, & abſolvitur à peccatis, & non ab excommunicatione; eſtne valida talis abſolutio?

Reſp. Referendo affirmatiuè reſpondebo, & quòd non teneatur reiterare talem confeſſionem, quando aduertit, dixi in tit. 44. de Confeſs. Sacrament. Inter. 27. ſed ſolùm petere abſolutionem ab excommunicatione, confitendo peccatum, cui ipſa excommunicatio eſt annexa. Et hanc ſententiam præter Doctores in titul. 229. de Validit. Sac. Pœnit. ad Inter. 2. plures dicam ad Inter. ſeqq. necnon in titul. 88. ad Inter. 2. & in tit 222. pariter ad Int 2 præcipuè verò in tit 230. tenent etiam Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 12 nu.* 12. Coninchus *de Sacr. diſ* 8. *dub.* 3. *concluſ* 4. *num.* 104. & Suarez *de cenſ. diſp.* 50. *ſect.* 3. *num.* 6. qui citat Cajetan. Couarruviam, & alios, teſte Dian. *part. 3. tract. 4. reſol* 78. quidquid alii in contrarium dicant apud ipſum Dian. loc. citat. Sed hæc, quam ſequimur opinio, eſt probabilis, & tuta in praxi. Vide Dianam *part. 5. tr. 9. reſ.* 82. ubi idem confirmat cum aliis multis à ſe citatis.

2130 Inter. 4 Si mulier, aut non Sacerdos, communi errore legitimus confeſsarius reputaretur, eſsentne validæ abſolutiones ab illis impenſæ?

Reſp. Nullo modo eſſent validæ, quia tales jure divino, & naturali ſunt incapaces ad abſolvendum; ideò nec Eccleſia in dicto caſu poteſt ſupplere juriſdictionis defectum & de hoc minimè eſt dubitandum. Vide in titul. 224. de Validitate Confeſſionis, ad Interrog. 12.

2131 Interrog. 5. Eſtne valida abſolutio impenſa ab illo Sacerdote, qui communi errore putatur eſſe Parochus, vel Confeſſarius, etiamſi non habeat titulum coloratum?

Reſp. Quidam aſſirmant, Eccleſiam ſupplere juriſdictionis defectum, quando adeſt error communis vulgi, etiam ſine titulo colorato, & conſequenter eſſe validas Confeſſiones illorum, qui neſciunt, an talis Sacerdos revera ſit Parochus, vel ſaltem ad audiendas confeſſiones ſit deputatus à ſuo Superiore: ergo juxta hanc ſententiam valida eſt abſolutio impenſa ab illo Sacerdote, qui communi errore putatur eſſe Parochus, vel Confeſſarius, licèt titulum coloratum non habeat. Ita docet Baſilius Pontius *de Matrim. lib. 3. cap. 22. num.* 46. Sancius *in ſelect. diſp.* 44. *nu.* 3. quibus ſubſcribit Dian. *part. 2. tra. 16. reſ.* 43. *par. 3. tr. 4. reſ.* 122. *& par. 8. tr. 1. reſ. 94. ʃʃ. Sed his non obſtantibus*, ubi alios concordantes adducit Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 22. num.* 48. Bordonus *tom. 1. var. reſ.* 36. *ſub num.* 50. Cardenas in Criſi Theol. *diſſert. 2. n.* 151. ubi ſic ait: Error communis probabiliter dat juriſdictionem, licèt deſit titulus, vel non ſit à legitimo Superiore, collatus, Nicolius *in Floſ. verb. Confeſſarius n.* 5. & alii penes ipſos. Sed revera non eſt recedendum à contraria ſententia, utpotè probabiliori, & tutiori, ac magis communi; nam, ut geſta valeant, non ſatis eſt error communis, ſed neſſarius eſt titulus collatus à Superiore, quamvis invalidus ſit ob aliquod vitium latens; quare dum aliquis ſine titulo, & Superioris auctoritate, in officium Judicis, Parochi, vel Confeſſarii ſe intruſit, licèt communis error facti accedat, geſta per illum, ad utrumque forum pertinentia, ſunt prorsùs invalida, ac nulla. Vide Sanchez loc. cit. n. 49. & alios plures, quos citat Diana *ea part. 2. tr. 16. reſ. 43. in princ.* & habetur *ex cap. Infamis verb. Verumtamen 3. qu. 7. & l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris*, & luculenter firmat Carden. ubi ſup. Paſſerinus *to. 2. de Statib. pag. 82. nu. 348. & ſeqq.* Tandem vide Bonac. *de Matrim. diſp. 2. punct. 8. num.* 35.

2132 Interrogat. 6. Qui non habet ſcientiam ſufficientem, poteſtnè ſaltem validè,

lidè, etſi non licitè, pœnitentem abſolvere?

Reſp. Validè abſolvere poteſt, tamen certò mortaliter peccat, niſi in neceſſitate extrema id faciat. Ita etiam ſi pœnitens bona fide ad eum acceſſit, validè abſolvitur; ſed ſi inſufficientiam noverit Confeſſarii, & data opera ad illum acceſſerit, procul dubio ejus confeſſio, atque abſolutio invalida foret. Vide Bonac *de Sac.diſp.5.quæſt 7 pun* 4 *§.2 nu.* 5. 13. *& ſeqq. in titul.*224. *de Validit. confeſſ. ad Inter.*5.

2133 Interrogat. 7. Confeſſarius ſæcularis poteſtne validè abſolvere à peccatis reſervatis in Religione, Novitios Regulares?

Reſp. Validè abſolvere poteſt, tam à non reſervatis, quam à reſervatis in Religione, dummodò ſit Confeſſarius ab Ordinario loci approbatus. Vide Lezanam *tom.2. verb. Novitii ſub numer* 40 *&* 44 Novitii enim ante profeſſionem in hoc ſunt ad inſtar ſæcularium; ideoque, ſi confiteantur Confeſſario approbato ab Ordinario, valida erit confeſſio, etiam de peccatis reſervatis in Religione, quia reſervatio caſuum in Religione facta, ſicut non comprehendit ſæculares, ita neque Novitios, quidquid iu contrarium dicant aliqui; nam Novitii in odioſis & pœnalibus non comprehenduntur ſicut Profeſſi, ut de communi teſtatur Cabrinus *de caſib. reſerv.par 1.reſolut.*29. Diana *par.1.tract* 6. *reſ.*27. Nec obſtat huic noſtræ reſponſioni Decretum Clementis Octavi, quod adducit Peregrinus apud Dianam loco mox adducendo, quia illud Decretum, ut probabiliter docent alii, non eſt latum à Pontifice per modum præcepti irritantis confeſſionem aliter factam, ſed per modum regulæ, & conſilii. Ita rectè firmat ex aliis Diana *part.* 3 *tract.* 2. *reſolut.* 4. & probabiliter quidem, quamvis fateatur, quòd talis Novitius deberet à Religione expelli, ut tenent etiam Molfeſius, Cariolanus, & Rodriquez. Cæterùm confeſſio, in dicto caſu, valida foret. Vide Dianam *part.4.tract* 4.*reſol.*5. ubi mordicùs hanc ſubſtinet ſententiam, & meritò. Vide etiam ſuprà in titul 151.de Novitiis, ad Inter.1.

2134 Interrogat. 8. Confeſſarius ſimplex poteſtne validè abſolvere à reſervatis cum præſumpta Epiſcopi ratihabitione?

Reſp. Doctores communiter docent, invalidè abſolvere, quia hoc Sacramentum nullo modo poteſt pendere à conditione futura, nec ratihabitio poteſt efficere, ut abſolvens jam ante verè habuerit juriſdictionem, aut ut Sacramentum invalidè collatum convaleſcat. Doctores ita aſſerentes refert Barboſ. *in Trident ſeſſ.*23 *de reform.cap.*15. *num.* 37. Itaque in tali caſu ſemper requiritur verè actualis voluntas Superioris expreſſa, vel tacita, exteriùs aliquo ſigno manifeſtata, quæ ratihabitio de præſenti, vel de præterito appellatur. Vide Doctores, quos ſequitur Diana *par.* 6 *tr* 6.*reſ.*57.

2135 Inter 9 Poteſtne licitè, & validè ſuperior abſoluere pœnitentem à reſeruatis, & illum ad inferiorem remittere pro non reſervatis?

Reſp. Non poteſt Superior, auditis ſolis peccatis reſervatis, pœnitentem abſolvere, tranſmittendo illum ad inferiorem pro non reſervatis, preciſa neceſſitate, & rationabili cauſa. Emm. Sà *verb. Abſolutio nu.* 24. Bonac. *de Sac.diſp.5.q.7.pun.5.§.3 nu.*1. qui ait etiam, quòd, fortè paſſim apud aliquos introducta ſit conſuetudo, Sacramentaliter abſolvendi priùs à reſervatis abſque juſta cauſa, corrigenda ſit, quia non poteſt conſuetudo legitimè introduei contra Jus divinum, quod præcipit coufeſſionis integritatem; & ſic cautè procedendum eſt in caſu, cum non ſit frangenda ita facilè confeſſionis integritas, ut benè notat P.Simeon à S.Cruce *in Memor. Theol. tom.2 pœnit. quæſ* 53. Imò abſolutè dicunt quidam, quod nullo modo ex parte Superioris poſſit dari juſta cauſa, ut pœnitentem abſolvere queat à reſervatis, remittendo illum ad inferiorem pro non reſervatis, quia ſuperior poteſt pœnitenti facultatem concedere, ut abſolvatur, vel eum audire non Sacramentaliter, & pœnitentiam imponere, & ad Confeſſarium inferiorem pro confeſsione Sacramentali remittere; & hoc quidem eſt tutius, & probabilius, imò in praxi omninò ſervandum. Vide Suar.*tom 4 de pœnit diſput* 31.*ſect.*4. Filliuc.*tr.7.num.*292 *& ſeq.*Hieron. Roderic *in Compend qq.Regul.reſ.*3. *num.* 20. & alios, quos refert, & ſequitur Cutill. *in Append. ad pract.* 3. Mancin. *dub.* 30. cum Div. Thom. Vide etiam Lezanam *tom.* 2. *verb. Caſus reſervati numer.* 21. *& ſeqq.* & ibi plura circa præſentem caſum.

*Quær.*1. An validè, & licitè poſsit Confeſſarius abſolutionem impendere pœnitenti cum conditione, aut ratihabitione; & quotuplex ſit conditio, quæ poteſt apponi abſolutioni, & an validè, licitèque in aliquo caſu poſsit apponi?

Reſp. Nullo modo quidem abſolutio debet impendi à Confeſſario cum conditione, aut ratihabitione; unde ſi Confeſſarius diceret?

Ego

Ego te abſolvo, ſi Epiſcopus poſteà conſenſerit, quæ dicitur abſolutio cum ratihabitione de futuro, nihil certò hujuſmodi abſolutio valeret, quia talis ratihabitio nequit facere, ut confeſſarius jam antè verè habuerit juriſdictionem, & quòd talis abſolutio invalidè impenſa ex defectu juriſdictionis, ſuum ſortiatur effectum, etenim eſſentia Sacramenti non pendet ex aliquo futuro, ac proindè non poteſt validare, aut invalidare Sacramentum; quare rectè facit ad propoſitum illa regula Juris in 6. ubi dicitur: *Quæ fuerunt nulla à principio, tractu temporis non convaleſcunt*. Vide ergo quæ dixi in hoc titul. ad Inter. 8. Conditio autem, quæ poteſt apponi in proferenda forma abſolutionis, eſt triplex, una dicitur de præterito, altera de præſenti, & tertia de futuro. De præterito eſt, quando Confeſſarius dicit verbi gratia: *Si feciſti hoc, vel ſi feciſti examen conſcientiæ, ego te abſolvo*. De præſenti: *Si ita eſt, vel ſi es capax, ego te abſolvo*. De futuro verò: *Si reſtitueris, aut ſi feceris talem pœnitentiam, aut feceris hoc &c. ego te abſolvo*. Verùm, ut dixi nullatenùs eſt apponenda conditio abſolutioni; tamen ſi duæ priores, nempè de præterito, aut de præſenti, apponerentur, valida, ſi extiterit, vel exiſtat conditio, ſed non licita, foret abſolutio, niſi in caſu neceſſitatis impenſa. Si autem apponatur conditio de futuro, omninò invalida foret abſolutio, & nil valeret. Ratio eſt, quia Sacerdos non poteſt differre, aut ſuſpendere effectum abſolutionis. Quando verò Confeſſarius dubitaret, an dederit pœnitenti abſolutionem, non perperam ageret, ſi in tali caſu conditionem apponeret dicens: *Si non es abſolutus, ego tè abſolvo*; nam ratione dubii id licitè, & validè facere poteſt. Item ſub conditione poteſt abſoluere puerum, quando dubitat, an uſum rationis habeat, ut ex Bardi docet Diana loco mox citando reſ. 54. & memini me docuiſſe in titul. 177. de Pueris ad Inter. 3. Ita etiam probabiliter poteſt abſoluere ſub conditione moribundum, etiam ſi nulla contritionis ſigna oſtendere valeat, ſi conſtet fuiſſe ſolitum viuere more Chriſtiano, ut firmaui in titul. 146. ad Inter. 14. De tali dubio videri poſſunt Cajetanus *in Summ. verb. Abſolutio, verſ. circa appoſitionem conditionalem* Armilla *verb. Abſolutio nu.* 6. Tolet. *lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 3. Emmanuel Sà *verb. Abſolutio num.* 11. & P. Campionus *in Inſtruct. pro ordin. cap* 40. *num.* 22. At notandum eſt, opus non eſſe, quòd conditio (quando licitè poteſt apponi, & ne probabili irritationis periculo exponatur Sacramentum) verbis exprimatur; nam ſufficit, ut ſiſtat in mente, prout de communi breviter docui in tit. 5. de Abſolut. à peccatis ad Inter. 5. & docet Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſ.* 55.

Quær. 2. An habens caſum reſeruatum, & occaſione alicujus negotii, aut feſtiuitatis eò appellens, ubi non eſt reſeruatus, validè abſolui poſſit? Et quid, ſi dictus caſus habeat annexam excommunicationem?

Reſp. Si talis pœnitens in fraudem reſeruationis, & declinandi judicium ſui Ordinarii id non faciat, utique poteſt à peccato reſeruato abſolui, ut patet *ex Conſtitut. Clement. X. quæ incipit, Superna*, & ego alibi dixi, & docent P. Campionus *in ſua Inſtruct. Ordin. capit.* 40. *num.* 38. Fagnan. *in cap. Omnis utriuſque ſexus de pœnitent. & remiſſ. num.* 73. *& ſeq.* quos refert, & ſequitur P. Auguſtin. Matthæuccius *in Cauſ. Conſeſſ. lib.* 1. *cap.* 8. *prop.* 12. *num.* 5. Si verò pœnitens malitiosè diſcedat à ſua Diœceſi, in qua caſus eſt reſeruatus, & tendat ad Confeſſarium alterius Diœceſis, non poteſt validè abſolui, etiamſi talis caſus ibi non ſit reſeruatus. Declarauit Sacr. Cardinalium Congreg. die 19. Nouembris anno 1616. teſte Zambellio *in Repert. moral. verb. caſus reſeruati numer.* 26. Verùm ſi caſus habeat excommunicationem annexam, à nullo Confeſſario poteſt abſolui ſine Ordinarii pœnitentis facultate, quia Ordinarius, propter cauſam in ſua Diœceſi inceptam, jus ſemper habet in excommunicatum priuatiuè quoad alios. Ita juribus citatis reſoluit idem Matthæuccius loco cit. ſub num. 7. & rectè quidem; nam eſt diuerſa ratio de caſibus reſeruatis, ac de reſeruatione cenſuræ, & à diuerſis non valet illatio, *ex leg. Papinianus, digeſtis de minor.* Et in facti contingentia, ſic etiam pluribus rationibus, & auctoritatibus rectè reſpondit Reuerendiſſimus P. Dom. Joannes Maria Magnonus Abbas meritiſſimus Congreg. Canonicorum Regularium Lateranenſium, vir eximiæ litteraturæ, & morum integritate ornatiſſimus, cui fateor me plurimùm debere, ac vidi ejus eruditiſſimum conſultum, quod à viris doctis nunquam ſatis fuit laudatum.

T I-

TITULUS CCXXIII.

De Validitate Beneficiorum.

Vide tit. de Abſolut. à reſerv. ad quaeſ. 2.

2136 INter. 1. Præſentatio, vel collatio Beneficii Eccleſiaſtici, facta excommunicato, eſt ne valida?

Reſp. Communis ſententia docet eſſe invalidam, quamvis ſit excommunicatus toleratus ab Eccleſia, ut latè probat Bonacin. *de cenſur. diſp* 2 *quaeſt* 2. *punct.* 4. §. 1 *num.* 1. & alii ibidem ab eo relati, & numer. 5. aſſerit obtinentem Beneficium, vel penſionem tituli Clericalis in excommunicatione, non poſſe fructus percipere. Vide etiam Dianam *part.* 5 *tract.* 9. *reſolut.* 99. ubi more ſuo pro utraque parte Doctores adducit. Sed à communi ſententia ne diſcedas, ſi non vis errare. Favet huic noſtræ ſententiæ Toletus *lib.* 1. *cap.* 13. *numer.* 2. *&* 12. Unde tenetur petere abſolutionem ab excommunicatione, & ea obtenta curare, ut beneficium ſibi denuò conferatur ab eo, ad quem pertinet illius beneficii collatio. Bonacin. ubi ſuprà num. 11.

2137 Inter. 2. Titius tempore collationis Beneficii non erat excommunicatus, ſed craſtina die, tempore acceptionis, incidit in excommunicationem, acceptat ne validè tale Beneficium?

Reſp. Pluribus relatis affirmat Bonacin loco proximè citat. numer. 9. Et ratio eſt, quia Jura ſolùm irritant collationem, & electionem Beneficii, non verò acceptationem, ac proindè acceptatio valida eſt; nam cum verſemur in materia odioſa, extendi non debet ad caſus non expreſſos in jure. Vide Dianam *part.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 56. & Toletum *lib.* 1. *cap.* 13. *ſub num* 4. *propè finem*. Itaque dicendum eſt, poſſe acceptare beneficium ſibi ante excommunicationem collatum, & poſt abſolutionem licitè poſſidere, ut docet Emm. Sà *verb. excommunicatio ſub num.* 28

2138 Inter. 3. Ignorans ſe eſſe excommunicatum, recipit ne validè beneficium?

Reſp Doctores communiter docent, quòd invalidè recipiat beneficium, teſte Bonacin. *lib.* 1. *cap.* 13. *numer.* 4 Emmanuel Sà *verb. Excommunicatio numer* 28. licèt oppoſitum ſentiant quidam apud Dianam *part.* 5. *tractat.* 9. *reſolut* 99. *verſic. Notandum eſt etiam, propè finem reſolut.* Tamen non eſt recedendum à communi ſententia. Et ratio noſtra eſt, quia quamvis ignorantia invincibilis excuſet à nova culpa, à nova pœna, & à nova cenſura; non tamen facit actum validum, qui aliàs erat invalidus; nam quod eſt invalidum à principio, tractu temporis non convaleſcit. Vide *cap. Apoſtolicæ, de Cler. excommunic.* Bonacin. loco citato, quòd quando advertit ſe eſſe excommunicatum, debeat procedere, ac ſi nulla fuerit ipſi facta collatio, niſi diſpenſetur.

2139 Inter. 4. Collatio Beneficii, quod Epiſcopus contulit cuidam Clerico alioquin idoneo ad Beneficium, ſed affecto aliquibus defectibus, quos ſi Epiſcopus cognoviſſet, non ei beneficium contuliſſet, debetne cenſeri valida?

Reſp. Validam cenſendam eſſe puto, quia cauſa finalis collationis Beneficii eſt idoneitas, & Epiſcopus voluntariè confert Beneficium ob illam cauſam finalem, quæ revera ſubſiſtit; & cum collatio beneficii facta fuerit abſoluta abſque conditione, non obſtat habitualis voluntas non conferendi beneficium, ſi Epiſcopus cognoviſſet vitia Clerici; quia illa habitualis voluntas, non facit diſpoſitionem conditionis, cum ſubſiſtat cauſa finalis, & motiva; alias omnes ferè traditiones, & contractus vitiarentur, nec ullus eſſet abſolutus, ſed omnes conditionales, cum ferè ſemper ignorentur ea, quibus cognitis celebratus non fuiſſet. Ita ex Leſſio, Sanchez, Trullench. & Facundez, reſolvit Diana *part.* 8. *tract.* 6. *reſ* 89 *verſic. Hinc infertur*. Vide Rotarium *in Appar. pro exam. Cler. cap.* 8. *ſect.* 1. *num.* 12.

2140 Interrogat. 5. Collatio Beneficii, aut Eccleſiaſticæ juriſdictionis facta non habenti ſaltem primam tonſuram, eſtne valida?

Reſp. Minimè valida cenſeri poteſt, niſi ex ſpeciali Summi Pontificis diſpenſatione. Tolet. *lib.* 5 *cap* 79. Emmanuel Sà *verb. Beneficium num.* 32. & alii communiter. Habetur *ex cap. cum adeo de reſcript.* Vide *tit. de Beneficiariis, & Beneficiis Eccleſiaſticis, ad Inter.* 3. *ſuprà in tit.* 20.

TI-

TITULUS CCXXIV.

De Validitate Confeſſionis.

Vide tit. de memor. pecc. Interr. 1 *tit. de Regular. &c. Interrog.* 108. 111. *&* 112.

2141 INter. 1. Si aliquis ex negligentia, & ignorantia culpabili oblitus eſt quorundam mortalium, ut ſi multis peccatis, & variis negotiis irretitus, conſcientiæ ſuæ latebras accuratè non perquiſivit, & tamen in animo habet facere integram confeſſionem, eſtne reverà valida talis confeſſio, vel debet iterari?

Reſp. Pro parte affirmativa ſunt plures Doctores, ut Victoria *in Sum de Confeſſione num.* 147. Nugnus apud Dianam *par.* 4. *tract.* 17. *reſ.* 31. Henriquez *in Summ. lib.* 5. *c.* 11. *num.* 1. quem refert Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 65. Gabriel à S. Vincent *de Sacr. Pœnit par.* 3. *diſp.* 6. *qu.* 1. *fol. mihi* 234. & alii. Dicunt enim, quòd licèt pęnitens ex negligentia, & ignorantia mortaliter culpabili non adhibuerit ſufficientem diligentiam, ſcilicet quanta neceſſaria erat ad memoriæ revocanda peccata, ut integrè confiteatur; tamen dummodò dicta negligentia non fuerit craſſa, ſupina, ſeu affectata, & bona fide putet ſe eſſe ſufficienter diſpoſitum, quoad ſubſtantiam valida ſit ejus confeſſio, nec iteranda, quia eſt confeſſio valida, ſed informis. Alios pro hac ſententia citat Cutillus *in Append. ad tract* 4. Jacobi Mancini dub. 5. Sed oppoſitum cenſet Bonac. *de Sacr. diſp* 5. *qu.* 6. *pun.* 5. *num.* 4. Joan. Baptiſta Gonet. *tom.* 5. *de Sac. Pœnit. diſp.* 10. *art.* 1. *§.* 2. *num.* 6. Et hoc mihi magis placet, quia Sacramentum pœnitentiæ non poteſt eſſe validum cum actuali peccato mortali; ultra quod, ut ait ipſe Gonet, integritas formalis confeſſionis eſt de ſubſtantia Sac. Pœnit. ut omnes fatentur; unde ſi ignorantia eſt vincibilis, & mortaliter culpabilis, confeſſio non erit integra formaliter, & conſequenter Sacramentum Pœnitentiæ non poteſt habere quidquid ad ejus ſubſtantiam requiritur, ideoque invalidum erit. Hæc opinio mihi magis probatur, quia puto, ſolùm ignorantiam invincibilem, quæ culpa caret, reddere poſſe Sacramentum validum, & informe. Vide in tit. 85. de Examine conſcientiæ reſponſiones ad Inter. 1. & 2. Verùm ſententia affirmativa eſt etiam probabilis.

2142 Inter. 2. Confeſſio in quibus caſibus eſt valida, licèt integra non ſit facta materialiter?

Reſp. Multi ſunt caſus, in quibus Confeſſio fieri poteſt validè formaliter, & non materialiter, nempè de omnibus peccatis commiſſis. Primus eſt, quando quis omnia peccata explicare nequit, quia aut eſt mutus, aut ſurdus, vel balbutientis linguæ, aut ignoti idiomatis. Secundò, ſi inter confitendum, periculum ſit, ne pęnitens moriatur, tunc etiam poteſt abſolvi, licèt poſteà, ſi ſupervivat, debeat omnia peccata aperire, & iterùm abſolvi. Tertiò, tempore peſtis, naufragii, periculoſi prælii, ſi Confeſſarius integras multorum Confeſſiones non poteſt audire, poteſt ſimul confitentes audire, & abſolvere; extra tamen neceſſitatem, grave eſſet peccatū Sacerdotis, plurium ſimul confeſſiones audire. Tolet. *lib.* 3 *cap.* 20 *ſub num.* 2. Quartò, quando quis habet caſus reſervatos, & urget neceſſitas communicandi, & adire non poteſt Superiorem, tunc dicunt aliqui poſſe ſolùm non reſervata confiteri, quod ego tamen non admitto, prout dixi in tit. 34. De celeb. Miſſæ, ad Inter. 7. & in tit. 194. de Sacramento Euchar. ad Inter. 5. nam tenetur cōfiteri, omnia, tam reſervata, quàm non reſervata, & directè abſolvitur à non reſervatis, & indirectè à reſervatis. Quintus caſus eſt, quando neceſſitas urget confitendi cum aliquo Confeſſario, cui ſit grave periculum animæ, corporis, famæ, aut fortunarum, proprium, vel alienum, peccatum aliquod confiteri; tunc enim eo prætermiſſo, reliqua explicare tenetur, & abſolutionem recipere. Verum eſt tamen, quòd in his, & ſimilibus caſibus, in quibus licitè dimidiari poteſt Confeſſio, tenetur pęnitens, ceſſante cauſa, & ſublato periculo, confiteri ea peccata non confeſſa: ſed non tenetur quamprimùm confiteri, ſed quando commodè poteſt, dummodò non ſit Sacerdos, juxta ea quæ dixi ſupra in tit 130. Int. 5. Vide Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 131. *& p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 74. Bonac. *de Sac. diſp.* 5. *qu.* 5 *ſect.* 2. *punct.* 2. *§.* 4. *num.* 1. *& ſeqq.* ad Inter. 7. ſuprà in tit. 44. de Confeſſ. Sacramentali.

2143 Inter. 3. Poteſtne quis validè, ac licitè præſenti Sacerdoti ſua peccata per ſcriptum confiteri, ſcilicet tradendo illi ſua peccata ſcripta, & ab eo præſente abſolvi?

Reſp. Dico primò, Confeſſionem Sacramentalem nullo modo fieri poſſe, niſi Confeſſario præſente, & ab eo præſente abſolvi; & oppoſitum, veluti temerarium, & ſcandaloſum, meritò reprobatū fuiſſe à Clem. VIII. anno 1602. vide Cabrinum *de caſ. reſerv. par.* 1. *reſol.* 123 *verſ. Nunquam tamen*. Dico ſecundò, quòd Confeſſio fieri debet ore proprio, ex inſtitutione Eccleſiæ; nam in Concil. Flo-

Florent.in Decreto Eugenii declaratum fuit materiam proximam Sac. Pœnitentiæ eſſe Confeſſionem oris. Vide Suarez *tom.4.de pœnit.diſp.21 ſect.3.ſub num.*1 Bonac. *de Sac.diſp.5. qu.3.ſect.2.§ 2 ſub n.25.in fine*, & eſt communis ſententia. Dico tertiò, non eſſe de neceſſitate Sacramenti propriis verbis confiteri, quia peccata poſſunt quidem ſufficienter maniſeſtari per nutus, ſigna & per ſcriptum; nam, ut docet S.Thom teſte Sylveſtro *verb. Confeſſ. ſub num.*16. de neceſſitate Sacramenti eſt, quòd quis ſua peccata manifeſtet: ſed quòd fiat verbo, non eſt de neceſſitate Sacramenti, ut aſſerit etiam Bonacina ubi ſuprà, & alii communiter; ideò per confeſſionem oris intelligitur præſentia pœnitentis confitentis corã Sacerdote, ut docet idem Bonac.loco ſupracit.num.25.in fine, qui ſatis reſpondet ad id, quod obiicitur de Conc. Florentino. Concludendum eſt itaque, non poſſe quem licitè ſine rationabili cauſa mutare conſuetudinem Eccleſiæ de confitendo peccata proprio ore, aliàs peccaret mortaliter ſecundùm quoſdam quia dicta mutatio eſt gravis, & in re gravi; tamen quando adeſt aliqua juſta cauſa, concedunt DD.id poſſe fieri, ſcilicet dando peccata ſcripta confeſſario præſenti, qui legat, annuente pœnitente, atque expreſsè de eis ſe accuſante. Ita docent Villalobos *tom.*1. *tract.9.diffic.*31 *num.*1. apud Dianam *p.3.tr.*4. *reſol.*127. *& in Summ. verb.confeſſionis modus nu.* 16.Navar *in Manual.cap.*21 *num.*98. Tolet. *lib.* 3.*cap.*6.*num.*5 Emman.Sà *verb.confeſſio num.*15. Layman.*lib.5.tract.*6.*cap* 6.*num* 3. Alloza *verb. Abſolutio diſp.5.ſect.*1. *num.*6. Chaves *in Summa Victoriæ*, ubi *de confeſſione nu.*160. & alii apud ipſos. Unde, ſi quis in dicendis peccatis magnum pudorem ſentiret, juſtam haberet cauſam ſcribendi peccata, & ſic ſcripta præſenti Sacerdoti, & ea legenti confiteri, maximè ſi eſſet puella nimis verecunda. Ita tradunt Canus, Valentia, Ricardus, Angelus, & alii, quos ſequitur Emman Sà ubi ſupra in Additione; & ita etiam tenent Layman, Bonac.Diana, Alloza, & alii loc.cit.ſupra, quidquid in contrarium dicat Bontempius *in Floſc.Flor.moral.tr.*10.*de Sac.pœnit.tit.*12.*n.*106. Vide tit.44 de Confeſſione Sacramentali, ad Inter.41.

2144 Interr. 4. Eſtne valida confeſſio, ſi pœnitens per litteras peccata ſua tranſmittat ad confeſſarium, deinde in præſentia abſolvatur?

Reſp. Si pœnitens in præſentia ejuſdem Confeſſarii dicat, ſe de omnibus illis peccatis accuſare, & ab eodem Confeſſario abſolutionem obtineat in præſentia, dicit Bonac. *de Sacr.diſp.5. qu.4. pun.5.num.*2.eſſe validam, quia tam abſolutio, quàm confeſſio cenſetur in præſentia pœnitentis, & Confeſſarii fieri, itaut nil aliud deſiderari poſſit ad ejus validitatem, dum pœnitens, cum dolore, integrè ſe accuſet de omnibus peccatis ſuis; & pro hac ſententia citat Nugnum, Petigianum, & alios, & ego eam probabilem puto per ea, quæ dixi ad Interr.anteced. & in tit. 44. de Confeſſ.Sacramentali, ad Inter.41 & 42.Vide Dian.*part.*11.*tr.*7.*reſ.*30.

2145 Interrogat. 5. Confeſſio facta Sacerdoti ignoranti ea, quæ communiter ſcire tenetur, eſtne valida, vel debet iterari apud alium?

Reſp. Si pœnitens ignorantiam dicti Confeſſarii neſciat, & bona fide confeſſus ſit, cum eo, eſt valida, & conſequenter non repetenda, & pro hac ſententia inter alios à Valer. *in Differ.utr.fori verb.nullitas*, *differ.*6.*num.*1. citatur D. Thom. & ita quoque docent Sylveſter *verb Confeſſio* 1.*nu.*6. Sanchez *in Sum.tom.* 1 *lib.*1.*cap.*10.*num.*69. Bonac. *de Sacram.diſp.5. qu.5.ſect.2.pun.3.nu.*14 Diana *p.*3 *tr.*4.*reſ* 121. *& par.5. tr.*14. *reſ.*21. ubi plures pro hac citat ſententia. Vide, quod dixi in tit. 222. de Validitate Abſolutionis, ad Inter.6. & hoc puto certum, niſi Confeſſarius eſſet notabiliter ignorans, neſciens diſcernere inter mortale, & veniale, & quòd verbi gratia juramentum ſalſum, vel vindicare ſe de injuria accepta, non ſint peccata; raró tamen contingit talis Sacerdos Confeſſarius prorſus ignarus, & quòd non ſciat communia ſcilicet homicidium, ſurtum, adulterium, &c.eſſe peccata mortalia. Non oportet igitur formare novos ſcrupulos, ut benè docet Victoria *in Sum. ubi de Confeſſ. num.* 155. Bonac.ubi ſuprà & alii.

2146 Inter 6. Confeſſio facta cum complice peccati, eſtne valida?

Reſp. Eſt valida; ſed non licita, niſi urgeat neceſſitas; & ſi eſt caſus reſervatus, omninò invalida erit. Vide in tit.41.de Concubinariis, & Concubinatu, ad Inter.6. & in tit. 207.de Sociis criminis, ad Inter.2.8.9.10.11. 12.13 15.16.

2147 Interrog. 7. Confeſſio facta cum Confeſſario excommunicato, eſtne valida?

Reſp. Si Confeſſarius fuerit nominatim denunciatus excommunicatus, vel fuerit notorius, & publicus Clerici percuſſor, abſolutio (ſecluſo periculo mortis) ab eo impenſa; non tenet; imò mortaliter peccat abſolvendo, & etiam ipſe pœnitens, ſi ſcienter hoc fecerit. Verùm, ſi neutro

iſto-

iſtorum modorum fuerit excommunicatus, licèt aliàs omnibus notus eſſet, abſolutio quidem teneret; nam ſic ab Eccleſia toleratur, ut ejus actus ſint legitimi, & teneant; deducitur ex Concil.Conſtantienſi, Navarr. *in Manual. cap.9 ſub numer.* 7. & eſt ſententia communis; ſed vide ea, quæ dicit Diana *par.5.tr.9 reſ.*83. per totam, ubi pulchra invenies. Vide etiam in tit.42.de Confeſſ.ad Inter.6.& 7.

2148 Interrogat. 8. Eſtne valida confeſſio facta Confeſſario excommunicato vitando, ſi Confeſſio fiat in eo loco, ubi ignoratur, Confeſſarium eſſe excommunicatum?

Reſp. Valida eſt, ſi fiat in eo loco, ubi ignoratur talem Confeſſarium fuiſſe nominatim denunciatum excommunicatum, vel fuiſſe publicum Clerici percuſſorem, poſito communi errore, & titulo colorato; tunc enim Eccleſia ſupplet juriſdictionem,qua caret excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percuſſor. Verùm notandum eſt, quòd ſi pœnitens ſciret Confeſſarium eſſe excommunicatum vitandum,& nihilominùs vellet cum ipſo confiteri,ejus confeſſio nulla foret, & invalida abſolutio, non defectu juriſdictionis, cum Sacerdos illam habeat per errorem communem cum titulo colorato, ſed quia talis pœnitens peccat mortaliter participando in Divinis abſque neceſſitate, vel alio juſto titulo, cum excommunicato vitando; unde quia ponit obicem ad abſolutionem, & ad gratiam per participationem in Divinis cum excommunicato vitando, ideò invalidè abſolveretur, niſi eum excuſaret neceſſitas,aut alius juſtus titulus,ut rectè docet Bonac.*de matr.diſp.2.pun.8 nu.*31.*& ſeqq.* & eſt communis ſententia. Vide, quod dixi ad Inter.antecedentem.

2149 Inter.9. Confeſſio facta cum confeſſario,minori excommunicatione ligato,eſtne valida, vel debet iterari?

Reſp. Non debet iterari, quia valida cenſetur, ut apertè patet *ex cap.ſi celebrat, de cler. excommunicat.* Verba enim textus ſunt hæc: *Peccat enim conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta, ſed ab eo collata, virtutis non carent effectu*: Et quamvis peccet excommunicatus minori excommunicatione, Sacramenta aliis miniſtrando, tamen non peccat mortaliter, ſed venialiter tantùm; & ratio eſt, quia,ut obſervat Philip.Faber apud Dianam *p.5.tr.9.reſ.* 45.Pontifex *in Canon.tit.*dicit, quòd ſi ligatus excommunicatione minori, celebret *graviter peccat*: ſed loquens de collatione activa Sacramentorum, dicit, quòd peccat, nec apponit illam particulam, *graviter*: Ergo videtur peccare ſolùm venialiter, licèt Dian.*ubi ſupra reſ.*3.*&* 45.& Bonac.*de cenſ.diſp.*2.*quæſt.*3. *num.*4.dicant, nec venialiter peccare, quod aliis non placet, quia peccat non ſolùm quoad Deum,ſed quoad Eccleſiam,cum contra ejuſdem prohibitionem agat, prout ex text. ſupracit. Verùm Lezana *tom.*2. *verb.Excom.num.*20. adhæret opinioni Dianæ,& Bonacinæ, & ego ſimiliter dico, peccare mortaliter, non quatenùs confert Sacramentum, ſed quatenùs recipit illud. Sed vide Dianam *par.*3.*tract.*4. *reſ.*56. qui pluribus citatis reſolvit, ut dixi ſupra, ſcilicet peccare venialiter in dicto caſu. Vide etiam in tit.88.de excommunic.minori, ad Interr.3. & 6.

2150 Inter.10. Confeſſio facta Confeſſario irregulari, eſtne valida?

Reſp. Neceſſario, in tali dubio, adhibenda eſt diſtinctio: vel eſt nominatim denunciatus irregularis,vel non; ſi eſt nominatim denunciatus, confeſſio valida non eſt; non ſicut confeſſio facta nominatim denunciato excommunicato, vel ſuſpenſo ab Ordine, non eſt valida, ita invalida eſt confeſſio facta irregulari nominatim denunciato,cum ſit evitandus ſicut excommunicatus; ultra quod pœnitens ponit obicem ad gratiam cooperando peccato Sacerdotis exercentis functionem Ordinis contra pœnam irregularitatis. Si verò Confeſſarius non eſt nominatim denunciatus, confeſſio facta cum eo eſt valida, quia non eſt privatus juriſdictione, nec pœnitens peccat communicando cum illo; quia cum non ſit nominatim denunciatus irregularis, non eſt evitandus, ac proinde validè abſolvit. Ita ex Avila, & Suarez docet Bonac *de cenſ.diſp.*7.*q.*2.*pun.*4.*n.*19. & teſtatur de communi. Poteſt tamen pœnitens peccare cooperando peccato Confeſſarii irregularis, ſi ſine ſufficienti neceſſitate confiteatur cum illo.

2151 Interrog. 11. Si pœnitens ignorat Confeſſarium eſſe irregularem denunciatum, & confitetur illi, eſtne validà talis confeſſio?

Reſp. Bonac. loco cit. num.20. aſſerit validam eſſe, quia pœnitens non peccat participando cum irregulari, quem ignorat eſſe talem, & confeſſarius, licet ſit irregularis denunciatus, tamen non amiſit poteſtatem Ordinis,& juriſdictionis; nam irregularitas non tollit juriſdictionem, ſicut tollit excommunicatio, ut patet ex definitione irregularitatis; & etiam quia irregularis obtinens diſpenſationem ſuper irregularitate, non indiget

diget nova conceſſione juriſdictionis, conſequenter validè abſolvere poteſt, quamquam mortaliter peccet exercens Ordinis functionem cum irregularitate: ſed pœnitens ignarus impedimenti, quod ſe tenet ex parte Confeſſarii, non peccat, & validè recipit abſolutionem ab eo, dummodò ſit diſpoſitus ad illam recipiendam, ut ſuppono.

2152 Inter. 12. Eſtne valida confeſſio quæ fit ei, qui verè non eſt Sacerdos, ſed errore communi, & titulo colorato habetur pro vero Sacerdote, & Confeſſario?

Reſp. Non eſt valida, quia adeſt impedimentum Juris divini, quod ab Eccleſia ſuppleri non poteſt, cum facultas abſolvendi de Jure divino competat dumtaxat veris Sacerdotibus. Bonac. *de Matrimon. diſput.* 2. *punct.* 8. *num.* 36. Nicolius *in Floſc. verb. Confeſſarius num.* 5. & alii communiter. Vide, quod dixi in tit. 222. de Validitat. Abſolut. ad Interr. 4.

2153 Inter. 13. Qui confitetur cum Sacerdote, quem ſcit eſſe in ſtatu peccati mortalis & habet commoditatem confitendi cum alio, peccatne mortaliter, & eſtne valida talis confeſſio?

Reſp. Dicunt aliqui, quòd nunquam ſit licitum petere Sacramenta à malo Miniſtro; nam eſſet accedere cum obice, inducendo Confeſſarium ad peccatum mortale, nempè ad indignam adminiſtrationem Sacramenti; & conſequenter, ſi pœnitens confitetur cum Confeſſario, quem ſcit eſſe in peccato mortali, peccat mortaliter, & invalida erit confeſſio, maximè ſi abſque neceſſitate confiteatur cum illo. Vide Bonac. *de Sacram. diſp.* 1. *qu.* 6. *punct.* 5. *num.* 2. Alii tamen putant, quòd ſi Sacerdos, ſive proprius, ſive alienus, ſit paratus, & non ſit privatus juriſdictione, ſcilicet impeditus per aliquam cenſuram, liceat exigere, & inducere, & petere ab illo Sacramentum pœnitentiæ; nam dicunt, non eſſe peccatum mortale, ſed veniale tantùm, niſi Confeſſarius eſſet tam publicus peccator, ut confeſſio illi facta, eſſet ſcandalum allatura. Doctores pro utraque parte refert Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 59. & *par.* 4. *tractat.* 4. *reſolut.* 21. & ipſe ſecundam ſententiam amplectitur cum Sanchez *in Sum. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 23. & Soto *in* 4. *diſt.* 1. *qu.* 5. *art.* 6. Suarez *in* 3. *par. tom.* 3. *diſp.* 18. *ſect.* 2. & aliis; quæ revera probabilitate non caret. Sed prima mihi videtur ſequenda in praxi, niſi pœnitens probabiliter credere poſſit Confeſſarium per actum contritionis ſe diſpoſuiſſe ad Sacramentum pœnitentiæ licitè miniſtrandum. Vide Sylveſt. *verb. Confeſſor* 3. *ſub numer.* 4. & etiam Dianam *part.* 5. *tractat.* 7. *reſolut.* 4.

2154 Interrog. 14. Confeſſio facta ſimplici Sacerdoti, ab Ordinario non approbato, eſtne valida, vel neceſſariò debet iterari?

Reſp. Nullo modo poteſt dici eſſe validam, conſequenter, cognito errore, omninò eſt iteranda. Et hoc etiam procedit, quamvis pœnitens bona fide confiteretur cum tali Sacerdote non approbato; nam Gregor. XV. in declar. 12. ſuper Bullam latam Nonis Februarii 1622. quæ incipit *Inſcrutabili &c.* ſtatuit, Confeſſario non approbato confeſſiones factas, eſſe nullas, ut docet Zambell. *in Rep. Moral. verb. Confeſſor quoad auctoritatem*, & Fràciſ. Zipæus *in conſul. canon. lib.* 5. *de pœnit. & remiſ. conſ.* 2. & tandem Theſaurus *de pœnis par.* 2. *verb. Abſolutio Sacram. cap.* 2. ita clarè loquitur, ſcilicet: *Etiam pœnitens bona fide confiteatur non approbato, ſeu alieno Sacerdoti, ſine licentia competente, vel Sacerdos illum bona fide audiat, & abſolvat, non perficitur Sacramentum, cum hac irritatio actus non ſit pœnalis, ſed definitiva, & ex natura rei ob defectum Juriſdictionis, ſine qua hoc Sacramentum nullatenus perfici poteſt.* Vide Theſa. loco cit. Suarez *tom.* 4. *diſp.* 34. *ſect.* 2. Dianam *part.* 6. *tract.* 6. *reſ.* 52. & me ipſum in Reſponſione ad Inter. ſequentem, ubi agam de tali dubio. Vide etiam Tolet. *lib.* 3. *cap.* 10. *ſub numer.* 2. & Armillam *verb. Abſolutio ſub num.* 31.

2155 Interrogat. 15. Confeſſio Sacramentalis facta cum Confeſſario, qui cum falſa licentia Ordinarii excipit aliorum confeſſiones, eſtne valida, aut debet iterari?

Reſp. Aliqui dicunt eſſe validam, ac proinde non reiterandam, quia putant, quòd ex errore communi conferatur juriſdictio etiam ſine titulo colorato à legitimo poſſeſſore, & ita tenent Molfeſius, & Baſilius Pontius quibus ſubſcribit Diana *par.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 122. & *par.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 64. Tamen, ut dixi in tit. 222. de Validit. Abſolutionis, ad Inter. 5. ubi latè de tali dubio egi, ſententia contraria, quam ſequor, eſt magis communis, imò in praxi tenenda; nam non ſufficit ſolùm communis error ſine titulo, à legitimo Superiore collato, ut docent, præter DD. quos citavi, Homobonus, Reginaldus, & Megala apud Dianam, ubi ſupra in princ. reſol. Unde, quia in caſu, de quo loquimur, Confeſſarius non habet titulum à legitimo Superiore; ideò, ut intruſus, invalidè abſolvit, ac per conſequens cognito errore, reiterandæ ſunt confeſſiones factæ cum eo; ut rectè tradūt Molfeſius,

Co-

Coriolan.& Valerius, teſte Barboſa *in Collect. ad Tridentinum ſeſſ.*23.*de reform.c.*15.*nu.*5 licèt ob bonam fidem, qui ei ignoranter confeſſus eſt, apud Deum ſit abſolutus; ſi verè erat contritus, addo ego. Vide Barb.loco cit & Dian.*p.*9.*tr.*9.*reſ.*29. *&* *p* 11.*tr.*4 *reſ.*16. *verſ ſed bis &c.*

2256 Inter.16. Sacerdotes Regulares non approbati à ſuo Prçlato, poſſuntne, ſola Epiſcopi authoritate, confeſſiones ſçcularium audire, & validè conficere Sacramentum? & quid juris ſit, ſi id faceret aliquis hujus noſtrç Congreg.Sacerdos?

Reſp. Eſt quidem gravis quæſtio inter DD. an validè confeſſiones exciperent; ideò hìc breviter ſingulorum opiniones referam, & primò dico, quòd ſi loquamur de Sacerdotibus Ordinis Prædicatorum, certum eſt, invalidè confeſſiones excipere, nec conficere Sacramentum, ob Breve Julii III.conceſſum Generali ejuſdem Ordinis, quo revocat licentias & immunitates conceſſas Religioſis prædictis quos ipſe Ordinis Generalis revocandas dijudicaverit, undecumque emanatas. Miranda *in man.tom.*2.*qu.*15.*art.*12.Lezana *tom.*1. *par.cap.*19.*num.*12.Si verò fiat ſermo de Sacerdotibus Ordinis Minorum, excommunicationem incurrerent, ut docet Alloza loc mox citando, & Caſſianus à S Elia *in Arbor. Opin. moral.verb. Abſolutio* §.28.*propè finem*, qui citat Villalobos. In aliis Ordinibus autem, ubi non irritantur confeſſiones, aut tales confeſſarii non reprobantur, ſuſpenduntur, vel coarctantur, quidam tenent validè conficere Sacramentum, etiamſi non ſint approbati à ſuis Superioribus. Sylveſt.*verb.Confeſſor* 1.*q.*5. Miranda loco cit. Rodericus *in compend. qq. Regular.reſol.*31.*nu.*12.Villalobos *tom.*1.*trac.*19. *diffic.*50.*num.*4. Conradus *quæſito* 66.*verſ.ad ultimum*, Lezana *ubi ſupra*, *&* *tom.*2.*verb.Confeſſarius num.*2. Diana *p.*1.*tr.*11.*reſ.*13. *&* *par.*5 *tr.* 12.*reſol.*49.Alloza *verb.Abſolutio diſp.*5 *ſect.*1.*n.* 18. *&* *verb.Confeſſio ſect.*9.*num.*12.*&* *ſeqq.*Euſtachius à S.Ubaldo, *quodlib.*13. *dub.*3.*num.*145. & alii penes ipſos. Et horum ratio eſt, quia in dicto caſu habent poteſtatem Ordinis, & juriſdictionis, cum juriſdictio non promanet à Prælato Regulari, ſed ab Epiſcopo, & conſenſus Prælati Regularis non eſt conditio neceſſaria, ut confeſſio ſit valida, ſed ſolùm ut licitè fieri poſſit. Ita Diana loc. cit. An verò mortaliter, an venialiter tantùm ſi ſine licentia ſuorum Superiorum, vel ipſis invitis, eſt problema. Molfeſius, & Megala apud Dianam ubi ſupra reſol.13 citata, dicunt, hoc determinandum ex ſtatutis, & conſtitutionibus uniuſcujuſque Religionis, ut ſi obligent ſub mortali, mortaliter peccabunt dicti confeſſarii; ſi ſub veniali, venialiter ſolùm peccabunt. Et ita tenet etiam Andreas Mendo *Epitome opin. moral. verb Regulares nu.*26. ubi prætereà inquit, Regularem prohibitum à ſuo Superiore, dummodò ſit ab Ordinario approbatus, validè confeſſiones excipere; nam Superior illam juriſdictionem ſuſpendere nequit, ait ipſe: Ego tamen cum Bordono, & Paſſerino, quos citavi in tit.180. de Regularibus, ſeu Religioſis, ad Interr. 112. probabilius eſſe puto, nec validè, nec licitè poſſe Regulares contra voluntatem ſuorum Superiorum, aut ſine eorum licentia, & approbatione, confeſſiones audire; deducitur enim *ex Clem Dubium de ſepult.* §. *ſtatuimus*, non poſſe Epiſcopum approbare Regularem ſine conſenſu, ſaltem interpretativo, ſui Superioris; ſiquidem Religioſus, ut rectè, & luculenter probant Bordonus, & Paſſerinus, eſt incapax juriſdictionis habendæ inſcio, vel invito ſuo Prælato; & hoc ſanè eſt probabilius, & tutius, per ea, quæ ſupra dixi in tit.25.de Bullis, ad Interr. 1. Quòd autem noſtri Religioſi invalidè audirent confeſſiones in dicto caſu, tenet noſter P. Euſtachius à S. Ubaldo loco ſupra citato, & hoc deducit ex noſtris Conſtitutionibus *par.*1.*cap.*3.*num* 2. ubi habetur, quòd nullus Sacerdos, abſque licentia Vicarii Generalis, & Prioris, confeſſiones alicujus audiat, ſecus per triennium ab hoc munere ſuſpenſus exiſtat. Et quia ſuſpenſus ipſo facto caret juriſdictione actuali, ſequitur, invalidam eſſe abſolutionem ab eo impenſam. Sic inquit P. Euſtachius. Sed pace viri docti, hæc doctrina ſic abſolutè prolata non placet; neceſſariò enim erat adhibenda diſtinctio, vel eſt ſuſpẽſus denunciatus, vel non; ſi eſt ſuſpenſus denunciatus, proculdubio juriſdictionis uſu caret; ſi autem non eſt denunciatus, & conſequenter ab Eccleſia toleratus, in dubio validè agit, quæ ſpectant ad juriſdictionem, ut docent Navarr. *cap.* 27. *num.*21. Moronus *Reſp.*76.*num.* 38.Bonac.*tom.*1.*de cenſur diſput.*2. *qu.*2 *punct.*2.§.6.*num.*3. *&* *ſeq.* *&* *diſp.*3 *punct* 4. *num.*3.*&* 7. Alloza *verb.ſuſpenſio ſect.*1. *num.*11. & alii communiter; habetur enim clarè ex Extravag.Martini V *Ad evitanda*, & quæ eſt Concilii Conſtantienſis, *ex cap.ad probandum de re judicata*, & tandem deducitur *ex l.Barbarius*, *ff.de officio Prætoris*, *&* *ex cap.*1.§ *verum* 3.*quæſt* 7. Propterea Confeſſarius, licèt ſit excommunicatus, aut ſuſpenſus, dummodò non ſit denunciatus, ſemper validè abſolvit, prout ex Suarez, Corneo, Tannero, Diana, & aliis, firmat Lezana *tom.*2. *verb.* Ex-

Excommunicatio num. 33. *& ſeqq. & verb. ſuſpenſio ſub num.* 14. & teſtatur de communi: idem docuit *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 19. *num.* 13. etiam Cardenas *in Chriſ. Theol. diſſert.* 2. *nu.* 453 Et ratio eſt, quia Eccleſia ſupplet juriſdictionis defectum in favorem animæ pœnitentium. Diana *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 11. Imò nec peccat, nec fit irregularis exercendo talem juriſdictionem, modò non ſe ſpontè ingerat. Diana eadem *par.* 5 *tr.* 9 *reſ* 83 & eſt communis ſententia. Ergo non omnis ſuſpenſus juriſdictione actuali caret, ut dixit P. Euſtachius, alioquin vir doctus, ac meus magiſter; ſed dumtaxat, qui eſt denunciatus ſpecialiter, ſeu nominatim. Vide quæ dixi hoc tit. ad Inter. 7. & ſuprà in tit. 42. de Confeſſariis, ad Int. 6. & 7. Prætereà immeritò idem P. Euſtachius ſupponit, illam ſuſpenſionem eſſe cenſuram, cū revera non ſit propriè cenſura, ſed pura pœna, quia in ratione pœnæ inflicta principaliter eſt, non in emendationem, & medicinam. Eſt itaque pura pœna vindicativa, ſeu punitiva inobedientiæ, & non medicinalis, & præſervativa, quæ propriè cenſura dicitur; imponitur namque propter delictum præteritum, & ad illud puniendum, non verò, ut à contumacia recedatur; nec tollitur per abſolutionem, ſed elapſo triennio ceſſat abſque alia Judicis actione, & ſic dicitur ſuſpenſio purè pœnalis, non autem medicinalis; quæ habet rationem cenſuræ. Vide quæ dixi in tit. 5. de Abſolut. à peccatis, ad Int. 13, Concludendum eſt igitur, quòd Religioſus noſter, qui ſervatis ſervandis non eſt approbatus in Religione pro excipiendis confeſſionibus Fratrum, & Sæcularium, invalidè conficiat Sacramentum pœnitentiæ, quamvis ab Ordinario fuerit approbatus, & per triennium à munere confeſſarii, poſt ſententiam, remanet ſuſpenſus. Qui verò eſt approbatus, & habet licentiam à P. Vicario Generali, vel Provinciali, validè abſolvat, nec illi pœnæ ſubjaceat, quamquam ſine conſenſu Prioris illa facultate utatur, ut in ſequ. reſp. firmabo. Vide quæſo ſuprà in tit. 182. de Religionibus aliquibus particularibus ad Interr. 4 pręſertim in fine.

2157 Inter. 17. Sacerdotes hujus noſtræ Congregationis poſſuntne validè confeſſiones fratrum, & ſæcularium audire, cum licentia dumtaxat Vicarii Generalis, vel Provincialis Religionis & Epiſcopi, vel neceſſariò requiritur etiam licentia Prioris Conventus?

Reſp. Licèt facultas audiendi confeſſiones, quæ à P. Vicario Generali, vel Provinciali conceditur hujus noſtræ Congregationis Sacerdotibus, intelligatur quoad uſum, & exercitium, pendere à voluntate Prioris, ut decernunt Conſtitutiones *p.* 1. *c.* 3 *n.* 3. tamen licentia, ſeu Prioris conſenſus, non cenſetur ſimpliciter neceſſarius, ita ut irritas reddat confeſſiones aliter factas; quia ſolùm ex æquitate, & honeſtate requiritur, ſicut quando Epiſcopus concedit facultatem audiendi cōfeſſiones, de licentia tamen Rectorum in Eccleſiis eorum, ſeu conſentiente Rectore Eccleſiæ, non cenſetur conditio, ſeu forma, quòd ſi Parochus non conſenſerit, invalidas reddat confeſſiones, quia tantùm connotat modum ad licitè excipiendas confeſſiones, ut rectè probat Bonac. *de Sacr. diſp.* 5. *qu.* 7. *pun* 4. §. 1. *n.* 17 *&* 18. Prætereà confeſſio facta in domibus ſæcularium non eſt invalida, quamvis à Synodo Diœceſana id eſſet prohibitum, ut docet Diana *in Sum. verb. Confeſſionis modus ſub n.* 31. *par* 8 *tr.* 7. *reſ.* 73. Ita dicendum eſt in caſu noſtro, propter eandem rationem. P. Vicarius Generalis, & Provincialis dumtaxat valent inſtituere confeſſarios, nec ullo modo competit Priori actio inſtituendi illos, ut latè probat heu noſter quondam P. Euſtachius à S. Ubaldo *quod lib.* 12. *dub.* 4. *ſub num.* 1219. & *quod lib.* 13. *dub* 3. *nu.* 1426. ac proinde Confeſſarius habens facultatem à P. Vicario Generali, vel Provinciali, unà cum Epiſcopi licentia, habet poteſtatem Ordinis, & juriſdictionis, conſequenter validè excipit confeſſiones ſæcularium, & à fortiori noſtrorum Religioſorum, cum pro illis audiendis non ſit neceſſaria approbatio Ordinarii, ut docent DD. communiter; licentia autem Prioris requiritur ſolùm pro uſu, & exercitio, & debito honeſtatis, & ex congruentia, non neceſſitate; ac per conſequens non eſt neceſſaria ſimpliciter, cum confeſſarius ſine illa adhuc retineat juriſdictionem, ut per ſe patet. Nec relevat, ſi dicatur, quòd conſtitutiones *par.* 1. *c.* 3 *num.* 2. mandant, ut nullus Sacerdos abſque licentia Vicari Gen. & Prioris audire poſſit confeſſiones, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda per triennium à munere Confeſſarii; & qui ei confeſſus eſt graviori pœna puniatur. Non obſtat, inquam, primò, quia licèt regulariter diſpoſitio loquens generaliter, etiam quod eſt minimum, includere videatur, juxtà *cap.* 2. *de appel.* fallit tamen, quādo ratio, quæ militat in magno, non militat in parvo, & eſt Text. *in cap. Si quæſtiones de Simon. & cap. Terrulas*, 22. *qu.* 2. Sed ratio, quæ militat in licentia ſupremi Prælati, non militat in licentia Prioris; nam illa requiritur ex neceſſitate, tamquam conditio ſine qua non, iſta verò ex congruentia, ſeu debito

hone-

Digitized by Google

honeſtatis : ergo licentia Prioris, tamquam non ſimpliciter neceſſaria, includi non debet in caſu noſtro. Secundò, quia etſi diſpoſitio copulativa utramque partem veram requirat, intelligitur tamen, niſi ad illius eſſentiam altera ſufficiat, ut habet *gloſ. in cap. ex parte de reſcript.* quam latè exornat Felin. ibi à num. 23. & refert Navarr. *conſil 23. de prabend.* Tertiò, diſpoſitio conſtitutionum, cum ſit pœnalis, non debet extendi, ſed potiùs reſtringenda eſt ad caſum, quo confeſſarius nullam haberet licentiam à Vicario Generali, vel Provinciali : ergo pœna ordinaria non poteſt puniri, quia ratio legis, quæ dupliciter aptè intelligi poteſt, juxta benignum intellectum accipi debet, *l. benignus, ff. de legib.* Siquidem una pars copulativa dubia, per aliam partem declaratur, juxta *l. 1. ff. de rebus dubiis.* Itaque dicendum eſt, quòd tunc ſubjaceret dictæ pœnæ, quando abſque ulla licentia cõfeſſiones exciperet. Confirmatur aſſertum ex eo, quod conſtitutiones eadem *par. 1. cap 3. nu 3.* dicunt, quòd nullus licentia Vicarii Generalis utatur abſque expreſſo Prioris conſenſu, & nullam pœnam contrafacientibus imponunt, Item *par. 2. cap. 7. n. 3.* ubi eſt ſermo de confeſſariis, & Concionatoribus decernunt conſtitutiones prædictæ ſic : *Nullus ſine licentia Vicarii Generalis concionari, aut Ordinariis ſe præſentare audeat, ſub pæna gravis culpæ, & intellectionis muneris ;* nec ullam de Prioris licentia faciunt mentionem, ex quo ſequitur, minimè neceſſariam eſſe ſimpliciter, ſed tantùm debito honeſtatis, & convenientiæ, ut ſupra dictum fuit, ac proindè talis confeſſarius non ſolùm validè excipit confeſſiones (etſi non licitè) ſed neque pœna ordinaria in conſtit. ſupra relata puniri poterit, nec qui ei confeſſus eſt, ſubjacet pœnæ graviori prætaxatæ, quia non ponunt obicem Sacramento, nec, quoad ſubſtantiam, ſunt tranſgreſſores Conſtitutionum. Sed vide Reſp. anteced.

2158 Inter. 18. Sacerdotes hujus noſtræ Congr. Diſcalceat. S. Auguſtini, poſſuntne validè, liciteque confeſſiones audire cum licentia dumtaxat P. Vicarii Generalis, vel Provincialis, licèt priùs, juxta diſpoſitionem Conſtitutionum Religionis, à Capitulo Conventus, quoad mores, & prudentiam, & à Priore, & Examinatoribus quoad ſcientiam approbati non fuerint ?

Num. 1. *Reſp.* De tali dubio interrogatus quid ſentiam, hìc igitur clarè, atque ſincerè exponam. Non immeritò quidem noſtræ Conſtitutiones, tam in *par. 1. c. 3. nu. 3.* quàm in *par. 2. c. 7. nu. 3.* decernunt, quòd antequam P. Vicarius Generalis alicui licentiam concedat Confeſſiones Fratrum audiendi, aut ad Confeſſiones Sæcularium audiendas ſe exponendi, per Priorem, & Examinatores coram Sacerdotibus, & Sacro Ordine inſignitis, rigidè examinetur, & quoad ſcientiam ab eis per ſecreta ſuffragia, & quoad mores, & prudentiam à toto Capitulo approbetur. Siquidem cumulata manu docent Scribentes, ſciẽtiam, prudentiam, & bonitatem eſſe conditiones neceſſarias pro confeſſionibus audiendis licitè. Rectè itaque mandant Conſtitutiones loc. cit. quòd *antequam* ad hujuſmodi munus aliquis aſſumatur, priùs examinari debeat quoad ſcientiam, & reſpectivè quoad mores, & prudentiam approbari : cujus autem approbationis Vicarius Generalis certior factus, licentiam in ſcriptis concedere valeat. Non aliter igitur ſe gerere debet Vicarius Generalis, vel Provincialis, quia talis licentia non concederetur legitimè, ſcilicet juris ordine ſervato ; ideoque nec validè, nec licite concedi poſſe puto, atque ita breviter probo.

Num. 2. Poteſtas Prælati eſt in ædificationem, & non in deſtructionem conceſſa, ut benè probat S.Th. 2. 2. q 88. ar. 12. ad 2 & concors Doctorum ſententia tenet ; quapropter debent eſſe cuſtodes, & obſervatores conſtitutionum Religionis, non autem violatores, & deſtructores : ſed exponendo Sacerdotem non ſervata forma conſtitutionum, in deſtructionem, & diſſipationem ageret : ergo nullo modo eis licet, quia debeat zelo zelare, & non diſſipare.

Præterea non poteſt inferior in lege Superioris diſpenſare, ut clamant jura *can. inferior, 21. diſt. cap. cum inferior, de major. & obed. Clem. ne Romani de elect. leg. fin. Cod. de leg. l. formam, Cod. de offic. Præfecti.* Unde cum Conſtitutiones Religionis, præſertim à Sede Apoſtolica confirmatæ, ut ſunt hæ, de quibus nunc loquimur, ſint leges Superiorum, nullatenus valebunt in illis inferiores Prælati diſpenſare, ac proindè nec ad officium Confeſſarii aliquem non approbatum aſſumere, tum quia obſervantia conſtitutionum pertinet ad perfectionem, bonum commune, & complementum Religionis ; tum etiam, quia Superiores non poſſunt diſpenſare ſuper conſtitutiones, niſi quantum eis à conſtitutionibus ipſis, privilegio, vel à jure permittitur ; tum denique, quia nec Vicarius Generalis poteſt auferre facultatem Capitularibus, Priori, & Examinatoribus à lege datam, nec derogare juri, eiſque præjudicare *Argum. c. ſuper eo de offic. deleg.* Itaque in poſſeſſione approbandi confeſſarios ma-

Digitized by Google

manutenendum eſſe Capitulum, & Examinatores Conventuum, videtur quidem juri conformius.

Num. 3. Non autem currit paritas de Vicario Generali Congregationis, ac de Epiſcopis, qui approbare poſſunt Confeſſarios, examine prætermiſſo, quia Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de refor.c.*15. ſic diſponit: *Ab Epiſcopis per examen, ſi illi videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur*. Unde Epiſcopus ſciens, aut prudenter credens, aliquem eſſe idoneum, poteſt illum ad audiendas confeſſiones admittere, abſque examine: Conſtitutiones autem Religionis non ad libitum Vicarii Generalis id relinquunt, cum aliter diſponant; ſicque non currit paritas in utroque caſu, nec poteſt extendi per identitatem rationis, cum ſit omninò diverſa, & à diverſis non valet illatio; ergo &c. Ultra quod diſpoſitio conſtitutionum in præſenti puncto videtur forma præſcripta pro expoſitione ad confeſſiones audiendas, ac proindè exactè ſervanda.

Num. 4. Accedit etiam, quòd limitata cauſa limitatum producit effectum, ut dicitur *in leg. in agris, digeſtis de acquir. rerum dom. & in leg. cancellaverant, de iis, quæ in Teſtam. def.* apud Manticam *deciſ.* 232. *nu.* 9. Ideò cum auctoritas Vicar. Generalis in hoc limitata ſit per Conſtitutiones Religionis, niſi limitatum non poteſt producere effectum, quod eſt, non poſſe ſine examine, & approbatione Capituli Conventus exponere aliquem ad excipiendas confeſſiones, nec validè, nec licitè, quia limites ſuæ facultatis excedens, non rectò ageret, ſed inficeret actum, dum ageret contra formam in Conſtitutionibus præſcriptam, ut mox oſtendam.

Num. 5. Siquidem quando lex requirit aliquid fieri ante actum ipſum, id requirit tanquam formam; & acta contra illam, ipſo jure ſunt nulla, habetur *ex leg. hoc jus porrectum, C. de Sacroſanctis Eccleſiis, leg. cum hi, §. Si Prætor, ff. de tranſact. leg. hac conſultiſſima in princ. C. de Teſtam.* & Gloſ. *in cap. dudum de elect.* Caſtren. *conſ.* 71. apud Moronum *reſp.* 28. *num.* 55. Lezana *conſ.* 10. *num.* 25. Quòd autem ſupradicta approbatio Confeſſariorum ſit pro forma in Conſtitutionibus appoſita, apud me eſt certiſſimum; attamen negari non poteſt, quòd illa clauſula, *antequam*, ſive importet formam, ſive modum, vel conditionem, ſemper requirat, quòd adimpleantur ea, quibus adjungitur. Unde Barb. *dict.* 33. *n.* 8. inquit, quòd dictio (*ante*) propriè ſumpta limitat, quòd illud cui adiicitur, debet intervenire; ſecus autem non aſſequitur effectum, & nullus cenſetur omninò. Et deducitur ex *cap. cum dilecta de reſcriptis*; imò ea forma, ſeu conditione non ſervata in parte, quantumvis minima, totus actus corruit, ut in ſimili firmant jura, & Doctores, quos refert, & ſequitur Lezana loc. cit. nu. 16.

Num. 6. Nec obſtat, ſi dicatur, hoc eſſe verum, dum agitur de forma ſubſtantiali, non autem de accidentali, ut ſupponitur hæc, de qua in præſenti fit ſermo. Nam reſpondetur, quòd in dubio forma præſumitur ſubſtantialis, & non accidentalis, ut docent Doctores, quos dat, & ſequitur idem Lezana ubi ſupra num 19. quibus addo Bordonum *tom.* 3. *reſ.* 100. *n.* 6. P. Euſtachium à S. Ubaldo *quodlib.* 11. *dub.* 9. *n.* 1097. & alios penes ipſos. Ultra quod forma ſubſtantialis nil aliud eſt, quàm ordinata ſeries, rem deducens ad ſubſtantiam, ut poſt Baldum tradit Decius *in leg. hac conſultiſſima nu.* 10. *C. de teſtam.* ſed approbatio, & examen, per conſtitutiones requiſitum, eſt ſeries rem deducens ad ſubſtantiam, cum morum integritas, ſcientia, & prudentia ſint conditiones in ſpecie requiſitæ, antequam Vic. Generalis alicui licentiam concedat audiendi confeſſiones: ergo non poſſunt omitti, & ſi omittantur, acta ſunt nulla, & corruunt; primò, quia præcipua Sacramenti pœnitentiæ Miniſtri qualitas, eſt integritas vitæ, ac morum honeſtas, ut ait Clement. Papa X. in conſtit. quæ incipit *Superna*. Secundò, quia nullus poteſt admitti ad audiendas Fratrum Confeſſiones, niſi prævio examine, quale fieri debet ab Examinatoribus Religionis, juxta decreta Clem. VIII. *de reform. Regul. nu.* 37. Tertiò, quia approbatio eſt teſtimonium publicum idoneitatis, probitatis, doctrinæ, & morum, & ſuper id cadit juriſdictio, ut rectò notat Mendo *Epit. opin. moral. verb. Confeſſio, nu.* 23. Quare cenſenda erit forma ſubſtantialis, quæ dat eſſe rei. Ex quo ſequitur, quòd etiam docti examinandi ſunt, quia quando approbatio eſt de forma, non poteſt omitti; præterquàm quòd illorum peritia, occaſione experimenti, notior fit, & laudata concreſcit. Bart. *in leg.* 2 *Cod. de Atletis lib.* 10. Lambertinus *de Jurepatron. lib.* 2. *par.* 1 *quæſt.* 11. *art.* 3. *num.* 1. Felinus, & alii. Unde Gloſ. *in cap. conſideret de pœnit. diſt.* 5. dicit, Confeſſario debere ineſſe ſapientiam, & conſequenter examen, quæ eſt forma, ſi ſapientia habetur pro materia in Confeſſario, & forma omitti non poteſt. Pariſius *in tract. de recept. benefic. lib.* 7. *quæſt.* 9. Gonzal. *Gloſ.* 5. *§.* 3. *num.* 8. *& ſeqq.* Et ſic quando examen requiritur pro forma, non ſufficit præſentatio virtualis, ſed perſonalis. Bald. *in cap. Conſtitutus* 2. *num.* 4.

Digitized by Google

num.4.de appellat.& ibi Decius, Felinus, Anania, & alii.

Num.7.Cùm ergo ſit de forma actus, quòd approbatio Confeſſorum fiat à Capitulo, & Examinatoribus reſpectivè quoad mores, & ſcientiam, debet ſervari, etiamſi ceſſet ratio, ob quam inducta eſt, quia ceſſante ratione, ob quam forma eſt inducta, adhuc forma ſervanda eſt,ut tradunt Doctores apud Moronum *eadem Reſp.*18 *num.* 68. aliàs, tali forma non ſervata,minimè dici poteſt Confeſſarium fuiſſe approbatum cum licentia dumtaxat Vicarii Generalis,& per conſequens juriſdictione careret, & invalidè Confeſſiones audiret, præſertim quia Sacr.Congregatio anno 1580. ad petitionem DD.Examinatorum Leodienſium, reſpondit in his verbis: *Confeſſionem non approbato Sacerdoti factam, eſſe nullam, & irritandam*, teſte Pace Jordano *tom.*1. *de re ſac.lib.*3.*tit.*4.*ſub num.* 104. Barb. *in collect. in Trid.ſeſſ.*23.*de reform.cap.*15. *nu.* 4. cum aliis ab ipſo relatis.

Num. 8. Item neque obſtat, quòd ex non ſervata forma non reſultat nullitas actus, niſi quando addita eſt clauſula irritans, ut vult Hoſtienſis, & alii, quos refert P.Euſtachius *loc.cit.n.*1081. quia hoc eſt omninò contra mentem Gloſ.*in cap.novit.de his, quæ fiunt à Prælatis*, ubi habetur, Epiſcopum agentem ſine conſenſu Capituli, inutiliter agere,quia agit contra diſpoſitionem Juris; & tamen ibi non eſt appoſita clauſula irritans,ſicuti neque *in leg. non dubium*, C. *de leg. & in cap. quæ contra jus fiunt,pro infectis habentur,de reg. juris in* 6. & *cap. vides*, *diſt.* 10. ergo ad rem noſtram non facit prefata ratio,ſed in puncto Profeſſionis, de qua loquitur ibi P. Euſtachius, videlicet non admitti nullitatem, niſi lex prohibens fulciatur decreto irritante, cui ipſe minimè contradico.

Num. 9. Imò mecum ſentire videtur idem P. Euſtachius in caſu noſtro; nam *quodlibet*. 13. *dub.* 3. *numer.* 1427. ſic inquit: *Nullus ergo, niſi approbatus à Capitulo, & obtenta à P. Vicario Generali facultate, atque Prioris licentia, poteſt confeſſiones ullas, etiam Religioſorum, ſub pœna ſuſpenſionis audire, & in caſu controventionis habens locum dicta de nullitate*. More ſuo egregiè loquitur talis Author; nam licèt conſtitutiones Religionis, dum dictam ſuſpenſionem imponunt, non faciant mentionem de approbatione Capituli Conventus, quippè neceſſarium non erat, cum ſupponant nulli poſſe licentiam concedi audiendi confeſſiones niſi priùs à Capitulo,& Examinatoribus fuerit approbatus, prout locis ſupracitatis clarè decernunt.

Num.10.Clarè igitur videtur, in licentia, quæ datur à Vicario Generali, neceſſariò debere ineſſe approbationem prærequiſitam,veluti circumſtantiam, conditionem, ſeu formam eſſentialiter neceſſariam ad hoc, ut quis ad munus Confeſſarii cenſeri debeat idoneus. Forma enim eſt de genere indiviſibilium,juxta *leg.Si veritas*, *C. de fideicomm.* Rot. *deciſ.* 30. *numer.* 5. apud Farinac. *par.* 1. *recent.* ideòque inſeparabiliter unum debet includi in alio.

Num. 11. Concludendum eſt igitur, non approbatum à Capitulo, & Examinatoribus Religionis, nequaquam Confeſſiones audire licitè, aut validè poſſe de licentia dumtaxat Patris Vicarii Generalis, vel Provincialis, quia idem eſt, ac ſi eorum non haberet licentiam, cum in confeſſo ſit apud omnes, actum non ſervata forma non valere; atque fieri invalidè, & nullo modo fieri, parificari; nam quæ contra Jus fiunt,pro infectis haberi debent, *cap.de reg.juris in* 6.aut quæ ritè non fiunt,pro non factis habentur,ut docent Hyppol.Tiraquel.& Perez allegati per Moronum *reſp.*11. *num.*2. Vicarius autem Generalis, ſicut non poteſt indignum,vel minùs idoneum ad officium confeſſarii admittere, ita non examinatum, & approbatum à Capitulo, ad audiendas confeſsiones exponere. Et ratio eſt evidens; quia ejus facultas in hoc eſt conditionalis; conditio verò neceſſariò ſervari debet in faciendo, aliàs actus erit nullus, & invalidus, cùm certi juris ſit, quod diſpoſitio conditionalis, omiſſa conditione, non ſortiatur effectum, *leg qui hæredem*, *leg. Mævius*, *ff. de condit.& demonſtrat.* Rota *deciſ.*315.apud Farinacium *par.* 1. *recent.* Tiraquellus *de retract. tit.*2 *Gloſ.*1. *num.*3 & 4 Tuſchus *pract. concluſ. tom.*2. *litt. C. concluſ.* 483. Baldus *conſ.* 434. *in princ.* Oldrad *conſ.*244. Angelus *conſ.*373.*nu.*2. & alii.

Num.12 Hæc tamen, quæ dicta ſunt, & dici poſſunt circa tale dubium, videntur tutiora, ideòque ſervanda, juxta regulam generalem,In dubio tutior pars eſt eligenda,*cap. ſignificaſti* 2. *de homicid. & cap. Juvenis in verb. dubio,de ſponſal.* & ubi periculum vertitur, in tutiorem partem interpretandum eſt, Gloſ. *in cap.Aliter legitimum in verb. Contubernia* 30.*q.* 5 Et ſicut in dubio facti eſt neceſſariò ſequenda tutior pars, gratia periculi animæ vitandi; idem dicendum eſt in dubio juris, cum idemmet periculum in utroque dubio verſetur, ut latè probat Sanchez *in Summ.lib.*1.*cap.*10.*num.*10.cui ſubſcribit Hieronymus Rodericus *in compend. quæſtionum Regular, reſolut.* 3.*ſub num.*25.*in princip.* Ergo ſi res ita ſe habet in

in caſu noſtro, à diſpoſitione Conſtitutionum recedendum non erit: & eò magis, cum ſimus in materia Sacramentorum; agitur enim de validitate Confeſſionum.

Num.13. Verùm, licèt hæc apud me vera ſint, non nego tamen, quòd in aliquibus caſibus poſſit quilibet Sacerdos ſine dictâ approbatione validè, ac licitè confeſſiones audire, & è contra poſſit eligi in confeſſarium. Primus eſt in itinere, quia tunc quivis ſimplex *Sacerdos Idoneus* ex diſpoſitione noſtrarum Conſtitutionum *par.1.cap.*3. *num.*6. poteſt ſocii confeſſiones audire, eique beneficium abſolutionis impendere, excepto tamen à reſervatis. Secundò, quando ex aliquo accidenti in aliquo Conventu nullus adſit Confeſſarius deputatus, præter ipſum Superiorem localem, tunc certò poſſunt Religioſi confiteri cuivis ſimplici Sacerdoti illius Conventus, ex declaratione Capituli Generalis anno 1632. Tertiò, in articulo, ſeu in probabili mortis periculo (quod eſt idem, quoad Jura facientia facultatem abſolvendi, ut ſatis probat *cap. eos qui de ſent. excomm. in* 6.) quilibet Sacerdos etiam Regularis valet abſolvere ab omnibus peccatis, & cenſuris in dicto periculo conſtitutum, quia pro tali caſu omnes Sacerdotes habent facultatem delegatam ab Eccleſia. Trident. *ſeſſ.*14. *cap.* 7: abſente tamen approbato, ut dixi *in tit. de Meribund. & morti proximis*, ad Inter.17.

Hoc eſt, quod ego ſentio circa talem difficultatem, ſalva tamen Doctiorum ſententia.

2159 Inter.19 Confeſſarius Regularis, deſignatus pro uno loco, ſeu Monaſterio à Superiore ad confeſſiones audiendas, poteſtne validè audire confeſſionem Religioſi alterius Monaſterii ejuſdem Ordinis? & quid de Confeſſariis noſtris dicendum ſit?

Reſp. Ex præſumpta voluntate Superioris illius Religioſi, vel ſi adeſt conſuetudo in Religione, ut hoc fieri poſſit, dico, quòd validè abſolveret. Verum eſt tamen, quòd præſumptio debet fundari in aliquibus ſignis, quæ ſufficienter indicent præſentem voluntatem Superioris, concedendi facultatem, quæ ratihabitio de præſenti appellatur; nam ſi eſt tantùm exiſtimatio de futuro conſenſu Superioris, quæ ratihabitio de futuro dicitur, certo non erit ſufficiens, ut concors Doctorum ſententia tenet, & ego jam breviter dixi *in tit.* 222. *de Validitate Abſolutionis, ad Int.*8. Omnes autem Doctores aſſerunt, ad excipiendas confeſſiones non ſatis eſſe ratihabitionem de futuro, ſed opus eſſe, ut ſit pro ſe de præſenti, ut ex Beccano, Homobono, Facundez Toleto, Henriquez, Coninchio, Villalobos, & aliis, docet Diana *par.*3. *tr.*2 *reſol.* 11. Sed hic ponamus exemplum; v. gr. quidam Religioſus Conventus S. Nicolai de Urbe confitetur cum aliquo Confeſſario Conventus Ieſus & Mariæ ejuſdem Urbis, & Religionis, aut, è contra: eritne valida talis confeſſio? nam Conſtitutiones Religionis *in prima parte cap.*3. *num.*2. ſic decernitur: *Nullus Sacerdos abſque licentia Vicarii Generalis, & Prioris, confeſſiones alicujus, etiam Sacerdotis noſtri, audire poſſit; quod ſi fecerit, per triennium ab hoc munere ſuſpenſus exiſtat, & qui ei confeſſus eſt, graviori pœna puniatur.* Nec ſufficit, quòd Sacerdos in noſtra Congregatione habeat facultatem audiendi confeſſiones à Provinciali, aut Vicario Generali noſtro; nam illa nemo uti poteſt abſque expreſſo conſenſu Prioris Conventus, ut patet ex Conſtitutionibus ibidem *num.*3. *in fine*, *& num.* 4. dicunt, quòd ex his confeſſariis à Vicario Generali conſtitutis, Prior eliget juxta numerum fratrum aliquos, qui confeſſiones fratrum audiant. His ergo poſitis, & prænotatis, dico, quòd quando adeſt ratihabitio de præſenti, & præſumptio, modo, quo ſupra dictum eſt, non ſolùm valida, ſed etiam licita erit talis confeſſio; ita quoque validam, & licitam cenſendam eſſe, quando Priores ſciunt, & non contradicunt, ut ferè ſemper contingit, & poſſunt commodè contradicere; nam illa ſcientia, & patientia Prælatorum, ut notant DD quos refert Diana loco cit. habetur pro licentia; quia cum Superior non contradicit, intelligitur tacitè conſentire, ut ait Em. Sà *verb. Religio num.* 54. Tandem video, ita eſſe uſu receptum, etiam inter Patres graves, qui nullum ſcrupulum faciunt, minimèque dubitant de validitate confeſſionis; nam revera dicti confeſſarii habent poteſtatem Ordinis, & juriſdictionis, ut melius viſum fuit *in Reſp. ad Int.*17.

2160 Inter.20. Confeſſarii deſignati à Superiore ad excipiendas fratrum confeſſiones, poſſuntne validè excipere etiam confeſſiones Clericorum profeſſorum, manentium ſub cura Magiſtri?

Reſp. Quamvis Religioſi cujuſcumque Ordinis non poſſint ſibi eligere confeſſarium aliquem, præter illum, vel illos, qui à ſuis Prælatis, eorum confeſſionibus audiendis deſtinati ſunt (exceptis Pœnitentiariis Romę conſtitutis, ut breviter dixi *tit.* 180. *de Regularibus, ſeu Religioſis, ad Inter.* 111. quod docet ex Peyrino, Lezana *tom.*1. *cap.*18 *ſub num.*26.) tamen non ſequitur ex hoc, quòd Clerici profeſſi, ſtantes ſub cura Magiſtri, non poſſint validè confiteri cum aliquo confeſſario è Supe-

pe-

periore Conventus deſignato pro aliis omnibus Religioſis, quia de jure communi quilibet confeſſarius deſignatus à Superiore ad excipiendas fratrum confeſſiones, poteſt validè excipere etiam confeſſiones Clericorum manentium ſub Magiſtro; nullibi enim videtur expreſſum contrarium, non in Decreto Clementis VIII. quod incipit: *Cum ad Regularem*, datum Romæ die 9. Martii 1603. quia tale Decretum loquitur de Novitiis formalibus, & non profeſſis, ſed etiam quia, ſicut diximus *in tit. 222. de Validitate Abſolutionis*, *ad Inter.* 8. ibi Pontifex loquitur, non per modum præcepti irritando confeſſiones aliter factas, ſed per modum regulæ, & conſilii, ut præter citatos Auctores, tenent etiam Alfonſus de Leone *in tract. de officio, & poteſt. Confeſſ. tom. 2. recollect. 11. n. 151. & ſeqq.* contra Peregrinum, oppoſitum docentem. Imò idem Clemens VIII. in alio ſuo Decreto ſuper caſuum reſervatione, incip. *Sanctiſſimus Dominus noſter*, mandat Superioribus, ut deputent pro ſubditorum numero duos, tres, aut plures confeſſarios; & hoc, ut probabiliter credo, ne Religioſi, propter verecundiam, ſacrilegas confeſſiones efficiant; ſed hoc magis militare poteſt cum dictis Clericis profeſſis, quàm cum aliis: ergo cum Pontifex abſolutè loquatur in illis verbis, *pro ſubditorum numero*, non ſunt reſtringenda ad ſubditos antiquos, excludendo juvenes profeſſos; nam ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, juxta *legem Pretio ff. de publ.* & ibi Gloſ. & verba generaliter prolata, generaliter intelligenda ſunt. Tandem pro noſtratibus non obſtant noſtræ conſtitutiones, ut videre licet *in prima parte cap 3. nu. 3.* ubi dumtaxat loquuntur de novitiis, & dicunt ſic: *Novitii ſolummodò illorum Magiſtro confiteantur*. Concludendum eſt igitur, Confeſſarios deſignatos à Superiore Regulari, validè excipere poſſe etiam confeſſiones Clericorum, qui ſub cura Magiſtri manent, prout optimè firmat Diana *eadem part. 3. tract. 2. reſ. 5. per totam.* Siquidem hæc doctrina tradit languenti animæ medicinam, vel de duobus malis minus eſſe eligendum concludit, ut conſideranti patebit. Vide iterùm Dianam *par. 4. tract. 4. reſ. 5.* Sed ut cum ſecuritate procedatur; conſulendæ ſunt omninò leges peculiares ſingulorum Otdinum; nam *in 2. parte noſtrarum conſt. cap. 3. num. 9.* habetur, quod Superior, hoc eſt Magiſter, illorum confeſſiones audiat; ſed non per modum præcepti, puto eſſe dicendum.

2161 Inter. 21. Si in aliqua Synodo Diœceſana prohibeatur, ne audiantur Confeſſiones Mulierum in Eccleſia ante ortum, vel poſt occaſum ſolis, vel extra Sedem Confeſſionalem, aut in domibus privatis ſub pœna ſuſpenſionis, ſuntne dictæ Confeſſiones validæ contra talem prohibitionem factæ?

Reſp. Generaliter loquendo, hujuſmodi Confeſſiones irritæ non cenſentur, quia in decretis Synodalibus editis non ſolet apponi clauſula irritans, & intentio Epiſcopi non eſt irritare tales confeſſiones, quaſi abſque juriſdictione, vel approbatione factas; ſed ſolùm prohibere, ut cum majori decentia Sacramentum pœnitentiæ adminiſtratur. Ita docet Averſa *de Sac. Pœnitentiæ quæſt. 16. ſect. 4* cui ſubſcribit Diana *par. 8. tr. 7. reſol. 73.* Sed hoc intelligendum eſt, quando pœnitentes bona fide, & cum ignorantia invincibili confitentur; nam Confeſſarius, qui excipit confeſſiones contra hujuſmodi prohibitionem, graviter peccat, & prætereà ſuſpenſionem latam in Diœceſana Synodo, procul dubio, incurrit, ac etiam fit irregularis, ſi poſt incurſam ſuſpenſionem iterùm actum Ordinis exerceat: licèt talis Confeſſarius non ſtatim incurrit ſuſpenſionem impoſitam, dum incipit confeſſiones audire, ſed ſolùm dum perficit impendendo abſolutionem, quia pœnæ opus conſummatum expoſcunt. Cæterum, ſi pœnitens ſciret Confeſſarium in illo actu incurrere ſuſpenſionem, certò invalidè efficeret confeſſionem, quia cooperaretur peccato Confeſſarii, & poneret obicem ad gratiam, quam confert Sacramentum, & conſequenter invalida eſſet abſolutio ſic impenſa.

2162 Inter. 22. Suntne validæ, & licitæ confeſſiones ſcrupuloſi, qui verè ſcit ſe proferre numerum exorbitantem peccatorum in confeſſione, ita ut non poſſit acquieſcere ejus conſcientia, ſi certum proferret numerum, vel circum circa, tamen interiùs non intendit mentiri, ſed ſolùm conſulere ſecuritati, & tranquillitati ſuæ mentis?

Reſp. Si talis bona fide putat, ſe non mentiri, ſed ſolùm tali modo conſulere tranquillitati, & ſecuritati ſuę conſcientiæ, ſeu mentis, ejus confeſſio non poteſt dici, quòd ſit infidelis, & peccaminoſa; non enim decipit Confeſſarium, niſi materialiter, & in ſui præjudicium, & incommodum, cum ratione majoris numeri expreſſi ſe exponat periculo recipiendi majorem pœnitentiam à Confeſſario. Favet Bonac. *de Sac. diſp. 5. quæſt. 5. ſect. 2. pun. 1 §. 2. num. 9.* Dian. *part. 2. tract. 17. reſ. 25.* & Cajet *in Summ. verb. Confeſſio num. 4.* Verum tamen eſt, quòd tenetur obedire monitis Confeſſarii, ejuſque dictis acquieſcere, ita & diligentiam adhibere, ne ſuis vanis ſcrupulis obruatur, & mentiatur; quòd ſi

fue-

fuerit à Confeſſario monitus, ut veritatem circa numerum ſuorum peccatorum aperiat, & obedire recuſet, puto certò, tunc invalidas efficere Confeſſiones, cum bona fides ei ampliùs ſuffragari non poſſit.

2163 Inter. 23. Ad hoc, ut Confeſſarius validè confeſſiones audire poſſit, quid requiritur?

Reſp. Requiritur omninò, quod ſit Sacerdos, & nullo prætereà canonico impedimento præpeditus, & tandem quòd habeat poteſtatem juriſdictionis ordinariam, vel ſaltem delegatam. Tolet. *lib.3.cap.13. num.1. & 2. & alii communiter.*

TITULUS CCXXV.

De Validitate Diſpenſationum.

2164 INter. 1. Quas conditiones debet habere Confeſſarius, ad hoc ut validè, & licitè poſſit exequi brevia Sac. Pœnitentiariæ, in quibus conceditur ei facultas diſpenſandi cum aliquo in impedimentis matrimonii?

Reſp. Primò, debet eſſe approbatus ab Ordinario loci, in cujus Diœceſi executurus eſt hujuſmodi brevia, & diſpenſare in ipſa confeſſione, vel ſaltem immediatè poſt; nam hoc importat illa clauſula, *Audita prius ejus Sacramentali Confeſſione*. Secundò, debet quidem eſſe Vir valdè doctus, aliàs pro negotio tali erit ineptus; imò pœnitens, qui reperierit Confeſſarium electum eſſe ignorantem, licitè eum mutare poteſt: plura enim debet Confeſſarius examinare, antequam diſpenſationem concedat, & primò, an res ita ſit, ſicut expoſita fuit Sac. Pœnitentiariæ, & an preces veritate nitantur; verùm credere debet pœnitenti etiam non jurato; tamen, ſi vult, poteſt etiam ab eo exigere juramentum. Si verò contrarium ſciverit extra confeſſionem, aut tacitum ſit aliquid, quod erat explicandum, nequaquam debet ei credere. Secundò, ſcire debet, quòd opera, quæ præſcribuntur in dictis Brevibus, apponuntur pro forma, ideòque non eſſe in ejus poteſtate illas omittere, licèt poſſit aliquando ea moderari, ſi expedire videbitur. Tertiò, fines Diplomatis diligenter obſervare debet, etiam in minimis, præſertim quoad ſubſtantialia; quando tamen pœnitentiæ non ſunt taxatæ à Sac. Pœnitentiaria, prudentiæ ipſius Confeſſoris relinquūtur. Quartò, notare debet, quòd delictum pœnitentis debet eſſe occultum in ratione delicti, & tunc dicitur occultum, quando pœnitens non laborat publica infamia, aut quando non eſt deductum ad forum contentioſum. Quintò, poſt diſpenſationem, ſeu abſolutionem, nullo pacto reddere debet pœnitenti Breve, ſeu Diploma, ſed lacerare, ſaltem ſigillum, quia nullatenùs ſuffragatur pœnitenti in foro externo. Tandem, nec quidquam recipere poteſt pro ipſa diſpenſatione, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, & ideò ponitur in Brevibus particula illa, *Gratis ubique*. Hæc ſcire debet Confeſſarius, ut rectè muneri ſuo ſatisfacere valeat, ut docent plures DD. mox citandi in ſequenti Reſp. Vide Dianam *par.4.tract.4.reſ.7.& par. 8.tr.3.reſ.*103 *uſque ad* 111.

2165 Inter. 2. Confeſſarius, qui non eſt ad Doctoratus Lauream in Theologia, vel in Jure Canonico promotus, poteſtne exequi litteras in forma Brevis Sac. Pœnitentiariæ, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori directas?

Reſp. In hoc caſu eſt certiſſimum, Confeſſarium, cui demandatur executio Diplomatis majoris Pœnitentiarii, debere eſſe Magiſtrum in Theologia, aut in jure Canonico Doctorem, nec ſufficit, quòd ſit Profeſſor, aut Licentiatus, quia nomine Magiſtri, & Doctoris, intelliguntur illi dumtaxat, qui lauream Magiſterii, ſeu Doctoratus in aliqua approbata Academia, vel univerſitate ſuſceperunt. Verùm eſt tamen, quòd ſi Confeſſarius ad id electus, ſit Regularis ex Ordine Mendicantium, licèt non ſit Magiſter in Theologia, aut in Jure Canonico Doctor, nihilominùs poterit hujuſmodi Brevia exequi Ita Marcus Paulus Leo *in Praxi ad litter. M. Pœnit. par.1.pag* 15. Sanchez *de matrim.lib* 8.*diſp*.34.*nu*.11. Rodriq. *tom*.1. *qq. Regul. quæſt.* 63. *art*.8. Bonac. *de Legibus diſp*.1.*qu*.2.*pun*.2.*numer*.3. Roderic. *in Compendio qq Regul. reſ.*31 *numer*. 34. Sorbus *in Compend. verb. Confeſſores, in fine*, Lezana *tom*. 1. *par*.1.*cap*.19.*num*. 38. Dian. *par*. 4. *tract*. 4. *reſ*. 71. Peyrin. *tom*.1 *de Subdito quæſt*.1. *cap*.21.§.2. Nicol. *in Floſc. verb. Abſolutio ſub nu*.8. Mancin. *in Append. ad tract*.3 *dub*.59. Angelus à Lantuſca *in Theatr. Regul. verb. Brevia Pœnit.* & alii comm. Hoc autem privilegium fuit conceſſū à Greg. XIII. PP. Societatis Jeſu, ſed per communicationem privilegiorum illo fruuntur etiam Mendicantes, ſed debent ad hoc ſpecialem facultatem habere à ſuis Generalibus, alioquin diſpenſatio erit nulla; nec Provinciales dare poſſunt hanc licentiam, niſi ex commiſſione, vel delegatione Generalis, & quibus conceditur, debent eſſe viri valdè docti. Rodriquez *loco cit.* Portell. *in dub. Regul. verb. Confeſſor aperiens litteras Papæ num*.15. Lezan.

zan. *tom. 2. verb. Litt. Apoſt. numer.* 19. à quibus plura haberi poſſunt ad intentum : Ego enim more meo brevitati ſtudeo. Et nota ea, quæ dixi in præcedenti Reſp. Vide Marcum Leonem loco cit. qui latè, & doctè de hac tractat materia.

2166 Inter. 3. Quando delictum non eſt ad forum contentioſum deductum, & ſecuta eſt Epiſcopi diſpenſatio, valetne talis diſpenſatio, ſi poſtea ad forum contentioſum deducatur delictum?

Reſp. Tolet. *lib. 1. cap. 89. num.* 5. dicit non prodeſſe, niſi in foro conſcientiæ. Sed Pax Jordanus *to. 1. lib. 3. tit. 4. nu.* 81. putat valere in utroque foro, quia cum debitè impartita fuerit, non videtur irritari ex ſuperveniente notorietate; & hoc mihi magis probatur.

TITVLVS CCXXVI.

De Validitate Electionis.

Vide tit. de Elect. &c. Inter. 3.

2167 INter. 1. Quando fit aliqua electio, & non vocantur omnes, qui debent, & volunt, & poſſunt commodè, & legitimè intereſſe, eſtne valida talis electio?

Reſp. Omnes abſentes, qui commodè vocari poſſunt, neceſſariò vocandi, ſunt, aliàs non vocati ad electiontm, cum deberent, poſſunt eam irritare, vel ratam habere; nam electio non eſt irrita ipſo jure, ſed ad petitionem illius, vel illorum, qui non fuerunt vocati, caſſanda eſt, & caſſari debet, niſi liberè conſentiant, cedendo juri ſuo. Sylveſter *verb. Electio* 1. *q.* 5. *ſub nu.* 6. Emm. Sà *eodem verb. num.* 4. Lezana *tom. 1. par. 1. cap.* 15. *ſub num.* 7. & alii communiter. Quando verò intimata electione, & aſſignato tempore, aliqui non compareant, poſſunt, qui præſentes ſunt, ad electionem procedere, quia jus ſuum perdere non debent propter aliorum abſentiam. Vide Mirandam *tom. 2. man. q.* 23. *art.* 6. Peyrinum *tom. 1. de ſubdito qu. 1. cap.* 31. §. 6. & Lezanam *loco cit. & tom. 2. verb. electio nu* 5. & 6. qui benè addit, hoc intelligendum eſſe, ſi ſine incommodo expectari non poſſint, aut non adſit aliqua rationabilis cauſa detentionis eorum, pluvia ſcilicet, vel ſimilis, & Præſidens Capituli pro certo haberet eos longè abeſſe; aliàs doloſè eredi poteſt acceleratio electionis. Et nota, quòd infirmorum vota accipi debent, ſi commodè id fieri poteſt, & ipſi voluerint. Azorius *tom. 2. lib.* 6 *cap. 4. q.* 7.

2168 Inter. 2. Eſtne valida electio, ſi aliqui eligentes per ſchedulam, illam ponunt in urnam aliquo patenti ſigno ſignatam, ut innoteſcat ſcrutatoribus aut uni ex illis, quòd illum nominatum in ſchedula elegerunt?

Reſp. Supponendum eſt primò, indubitatum eſſe, quòd electio omninò debet eſſe ſecreta, itaut ſingulorum eligendorum nomina nunquam publicentur, ut decernitur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6 Nec ignorantia talis decreti Concilii excuſat aliter facientes, prout à Sacr. Congregat. ferunt deciſum Ricciusi *part.* 4. *deciſ.* 197. & Novarius *in Lucer. Regni verb. electio numer.* 5. teſte Lezana *tom. 2. verb. electio num.* 11. Hoc itaque ſuppoſito, & prænotato, dico, non ſolùm peccare mortaliter, qui in caſu noſtro ſignant ſchedulam, quia faciunt electionem non ſecretam; ſed etiam ſic electum poſt habitam talem notitiam teneri reſignare Prælatiam, ſive officium, quia nulla fuit electio, aut ſaltem petere debere à Sacr. Pœnitentiaria confirmationem cum diſpenſatione; aliàs non erit tutus in conſcieutia, quia non fuit canonicè electus, ſed intruſus: & ita deciſiſſe Sacr. Congregationem teſtatur Barboſ. *collect. Bullar. verb electior.* apud eumdem Lezanam loco cit. Vide iterùm Lezanam *tom 1 par. 1. cap.* 15. *n.* 7. & *p* 2. *cap.* 12. *num.* 34. & Barboſ. *in collect. ad Trid. loco cit à n.* 9.

2169 Inter. 3. Oſtenſio unius ſchedulæ, ſi fiat per malitiam, aut per errorem, officitne ſecretæ electioni, itaut illam irritam reddat?

Reſp. Dicunt quidam, quòd non, niſi eſſet realis cauſa, vel præſumptiva rationabiliter, quòd electio ſequatur in hanc, vel illam perſonam particularem ex illius oſtenſione, aut niſi major pars ſuffragiorum oſtenderetur, ex qua ante publicationem ſcrutinii electio manifeſtaretur contra formam Concilii. Sed oppoſitum cenſuit Sac. Rota in Trever. Abbatiæ S. Maximi 20. Novemb. 1624. coram Coccino impreſſa per Maſſobrium *in praxi habendi concurſum, præludio* 8. *in princ. num.* 53. & 67. Siquidem dixit, nullam eſſe electionem, quamvis unum tantùm ſuffragium publicetur; & ita refert Sigiſm. de Bononia *in tr. de elect. dub.* 31. *n.* 4. apud Barboſ. *in collect. Trid. ſeſſ* 20. *de Regul cap.* 6 *à nu.* 5. Vide etiam Lezanam *tom. 2. verb. Electio ſub n.* 11.

TITU-

TITULUS CCXXVII.

De Validitate Sacramenti Baptiſmi.

Vide tit. de Sep. Eccl. Inte. 1.

2170 INter. 1. quid requiritur in Miniſtro Baptiſmi ad hoc, ut validè baptizet?

Reſp. Primò requiritur, ut habeat intentionem baptizandi, vel faciendi, quod facit Eccleſia; non jocandi, vel irridendi. Verum eſt tamen, quòd ſi haberet intentionem baptizandi, & ſimul etiam jocandi, validè baptizaret; & hoc comprobatur ex facto S. Athanaſii, qui cum joco baptizaſſet aliquos pueros, judicatum fuit ab Alexandro Patriarcha validum fuiſſe Baptiſmũ illis ab Athanaſio collatum. Ita Bonac. *de Sac. diſp.* 2. *q.* 2. *pun.* 5. *numer.* 13. & 14. Item Baptiſmus collatus à quocumque, etiam infideli, cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, eſt validus, etiamſi baptizans eum pro ludicro haberet. Navar. *in man. cap.* 21. *num.* 7. Tolet. *lib.* 2. *num.* 20. *ſub num.* 1. & alii. Secundò requiritur, ut Miniſter, quicumque ſit, debitam materiam, & formam adhibeat, & illam applicare ſciat. Vide quod dixi *int.* 120. *de Intentione ad Inter.* 1. Itaque Baptiſmus ſine concurſu materiæ, formæ, & intentionis actualis, aut virtualis, faciendi quod Eccleſia prætendit, non valet, & iterandus eſt, juxta communem Theologorum ſententiam.

2171 Inter. 2. Quis putat ſe baptizare fœminam, & baptizat maſculum, aut putat baptizare Cajum, & baptizat Sempronium, eſtne validus talis baptiſmus?

Reſp. Dicit Toletus, quòd error perſonæ, vel ſexus, non impedit baptiſmum, dummodò tamen Miniſter baptizare intendat; nam licèt Miniſter ſpeculativè erret, practicè tamen non errat, cum dirigat; & dirigere debeat ſuam intentionem in præſentem perſonam, ne irritum faciat Sacramentum: Ergo Baptiſmus in dicto caſu eſt validus. Vide Sylv. *verb. Baptiſmus* 3. *numer.* 12. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 20. *propè fin.* Bonac. *ubi ſupra punct.* 4. *nu.* 26. & alios apud ipſum, & Emman. Sà *verb. baptiſmus, num.* 2.

2172 Inter. 3. Si quis in caſu neceſſitatis baptizaret infantem Signo Crucis, impreſſo in fronte digito aqua madefacto, eſſetne validè collatus talis baptiſmus?

Reſp. Comitolus, & Filliucius, quos refert, & ſequitur Dian. *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 5. *verſ. dicendum eſt igitur*, dicunt, quòd ſic, quia in tali baptiſmo adeſt contactus aquæ ſucceſſivus; & ita etiam tenet Bonac *de Sac. diſp.* 2. *q.* 2. *pun.* 3. *ſub numer.* 14. Vide Dian. *part.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 5. ubi docet, quamcumque guttam aquæ ſufficere ad valorem baptiſmi. Sed hæc omnia intelligenda ſunt in periculo mortis; & quando alia quantitas aquæ haberi non poteſt; ac proindè hi omnes baptiſmi, ceſſante periculo, ſunt repetendi ſaltem ſub conditione. Nam in primis baptiſmus collatus digito aut linteo madefactis, eſt ſolùm Sacramentum probabile, ut benè obſervat P. Antoninus Maria Sieri Pepuli *in Corollariis Moralibus nu.* 123. Et hunc baptiſmum verum non eſſe docent Angelus, Aureolus, Poſſevinus, Graſſius, Molſeſius, & Reginaldus. Quamcumque verò guttam aquæ ſufficere ad valorem Baptiſmi, rectè negant quindecim Doctores, relati à Leandro *de baptiſmo diſp.* 2. *qu.* 3. & prætereà Gamacheus, & Moſcoſus apud Dian. *part.* 5. *tr.* 2 *reſ.* 5. Ratio hujus eſt, quia ille, cui una tantùm gutta aquæ infunderetur, propriè dici non poſſet nec lotus, nec propriè baptizatus. Imò P. Pepuli *ubi ſuprà numer.* 118. docet, non licere extra caſum neceſſitatis deducere in praxim baptizare cum duabus guttis, etiamſi aqua fluat per corpus. Si autem dubitetur, quòd baptiſmus, conſueto modo collatus, acceleret mortem, aut inſerat notabile damnum (licèt videatur hic caſus metaphyſicus, ſi circumſpectè miniſtretur baptiſmus) non licebit illum miniſtrare cum una, vel duabus guttis, ſed conſueto modo, ſi alioqui credatur abſque Baptiſmo puer moriturus, quia rectè poteſt quis exponere manifeſto vitæ diſcrimini vitam infantis propter ejus ſalutem æternam quæ in hoc caſu ex Baptiſmo pendet. Neque id eſt directè necare puerum, ſed indirectè, ſcilicet permittere vitæ detrimentum, quod aliqua ratione provenit ex actione licita, ſcilicet baptiſmo.

2173 Inter. 4. Eſtne validus Baptiſmus adminiſtratus verbis Italicis, ſub hac forma: *Io ti battezzo col nome del Padre, col nome del Figlio, e col nome dello Spirito Santo?*

Reſp. Bonac. *ubi ſupra de Sacram. diſp.* 2. *quæſt.* 2. *pun.* 4. *num.* 5. & alii ab ipſo allegati, dicunt non eſſe validum, quia non oſtenditur unitas divinæ eſſentiæ, quæ eſt de ſubſtantia Baptiſmi, ſed tantùm Trinitas Perſonarum. Oppoſitum ſuſtinet Dian *par.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 13. citans pro ſe Suarez 3. *part. tom.* 3. *diſp.* 21. *ſect.* 3. *concluſ.* 2. Coninchium, & alios, quia licèt, qui baptizaret in nominibus Patris, Filii, & Spiritus Sancti, non conficeret Sacramentum;

tamen

tamen baptiſmus ſub hac forma collatus, ſcilicet: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, & in nomine Spiritus Sancti*, eſt validus, quia non aſſerit eſſe plura nomina, ſicut qui diceret, in nominibus; ſed idem eſſentiale Dei nomen commune tribus perſonis ter repetit, quod rectè fieri poteſt abſque pluralitate. Ita Dian. *loco cit.* & favet etiam Tolet. *lib.* 2. *cap.* 19 *ſub nu* 2. Hæc poſterior ſententia eſt valdè probabilis ſpeculativè loquendo, ſed in praxi omninò ſequenda eſt prior ſententia propter primam propoſitionem damnatam ab Innoc. XI.

2174 Inter. 5. Baptizaretne validè, qui diceret, Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati?

Reſp. Quidquid nonnulli dicant, reſpondendum eſt cum D. Thom. 3. *par. quæſt.* 66. *art.* 5. quòd non validè baptizaret, quia Chriſtus Dominus videtur inſtituiſſe, ut baptiſmus ſub his nominibus relativis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, adminiſtraretur, & pro hac ſententia ſunt Tolet. *loco ſup. citat. ſub num.* 2. Scotus, Sotus, Ledeſma, & alii multi apud Bonac. *ubi ſupra num.* 12. & hæc ſententia eſt in praxi omninò tenenda propter primam propoſitionem reprobatam ab Innoc. XI. valeret tamen Baptiſmus, ſi quis diceret: Ego te Baptizo in nomine Patris, Chriſti, & Spiritus Sancti, inquit Tolet. *ibid. in fin.* Sed hoc tempore oppoſitum eſt tenendum propter rationem allatam.

2175 Inter. 6. Eſtne validum Sac. baptiſmi adminiſtratum ſub hac forma: Ego te Baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta?

Reſp. Validum eſſe aſſerunt Doctores communiter. Sic D. Thom. 3. *part. quæſt.* 60. *art.* 7. *ad* 3. D. Antoninus 3 *par. tr.* 14. *c.* 13. *num.* 3. Sotus *in* 4. *diſt.* 1. *quæſt.* 1. *artic.* 7. Sylv. *ver. Baptiſmus* 5. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 4. Bonac. *de Sacram. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *pun.* 2. *num.* 20. Diana *part.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 14 *propè fin.* & alii penes ipſos, & habetur *ex cap. retulerunt de conſecrat. diſt.* 4. ubi Zacharias Papa ſic habet: Si ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæreſim, ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infrigendo linguam, uti ſupra fati ſumus baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, ut de novo baptizetur. Et ratio eſt, quia depravatio, & corruptio dictæ formæ non cenſetur ſubſtantialis, ſed tantùm accidentalis, ſicut ob eamdem rationem dicit Diana loco cit. Sacerdotem conficere Sacramentum, ſi in conſecratione Calicis, *s* pro *x* utatur; nam illa littera s. communi modo concipiendi, non tollit ſignificationem ſubſtantialem formæ, quamvis in rigore vox illa *Calis*, habeat aliam ſignificationem, quam *Calix*. Ita Diana. ergo &c.

2176 Inter. 7. Si aliquis Latinus baptizaret aliquem cum forma Græca, dicens, Baptizetur Servus Chriſti in nomine Patris &c. eſſetne validus talis baptiſmus?

Reſp. Omnes Doctores, paucis exceptis, dicunt, quòd ſic. Verum eſt tamen, quòd qui uteretur tali forma, mortaliter peccaret, quia faceret contra morem, & præceptum Eccleſiæ Latinæ in re gravi, ut docet Tolet. *loco prox. cit ſub n.* 5. & alii plures, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Sacr. diſput.* 2. *pun.* 4. *n.* 10.

TITULUS CCXXVIII.

De Validitate Sacramenti Matrimonii.

Vide tit. de Ignor. Int. 11 *tit. de Met. Int.* 2. 3. 4. *tit. Paroch. Int.* 33. 34. *tit. de Reis Mort. Int. ultim. tit. de Sac. Matr. Int.* 13. *tit. de Simul. Int.* 8. *tit. de Vot. Int.* 10.

2177 INter. 1. Titius duxit Bertam in uxorem exiſtimans eſſe Virginem, vel putans eſſe nobilem, vel divitem, & non erat: eſtne validum Matrimonium, cum tali errore contractum?

Reſp. Omnes dicunt eſſe validum, quamvis erroris cauſa ſit ipſa Berta, quia ſe talem eſse mentitur: & ratio eſt, quia error in qualitate perſonæ non diſſolvit matrimonium. Habetur ex *Can* 1. 29 *quæſt.* 1. *§. Error.* Navar. *in man. cap.* 22. *num.* 32. Tolet. *lib.* 7. *cap.* 3. *numer.* 2. Bonac. *de matrim. qu.* 3 *pun.* 2 *ſub numer.* 1. & alii communiter. Imò Emman. Sà *verb. Matrimon. num.* 26. ſic inquit: Corrupta nubens ei, qui ſi ſciret non eſse virginem, non eam duceret, non peccat mortaliter. Et ratio eſse poteſt, quia nemo tenetur prodere ſe ipſum. Vide Sylv. *verb. Matrimonium* 8. *qu.* 1. §. 3. ubi hoc notabile ponit, ſcilicet, quòd, qui de futuro deſponſavit corruptam, quàm Virginem credebat, comperta poſtmodùm veritate, ante copulam, non eſt compellendus conſummare matrimonium cum ea, quia per hoc impediretur ejus promotio ad Ordines Eccleſiaſticos. Nam, ſi ipſam cognoſceret matrimonialiter, fieret bigamus, & conſequenter irregularis; quod eſt valdè notandum.

2177 Inter. 2. Si aliqua nobilis mulier Romana contrahat cum aliquo ruſtico Germano, aſserente ſe eſse filium alicujus Ducis, eſtne validum Matrimonium?

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Utique validum cenſeri debet tale matrimonium, quia quando creditur indeterminatè, quòd quis ſit filius Regis, aut Ducis nobilis, aut divitis, non eſt error perſonæ, ſed fortunæ, aut qualitatis; qui error certè non impedit, nec dirimit matrimonium. Secus dicendum eſſet, ſi dixiſſet ſe filium eſſe talis Regis, aut Ducis, cujus cognitio habeatur. Nam ſi cognitio talis Regis, aut Dubeatur non habetur, adhuc validum eſſet matrimonium, ut docet Navar. loco cit. Sylv. Tolet. & Bonac. *ubi ſupra n.7.& 8.*

2179 Inter. 3. Impotentes cum impotentia perpetua, & cognita, poſſuntne licitè, & validè matrimonium inire ad caſtè vivendum?

Reſp. Affirmant nonnulli, & probabiliter, ut videre licet apud Dianam *part.4. tr 4 reſol.* 75. Tamen negativa ſententia eſt communior & probabilior, ut aſſerit idem Diana, & tenenda; nam de intrinſeca ratione matrimonii eſt traditio poteſtatis in uſum, & copulam matrimonialem, cujus immutatio non dependet à voluntate contrahentium, ubi adeſt potentia generandi, ſicut non poteſt vendi domus ab eo, qui domum non habet. Ultra quod Sixtus V. in Bulla edita anno 1587. apertè videtur definire hanc ſententiam, cum ibi declaret matrimonium cum Spadonibus, vel Eunuchis, utroque teſte carentibus, eſſe ſemper, ac nullum fuiſſe cum quibuslibet mulieribus, ſive talem defectum ſciverint, vel ignoraverint. Et hoc quidem, quia præfati carent potentia generandi: ergo ubi deeſt talis potentia, nec licitè, nec validè poteſt conſiſtere matrimonium. Vide Sanchez *de matrim.tom.2.lib 7.diſp.97. nu.2.* Tolet. *lib.7.cap.12.num.ult.* Layman *lib.5. tract.10 par. 4. cap. 21.* & alios allegatos per Dianam loco cit. quibus ipſe adhæret. Et rectè quidem; nam finis primarius matrimonii eſt procreatio filiorum, qui ſaltem exiſtere debet in potentia.

2180 Inter.4. Qui valida ſponſalia celebravit cum Berta, poteſtne validè contrahere matrimonium cum illius ſorore, vel matre, vel filia, aut ſaltem cum illius conſobrina, vel cum ea, quæ fuit uxor fratris Bertæ?

Reſp. Ex ſponſalibus validis oritur juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum dirimens matrimonium cum conſanguineis in primo gradu, ut decernitur in Trident. *ſeſſ.24. de reform. matrimonii cap. 3.* ergo poſt ſponſalia validè celebrata, non poteſt quis, abſque diſpenſatione Pontificia, matrimonium contrahere cum Conſanguineis in primo gradu illius, cum qua ſponſalia celebravit, ac proindè non poteſt ducere in uxorem nec illius ſororem, nec matrem, nec filiam; ſed quidem illius conſobrinam, vel affinem non prohibetur in uxorem accipere, quia impedimentum publicæ honeſtatis, conſurgens ex ſponſalibus validis, poſt Conc. Tridentinum, non excedit primum gradum conſanguinitatis. Vide Bonac. *de matrim.quæſt.3.punct.21. numer. 2.* & Barboſam *in Collect. ad Trident. loco ſupra citat. num 22.* qui alios id afferentes referunt; ſed vide *in tit 110. de Impedimento publicæ honeſtatis ad Inter. ultimam.*

2181 Inter. 5. Poteſtne Matrimonium validè fieri inter Raptorem, & Raptam?

Reſp. Minimè, ſed debet priùs in loco tuto, & libero poni, ut ſi velit conſentiat; tamen licèt conſentiat, & fiat Matrimonium, legum pœnæ incurruntur à raptore. Tolet *lib. 5. cap.12. ſub n.2.*

2182 Inter. 6. Quando mulier conſenſit in raptu, & præceſſit tractatus matrimonii cum raptores, ſed Parentes non conſentiunt, poteſtne validè celebrari Matrimonium, dum Mulier eſt in poteſtate raptoris?

Reſp. Maximè, quia non dicitur raptus, quando præceſſit tractatus Matrimonii, & mulier conſenſit; nec officit reclamatio Parentum. Habetur *cap. Cum cauſa, de raptor.* Tolet. *lib.1.cap.41 ſub n.4.* Em. Sà *verb. Matrimonium num 9.* & alii communiter.

2183 Inter. 7. Socrates cauſa explendæ libidinis rapuit virginem, & adhuc in ſua poteſtate exiſtentem, duxit eam in uxorem, eſtne validum hujuſmodi matrimonium?

Reſp. Affirmat Sanchez *de matrim. tom 2. lib. 7. diſp.13. num.4.* & alii, quos dat, & ſequitur Diana *par.3. tr.4. reſol.261.* & dicunt, Concil. Trid. *ſeſſ.24. cap. 6.* ſolùm loqui de raptu, qui ſit cauſa contrahendi matrimonium, non cauſa explendæ libidinis, & conſequenter inter raptorem, & raptum ſubſiſtere matrimonium, dum fuit rapta ad explendam libidinem, & non ad contrahendum matrimonium Oppoſitum tamen puto verius cum Bonac. *de matrim. diſp.4. pun.18, numer.2.* Em. Sà *verb. matrimonium num.9.* qui ita decidiſſe Sacr. Congregationem teſtatur. Nam Trident. loquitur generaliter de raptoribus; ſed qui rapit fœminam, ſive ſit virgo, ſive conjugata, ſive ſoluta, cauſa libidinis, dicitur raptor, incurritque pœnas contra raptores impoſitas, ut benè probat Bonac. ex aliis ab eo allegatis: ergo dicendum eſt, non eſſe validum matrimoniū in dicto caſu, dum rapta erat in poteſtate raptoris, etiamſi liberè conſenſerit. Vide quę dixi *in tit. 170. de Raptu Mulierum ad Int. 1. & in voc tit. ad Int. 5.* & pręcipuè Tolet. *lib. 1, cap. 41.*

Digitized by Google

*cap.*41.*nu.*4.qui cum Panorm. *in cap.cum cauſa n.*1.*de rapt.*ait, tunc dici raptum,cum rapitur mulier etiam cauſa libidinis. Et hoc mihi valdè probatur.

2184 Inter. 8. Titius necavit propriam Uxorem, poteſtne aliam Uxorem accipere? & ſi de facto accipiat, eſtne validum matrimonium?

Reſp. Reſpondendum eſt cum diſtinctione, quia duplex eſt genus impedimentorum. Alterum enim impedit, ſed non dirimit; alterum verò impedit,& dirimit Unde ſi Titius, necavit Uxorem cum intentione aliam ducendi,& cum homicidio junctum eſt adulterium, utique eam ducere nequit; nam adeſt impedimentum, cum adultera contrahendi dirimens contrahendum, pariterque contractum, & eſt prætereà perpetuum impedimentum. Tolet.*lib.*7.*cap.*10.*n.*1.& alii communiter. Si verò Titius Uxorem necavit publica authoritate, vel propter adulterium, vel odium, & non ob deſiderium adulteram accipiendi, itidem non poteſt aliam ducere ſine diſpenſatione, ſed ſi de facto matrimonium contrahit, matrimonium validum eſt, & tenet, licèt ipſe mortaliter peccet. Eſt communis ſententia. *Vide in tit.* 103. *de Homicidio, ad Int.*4.

2185 Inter.9.Si Titius Uxoricidium commiſerit, cum animo contrahendi cum Berta, ſine patrato adulterio, ſed ambo in mortem conjugis Titii machinantur, ut poſtea matrimonium ſimul contrahant; matrimonium inter Titium, & Bertam poteſtne validè ſubſiſtere?

Reſp. Nequaquam; nam tale homicidium ſine præcedente adulterio, etiam ſufficit ad dirimendum matrimonium, ſi ſit contractū. Verum eſt tamen, quod non ſufficit machinatio, ſed requiritur, quod de facto homicidium ſit ſecutum. Tolet. *lib.*7.*cap.*10.*ſub nu.* 1. *& alii communiter*. Vide etiam Navar. *cap.* 22. *num.* 46. qui idem docet, quibus addo Bonac *de matrim.quæſt.*3 *pun.*6.§.3 *à nu.*5 *verſ. Secunda conditio*.

2186 Inter. 10. Si Uxor Virum ſuum occiderit,ut contrahat cum Adulterio, poteſtne inter eos Matrimonium eſſe validum?

Reſp. Putant quidam, ſi vir Uxorem occidat, ut ducat Adulteram, matrimonium dirimi, non autem ſi Uxor occidat Virum ſuū, quia in Jure de hoc nihil eſt cautum; nam de viro tantùm loquitur Lex; ita dicunt quidam. Vide Emman. Sà *verb.matrimonii impedim.ſub num.*7. Tamen videtur probabilius incurrere impedimentum dirimens, ut docent plurimi; quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim.lib.*7.*diſp.*78.*num.*8. ubi etiam ſolvit fundamentum ſententiæ negativæ,vide *can. ſi quis vivente* 31. *quæſt.* 1. ex quo habetur id quod aſſerit Sanch. & ita tenet etiam Bonac. *de matrim.quæſt.*3 *punct.*6. §.3.*num.*7. *& alii ibi citati*.

2187 Inter.11. Poſſuntne ſervi, & ancillæ,invito domino, validè matrimonium contrahere?

Reſp. Doctores communiter affirmativè reſpondent;nam matrimonium fuit conceſſum à jure naturali, & Divino in remedium concupiſcentiæ, & ad propagationem ſpeciei humanæ, nec tale jus poteſt illis à domino auferri ſine gravi peccato.Et licèt ſervus,aut ancilla per matrimonium non eximatur ab obligatione erga dominum, tamen ſi daretur caſus, quod ſervus, vel ancilla non poſſet ſimul ſatisfacere conjugi, & domino ſuo,cæteris paribus præferendum eſſet debitum cōjugale. Ita Sanchez,Perez, Filliuc.Emm Sà, & alii, quos dat, & ſequitur Bonac *qu.*3.*pun.* 3.*n* 7.Vide Sà *verb.Imp.dirim.num.*1.

2188 Inter.12. Quomodo poteſt fieri validum matrimonium, quando fuit invalidum ex defectu interioris conſenſus unius conjugis?

Reſp. Doctores infrà referendi docent fieri validum, ſi poſtea conſentiat, nec opus eſt, quòd iterùm contrahatur coram Parocho,& teſtibus, imò nec aliquid dicere tenetur alteri conjugi, cui verè conſenſit, aut aliquo ſigno externo exprimere conſenſum, quem de novo tunc præſtat; nam ſufficit internus conſenſus ex parte ipſius, cùm ex parte alterius conjugis jam ſupponimus nō fuiſſe revocatum; ſufficit ergo in dicto caſu ſupplere id quod deerat,ſcilicet interiorem conſenſū, & ſic ſit validum matrimonium,quod invalidum erat defectu interioris conſenſus alterius conjugis. Em.Sà *verb.matr.n.*12.Sanch.*to.* 1.*de matr.lib.*2.*diſp.*32.*n.*9.*&* 13.Navar.*in man. cap* 22.*nu.* 52.& alii plures,quos refert, & ſequitur Bonac. *de matr.q* 2 *pun.*9.*n.*1.*& ſeqq.*Favet etiam Diana *par.*3.*tract.*4. *reſ.*292.*ſed par.* 5.*tract.*13. *reſ.*87. adducit alios aſſerentes non ſufficere, quod ille cui defuit conſenſus verus,& legitimus,de novo conſentiat, ſed neceſſarium eſſe, quòd uterque de novo conſentiant. Verùm omninò eſt tenendum eſſe neceſſarium novum conſenſum utriuſque coram teſtibus, & Parocho, admonito priùs alio conjuge de matrimonii nullitate. Ita namque reſpondit Clem. VIII. de hoc caſu interrogatus à P. Stephano Tuccio Romanæ Pœnitentiariæ Rectore, teſte Paulo Comitulo *in reſp. moral. lib.* 1. *quæſt.* 120,

qui hanc doctrinam validis rationibus confirmat.

2189 Inter. 13. Titius contraxit matrimonium cum Berta, ſed poſteà advertit invalidum eſſe matrimonium propter aliquod impedimentum dirimens, quare impetrata diſpenſatione rogavit Bertam inſciam illius impedimenti, ut de novo conſentiat, non detegendo ei impedimentum, nec invaliditatem matrimonii. Quæro, an Titius præfatus ſit tutus in conſcientia?

Reſp. Valdè quidem difficilis eſt quęſtio iſta. Multi enim dicunt, quòd quando impedimētum ſublatum eſt per diſpenſationem, ſufficit, ut conjux impedimenti cōſcius, obtineat de nouo conſenſum ab altero conjuge inſcio impedimenti, & curet utriuſque conſenſus renouari, ut diſſimulanter petendo ab altero, quòd pro ſua conſolatione ipſum habeat in conjugem, nec opus ſit aperire prius matrimonium fuiſſe irritum: Ergo juxta hanc opinionem, Titius erit tutus in cōſcientia, prout tradunt Cajet. Sotus, Paludanus, & alii plures apud Dianam *p.4.tr.4.reſ.*49.& alii penes Bonac. *de matr.qu.2.pun 9 num.*7. Alii verò, nec numero, nec auctoritate inferiores, ſuſtinent non ſufficere, poſt ablatum impedimentum obtinere de novo conſenſum, vel cū eadem ignorantia antiqua accedere ad uxorem per copulam affectu maritali, &c. ſed manifeſtandum eſſe ei impedimentum, ſeu notificandum, fuiſſe, & eſſe matrimonium inter eos invalidum; & pro hac ſententia ſunt Sāchez *tom.*1.*de matr.lib.*2.*diſp.*36.*nu.*3.& alii allegati per ipſum, Villalobos, Ochagavia, Pontius, Comitolus, aliique plures cumulati à Diana *ubi ſupra*. Ratio quorum videri poteſt apud ipſum Dianam, & Bonac. loco cit. Verùm pro hujus reſponſionis coronide, mihi dicendum videtur, hanc poſteriorem ſententiam eſſe ſequendam, & quando commodè, & abſque periculo, aut ſcandalo manifeſtari nō poſſit matrimonii impedimentum, aut ipſius invaliditas, petendam eſſe diſpenſationem, & præterea petendam eſſe etiam diſpenſationem de præſentia Parochi, & teſtium, quam præſentiam diſpenſavit Papa in caſu præcedentis Reſponſionis. Vide Abb. Zerbi *in Gemma Epiſc.tit.*33.*reſ.*1. ubi perdoctè diſſerit.

2190 Inter. 14. Teſtes pro validitate matrimonii debentne eſſe omni exceptione majores, ſicut in aliis cauſis?

Reſp. Licèt Teſtes minùs idonei in aliis cauſis non benè probent, & ſæpè à teſtimonio dicendo repellantur, ut ſunt infames, aut alio vitio notati, & qui non ſunt omni exceptione majores; tamen in cauſa matrimoniali, Concilium Tridentinum nullum excipit, & ſic non eſt reſtringendum ad teſtes omni exceptione majores, quia ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Quapropter, Doctores communiter dicunt, ad contrahendum validè matrimonium, neceſſarium non eſſe, ut adhibeantur teſtes omni exceptione majores; ſed ſufficere, ut non admittantur illi, quos Jus naturale repellit, puta Infantes, Amentes, & Ebrii. Cæterùm alii omnes cenſentur idonei teſtes in matrimonio, ut aſſerit Diana *part.*11.*tr.*3.*reſ.*33 qui teſtatur de communi. Vide Barboſ. *in Collect. ad Trid ſeſſ.*24 *de reform.cap.*1.*nu.*121. & ego plures allegando, docebo *in Reſponſione ad Interrog ſequentem*, ad quam lectorem remitto. Vide Emm Sà *verb.matrimonium ſub num.* 1.& Rotarium *in Appar. pro exam. Cler. cap.*9. *ſect.*13.*num.*12.

2191 Inter. 15. Debetne cenſeri validum Matrimonium, ſi Parochus admittat in teſtes Patrem, & Matrem Sponſi, vel Sponſæ, aut alios Conſanguineos, & Familiares?

Reſp. Utique validum cenſeri debet, quia ad Matrimonii aſſiſtentiam ſufficiunt quilibet teſtes, quos Jus naturale non arcet, ut ſunt Infantes, Amentes, & Ebrii. Cęterùm alii omnes admitti poſſunt, ut ſunt Conſanguinei, Affines, Pater, & Mater Sponſi, vel Sponſæ, Viri, Fœminæ, Chriſtiani, Infideles, Infames, Excommunicati, non rogati, ſpontanei, coacti, dummodò, quod ſit, intelligant; nullum enim genus hominum excluditur à Tridentino. Ita Ledeſma, Riccius, Reginaldus, Sanchez, Coninchius, & Filliucius, quos citat, & ſequitur Bonac. *de matrim. diſp.*2.*pun.*8.*nu.*43. qui teſtatur de communi; idem docet Mendo *Epit.opin.moral verb. matrimonium nu.*47. Nicol. *in Floſ.eodem verbo nu.*10. Alloza *in Floribus Summ.verb.matr.ſect* 2.*nu.*19. Tamen addit, quòd tutius ſit, idoneos teſtes adhibere ad tollendum inconvenientia, & diſſenſiones, quia non deſunt, qui docent, teſtes idoneos neceſſarios eſſe etiam in matrimonio. Vide eumdem Zerbi, qui ſupra *tit.*39.*reſ.*8.*nu.*6.

2192 Inter. 16. Ad valorem matrimonii ſufficitne, ut Parochus, & teſtes audiant contrahentes, vel opus eſt, ut illos etiam videant?

Reſp. Hanc pulchram difficultatem invenio apud Dianam *p.*8.*tr.*7.*reſ.*68. qui nominatim inſurgit contra Barboſam *de poteſt.Epiſcop.p.*2. *alleg.*32.*n.*86. aſſerentem, præſentiam Parochi in matrimonio ita requiri, ut nedum intelligere oporteat, cum quid agitur, ſed ut videat.

Digitized by Google

deat. Quæ ratio militat etiam de teſtibus, quia facilè decipi poſſunt, ſicque non ſunt integri teſtes, &c. At ipſe Diana ſine formidine adhæret illis, qui abſolutè tenent, non eſſe neceſſarium teſtes videre partes contrahentes; ſed ſufficere illos verba contractus, etiam intermedia cortina, vel pariete, audire, quando habent notam vocem contrahentium; & ita ſenſiſſe Sac. Rotam *deciſ.* 354. *nu.* 4. coram Buratto, refert ex Ferentillo: & hanc ſententiam teſtatur tenere Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 39. *num.* 3. Guttierez *c.* 69 *nu.* 4. Filliucium *tom.* 1. *tract.* 10. *cap.* 6. *nu.* 224. Rebellium *par.* 2. *lib.* 2. *qu.* 8. *num.* 7. Fernandez *in exam Theol par.* 3 *cap* 18. §. 1. *num.* 9. & Baſilium Pontium *de matr. lib.* 5. *c.* 21. *num.* 8. & tandem rectè reſpondet ad argumentum Barboſæ. Quæ quidem ſententia mihi valdè probatur per ea, quæ docet Sylveſter *in verb. Teſtis nu.* 4. ubi Juribus, & Doctoribus relatis aſſerit, quòd teſtes exiſtentes juxta parietem, vel cortinam de auditu fidem faciunt, ſi habent notitiam vocum, & quòd ſit ſpeciale in teſtamento, ut non valeat teſtimonium, niſi teſtes audierint, & viderint teſtatorem loquentem, quia ſolet infirmantium vox mutari, & faciliter poteſt fingi; & hoc aſſerit etiam Armilla *verb. Teſtis ſub nu.* 6.

2193 Inter. 17. Eſtne validum matrimonium initum coram Parocho ad id non ſpecialiter vocato, ſed caſu illac tranſeunte?

Reſp. Quamplures Doctores dicunt, non eſſe validum Matrimonium celebratum coram Parocho, & teſtibus tranſeuntibus, quia non cenſentur præſentes humano modo, nec formaliter, ſed ſolùm materialiter; & ita deciſum fuiſſe à Sac. Congreg. aſſerit Bonac. *de matrim. diſp.* 2. *punct.* 8. *num.* 20. & 45. aliique plures allegati per ipſum: ſiquidem ad hoc, ut Parochus dicatur præſens, neceſſariò requiritur, ut ſit ad eum caſum formaliter adhibitus, vocatus, & rogatus. Ita Leander *de Sacram. tom.* 2. *tr.* 9. *diſp.* 7 *qu.* 38. qui alios concordantes adducit. Idem docet Fagn. *in cap. quod nobis, de clandeſt. deſponſat. num.* 54. aſſerens ipſe, id eſſe deciſum à Sac. Congreg. Oppoſitum ſuſtinent alii, ut Sanch. *de matrim. lib.* 3 *diſp.* 39. *num.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. Filliucius *tom.* 1. *tract.* 10. *cap.* 6. *num.* 224. Barb. *de Officio Parochi cap.* 21. *nu.* 50. & alii, quos citat, & ſequitur Diana *par.* 10. *tr.* 13 *reſ.* 16. dicunt enim, validum eſſe matrimonium, etiamſi celebretur coram Parocho, & teſtibus caſu tranſeuntibus, quia dicuntur præſentes, dum ſufficienter advertunt ad id, quod agitur, & poſſunt de hoc ferre teſtimonium. Et ita deciſiſſe Sac. Congregationem in facti contingentia, refert Boſſius *de matrim. cap.* 3. §. 3 *num.* 6. apud Dianam *loc. cit.* Perez *de matrim. diſp.* 4. *num.* 9. qui reſpondet ad argumenta in contrarium adducta, & explanat ſenſum declarationum Sacr Congreg. Vide etiam Averſa *de matrim. qu.* 6 *ſect.* 6. Sed hæc poſterior ſententia intelligenda eſt, dummodò Parochus intelligat rem ſeriò agi. Nam ſi Parochus conſultò nollet intelligere conſenſum contrahentium, ut ſi clauderet aures, & oculos, & reverà non attenderet, nec intelligeret conſenſum, nullo modo valeret matrimonium, ut benè concludit Diana *ubi ſupra reſol.* 20 *propè fin.* Fagnan. etiam *in cap. quoniam de Conſtit. nu.* 25. refert Sac. Congreg. declaraſſe, validum eſſe matrimonium coram Parocho, etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, ſi affectauit non intelligere, ut in Parocho, qui ſibi aures obturaret, etiamſi ex alia cauſa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum. Ubi nota, hæc ultima quinque verba: *Nam ſi non eſſet adhibitus ad illum actum, atque inſuper nihil intellexiſſet, omni procul dubio matrimonium non eſſet validum.* Denique dico, priorem ſententiam in praxi tenendam eſſe, pro qua Baſilius Pontius *lib.* 5. *de matrim. cap.* 21. *numer.* 4. poſtquam retuliſſet tres declarationes Cardinalium, ſubjecit hæc verba: *Quare de hoc ampliùs dubitare non licet.* Et Sacra Congregatio Concilii anno 1700. expreſsè reprobauit opinionem docentem, ad validitatem matrimonii ſufficere præſentiam phyſicam Parochi, quæ eſt eadem, ac præſentia materialis, cum ſcilicet Parochus nihil intellexit.

2194 Inter. 18. Qui alicubi habitat non animo permanendi, poteſtne validè matrimonium contrahere ſub illo Parocho?

Reſp. Certum eſt, quòd matrimonium celebrari debet coram proprio contrahentium Parocho, decernitur in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 1. quamquam ſufficiat, ut ſit Parochus viri, vel fœminæ, teſte Em. Sà *verb matrimonium ſub nu.* 1. Barboſ. *in Collect. ad Trid. loc. c. nu.* 14 qui plures concordantes refert, & ego ipſe jam breuiter dixi *in tit.* 196 *de Sacramento matrim. ad Inter.* 8. *in principio Reſponſionis.* Quis autem dicatur proprius Parochus ad hunc effectum, non conueniunt Doctores. Quidam enim cenſent illum dici, in cujus Parochia habitant contrahentes tempore matrimonii. Ita Bonac. *de matr. q.* 2. *pun.* 8. *n.* 1. Riccius, Guttierez, & alii apud Barboſ. *loc. cit. n.* 5. quibus addo Emm. Sà *ubi ſup num.* 2. & verb. *Parochus nu.* 2. ubi ſic inquit: *Ad matrimonium*

Digitized by Google

verò ſufficit, vel modica habitatio. Baſilius Pontius *de matr.lib.5.cap.*13.§.1.*n.*4.Ferentillus *in annot.ad deciſ.*713 Buratti *num.*15. & Rota in Toletana matrimonii 1625.coram Merlino, nec diſſentit Barboſa *de poteſt.Epiſcopi p.*2.*alleg.* 32.*n.*64 cum Sanchez *lib.*3. *de matr.diſp.*23.*nu.* 14.Vide eumdem Barboſam *in Collect.Trident. loco ſupra cit.nu.*6.*& ſeq.* Imò Sac.Congregatio apud Pontium *ubi ſupra num.*5. declaravit ſic: *Proprius Parochus eſt,in cujus Parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahitur.* Et tamen omnes Doctores fatentur,quòd Sponſi, Rus profecti recreationis causâ, non poſſunt ibi matrimonium contrahere, & pro hac communi ſententia Menochius quatuor Sacræ Rotæ deciſiones adducit, teſte Diana *par.*3.*tract.*4.*reſ.*231.ergo non ſufficit quædam modica habitatio in aliqua Parochia ad hoc, ut ibi validè quis matrimonium contrahere valeat, quia tale matrimonium non dicitur celebratum coram Parocho ſponſi, vel ſponſæ, ſed requiritur præſentia Parochi, in cujus Parochia contrahentes domicilium habent, quamvis illud, data opera, habitare inceperint ſimulatè, & animo fraudandi proprium Parochum, ut aſſerunt plures Auctores penes Barboſ.*ubi ſupra nu.*8. vel cui principaliter incumbit cura animarum in loco domicilii. Vide quæſo Dianam,qui aſſerit pro hac ſententia adeſſe Rotæ deciſiones, & pro contraria Cardinalium Reſponſiones: addens tamen, *ſed cùm de iſtis non conſtet authenticè, à negativa opinione non diſcederem*. Undè ego exiſtimo, in tali caſu,non eſſe licitum matrimonium celebrare, cum tali dubio coram non Parocho domicilii ſponſæ,vel ſponſi: & poſito, quòd fuerit celebratum, iterandum eſſe ſub conditione,ſaltem mente retenta,coram teſtibus, & proprio Parocho: ſumus enim in materia de validitate Sacramenti,ideòque in tali dubio tutiorem partem omninò ſequi debemus, & eam amplecti, &c.

2195 Inter. 19. Eſtne validum Matrimonium contractum coram Parocho, qui nondum eſt Sacerdos, vel coram alio Clerico de licentia Parochi?

Reſp. Dico primò, eſſe validum Matrimonium celebratum coram Parocho non Sacerdote (nam poteſt aliquis eſſe Parochus, etiāſi nondum ſit Sacerdos) quod autem Parochus non Sacerdos poſſit validè aſſiſtere Matrimonio, tenet Barboſ.*in collect.ad Trid.ſeſſ.*24. *de reform.matr.c.*1.*n.*97.allegans pro ſe 23.Doctores, & eſt communis ſententia. Et ratio eſt, quia ipſa aſſiſtentia non eſt ordinis Sacerdotalis functio, & ſic conceditur ei,adhuc non Sacerdoti. Matrimonium verò celebratum coram alio Clerico, non Sacerdote, etiam de licentia Parochi, eſt nullum omninò; nam ita decernitur in Trid. loc. cit. & docet Bonac. *ubi ſupra qu.*2. *pun.*7 *n.*16. & alii communiter. Vide Emm Sà *verb.matr.nu.*1. Et nota, quòd Miniſter hujus Sacramenti non eſt Sacerdos, ſed ſunt ipſimet contrahentes,ut de communi teſtatur Diana *par.*3.*tr.*4. *reſol.*254. & ego jam breviter dixi *in tit.*196. *de Sacram. Matr ad Int.*5.

2196 Inter. 20. Si Epiſcopus prohibeat ne Parochus licentiam alteri concedat matrimonio aſſiſtendi: eſtne validum matrimonium, non obſtante tali prohibitione celebratum coram Sacerdote, de licentia Parochi?

Reſp. Dico, quòd eſt validum, quia licèt Epiſcopus, aut Synodus Diœceſana prohibeat, ne Parochus facultatem alicui det, aut aſſiſtat, poteſt tamen utrumque facere quoad validitatem matrimonii. Sanch.*de matr.lib.*3. *diſp.*32.*nu.*2.Emm.Sà *verb.matr.ſub nu.*1.Bonac. *loco cit.num.*18 *Sum.Diana verb.matr.quoad Parochum ſub num.*35.Pax Jordanus *tom.*1.*lib* 3 *tit.* 6.*num.*74.*& ſeqq.* Caſſianus à S. Elia *in Arbor. Opin.moral.verb aſſiſtentia* §.2.*n* 26 & alii penes ipſos. Peccaret tamen Parochus, & graviter eſſet puniendus. Nota tamen, hoc eſſe intelligendum, dummodò dictæ prohibitioni non ſit annexum Decretum irritans; nam in tali caſu nullum eſſet Matrimonium, & ita decidiſſe Sac. Congregat. teſtantur Sanchez, Diana, & Caſſianus *locis ſupra cit.* Verùm Diana *part.*10.*tract.*13 *reſ* 23. probat Epiſcopum non poſſe concedere leges irritantes, & conſequenter, nec prohibere, ne aliquod Matrimonium fiat, addendo clauſulam irritantem, *ſi ſecus factum fuerit*, &c. & eſt valdè probabile, dummodò non conſtet authenticè aliter determinaſſe Sacr. Congreg.

2197 Inter. 21. Eſtne validum matrimonium, de licentia Parochi celebratum ab eo Sacerdote, qui licentiam ſibi conceſſam cognovit per alium, quàm per nuntium?

Reſp. Non eſt validum, neceſſarium eſt enim, quòd cognoſcat licentiam ſibi datam per nuntium proprium, vel per nuntium Parochi. Ita docet Sanch.*de matr lib.*3.*diſp.*36.*n.* 8.Bonac.*de Legib.diſp.*1.*q.*3.*pun.*3.*nu.*9. & alii. Nam privilegium non prodeſt ante notitiam ejus, quando conceditur motu proprio, ad inſtantiam alterius, quàm privilegiati. Si autem per ſuum Procuratorem, vel nuntium impetret privilegium, tunc enim valet à tempore, quo Procuratori, aut nuntio

inti-

Digitized by Google

intimetur. Vide Sanch.loco cit.ubi plura ad intentum.

2198 Inter. 22. Ad hoc ut Sacerdos poſſit validè, & licitè aſſiſtere matrimonio, requiriturne licentia expreſſa, & in ſcripto, vel ſufficit tacita, & interpretativa?

Reſp. Requiritur omninò licentia expreſſa, & non ſufficit tacita, quæ oritur ex tolerantia, vel ex ratihabitione. Verum eſt tamen, quòd ſi licentia non concedatur in ſcripto, nil obſtat, quia ſcriptura non eſt de eſſentia gratiæ, & privilegii: nec Trid. exigit illam facultatem debere dari in ſcriptis: ergo ſi oretenus daretur, profectò valeret. Non eſt tamen facilè credendum partibus aſſerentibus, ſe habere licentiam, niſi certa exhibuerint ſigna, vel aliàs ſint perſonæ magnæ probitatis, ac fide dignæ: ideòque cautè procedendum eſt in dicto caſu, & niſi dicta licẽtia non ſcripta teſtibus probari queat, conſultum eſt ea non uti. Vide Bonac. *de Sum. verb. matrim. qu.* 2 *pun.* 8. *nu.* 11. *&* 18. Dian. *in Summ. verb. matrim. quoad Parochum n.* 35. Pacem Jordanum *tom.* 1 *lib.* 3. *tit.* 7. *nu.* 86. Barboſ. *in collect. DD. in Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 1. *n.* 119. & alios apud ipſos.

2199 Inter. 23. Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato vitando, cenſendum eſtne validum, aut nullum?

Reſp. Avila *de cenſur. par.* 2. *cap.* 6. *diſp.* 3. *dub.* 1. *concl.* 5. nullum, dicit eſſe matrimonium in tali caſu; ſed Bonac. *de matrim. qu.* 2. *punct.* 8. *num.* 21. cum Sanchez *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 21. *num.* 4. & aliis multis aſſerit, Parochum non ſolùm excommunicatum toleratum, vel ſuſpenſum ab Officio, vel irregularem, poſſe validè aſſiſtere matrimonio; ſed etiam excommunicatum non toleratum, ſeu vitandum, aut ſuſpenſum, vel irregularem. Idem docet *in tract. de cenſ. diſp.* 2 *pun.* 5. *num.* 1. apud Dianam *part.* 11. *tract.* 4 *reſ.* 21. *verſ. Nota verò* & pro hac ſententia, quam etiam ipſe Diana ſequitur, plures concordantes refert: Ergo matrimonium contractum coram Parocho excommunicato vitando, cenſeri debet validum, licèt peccet mortaliter tam ipſe Parochus, quàm contrahentes in dicto caſu, ſi abſque neceſſitate id faciant, quia eſt communicatio in divinis, quæ ſub mortali prohibetur. Vide id, quod dixi *tit.* 87. *de excommunicatione, & excommunicatis, ad Inter.* 5. Unde contrahentes, & teſtes non ſolùm peccarẽt mortaliter, ſed etiam minorem excommunicationem incurrerent, quia communicant in divinis cum Parocho excommunicato. Ratio verò, quare ſit validum matrimonium in caſu propoſito, eſt, quia hæc aſſiſtentia, etſi auctoritate publica præſtetur, non eſt propriè actus juriſdictionis, cum ſufficienter præſtetur ab invito, quod alienum eſt à juriſdictionis uſu; ſed eſt executio cujuſdam conditionis à Conc. Trid. requiſitæ pro validitate matrimonii, quæ cum nullibi annulletur facta ab excommunicato vitando, valida cenſeri debet. Imò non ſolùm ipſe Parochus validè aſſiſtit matrimonio, ſed etiam alteri Sacerdoti licentiam concedere poteſt ad aſſiſtendum, etiamſi talis Sacerdos eſſet excommunicatus vitandus, ſuſpenſus, aut irregularis, ſicut eſt Parochus ipſe, propter eamdem rationem; nam talis licentia non eſt propriè actus juriſdictionis, ut benè notat idem Bonac. *ubi ſupra n.* 22. Vide Dianam *part.* 3 *tr.* 4. *reſ.* 233 *& par.* 5. *tr.* 9 *reſ.* 78. 79. *&* 80. qui putat, non peccare nec Parochum, nec ipſos contrahentes; quod mihi non probatur.

Quær. An matrimonium ſit validum, ſi omittantur denunciationes, & quam pœnam incurrant illas omittentes, & an poſt contractum Matrimonium, ſtandum ſit dicto unius, aſſerentis matrimonium fuiſſe cum impedimento dirimente contractum?

Reſp. Doctores communiter dicunt, validum eſſe matrimonium, quamvis ſine Epiſcopi licentia omiſſæ fuerint denunciationes; & ita declaraſſe Sac. Congreg. teſtatur Villalobos apud Dianam *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 241. qui hanc ſententiam communem eſſe fatetur. Vide Barboſ. *in collect. ad Trid. ſeſſ.* 24 *de reform. cap.* 1. *n.* 28. *& ſeqq.* Peccant tamen mortaliter contrahentes, ac etiam ipſe Parochus tali matrimonio voluntariè, & ſcienter aſſiſtendo, & ſeverè puniendus erit. Imò Pignatellus apud Raynaldum *loco mox citando*, ait, illũ incurrere ſuſpenſionem ab officio per triennium *in cap. fin. de cland. deſponſ.* indictam. Taliter contrahentes quoque poſſunt puniri pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & aliis pœnis arbitrariis, ut rectè reſolvit Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Raynaldus Canonicus digniſſimus S. Petri hujus almæ Urbis, vir quippè eminentis litteraturæ, & morum ſuavitate ornatiſſimus, *in ſuis obſerv. to.* 3. *ad cap.* 22. *Supplet.* 2. *nu.* 5. *& ſeqq.* in quibus plura valdè quidẽ ſcitu digna, more ſuo, perdoctè tractat in cõfirmationem hujus reſponſionis. Tandem dico, non eſſe credendum uni ſoli, etiam juranti eſſe impedimentum poſt matrimonium contractum, quia ſolùm ſtandum eſt dicto unius, quando non agitur de præjudicio alterius, & in dubio præſumendum eſt in favorem Matrimonii, & pro Matrimonio. Ita Menochius *lib.* 3. *præſumpt.* 1. *num.* 35. *&*

*volum.4.conſ.*385.*num.*2. Sanch. *de matrim.lib.*2. *diſp.*45.*n.*14.& alii penes ipſos. Vide Em. Sà *verb.matrimonium n.*15.

TITULUS CCXXIX.

De Validitate Sacramenti Pœnitentiæ.

*Vide tit. de Attrit. Inter.*2.

2200 INter. 1. Eſtne validum Sacramentũ Pœnitentiæ, ſi Confeſſarius dicat, Ego peccator, & indignus Sacerdos abſolvo te,non mea poteſtate, ſed auctoritate Chriſti Domini noſtri?

Reſp. Eſſet validum, quia talis additio non eſt aliud, niſi explicatio illius,quod implicitè in verbis formæ continetur; unde, quia non mutatur eſſentialiter ſignificatio formę,ideò validum cenſeri debet Sacramentum.Tamen ſic abſolvere nequaquam licet.

2201 Inter.2. Poteſtne dari aliquis caſus, in quo poſſit pœnitens validè recipere in excommunicatione Sacramentum pœnitentię, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad ejus effectum, ſcilicet gratiæ, & remiſſionem peccatorum?

Reſp. Utique dari poteſt,& eſt,quando pœnitens habet ignorantiam invincibilem juris, vel facti, qua neſcit ſe excommunicatum eſſe,vel ſaltem ignorat excommunicatum non poſſe confiteri, niſi priùs ab excommunicatione fuerit abſolutus, & ignorat eſſe peccatum mortale, accedere ad Sac. Pœnitentiæ ſuſcipiendum cum excommunicatione. Nam in iſto caſu valida eſſet confeſſio, & verum Sacramentum, & per conſequens validè reciperet illud Sacramentum, non ſolùm quoad ſubſtantiam,ſed etiam quoad ejus effectũ. Tolet.*lib.*3.*c.*10.*n.*1.Em.Sà *verb.Abſolutio n.*16. Navar.*in man.cap.*9.*nu.*4 Bonac.*de conſ.diſp.*2.*q.* 2.*pun.*2.§.1.*n.*1 *verſ.Reſpondeo*, Cabrin.*de caſ.reſerv p* 1.*reſ.*58 & alii communiter. Vide Dianam *p* 5.*tr.*9 *reſ.*82. qui idem aſſerit, & concordantes refert.

2202 Inter. 3. Sacramentum pœnitentiæ miniſtratum à Sacerdote interdicto,eſtne validum?

Reſp. Confeſſarius ſpecialiter interdictus, excepto caſu neceſſitatis, certò Sacramentum pęnitentiæ licitè adminiſtrare non poteſt,& in hoc Doctores conveniunt;dubitant tamen, an abſolutio impenſa, valida ſit, vel nõ, ut videre licet apud Bonac.*de conſ.diſp.*15. *punct.*3 §.3.*n.*2. & Dian. *part* 5. *tr.*10. *reſol.*62. Verùm,quia interdictum non privat poteſtate Ordinis, & Juriſdictionis,dicendum videtur, Sacramentum pœnitentiæ adminiſtratum à Sacerdote ſpecialiter interdicto, non eſſe nullum, ſed validum,ut firmat Bonac.& Diana locis cit. quamvis talis Confeſſarius graviter peccet, & fiat irregularis; ſic enim colligitur *ex cap.Is cui, de Sent.Excom.in* 6. & docet Bonac.*ubi ſup.punct.*6.*n.*4.& alii plures. Sed hoc intelligendum eſt, quando pœnitens bona fide accedit ad Sacerdotem interdictũ, & ab illo abſolvitur; nam ſi ſcienter accedat, communicat operi malo, & cooperatur peccato illius, & ſic peccat recipiendo abſolutionem ab eo, & conſequenter reddit eam invalidam ob rationem aſſignandam *in ſequẽti titulo de Validitate Sacramẽtorum,in Reſp.ad Int.* 2.propè finem, ad quam remitto Lectorem.

TITULUS CCXXX.

De Validitate Sacramentorum.

2203 INter.1. Peccatne mortaliter, qui in adminiſtratione Sacramentorum utitur forma, de qua dubitatur inter Doctores, an ſit valida, necne?

Reſp. Certò mortaliter peccat, quia ſe exponit periculo non conficiendi Sacramentũ, & conſequenter exponit quoque proximum damnationis periculo. Vide, quæ dixi ſupra *in tit.*202.*de Sacramento Baptiſmi ad Int.*3.circa medium, & Bonac. *de Sac.diſp.*2.*q.*2.*pun.*4 *ſub n.*12 *propè fin.*Et nota, quòd eſt omninò illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti,relicta tutiore: nec aliter dici poteſt, cum oppoſitum meritò ſit damnatũ ab Innoc.XI. ut patet ex prima propoſitione in ſuo Decreto reprobata. Nota etiam id, quod ex Ochagavia docet Dian. *p.*5.*tr.*3.*reſ.*4 *in fin.* ubi ſic inquit. Cum Puer eſt in mortis periculo,poteſt baptizari cum forma dubia,*ſub conditione tamẽ*, ſi nemo adeſt, qui ſciat formam certam; nec diſſentit Bonac. *loc.cit.diſp.*1.*q.*2.*pun.*1.*n.*23.

2204 Inter.2 Excommunicatus recipitne validè omnia Eccleſiæ Sacramenta?

Reſp. Excepto Pęnitentiæ Sacramento,cętera,quoad ſubſtantiam,validè recipit,ſed nõ quoad effectum,ſcilicet quoad gratiam; nam recipit indignè,& cum peccato mortali,cum in Sacramẽti ſuſceptione mortaliter peccet, & conſequenter ponit obicem ad gratiam,& ideò ipſam recipere nequit. Dixi, excepto Sacramento pęnitentiæ, quia reliqua Sacramenta in conferente ſolùm requirunt poteſtatem

ſtatem Ordinis, quæ ab Eccleſia impediri nõ poteſt Sacramentum autem pœnitentiæ, præter poteſtatem Ordinis, requirit etiam poteſtatem Juriſdictionis, quæ ab Eccleſia impeditur, & ſubtrahitur inferiori Confeſſario reſpectu excommunicati, & ſic non poteſt ab ullo peccato abſolvi, niſi priùs ab excommunicatione liberetur, & conſequenter manente excommunicatione, nec quoad ſubſtantiã validè recipit Sacramentum pœnitentiæ, ut per ſe patet. Tolet. *lib.3.c.8.ſub n.3.& c.10.n.1.* & docet S.Thom. *in 4.diſt.18.qu.2.art.5.q.1. ad 2.* & alii plures apud Tolet. *ibid.* Vide à me dicta *in tit. de abſolut. à Peccatis, ad Int.7.& in tit.222. de Validit. ad Int.2.* Vide etiam Bonac. *de cenſ. diſp.2.q.2 pun.2.§.1.nu.1.per tot. ubi nu.3.* hanc prætereà aſſignat rationem, quòd qui ſcienter accedit cum excommunicatione ad Sacramentum pœnitentiæ, quia committit peccatum mortale, utique illud non recipit: & de hoc ego non dubito; nam ponit obicem ad gratiam, actualiter peccando, ideòque non recipit Sacramentum pœnitentiæ, nec quoad ſubſtantiam, ut firmat Dian. *par.5.tr.9.reſol.82.* & alii ab ipſo relati. Vide *ſupra dicta tit. de abſolut. à peccatis, ad Int.13.* & Reverendiſſ. D. Abb. Marcellum Zerbi in *Gemma Epiſcopali tit.18.reſ.4.* ubi ad propoſitum.

TITULUS CCXXXI.

De Validitate Sponſalium.

2205 INter. 1. Cajus emiſit votum ſimplex caſtitatis, vel ingrediendi Religionem: poſtea contraxit ſponſalia, etiam juramento firmata, cum Titia: cenſenda ſuntne valida dicta ſponſalia, vel non?

Reſp. Invalida cenſeri debent, qnia Cajus, mediante voto, Deo ſe mancipavit; ideò non poterat contrahere ſponſalia cum Titia ſine culpa lethali, & ejus promiſſio fuit illicita, & conſequenter non obligat, nec Juramentum debet eſſe vinculum iniquitatis; ſicque tenetur votum ſervare, quia omninò invalida fuerunt ſponſalia. Ita Filliucius, Molſeſius, Sanchez, & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de matr. diſp.1. pun.5.n.15.* Si verò ipſe Cajus ob ſtimulos carnis putat, ſe non poſſe continenter vivere, ad Sac. Pœnitentiariam Romanam recurrat, & ab ea diſpenſationem, & commutationem gratis obtinebit, ut ſæpè practicari vidi.

2206 Inter. 2. Sponſalia inter conſanguineos contracta ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit: ſuntne valida?

Reſp. Plures Doctores, quos refert, & ſequitur Diana *p.3 tr.4 reſ.290.* Panimolla *tom.1.dec.23.annot.1.n.2.& ſeq.* & alii apud Sanch. *tom.1.de matr.lib.5.diſp.5.n.5.* abſolutè docent, dictam promiſſionem eſſe nullam, & conſequenter licitum eſſe utrique contrahenti, ante, & poſt impetratam à Pontifice diſpenſationem, altero invito, à ſponſalibus reſilire, etiamſi hujuſmodi promiſſo fuerit juramento firmata. DD. ac hujus opinionis rationes, copioſè refert Sanchez loco citat. Valerus *in differ. utriuſque fori, verb. Matrim. differ.7.* per totam, Franciſcus à Victoria *in Sum. de matr. nu.236.* Em. Sà *verb. Sponſalia*, & eam probabilem vocat Sanchez, & Dian. *ubi ſuprà*, & alii multi; & revera eſt probabilis, ſed longè probabilius videtur oppoſitum, ſcilicet hujuſmodi promiſſionem obligare, & neutri, altero invito, fas eſſe reſilire, ſive ante, ſive poſt obtentam diſpenſationem; & hanc ſententiam præter DD. quos allegat, & ſequitur Sanch. *ibid. nu.12.* ſequitur etiam Baſilius Pontius *de matrim. lib.3.c.15.n.5.* Coninch *de Sacr. diſp.29. dub.1. concl.5.n.18.* Comitulus *in Reſ. mor. lib.1. q.145 per tot.* Rebell. *p.2. lib.2. qu.10 ſect.6.n.46.* penes Dianam *loco ſup. cit.* Favet etiam Bonac. *tom.1. de ſponſ. qu.1 pun.7.n.10.* & alii plures, & mordicùs eam ſuſtinet Adrianus *in 4. ſent. tr. de Sponſalibus dub.* 10. & probabiliorem vocat Sanchez, & meritò; nam ſi pro contraria parte præponderat multitudo Doctorum, pro hac ſuperat rationis vigor; ſiquidem negari non poteſt, quòd juſta, & firma poſſit eſſe pactio earum rerum quæ de ſui natura nec malæ ſunt, nec ulli juſtæ legi repugnant: ſed paciſci de futuris nuptiis inter conſanguineos, ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit, nec turpe eſt, nec ullam legem perfringit: Ergo inita de ea re pactio, rata eſſe debet, donec authoritate Pontific. infirmetur. Et eò magis, quia actus factus tempore inhabili, ſed relatus ad tempus habile, valet pro tempore habili, ut communiter tradunt Juriſperiti; teſte Bonac. Concludendum eſt igitur, dicta Sponſalia valere, ac in conſcientia obligare, maximè ſi fuerint juramento firmata, qui juramentum promiſſorium, abſque vi, & dolo præſtitum, omnimodè ſervandum eſt, quando ſine peccato ſervari poteſt, nec in alterius detrimentum redundat. Arg. *c. quamvis, de pactis in 6.* Sed vide Sanchez *loco cit. nu.* 12.& 13. qui ad argumenta contraria reſpondet, & rectè quidem. Ne deſinas videre eumdem D. Abb. Zerbi, *qui ſupra, tit.32.reſ.7.* ubi more ſuo rectè firmat ſententiam noſtram.

TITULUS CCXXXII.

De Validitate Votorum.

2207 INter. 1. Valetne Votum non acceptandi, quantum eſt ex parte ſua, Epiſcopatum, vel aliud publicum officium?

Reſp. Si vovens non habet intentionem contraveniendi voluntati Summi Pontificis, aut non acceptandi tempore neceſſitatis, quo tenetur illud acceptare, utique tenet, quia opus perfectionis, & humilitatis eſt non inquirere dignitates, & ſe illis indignum exiſtimare; nam licèt Epiſcopatus ſit opus valdè perfectum, & bonum; tamen major perfectio eſt Epiſcopatum reſpuere, ut docent Sotus, Rodriquez, Sanchez, & Layman, quos refert, & ſequitur idem Bonac. *de pracept.decal.diſp.*4.*qu.*2.*pun.*1. *num.*27.contra Navarr.*cap.*12.*n.*16.Azorium, & alios.

2208 Inter. 2. Eſtne validum votum Caſtitatis, vel Religionis, aut non nubendi, emiſſum ab eo, qui eſt proclivis in Venerem, & cui ſalubrius eſt matrimonium inire ob ejus incontinentiam, & lapſum in res venereas?

Reſp. Probabiliter putant quidam, non eſſe validum, quia votum debet eſſe de meliori bono; ſed in hoc caſu non eſt de meliori bono, non melius, & ſalubrius vouenti ſit matrimonium, quàm abſtinentia à matrimonio: ergo cenſeri debet invalidum tale votum. Ita Bonac. *ubi ſupra num.* 26. & alii, quos refert Dian.*part.*4.*tract.*4.*reſol.*102. & *p.*10.*tract.*11.*reſ.*47. Oppoſitum tamen eſt probabilius, ut docent Sanchez, Pontius, Suarez *de Relig. tom.*2. *lib.*4.*cap.*19. *num.*9. quibus adhæret Diana. Unde, ſi ob ſtimulos carnis diffidit poſſe continenter viuere, petat diſpenſationem à Sac. Pœnitentiaria, ſi fuit votum caſtitatis perpetuæ, vel Religionis; ſi verò fuit votum non nubendi, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, quia non eſt votum integræ, & perfectæ caſtitatis, ut me dixiſſe memini *in tit.* 83. *de Epiſcopatu*, & *Epiſcopis*, *ad Interr.* 43. & conſequenter ab Epiſcopo, vel Confeſſario Regulari diſpenſationem, vel reſpectiuè commutationem obtinere poterit; nam quòd Confeſſarii Regulares poſſint diſpenſare in omnibus votis jure ordinario Epiſcopo reſeruatis, probat Peyrinus *tom.* 1. *de Subdito quæſt.* 1. *cap.*21. §.1. *verſ. circa autem*, ubi plures concordantes refert. Sed omninò vide, quod dixi ſupra *in tit.*42. *de Confeſſariis*, *ad Inter.* 10.ubi etiam dicunt Lezana, & Paſſerinus, tutius eſſe non diſpenſare in votis ſine commutatione.

2209 Inter.3. Eſtne validum votum nunquam peccandi venialiter; aut nunquam peccandi?

Reſp. Navar. *in manual. cap.* 12. *num.*65. dicit, quòd Votum nunquam venialiter peccandi, & numquam peccandi, non valet, quia eſt de re homini in hac vita impoſſibili; hoc enim nullus viator poteſt citra ſpeciale privilegium, ſe abſtinere ab omni peccato, ut docet etiam Tolet. *lib.* 4. *cap* 17. *num.*6. Bonac. *verò ubi ſupra punct.*4. §. 3. *ſub num.* 4. cenſet, validum eſſe Votum nunquam peccandi venialiter, ſeu nunquam peccandi, quia lex naturalis diuina obligat ad omnia peccata vitanda, & omnia peccata poſſe ſub prohibitione Eccleſiæ cadere, & alias affert rationes ad ſuam tuendam opinionem, quæ mihi videntur concludentes; ſed hoc Votum nemini conſulendum eſt, ſaltem ob maximam difficultatem illud ſeruandi. Cæterùm tale dubium Viris doctis decidendum relinquo.

2210 Inter. 4. Votum, quod fit Sanctis, eſtne validum in ratione voti?

Reſp. Licèt votum ſit promiſſio deliberatè facta Deo de aliquo meliori bono, ut docet S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 88. *artic.*1. & alii communiter, ſicut dicam *in tit.* 241. *de voto*, *ad Inter.* 1. tamen quia vota, quæ fiunt Sanctis, dicuntur fieri Deo, quatenùs in ipſis Deus honoratur, vel fiunt coram Sanctis tanquam teſtibus ad majorem reuerentiam, aut tanquam interceſſoribus ad conſequendum id, propter quod vota fiunt, ideò valida ſunt, & firma eſſe debent, ut benè docent Bonac. *de pracept. decalog. diſput.* 4. *quæſt.*2. *punct.*1. *num.*17. Toletus *lib.* 4. *cap.*27. *num* 4. & alii communiter; nam vota facta Sanctis, ſemper habent reſpectum ad Deum, & illi ſoli fiunt, quia vovemus Deo nos facturos illud, quod Sanctis promittimus. Vide Sylveſtrum *verb. votum* 1. *num.* 3. qui citat D. Thom. *ubi ſupr. art.*5. *ad* 3.

TITU.

TITULUS CCXXXIII.

De Venditione, & Venditoribus.

Vide tit. de Ebriet. Inter. 6. titul. de Feſt. dieb. Inter. 1. 2. titul. de Monopol. tit. de Negot. Cler. &c. Inter. 4. 5. 6. 7. tit. de Regul. &c. Int. 68. titul. de Uſura, &c. Inter. 6.

2221 INterrogat. 1. Venditores, qui doloſis ponderibus, vel injuſtis menſuris vendunt, ſubtrahentes aliquid modicum à ſingulis emptoribus, peccantne mortaliter, cum onere reſtituendi?

Reſp. Sine dubio mortaliter peccant, & ſub mortali ad reſtitutionem tenentur; nam poſito, quòd hujuſmodi furta nulli particulari notabiliter noceant, tamen negari non poteſt, quin noceant toti Communitati. Vide Sanchez *in oper. moral. lib. 7. cap. 21. numer. 12.* ubi plures Doctores refert, quibus adſtipulatur Bonacin. *de Reſtitut. diſp. 2. quæſtiunc. 8. punct. 2. ſub numer 2.* & favet Tolet. *lib. 5. cap. 16. num. 3.* ergo ad reſtitutionem ſub mortali tenentur, ut patet ex Decreto Innocent. XI. citato ſuprà in titul. 98. de Furto, ad Interrog. 4.

2212 Interrogat. 2. Poteſtne Confeſſarius abſolvere Venditores, qui utuntur falſis ſtateris, & menſuris; & quid facere debet, quando hujuſmodi accedunt ad Confeſſionem?

Reſp. Confeſſarius nullo modo poteſt illos abſolvere, niſi menſuras, & ſtateras ad æqualitatem reducant; nam tales ſunt impœnitentes, ac proindè abſolutio eis impertienda non eſt, ſed tantùm monendum, ut abſtineant ab earum uſu, aut artem dimittant, ſi non poſſunt ſine mortali crimine artem exercere; & tandem, ut reſarciant omne damnum paſſis, ſi eos noſcant, & reminiſcantur; ſed ſi ſpeciales dominos, damnum paſſos, invenire, vel reminiſci nequeunt, tunc reſtitutio pauperibus eſt facienda. Vide *cap. Eiiciens, cum ibi notatis 88. diſtinct. cap. innotuit, ubi Gloſſ. de elect.* Div. Thom. *2. 2. quæſtiunc. 62. artic. 5. & cap. cum tu de Uſur.* Et Emmanuel Sà *verb. Falſarius ſub numer. 1. in addit.* Ac denique vide etiam Auguſtinum Matthæucci in *Cautela Confeſſ. lib. 2. cap. 21. numer. 16.* qui rem perdoctè tractat.

2213 Interr. 3. Tenenturne Venditores præfati, ſtateras, ſeu menſuras æquare, cum periculo propriæ vitæ, vel famæ amittendæ?

Reſp. Dico, quòd nemo tenetur reſtituere res inferioris ordinis cum detrimento ſuperioris; ſed fama, & vita præſtant rebus corporalibus: ergo non tenetur quis reſtituere res temporales, & per conſequentem menſuras, & ſtateras æquare, cum periculo famæ, vel vitæ ſuæ, ut optimè probat Dominicus Sotus *de Juſtit. & Jure lib. 4 quæſ 6. coll. 19. verſ. de quibus.* Verùm, ut dixi in præced. Reſp. omninò ab earum uſu abſtinere debent, aut artem dimittere, quia potiùs mori tenemur, quàm peccatum mortale committere. Nam ſalus animæ præferri debet famæ, vitæ, atque omnibus rebus, ut dicitur *cap. Si habes 24. quæſt. 2.*

2214 Inter. 4. Peccatne mortaliter, & teneturne ad reſtitutionem, qui vendit vinum aqua perfuſum?

Reſp. Nonnulli Doctores dicunt, hoc minimè fieri poſſe ſine peccato, & conſequenter, qui hoc facit, ad reſtitutionem teneri. Alii verò oppoſitum ſuſtinent, docentes, poſſe quemvis rem ſuam ad eum ſtatum reducere, in quo ſunt res aliorum, & tunc vendere eodem pretio, quo alii. Unde ſi vino valdè præſtanti miſceatur aliud tenue, vel aqua, aut tritico valdè puro ſecala, ea tamen moderatione, ut non ſint deteriora, quàm quæ ab aliis paſſim venduntur, non eſt peccatum contra juſtitiam, & conſequenter non oritur reſtituendi obligatio. Ita probat Bonac. *de contract. diſp. 3 quæſt. 2. punct. 6. num. 17.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Diana *pa. 1. tract. 8. reſol. 51.* Nullum enim damnum inferre videtur emptori, cum tantum ei tradat, quantum meretur: ita videtur excuſandus à reſtitutione, qui vino generoſo apponit aquam, cujus appoſitione vinum non fit deterius eo, quod paſſim ab aliis venditur, niſi fortè periculum ſit, ut emptor intentionem habeat illud ſervandi, ſed vinum ſervare nequeat ob aquæ admixtionem. Hactenùs Bonac. loc. cit. ubi ſupra. Adi ipſum, & non pigebit. Advertendum eſt tamen, ne vinum dilutum aqua, vendatur iis, qui emunt illud ad medicamenta.

2215 Interrog. 5. Peccatne mortaliter, qui vendit triticum tempore Autumni pro pretio majori, quo valiturum eſt menſe Majo?

Reſp. Non peccat, ſi hæc tria concurrant (poſito tamen, quòd ſervaturus erat triticum uſque ad tempus, quo plus ſit valiturum) Primum, quòd non accipiat ſummum pretium, itaut ſi in una ejus parte valet decē, & in alia quin-

quindecim, & in alia viginti, debeat accipere medium, ideſt quindecim. Secundum, ut de pretio deducat tantum, quantum ſervando diminutum fuiſſet, juxtà peritorum, & expertorum judicium. Tertium, ut deducat impenſas, quas in ſervando illud uſque ad tempus facturus erat. Navar. *in Man cap.* 17. *ſub n.* 239. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *qu* 2 *pun.* 4 *num.* 16. qui teſtatur de communi.

2216 Inter. 6. Eſtne licitum vendere res credita pecunia, pretio rigoroſo, & poſteà illas ſtatim emere numerata pecunia pretio infimo, vel medio?

Reſp. Multi Doctores dicunt, eſſe licitum, modò non interveniat pactum explicitum, vel implicitum de retrovendendo, quia in tali venditione, & emptione, res venditur, & emitur juſto pretio. Ita pluribus citatis docent Diana *par.* 1. *tract.* 8. *reſ.* 20. *&* 58. Bonacin. *de contract. diſput.* 3. *quaſt.* 2. *punct.* 3. *numer.* 20. Verùm hoc eſt intelligendum, dummodò vera, & non ficta emptio fiat, nec palliata uſura intercedat; aliàs diceretur contractus mohatra, vel ſtocco, ut ait idem Bonac. loc. cit. qui nullo modo licet, prout dixi in præcedenti Reſponſione. Vide Navarr. *cap.* 17. *numer.* 248. *& in princip.* Notandum autem, non poſſe eſſe fictam emptionem, niſi venditori conſtet, emptorem habere firmam intentionem ſtatim revendendi eidem venditori infimo pretio, quod ſupremo emerat; & tunc adeſt quaſi pactum implicitum.

2217 Inter. 7. Poteſtne quivis cariùs vendere rem, quàm alioquin venderetur, aut viliùs emere, quàm alioquin emeretur, ob præcisè dilatam, vel reſpectivè anticipatam ſolutionem?

Reſp. Per ſe ſimpliciter, hoc minimè fieri poteſt ſine gravi peccato, quia in venditione, quæ fit credito, vel in anticipata ſolutione, eſt virtuale mutuum, ideòque uſura, ſi quid ſupra ſortem exigatur. Bonacin. *ea diſput.* 3. *quaſt.* 2. *punct.* 4. *numer.* 13 *&* 20. *in fine*. Dixi, per ſe, & ſimpliciter: quia aliquando licet rem vendere cariùs, quàm alioquin venderetur, & minoris emere, quàm alioquin emeretur, quando adeſt juſtus titulus; ut mox oſtendam. Dico igitur, poſſe quemvis licitè vendere res illas, quæ communiter credito pluris venduntur, tum ratione lucri ceſſantis, ſeu damni emergentis, tum ratione multitudinis emptorum, tum quia in tali venditione illud eſt juſtum pretium ex communi ementium, & vendentium conſuetudine, & uſu. Ita Emmanuel Sà *verb. Venditio numer.* 7. Bonacin. ubi ſuprà numer. 17. & alii plures, quos refert, & ſequitur Diana *part.* 1. *tractat.* 8. *reſolut.* 21. Advertendum tamen cum Bonacina, & aliis pluribus, quos refert, quando aliquid venditur cariùs pro damno; lucro ceſſante, & aliis periculis, admonendum eſſe emptorem de hac re, ne invitus emat majori pretio, quàm forſan aliundè emiſſet; alioquin ſibi fieret injuria. Dico 2. quòd aliquando liceat quoque minoris emere anticipata ſolutione; primò fieri poteſt, quando res anticipata ſolutione minoris emitur, quàm valitura ſit tempore traditionis, ob lucrum ceſſans, & damnum emergens ex anticipata ſolutione. 2. propter periculum rei non recuperandæ, aut non ſine lite, & expenſis. 3. quando ſic emendo multiplicantur venditores, & ita minuitur pretium. 4. quando communis indigentia, & neceſſitas eſt venditorum, maximè ſi ultrò, & rogando offerant merces. 5. quando merces emerentur numerata pecunia tempore traditionis, viliùs venderentur propter earum multitudinem, & venditorum neceſſitates, quæ in cauſa eſſent, ut emptores rogarentur, præſertim ad evitandos ſumptus in eis conſervandis. Vide Bonac. ubi ſup n. 20. & præſertim Dian *loc. ſuprac. reſ.* 22. *& pa.* 10. *tr.* 12. *reſol.* 28.

2218 Inter. 8. Quotuplex eſt pretium rerum venalium, & ad quid tenentur excedentes illud?

Reſp. Aliud eſt pretium definitum à lege, ſeu à legitimo Superiore; aliud naturale, ſeu vulgare, quod pretium hominum æſtimatione conſtituitur, juxta dictamen rationis; & dividitur in infimum, medium, & ſummum, ſive, ut alii vocant, pium, moderatum, & rigoroſum. Qui autem excedit in pretio notabiliter à lege definito, mortaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur. Ita etiam vendentes aliquid ſupra pretium rigoroſum, aut ementes infra Infimum, ultra peccatum mortale, tenentur ad reſtitutionem ilius, quod acceperunt non ſervata juſta pretii latitudine. Sylv. *verb. Emptio nu.* 9 Emman. Sà *eod. verb. nu.* 2 & alii communiter, teſte Bonac. loc. ſupracit. n. 1. & 4.

TITU-

TITULUS CCXXXIV.

De Verbis.

Vide tit. de Beneficiar. &c. Interrog. 2. tit. de circumſt. pecc. Interrogat. 22. titul. de Ebriet. Interr. 3. tit. de Eccleſ. Immunit. Interrog. 47. titul. de Infirm. Interrog. 4. tit. de Reliq. Sac. Interrog. 6. 7. titul. de Sacram. Matrim. Inter. 11. titul. de Sigil. Confeſſ. Interrogat. 9. tit. de ſollicit. Interrog. 2. tit. de Sponſal. Inter. 2. tit. de Val. Sacram. Bapt. Int. 4. & ſeqq. tit. de Val. Sac. Pœn. Int. 1.

2219 INter. 1. Verbum jocoſum, gratia recreationis dictum, eſtne peccatum?

Reſp. Non eſt peccatum, prout ex D. Thoma probabiliter docet Emm. Sà *in ſuis Aphor. verb. Verba*.

2220 Inter. 2. Qui ſolùm mentaliter Divinum Officium dicit, ſatisfacitne præcepto illud recitandi?

Reſp. Ad hoc dubium reſpondet Tolet. *lib. 2. cap. 10. ſub num.* 3. ubi ſic habet: Qui Divinum Officium perſolvunt, non adimplent præceptum recitandi, niſi ore proferant, quantumvis mente laudent, quoniam neceſſaria eſt prolatio vocis. Unde attendere debent, qui muſſitando recitant, ut ſic proferant, ut vox ſit plenè articulata: Et ita quoque docent Canoniſtæ communiter *in capit. dolentes, de celebr. Miſſa*, teſte Emmanuel Sà *verb. Hora Canon. numer.* 11. Vide Azorium *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæſtiunc.* 5. Peyrinum *tom.* 3. *privil. Minim. in Conſtitut.* 28. *Leonis X. numer.* 4. Dianam *par.* 1. *tr.* 12. *reſ.* 11. & *par.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 58. Lezanam *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 12. *numer.* 31. & alios penes ipſos.

2221 Inter. 3. Qualis, & quanta debet eſſe vocis pronunciatio in eo, qui privatim Officium recitat?

Reſp. Jam dixi ſupra ad Interrogat. antecedentem, quòd neceſſaria ſit prolatio vocis in recitatione divini Officii, quia eſt oratio vocalis, ut dicitur in *cap. Dolentes, de celebr. Miſſar.* De oratione autem vocali eſt, ut voce proferatur, & non tantùm mente, & animo oretur; hoc ergo poſito, dico, quòd ſufficit, ſi linguam moveat, & labia, ita ut omnia verba diſtinctè proferat; nec eſt neceſſe, ut recitans ſe ipſum recitantem audiat, quia recitatio Divini Officii, ſacrificium de fructu labiorum dicitur, non autem aurium. Azor. 1. *part. lib.* 10. *cap.* 11. *quæſt.* 4. Graffius *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 52. *numer.* 21. Bonac. *de Hor Canon. diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 2. *numer.* 24. & *quæſt.* 4. *punct.* 2. *num.* 15. Diana *par.* 2. *tract.* 12. *reſolut.* 11. & alii apud Caſſianum à Sancto Elia *in Arbor. opin. moral. verb. Audiens*, §. 4. *numer.* 32. Quam opinionem tantùm pro ſcrupuloſis admittit Filliucius apud Dianam loco citat. Alii verò dicunt, quòd talis debet eſſe pronunciatio, ut ſaltem ſe ipſum audiat; vel ab alio audiri poſſit; ſi præſens ibi eſſet; & hoc mihi videtur probabilius. Vide Lezanam *tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 12. *numer.* 31. Buſemb. *lib.* 4. *cap.* 2. *art.* 4. *numer.* 2. & præſertim Dianam *par.* 10. *tract.* 11. *reſolut.* 33. *verſ. nota etiam*, qui pro utraque parte Doctor. refert. Et hanc poſteriorem ſententiam in praxi conſulo ſequendam cum Caſſiano loco citat. & Diana ubi ſupra reſolut. 33.

2222 Inter. 4. Quæ verba adhibere debet procurator, quando contrahit matrimonium nomine alterius?

Reſp. Sanchez *tom.* 1. *lib.* 2. *diſput.* 11. *numer.* 16. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Matrimon. quæſt* 2. *pun.* 5. *numer.* 11. dicunt, quòd debet adhibere iſta verba: *Recipio te in uxorem nomine Sempronii, vel Sempronius accipit te in uxorem mediante me;* & fœmina reſpondere debet: *Ego te mediante duco Sempronium*. Nam tali pacto ſufficiens conſenſus exprimitur de præſenti, ut neceſſariò requiritur.

2223 Interrogat. 5. Eſtne validum matrimonium, ſi conſenſus exprimatur per ſigna, nutus, aut ſcriptum; vel neceſſariò debet exprimi verbis?

Reſp. Dicunt quidam, quòd per *Volo*, *Vis* ſit matrimonium, & conſequenter verba ſint neceſſaria ſimpliciter pro expreſſione conſenſus. Tamen dicendum eſt, verba non eſſe de matrimonii ſubſtantia; alioquin muti non poſſent matrimonium inire, quod eſt falſum. Vide Dian. *par.* 5 *tract.* 6. *reſ.* 9 & 10. Imò *par.* 3. *tr.* 4 *reſ.* 248. docet, quòd etiam, qui loqui valet, ſi contraheret matrimonium per ſigna, & nutus, neque venialiter peccaret, & profecitat Pontium *de matrim. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 14. Concludendum eſt igitur, ad validitatem matrimonii ſufficere, quòd conſenſus exprimatur exteriùs per aliquod ſenſibile ſignum, utpotè verbo, nutu, aut aliquo alio ſigno, vel etiam ſcriptura. Ita docent Navarr. *in cap.* 22. *ſub numer.* 20. Victoria *in Summ. de Matrim. num.* 228. Emmanuel Sà *verb. Matrimonium*, *numer.* 10. favet etiam Tolet. *lib.* 7 *cap.* 6. *num.* 2. Sylv. *verb. Matrim.* 2. *numer.* 7. Bonacin. *de Sac.*

Digitized by Google

*Sac.diſp.*1.*qu.*2.*pun.*1.*nu.*27.Sanch.*de matr lib.*2.*diſp* 31. *à n.*2. ubi pro utraque parte Doctores refert, ſed *nu.*5. id quod diximus,prorsùs tenendum eſſe affirmat, & ad argumenta in contrarium ſatis doctè reſpondet. Vide Bonac *de matr.diſp.*2.*pun.*1. *nu* 34. ubi *n.*5. dicit, eſſe peccatum veniale, ſi abſque juſta cauſa contrahatur matrimonium ſine verbis. Idem tenet Sanch.ubi ſup.n.9.

2224 Interrogat 6. Eſtne Validum matrimonium, ſi illud parentes contrahant pro filiis, ipſis tacentibus, & non contradicentibus?

Reſp. Dico, quòd ſit validum, dummodò fiat in facie Eccleſiæ, hoc eſt, coram Parocho, & Teſtibus, juxtà diſpoſitionem Trid. *ſeſſ.*24.*cap* 1.*de reform.* quia ipſa taciturnitas filiorum accipitur pro expreſſione conſenſus. Ita habetur ex *cap.unico de ſponſ.impub.numer.*6. Et licèt nonnulli dicant, quòd ille textus agat de ſponſalibus dumtaxat, & conſequenter, non poſſit extendi ad matrimonium; tamen communis ſententia docet oppoſitum, ideoque ſi Pater, vel Mater, aut etiam Tutor, contrahant præſentibus, & tacentibus filiis, vel cujus curam gerit, validum eſt matrimonium, modo ipſi interiùs conſentiant. Nam in tali caſu,valet regula illa: Qui tacet, conſentire videtur; ipſum enim non contradicere, eſt ſignum ſufficiens ad contrahendum, Favet *cap.honorantur juncta gloſ* 32.*queſt.*2.& tenet S.Thom.apud Sylv.*verb. Matrim.*2. *ſub nu* 7.Navar.*in man.cap.*22. *nu* 20. Sanch. *de Matrim.lib.*1.*diſp.*23. *nu.*5.*&* 7. ubi plures concordantes refert, Bonac.*de Matrim.loco ſup.cit. n.*6.Dian.*part.*3.*tr.*5.*reſol.*270.*&* 272.*& par.*10. *tr.*13.*reſ.*21.*in princ* Buſemb *lib.*6.*tr.*6.*cap.*1.*dub.*1.*verſ dicitur quarto,& cap.*2 *dub.*1.*numer.*8 Alloz.*verb.Sponſalia num.* 29. & alii plures penes ipſos. Verùm, ſi extraneus reſpondeat pro fœmina tacente, non eſſet validum matrimonium. Vide Bonac.*ubi ſupra qu.*1.*pun.*1. *nu.*11. *& qu.*2.*pun.*1.*nu.*8 Imò Diana, *ubi ſupr.par.*10. *tract.* 13. *reſolut.* 21. cum Sanchez loc.cit. & aliis, putat, quòd ſi tutor, vel curator reſpondeat pro puella, non ſint valida ſponſalia, vel matrimonium, & rectè hoc probat.

TITULUS CCXXXV.

De Verbis cum Monialibus.

*Vide tit.de Abſol.à reſerv.ad quaſ.*2.*tit. de Epiſcop. &c.Int.*60.*tit.de Regul.&c.Int.*113.*&* 114.

2225 INter.1. Poteſtne Epiſcopus excommunicare loquentes cum Monialibus ſuæ Civitatis, vel Diœceſis, quamvis ſint exteri, vel exempti, & licèt loquantur cum Monialibus exiſtentibus in Monaſterio exempto Regularibus ſubjecto?

Reſp. Utique poteſt punire dictos loquentes cum Monialibus,in quocumque Monaſterio exiſtentibus. Imò Epiſcopus, ut Sedis Apoſtolicæ Delegatus, poteſt etiam dictos loquentes cum Monialibus excommunicare, quia ad ipſum pertinet clauſuræ cuſtodia, ut habetur ex Trident.*ſeſſ.* 25.*de Regul. cap.*5. & docet Ugolinus *de poteſt Epiſ.cap* 21.§.2. *num.*4. & alii communiter: & licèt Regulares non afficiantur cenſuris ab Epiſcopo impoſitis, quia cenſura fertur in ſubditos; tamen ex vi Decreti Sac.Congreg ſub Clem.IX.& ab ipſo confirmati, ſecus dicendum eſt; nam Regulares etiam per excommunicationem poſſunt coerceri ab Epiſcopo in dicto caſu, & ita patet expreſſè ex præſato Decreto, edito anno 1669. die 2. Maii; & ſic non eſt audiendus Diana *par.*3.*tr.*2.*reſ.*48.*verſ.Nota* 9.Sed videndus eſt Lezana *to.*1.*par.*1.*cap.*25.*num.*36. *propè finem*, ubi teſtatur deciſum fuiſſe à Sac. Congregatione, approbante Urbano Octavo, poſſe Epiſcopum tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatum coercere, & punire Regularem,qui ſine licentia accedit ad colloquendum ad Monaſteria Monialium,Regularibus ſubjectarum; & conſequenter dicendum eſt, poſſe etiam Regulares in caſu noſtro excommunicari.Vide ſuprà in tit.188.de Regularibus, ſeu Religioſis, ad Inter.113.& tandem Dianam *par.*10.*tract.*14.*reſ.*53. *verſ. Sed bis non obſtantibus*, qui pluribus relatis, docet totum id, quod in hac reſponſione firmavi. Vide iterum Dian.*loco cit.reſ.* 48. *verſ. Sed ego*, pro majori confirmatione eorum, quæ diximus.

2226 Interrogat. 2. Prohibitio ſub pœna excommunicationis contra alloquentes cum Monialibus, afficitne Epiſcopum alterius Diœceſis, ſi loquatur cum Monialibus illius loci, in quo reperitur?

Reſp. Epiſcopi loquentes cum Monialibus illius, non includuntur in edicto illius loci, vel ex conſuetudine, vel præſumpta licentia ipſius

ipſius Ordinarii, vel quia dum edictum non ligat præferentem, neque debet ligare æqualem *ex cap. cum Inferior, de major. & de obed. & leg. penult. ff. de Arbitr.* Ita Pellizar. & Diana loco prox. cit. *reſ.* 49. *verſ. Nota quartò.* Oppoſitum tamen ſentit Gratianus apud eumdem Dian. *par.* 2. *tr.* 2. *reſ.* 48 *verſ. Nota quintò.* Nam Epiſcopus loquens cum Moniali ſine licentia, efficitur ſubditus Epiſcopi ferentis cenſuram ratione delicti: ergo &c.

TITVLVS CCXXXVI.

De Veſtibus Sacris.

Vide tit. de Prælat. Regul. Interr. 18. *tit. de Superſt. Inter.* 5.

2227 INter. 1 Veſtes, & alia, quæ uſui ſacro deputata fuerunt, poſſuntne in profanos uſus converti? & è contra veſtes profanæ poſſuntne uſui ſacro deſervire?

Reſp. Veſtes, & alia, quæ fuerunt uſui ſacro dicata, par non eſt, ut in profanos uſus convertantur; habetur *ex can. ligna de conſecr. diſt.* 1. Itaque ea, quæ dicata immediatè fuerunt cultui divino, quando ſunt vetuſtate conſumpta, debent comburi, & cineres in Eccleſia reponi, & non in uſus profanos converti. Ex veſte verò, vel aliis pannis profanis, non eſt illicitum, ut in uſus Eccleſiaſticos convertantur: quia per benedictionem omnis macula, & profanitas tollitur, & ita videtur uſu receptum. Vide Sylveſt. *verb. corporalia qu.* 3. Azor. *par.* 1. *lib.* 9. *cap.* 9. *qu.* 7. & 8. Bonac. *de legib. diſp.* 3. *q.* 1 *pun* 4 *n.* 14. & Lezan. *tom.* 2. *verb. Paramenta ſacra n.* 3. & *verb. Veſtes n.* 7. & 8. qui pluribus citatis, magis latè docent, ut dixi.

2228 Inter. 2. Si aliquis cum veſtibus ſacris aliquod peccatum carnis committeret, teneretürne hanc circumſtantiam in Confeſſione aperire? Et an illæ veſtes deberent iterùm benedici?

Reſp. Qui Sacris veſtibus indutus committeret, quòd abſit, aliquod carnis peccatum peccaret ſpecialiter peccato Sacrilegii; ideoque teneretur hanc circumſtantiam in confeſſione aperire. Imò illæ veſtes, tamquam pollutæ, deberent iterùm benedici, ut de Eccleſia polluta ex concubitu, vel emiſſione ſeminis ſtatuitur. Ita docet Marchant *in Tribunal Sac. tom.* 2. *tr.* 7. *tit.* 1. *q.* 2. §. *reſol.* 2. & ex eo Diana *par.* 10. *tr.* 12. *reſ.* 54. & rectè quidem.

TITULUS CCXXXVII.

De Vicariis Capitularibus.

Vide tit. de Paroc. Int. 28. *tit. de Regul. &c. Int.* 117.

2229 INterrogat. 1. Quando expirat juriſdictio Vicarii Capitularis? & poteſtne eligi ad tempus determinatum?

Reſp. Si Vicarius fuit electus ad tempus determinatum, eo elapſo, expirat juriſdictio illius, quòd autem Vicarius poſſit eligi ad tempus determinatum, declaravit Sac. Congregat. ad petitionem Capituli Salernitani, teſte Diana *par.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 69. Cæterùm, quando novus Epiſcopus adeptus eſt poſſeſſionem Epiſcopatus, cum Bullarum oſtenſione, ceſſat poteſtas Vicarii Capitularis, non autem per proviſionem factam de novo Prælato, & litteris expeditis, licèt id teneat Pariſius *in tract. de reſignat. lib.* 7 *quæſt.* 23. ubi teſtatur, ita fuiſſe reſolutum à Rota Romana die 29. Junii 1583. nam à dicta deciſione fuit receſſum de menſe Julii ejuſdem anni, in eadem cauſa, ut refert Gonzal. *in reg.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 15. § 2. *numer* 88. & ita in praxi ſervatur. Vide Doctores apud eumdem Dianam loco cit.

2230 Interrogat. 2. Vicarius Capituli, ſede vacante, poteſtne ferre ſententiam degradationis, & actualiter aliquem degradare?

Reſp. Exequi degradationem actualem nullatenùs poteſt Vicarius, cùm hoc ſpectet ſolùm ad Epiſcopum conſecratum. Quòd autem Vicarius Capituli poſſit cognoſcere de crimine merente degradationem, & ferre ſententiam degradationis, affirmat Avila *de cenſur par.* 4. *diſp. unica dub.* 2. *concl.* 4. & in facti contingentia teſtatur, Capitulum Cuzquenſe, ſede vacante, protuliſſe ſententiam degradationis actualis, contra quendam Sacerdotem propter quoddam enorme homicidium ab eo patratum. Ratio hujus aſſertionis eſt, quia, ut rectè, & luculenter probat Diana *par.* 10. *tractat.* 11. *reſol.* 51. hujuſmodi ſententia non eſt actus ordinis, ſed juriſdictionis. Vicarius autem Capituli, ſede vacante, ſuccedit Epiſcopo in iis, quæ pertinent ad juriſdictionem: ergo ſequitur, talem Vicarium ſententiam degradationis ferre poſſe contra aliquem, & actualem degradationem remittere Epiſcopo viciniori, vel alteri, ut docet etiam Alderete *de Relig. diſcip lib.* 1. *cap.* 3. *numer.* 17 & 18. Vide Dianam loco cit. qui plura congerit ad intentum.

2231 In-

2231 Interrogat. 3. Mortuo Epiſcopo, poteſtne Vicarius electus à Capitulo, revocare licentiam, Confeſſiones audiendi Regularibus?

Reſp. Non conveniunt Doctores; nam Marchinus, & alii apud Dianam *part.8.tract.4.reſolut.*48 affirmant, & hoc idem docet noviſſimè P. Auguſtinus Matthæucci *in Officio Curiæ Regularis*, edito hic Romæ anno 1700. advertens, Privilegium Clement. Quarti, quod pro ſententia contraria affertur, cenſeri revocatum per Concil. Trident *ſeſſ.*23. *cap.*15. exigens in Regularibus neceſſariam approbationem ab Ordinario, propter clauſulas: *Non obſtantibus privilegiis &c.* & Capitulum, ſede vacante, venit nomine Ordinarii. Oppoſitum tamen, aliis relatis, ſuſtinet Diana loco cit. & egregiè probat, minimè revocatum eſſe; ideò ipſum lege. Vide Auſonium *in ſumm.* Diana *verb. Confeſſionis modus numer.* 33, *& verb. Capitulum ſede vacante ſub numer.*17. Allozam *Verb.Confeſſio ſect.* 11. *num.* 13. & Bordonum *in Conſil. Regul. reſolut.* 36. *quæſt.*4.*numer.*24. & alios quos pro ſua tuenda ſententia refert Diana *ea part.8.tract.7.reſ.*94.

TITULUS CCXXXVIII.

De Vicariis Epiſcoporum.

Vide tit.de Appellat.Inter.2 tit.de Eccleſ.Immunit. Inter.45.tit.de Fid.profeſſor.Interrog.ultim. tit. de Parocb.Interrog.28.tit.de Regul.&c.Int.116.

2232 INterr. 1. Vicarius Epiſcopi poteſtne ex generali conceſſione facultatem audiendi Confeſſiones aliis concedere.

Reſp. Poſſe, dummodò ſit Vicarius Generalis, docent quamplures Doctores, quos refert, & ſequitur Barboſa *in Collect. DD. in Trid.ſeſſ.23:de reform.cap.15.num.25.* Vide Sanchez *de matrim lib.3.diſp.29.nu.* 14. Boſſium *de triplici Jubilæi privilegio ſect.3.caſu* 2. Barboſ. *de poteſt.Epiſc.alleg.25.numer.8.in impreſſione Lugdunenſi*.

2233 Inter. 2. Vicario Generali Epiſcopi competitne facultas diſpenſandi, & abſolvendi?

Reſp. Niſi ab Epiſcopo ei facultas committatur ſpecialiter, non competere, refert à Sac. Congregatione deciſum, Theſaurus *in prax. par.* 1. *cap.*24. *verſic. Reſpondeo tertiò, in fine*.

2234 Inter.3.Poteſtne ſaltem Vicarius Generalis Epiſcopi, vigore generalis mandati Vicariatus, abſolvere à caſibus, quos Epiſcopus ſibi reſervat?

Reſp. Minimè poteſt, niſi ſpecialis facultas ei attributa ſit ab Epiſcopo, ut docent Rebuffus *in praxi benefic.tit.de forma Vicarii nu.* 179. Sbrozzius *de offic. Vicar. lib.* 2. *quæſt.* 19. Galletus *in margar. caſ. conſcient. verb. Vicarius numer. penultim.* Piaſeccus *in praxi Epiſcop. par.* 2. *numer.*15. *in fine*, *pagin.* 106. Ugolinus *de offic.Epiſcop. cap.*4 §.7.*numer. ſecundo, verſic. Poſtremò*, Barboſ.*de poteſt. Epiſcop.par.* 3. *allegat.* 54.*num.*116.Pax Jordanus *tom.* 1.*ubi ſupra verſ. nec etiam Vicarius*. Vide ad Interrog.ſequentem.

2235 Interrog. 4. Diximus in Reſponſione ad Inter. antecedentem, quòd Vicarius Epiſcopi non poteſt abſolvere à caſibus, quos Epiſcopus ſibi reſervat, niſi ſpecialis facultas ei attributa ſit ab Epiſcopo: Modò verò libenter ſcirem, an dictus Vicarius Generalis, ſi incidit in aliquem caſum reſervatum, poſſit abſolvi à quolibet Confeſſario ab ipſo ad hunc effectum electo, etiam ſi non habeat facultatem abſolvendi à reſervatis?

Reſp. Si dictus Vicarius habet facultatem ab Epiſcopo, abſolvendi à caſibus reſervatis, unà cum poteſtate ſubdelegandi, poterit uti tali facultate etiam pro ſua perſona, dato quòd ipſe incidat in caſum reſervatum à ſuo Epiſcopo. Nam per illam delegationem generalem omnis Epiſcopi poteſtas dicitur illi communicata, & conſequenter à quolibet ſimplici Confeſſario poterit abſolvi à peccato etiam reſervato, quia tunc ipſe ei talem facultatem concedit ex vi generalis facultatis, quam habet. Et hoc etiam dicendum eſt de omnibus aliis, qui à ſuo Superiore habent facultatem abſolvendi à reſervatis unà cum poteſtate ſubdelegandi, ut rectè reſolvunt Ugolinus *de poteſt. Epiſcop. cap.* 39.*num.2 verſ.Contrariam opinionem*, Naldus *in Sum.verb.Caſus num.*6.& Floronus *de caſ.reſerv. par.1:cap* 3. §.1. *num.* 3: quos ſequitur Diana *par.8.tr.7.reſ.91.verſ.Notandum eſt*, & favet Sà *verb. Delegatus, num.* 1. *&* 2. Vide Dianam *par.3. tract. 4.reſolut.* 142. ubi fuſiori calamo hanc ſuſtinet ſententiam. Idem, pluribus relatis, docet Cabrinus *de caſ. reſerv. part.* 1. *reſol.*18.

TI-

TITULUS CCXXXIX.

De Virginitate.

Vide tit. de circumſt.pec.Interrog.10 11.tit.de Confeſſ.Sacram.Interrog.17.tit.de Sponſal. Int.3.

2236 INter. 1. Quid eſt melius, manere in Virginitate, aut cœlibatu, vel matrimonium contrahere?

Reſp. Melius, ac beatius eſt manere in Virginitate, vel cœlibatu, quàm jungi matrimonio; quare ſiquis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cœlibatus, & non eſſe melius, ac beatius manere in virginitate, aut cęlibatu, quàm jungi matrimonio, anathematizatur per Sacrum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *can.X.* Itaque virginitas præfertur conjugio, ut docet Sanctus Thomas 2.2.*quæſt.*152.*art.*4. Armilla *verb.Virginitas*, & alii communiter. Etiam apud etnicos in honore habita fuit D. Abbat.Zerbi *in Gemma Epiſc. tit.* 31. *reſolut.* 4. *num.*3.

2237 Inter. 2. Virgo violenter cognita amittitne virginitatem?

Reſp. Sanctus Thomas *in* 4.*diſtinct.*33.*qu.*3. dicit, quòd virginitatem coram Deo non perdit, ſi violenter ab homine, vel à dæmone incubo cognita ſit, ſi quantum poteſt renitatur, & conſervet corpus à corruptione, vel ſaltem mentem à conſenſu. Vide Sylveſtrum *verb.Virginitas numer.*6 & Emmanuel Sà *eodem verbo*, ac ea, quæ dixi in tit.60.de Defenſione Pudicitiæ, ad Int.1. Cæterùm virginitas materialis amittitur, ſed non formalis virginitas coram Deo, ut docet S. Magiſter loc.cit.

2238 Inter. 3. Vir, aut puella amittitne virginitatem per ſolam pollutionem voluntariam, ſcilicet prima vice ſe polluendo? & teneturne hanc circumſtantiam in confeſſione aperire?

Reſp. Per omnem voluntariam pollutionem amittitur virginitas: unde vir, aut puella, qui prima vice voluntariè ſe polluit, amittit quamdam integritatem naturalem,& formaliter amittit virginitatem ipſam, hoc eſt,virtutem virginitatis,& ſpecialem quamdam gloriam, quæ appellatur laureola virginitatis, quæ omnia amittit irreparabiliter, in æternum Videatur Cajet.*in* 2.2.*quæſt.*154. *art.*6.Sotus *diſt.*49.*q.*5.*art* 1.*col.*4. Sylveſt. *verb. Virginitas num.* 3. Emm. Sà *eodem verbo*, & *ibi Victorellus*. An verò teneantur in confeſſione hanc circumſtantiam explicare? puto non teneri, quia licèt per primam voluntariam pollutionem perdatur virginitas, prout eſt virtus, non autem prout dicit integritatem ſignaculi, ſi loquamur de puella, & à fortiori idem dicendum eſt de viro. Vide Dianam *par.*1.*tr.*7.*reſolut.*10.& 11. *verſ.Et tandem*. Et nota, quòd quando vir primò defloratur, non dicitur ſtuprum; nam ſtuprum eſt virginis fœminæ defloratio, ut docet Toletus *lib.* 5. *cap.* 11. *numer.* 1. in principio, & alii communiter. Vide Bonacin. *in tract. de Peccatis, diſput.* 5. *quæſt* 5.*ſect.* 2. §. 3. *difficult.* 3. *numer.* 7. & *num.* 2. idem aſſerentem.

2239 Interrogat. 4. Monialis vidua, aut corrupta, poteſtne eſſe Abbatiſſa, vel Prioriſſa?

Reſp. Sanchez *in Summ tom.*2.*lib.*5. *cap* 3.*nu.* 22. probat, ad Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ munus non deſiderari virginitatem; idem etiam tenet Portellus *in dub.Regul.verb.Abbatiſſa n.*10. Rodericus *in comp.qq.Regul.reſ.*2.*nu.*26. Suarez *de Relig tom.*4.*cap.*6.*num.*16. & alii, qui omnes putant,ubi mos non ſit impartiendi Abbatiſſis ſpecialem benedictionem, ſeu conſecrationem, excludi non poſſe ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officio. Oppoſitum tamen mihi magis probatur, quod tuentur Barboſa *de poteſt.Epiſcop par.*3 *alleg.*100.*nu.*14. Lezan. *part.*1. *tom.*1.*cap* 26.*num* 5.Diana *part.*3.*tract* 2. *reſ.*99. quos refert, & ſequitur idem Barboſa ubi ſupra, & in Collect.Trident.*ſeſſ* 25. *de Regul. cap.*7.*num.*3.& ita refert deciſum à Sac. Congregat.in una Sarzanen.15. Julii 1616.Sellius in *ſelect can.cap.*29. *nu.*8. Idem aſſerit Caſtellinus *de elect.cap.*17.*n.*5.14.& 17.ſub his verbis: *Si Vidua Monaſterium aſſumat, ad Abbatiſſæ, aut Prioriſſæ munus obeundum, abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, eligi non poſſe*. Dico igitur, quaſcumque, quæ virgines non ſunt, excludi ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officium. Nam indecens eſt, non virginem præeſſe virginibus,cum illis vix poſſit perſuadere virginitatem. Unde, dato caſu, quòd monialis corrupta occultè eligeretur in Abbatiſſam,teneretur ſe excuſare, prout meliùs potuerit, ne ſuum defectum prodat, & interim officium non acceptare. Vide Emm.Sà *verb. Conſecratio num.*6. qui loquitur de conſecratione virginum.

TI-

TITULUS CCXL.

De Virogamia.

Vide tit. de Infam. Int. 2.

2240 INter. 1. Quid eſt Virogamia, & quo jure eſt prohibita?

Reſp. Virogamia eſt, quando fœmina matrimonium contrahit cum pluribus viris, quod quidem jure naturæ eſt prohibitum, cùm repugnet fini primario matrimonii, qui eſt procreatio prolis. Et poſito, quòd proles naſcatur, non benè educabitur, propter ejus incertitudinem, ideòque in hoc nunquam diſpenſatum fuit, ſicut diſpenſatum legimus in veteri lege quoad pluralitatem uxorum. Vide Sanch. de *matrim. lib.* 7. *diſput* 80. *n.* 4. Bonac. *de matrim. diſp.* 3 *pun.* 10. *num.* 9. & eſt communis ſententia.

2241 Inter. 2. Uxor, quæ celebravit matrimonium cum ſecundo, credens priorem virum eſſe mortuum, teneturne recedere à ſecundo, ſi cognoſcit, vel dubitat poſteà priorem virum ſuperſtitem eſſe?

Reſp. Si certò ſciat, priorem virum ſuperſtitem eſſe, abſque dubio tenetur à ſecundo recedere, aliàs mortaliter peccat petendo, vel reddendo debitum conjugale, quia matrimonium inter eos non eſt validum, ut habetur *ex can. ſi virgo*, 34. *qu.* 2. Si verò ei certò non conſtat priorem virum ſuperſtitem eſſe, ſed tantùm dubitat, licèt non poſſit exigere debitum, tenetur tamen illud reddere ſecundo conjugi petenti, nec tenetur credere conjugi dubitanti invalidum eſſe matrimonium, niſi adſint ſufficientes conjecturæ in contrarium, quæ æquivalent probationi, vel ſaltem, qui dubitat, nullo modo poſſit deponere dubium. Navar. *in man. cap* 22. *nu.* 54. Sanch *de matrim. lib* 2. *diſp.* 41. *n.* 42. & alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de matrim. qu* 3 *pun.* 10. *num.* 17. Emmanuel Sà *verb. debitum. num.* 7. Cæterùm, non tenetur credere, aut dubitare ob unum ſolum teſtem; unde poteſt etiam petere deponendo dubium practicè. Vide *cap. Inquiſitioni* 44. *de ſent. excomm.* & Sà loc. cit. & alios apud ipſum, & iterùm Navar. *in man. cap.* 16. *nu.* 40.

TITULUS CCXLI.

De Viſitatoribus.

Vide tit. de Cap. Sede vacante Int. 3 *tit de Decr. Int.* 1. *tit. de Præl. Regul. Int.* 118.

2242 INter. 1. Poteſtne Epiſcopus viſitare Confraternitates, auctoritate Papæ inſtitutas? & quid de Confraternitatibus laicorum, exiſtentibus in Eccleſiis Regularium exemptorum?

Reſp. Poteſt viſitare Confraternitates auctoritate Epiſcopi fundatas, ac etiam auctoritate Romani Pontificis inſtitutas, ut ex aliis firmat Barboſ. *part* 3. *alleg.* 75. *nu.* 23. *de Poteſtate Epiſc.* & in Trid. *ſeſſ.* 22 *de reform. cap.* 8. *num.* 23. *& ibid. numer.* 24. addit, poſſe Epiſcopum viſitare Confraternitates perſonarum Sæcularium in Eccleſiis Regularium exemptorum, quoad perſonas. Quoad alia verò diſtinguendum eſt cum Paſſerino *de ſtatib. to.* 3. *quæſtiunc.* 189. *art.* 10. *inſpect.* 10. *à nu.* 10. 11. Si Confraternitates habent proprios redditus, poteſt Epiſcopus eas, & earum redditsuum adminiſtratores viſitare, computa habere, & qualiter ejus bona diſpenſentur inquirere, & judicare, & ſi hujuſmodi bonorum adminiſtratores Regulares ſint aliàs exempti, quia quatenùs ſunt adminiſtratores reddituum, & bonorum Confraternitatis laicorum, quæ exempta non ſit, vel Hoſpitalium, aut aliorum locorum ſimilium, ſubiiciuntur juriſdictioni Epiſcopi. Verùm, ſi Confraternitates perſonarum Sęcularium nullum habent redditum, Paſſerinus n. 1113. refert ex Lezana Sac. Congreg. Epiſc. & Regul. 31. Regul. 1642. declaraſſe, Ordinarium non poſſe viſitare Confraternitatem quandam rectam in quadam Eccleſia Dominicanorum, qui faciebant totam expenſam Altarium prædictæ Confraternitatis, eo quod ipſa nullos redditus haberet, ſed totam facultatem viſitandi dictam Confraternitatem, apud Superiores Monaſterii manere, etiam quoad Altaria Confraternitatis hujuſmodi intra Eccleſias Regularium poſita. Vide Paſſerinum ubi ſuprà. Sed præcipuè circa Altarium viſitationem extat Epiſtola à Sac. Congregatione Epiſcop. & Regul. ſub die 14. Novembris 1698. directa Epiſcopo Cirateuſi prout ſequitur: *Queſti Eminentiſſimi miei Signori mi banno comandato di ſignificarle, cbe da queſta Sagra Congregatione de' Veſcovi, e Regolari, è ſtato più volte riſoluto, cbe gli Ordinarii poſſino viſitare le Confraternità de' Laici, erette nelle Cbieſe de' Regolari, e d'altre perſone eſenti,*

eſenti , non ſolo quanto agli beni , & entrate loro , con rivedere i conti , mà anco le Cappelle ſteſſe in quanto à quello , che riguarda l'amminiſtratione , & altri oblighi perſonali , che ſpettano alla Compagnia , e Confrati aſcritti à quella , cioè in riconoſcere , ſe l'entrate , & Elemoſine , che ſi danno per adornare , e mantenimento della Cappella , e per accreſcere ivi il culto Divino , e devozione del Popolo , ſiano ſpeſe fedelmente , e con effetto ſi impieghino ad utilità , e in beneficio della detta Cappella , e non in altri uſi , non toccando però il reſtante , che ſpetta alla cura , e total' amminiſtratione de' Frati , e Regolari , che ſono padroni di tutto il Corpo della Chieſa , dove ſono dette Cappelle , e Confraternità , come gli Altari , Imagini , e altre coſe materiali affiſſe , & utenſili ſacri applicati à quelle , ſopra de' quali ne i Veſcovi , ne altri Ordinarii hanno da ingerirſi , ne uſare alcuna giuriſdizione , ò ſopraintendenza , à ſegno tale , che non l'è permeſſe uſar alcun' atto giuriſdizionale nelle ſudette Chieſe de' Regolari fuora di quanto ſi è detto di ſopra . Onde V. S. doverà governarſi in queſta conformità , che tale ſempre è ſtato il ſentimento della Sacra Congregatione . Denique Lezana *tom.1.par.2.cap.15.nu.27.* excipit à viſitatione Epiſcoporum Confraternitatis,quæ ſub Regum immediata protectione ſunt , & docet cum Barboſ. in Trid.*ſeſſ.22.c.8.nu.27.* & aſſignat rationem .

2243 Inter. 2. Poteſtne licitè Epiſcopus , aut alius Viſitator , in viſitatione recipere xenia ? & quam pœnam incurrunt illa accipientes?

Reſp. Pro indubitato haberi debet , non poſſe Epiſcopum, aut alium Viſitatorem, vel quemlibet ſuorum quidquam, nec pecuniam nec munus quodcumque ſit, & qualitercumque offeratur , accipere , non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immèmorabili in contrarium , niſi procurationem , quæ ſit pro victu illius diei , ſive ſit in victualibus , ſive in pecunia, de voluntate viſitati, cum ſit in ejus optione . Si verò non poſſit Epiſcopus una die viſitationem explere,pluribus diebus eſt procurandus, juxtà *cap.Placuit 1.quæſt.2.* & docent Innocentius, & Hoſtienſis apud Sylv. *verb.Viſitatio ſub num. 5.* Epiſcopus , aut quivis alius ex ſuis , ſi aliquid acceperint, tenentur duplum intra mēſem reſtituere illi Eccleſię, à qua illud acceperint . Quod ſi Epiſcopus id non faciat , ipſo facto remanet interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ,alii verò remanent ſuſpenſi ab officio, & beneficio,donec duplum reſtituant . Ita habetur *ex cap. Exigit* juncto *c.Felicis , & c.Romana, §.Procurat.de cenſib.in 6.* & ex Conc.Trid.*ſeſſ.24.de refor.c.3* & ibi Barboſ. *in Collect.n.26.& ſeqq.*& docent etiam Sylveſt. loc.cit.Tolet.*lib.1.cap.48.nu.13.* Bonac.*de cenſ. diſp.3.q.5.§.2.n.20.*Theſaur. *in praxi par.2.verb. Viſitatio c.2.*Lezana *tom.1 p.1.c.18.n.68.* Nicol. *in Floſc.verb.Viſitatio Ordin.ſub nu.10. & ſeqq.* & alii comm. Vide Sà *verb.Suſpenſi ipſo jure nu.15.* & Bonac. n.15.

2244 Inter. 3. Prælati , qui jure Ordinario viſitant , teneturne ſub pœna ſuſpenſionis , vel interdicti ad reſtitutionem dupli, ſi aliquid à Communitate , ſeu à Laicis acceperint ?

Reſp. Mihi videtur dicendum teneri.Et ratio eſt;ut ait Bonac.loco cit.nu.6. quia *in cap. Romana* . Abſolutè loquitur,& ad illius confirmationem editum fuit *c. Exigit loco ſup.cit.* in quo pariter reprobatur remiſſio,& condonatio dantium , quòd eſt ſignum reſtitutionē dupli eſſe faciendam; quamvis res ab Eccleſia acceptæ non fuerint,ſed ab alio,nempè communitate,aut Laicis.Verùm,ſi in aliquo loco conſuetudo invaluit, ut victualia præſtentur à Communitate , talis conſuetudo ſervanda erit , licèt liberum remaneat ipſi Communitati,victualia præſtare,vel pecuniam loco victualium tribuere , ut decernitur in Trid. *ſeſſ.24.de ref.c.3.* Quod ſi communitas,ſeu Laici etiam ſtante conſuetudine , victualia dare recuſant,cogendos non eſſe, referūt deciſum à S.Congr.Barb.*de pot.Epiſ.c.3.alleg.73.num.53.* Franc.Leo *c.16 Theſ.fori Eccleſ.p.2.n.33.*& alii teſte Bonac.ubi ſupra n.13.

2245 Inter.4. Viſitatores delegati , ſi aliquid receperint à viſitatis , præter victualia, ſubiiciunturne illis pœnis, quibus ſubiiciuntur Prælati, qui jure Ordinario ſuos viſitant ſubditos ?

Reſp. De pœnis , quas incurrunt Prælati , quibus ex officio competit viſitare , jam dixi in Reſponſione ad Int. 2.& 3 dicam etiam in Reſponſione ad Inter.ſequ ubi, *ex cap Exigit , juncto cap.Felicis , & ex cap.Romana §.Procurationes in 6.*cum Conc.Trid.*ſeſſ.24.de ref.c.3.* & Doctoribus ibidē citatis,firmavi, teneri infra menſem ad reſtitutionem dupli ; alioquin menſe elapſo,ſi fuerit Patriarcha, Archiepiſcopus , aut Epiſcopus , incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ . Si verò fuerit inferior Epiſcopo , ſuſpenditur ab Officio & Beneficio,nulla eis in hoc dantium remiſſione,liberalitate,ſeu gratia valitura . Vide Tol. *lib.5. c.48 n.13.* Nunc autem , ut ſatisfaciam præſenti petitioni , dico, Viſitatores delegatos, dictis pœnis non ſubiici , accipiendo aliquid in viſitatione , quia revera non dicuntur jure ſuo ordinario viſitare ſuos ſubditos, ut loquuntur præfata jura , quæ ſolùm ſubiiciunt dictis pœnis illos Prælatos , quibus

ex officio competit viſitare: ergo cum verba diſpoſitionis non conveniant Viſitatoribus delegatis, qui jure ordinario non viſitant, neque ipſa diſpoſitio convenire poteſt. Ita aliis allegatis, reſolvit Bonac. *tom.*3.*diſp.*3.*qu.*5.*par* 4.*n.*6. Verum eſt tamen, quod mortaliter peccant, & ad reſtitutionem tenentur, quia non licet eis recipere aliquid ultrà taxam, alioquin melioris eſſent conditionis, quàm ipſi delegantes. Nam pauperes potiùs ſunt ſublevandi, quàm onerandi, & ſic dicendum eſt, eos peccare mortaliter, & ad reſtitutionem teneri. Lædunt enim proximum contra juſtitiam, cum injuſtè accipiãt, quidquid præter victualia accipiunt. Unde optimè inquit Emm Sà *verb.reſtit.*quod,qui ab aliquo per metum incuſſum aliquid extorſit, *vel non audente negare ob reverentiam;*ad reſtitutionem teneatur. Ultra quòd, cum ipſi in actu viſitationis ſint judices, ſunt inhabiles ad recipiendum munera; & quidquid eis donatum fuerit, conſequenter ad reſtitutionem tenentur,niſi parvitas materiæ illos excuſet, ut patet *ex l.plebiſcito* 18.*de Offic.Præſidis*, *& leg ſolent* §.*fin.de Offic.Proconſulis*. Vide Sylveſt. *verb Judex* 1.*qu.*8 *& cap.Statutum*, *de reſcript.in* 6.

2246 Inter. 5 Includunturne in ſupradicta prohibitione eſculenta, & poculenta, ſcilicet comeſtibilia, & potabilia ex mera liberalitate oblata & non petita?

Reſp. Dicunt quidam, quòd non, quia iſta dicuntur venia moderata, *cap de Eulogiis,diſt.* 18. & ſic ab omnibus licitè recipi poſſint, juxtà Gloſſ *in cap.Statutum de reſcript. in* 6. *& legem Plebiſcito*, *ff. de offic. Præſidis*. Sed, an ſint moderata ad arbitrium boni viri relinquunt. Hoſtienſis relatus à Sylveſt. *ubi ſuprà verb.Viſitatio ſub num.*6.*propè fin.*& facit *l.ſolent*, *ff.de offic.Proconſul.*Dicunt igitur, quod parva eſculenta, & poculenta, ac etiam xeniæ, ſeu eulogiæ, ideſt munera parva, penſata qualitate dantis, & recipientis, & humanitatis, aut urbanitatis gratia data, licitè recipi poſſint; nam favet Gloſ. *in cap.Romana*, *verb.Aliquod munus*, *& in cap. Exigit verb. Munera*, *de cenſibus in* 6.ubi dicit, quòd iſta parva munera non valent, de ſe movere animum, nec avaritiam ſapiunt, nec pauperiorem reddunt offerentem. Vide S.Antoninum 3.*p tit.*20.*cap.*5.§ 5.*not.*19.Sanch *in opuſc lib.*2.*c.*3 *dub.*18.Alterium *tom.*2.*diſp.*13.*cap* 6.*col.*3. Peyrin. *tom.*1.*privil.Minim.in Conſtit* 14 *Leonis X.*§.2.*n.*7.Lezan.*tom.*2. *verb. Judex ſub num.*16. & tandem ea, quæ docet D.meus de Zaulis Epiſc. Verulanus, dignè propter ejus egregias dotes in hac Alma Urbe, ac meritò Viceſgerentis munere decoratus. Vide igitur ipſum *in obſerv.can.&c. tom.*1.*obſerv. ad rubr.*6.*lib.*1.*nu.*52.qui concordantes refert Oppoſitum tamẽ ſentiunt Jo Monachus, Jo.Andreas, Franch. & Geminianus, quos dat, & ſequitur Theſaurus *in praxi par.*2.*verb.Viſitatio cap.*2 *verſ.Limita primo*. Jo. Monachus apud Sylveſt. loco ſupracit. num. 6 concedit poſſe recipi ea eſculenta, & poculenta, quando ſunt ibi comedenda, ſed ſi ſunt portanda, periculum eſt illa recipere, ut aliquos Capones,caſeos, vel flaſcos vini. Ita ille. Idem docent alii apud Barboſ.in Trid.loco ſupracit.n.26. Imò ibidem Genuenſis advertit, quòd nec fragmenta notabilia ad domum portare poteſt pro erogando pauperibus, ſed teneri illis diſtribuere, qui ſunt in illo loco, quem viſitat, & nu. 5.dicit, quòd Epiſcopus etiam finita viſitatione,dum diſcedit à locis viſitatis recipere non poſſit munera. Vide Bonac.*to.*3.*diſp.*3.*qu.*5.*pun* 4.*ſub num* 2.Quare concludo, conſultum eſſe, ut viſitans ab omni munere ſe abſtineat, quia beatus eſt,qui excutit manus ſuas ab omni munere, *cap.Nonnulli* 1.*q.*1. & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Vide Pac.Jordanum *tom* 1 *lib.*1.*tit.*10.*de juſtit.n.*11.& de Zaulis loco ſupracit.n 44.nam munera excæcant oculos ſapientum,& mutant verba juſtorum. Deuteronom. *cap.* 16 *Exod. cap.* 23. *Eccleſiaſt. cap.*20. *lib.*2. *Regum cap.*8. *& Job cap.*15. ergo, &c.

2247 Inter 6. Teneturne Epiſcopus aut alius viſitator reſtituere duplum, ante vel poſt ſententiam Judicis?

Reſp. Dicunt aliqui, quod lex pœnalis non obligat in conſcientia ante Judicis ſententiam. Ita Salonius 2.2.*q.*62.*art.*3. cum S. Thoma, Cajetano, & communi, teſte Emm. Sà, *verb.Lex propè fin.ſub n.*33.*& in Addit.& in verb pœna ſub num.*1.ubi citat Molinam, Azor. Covar.& Navar.*in Man.cap* 25.*qu.*2. nam tenent, quòd pœnam in foro conſcientiæ, nemo debet, donec condemnetur, juxta Gloſ. ſolemnem, & receptam *in cap.Fraternitas* 12. *q.*2.Navar.*conſ.*8 *de teſtam.nu* 4.*& conſ.*3 *de cenſib.& exact.n.*5.Excipiunt tamen,niſi pœna ſit hujuſmodi, quæ ſecum traheret executionem, ut v g.excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum, & irregularitas, quæ quidem quando imponuntur ipſo facto, vel Ipſo jure, ſtatim patrato delicto incurruntur,abſq; alia Judicis ſententia. Verùm,in caſu noſtro non militat hæc doctrina,quia,ut dixi in tit.185. de Reſtit.accepti, ad Inter.8. Lex impediens dominium rei, ſeu tranſlationem dominii fructuum, aut cujuſcumque alterius rei,

non

non eſt merè pœnalis. Optimè igitur docet Theſaur. *in praxi par.1.cap.37.ſub limita* 1. inquiens. Tenetur reus ſoluere pœnam, v.g. duplici, & ſimiles, quando lex id præcipit expreſsè, ut cum utitur particula obligationem ſignificante, vel cum prohibet eum abſolviante dupli reſtitutionem, quia licèt illa pœna non ſit latæ ſententię in eo caſu, ut eo ipſo transferat dominium in adverſarium, &c. tamen in hoc caſu vigore præcepti, obligatur reus ad executionem pœnæ ante omnem ſententiam, & illud præceptum habet vim ſententiæ condemnatoriæ ſpecialis, & habes exemplum infra *p.2. verb.Viſitatio cap.2.* Hactenùs Theſaurus.

2248 Inter.7. Notarius viſitatoris, poteſtne licitè aliquid recipere à viſitatis?

Reſp. Bonac. ubi ſuprà num.8. dicit, quod familiares viſitatorum ſubiiciuntur pœnis ſuprà recenſitis, & rectè dicit, quia patet expreſsè *in cap.Romana*, *in cap. Exigit*, & in Conc.Trid. loco ſupra cit. Sed hoc intelligit de Notariis, aliiſque familiaribus Prælatorum jure Ordinario viſitantibus; conſequenter dicendum eſt Notarios viſitatorum, qui jure Ordinario non viſitant, non comprehendi, ſed ſolùm peccare mortaliter, & ad reſtitutionem teneri, ut dictum eſt ſupra de viſitatoribus delegatis, quamquam puto eis licere competentem mercedem accipere pro copia actorum, ſeu decretorum viſitationis ab iis, qui ea petunt, præſertim ſi nullum ſalarium recipiant. Ita docent Navarr. *conſ.1.de cenſib.in novis* idem Bonac.loc.cit.nu.2. propè fin & Barboſ. *de poteſt. Epiſc.par.3.alleg.37.n.44.* & in Trid. *ſeſſ.24 de reform.cap.3 nu.19. & 20.* Vide Sylveſt. *verb.Viſitat.num.5.* Emman. Sà *de Notario, ſeu Tabellione num. 8.* & alios citatos ſupra.

2249 Inter. 8. Si familiaris, aut famulus Epiſcopi, vel alterius viſitatoris accipit munera in actu viſitationis, teneturne reſtituere duplum Epiſcopus, & Viſitator, vel ipſe familiaris, vel famulus?

Reſp. In Extrauag.unica *de cenſibus* ſtatutum fuit, ut ſequitur: *Si quid ultra taxam receperint, duplum reſtituere teneantur Eccleſiæ eidem Viſitatores, quod ipſi, vel ipſorum familiares ipſis Viſitatoribus ſcientibus, vel ratum habentibus, familiares verò, quod dominis ignorantibus acceperint, de ſuo proprio.* Vide Bonac. *tom.3. diſp.3.q.5.pun.4.nu 18.*

2250 Interrogat. 9. Poſſuntne abſolvi præfati Viſitatores, reſtituto tantùm ſimplo?

Reſp. Emm. Sà *verb. Suſpenſ. num.* 13. ſic inquit, in caſu noſtro, Qui viſitans exigit pecuniam, vel munera, vel à non viſitatis, procurationem. Si Epiſcopus ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſit inferior, ab officio, & beneficio uſque dum reſtituat duplum, quòd ſi abſoluatur à potente abſoluere, non tenetur ad duplum. Et Nauar. *conſ.11. de conſecr. Eccleſiæ n.3* ait, viſitatorem concuſſorem poſſe abſolui à peccato, non ſoluta pœna, ac etiam ab excommunicatione, quam haberet annexam, & hanc doctrinam fatetur didiciſſe à Franc. Aretino, *& in man cap 23.num.66.* idem aſſerit; ſed hæc Doctrina eſt contra communem ſententiam Doctorum, ideò nullo modo ſequenda.

TITULUS CCXLII.

De Voto.

Vide tit. de Circumſt. pecc. Inter. 15. 16. tit. de Confeſſar. Inter. 18. tit. de Deb. conjug. Inter. 6. 7. 8. 9. tit. de Differ. Inter. 25. 26. 27. tit. de Diſpenſat. Interr. 5. 6. 7. tit. de Divort. Inter. 11. tit. de Epiſcopat. &c. Interr. 5. 43. 44. 45. 46. 47. tit. de Jejun. Inter. 31. 32. tit. de Irrit. Vot. tit. de Jubil. Interr. 11. & ſeqq. titul. de Met. Interrog. 1. tit. de Papa, &c. Interr. ultim. tit. de Peccat. Interrogat. 11. 12. 13. 14. tit. de Præl. Regul. Interrogat. 8. titul. de Puer. Inter. ult. tit. de Regul. &c. Interr. 26. 57. 61. 71. 75. 119. tit. de Sacram. Ord. Int.ult. tit. de Val. Sponſal. Inter.1 ſit.de Val. Vot.

2251 Interrog. 1. Quid eſt Votum?

Reſp. Votum eſt voluntaria, & deliberata promiſſio facta Deo de aliquo meliori bono. Tolet. *lib. 4. cap.17.num.1.* Bonac. *de Præceptis Decalogi diſput. 4. quæſt. 2. punct.1. num. 1.* qui teſtatur de communi. Abbat. Zerbi *in Gemma Epiſc.tit.28.reſol.1.*

2252 Inter.2. Teneturne ſervare votum, qui paſſione aliqua motus, celeriter, & inconſideratè vouet.

Reſp. Si ita celeriter, & inconſideratè vouet, ut non habuerit uſum rationis, cum talem actum emiſerit, non verè vouet, ac proinde non tenetur votum ſeruare. Debet igitur eſſe talis uſus rationis, ut ſufficiat ad peccatum mortale. Tolet.ubi ſup. Bonacin. ibid.ſub num.3. dicit tamen, quòd raró accidit, ut vouens non habeat plenam animaduerſionem, & deliberationem nec ſufficit ſtatim ſe pœnitere de voto emiſſo: Adi ipſum, & non pigebit. Verum eſt tamen, quòd

T 2 nec

nec motus primo primus, nec ſecundo primus ſufficit ad votum faciendum, ut benè obſeruat Tol. loco cit. num 2. ſed vide Sylveſt. *verb. Votum num.* 3. & Abb. Zerbi, qui ſupra reſol. 5.

2253 Inter 3. Qui dubitat, an votum factum ſit ex ſufficienti deliberatione, vel non, teneturne ſeruare votum?

Reſp. Bonac. ubi ſupra eo num. 3. inquit quòd in tali caſu judicandum eſt ex ſufficienti deliberatione factum fuiſſe, & conſequenter ad votum ſeruandum teneri, quia poſſeſſio ſtat pro voto, quod conſtat factum fuiſſe, & dubium eſt de illius excuſatione. Alii verò apud Dianam *part. 2. tr. 17. reſ.* 45. docent, in dubio obligationis voti, votum non obligare. Sed prima ſententia eſt probabilior, & ſequenda cum Syluestro, Nauarro, Azorio, Vaſquez, & aliis. Vide etiam, quæ dicam, ad Interr. ſequentem. Imò Diana *p. 2. tr. 15. reſ.* 9. ait, quod, qui non æquè dubitat, ſed magis in eam partem inclinat, ut votum emiſerit, adhuc non teneatur ad Votum illud implendum. Sed contrarium tene potiori ratione, quam adduximus de dubitante circa ſufficientem deliberationem.

2254 Inter. 4. Ille qui dubitat an vouerit, teneturne ſeruare votum?

Reſp. Seruandum eſt votum, vel petenda eſt diſpenſatio, docet ipſe Sà *in verb. Votum num.* 2 & pro ſe citat alios. Alii verò oppoſitum ſuſtinent, pro utraque ſententia plures Doctores refert Diana *par. 4. tract. 3 reſ.* 10. Ego verò puto utrumque probabile, ſed primum probabilius.

2255 Interr. 5. Quodnam peccatum eſt tranſgreſſio voti, & qui poteſt tranſgreſſorem voti in Confeſſione abſoluere?

Reſp. Ex genere ſuo eſt peccatum mortale ſacrilegii, niſi ſit de re leui, aut parua materia. Poteſt tamen à quolibet proprio Confeſſario abſolui, licet poſt abſolutionem adhuc voto obligatus remaneat. Ita Tolet. *lib. 4. cap. 18. n. 8. propè fin.* Jo. à S. Thom. *in Doctrin. Chriſt. par. 2. cap. 2. de præcept. decal. pag. mihi* 73. & alii communiter.

2256 Interr. 6. Qui ſæpiùs peccat mortaliter, violando aliquod votum, quòd emiſit, poteſtne licitè petere diſpenſationem, vel commutationem, vel irritationem voti?

Reſp. Si non ſunt vota eſſentialia Religionis, utique licitè poteſt, imò, dicunt aliqui teneri ex charitate, dum proximum peccandi periculum ſubit, nec alia via poſſit occurrere illi periculo; quilibet enim tenetur cauere periculum peccandi, & propriæ ſaluti ſpirituali conſulere. Ita, ex Sanch. docet Bonac. *pun. 7. §. 4. ſub n. 33. loco ſupracit.* Vide dicta in tit. 83 ad Inter. 43.

2257 Interrogat. 7. Titius emiſit votum aſſumendi Sacros Ordines, poteſtne ab Epiſcopo diſpenſari, ut valeat Matrimonium inire? quid dicendum eſt, poſito quod matrimonium contrahat ante diſpenſationem?

Reſp. Utique poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, quia tale votum, non eſt votum caſtitatis, ſed votum aſſumendi ſtatum, cui caſtitas eſt annexa, quare ſi Titius fornicaretur ante diſpenſationem, non frangeret votum, & conſequenter non committeret ſacrilegium; verùm ſi matrimonium contraheret; peccaret contra votum, licèt Matrimonium teneret. Vide Bonac. *de præcept. decal. diſp.* 4. *qu* 2 *punct. 7. §. 4. ſub nu. 17. verſ. Ex quo patet*, & pluribus relatis firmat etiam Dian *p. 1. tr* 11. *reſ* 64 Tamen nota, dictum Titium nondum diſpenſatum, teneri, inito Matrimonio adhuc non conſumato, S. Ordines ſuſcipere; nam adimpletio voti, eſt adhuc illi poſſibilis, & ſic peccaret prima vice petendo, aut reddendo debitum conjugale Emm. Sà *verb. Impedim. dirim. ſub num.* 3. Poſt primam verò vicem poſſet petere, & reddere ſine peccato; ſed mortuo conjuge, tenetur quoque Sacros Ordines ſuſcipere, quia adhuc poteſt ſeruare votum, cujus obligatio per matrimonium præcedens non extinguitur, ſed tantùm ſuſpenditur, cum in hoc caſu militet eadem ratio de voto Religionis. Vide quæ dicam infrà in hoc titulo, ad Inter. 13. & 15. & præſertim Bonac. *loco cit. punct.* 5. §. 6. *num.* 19.

2258 Inter. 8. Quænam ſunt vota Summo Pontifici reſeruata, in quibus non poteſt Epiſcopus diſpenſare?

Reſp. Omnes DD. aſſerunt, eſſe quinque, ſcilicet. Votum Caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, & triplicis peregrinationis, nempè, terræ ſanctæ ad Jeruſalem, ad viſitanda limina Sancti Petri Romæ, & Compoſtellæ ad D. Jacobum. Ita colligitur ex Extrauag quæ incipit, *Et ſi Dominici* 2. *de pænit. & remiſſ.* & tradunt Doctores communiter. Bonac. *tom. 2. de præcep. decalogi diſput.* 4. *quæſt. 2. punct.* 7. § 4. *num.* 11. *Summ.* Dian. *verb. Epiſcop. juriſdict. in votis numer.* 34. Buſembaum *lib. 3. tract. 2. cap. 3. dub* 8. *in fin.* Andreas à Matre Dei *in curſ. Theol. moral. tom. 4. tract. 17. cap. 3. punct. 12. numer.* 99. Paſſerin. *tom. 2. de Statib. qu.* 187. *art. 1. num.* 608. qui teſtatur de communi.

2259 In-

2259 Inter. 9. Qui emiſit votum non nubendi, peccatne ſi nubat, & prima vice debitum petat?

Reſp. Peccat quidem nubendo, ac etiam prima vice matrimonium conſummando, niſi conſtet expreſsè voluiſſe ad ſolum contractū ſe obligare, quia abſtinentia à nuptiis includit utrumque, juxta legem nec contrahere, nec conſummare, cum nuptiæ ordinentur ad conſummationem, & ita cenſent Azorius *par.1.lib.11.cap.21.quæſt.7.* Baſilius Pontius *de Matrim.lib.10.cap.5 num.16.* Caſtropalao *p.5.tr.28.diſp.3.pun.4 §.8.num.1.* Matthæus Renzius *de præcept.Decal.lib.2.tr.6.c.2.qu.9.* Licèt oppoſitum ſentiant Lopez apud Sanchez *de matr. lib.9. diſp.34.nu.7.* ipſe Sanchez, Dicaſtillo, & Diana. Verùm eſt tamen, quòd poſtquam matrimonium conſummavit, poteſt petere, ac reddere debitum abſque peccato, ſed defuncta ea uxore, aliam ſine diſpenſatione ducere nequit. Sanchez ubi ſuprà, Emman. Sà *verb.Debitum conjugale à num. 4. & alii communiter.*

2260 Interrogat. 10. Qui habet votum ſimplex caſtitatis, peccatne mortaliter, ſi ducat uxorem, & Matrimonium eſtne validum?

Reſp. Peccat quidem mortaliter, tamen matrimonium tenet, ſed ipſe privatur jure petendi debitum ante diſpenſationem. Victoria *in Summ.de Impedim.voti nu.273.* Tolet. *lib.7.cap 25 ſub nu.2.in fin.* Sà *verb.Debitum conjugale nu.4.* & eſt communis ſententia. Imò altero conjuge defuncto tenetur caſtitatem ſervare, ut ait Sanch.mox citandus nu.11.& alii, ab ipſo relati.

2261 Inter.11. Peccatne iſte talis, quoties debitum petit, vel ſolùm prima vice matrimonium conſummando?

Reſp. Toties quoties debitum petit, mortaliter peccat, prout tradunt Doctores apud Sanchez *lib.9.diſp.33.n.5.* Sed ut docet Victoria loco proximè cit. poteſt reddere non ſolùm quando uxor petierit, ſed etiam quandocumque ſenſerit, quod ipſa vult, aut quod eget, aut quod eſt periculum incontinentiæ, & citat D.Thom. *in Additionibus qu.83. art 1. ad quartum,* & hoc eſt valdè notandum. Sylv. *verbo Matrimon.7.quæſt.5.§.2.* Vide Navarr. *in manual.cap.16.num.30.* & Sà *verb. Debitum conjugal n.4.*

2262 Inter. 12. Qui votum ſimplex caſtitatis emiſit, teneturne ante conſummationem Religionem ingredi?

Reſp. Multi multa dicunt; nam alii affirmant, alii verò negant, ut videre eſt apud Victorellum in *Addition.* ad Emman. Sà *verb. Debitum conjugale ſub num.19.* Utrumque eſt probabile, ſed affirmativa ſententia videtur probabilior multis, & meritò. Vide Navar. *cap.22 ſub num.73.* Tolet.*lib.4 cap.18 ſub num 2.* Hoc certum eſt, quòd peccat contrahendo, & rurſus mortaliter conſummando, nec poteſt exigere debitum conjugale, ſine Pontificis diſpenſatione. Sed ſolum reddere.

2263 Inter. 13. Qui emiſit votum ingrediendi Religionem, teneturne ante conſummationem matrimonii Religionem intrare, & uxorem relinquere?

Reſp. Iſte talis, ſi Matrimonium contraxit, non ſolùm peccavit matrimoniū contrahendo, ſed etiamſi illud conſummavit, ſed ante conſummationem, probabiliter dicunt quidam, quòd teneatur Religionem intrare, ſi ſit ad Religionem aptus. Ita Sotus apud Emmanuel Sà *verb debitum conjugale ſub nu 19.* Navar.*c.22 ſub n.73.*& alii, quos refert, ſed non ſequitur Sanc.*lib.9.de matr.diſp.34.n.2.* Verùm, poſtquam matrimonium conſummavit, ſine peccato poteſt petere debitum, quia ad caſtitatem non teneretur, cum non ſit Religioſus effectus, & conſequenter nec voto caſtitatis obſtrictus, ſed mortua uxore, aliam ducere non poteſt ſine diſpenſatione, & in hoc omnes DD. conveniunt. Vide ad Interr.7.

2264 Inter. 14. Qui poſt votum Religionis, vel ſimplex caſtitatis, Virginem defloravit, vel fœminam honeſtæ famæ ſub ſpe conjugii cognovit, teneturne matrimonium cum ea contrahere, vel votum ſuum adimplere?

Reſp. Ipſum teneri ad Matrimonium contrahendum, cum dicta fœmina, eſt probabiliſſima ſententia, dum ipſa ignoraverit votū ipſius. Et ratio eſt evidens, quia licèt votum præſtantius ſit ex objecto virtutis juſtitiæ, tamen in caſu noſtro, votum, quòd eſt vinculum Religionis, cedit vinculo juſtitiæ, ratione injuriæ, & damni illati dictæ, quæ quidem grave damnum pateretur, ſi ipſe minimè teneretur ipſam ducere in uxorem. Ita docet Sanchez *de Matrim. lib.1 diſp.45. num.3.* Bonac.*de Matrim.diſp.1.pun.5.n.7.* Diana *par.3. tr.4.reſ 203.* Cabrin.*par.2.caſu 7. in reſol pro non inciden. ſub num.11.* & alii plures penes ipſos. Verùm non poteſt petere debitum, ſi eſt votum caſtitatis. Præterea poſt mortem uxoris, votum adhuc ſervare tenetur. Sed circa præſentem dubitationem, Diana *p.5. tr.14.reſ.38.* oppoſitum docet, cum probabile etiam putet poſſe, vel tale matrimonium contrahere, vel Religionem ingredi.

Vide ergo Dianam *loc. cit. & part.* 3. *tract.* 4 *reſ.* 203. *& reſol.* 280. quòd ego improbare non audeo.

2265 Inter. 15. Titius contraxit ſponſalia cum Berta, deindè fecit votum ſuſcipiendi Sacros Ordines, teneturne Titius ducere Bertam, vel votum ſuum adimplere?

Reſp. Quia ſponſalia non ſolùm dirimuntur per ingreſſum Religionis, & per votum ſimplex caſtitatis, & Religionis, ſed etiam per votum ſuſcipiendi Sacros Ordines. Ideò Titius tenetur omninò votum, quòd emiſit adimplere; nam in ſponſalibus continetur hæc tacita conditio, ſcilicet, niſi perfectior ſtatus eligatur. Ita firmat Sanchez *ubi ſupra diſp.* 47. *num.* 3. Sylv. *in Sum. verb. Sponſal. qu.* 7. & multi alii; quibus ſubſcribit Bonac. *de Matrim. diſp.* 1. *pun.* 5. *nu.* 20. Imò dico, id eſſe verum, etiamſi ipſe Titius hoc fecerit animo, & ea præcisè intentione diſſolvendi ſponſalia, cum Berta, utitur enim jure ſuo eligendo meliorem vitæ ſtatum. Vide Bonac. ubi ſup. n. 14. Dian. *par* 3. *tr.* 4. *reſ.* 208. nec diſcrepant alii plures, quos ego vidi.

2266 Inter. 16. Peccatne mortaliter ille, qui habet votum Religionem ingrediendi, & tamen contrahit ſponſalia, vel matrimonium, ſed cum animo illud non conſummandi, quia vult poſteà Religionem intrare?

Reſp. Mortaliter peccat, quia facit gravem injuriam alteri conjugi, dum cogeretur illius profeſſionem expectare, antequam poſſet matrimonium cum alio contrahere. Sylv. *in Sum. verb. Matrimonium* 7. *q* 5 Navar. *in Manual. cap.* 16. *nu.* 30 & alii plures cumulati à Bonac *de matrim. diſp.* 1 *punct.* 5. *num.* 11. *& ſeqq.* Vide Dian. *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 281. qui hanc ſententiam probabiliorem vocat.

2267 Inter. 17. Qui vovit, quotidie recitare B.V.M. Pater, & Ave, vel unam Salve Regina, peccatne mortaliter, ſi nunquam recitet?

Reſp. Multi dicunt, quòd peccet mortaliter, ſi per annum non recitet, quia hæc eſt una quædam unius voti materia, eaque grandis. Alii verò oppoſitum ſentiunt, cum quibus tenet Diana *par* 3. *tr.* 5 *reſ.* 24. *& tr.* 6. *reſol.* 24. *verſ. Notandum eſt hic.* Sed prima ſententia eſt tenenda in praxi. Dicunt tamen quidam, non eſſe peccatum mortale violare votum in re levi, etiamſi vovens, ſe ſub mortali obligandi intentionem habuerit, cum materia levis non videtur capax tantæ obligationis. Ità pluribus relatis, docet Bonac *de Præcept. Decal diſp.* 4. *qu.* 2 *punct.* 5. *§.* 4 *ſub num.* 3. Vide Dianam loc. cit. & alios, quos ipſe refert, & ſequitur.

2268 Inter. 18. Qui vovit aliquas Miſſas, ſatisfacitne voto, ſi inueniat Sacerdotem, qui eas ſine eleemoſyna celebret?

Reſp. Dicendum videtur, ipſum ſatisfacere voto, & obligationi ſuæ; nam verba ejus voti, ut ſuppono, non important obligationem tradendi eleemoſynam. Imò ait Bonac. ubi ſup. nu. 5. hoc eſſe verum, etiamſi vovens vouiſſet tradere eleemoſynam pro Miſſis celebrandis, comperto Sacerdote volente Miſſas gratis celebrare, dummodò æque principaliter non vouiſſet Deo inſeruire ex eleemoſynis, & ſacris illis faciendis; item dummodò ipſe Sacerdos alio titulo non teneatur eas Miſſas pro alio celebrare, quia votum non poteſt adimpleri per opus aliàs debitum. Sanch. *in Sum tom.* 1. *lib.* 4 *cap.* 11. *num.* 33. cui ſubſcribit Bonac. ibid. & alii multi ita tradunt.

2269 Interrog. 19. Qui fecit votum non comedendi oua in feria ſexta, vel die Sabbati, poteſtne tuta conſcientia comedere carnes in die Natiuit. Domini, ſi venerit in his diebus?

Reſp. Dicunt aliqui, quòd non poſſit in conſcientia edere carnes, quia abſtinentia ouorum includit abſtinentiam carnium, non è conuerſo, tamen, quòd contrafaciens non eſſet judicandus de mortali, niſi fortè ratione erroneæ conſcientiæ, ut concludit Sylv. *verb. Jejunium n* 27. *in fin.* Imò licitè poſſe comedere carnes, docet Diana *par.* 1 *tr* 9 *reſol.* 22. *propè fin.* & pro ſe citat Reginald. *in prax tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 13. *ſect.* 1. *n.* 146. & hoc ego puto verum, niſi, qui emiſit tale votum, intendebat ſe velle priuare carnibus in die Natalis Domini. Vide in tit. 105. de Jejunio, ad Int. 32.

2270 Inter. 20. Cajus vouit mittere Calicem aureum ad S. Domum Lauretanam, qui à latronibus in itinere deprehenditur, ad quid tenetur Cajus?

Reſp. Quidam dicunt, ſatisfeciſſe voto; alii verò oppoſitum ſuſtinent, dicentes, iterum teneri mittere Calicem, quia dum furatus fuit, erat in ſuo dominio, & quidquid perit, domino perit. DD. pro utraque parte refert Diana *par.* 10. *tr.* 16. *reſ* 97. Sed mihi magis placet prima ſententia, quam tuetur Diana, & alii ab ipſo relati, non tantùm ob rationes ibidem allatas, ſed quia reuerà miſit Calicem, quòd autem non peruenerit Lauretum, non prouenit ex malitia, aut negligentia Caii, ſed eſt caſus fortuitus, ad quem nemo tenetur, niſi culpa præcedat, in illum aliquo modo ordinata, ſeu directa, hoc autem ceſſat in caſu noſtro: ergo Cajus ad nil aliud tenetur.

2271 In-

2271 Inter.21. Qui vouit tradere Calicem Eccleſiæ, quem emit, teneturne adhuc alium tradere, ſi prius vouenti, ante traditionem fuit ſurreptus?

Reſp. Aliis relatis affirmativè reſpondet Bonac. *de præcept. decal. diſp.4. qu.2. pun.6. nu.*30. ſcilicet, teneri alium emere, ut voto ſatisfaciat, & dicit, quòd ita explicaretur præceptum, ſi de hac re præceptum extaret, ultra quod non vouit indiuiduum, ſed ſpeciem, ut loquuntur Theologi; deſtructo autem uno indiuiduo, non corruit ſpecies: ergo tenetur alium tradere, ut ſatisfaciat voto. Nota tamen, quòd hic caſus eſt diuerſus à præcedenti; nam in caſu præſenti vouit tradere Calicem, quem tradere non poteſt, ſi ante traditionem ſit ſurreptus: ergo alium emere debet, ut de facto tradere valeat. Qui autem vouit mittere Calicem, & de facto mittit, eſt per accidens ſi nõ perueniat, quòd ei imputari non debet, ſuas enim partes egit, & ideò ad aliud non tenetur, ut dixi in præced. Reſponſ.

Quær. An qui promiſit, vel vouit ſe largiturum Calicem Eccleſiæ, teneatur dare calicem aureum, vel argenteum?

Reſp. Sufficit, quòd det calicem aptum diuino cultui, & ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem, ideòque ſi tantùm calicem ſe daturum promiſit, aut vouit, non tenetur dare aureum, ſed poteſt dare argenteum, imò ſufficit ſi ſola ſuperior cuppa argentea, vel aurea ſit, quia talis calix eſt etiam diuino cultui aptus ex uſu multarum Eccleſiarum. Ita docet ex aliis Diana *par.3. tr.4. reſ.*50. §. *Unde ſi quis, & p.4. tr.3. reſ* 48. §. *Infertur primò*, ſed hoc intelligendum eſt, niſi aliqua ſit ratio ſuadens veriſimilius mentem vouentis, vel promittentis præſumi fuiſſe ſe obligandi ad largiendum calicem aureum, vel argenteum. Vide Sanch. *in ſum. tom.1. lib.4. cap.*13. *nu.*8. & 19. Suarez *de Relig. tom.2 lib.4. c.8. n.*9. Azor. *to.1. lib.11. c* 20 *qu.*10 & præſertim Bonac. *tom.2. de præcept. decal diſp* 4. *qu.2. pun.6. num.*12. & 33. qui hanc meam reſponſionem firmant; nam qui aliquid vouit modo indeterminato, poteſt eligere, quòd minus eſt, & hæc doctrina extenditur etiam ad hæredes vouentis, vel promittentis rem aliquam indeterminatè, ut rectè notat idem Bonac. loc. cit. ad quem breuitatis gratia lectorem remitto. Vide etiam Buſemb. *lib.3. tr.2. c.3. de voto dub* 4. *n.*16.

TITULUS CCXLIII.

De Uſu Conjugii.

*Vide tit. de Benedict. Nupt. Inter.1 tit. de Circumſt. pecc. Int.*20. *tit de Delect. Int.1 tit. de Delect. mor. Inter.6 tit. de Sacril. Int.4. tit. de Vot. Int.*9. 11. 12. 13. 16.

2272 INter.1. Peccatne mortaliter maritus, quoties præpoſtero actu incipit cognoſcere ſuam uxorem, licèt deindè actum perficiat in vaſe naturali?

Reſp. Semper quippè mortaliter peccat, (quidquid aliquid in contrarium dicant) quia talis actus, nec ex ſe, nec ex agentis intentione poteſt ad actum conjugalem referri, eo quod medium improportionatum ſit, & alterius ordinis luxuriæ, & hoc ſanè mihi certum videtur cum Sanch. *de matrimon. lib.9. diſp.17. num.5.* Bonac. *de matrim quæſt.4. pun.11. num.*12.

2273 Inter.2. Peccantne conjuges, ſi exerceant actum conjugalem, cauſa valetudinis conſeruandæ, aut vitandæ fornicationis, vel cauſa voluptatis?

Reſp. Quod non peccent mortaliter, omnes affirmant, ſed an venialiter ſaltem, in hoc quidem ſunt diuerſæ opiniones, ut videre licèt apud Dian. *par.3. tr.4. reſ.*218. & 219. Tamen certum eſt, matrimonium fuiſſe inſtitutum ad propagationem ſpeciei humanæ, non verò cauſa valetudinis conſeruandæ. Nam pro tuenda ſanitate, & valetudine alia remedia proportionata occurrunt: ergo uſus Matrimonii debet dirigi ad ſuſcipiendas proles, & non principaliter pro tuenda valetudine. Quod autem uſus Matrimonii ſit licitus, & omni culpa careat, ſi exerceatur cauſa vitandæ fornicationis, facilius ſuſtineri poteſt, quia Matrimonium, poſt lapſum hominis in peccatum ordinatum eſt etiam in remedium concupiſcentiæ, ut dixi in tit. 196. de Sacramento Matrimonii, ad Interrog.2. & de hoc ego non dubito, maximè ſi fiat ad vitandum periculum in conjuge. Vide Emmanuel Sà *Verb. Debitum Conjugale, n.*5. & præſertim Dianam, qui hinc inde, pluribus relatis tandem concludit, nec in primo, nec in ſecundo caſu eſſe peccatum veniale uſus Matrimonii: ergo dicendum eſt, tunc eſſe peccatum veniale, quando conjuges utuntur copula conjugali, ſolùm cauſa voluptatis, ut docui in tit.63. de Delectatione, ad Inter.1. nec aliter dici poteſt, cum ſit reprobatum ab Innoc. XI. ut ibidem notaui.

Vide Bonacin. *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.*6. *ſub num.*6.& Layman *lib.*5.*tract.*10.*par.*3.*cap.*4. *per totum*.

2274 Interr. 3. Si conjuges habent copulam in loco Sacro, peccantne mortaliter?

Reſp. Non conveniunt Doctores, quidam dicunt peccatum eſſe mortale etiam reddentis, probabilius tamen alii poſſe excuſari, ſi reddat, ad vitandam incontinentiam; ita ex Sylveſt. *Verbo debitum*. Toletus *lib* 5. *cap.* 12. *num.*4.& *lib.*7.*cap.*25.*num* 2. Emman. Sà verò *Verb.debitum conjugale num.* 12. aſſerit, etiam poſſe peti ſine mortali ad vitandum peccati periculum, & eo magis hoc eſt verum, quando morantur in Eccleſia per longum tempus, quale Suarez, & Petrus Ledeſma apud Dianam *p.* 1. *tract.*7. *reſol.* 19. putant eſſe quatuor, vel quinque dies. Sed Navarr. *cap.*16. *num.*33. putat mortale eſſe peccatum.

2275 Inter. 4. Peccantne mortiferè conjuges, habentes copulam ante Communionem?

Reſp. Ante Communionem abſtinere à copula conjugali, non eſt præceptum, ideò non eſt peccatum mortale debitum ſolvere, poteſt tamen ob reverentiam conjugem rogare, ut ſe abſtinere permittat. Secus eſt tantùm veniale, juxtà ſententiam quorumdam, quos refert Diana *part.*3.*tract.*6.*reſ.*71. Emman. Sà *Verbo debitum conjugale num.*19. & alii ab ipſo relati. Sed Victoria *in Summ. de Eucharistia num.*72. inquit, nullum eſſe peccatum.

2276 Interrog. 5. Peccatne maritus cognoſcendo carnaliter uxorem tempore menſtrui?

Reſp. Peccat venialiter tantùm; fœmina verò non poteſt petere, ſed reddere petenti, primum admonendo ipſum de menſtruo.Tol. *lib.*7. *cap* 24.*ſub num* 2. Emmanuel Sà *verb. Debitum conjugale ſub num.*11. Verùm, ſi mulier perpetuum patiatur menſtruum, aut ſit periculum incontinentiæ, nullum eſt peccatum. Sylveſter *in Summ. verbo debitum* §. 6. Victoria *in Summa de reddit. debiti num.*257. Navar. *cap.*16.*ſub num.*32. Diana *par.*3.*tract.*4. *reſ.*204.

2277 Inter. 6. Poteſtne ſine peccato mortali fœmina ſe excitare tactibus ad emittendum ſemen, quando poſt copulam remaneat irritata?

Reſp. Dicam in Reſponſione ad Interr. ſequentem, non poſſe ſine gravi peccato, mulierem finito actu matrimoniali, & viro ab ea ſublato, ſe tactibus excitare, donec ſeminet, ad complementum, & conſummationem illius actus. Nam ſemen fœminæ juxtà communiorem Theologorum ſententiam, non eſt neceſſarium, neque ad producendam prolem, neque ad perfectionem actus conjugalis, ut pluribus rationibus probat Texeda *in Theologia Morali lib* 4.*tr.*1.*contr.*12.*num.* 43.apud Diana *p.*9 *tract.*8 *reſ.*31.*verſ Quæritur tertiò,&c.* ergo illi tactus ſunt illiciti, & peccaminoſi, cum fiant ob delectationem à fœmina captandam, & ſic ſunt mortales. Imo addit Caſtropalaus *to.*5. *diſp.*3.*pun.*4.§.3.*nu.*6. quòd conjugibus ea copula licita eſt, per quã efficiuntur una caro. At mulier illa effuſione ſeminis non videtur fieri una cum viro, utpotè ab eo ſeparata. Ergo fieri non poteſt abſque peccato mortali extra copulam; & ita puto tenendum cum præfatis DD. quibus meritò ſe ſubſcribit idem Diana loc.cit.apud quem plura videri poſſunt. Oppoſitum tamen docet Bonac. *de Matrimon. quæſt.* 4 *punct.* 6.*num.* 15. cum Sanchez; ſed mihi non probatur.

2278 Inter. 7. Fœmina, non ſeminans in copula conjugali, poteſtne poſteà ſine lethali peccato ſe manibus provocare ad complementum actus maritalis?

Reſp. Circa tale dubium magna quidem controverſia eſt inter DD. multi enim dicũt, nullo modo fieri poſſe ſine gravi peccato, quia jam completus eſt actus maritalis per ſeminationem viri, quæ ſola eſt neceſſaria ad generationem, ſecundum Ariſtotelem, & D.Thomam; & ferè omnes Theologi ita tenent; ſed quia Galenus, & multi alii Doctores oppoſitum docent, ut videre licet apud Dianam *part.*3 *tr* 5.*reſ.*19.§.*Difficultas eſt,& p.* 4 *tr.*2. *reſ.* 43.§.*Sed ego, & tandem par.* 5.*tr* 13. *reſ.*54. ubi plurimos pro hac ſententia refert, ſcilicet, quòd ſemen mulieris ſit etiam ad generationem neceſſarium: ideò ſequitur ex tali ſententia, poſſe in dicto caſu mulierem ſine peccato ſe manibus provocare ad complementum actus, adhoc ut fiat generatio, dummodò id faciat ſtatim, & immediatè poſt copulam viri; ſed poſito etiam, quòd ſemen mulieris non ſit neceſſarium, tamen multùm confert. Ultra quòd fœminæ, cum frequenter viris frigidiores ſint in omni copula, ſe exponerent evidentiſſimo periculo peccandi mortaliter. Vide Dian. *par.*2.*tr.*17. *reſ.*38.& ibi plures DD. pro hac ſententia citat, ſed ipſe meritò contrarium tenet, cum Rodriquez *in Sum.par.*3.*cap.*88.*nu.*4 Ideò viri docti judicent ipſi, an fœmina in dicto caſu peccet, vel non. Vide in tit.12. de Affinitate ad Int.7.

2279 In-

2279 Inter. 8. Poteſtne Vir, poſtea quam ipſe in copula conjugali ſeminavit, tangere verenda Uxoris, ut etiam ipſa perficiat actum & ſeminet?

Reſp. Non veretur Carolus de Baucio *in Miſcell. caſuum conſcientiæ tom. 2. opuſc. 1. quæſt.* 88. apud Dianam *part* 10 *tract.* 13. *reſolut.* 42. affirmativè reſpondere; nam, ut aſſerit idem Diana hæc opinio *Baucii* fuit abraſa ab operibus Sanchez, & Hurtadi in impreſſione Antuerpiana, & teſtatur etiam, quod apud Sac. Congregationem Indicis hujuſmodi opinio malè oleat. Undè dicendum eſt, quòd ſicut non licet Uxori ſe excitare tactibus ad emittendum ſemen, ut dixi in præcedentibus Reſponſionibus, multò minùs liceat Viro, quamquam ſit ei licitum poſtquam ſeminavit continuare copulam, donec Uxor ſeminet, & non aliter, ut dixit Baucius. Vide Dian. *loc. cit.*

2280 Inter. 9. Peccatne mortaliter Vir, ſi in copula conjugali non expectat ſeminationem Uxoris?

Reſp. Bonacina *de matrim. quæſt.* 4. *pun.* 6. *ſub numer.* 13. *in fine*, Virum poſtquam ſeminavit, non teneri expectare tardantis fœminæ ſeminationem. Idem docet Sanchez *tom.* 3. *de matrimon. lib.* 9. *diſp* 17. *nu.* 9. Concludendum eſt igitur: non peccare mortaliter Maritum, ſi in ipſo actu ſeminationis non expectat ſeminationem Uxoris, licèt, ut dixi ſupra, poteſt etiam effuſo ſemine copulam continuare ut fœmina ſeminet. Ita Leander *de Sacram. tom.* 2 *tract.* 9. *diſp.* 33. *quæſt.* 40. cum Diana *loco proximè citat.* nempè *par.* 10. *tra.* 13. *reſol.* 42. *verſ. Nota tamen*. Neque neceſſe eſt, Conjuges in actu maritali ſimul ſeminare, quia ſecundùm probabiliſſimam ſententiam, ſemen fœminæ, nec activè, nec paſſivè concurrit ad generationem, teſte Bonacina *ubi ſupra*. Dico tamen, quòd licèt Vir non teneatur expectare ſeminationem Uxoris, ut dixi, nihilominus, ſi Uxor indicet, ut expectet ejus ſeminationem, tenetur expectare propter periculum incontinentiæ in fœmina, ne ſe excitet tactibus ad emittendum ſemen, cum peccato mortali, & quoties cognoſcat tale adeſſe periculum.

2281 Inter. 10. Committitne peccatum Vir qui copula incœpta deſiſtit à ſeminando, & quando Uxor jam ſeminavit?

Reſp. Committit peccatum mortale, quia conſummato coitu ex parte fęminæ, finis generationis expoſcit, ut conſummetur etiam ex parte viri, aliàs fruſtraretur, & prodigeretur ſemen fœminæ, ut contra nonnullos tenet Bonacina *loco ſupr. cit. n.* 16. & rectè hoc dicit; nam Maritus ordinariè ſeminare debet, ne alterius ſemen fruſtra effundatur.

2282 Inter. 11. Eſtne licitum Conjugibus, ne ſeminatio noceat ſaluti, vel ob aliam juſtã cauſam, inchoatam copulam non abſolvere?

Reſp. Cœptam copulam ex conſenſu utriuſque Conjugis omittere ante ſeminationem, non eſſe peccatum mortale, niſi ſit in alterutro ex eo periculum pollutionis, affirmat Emman. Sà *verb. debitum conjugale n.* 17. D. Antoninus *part.* 3. *tit.* 1. *cap.* 2. ꝭ. 6. Cajetanus *in* 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 1. §. *ad ſecundum verò caſum*, Armill. *verb. debitum conjugale num.* 9. & alii plures, quos refert, & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 227. & de hoc nulla eſt difficultas. Sed, an ſine culpa veniali id facere poſſint Conjuges, eſt problema. Tamen puto, ſi juſta cauſa adſit impediendi ſeminationem v. g. ne ſeminatio noceat ſaluti, vel conjuges ſint pauperes, & prole abundant, quam non poſſunt alere, & hujuſmodi, abſque ulla culpa veniali licere conjugibus ad ſedandam concupiſcentiam, cœptam copulam non abſolvere. Ita tradunt Sanchez *tom.* 3. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 19. *n.* 3. & Layman *lib.* 3. *tract* 4. *num.* 19. quibus adſtipulatur Diana *loco ſupr. cit.* Imò ipſe Diana *par.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 55. cum Leandro *de Sacram. tom.* 2. *tr.* 6. *diſp.* 25. *quæſt.* 42. qui refert Cajetanum, Paludanum, Tabienam, & alios, putat eſſe licitum conjugibus non abſolvere copulam, etiamſi illam tantùm incœperint delectationis cauſa. Verùm notandum eſt hic, quod uſus Matrimonii, ſolùm propter delectationem, eſt peccatum veniale, nec aliter dici poteſt, cum ſit reprobatum ab Innoc. XI. ut docui *in tit* 63. *ad Int.* 1. Nam ſaltem ad vitandam incontinentiam opus conjugii, eſt licitum.

TITULUS CCXLIV.

De Uſura, & Uſurariis.

Vide tit. de Abſolut. à pecc. Int. 1. *tit. de Hæreſ. &c. Int.* 12. *tit. de Infam. Int.* 2. *tit. de Luc ex mu. tit. de Mutu. tit. de Paroch. Int.* 23. *tit. de Parv. mat. Int. ult. tit. de Vendit. &c. Int.* 6. 7.

2283 INter. 1. Quid eſt Uſura?

Reſp. Uſura, eſt lucrum rei pecunia æſtimabilis, principaliter proveniens ex mutuo. Toletus *lib.* 5. *cap.* 29. *n.* 1.

2284 Inter. 2. Quo Jure eſt illicita uſura, & prohibita?

Reſp. Dico, non ſolùm Jure humano, ſed etiam naturali, & divino veteris, & novi Teſta-

Teſtamenti illicitam, ac prohibitam eſſe uſuram, ut tradunt DD. communiter, & qui eam licitam pertinaciter aſſeruerit, cenſetur hæreticus. Ita habetur ex Clem. 1. *de Uſuris*, & docet Navar. *loc. cit ſub num* 207 Tolet *lib* 5. *cap* 28. *nu*. 3. Bonac. *de contr. diſp* 3. *qu*. 3. *punct*. 2. *n*. 12. & alii plures apud ipſum, & ego jam dixi *tit*. 102. *de Hæreſi, & Hæreticis ad Inter*. 12. cum Silv. Vide Stephan. à S Greg. *de contr. lib*. 2. *c*. 29 *n*. 2 & eſt communis ſententia.

2285 Inter. 3. Quotuplex eſt Uſura?

Reſp. Triplex eſt, mentalis, exterior explicita, & exterior palliata.

2286 Inter. 4 Uſura realis, ut verè dici poſſit uſura, quid requirit?

Reſp. Tria requirit, ſcilicet mutuum, lucrum ex mutuo principaliter intentum, & pactum, ubi verò ceſſat pactum, ſed ſunt duo prima, nempè mutuum, & lucrum ex ipſo mutuo principaliter intentum, eſt uſura mentalis, & non realis. Ita docet Silv. *verb. uſura* 1 *ſub n*. 1 *prop. fin*. & alii commun.

2287 Inter. 5. Qui dat frumentum vetus, ut ei poſtea novum detur, committitne uſuram?

Reſp. Si probabiliter exiſtimat, non plus valiturum eò tempore frumentum, & hoc faciat, ne frumentum pereat, non committit uſuram. Tolet *lib*. 5 *cap*. 30. *ſub nu* 3. & alii plures ita docent. Imò, inquit Navar. *in man*. *cap* 17. *ſub n*. 239. ex Soto, poſſe licitè frumentum mutuare uno Menſe, uſque ad alium; in quo veriſimiliter plus valebit, ut reddat æquè bonum illo, vel ante illum, quia, ut inquit Sotus *de Juſt. lib* 6. *qu*. 1. *art*. 2. ratio mutui non debetur mutuanti pretium, ſed corpora in eadem ſpecie, & qualitate. Sed vide Sylveſt. *verb. Uſura n*. 17.

2288 Inter. 6. Eſtne uſura vendere frumentum alicui pauperi appretiatum tempore penuriæ, ut pretium ſolvat in tanto frumento?

Reſp. Non eſt uſura, unde licitè fieri poteſt. Et ratio eſt, quia qui hoc facit, intelligitur vendere frumentum nunc, & gratis mutuare pecunia alteri, ſcilicet emptori, quam pecuniam ex pacto ſibi vult reddi in frumento tempore ſolutionis. Ita ex aliis docet Sylv. *verb. Uſura* 1. *num*. 16. quod quidem eſt notandum, quia practicatur.

2289 Inter. 7. Cajus commodat pecuniam Sejo, ad oſtentationem faciendam, vel ei locat pecunias aureas ad ponendum in balneo, vel brodio pro medicamento, & exindè vult ſibi lucrum aliquod, committitne uſuram?

Reſp. Dixi ad Inter. 1. quod uſura eſt lucrum rei pecunia æſtimabilis principaliter proveniens ex mutuo. Unde quia Cajus in hoc caſu non mutuat, ſed commodat, & locat pecuniam, ideò non committit uſuram, licèt faciat pactum recipiendi aliquid plus, dummodò tamen pactum ſit moderatū juxta qualitatem temporum, &c. Et ratio eſt, quia non ex mutuata, ſed ex cōmodata, & quaſi locata pecunia lucrum habet. Ita rectè docet Cajet. *in Sum. verb uſura verſ. Nota ſecundo*, Syl. *verb. uſura* 1. *n*. 1. Em. Sà *eodem verb uſura n*. 4 & alii comm.

2290 Inter. 8. Cajus dedit Sempronio magnam ſummam pecuniarum in ſocietatem ad negotiandum, cum pacto, ut pro tali pecunia reddat ei quinque pro centenario in fine anni ſalvo tamen capitali, potuitne ipſe Cajus licitè, & abſque uſura talem contractum inire?

Reſp. Affirmant Sylv. *verb. Societas* 1. *qu*. 2. Navar *in man. c*. 17 *nu* 55 & *ſeq*. Tolet *lib*. 5. *c*. 41. *nu*. 2. Bonac *de contract. diſp*. 3 *qu*. 3 *pun*. 11. *nu*. 2. Dian. *part*. 1. *tract*. 8. *reſol*. 30. & alii plures penes ipſos. Sed hoc intelligunt, dummodò ipſe Cajus expreſsè, vel etiam tacitè, intenderit celebrare tres contractus. Unum ſocietatis, alterum aſſecurationis capitalis, & tertium venditionis lucri incerti pro certo, vel aſſecurationis lucri certi pro majori incerto. Et ratio horum eſt, quia tales contractus ſunt liciti, ſi ſeorſim ſumantur, ita, ſi fiant ſimul cum eadem vel diverſa perſona, ſi eodem, vel diverſo tempore, ſive in totum, ſive in partem, & reddunt rationem, cur id fieri poſſit tuta Conſcientia, contra nōnullos alios qui oppoſitum ſuſtinere conantur Dixi *tacitè*, quia hoc etiam ſufficit, ut præcitati Doctores tradunt. Imò Bonacina *ubi ſupra verſ addo*, ait, quòd ſi Cajus, v. g. dicat Sempronio confero centum In Societatem, ut ſolvat quinque, vel ſex, ſalvo Capitali, modo licito, vel eo modo, quo docent Doctores, ſit ſecurus in conſcientia; & licitè poſſit accipere quinque, vel ſex pro centenario; ex eo quia intentio implicita libera, idem operatur, quod expreſſa, & de hoc ego non dubito, quotieſcumque non obligetur ſocius ad tales contractus, ſed relinquatur liber, ſicut & alius tertius, ut benè, ex Cajetano, docet Tolet. *loco ſup. cit*. ſed Lud. Bail. *de triplici examine par* 2. poſtquam perdoctè diſcuſſit utriuſque partis fundamenta circa hoc punctum dè triplici contractu, ſic concludit: Diſſuadendi ſunt potiùs, communiter loquendo hujuſmodi contractus, quàm ſuadendi ante factum, poſt factum verò diligenter examinandi, ne temerè aliquis juſtificetur, vel condemnetur. Denique hanc ſocietatem trium, ut vocant, improbat doctiſſimus Eſtius, & Franciſcus Sylvius *in annotationibus ad cap*. 25. *par*. 3. Enchiridii Biniſfeldii dicit, hanc ſocietatem deſinere in ratione mutui.

tui, dum illi tres contractus fiunt cum uno, & eodem.

2291 Inter.9. Eſtne uſura, ſi quis mutuet, ut redimat vexationem ſuam? vel, ut recuperet ſuum quomodolibet occupatum, aut detentum à petente mutuum?

Reſp. In neutro caſu eſſe uſuram docent plurimi DD. quia nihil lucratur mutuans; nam in 2. caſu, ſuum recuperat, & in primo caſu, quod ſuum eſt ſervat. Ut ſi quis mutuat alicui minanti ſibi, aut ſuis, & hinc eximit ſe à multis ſumptibus, quos oporteret ad ſui tutelam facere. Vide Cajet. *in Summ. verb. uſura cap.* 1. *n.* 5. & 6.

2292 Int. 10. Titius accepit centum nummos aureos ſub uſuris, & poſtea mutuavit illos Cajo cum obligatione, ut ipſe ſolvat uſuras; poteſtne hoc fieri ſine peccato?

Reſp. Utique ſine peccato id fieri poteſt, quia idem eſt, ac ſi immediatè Cajus accepiſſet dictam pecuniam ſub uſuris; nam ſatis eſt, ut Titius mutuator præſtet Cajo dictum cōmodum; æquum enim non eſt, ut damnum emergens teneatur ſentire, cum non teneatur mutuare cum ſuo incommodo, & detrimento, ſed poteſt ſe ipſum ſervare indemnem. Cæterùm, ſi Titius nullo ſe commodo privat mutuando, nec nullum patitur damnum: non poteſt aliquid ſupra ſortem exigere eo ſolo titulo, quod ipſe acceperit ſub uſuris. Vide Sylv *verb. uſura* 1. *nu.* 20. Emm. Sà *verb. mutuum n.* 10. & alios quos citat, & ſequitur Bonac. *diſp.* 3. *q.* 3 *pun.* 5 *n.* 8. *de contract.*

2293 Inter. 11. Eſtne licitum mutuanti, aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem, uſque ad certum tempus?

Reſp. Nullo modo licet, & contraria ſententia jam fuit reprobata ab Alex. VII. die 18. Martii 1666. quæ eſt 14. Propoſitio.

2294 Int. 12. Eſtne uſura ſi mutuator accipit aliquid ſupra ſortem à mutuatario, ratione damni emergentis, & lucri ceſſantis, aut ratione periculi amittendi ſortem, vel recuperandi cum moleſtiis, laboribus, & expenſis?

Reſp. Quando intervenit lucrum ceſſans, aut damnum emergens, dicunt DD. communiter, non eſſe uſuram, dummodò adſint debitæ conditiones, de quibus dictum eſt *tit.* 135 *de lucris ex mutuo ad Int.* 3. Vide D. Th. 2. 2. *q.* 78. *artic.* 2. & 4. Ita etiam dicendum eſt non eſſe uſuram, ſi aliquid ſupra ſortem recipiatur ratione periculorum, prout in quæſito dicitur, & ita tenent Sylveſt. Petrus. Navar. Jo. Medina, Filliuc. Bonac. & alii (Ceſſant autem hujuſmodi cautiones, ubi creditur nihil periclitatur, eo, quod ſit præmunitus idoneis cautionibus, fidejuſſoribus, & pignoribus.) Ratio noſtræ aſſertionis eſt, quia vera pericula, quibus res exponitur ſunt pretio æſtimabilia, damniſque, & jacturis obnoxia, quæ recta ratio, & juſtitia compenſari meritò judicent, ne unicuique officium ſuum vertatur in damnum. Sed tandem præter rationes, & periculi evidentiam, quale non tenetur creditor ſubire, omnem dubitationem ſuſtulit Decretum Sac. Congr. de Propaganda fide, approbatum ab Innoc. X. Quæſitum enim fuit, an Chriſtianis Sinenſibus liceret pro pecuniarum ſuarum mutuo, etſi non interveniat lucrum ceſſans, aut damnum emergens, aliquid ultra ſortem recipere, quia in recuperanda pecunia, eſt aliquod periculum, quod qui accipit mutuum, fugiat, vel quod tardet in ſolvendo, vel quod neceſſarium ſit coram Judice repetere, vel propter hujuſmodi? Cenſuit S. Congreg. ratione mutui immediatè, & præcisè, nihil eſſe accipiendum ultra ſortem principalem; ſi verò aliquid accipiant ratione periculi probabiliter imminentis, prout in caſu, non eſſe inquietandos, dummodò habeatur ratio qualitatis periculi, & probitatis ejuſdem, ac ſervata proportione inter periculum, & id, quod accipiatur.

2295 Inter. 13. Qui dat mutuum fœminæ, cum intentione, vel pacto, ut ſui corporis copiam faciat in pretium mutui: eſtne uſurarius?

Reſp. Ultra alia peccata, committit etiam uſuram, quia imponit ei onus, & obligationem pretio æſtimabilem, vel ſaltem principaliter ſperat illud turpe lucrum ex mutuo. Ita Bonac. *de Contract. diſp.* 3 *qu* 3 *punct.* 3. *nu.* 14. Steph à S. Greg *lib.* 2. *de contract. cap.* 29. *num.* 3. & alii.

2296 Inter. 14. Committitne uſuram, qui mutuat Medico, vel Advocato cum pacto, ut teneatur mederi, aut defendere mutuantem?

Reſp. Certò uſuram committit, quamvis eis juſtum pretium aſſignaret; nam illa obligatio eſt aliquid pecunia æſtimabile, ut docet Navar. Bonac *nu.* 3. & Stephan. à S. Gregor. *n.* 6 *loc. cit.* Adverte tamen, quod tam Medicus, quàm Advocatus tenetur pauperes gratis curare, & reſpectivè defendere; imò eis ſolvere neceſſariam medicinam, ſi poteſt, vel alia via in promptu non habeant. Vide Em. Sà *verb. Advocatus in Addit. ſub num.* 2. & *verb. Medicus num.* 2. quibus alios concordantes refert, vide etiam *ad Int.* 2 *tit.* 154. *de operibus.*

2297 Inter. 15. Eſtne uſura, mutuare alteri cum pacto, vel intentione principali, ut in

ſuo

ſuo Molendino molat, aut in ſua Officina emat, aut ad ſuam Scholam veniat, aut in ſuo prædio laboret?

Reſp. Eſſe uſuram. affirmant Navar. *in man. cap.* 17 *num.* 220. Bonac. *de contract. diſp* 3. *quæſt.* 3 *pun.* 3. *nu.* 10. Sylv. *verb. Uſura* 1. *nu.* 7. Cajet *in in Sum. eodem verb caſu* 7. Steph. à S. Gregor. *de contract. lib.* 2. *c.* 29. *n.* 2. Et alii communiter. Et ratio eſt, quia imponitur mutuatario obligatio pretio æſtimabilis, ad quam alias non tenetur. Et licèt, dicant aliqui non eſſe uſuram, quando exigitur talis obligatio, non ex juſtitia, ſed ex gratitudine, tamen non ſunt audiendi tales Authores, quia uſura eſt, non ſolùm, ſi exigatur aliquid tanquam ex juſtitia debitum, ſed etiam ex benevolentia, & gratitudine debitũ, ut patet ex 42. propoſitione ab Innoc. XI. Vide Tolet. *lib.* 5. *c.* 30. *num.* 2. pro hac noſtra ſententia, & pro oppoſita Layman *lib.* 3. *ſect.* 5. *tr.* 4. *c.* 16. *nu.* 3. apud Dianam *p.* 1. *tr.* 8. *reſ.* 60. *Accedit*, ubi utriuſque ſententiæ Doctores refert. Si verò ſine pacto, aut intentione principali hoc fiat, non erit uſura.

2298 Inter. 16. Eſtne uſura, mutuum dare cum pacto, ut mutuatarius remutuare teneatur?

Reſp. Secundum Doctores rectè ſentientes dicendum eſt, quod ſit uſura. Et ratio eſt, quia hujuſmodi obligatio remutuandi, ſive adiiciatur ſtatim adimplenda, ſive in futurum eſt pretio æſtimabilis; nam quando aliquis in mutuo, ex vi pacti, ſeu contractus, intendit aliquid pretio æſtimabile, eſt uſura, quod autem illa obligatio ſit pretio æſtimabilis, patet, quia per eam mutuatarius amittit aliquam libertatem, & ſubiicitur mutuanti. Ita docent D. Th. 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 2. & 4 & ibi Cajet. & alii, ut videre eſt apud Dianam *loco prox cit. reſ.* 59. in principio, Bonac *de contr. diſp.* 3. *q* 3. *pu.* 3. *n.* 9. Em. Sà *verb. Mutuum n.* 3. Navar. *in man. c.* 17. *nu.* 223. & hæc quidem ſententia eſt probabilior, & tenenda, ut dicam etiam *ad Inter. ſequentem*. Verùm ſi onus dictæ obligationis, & onus mutuandi pecuniam, par eſſent, puta, quia magnum incommodum ſentit mutuans in mutuando, tunc puto ſine uſura poſſe exigere parem compenſationem, ſcilicet, ut mutuatarius remutuare teneatur, ſed hoc incommodo ſecluſo, tene id, quod ſupra diximus. Vide Cajet. *in Summ. verb. uſura caſ.* 6. Steph. à S Gregor. *de contr. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 5.

2299 Inter. 17. Mutuo dare alicui cum pacto, ut mutuo ſibi, Pauperi, aut Amico aliquid aliud det, eſtne uſura?

Reſp. Certò uſura eſt; nam ea obligatio impoſita, eſt pretio æſtimabilis DD. communiter ita docent. *Vide ad Inter. antecedentem*.

2300 Inter. 18. Committitne uſuram, qui excitat mutuatarium ad aliquid ſibi tradendum in remunerationem mutui?

Reſp. Cajet. 2. 2. *q.* 78. *art.* 1 Bonac. *de contr. diſp.* 3 *q.* 3 *pun* 2. *nu.* 10. & Diana *part.* 1. *tract.* 8. *reſ* 62. tenent non committere uſuram, & pro hac ſententia plures allegant, & præſertim Salonium *in* 2. 2. *q.* 78 *art.* 2. *contract.* 1. *concluſ.* 2. qui ſic argumentatur. Actus interior, & exterior ejuſdem ſunt bonitatis, & malitiæ, ſed actus interior, qui eſt ſperare per mutuum non ſolùm amicitiam, verùm etiam effectum amicitiæ, & non ex debito, ſed ex gratitudine, eſt actus licitus, & honeſtus: ergo actus exterior mutuantis, qui excitat mutuatarium ad mutui beneficium remunerandum non ex debito, ſed ex gratitudine, non erit actus iniquus, neque uſurarius; ſed hoc intelligendum eſt, modò veriſimiliter credat mutuator, ipſum mutuatarium liberaliter, & plenè voluntariè tradere in remunerationem mutui. Tamen dico, quod hoc nullo modo fieri debet, ex proximo periculo incidendi in uſurã, & acriter reprehendendus eſt, qui ita facit, ut benè docent ipſe Bonac Stephan. à S Gregor. *lib.* 2 *de contract. c.* 29. *n* 8. & alii plures.

2301 Inter. 19. Eſtne uſura ſi mutuans nihil intendat; ut pretium, ſed tantùm ſperet aliquid ex gratitudine, & ea intentione illi aliquid donetur, ſed hoc tamen, ut finem principalem intendit, nempè, ut aliquid à mutuatario recipiat?

Reſp. Non eſt uſura, docet Buſembaum *lib.* 3. *tr.* 5. *cap.* 3 *dub.* 7. *n.* 2. cum Molina, & Card. de Lugo, quos ſequor, dummodò non intendatur lucrum, ut finis principalis, quia ſperare lucrum ex mutuo, aut ex aliquo ſpirituali, eſt uſura, & ſimonia, ſecundum DD. rectè ſentientes. Ita etiam eſt uſura, ſi exigeret aliquid ultra ſortem, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, cum hoc ſit, reprobatum ab Innoc. XI. & eſt 42. propoſitio ab eodem reprobata. Undè, ſi intelligeret ſibi aliquid donatum, non gratis, ut putabat, ſed ut debitum, ratione mutui: tenetur reſtituere quantum indè ditior evaſiſſet. Em. Sà *verb. Uſura n.* 11. Vide, quæ docet Toletus *lib.* 5. *cap.* 29 *n* 3. & 4. cum ad hanc meam reſponſionem optimè facit; ait enim, qui intendit habere ab aliquo lucrum propter mutuum, ſed non principaliter, ſed ob gratitudinem, & liberalitatem ſuam, non eſt uſura mentalis, ſicut nec exterius accipere uſuram facit. Favet etiam Navar. *in Man. c.* 17 *n.* 221.

2302 Inter. 20. Eſtne licitum petere mutuum ab eo, quem ſcis non aliter daturum, quam ad uſuram?

Reſp.

Reſp. Qui ob aliquam neceſſitatem ſuam, vel alterius accipit ad uſuram, nullum committere peccatum; docet S.Tho.2.2 *q*.8. *art*. 4 Undè, qui petit ab aliquo mutuum ſimpliciter, & alius non vult gratis mutuare, licet, & ſine peccato poteſt petere permittendo, quod exigat uſuram, & in hoc omnes Doctores conveniunt. Vide Navar. *in Man. cap*.17. *num*.262.*& ſeqq*. Tolet.*lib*.5. *cap*. 37. *numer*. 1. Em.Sà *verb.uſura nu*.5 Dianam *part*. 1. *tract*. 8. *reſol*.31. & alios apud ipſos. Cum verò nulla eſt neceſſitas, ſed ob luxum, & vanitatem, & ad vana, & inutilia, ut ad ſuperfluas epulas ad ludos otioſos, &c. peteret mutuum ab uſurario; non niſi venialiter peccare, probabiliter docet ipſe Diana *ubi ſupra*, & alii plures penes ipſum, nec diſſentit Navar. Sed limitandum eſt cum Tolet. niſi ſit nimia prodigalitas, & notabile filiorum, & rei familiaris detrimentum; nam in hoc caſu eſſet mortale peccatum, ſicut prodigere pecunias. Tamen dico cum Sylveſt.*verb.Uſur*. 7.*q*.1. & aliis octo gravibus Doctoribus, quod, ſi hoc fiat pro opere illicito, puta luxuria, ludo, vel hujuſmodi, ſemper eſt mortale. Denique dico cum Caſtropalao, Pontio, Vaſquez, Suarez, Molina, & aliis, eſſe peccatum mortale, petere ſine honeſta cauſa mutuum ab uſurario etiam parato. Quia charitas poſtulat, ut vitemus, quando hic, & nunc poſſumus actionem turpem proximi. Et, ut benè probat Vaſquez, quando ex opere etiam veniali ex ſe, ut ex mendacio levi ſine juramento, vel ex opere ex ſe indifferenti, ſumitur occaſio peccati mortalis, illa actio, quæ eſt venialis, redditur mortalis.

2303 Inter.21. Valetne promiſſio facta uſurario, cum juramento de ſolvendis uſuris?

Reſp. Ex cap. Debitores, *de jure jurando* juncta *gloſ* quamvis hujuſmodi promiſſio non firmetur juramento, & in uſurario recipiente reperiatur culpa, tamen facta cum juramento ſervari debet omninò. Verum eſt tamen, quod poteſt obtinere relaxationem juramenti ab Epiſcopo, vel ſi non juravit ſe non repetiturum licitè ſolutum poteſt repetere. Cæterum dicta promiſſio ex ſe non parit obligationem aliquam ſtandi promiſſioni, ſed ſolùm ratione juramenti, & ideò dixi, hujuſmodi promiſſionem non firmari juramento, quia ratione ſui eſt invalida. Ita pluribus relatis, & de communi firmat Bonacin. *de præcept. decalog diſp* 4.*qu*.1 *punct*.9.*n*.2 *& de contr.diſp*.3.*q*.1 *pun*. 1.*n*.7 *verſ Verumtamen eſt*.

2304 Inter. 22. Sempronius debet Cajo centum ſcuta poſt ùnum annum, ſed vult nunc ſolvere quinquaginta, cum pacto tamen quod Cajus expectet poſt biennium alia quinquaginta: poteſtne Sempronius hoc facere ſine uſura?

Reſp. Nullam uſuram committi in hoc caſu probabilius docet Diana, cum aliis *part*.1. *tr*. 8.*reſ*.63. tamen eſſe uſuram aſſerit Bonac. *diſp*. 3 *qu*.3. *de Contract. pun*.3.*n*.9.

TITULUS CCLXV.

De Uxoribus.

Vide tit. de Affin. Inter.12. *tit. de Bigam. tit. de Celebr. Miſſ. Interr ult. tit. de cohabit. Conjug. tit de Correct. Inter* 2 *tit de Deb. Conjug Interr*.3 7 *tit. de Denunc. Inter*.7 8 *tit. de Divort. Int*.7.12.14. *tit. de Eleem. Int*.12 *tit. de excomm. ob Cler. perc. Int*.4.21 *tit. de Homic. Int*.4.5 *tit de Inceſt. Int*. 2.*tit de Irregul. Int*.7.8 *tit de Irrit. Vot. Int*.2.*tit. de Legat. tit. de Met. Int. ult. tit. de Ord Sat. Int*. 3.*tit. de Patrin. Int*.2. *tit. de Polyg. tit. de Reſt. accept. Inter*.12.*tit. de Sep. partic. Int*.3.*tit. de Simul. Int. ult tit. de Sacr. Matr. Int*.8.9.10 *tit. de Vot. Int*.13.*tit. de Uſ. Conjug. Int*.5.6.7.8.9.10.

2305 INter. 1. Poteſtne Uxor Maritum adulterum accuſare?

Reſp Solùm viro conceditur poſſe criminaliter Uxorem adulteram accuſare. Undè Uxor Maritum adulterum accuſare nequit. Alloza verb. *Adulterium nu*.9. Uxor, & Maritus in hoc non ſunt pares, & ſic non datur inter eos compenſatio; deteſtabilior eſt enim impudicitia in fœmina, quam in viro, ut docent Abbas Ancharanus, Imola, Tiraquellus, & alii, quos refert, & ſequitur Caſſianus à S Elia *in arbor. opin moral. verb. Adulterium* § 2.*nu*.24 Docet Abb. Zerbi *in Gemma Epiſcopali tit*.34.*reſ*.9. *nu*.2. *&* 3. & habetur ex *leg*.1. *Cod. ad legem Juliam de adulteriis*.

2306 Inter.2. Poteſtne licitè, & tuta conſcientia Maritus adulter accuſare uxorem adulteram, ut capite damnetur?

Reſp. Utique poteſt, quamvis ipſe effrænatè vivat; quia ſicut licitè eam in foro externo accuſare poteſt, ita, & hoc ei licebit in interno foro; nam ut alibi dixi, forus internus, & externus colludunt ſimul, quoties forus externus falſæ præſumptioni non innitatur. Ita ex Petro, & Bartholomæo Ledeſma, docet idem Caſſianus *loco proximè citato num* 25.

2307 Inter.3. Uxor, quæ novit Maritum ſciviſſe adulterium ab ea commiſſum, & timet occidi: poteſtne licitè illum præveniendo occidere?

Reſp. Quamvis Doctores communiter dicant, licitum eſſe Uxori occidere Maritum, qui jam collocaverat pugionem ſub cervicali ad interficiendam ipſam Uxorem, vel præparaverat venenum, nec ulla ſit ſpes evadendi mortem, niſi ipſum occidat; nam dicitur incœptus invaſionis actus, nec debet Uxor, aut alius aliud expectare, ut ex Navar. Julio Claro, Corduba, Molina, & alii communiter, docet noſter P. Stephan à S. Gregor. *de contr. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 12 tamen, quando ſolùm dubitat de occiſione ob perpetratum adulterium non poteſt Maritum præveniendo occidere, quia nondum cenſetur invaſa; & ſic poteſt, & debet fugere, ſi mortem timet, & non interficere virum, qui nondum ſe præparaverat ipſam occidere, ut rectè concludit Bannez 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *dub.* 4. *concluſ.* 5. & ex eo Stephanus à S. Gregorio *loc. cit.*

2308 Inter. 4. Licetne Uxori communicare cum Marito excommunicato vitando?

Reſp. Non ſemper hoc ei eſt licitum; quia ſi maritus ſuit excommunicatus cauſa Matrimonii, qualis eſt, an ſit legitimè contractum, non poteſt uxor communicare cum illo; nam fugere debet ſornicationis periculum. Ita etiam non poteſt cum eo converſari, ſi inter eos factum fuerit divortium: licèt poſſit reconciliari cum eo, etiam durante excommunicatione, & licitè ſimul habitare. Neque licet uxori communicare, cum Marito in crimine criminoſo, nempè in his propter quæ excommunicatio lata fuit contra maritum. Item quando Maritus eſt ſimul cum alio excommunicato, non poteſt uxor, cum eo communicare, ſi ſine communicatione alterius excommunicati id ſacere nequeat, ut ſi v. g. Maritus invitet talem excommunicatum ad menſam, non poteſt licitè uxor in eadem menſa manducare. Denique ſi maritus ſit excommunicatus ob hæreſim, certò Uxor non poteſt, nec debet cum eo communicare propter periculum inſectionis. Cæterùm, uxor non peccat cohabitando cum Marito excommunicato, etiam vitando (exceptis prædictis caſibus) quia idem eſt ac ſi excommunicatus non eſſet pro ea; nam *in cap. Quoniam multos* 11. *qu.* 3. abſolute ſubtrahitur ab obligatione abſtinendi à communicatione cum Marito excommnnicato. Ita ex Corneio, & Cordono firmat Diana *par.* 5. *tr.* 9. *reſ* 122. Vide quæ dixi *in tit.* 87. *de Excommunicatione, & excommunicatis ad Int.* 6.

2309 Inter. 5. Poteſtne uxor irritare vota Mariti?

Reſp. Ratio, quæ militat de Marito, militat etiam de uxore, quia correlativorum eadem eſt ratio. Unde ſicut Maritus poteſt irritare vota uxoris ſibi præjudicialia, ita & uxor poterit irritare vota Mariti, quæ incommodum ei afferunt, & quæ aliqua ex parte ejus juri præjudicant; Nam utrumq; conjugem in votis emittendis eſſe parem, & æquè neutrum poſſe in alterius præjudicium vovere; tradunt quam plures Doctores. Sicque uxor certò poteſt irritare vota Mariti, quæ ſibi præjudicant quoad moderatam debiti redditionem, aut mutuam cohabitationem, ut docet Sanch. *in Sum. tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 34. *nu.* 20. Vide Doctores citatos *in Reſponſ. ad Int.* 1. *tit.* 125. *de Irritatione Votorum*, & præſertim Bonac. *loco ibi cit. n.* 17. ſiquidem longum eſſet recenſere in particulari omnia, quæ ipſi dicunt.

2310 Inter. 6. Poſſuntne licitè, & ſine peccato uxores, inſcio Marito, eleemoſynas pauperibus erogare?

Reſp. Multi ſunt caſus in quibus uxores poſſunt licitè, & ſine peccato inſcio marito eleemoſynas facere, ut videre licet apud Dian. *par.* 5. *tr.* 8. *reſol.* 34. & alios DD. mox adducendos. Uxor enim non eſt mancipium, ſed ſocia bonorum, undè eam, ut ſociam in decenti ſtatu tenetur maritus ſuſtentare, ſed ad decentiam ſtatus pertinet donationes, & eleemoſynas facere poſſe: ergo non peccat uxor, ſi inſcio, aut etiam invito marito eleemoſynas faciat de bonis viri, quas aliæ ſuæ conditionis communiter ſacere ſolent. Imò docent quidam apud ipſum Dian. *loc. cit. prop. fin. & p.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 33. poſſe uxorem inſcio viro ſi dives ſit, vigeſimam partem annui proventus in eleemoſynas diſtribuere. Verùm, ut benè inquit Lugo *de Juſtit. diſp* 16. *ſect.* 4. *n.* 64. hoc nimium eſt. Nam ſi ſit uxor viri Principis habentis ducenta millia aureorum annua, poſſet, juxta hanc ſententiam decem millia inſcio viro uſurpare, & expendere, quod eſt contra praxim, & ſenſum omnium ejus conditionis perſonarum, quibus multò minùs ſolent Mariti, etiam liberales, ad ejuſmodi ſumptus, & donationes aſſignare. Hactenùs Lugo. Vide Navar. *in man. c.* 17. *nu.* 143. *& ſeqq.* Tolet *lib.* 8. *c.* 29. Sylv. *verb. Eleemoſyna nu.* 7. *&* 8. Em. Sà *eodem verb. n.* 11. Bonac. *de contr. diſp.* 2. *q.* 10. *pun.* 1. 2. 3. *&* 4. & præſertim Dian. *loc. cit & p.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 23. ubi tandem concludit, hujuſmodi eleemoſynas dandas eſſe in quantitate moderata, conſiderata quantitate bonorum, & quando non timentur maximè contentiones, & non conſtet evidenter de contraria voluntate Mariti. Ideò uxores, in tali caſu, ſe remittant ad conſilium, & arbitrium prudentis Confeſſarii, qui conſiderando ſtatum viri, & quantitatem bonorum, ta-

xabit

rabit ſummam eleemoſynæ ab uxore pauperibus tradendam. Ita Diana *loc. prox. cit. prop fin.*

Quær. An uxor Clerici coniugati, vel Sacerdotis Græci; aut Equitis D. Jacobi, Alcantaræ, vel Calatravæ, durante viduitate, gaudeat privilegio fori, & exemptione gabellarum?

Reſp. Eſt quidem quæſtio hæc ſatis practicabilis, & quotidiana, ac jure meritò inter viros doctos exagitata, ideòque illam denuò pertractabo. Jam enim pluribus allegatis, juxta opinionem probabiliorem memini me docuiſſe *in tit* 89. *ad Int*. 4. Uxorem Clerici conjugati gaudere privilegio fori, non ſolùm vivente viro, ſed etiam poſt ejus mortem, durante viduitate, dummodò honeſtè vixerit, quia cum vidualis vita durat, cenſetur in priore matrimonio eſſe *ex lege filii*, §. 1. *ff. de municip.* & aliis relatis, docet etiam Bellettus *in diſquiſ. Cler. tit. de favore Clericorum reali*, §. 1. *n* 24. Sed nunc prætereà dico, hoc eſſe verum, non ſolùm de uxore Clerici, in minoribus Latini, ſed etiam de uxore Sacerdotis Græci, & dictorum Equitum, ut optimè docent Merolla *to.* 3. *diſp.* 6. *c* 30. *n.* 52. apud Dianam *loco proximè citat.* & pro hac ſententia refert 23. Doctores, loquendo ſcilicet de uxore Clerici Latini, & Sacerdotis Græci. Idem docet Facundez *de juſt. lib* 5. *cap.* 11. *n.* 27. Imò id extendit ad uxorem dictorum æquitum quamquam oppoſitum dicat Trullenc. *in deciſ. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 12. *dub.* 5. *n.* 27. dum putat uxorem præfatorum Equitum, non gaudere privilegio Maritorum. At validis rationibus, juribus & Doctorum auctoritatibus, noſtram ſententiam tuetur Dian. *p.* 6 *tr* 8. *reſ.* 6. & *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 23. & abſolutè, egregièquè firmat, Uxores Clericorum, & Sacerdotum Græcorum, & Equitum D. Jacobi Alcantaræ, & Calatravæ montejæ gaudere privilegio fori, & exemptione gabellarum, quia earum mariti his privilegiis fruebantur, & tandem in fine *dicta reſ.* 6. *loc. cit.* concludit non eſſe denegandam abſolutionem Viduæ olim uxori Equitis D Jacobi, &c. ſi gabellas defraudet. Et rectè quidem hoc dicit; nam hæc ſententia eſt utique in favorem libertatis Eccleſiaſticæ, ideòque in praxi ſequenda, quamvis omninò hoc ſit intelligendum de gabellis à Principibus ſæcularibus impoſitis, non verò de illis, quæ auctoritate Eccleſiaſtica impoſitæ ſunt, vel imponuntur, ut ſatis me explicavi *in tit.* 99. *de Gabellis ad Int.* 5. & *in tit.* 180. *ad Int* 68. etenim perſonæ Eccleſiaſticæ ſubduntur Superioribus Eccleſiaſticis, non autem Principibus Laicis, cum nullam habeant poteſtatem in eos, ut docui *loc. prox. cit.* ad quas brevitatis gratia Lectorem remitto. Cæterùm, vide Barb *de poteſt. Epiſc p.* 2 *alleg.* 13 *n.* 15. SquilIant. *de privil. Cler. c.* 7 *dub.* 2. *nu.* 34. & iterùm Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 45. Undè non eſt audiendus Bonac. *to.* 2 *de legib. diſp.* 1 *q.* 3 *pun.* 8. §. 1. *n.* 9. nec alii aſſerentes, præfatas viduas minimè tali privilegio gaudere, cum dumtaxat ſit privilegium perſonale; nam dicimus eſſe perſonale, atque reale, ut ſentiunt ſupracitati Auctores, & alii plures, quos refert, & ſequitur idem Diana *locis ſuprà citatis*.

FINIS.

PRO-

PROPOSITIONES
DAMNATÆ
Ab Alexandro VII. Pontifice Maximo, feriæ V. die 24. Septembris anno 1665.

PRima. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir Equeſtris ad duellum provocatus, poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia aſſerens Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis & aliorum criminum, quando publica ſunt; & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18 Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

4. Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5. Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis.

6. Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſteà legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, & proindè non eſt denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt: Si ſollicitatus confiteatur, cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere, abſque onere denunciandi.

8. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet Celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani Octavi.

9. Poſt Decretum Urbani Poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

12. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13 Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

14. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur.

18. Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, etiam Judicem, à quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehenſam.

20. Reſtitutio à Pio V impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia, ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quod ſit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatiſfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

22. Non eſt contra juſtitiam beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator con-

conferens illa beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubiicere præcepto.

24. Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in Confeſſione, procuraſſe pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis præcepto, dicens, commiſi cum ſoluta graue peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Sequuntur Propoſitiones damnatæ ab eodem Alexandro PP. VII. feria V. die 17. *Martii anno* 1666.

1. IN die jejunii qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

2. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certiorare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

3. Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

4. Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

5. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum, ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

6. In die Palmarum recitans Officium Paſchale, ſatisfacit præcepto.

7. Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

8. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum.

9. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt re validatæ.

10. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

11. Illa particula *quamprimùm* intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

12. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale, oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

13. Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgò, *regalo*, dum, deficiente illa, nimis ægrè ageret vitam, & aliç epulæ tędio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

14. Licitum eſt mutuanti, aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

15. Annuum legatum pro anima relictum, non durat pluſquam per decem annos.

16. Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

17. Libri prohibiti, donec expurgentur; poſſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſſimus ſtauit, ac decrevit, prædictas propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum, tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquàm in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctę Obedientiæ, & ſub interminatione divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Propoſitiones damnatæ ab Innoc. XI. Summo Pont. feria 5. die 2. Martii 1679.

1. PRima. Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2. Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigorosè quinquenniis per ſe obligare præceptum Charitatis erga Deum.

7. Tunc ſolùm obligat, quando, tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.

8. Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9. Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi ſatiſfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12. Vix in ſæcularibus invenies, & in Regibus, ſuperfluum ſtatui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

13 Si debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris ſed ut bonum cupientis, quia nimirùm ei obventura eſt pinguis hæreditas.

15. Licitum eſt Filio gaudere de parricidio parentis à ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hæreditate conſecutas.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

17. Satis eſt, actû fidei ſemel in vita elicere.

18. Si poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum, conſulo; tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat, ſupernaturalem.

21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis; imò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locus Deus.

22. Nonniſi fides unius Dei neceſſaria eſt neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilivè motivo, ad juſtificationem ſufficit.

24. Vocare Deum in teſtem mendacii levis, non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25. Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.

26. Si quis, vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſpontè, ſive recreationis cauſa, ſive quocumque alio fine, juret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec eſt perjurus.

27. Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28. Qui, mediante commendatione, vel munere, ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

30. Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte per-

percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31. Regulariter occidere poſſum furem pro conſeruatione unius aurei.

32. Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus,&quę nos poſſeſſuros ſperamus.

33. Licitum eſt tamen hæredi,quàm legatario,contra injuſtè impedientem,ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſoluantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel præbendam,contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa grauida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiù in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere cum paritur,ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permiſſum eſt furari,non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in graui.

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere,quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prǽviè initio cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.

42. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum; ſed ſolùm ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

43. Quidni nonniſi veniale ſit,detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam, falſo crimine elidere.

44. Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; imò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicauerint, ad Eccleſias promouent, Concilium uel primò uidetur per hoc, digniores, non aliud ſignificare uelle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparatiuo pro poſitiuo; uel ſecundò locutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos, non uerò dignos; uel tandem loquitur tertiò,quandò ſit concurſus.

48. Tam clarum uidetur, fornicationem ſecundùm ſe nullam inuoluere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum uideatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt, undè ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata conſentiente marito non eſt adulterium, adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51. Famulum,qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuuat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam uirginem, & multoties eidem ſubſeruit, deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à domino malè tractetur, ne toruis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſeruandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro,qui duas ejus partes,imò quatuor ſimul à diuerſis Celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio,

 etiam

etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt ſufficere attributionem naturalem, modò honeſtam.

58. Non tenetur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra Legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodò ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

61. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere; quinimò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64. Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

65. Sufficit illa myſteria ſemel credidiſſe.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis, illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eiſetiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquàm in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus, cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Propoſitiones damnatæ ab Alexandro PP. VIII. feria V. die 8. Decembris 1690.

1. IN ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum, ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ea ipſa non excuſat à peccato formali.

3. Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam.

4. Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis electis, ſed pro omnibus, & ſolis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis, nullum omninò accipiunt à Jeſu Chriſto influxum; adeòque hinc rectè inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficienti.

6. Gratia ſufficiens ſtatui noſtro, non tam utilis, quàm pernicioſa eſt, ſicut ut proindè meritò poſſimus petere: A gratia ſufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi: Si Dei, Charitas Patris eſt; ſi Mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.

8. Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare.

9. Reverà peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura rationali, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu.

10. Intentio, qua deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè ut cœleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non eſt ex fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; & etiamſi videantur credere, non eſt fides divina, ſed humana.

13. Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ

Digitized by Google

Dei propter ſe, non eſt bonus motus ſupernaturalis.

16 Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni, induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, natura rei idipſum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus.

18. Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtineat auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominùs ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.

21. Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione, ob quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.

22. Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi ſunt à Sacra Communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templum, quæ fiebat à B. V. Maria in die Purificationis ſuæ per duos pullos Columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtatur, quòd indiguerit purificatione, & quòd Filius qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus eſſet, ſecundùm verba legis.

25. Dei Patris ſedentis ſimulacrum nefas eſt Chriſtiano in Templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana eſt.

27. Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus, In nomine Patris &c. prætermiſſis illis verbis, Ego te baptizo.

28. Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intùs verò in corde ſuo apud ſe reſolvit: Non intendo facere, quod facit Eccleſia.

29. Futilis, & toties convulſa fuit aſſertio de Pontificis Romani ſupra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.

30 Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani Octavi, In eminenti, eſt ſubreptitia.

Propoſitiones damnatæ ab eodem Alex. VIII. feria 5. die 24. Auguſti.

1. Bonitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali: formali verò in conformitate actus in regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare, neq; in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ moralis.

2. Peccatum philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectę rationi; Theologicum verò, & mortale, eſt tranſgreſſio libera Divinæ Legis. Philoſophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, grave peccatum eſt, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctiſſimus omnibus plenè, & maturè conſideratis, primam Theſem, ſeu propoſitionem declaravit hereticam, & uti talem damnandam, & prohibendam eſſe, ſicuti damnat, & prohibet, ſub cenſuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores, in jure expreſſis; ſecundam Theſem, ſeu propoſitionem declaravit ſcandaloſam, temerariam, piarum aurium offenſivam, erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam eſſe, ſicut damnat, & prohibet; itaut quicumque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam diſputativè, publicè, ſeu privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi. Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus, cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictam Theſem, ſeu propoſitionem ad praxim deducant.

Alexander Speronus S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

Loco ✠ Sigilli.

Summa Decretorum Sacræ Congregationis, ſuper Reſervatione, & abſolutione caſuum Reſervatorum.

SAcra Congregatio S. R. E. Cardinalium Negotii Epiſcop.& Regul.præpoſita, de mandato ſpeciali Clementis Papæ VIII. jubet, & præcipit Sacerdotibus omnibus, tam Sæcularibus, quàm Regularibus, ne quis eorum, prætextu privilegiorum quomodolibet confeſſorum, ab ullo ex caſibus in prædicta Bulla contentis, vel aliàs à Sede Apoſtolica, vel per Ordinarium reſervatis, aut reſervandis, abſolvere præſumat, ſub pœna excommunicationis, &c. ipſo facto, abſque ulla declaratione incurrenda, &c.

Cùm autem dubia quędam circa intelligentiam præfati Decreti emerſiſſent, eadem Sac. Congregatio de mandato ejuſdem Sanctiſſimi declaravit, præter caſus in Bulla Cœnæ, & per Ordinarios locorum reſervatos, comprehendi ſub eadem prohibitione, & pœna, violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis Conſtit. Gregorii XIII. incip. Cum aliàs. Violationem clauſuræ Monialium ad malum finem; Procurantes, ac pugnantes in duello juxta Decretum Trid.& Conſtit.Gregor.XIII.incip Ad tollendam; Iniicientes manus violentas in Clericos, juxta Canonem: *Si quis ſuadente*: Simoniam realem ſcienter contractam, atque etiam confidentiam beneficialem.

Quod Decretum, ejuſque declarationem, nec non cenſuras, & pœnas confirmat, atque innovat Paulus V. ab omnibuſque Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam Regularibus, etiam neceſſario exprimendis, inviolabiliter obſervari mandat, non obſtantibus Privilegiis &c.

Inſtructio Parochorum, & Confeſſariorum pro caſibus, quorum abſolutio, ſeu diſpenſatio à ſacra Pœnitentiaria Apoſtolica impetratur.

CUm ſæpè ſit experientia compertum, plurimos utriuſque ſexus Chriſti fideles, & præcipuè in longinquis degentes, cenſurarum vinculis, votorum obligationibus, Matrimoniorum impedimentis, nec non irregularitatum, & caſuum, quoquo modo reſervatorum, ligaminibus adſtrictos, ad Sanctam Sedem, ejuſque Sacram Pœnitentiariam ſpectantibus, irretitos, in illis lacrymosè perſiſtere, continuis conſcientiæ agitationibus laborioſè perdurare, ejus mali cauſas ex ſimilibus provenire innotuit.

Primò, eò quòd Parochi, vel alii, ad quos hujuſmodi pœnitentes recurrere contingit, in pagis, aut locis ruralibus degunt, & viam, modumque recurrendi ad præfatam Sacram Pœnitentiariam ignorant, nec aliquem hic Romæ agnoſcunt, ad quem ſupplicationes dirigant; undè pœnitentes perplexos dimittunt, qui cum ad Ordinarium accedendi (præſertim ſi ſint fœminæ) verecundia, aut timore retrahantur, conſilium ulterius requirere neſcientes, remedium deſperant, & in prædictis vinculis, obligationibus, impedimentis, inhabilitatibus, & caſibus reſervatis, cum periculo damnationis inſordeſcunt.

Secundò evenit, quòd pœnitentes egeni recognitionem pro ſollicitatione, & labore Agentium Romæ commorantium, exolvere non valentes, mœrentes, afflicti, ac conſcientiæ motibus concuſſi, in perículoſo ſtatu manere coguntur, & fortè (quod pejus eſt) ſibi perſuadent, Sacræ Pœnitentiariæ Tribunal, aliquid lucri pro litteris prædictis recipere, cum reverà Sacræ Pœnitentiariæ Miniſtri nec aliquid quamvis minimum, nec etiam ſpontè oblatum, unquam recipiant, & gratis omnia exhibentes, ſingulos ad ſe recurrentes, ſerena fronte complectantur.

Tertiò, accidit etiam nonnunquam per inadvertentiam exponentium, ut gratiæ juxta expoſita obtentæ, irritæ evadant, eò quia caſus, & circumſtantias neceſſarias reticeant; undè fit, quòd litterarum executores; caſu poſteà pęnitentium examinato, rem aliter ſe habere, quàm expreſſum fuerat, comperiant, & gratias ſubreptitias, aut obreptitias eſſe inveniant; quare pęnitentes confuſi remanent, & ſpe novæ diſpenſationis ſe carere putantes, in prædictis vinculis, obligationibus &c. miſerabiliter remanent.

Quare gratum Deo, & utile fidelibus futurum eſſe ſperatur, ſi iſte modus recurrendi ad ipſam Sacram Pœnitentiariam proponatur:

Confeſſores itaque, cum pœnitentes vinculis præfatis irretitos ad ſe accedere contigerit, caſuum qualitates, & præfatorum caſuum circumſtantias conſiderent, cauſaſque diſpenſationum, aut commutationum exprimant, & caveant, ne, quod occultum eſt, publicum faciant, pręſertim impedimenta occulta matrimoniorum; nam publica, vel ad publicum redacta, non pertinent ad Sacram Pœnitentiariam.

Et ſic pręfati Confeſſores poterunt caſus Pœnitentium præfatos, cum dictis circumſtantiis, & cauſis exponere; ſive Latino, ſive quocumque alio idiomate propriç regionis; nam Sacra Pęnitentiaria ſuos ex quacumque

Re-

Digitized by Google

Regione Pœnitentiarios ſubordinatos habet; & exprimant inſuper in fine expoſitionis caſus, nomen, cognomen, cui ſit à Sac. Pœnitentiaria reſcribendum, etiam ſi ipſum nomen, & cognomen ſit fictitium; itemque modum, per quem reſponſio ſecura dirigi poſſit, ſignificando ſcilicet vulgari nomine, Oppidum, ſeu Civitatem, & Regionem, cum data menſis, & anni in hunc modum.

Intùs incipiat Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſic.

Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Domine.

N. Mulier emiſit votum ſimplex caſtitatis, manet in periculo incontinentiæ, niſi nubat; ſupplicat ſibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium.

Terminent Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſic.

Dignetur Eminentia Veſtra reſcribere ad N. & N. & exprimant nomen, & cognomen illius, cui eſt reſcribendum. Ad Civitatem. N. exprimendo nomen Civitatis. Per Oppidum N. exprimendo vulgari nomine, nomen Oppidi. Et dirigere Breve, ſeu gratiam ſimplici Confeſſario, ſeu Confeſſario Magiſtro in Theologia, ſive Decretorum Doctori, ſive Parocho, cui Pœnitens apperuit ſuam conſcientiam, ne ipſe Pœnitens, & præſertim fœminæ cogantur circumire pro executione gratiæ Pœnitentiariæ.

Dirigant Epiſtolam, ſeu ſupplicationem ſcribendo, extra, ſeù à foris, in hunc modum.

Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Domino Cardinali.
Majori Pœnitentiario.
Romam.

Et ſi tardaverit reſponſio, Confeſſarii reſcribant, & ſi opus fuerit, ſemel, & iterùm, ne fortè prior Epiſtola ſit deperdita.

Rogantur inſuper Parochi, ſive Confeſſarii, ad quos præſentes litteræ pervenerint, illarum notitiam, quibus poterunt, pro animarum ſalute communicare.

Ne elaborent nimis Confeſſarii in dando executionem litteris, ſeù gratiis Sacræ Pœnitentiariæ, impreſſus eſt Romæ in Typographia Apoſtolica liberculus, cujus titulus eſt: MANUDUCTIO AD EXEQUUTIONEM LITTERARUM SACRÆ POENITENTIARIÆ, NECESSARIA CONFESSARIIS, PAROCHIS, EPISCOPIS, ET RELIGIONUM SUPERIORIBUS, in qua non ſolùm datur modus exequendi litteras Sacræ Pœnitentiariæ, ſed etiam modus legendi brevia charactere Gotico ſcripta.

INDEX

Locuplex rerum notabilium, quæ in hoc Secundo Tomo attinguntur.

Prior numerus indicat paginam; ſecundus verò numerum marginalem.

A

Abbates.

ABbatis conſenſus non requiritur, ut Monachus habeat à Monaſterio expenſas pro lite contra Abbatem ſuum. 105. 1618.

Ex declaratione Sacr.Congreg.poteſt Epiſcopus in Eccleſia Regularium,accedens cum Capitulo, & Clero, benedicere Palmas in die Palmarum, etiam privativè quoad Abbates. 109. 1632.

Abbatiſſa, ſeu Prioriſſa.

Quæ Virgines non ſunt, excluduntur ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officio. 287.2239.

Abjuratio.

Faciens ſe rebaptizari propter eleemoſynam acquirendam, licèt neget id feciſſe ex mala credentia, abjurare debet omninò. pag. 244. quæſ.2.

Abſolutio à Cenſuris.

Non poteſt Parochus,nec alius Confeſſarius, imò nec Epiſcopus, à ſuſpenſione non reſervata, præſertim lata ad tempus, abſolvere. 55. 1422.

Abſolutio à Peccatis.

Si fiat prohibitio abſolvendi complicem, hoc intelligitur(niſi aliud de mente Superioris conſtet)in ea confeſſione dumtaxat, in qua Pœnitens aperire debet peccatum cum Confeſſario patratum. 227. 2032.

Abſolutio à Reſervatis.

Non poteſt Superior auditis ſolis peccatis reſervatis Pœnitentem abſolvere, tranſmittendo illum ad inferiorem pro non reſervatis. 254. 2135.

Poteſt tunc Superior facultatem concedere, ut abſolvatur, vel cum audire non Sacramentaliter, & pœnitentiam imponere,& ad Confeſſarium inferiorem pro Confeſſione Sacramentali remittere. 254.2135.

In abſolutione generali datur apud nos facultas eligendi pro abſolutione à reſervatis Confeſſarium, non modò à Priore deſignatum, ſed alium etiam à Provinciali, vel Vicario Generali approbatum. 149. 1746.

Actus.

Actus factus tempore inhabili, ſed relatus ad tempus habile. 279. 2206.

Actus internus.

Eſt ejuſdem ſpeciei cum actu externo. 205. 1924.

Accuſatio.

Non poſſunt laici accuſare Clericos, vel Religioſos, niſi ſuam, ſuorumque injuriam proſequantur. 6. 1230.

Non omnes ſubditi, ſed criminoſi dumtaxat prohibentur accuſare Prælatos. 105.1618.

Contra Prelatos major ſepè deſideratur probatio,quàm contra alios. 105.1618.

Adoratio.

Summus Pontifex eſt adorandus genuflexione propter excellentiam illius. 49. 1402.

Adoratio Pontificis eſt reducenda ad adorationem duliæ. ibid.

Advena.

Advenis,qui in Regularium Conventibus infirmantur, non licet abſque licentia Epiſcopi, vel Parochi, Sacramenta admini-ſtrare, & decedentibus,ſepulturam in ſuis Eccleſiis præbere. 135. 1715.

Adulterium.

Adulteri non poſſunt Matrimonialiter invicem copulari, cùm quis vivente propria Uxore fidem præbet ei, cum qua adulteratur, quòd mortua Uxore ipſam ducet. 195.1890.

Parùm refert, ſi ante, vel poſt fidem datam, Adulterium perpetretur. 195. 1891.

Maritum adulterum nequit Uxor accuſare, licèt

Digitized by Google

licèt illam adulteram is accuſare Poſſit. 301. 2305.

Ætas requiſita.

Poſt ſeptennium quilibet habens uſum rationis ſufficientem poteſt admitti ad exercendum munus Patrini. 67. 1467.

Ætas requiſita ad Sacramentum extremę unctionis in pueris, ea eſt, qua poſſunt peccare. 191. 1876.

Ut quis ſit teſtis idoneus in criminalibus, habere debet 20. annos. 250.2116.

Affinitas.

Affinitas non parit affinitatem. 195.1895.

Agnus Dei.

Illos tangere non poſſunt, niſi Clerici ſaltem in Subdiaconatu conſtituti. 5.1228.

Poſſunt tangi à Laicis abſque ullo peccato, ſi adeſt moralis neceſſitas, pietas, & devotio ibid.

Alienatio bonorum Eccleſiæ.

Alienatio Reliquiarum includitur in prohibitione de rebus Eccleſiæ non alienandis. 157. 1756.

Alimenta.

Superiores Regulares tenentur ex juſtitia, alimenta dare ſuis ſubditis,ſcilicet cibaria veſtimenta, calceamenta, medicinalia, & alia hujuſmodi, ſine quibus homo vivere non poteſt. 92. 1579.

Victualia, vel pecunia loco victualium, quæ à Communitate ex conſuetudine præſtantur Prælatis, qui jure Ordinario viſitant, tribuenda ſunt. Quòd ſi Communitas, ſeu laici, etiam ſtante conſuetudine, dare recuſent, cogendi non erunt. 289.2244.

Si pro promiſſione non petendi alimenta ordinetur aliquis ſine titulo, non ſolùm peccarent mortaliter Epiſcopus, præſentans, & præſentatus, ſed per triennium Epiſcopus à collatione, & præſentans ab executione Ordinum ſuſpenſionem incurrerent; Ordinatus verò,etiamſi id eſſe illicitum ignoraret,in foro externo ab Ordine ſic ſuſcepto ſuſpenſus exiſteret,donec à Papa abſolveretur. pag. 203. & 204. quæſ 4.

Altare.

Neque ſubtùs, neque ſuprà, neque in medio Altarium, ſepulturæ eſſe debent, aliàs in eis non eſt celebrandum. 211. 1957.

Etiam in Altari, ſub cujus pradella eſt ſepultura, celebrari non debet. ibid.

Ambientes.

Faciunt ſe indignos electione. 117. 1666.

Amicitia.

Amicitia non eſt pecunia æſtimabilis. 219. 2003.

Appellatio.

Licitè fieri poteſt à Religioſis, quando conſtat, notabilem injuriam iis fieri, appellatio ad Sedem Apoſtolicam, vel Sacram Congregationem, ſine medio. 106.1619.

Neceſſe eſt in appellatione cauſam gravaminis exprimere. 106. 1619.

Si cauſa non aſſignetur, vel aſſignetur frivola, aut injuſta, talis appellatio non ſuſpendit executionem ſententiæ. 106. 1619.

Argumenta.

Argumentum à contrario ſenſu eſt fortiſſimum in jure. 230. 2050.

Aruſpicium.

Quędam futura pronunciantur ex animalium motu, ut veſpertilionum procul à domibus volatu. 242. 2091.

Aſtrologi.

Aſtrologi judicarii in excommunicationis pœnam ipſo facto incurrunt, licèt non certò, ſed ſub dubio, pendentia à libero arbitrio, prænuncient futura. 239. 2081.

Denunciari debent Inquiſitoribus contra hęreticam pravitatem, & non præmiſſa correctione. 239. 2081.

Aſtrologia naturalis eſt licita, judiciaria verò illicita, ſive electionis, ſive Revolutionis, ſive Nativitatis. 238. 2001.

Attentio.

Optimum conſilium eſt, ſine aliqua juſta, & rationabili cauſa, attendere potiùs in auditione Sacri Myſteria Miſſæ, aut ad ea, quæ in Euangelio, & Epiſtola dicuntur, quàm tunc recitare Officium Divinum, vel Pœnitentiam à Confeſſario injunctam. 85. 1553.

Attritio.

Requiritur attritio ſupernaturalis, efficax, & univerſalis, ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ cum fructu. 204. 1919.

Augurium.

Quædam futura pręnunciantur ex cantu,vel voce animalium, ut pluvia ex corvina voce. 242. 2091.

Re-

Digitized by Google

B

Benedictio.

BEnedictio jure petita, ſi injuſtè de negetur, videtur jure conceſſa. 110. 1635.

Regulares in Eccleſiis ſui Ordinis, licèt ſine licentia Ordinarii prædicare poſſunt, tenentur tamen petere ejuſdem benedictionem. 109. 1634.

Prælati Regulares poſſunt ſolemni benedictione benedicere paramenta, Corporalia, Ornamenta, & alia quæcumque ad Divinum cultum pertinentia, ubi non intervenit Chriſma, & pro ipſorum Eccleſiis dumtaxat. 91. 1577.

Beneficia Eccleſiaſtica, & Beneficiarii.

Clericus Beneficiatus, quamvis non incedat in habitu, & tonſura, gaudet fori privilegio. 100. 1605.

Clericus habens Beneficium excedens ſexaginta aureos de Camera, tenetur ad tonſuram, & habitum talarem, alioquin ipſo facto eſt privatus beneficiis, nec facit fructus ſuos in utroque foro. ibidem.

Clericus habens penſionem loco tituli Beneficii, reputatur ut Beneficiatus. ibid.

Beneficiarius, qui primis ſex menſibus non recitat Officium Divinum, peccat mortaliter, quamvis non ſit in ſacris conſtitutus; ſed ad reſtitutionem fructuum non tenetur propter condonationem Summi Pontificis. 161. 1772.

Blaſphematores, & Blaſphemia.

Qui maledicit Deum, & duodecim Apoſtolos, tredecim peccata committit. 69. 1476.

Bigamus.

Nullo privilegio Clericali gaudet. 98. 1594.

Hoc intelligendum eſt dumtaxat de Clericis Bigamis Bigamia vera, vel interpretativa, in minoribus conſtitutis; non autem de Bigamis Bigamia ſimilitudinaria. 98. 1595.

Bona Fides.

Quando Peccator, qui non potuit confiteri, accedit ad Sacramenta virorum, putando bona fide ſe habere contritionem, ſi habeat tantùm attritionem, & eſſe in ſtatu gratiæ abſque peccato mortali; tunc ea Sacramenta per accidens conferunt primam gratiam. 174. 1833.

Si ſcrupuloſus bona fide putat ſe non mentiri proferendo numerum exorbitantem peccatorum in Confeſſione, ejus Confeſſio non poteſt dici infidelis, & peccaminoſa; non tamen bona fides ei ampliùs ſuffragatur, ſi à Confeſſario monitus, ut veritatem circa numerum peccatorum aperiat, obedire recuſet. 267. 2162.

Poſſeſſor bonæ fidei, non eodem modo reſtituere tenetur, ac poſseſsor malæ fidei. 79. 1530.

Bona Matrimonii.

Bona Matrimonii ſunt tria. 192. 1879.

Bullæ.

In Bullis Summorum Pontificum graviſſima reperiuntur motiva, cur valdè ampla Regularibus conceſſa ſint privilegia. 133. 1711.

In Bulla 7. Sixti Quarti inhibentur Prælati, & Rectores Eccleſiarum, ſub pœna excommunicationis Papæ reſervatæ, ne cum habitu Religioſo ſepeliri volentibus, quovis modo impedimentum offerant. 137. 1724.

Regulares ex illis Conventibus, qui Collegia nuncupantur, excipiuntur à Proceſſionibus in Bulla Beati Pii Quinti. 118. 1669.

Ex Sixti Quinti Bulla Matrimonium Spadonum, atque Eunuchorum, nullum eſt cum quibuslibet mulieribus, ſive talem defectum ſciverint, ſive ignoraverint. 272. 2179.

C

Canonici.

CAnonicus abſens per tres menſes, poteſt percipere fructus ſui Beneficii, ſed non diſtributiones quotidianas. 159. 1765.

Capellani, & Capellania.

Capellaniæ ſine Epiſcopi authoritate fundatæ, poſsunt, abſque labe ſimoniæ, pecunia obtineri. 217. 1989.

Caſus fortuitus.

Eſt inopinatus rei eventus, qui prævideri, aut præcaveri non poteſt, etiam per hominem diligentiſſimum. 164. 1792.

Caſus fortuiti non pariunt reſtituendi obligationem, dummodò non adſit pactum, & excepta culpa, & mora. ibid.

Caſus reſervati.

Reſervatio imponi ſolet in pœnam peccati pœnitentis. 227. 2033.

Celebratio Miſſæ.

Poteſt quis ſine labe ſimoniæ pro pretio ſe obligare per tempus aliquod ad celebrandum. 217. 1992.

In feria quinta Cœnæ Domini, præter Miſſam;

ſam ſolemnem, nulla alia eſt dicenda. 81 1538.
Poſſunt Regulares in ſuis Granciis, & in Cellis Infirmorum celebrare Miſsam, etiam contradicente Epiſcopo. 45.1391.

Cenſuræ.

In Decreto Clem. VIII. ſuper caſuum reſervatione comprehenduntur etiam Cenſuræ. 96. 1590.

Chiromantia.

Chiromantia, quæ ex lineamentis manuum inquirit futurarum rerum cognitionem, in Bullis Syxti Quinti, & Urbani Octavi, tamquam ſuperſtitioſa prohibetur. 239. 2082.
Non eſt mortale peccatum, ex curioſitate tantùm talia lineamenta conſpicere. ibidem.

Chriſma.

Solùm in Eccleſia confici debet. 183. 1865.

Circumſtantiæ in Confeſſione explicandæ.

Licèt peccatum contra naturam cum perſona conjugata, cum conſanguinea, vel affine, cum virgine, non ſit propriè adulterium, inceſtus, ſtuprum, niſi reductivè, nec ſub reſervationis pœna comprehendatur; tamen hujuſmodi circumſtantiæ ſi concurrant, non ſolùm aggravant, ſed variant ſpeciem, & ſunt in confeſſione exprimendæ. 228. 2040.
Species peccati, ad quod proximus induci poterat per pravum exemplum, eſt circumſtantia in Confeſſione explicanda; nec contrarium ſine temeritate affirmari poteſt. 208. 1945.

Clauſtrum Religioſorum.

Pro tranſitu mulierum per clauſtra Religioſorum in Proceſſionibus &c. datur quidem B. Pii V. Privilegium ab aliis Pontificibus non revocatum, ſed in his laudabilis uſus retinendus erit, & abuſus vitandus. 123. 1685.
Prælati Regulares non poſsunt licentiam manendi extra Clauſtra concedere ſibi ſubditis ad ſubveniendum parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis. 115 1661.
Nullus è Conventu egredi poteſt, niſi cum ſocio, & ex cauſa, necnon licentia, & benedictione ſingulis vicibus accepta. 94. 1584.

Clerici, atque Eccleſiaſtici.

Clerici inducentes cum juramento, voto, vel promiſſione, ad ſepulturam in propriis Eccleſiis eligendam, vel mutandam electam, in excommunicationem Papæ reſervatam incurrunt. 210 1955.

Clerici Conjugati.

Ipſo jure perdunt penſionem per matrimonium. 74. 1510.

Comediæ.

Si comediæ res laſcivas contineant, vix à mortali excuſari poſsunt Religioſi illis aſſiſtentes. 109. 1633.

Commodatum.

Cum Commodatum ſit tantùm in favorem Commodatarii, Commodatarius tenetur ad reſtitutionem damni ſecuti, etiam de leviſſima culpa. 165. 1795.
De caſu fortuito, generaliter loquendo, in tribus caſibus non tenetur, ſed tantùm in tribus caſibus, nempè culpæ, pacti, & moræ, ſaltem quoad intereſse, ſi res commodata eodem modo apud dominum erat peritura. 165. 1796.

Commutatio Votorum.

Poſsunt Confeſsarii Regulares commutare vota jurata, ſine præjudicio tertii, & vota non contrahendi matrimonium, non ſe polluendi, non petendi debitum conjugale, & cætera hujuſmodi, quoties in eis materia promiſsa deficit à natura materiæ reſervatæ. 112. 1649.

Concionatores, & Conciones.

Poteſt Epiſcopus examinare Regulares volentes in Eccleſiis, quæ non ſunt ſuorum Ordinum, prædicare. 117. 1667.
Poteſt Epiſcopus prædicare in quacumque Eccleſia, etiam Regulari, ſuæ Diœceſis, nec ab ullo poteſt impediri. 110. 1638.
Tenetur Parochus docere populum Concionando, maximè ſi nullo juſto impedimento detineatur, & peccat mortaliter, ſi hoc nunquam aut raró faciat. 58. 1434.

Confeſſarius.

Confeſsarius excommunicatus, aut ſuſpenſus, ſed non denunciatus, non ſolùm validè abſolvit, cum Eccleſia ſuppleat juriſdictionis defectum in favorem animæ pœnitentis; ſed nec peccat, nec ſit irregularis exercendo talem juriſdictionem, modò non ſe ſponte ingerat. p.261 & 362. n.2156.
Confeſsarii circa illos, qui ad ſanandos morbos remediis externis utuntur virtutem naturalem non habentibus, non ſatis habere debent, quòd ab Eccleſia tolerentur. 243. 2095.

Idem

Digitized by Google

Idem Confeſſarius pœnitentiam ſemel impoſitam in aliam poteſt commutare, & unam præſervativam in aliam perſervativam. 207. 1940.
Idem etiam poteſt alius confeſſarius,ſed cum hoc, quòd omninò juſtam habeat cauſam, neque id faciat extra Confeſſionem. Poteſt quoque illam minuere, & totam tollere. 207. 1941.
Similiter pœnitentiam pro reſervatis impoſitam, cum non ſit reſervata, alter Confeſſarius facultatem à reſervatis abſolvendi non habens commutare poteſt. 208. 1942.

Confeſſio Sacramentalis.

Non poteſt Summus Pontifex diſpenſare, ne ipſe, vel alius confiteatur. 51. 1407.
Poteſt Pontifex diſpenſare, ut quis differat confeſſionem ultra annum. ibid.
Solùm ad recipiendum Sacramentum Euchariſtiæ tenemur de jure divino Confeſſionem mortalium præmittere, ad recipiendum verò alia Sacramenta ſufficit præmittere contritionis actum. pag. 187. & 188. quæſ.3.

Confraternitates.

Confraternitates omnes ab Epiſcopo viſitari poſſunt quoad perſonas, & ſi habent redditus, quoad eorum adminiſtrationem, exceptis Confraternitatibus, quæ ſub Regum immediata protectione ſunt. 288. 2242.

Conſecratio.

Calix, qui porrigitur in ordinatione Subdiacono, & Presbytero, debet eſſe neceſſariò conſecratus. 199. 1905.
Quando peracta conſecratione non poteſt Sacerdos Miſſam perficere, & nullus alius Sacerdos adſit, Sacramentum debet reponi in Sacrario, & ſimiliter Sanguis, donec altera die ab alio Sacerdote ſumatur; & ſi ſpecies vini corrumperentur,in Sacrarium proiiciendæ eſſent, ſed expedit priùs in ſtuppa ſiccari. 4.1224.

Conſilia.

Non per omnia opera Conſiliorum tenentur Religioſi tendere ad perfectionem. 131. 1706.

Conſuetudo.

Conſuetum veniale, non correptum,diſpoſitivè inducit ad mortale. 121.1678.

Conſtitutiones noſtræ.

Non ſunt trangreſſores Conſtitutionum Religioſi illi,qui de ſuorum Superiorum licentia ſecum ferunt pecunias, ac illas mediatè tangunt. 152. 1751.

Contractus.

Si Contractus eſt in utilitatem ſolius accipientis, accipiens tenetur ad reſtitutionem damni ſecuti, non ſolùm de dolo, & lata culpa, ſed etiam de levi, & leviſſima culpa, excepto precario. 165. 1794.
Si Contractus eſt in utilitatem ſolius dantis, accipiens tenetur ſolùm de dolo, & lata culpa. ibid.
Si eſt in utilitatem utriuſque,accipiens tenetur de dolo,lata,& levi culpa, non verò de leviſſima. ibid.

Copula carnalis.

Per eam, niſi ſit occulta, polluitur Eccleſia, ſi fiat ibi. 205. 1923.
In loco Sacro,etiam occulta, eſt Sacrilegium. 205.1923.

Corporalia.

Nullus poteſt lavare Corporalia, niſi poſt primam lotionem factam ſaltem à Diacono, ſub pœna peccati venialis. 5. 1229.

Culpa juridica.

De culpa juridica levi, aut leviſſima, ob damnum illatum, non tenetur quis ad reſtitutionem,ſecluſo contractu. pag. 164.& 165. n. 1793.

Culpa Theologica.

De Culpa Theologica, etiam veniali, ob damnum illatum ſemper reſtituendum eſt, non tamen reſtitutione totius damni illati actione culpabili tantùm venialiter. 165. 1793.

D

Damnum.

Damnum dediſſe videtur, qui cauſam damni dat,pag.167.nu.1809.& pag.169 quæſ.2.
Qui cauſam damni dat, damnum reſarcire tenetur. ibid.
Quilibet tenetur grave damnum pati ad vitandum graviſſimum proximi detrimentum. 232. 2057.

Debitum conjugale.

Poſt contractum matrimonium, qui anteà emiſit votum aſſumendi ſacros Ordines peccat prima vice petens, aut reddens debitum,quemadmodum dicitur de votoReligionis. 292. 2257.
Qui emiſit votum ſimplex, toties, quoties debitum petit, mortaliter peccat; ſed poteſt reddere, non ſolùm quando uxor petierit, ſed etiam quandocumque ſenſerit, quòd ipſa vult, aut quòd eget,

aut quòd eſt periculum incontinentiæ. 293. 2261.

Fœminæ, niſi perpetuum menſtruum patiatur, aut ſit incontinentiæ periculum, non poteſt tempore menſtrui debitum petere, ſed ſolùm reddere, primùm admonendo virum de menſtruo. 296. 2276.

Debitum ex contractu.

Qui ceſſit bonis ſedendo in loco publico, ſi venerit in pinguiorem fortunam, tenetur ad reſtitutionem. 163. 1782.

Decima.

Tenentur utriuſque ſexus Regulares ad ſolvendas decimas prædiales de bonis ab ipſis noviter acquiſitis. 113. 1651.

Hæc intelliguntur, dummodò non adſit conſuetudo legitimè præſcripta à quadraginta annis non ſolvendi illas ibid.

Hoc etiam verum eſt, licèt prædia alicui Conventui aſſignata fuerint in prima erectione, ut competenter Religioſi ſuſtentari valeant. 113. 1652.

Etiam Papa tenetur, niſi ſe ipſum eximat. ibid.

Clericus etiam tenetur ad decimam de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cujus titulum promotus fuit. ibid.

Decreta.

Notabiliter negligentes ſine legitima cauſa in frequentatione Chori, non debent eligi in Prælatos Regulares, ut mandant Decreta Clem. VIII. 95. 1588.

Extat Decretum Innocentii XI. circa Communionem quotidianam. 186. 1875.

Ex Sacr. Congr. Decreto Epiſcopus procedere poteſt etiam per cenſuras contra Regulares Sanctiſs. Sacramentum in Eccleſiis ſuis, & Monialium, abſque licentia ipſius exponentes. 134. 1714.

Defenſio.

Eſt de jure naturæ. 106. 1620.

Advocatus tenetur pauperes gratis defendere. 299. 2296.

Defenſio Famæ.

Tuendi famam ratio naturalis, & divina, prævalet præcepto de non ſumenda Euchariſtia in excommunicatione. 186. 1872.

Defenſio vitæ propriæ.

Ut quis ſe juſtè defendat, ſi fuerit accuſatus, vel denunciatus de aliquo gravi delicto, licitè poteſt aperire defectus veros, ſed occultos teſtium, ad infirmandum eorum dictum, non autem eis obiicere falſum crimen. 248. 2111.

Qui delictum jam ſemiplenè probatum patravit, perdidit jus tuendi vitam propriam. 148. 1743.

Defunctus.

Corpora Defunctorum perpetuæ tradita ſepulturæ, ad aliam Eccleſiam ſine Epiſcopi licentia non poſſunt transferri. 211. 1956.

Sine rationabili cauſa minimè exhumari debent. ibid.

Exenterantes mortuos, ut alibi ſepeliant, niſi juſta de cauſa, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſervatam. 211. 1956.

Confeſſarius poteſt imponere Pœnitentiam, applicandam pro animabus Purgatorii. 207. 1938.

Delectatio.

Non poſſunt ſine peccato mortali Sponſi de futuro delectari de copula futura. 232. 2059.

Delegati.

Facultas abſolvendi, vel diſpenſandi ſuper pœnas privationis officii, activæ, & paſſivæ vocis, non poteſt à Superioribus Religionum delegari. 77. 1518.

Nullo modo poteſt Parochus ſuam delegare jnriſdictionem Sacerdotibus non approbatis. 56. 1427.

Poteſt Epiſcopus, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, Parochis illiteratis, & imperitis, Coadjutores, & Vicarios pro tempore deputare. 59. 1435.

Delicta.

Delictnm dicitur plenè probatum, quando ad minus per duos teſtes oculares, & conteſtes, & omni exceptione majores, teſtificatum eſt. 248. 2113.

Denunciatio.

Generaliter loquendo, nunquam contrahere licet matrimonium non præmiſſis denunciationibus, ſine Epiſcopi, vel ejus Vicarii generalis licentia expreſſa. pag. 198. quæſ.

Solus Ordinarius ex cauſa ſibi benè viſa poteſt diſpenſare, ut omittantur denunciationes, vel omnes, aut aliqua illarum; ſed is eas ſine juſta cauſa remittendo peccat mortaliter. pag. 198. quæſ.

Si adſit periculum in mora, & non pateat aditus ad Epiſcopum, poteſt Parochus denunciationes poſtponere ex præſumpta Epiſcopi licentia, & ex quadam tacita ipſius commiſſione. ibid.

Contracto matrimonio, non poteſt Parochus, abſque Epiſcopi licentia, denunciationes prætermittere; neque ante illas matrimonium conſummare licet contrahentibus, qui ſolùm venialiter peccarent ſi cer-

Digitized by Google

ſi certi eſſent inter eos nullum ſubeſſe impedimentum. ibid.

Omiſſis, ſine licentia Epiſcopi, denunciationibus, Parochus Matrimonio aſſiſtens incurrit pœnam ſuſpenſionis ab Officio per triennium, & contrahentes puniri poſſunt pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & aliis pœnis arbitrariis. pag. 277. quæſ.

Depoſitum.

Ille, cui traditur depoſitum, cum depoſitum ſit tantùm in gratiam deponentis, tenetur ad reſtitutionem ſecuti damni ſolùm de dolo, & lata culpa. 165 1798

Quando in depoſito traditur aliquod pretium, cum tunc contractus celebretur in utilitatem utriuſque, tenetur inſuper de levi. ibid.

Nautæ, Caupones, Stabularii, & ſimiles, ſi ſpecialiter acceperint mercedem pro cuſtodia, aut res cuſtodiam diligentiſſimam requirebat, & ſcienter in cuſtodiam ſit ſuſcepta, tenentur etiam de leviſſima culpa. 166. 1799.

Deſiderium.

Inducens ſuo malo exemplo alterum ad peccatum, & deſiderio, ut proximus patiatur damnum illud ſpirituale, dicitur inducere directè, & formaliter. 208. 1945.

Detractio.

Non eſt illicita, ſi ſuppetat una ex his tribus cauſis, ſcilicèt bonum communitatis, damnum imminens innocenti, correctio proximi infamandi. 185. 1870.

Detractor.

Tenetur famam, quam alteri ſurripuit, reſtituere, vel privatim, ſi privatim famam abſtulit, vel publicè, ſi publicè. 170. 1815.

Quando detractio eſt antiqua, ſufficit, ſi infamatum in genere laudet pro homine devoto, & honorato. 171. 1817.

Diaconi.

Diaconus in caſu neceſſitatis baptizare non poteſt ſine peccato mortali præſente Sacerdote, non tamen peccaret etiam Sacerdote præſente, ſi is baptizare recuſet, vel baptizare velit accepta in pretium pecunia. 178. 1846.

Diaconus poteſt ſolemniter baptizare ſolùm de licentia Epiſcopi, vel Parochi. 178. 1845.

Si Diaconus ſine commiſſione ſolemniter baptizet, ſit irregularis. ibid.

Etiam ſine commiſſione expreſſa, & tanquam principalis Miniſter Sacerdotis, & ex præſumpta voluntate ſaltem Eccleſiæ, poteſt Diaconus, exiſtente graviſſima cauſa, & interveniente urgente neceſſitate, ut eſt miniſtrare Viaticum in articulo mortis, Sacerdote aliquo non exiſtente, Euchariſtiam miniſtrare. pag. 188. & 189. quæſ. 4.

Dieta.

Per unam dietam intelligitur iter viginti milliarium, ſeu circiter 7. leucas. 91. 1576.

Dieta alia eſt vulgaris, alia legalis; vulgaris ſecundum conſuetudinem regionis, legalis 20. milliarium. ibid.

Differentia.

A diverſis non valet illatio. pagin. 255. quæſ. 2.

Diſpenſatio.

Ob diſpenſationem Dei licita fuit in veteri lege uxorum pluralitas. 78. 1524.

Deus poteſt diſpenſare in jure naturæ ſecundario. ibid.

Papa poteſt diſpenſare in iis, quæ ſunt formaliter de jure Divino, vel naturali, ſed radicaliter, & fundamentaliter pendent ab Eccleſiæ inſtitutione. 158. 1760.

Diſpenſatio Votorum.

Vota vitæ quadrageſimalis Minimorum, Redemptionis captivorum, & non acceptandi Prælaturas, cum Patribus noſtræ Congregationis, ſunt indiſpenſabilia per Prælatos Religionis. 89. 1567.

Divinatio.

Sex ſunt ſpecies divinationis, quæ fit cum invocatione dæmonis tacita, octo verò cum expreſſa. 241. 2088. & 2089.

Omnes divinationes ſunt ejuſdem ſpeciei in genere moris. 241. 2090.

Dubium.

Nemo certum pro dubio, ſine peccato relinquere poteſt. 19. 1283.

E

Eccleſia.

Eccleſia, propria Sacramentorum domus eſt. 194. 1886.

Nemo in Eccleſiis Regularium ſine expreſſa licentia Parochi ſumere poteſt Euchariſtiam de manibus ipſorum in die Reſurrectionis, etiamſi ſatisfecerit præcepto, vel propoſitum habeat ſatisfaciendi alia die. 133. 1709.

Nullo jure probatur, Eccleſiam Cathedralem eſſe communem totius Diœceſis. 176. 1840.

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſia Pollutio.

Tam per publicam copulam carnalem, quàm per publicam copulam conjugalem, in caſu neceſſitatis ad vitandam incontinentiam, polluitur Eccleſia. 205. 1923.

Poſſunt PrælatiRegulares ſuas Eccleſias pollutas, quamvis conſecratæ fuerint, reconciliare. 91. 1576.

Electio, & Electores.

Infirmorum vota accipi debent, ſi commodè fieri poteſt, & ipſi voluerint. 269. 2167.

Si Regulares conveniant inter ſe, ut alter in una electione ſuffragetur uni, & alter alteri in alia, omninò eſt ſimonia. 137. 1725.

Si pactum non intercedat, ſed tantùm futura oblatio ſpei, & id ſapit ſimoniam. ibid.

Eleemoſyna.

Ad decentiam ſtatus pertinet Eleemoſynas facere. 302. 2310.

Uxores in Eleemoſynis faciendis ſe remittant ad conſilium, & arbitrium prudentis Confeſſarii. ibid.

Non dans eleemoſynam volenti ſolùm pro ipſo Miſſas ſine ea celebrare, ſatisfacit qui illas vovit, dummodò æquè principaliter non voviſſet Deo inſervire etiam ex eleemoſynis in Sacris illis faciendis. 294. 2268.

Emptio, & Emptores.

Si non conſtat, Emptorem habere intentionem ſtatim revendendi eidem venditori infimo pretio, quod ſupremo emerat, non eſt ficta emptio. 282. 2216.

Epiſcopatus.

Licèt Epiſcopatus opus ſit valdè perfectum, major perfectio eſt illum reſpuere. 280. 2207.

Non poteſt Generalis Religioſo voventi humilitatem præcipere, ut Epiſcopatum acceptet. 89. 1567.

Epiſcopus.

Poteſt Epiſcopus ex proventibus Eccleſiæ ſubvenire conſanguineis, vel amicis, dummodò pauperes ſint. 7. 1233.

Epiſcopus non ligatur excommunicatione à Tridentino impoſita cogentibus ad matrimonium. 196. 1900.

Non poteſt Epiſcopus approbare Regularem ad Confeſſiones Sæcularium audiendas, ſine conſenſu, ſaltem interpretativo, ſui Superioris. 261. 2256.

Examen quoad ſcientiam, & Doctrinam.

Etiam Generales Religionum debent approbari cum examine pro audiendis confeſſionibus ſæcularium. 89. 1569.

Examinatores Synodales.

Examinatoribus deputatis in Synodo non poteſt Epiſcopus ſtatuere aliquod ſtipendium pro concurſu Parochialium. 218. 1994.

Excommunicatio.

Hac non ligantur Reges, Reginæ, vel Imperator, cum non exprimantur. 196. 1900.

Excommunicatio ob Clerici percuſſionem.

Religioſi omnes, præſertim ex Ordine Mendicantium, & qui cum eis participant in Privilegiis, poſſunt etiam à percuſſione enormi abſolvi à ſuis Prælatis. pag. 98. quæſ. 3.

Excommunicatus.

Inſordeſcens per annum in excommunicatione, & citatus ad dicendum, quid ſentiat de fide, ſi negligit comparere intra aſſignatum terminum, levis ſuſpicio de hæreſi tranſit in vehementem, & ſi adhuc per annum negligat, tranſit in violentam. 244. 2098.

Excommunicatus vitandus, in cauſa fidei ſe in teſtem, & accuſatorem ingerere poteſt excommunicatus verò tolerandus, licitè poteſt ferre teſtimonium in favorem aliorum, dummodò non ſe ingerat ſua ſpontè. 249. 2115.

Cum excommunicato, tam vitando, quàm non vitando, matrimonium non poteſt contrahi ſine mortali peccato. 196. 1898.

F

Factum.

Factum non attenditur, ſed quod fieri debuit. pag. 156. quæſ. 2.

Factum contra jus, pro non facto haberi debet. ibid.

Facta de facto, ſunt etiam revocanda de facto. ibid.

Fama.

Etiam cum propriæ famæ detrimento, licèt majori, reddenda eſt fama alterius. 171. 1819.

Digitized by Google

Familiares Epiſcopi.

Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare poteſt, dummodò per triennium ſecum commoratus fuerit, & beneficium, quacunque fraude ceſſante, ſtatim reipſa illi conferat. 199. 1907.

Poteſt etiam cum illo diſpenſare ſuper Interſtitiis pro Eccleſiæ ſuæ utilitate. ibidem.

Non poſſunt familiares Epiſcopi, eo abſente, audire Miſſam in Oratorio ſui Palatii, nec Miſſam celebrare. 44. 1384.

Familiares Papæ.

Familiares Papæ, ſtante ſubjectione ipſorum immediata ad Romanum Pontificem, non ſubſunt juriſdictioni Ordinarii. 50. 1404.

Familiares Viſitatorum.

Eis licet competentem mercedem accipere pro copia decretorum viſitationis ab iis, qui ea petunt, præſertim ſi non recipiant ſalarium. 291. 2248.

Famuli quicumque.

Tenentur ad reſtitutionem damni ſecuti ex lata, & levi culpa ipſorum. p.167.n.1805. 1806. & 1807.

Quilibet famulus obligatur ex juſtitia ad revelandum fures extraneos, ſi aliter malum impedire non poſſit. 167. 1807.

Famulus.

Peccat famulus mortaliter, qui ne malè tractetur à domino ſuo, vel è domo eiciatur, cooperatur ad peccatum heri. 41. 1370.

Feſtus dies.

Laborantes in diebus feſtis, qui excedunt horam per quadrantem, peccant mortaliter. 64. 1456.

Fides.

Parochus deficiens in docendo Doctrinam Chriſtianam ſuos Parochianos, ſuſpenditur ab Ordinario ad biennium, & peccat mortaliter. 62. 1447.

Filii.

Filii regulariter loquendo non tenentur Patri obedire in iis, quæ ad proprium vitæ ſtatum pertinent. 78. 1522.

In Parentum diſſidio eligenda eſt ſententia, quæ filiis eſt magis favorabilis. pag. 181. quæſ.

Filius infans Judæorum licitè baptizari poteſt invitis parentibus petente avo Chriſtiano, etiam materno, ſed non eſt illis reſtituendus. pag. 181. quæſ.

Fœmina.

Non licet fœminæ baptizare infantem præſente viro, qui ſciat, poſſit, & velit baptizare. 178. 1846.

Mulieres laicæ non admittuntur in teſtes, niſi quando veritas aliunde haberi non poſſit, neque ex dicto duarum fœminarum quis condemnari valet. 250. 2116.

Ad defenſionem reorum, & ad probandam innocentiam alterius, admittuntur etiam fœminæ. ibid.

Fures.

Contra fures ſacrarum rerum, qui nihil fregerunt, non infligitur excommunicatio ipſo facto, ſed ſunt excommunicandi; ſi autem hoc fiat cum effractione, ubi tales res reponuntur, ipſo facto incurrunt excommunicationem, & Prælati tenentur hujumodi fures denunciare excommunicatos; ſed ante denunciationem hæc excommunicatio nulli eſt reſervata, poſteà verò non poteſt abſolvi, niſi à Papa. 156. 1754.

Contra fures Reliquiarum hic Romæ extat excommunicatio, ne Reliquię ex Urbe extrahantur. 157. 1755.

Qui furatus eſt res alienas, etiam cum propriarum detrimento eas reſtituere debet. 171. 1819.

Furtum.

Quod furto ſublatum eſt, & Confeſſario conſignatum ad reſtituendum, ſi conſtet ipſum non reſtituiſſe, denuò reſtituendum eſt. 160. 1770.

G

Gabellæ.

Gabellarum exactores poſſunt diſſimulare cum pauperibus, quando non habent, unde ſolvant. 126. 1691.

Gabellas à Principibus ſæcularibus impoſitas non tenentur ſolvere Clerici, & Religioſi, & ab illis exigentes laici incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ. 126. 1691.

Exempti etiam ab omni exactione ſunt, Mendicantium Coloni, Arrendari, & Negotiorum geſtores. 120. 1676.

Dicti Coloni tenentur ſolvere Gabellam ex fructibus collectis, ſi eoſdem deferant de loco ad locum, aut alienent, cum tunc laicorum bona cenſeantur, & neque indirectè ad Eccleſiam pertineant. ibid.

Ge-

Digitized by Google

Generalis Religionis.

A ſervitio Chori non eſt immunis. 95. 1588

Poteſt facere gratiam alicui ſubdito, ut non accedat ad Matutinum, ut non comedat in Refectorio, ut non legat in Menſa, & ſimilibus. 88.1566.

Non poteſt diſpenſare, ut Superior localis abſit à ſuo Conventu, etiam cauſa imprimendi aliquem librum à ſe compoſitum. 176.1839.

Gubernatores.

Incidunt in pœnam excommunicationis, Romano Pontifici reſervatam, Gubernatores, qui dum officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, munera recipiunt, præter eſculenta, & poculenta parvi momenti, quæ in duobus diebus conſumuntur. 9. 1242.

Poteſt ſine peccato Gubernator tempore belli aperire, & legere litteras alienas. 15. 1264.

H

Hæreſis, & Hæretici.

HÆreticos nequeunt Inquiſitores ab hæreſi in foro interno abſolvere. 236. 2074.

Homicidium.

Recenſetur Pœnitentia in Confeſſione imponenda pro homicidio voluntario. 207. 1939.

Horæ Canonicæ, & Officium Divinum.

Qui ratione Ordinis Sacri, & Beneficii, tenetur perſolvere Horas Canonicas, ſi illas non recitat, duo peccata committit. 71.1497.

Suſpenſus ab Officiis Divinis, illa audiendo irregularitatem non incurrit, & ſi tanquam laicus aſſiſtat, nec peccat. 245. 2103.

I

Idololatria.

IDololatria tantùm externa eſt intrinſecè mala. 223.2013.

Jejunium.

Jejunium naturale non frangitur per Tabachi ſumptionem. 246.2105.

Licèt communiter ætas minor anno vigeſimo primo excuſet à jejunio, non per hoc excuſatur Religioſus profeſſus. 121.1678.

Ad jejunia ex voto emiſſo à populis locorum, ubi Regulares habitant, etiam ipſi Regulares tenentur. 121.1680.

Ignorantia.

Eſt mater errorum. 125.1691.

Eſt mater omnium delictorum. 118.1668.

Impedimentum publicæ honeſtatis.

Sponſalia clandeſtina, quamdiù manent clandeſtina, tantùm in foro conſcientiæ pariūt impedimentum publicæ honeſtatis impediens matrimonii celebrationem cum conſanguineis alterius in primo gradu; ſed probatis ſponſalibus, in defectu teſtium, ſaltem juramento, ſtatim ex eis oritur dictum impedimentum etiam in foro exteriori. 232.2058

Indicium.

Indicium debet probari ſaltem per duos teſtes. 227.2037.

Ad hoc ut unus teſtis faciat indicium, debet eſſe vitæ probatæ, vel bonæ opinionis. ibid.

Infamia.

In infamia, qua duo adinvicem ſe infamarunt, adeſt juſta inter eos compenſatio, nec ſibi famam reſtituere tenentur, dummodò tria concurrant. 171.1818.

Infidelis.

Unus conjugum infidelium converſus ad fidem, alterum infidelem debet requirere, an cohabitare velit ſine ſcandalo, & injuria Creatoris cum ipſo; & ſi ille recuſet, tunc aliud Matrimonium liberè inire poteſt: quòd ſi conjux infidelis vellet cohabitare relinquendo converſum in ſua voluntate ſerviendi Creatori, cum conjuge infideli permanere poteſt, nec aliud Matrimonium poteſt contrahere. 197.1902.

In caſu, quo conjux infidelis multùm diſtaret, nec commodè requiri poſſet, conſulendus eſſet Summus Pontifex, & diſpenſatio petenda. 197.1902.

Infirmi.

Inter ægrotos numerantur ſenes. 87.1564.

Non tenetur Infirmus abſcindere ſibi membrum aliquod ad recuperandam ſanitatem. 31.1332.

Ingreſſus in Monaſteria Monialium.

Nemo ſine licentia Epiſcopi poteſt ingredi Monaſterium Monialium ſub pœna excommunicationis Papæ reſervatæ etiam quoad Moniales aliquem admittentes. 65. 1460.

Ingreſſus in Religionem.

Peccant mortaliter Superiores Regularium ſi abſque legitima cauſa nolunt admittere aliquem in Religionem ad annum noviciatus peragendum. 93.1580.

Qui ſtatim Religionem ſunt ingreſſuri, non debent comprehendi inter ſæculares. 107. 1625.

Religioſus à Religione expulſus, tenetur ſe corrigere, & emendare, ut iterùm in Religionem admittatur. 124. 1687.

Innocens.

In pari caſu favendum eſt innocenti. 25t. 2120.

Inquiſitores.

Non poteſt Inquiſitor ſeparatim ab Epiſcopo ullam proferre ſententiam circa Confeſſarios ſollicitantes, & è contra. pag.230.n. 2049. & 2050.

Inquiſitores habent juriſdictionem puniendi mandantes, & corrumpentes teſtes, ut falsò coram ipſis deponant. 250.2118

Interdictum.

Tempore interdicti localis Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtrari non poteſt excommunicatis, vel culpabilibus in interdicto, niſi in articulo mortis cum ſatiſfactione, vel cautione de ſatisfaciendo, & operando, ut interdictum tollatur. Neque Sacramentum Euchariſtiæ præter mortis periculum. Nec Matrimonium cum ſolemni benedictione nuptiarum; Et Sacramenta Extremæ Unctionis, & Ordinis, in loco interdicto. 175.1836.

Interſtitia.

Mortaliter peccat Epiſcopus, ſubditum, interſtitiis non ſervatis, ordinans. pag 202. & 203.quæſ.3.

Cauſa ſufficiens, ut Epiſcopus poſſit licitè diſpenſare in interſtitio requiſito ad aſcēdendum à Diaconatu ad Presbyteratum, in Tridentino relinquitur ad arbitrium Epiſcopi, quando verè adeſſe dicatur Eccleſiæ neceſſitas, & utilitas. pag 202.& 203.quæſ.3.

Hæc neceſſitas, & utilitas, moraliter debent penſari, neque in puncto indiviſibili conſiſtunt, ſed retinere debent eam latitudinem, quæ in aliis rebus moralibus ad arbitrium boni viri attendi ſolet. pag. 203.quæſ.3.

Invaliditas.

Quæ fuerunt nulla à principio, tractu temporis non convaleſcunt. p.55.quæſ.1.

Invaliditas Abſolutionis.

Regularis non deputatus à ſuo Prælato, licèt ſit ab Ordinario approbatus, nequit validè abſolvere. 139. 1735.

Licèt Confeſſarius non habens ſcientiam ſufficientem validè abſolvat, tamen ſi pœnitens data opera ad illum acceſſerit, ejus abſolutio invalida foret. 254.2132.

Invaliditas Confeſſionis.

Regularis idoneus ad Confeſſiones audiendas, & ex odio, ſeu paſſione Epiſcopi non approbatus, non poteſt validè Confeſſiones audire. 111 1642.

Confeſſiones Religioſorum factę Confeſſario non deſignato pro illis à proprio Prælato, exceptis Summi Pontificis Pœnitentiariis, non ſunt validæ. 139.1734.

Invaliditas Electionis.

Omnis electio Simoniacè facta, eſt ipſo jure nulla ante declaratoriam Judicis ſententiam. 218.1995.

Invaliditas Sacramenti Extremæ Unctionis.

Si capite plectendus, navigaturus, bellum iturus, inungatur, non perficitur Sacramentum, cum infirmorum Sacramentum ſit. 191.1876.

Invaliditas Sacramenti Matrimonii.

Matrimonium coram alio Sacerdote, quàm coram proprio Parocho, ſine ejus licentia, eſt nullum. 193 1885.

Non eſt validum Matrimonium, ſi extraneus, etiam Tutor, vel Curator, reſpondeat tacente fœmina. 284.2224.

Invocatio Dæmonis.

Quinque ſunt modi, in quibus cenſetur adeſſe tacita Dæmonis invocatio. 240.2087.

Irregularis.

Habens corporis defectum impedientem uſum Sacerdotii, eſt irregularis. 199. 1906.

Irregularitas.

Ex culpabili iteratione Baptiſmi incurritur irregularitas, tam à rebaptizato, quàm à rebaptizante. 81.1853.

Irregularitas incurritur ab excommunicato, ſi exerceat actum Ordinis ſacri, non autem ſi exerceat actum juriſdictionis.107. 1624.

Irritatio Votorum.

Quod dicitur de Marito quoad irritationem votorum, dicitur etiam de Uxore. 302.2309

Exceptis tribus votis ſubſtantialibus, & aliquibus aliis, quæ emittuntur in profeſſione juxta Conſtitutiones Religionum à Pontifice approbatas, & excepto itidem voto arctioris Religionis, omnia Religioſorum vota irritari poſſunt à Prælato Regulari. 89.1570.

Vota

Vota novitiorum perſonalia irritari poſſunt indirectè, quatenùs gubernationi, & convenienti Ordinis regimini obviant; ſed per retroceſſionem à Religione reviviſcunt. 90.1572.

Jubilaum.

Tempore Jubilæi non poſſunt Prælati Regulares illud promulgare pro ſuis ſubditis ante promulgationem Epiſcopi. 93. 1581.

Quamvis tempore Jubilæi concedatur facultas omnibus Chriſti fidelibus eligendi quemlibet idoneum Confeſſarium approbatum, tamen non poſſunt Regulares tempore Jubilæi confiteri extra Religionem ſine Superiorum licentia, niſi in Bulla Jubilæi daretur facultas Regularibus expreſsè, ut eligere poſſint quemcumque Confeſſarium extra Religionem. 124.1689.

Judex.

Non poteſt Judex licitè judicare ſecundum probabilem opinionem, communi, & probabiliori relicta. 43.1381.

Juramentum.

Nemo in juramento poteſt uti reſtrictione mentali. 27.1320.

Excepto Papa, nulli creditur in præjudicium alterius, niſi jurato. 248.2112.

Sacerdotes jurare non debent in Judicio ſine gravi cauſa; & quando jurare debent, non tenentur ſacra tangere, ſed ſufficit, ut tangant proprium pectus. 248.2112.

Jurisdictio.

Non poteſt haberi per futuram ratihabitionem. 254.2134.

Eccleſia non poteſt ſupplere juriſdictionis defectum in Muliere, aut non Sacerdote, abſolventibus, ſi communi errore Confeſſarii reputarentur. 253.2130.

L

Labor.

Labor optat præmium. 126.1691.

Laicus.

Laicus non poteſt habere penſionem, niſi à Summo Pontifice. 74.1509.

Laicis cautè concedenda eſt quotidiana communio. 186.1875.

Laicus poteſt, citra ſcandalum, ſe ipſum, vel alium communicare in articulo, vel periculo mortis, deficiente Sacerdote, vel Diacono. p.109.& 190.quæſ.5.

Largitio Munerum.

Ad decentiam ſtatus pertinet, donationes facere. 302.2310.

Licitum eſt aliquid donare pro redimenda vexatione, ne aliquis malè ſe gerat contra ſe ipſum. 247.2110.

Prohibetur ſub cenſuris, & aliis gravibus pœnis, ne quis apud Sedem Apoſtolicam Officialis, & quicumque mediator, pro defenſione juris quæſiti, ſive executione quærendi, etiam ad redimendam injuſtam vexationem, quicquam promittat, det, vel accipiat. ibid.

Lex.

Non eſt attendendum, quid Legiſlator interrogatus ſtatuiſſet, ſed quid de facto ſua lege ſtatuit. 5.1225.

Mens legis magis eſt attendenda, quàm verba ejus. p.153.& 154.quæſ.1.

Mens, & ratio, ſunt anima legis. pag.154. quæſ.1.

Lex, vel diſpoſitio loquens generaliter, etiam quod eſt minimum, includit, niſi quando ratio, quæ militat in magno, non militet in parvo. 262.2157.

Diſpoſitio quoque copulativa utramque partem veram requirit, niſi ad illius eſſentiam altera ſufficiat. ibid.

Una pars copulativa dubia, per aliam partem declaratur. ibid.

Diſſimulatio Prælati, quæ facit ad legis conſtitutionem, interrogationem, aut abrogationem, intelligi debet de Prælato legiſlatore. p.156.quæſ.2.

Quando Lex habet plures fines, deficiente uno, obligatio legis non deficit. 13.1255.

Multi ſunt caſus, in quibus Religioſi, etiam exempti, tenentur legibus Epiſcoporum, cum ſint in jure expreſſi. 123. 1684.

Licentia.

Licentiæ audiendi Confeſſiones, miniſtrandi Sacramenta, & concionandi, dandæ ſunt gratis. 221.2005.

Quando Epiſcopus concedit facultatem audiendi Confeſſiones, de licentia tamen Rectorum in Eccleſiis eorum, hæc non cenſetur conditio, quòd ſi Parochus non conſenſerit, invalidas reddat confeſſiones, ſed tantùm connotat modum ad eas licitè excipiendas. 262.2157.

Licentia alicui Regulari conceſſa pro Monialium collocutione, ad ſocium non extenditur. 140.1737.

Expreſſa licentia Summi Pontificis, vel Sac.

Digitized by Google

Congreg requiritur, ut Religioſus profeſſus ad ſubveniendum Parentibus à Religione egrediatur. 115.1661.
Poteſt Religioſus cum licentia Superioris donare cauſa mortis, ſicut ex ea licentia poterat donare inter vivos. 247.2108.

Litteræ.

Litteræ Prælatorum faciunt plenam fidem. 118.1668.
Matrimonium contractum per litteras coram Parocho, & teſtibus, Sacramentum eſt. 194.1887.

Litteræ Dimiſſoriæ.

Concedi poſſunt à Superioribus Regularibus ſuis ſubditis ad quemcumque Epiſcopum, ſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, dummodò de induſtria ad tale tempus non differantur. 136.1719.
In iis litteris cauſa abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimenda eſt. 136.1719.
Pro litteris dimiſſoriis, ex Concil. Trid. in iis locis, in quibus laudabilis conſuetudo minimè viget, ut Notarii nihil accipiant, decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſunt, quando nullum ſalarium pro ſuo officio obtineant. 221 2006.
Quando Notarius ab Epiſcopo habet ſalarium, ſimoniam committit, aliquid accipiendo pro hujuſmodi dimiſſoriis, non obſtante quavis conſuetudine in contrarium. 221.2006.
Ordinatus in ſacris cum falſis dimiſſoriis, incurrit ipſo facto ſuſpenſionem perpetuam, à ſolo Papa diſpenſabilem; ſi tamen ſit occulta, Epiſcopi abſolvere poſſunt. 200. 3909.

Locatio.

Ille, cui aliquid locatur, cum locatio fit in gratiam utriuſque contrahentis, tenetur de lata, & levi culpa ad reſtitutionem damni ſecuti. 165 1797.
In locatione ſi fiat pactum, ut conductor teneatur de culpa leviſſima, & caſu fortuito, tenetur locator minuere pretium rei locatæ. 165.1797.

Lucrum ex Artificio.

Poſſunt licitè Clerici aliquid lucrari ex honeſto artificio. 32.1338.

Lucrum ex mutuo.

Qui ſperat lucrum ex mutuo non principaliter, ſi aliquid ei donetur à mutuatario, licitè recipere poteſt. 31.1335.
Qui ſperat lucrum ex mutuo, ita ut ſpes ſit principaliter intenta, committit uſuram. ibid.

Ludus.

Ubi ludi ſunt prohibiti, ipſa nomina ſunt penitùs interdicta. 126.1692.
Peccant mortaliter Clerici ſæculares, quando ſæpè ludis prohibitis ludunt; à fortiori Religioſi Clauſtrales, & præcipuè illarum Religionum, in quibus Regularis diſciplina viget. ibid.
Dicitur frequens ludere, & conſuetudinarius, qui ſemel in ſeptimana ludit. ibid.

Ludus larvalis.

Clericis, & Religioſis, eſt prohibitus; licèt tamen illis, ſi fiat abſque ſcandalo, & Superioris licentia, in aliquo privato loco Epiſcopi, vel Conventus Religioſorum. 72.1501.

M

Magus.

Magus non habens errorem in intellectu, non eſt ipſo facto excommunicatus, ſed excommunicari debet. 238.2079.
Qui Magos conſulunt, & opera eorum petunt, ſunt excommunicati, quamquam hæc excommunicatio nemini ſit reſervata. ibid.

Mala.

Mala inflicta nobis à Deo in hoc Mundo, poſſunt eſſe ſatisfactoria pro peccatis, quando voluntariè peccator ea patienter ſuſtinet. 77.1521.

Maleficium.

Qui petit diſſolvi Maleficium, & non debet permittere ſuperſtitioſæ Medicinæ applicationem à malefico, & debet illum monere, ut modo licito faciat, ſi profutura ſperetur monitio. 237 2078.

Maritus.

Maritus in rebus illicitis, & inhoneſtis acquiſitis ab uxore, nullum habet jus. 168. 1778.
Eſt dominus corporis Uxoris quoad actus conjugales, ſed non abſolutè, ſicut eſt dominus equi, vel domus. ibid.

Mater.

Mater Chriſtiana, reclamante Patre Judæo, communes filios baptizare poteſt. p. 181. quæſ.

Medicamenta.

Superſtitioſus eſt modus curandi vulnera in loco diſtanti. 237.2076.

Digitized by Google

Medicus.
Tenetur pauperes gratis curare, imò eis ſolvere neceſſariam medicinam, ſi poteſt, vel alia via in promptu non habeant. 299. 2296.
Mercatura.
Eſt prohibita mercatura, ſeu negotiatio more lucrativo, Clericis, Beneficiariis, & Religionis omnibus. 33.1345.
Metus.
Urgens metus gravis non eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi. 206.1927.
Poteſt quis mutilare aliquam partem ſui corporis, ob metum mortis, ſi id non faciat. 30.1330.
Miniſter Sacramentorum.
Miniſtrans Sacramenta excommunicato vitando, peccat mortaliter, & incurrit minorem excommunicationem, ac interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ. 175.1837
Aliquando etiam incurrit Papalem excommunicationem, ſi participans ſit Clericus, vel ſciat, illum, cum quo participat, eſſe excommunicatum à Papa, & tandem ſi ſpontè, ſine metu, & timore participat. 175.1837.
Adminiſtrans Sacramenta excommunicato tolerato, peccat mortaliter, non contra prohibitionem Eccleſiæ, ſed contra jus naturale divinum. 175.1837.
In adminiſtratione Sacramentorum confeſſio ex præcepto non requiritur, ſed ſufficit contritionis actus. pag.188 quæſ.3.
Illicitum eſt Parochis, ſeu Sacerdotibus, in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem, relicta tutiore. 43.1382.
Miniſter in Sacramento Matrimoni, juxta communem ſententiam, ſunt ipſi contrahentes, non verò Sacerdos, ut quidam putant. 193.1882.
Mollities, ſeu Pollutio.
Eſt lapſus carnis in ſua ſpecie opere conſummatus, licèt in ordine ad alium actum, ſeu copulam, conſummatus non ſit. 149.1746.
Per voluntariam pollutionem amittitur Virginitas. 287.2238.
Moniales.
Non videtur illicitum Monialibus dare aliquid Epiſcopo poſt benedictionem, vel ſuſceptionem habitus Religionis, aut profeſſionis, dummodò non detur pecunia, vel aliquid aliud tanquam pro pretio prædictorum ſpiritualium. 7.1234.
Poſſunt moniales, cum licentia Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ, dare aliquid aliud ſuo Confeſſario ultra aſſignatum ſtipendium, maximè ſi ſerviat cum magna charitate, patientia, & aſſiduitate. 8.1235.
Moribundi, & morti Proximi.
Deficiente Parocho, ſi periculum ſit in mora, quivis alius Sacerdos, etiam Regularis, poteſt, & ex charitate tenetur, Sanctiſſimam Communionem per modum Viatici, & Extremam Unctionem, in periculo mortis conſtitutis miniſtrare. 141.1704.
Regulares dicta Sacramenta iis dicentibus, proprium Sacerdotem illa ſibi dare denegaſſe, dare nequeunt, niſi denegatio ſine legitima cauſa facta, vicinorum teſtimonio probata, aut requiſitio coram Notario publico facta doceretur. 131.1705.
Mutuum.
Ratione mutui non debetur mutuanti pretium, ſed corpora in eadem ſpecie, & qualitate. 298.2287.
Qui rem mutuò acceptam reddit per nuntium fidelem, ſed à mutuatario non electum, ſi nuntius non reddit, tenetur denuò reſtituere. 160.1768.

N

Neceſſitas.
Neceſſitas facit licitum id, quod de jure non eſt licitum. pag.152. num.1751. & pag.153.n 1752.
Qui in extrema neceſſitate conſtitutus accipit aliquam rem magni pretii, tenetur poſteà reſtituere, quando commodè poteſt. 163.1785.
Negotiatio.
Negotiatio in eo conſiſtit, quòd ematur aliquid, & immutatum in eadem ſpecie carius vendatur. 125.1692.
Negotiatio Clericorum, & Religioſorum.
Religioſi, & Eccleſiaſtici, Authores librorum, non ſunt, nec dici poſſunt negotiatores. 125.1691.
Negotiationis ſocietas.
Ea negotiationis ſocietas, quæ dicitur ſocietas trium, ſitque per tres contractus, deſinit in ratione mutui, & eſt potiùs diſſuadenda, quàm ſuadenda. 298.2290.
Novitii.
De Novitiis ad habitum recipiendis informationes ſunt faciendæ, examinandæ, & probandæ à Capitulo Conventus per ſecreta ſuffragia. pag.153.quæſ.1.

Digitized by Google

Nuptiæ.

Nuptiarum ſolemnitates ſunt benedictio nuptialis ſolemnis, Sponſę traductio in Sponſi domum, Convivia nuptialia, tripudia, & hujuſmodi. 196.2091.

O

Opera.

Opera bona ſubditorum poſſunt Prælati Regulares applicare contra illorum voluntatem. 94.1586.

Hoc intelligitur, quantùm ad vim meritoriam de congruo. ibid.

Si bona opera ſubditi ſint ipſi ſubdito neceſſaria ad aliquid ſolvendum de pœna temporali, tunc non poſſunt à Prælato applicari aliis contra voluntatem ſubditi. ibid.

Opera, quæ præſcribuntur in Sac. Pœnitentiariæ Breuibus, non eſt in Confeſſarii poteſtate omittere, ſed aliquando moderari ſi expedire videbitur. 268.2164.

Ordines Minores.

Conferri poſſunt ab Epiſcopo in qualibet Dominica, aut feſtiuo die de præcepto, dummodò generalem ordinationem facere non videatur. pag.202.quæſ.2.

Suſcipiens Ordines minores ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii, mortaliter peccat, nec poteſt uti, niſi priùs proprius Epiſcopus facultatem concedat. 200.1909.

Clerici in minoribus conſtituti, præſertim Acolythi, in mortali exercentes ſuum officium, atque actionem procedentem à Sacramento Ordinis, ordinatamque ad Euchariſtiam, peccant mortaliter. pag. 201.& 202 quæſ.1.

Ordines Sacri.

Nemo poteſt ſacros Ordines ſuſcipere, niſi habeat titulum, aliàs ultra peccatum mortale remaneret ſuſpenſus ab executione Ordinum. 201.1915.

Talis titulus eſt. ibid.

Ordinatus in ſacris extra tempora, vel ante legitimam ætatem, incurrit ipſo facto ſuſpenſionem perpetuam, à ſolo Papa diſpenſabilem; ſi tamen ſit occulta, Epiſcopi abſoluere poſſunt. 200.1909.

Oſculum.

Non peccant Sponſi ſe oſculando, dummodò non ſit probabile periculum pollutionis; ſed tutius, & in praxi ſequendum eſt oppoſitum. 232.2060.

P

Pactum.

Pactum cum dæmone, expreſsè, vel tacitè, hæreſim, vel Apoſtaſiam involvit. 236. 2075.

Papa, ſeu Summus Pontifex.

Papa poteſt in caſu particulari juſta concurrente cauſa auferre obligationem juris divini. 159.1760.

Poteſt Papa præcipere fidelibus omnibus, aut aliquibus Religioſis, ut venialia peccata confiteantur. 112 1650.

Papa diſpenſare poteſt, ut Religioſi teſtentur. 246.2108.

Summus Pontifex poteſt diſpenſare, ut Sacris Ordinibus initiatus Matrimonium contrahere valeat, & ut Religioſus profeſſus uxorem ducat. 198.1903.

Etiam Papa, niſi ſe ipſum eximat, tenetur ad decimas de donatis prædiis, quæ tranſeunt cum onere ſuo. 113.1652.

Soli Papæ ſine juramento creditur in præjudicium alterius. 248.21.12.

Parochus.

Tempore Peſtis, vel Hæreſis, non licet Parochis fugere. 175.1839.

Parochus, qui licèt in ſua Parochia reſideat, tamen non per ſe ipſum, ſed per alios Sacramenta adminiſtrat, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem fructuum. 276.1839.

Non poteſt Parochus licitè denegare Communionem in Paſchate illi, qui ſe dicit confeſſum approbato Sacerdoti, ſi non eſt publicus peccator. 81.1537.

Parochi exiſtentes in parvulis Oppidis, antequam deferant Infirmo Communionem, aliquem mittere debent, qui illum interroget, an velit de aliquo peccato ſe reconciliare. 29.1324.

Parochus, qui eſt cauſa, ut ovis ſibi commiſſa decedat abſque Viatico, poteſt puniri pœna ſuſpenſionis ad biennium, ac etiam deponi ad arbitrium Ordinarii. pag 76. quæſ.

Parvitas materiæ.

Duo menſes cenſentur modicum tempus 93. 1583.

Paſcua.

Dicitur de Paſcuis Gregum, quod dicitur de Sylvis. 168.1810.

Pa-

Pater.

Non peccat Paterfamilias aperiendo litteras filiorum ſuorum. 15.1264.

Patrini.

Non eſt contra jus Canonicum, ad officium Patrini admittere Clericos ſæculares, & Regulares, præſertim ex Ordine mendicantium, exceptis Minoribus Sancti Franciſci, quibus interdicitur in Regula. 127. 1693.

Peccatum.

Frequentia peccati diſpoſitivè inducit ad contemptum. 121.1678.

Peccatum contra naturam.

Peccatum contra naturam cum conjugata, cum conſanguinea, vel affine, cum Virgine, non eſt propriè adulterium, inceſtus, ſtuprum, niſi reductivè; nec ſub reſervationis pœna comprehenditur. 288. 2040.

Peccatum mortale.

Peccatum veniale poteſt fieri aliquando mortale per accidens. 73.1503.

Peccatum veniale.

Optimum conſilium eſt confiteri etiam venialia. 83.1544.

Penſionarii, & Penſiones.

Clericus habens penſionem excedentem ſexaginta aureos de camera, tenetur ad tonſuram, & habitum talarem, alioquin non facit fructus ſuos in utroque foro. 101. 1605.

Percuſſio Clerici.

Percuſſio Clerici gravis Papæ eſt reſervata. pag.145.quæſ.5.

Levis percuſſio Clerici ſolùm Epiſcopo eſt delegata. pag.144.quæſ.4.

Phiſiognomia.

Phiſiognomia naturalis, quia ex corpore, vultuque prænoſcuntur effectus futuri per quamvis conjecturam, non eſt illicita. 239. 2083.

Pignus.

Ille, cui traditur pignus, quod eſt in utilitatem utriuſque contrahentis, tenetur de levi, non de leviſſima culpa, ad ſecuti damni reſtitutionem. 166.1801.

Pœna.

Delicta, impunita manere non debent ob commune bonum. 234 2068.

Juxta menſuram delicti debet eſſe plagarum modus. ibid.

Ad puniendum non ſufficit unus teſtis, etiam de viſu, & omni exceptione major. 251. 2121.

Delinquens, nulla lege tenetur per exteriores leges ſtatutam pœnam adverſus ſe ipſum executioni demandare, cum Judex eam minimè exequatur. 9.1241.

Inhabilitas ad Beneficia, contracta propter Simoniam, non eſt cenſura, neque irregularitas, ſed quædam vindicativa pœna. 222.2008.

Pœnitentia.

Pœnitentia, ut virtus, eſt nolle facere, vel nolle feciſſe peccatum, ut eſt offenſa Dei; & poteſt eſſe ſine dolore, ut in beatis, vel cum dolore, ut in viatoribus. 204.1916.

Polygamia.

In Veteri lege licita fuit Uxorum pluralitas ob diſpenſationem Dei. 78.1524.

Non poteſt Papa diſpenſare in pluralitate uxorum. ibid.

Præcepta.

Si non poteſt præceptum ſervari in totum, ſervetur ſaltem in parte, eo meliori modo, quo poſſumus. 152.1751.

Præceptum annua Communionis.

Pueri non obligantur ad Communionem uſque ad 12. annum. 102.1608.

Qui omittit communionem in Paſchate, non incurrit ullam cenſuram ipſo facto, ſed interdicendus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, & privandus ſepultura Eccleſiaſtica. 81. 1539.

Non poſſunt Regulares in Paſchate præbere Communionem peregrinis, & extra propriam Parochiam exiſtentibus, niſi de licentia ſuos famulos ſæculares, qui in eorum Monaſteriis degunt, familiareſque commenſales, ad ſatisfaciendum præcepto in Paſqua communicâre, loquendo de Regularibus, qui habent Privilegium. p.132. & 133.n.1708.

Præceptum annuæ Confeſſionis.

Etſi teneatur ad Confeſſionem annuam, qui habet uſum rationis; tamen Eccleſia non videtur obligare ante pubertatem ad pœnas non confitentibus impoſitas. 102. 1608.

Si quis non habet niſi peccata venialia, ſufficit pro adimplendo præcepto Eccleſiæ de confitendo ſemel in anno, ſe præſentare coram proprio Sacerdote, & dicere ſe non habere conſcientiam mortalis ullius. 83.1544.

Qui in Paſchate non implevit Confeſſionis præceptum, mortaliter peccat toties, quoties oblata opportunitate non confitetur. 83.1543.

Præceptum audiendi Sacrum.

Qui Miſſam audit in Oratoriis Epiſcoporum, vel Regularium, ſatisfacit præcepto,

pro, & non tenetur aliam Miſſam audire. 44.1385.

Non tenetur Mulier Miſſam prætermittere, ſi ſciat ſe concupiſcendam ab aliquo laſcivè, dum ad Miſſæ Sacrum accedit. 40.1366.

Præceptum Euchariſtiæ ſumendæ.

Extat de ſumptione Euchariſtiæ divinum Præceptum. 175.1835.

Obligat in tribus caſibus. ibid.

Prælati Regulares.

Non veniunt nomine Prælatorum Eccleſiaſticorum. 92.1579.

Cauſa rationabili poteſt Prælatus Regularis ſubdito non ſervare promiſſum, ſed revocare. 247.2109.

Prælatis Regularibus competit facultas eligendi Confeſſarium extraneum ab Ordinario non approbatum, ſuiſque Subditis idem concedendi, modò per Regulam, vel ſtatutaReligionis non ſit illis prohibitum, ut inhibetur nobis per Conſtitutiones noſtras. 150.1749.

Prælati Regulares tenentur ſervare Conſtitutiones ſui Ordinis, niſi excipiantur. 151. 1749.

Licitum eſt Superioribus Regularium aperire litteras ſuorum ſubditorum. 15. 1264.

Superiores Religionum, præſertim ex ordine. Mendicantium,ſub mortali curare tenentur, ut ſubditi per litterarum ſtudia ad Confeſſiones audiendas, & concionandum, idonei reddantur. 137.1726.

Superiores Religionum non poſſunt niſi per ſe ipſos diſpenſare ſuper pœnas privationis Officii, activæ, & paſſivæ vocis. 77. 1518.

Præſcriptio.

Requirit ſpatium centum annorum ad præſcribendum contra Regularium privilegia. 134.1712.

Præſumptio.

Præſumptio deſumenda eſt à communiter contingentibus. 103.1609.

In Criminalibus ſufficit ad præſumptionem faciendam teſtis, qui non habet 20 annos. 250.2116.

Factum ſuaptè natura malum, præſumitur mala intentione factum. 236.2075.

Si Vovens ſit certus de actu externo Voti,& dubitet de intentione, præſumitur voluiſſe conformare actum externum cum interno. p.142.quæſ. 2.

Princeps.

Excommunicatio, quæ ad Matrimonium cogentibus imponitur à Tridentino, eos ſolos afficit, qui temporale Dominium in foro externo habent. 196.1899.

Privilegia.

Privilegium non prodeſt ante notitiam ejus, quando conceditur motu proprio ad inſtantiam alterius, quàm privilegiati; & ſi impetret per procuratorem, valet tempore, quo procuratori intimatur. 276. 2197.

Privilegium Canonis.

Excluduntur ab hoc Privilegio Canonis Clerici joculatores, galiardi, & buffones, per annum talem artem exercentes. Item Clerici, carnificis, macellarii,vel tabernarii officium exercentes, ſi ſint conjugati, vel habitum Clericalem dimiſerint,ac ter moniti ab Epiſcopo non deſtiterint, aut ſi poſtquam deſtiterint, idem officium reaſſumant. pag.102.quæſ.2.

Privilegium Canonis, & Fori.

Clerici, carnificis, macellarii, vel tabernarii officium exercentes, ſi conjugati non ſint, nec bigami, & habitum clericalem retineant, Privilegio Canonis, & Fori, quoad Perſonas non privantur, ſed ſolùm quoad eorum bona. pag. 102. quæſ.2.

Privilegium fori.

Poſſunt Clerici in Terra Baronali contra ſtatutum vendere Vinum, aperire tabernas, & vendere alia ex eorum prædiis collecta. 33 1344.

Clerici, & Beneficiarii, haud amittunt Privilegium Fori, quanquam ſe miſceant enormitatibus, & in habitu laicali incedant,niſi priùs ter moneantur,& precedat declaratio Judicis Eccleſiaſtici. pag.101. quæſ.1.

Non ſolùm Uxor vidua Clerici in Minoribus Latini,ſed Sacerdotis Græci, & Equitum D.Jacobi Alcantaræ, & Calatravæ Montejæ, gaudent privilegio fori, quia earum Mariti eo fruebantur; neque hoc eſt privilegium perſonale, ſed perſonale & reale. pag.303.quæſ.

Profeſſio Religioſa.

Religioſus Profeſſus,qui à Religione egreditur ad ſubveniendum Parentibus in neceſſitate conſtitutis, tenetur ſervare vota,& Præcepta Religionis, eo modo, quo commodè poteſt. 115.1661.

Is, ſublata parentum neceſſitate,tenetur regredi ad Religionem ſuam. ibid.

Qui propter incorrigibilitatem à Religione eſt

eſt ejectus, tenetur ſervare vota in Profeſſione emiſſa. 124 1687.
Per ejectionem non annullatur Profeſſio, ſed ſolùm ſeparatur à communione, & conſortio Religionis, ut reſipiſcat. 124. 1687.
Si probatur nullitas Profeſſionis votum Caſtitatis in profeſſione emiſſum valet tanquam ſimplex. p.135.& 136.n.1718.
Omnia vota, etiam reſervata, extinguuntur in Profeſſione Religioſa; & idem dicendum de juramentis ſoli Deo emiſſis. 141.1742.

Promiſſio.

Obligatio promiſſionis non oritur ex voluntate promittentis, ſed ex naturali jure, ad ſervandam veritatem, cui facta fuit promiſſio, cum promiſſio debeat eſſe fidelis. 224.2017.

Pueri.

Non vinciuntur Eccleſiæ legibus ante annum duodecimum. 103.1611.

Pyxis, in qua ſervatur Sacra Euchariſtia.

Hìc Romæ Chriſmate conſecratur. 75. 1514.
Si à Sacerdote abſque Cotta, & Stola, ad aliud deferatur Altare, peccatum mortale committitur. pag 190.quæſ.4.

Q

Quarta Funeralis.

Quarta funeralis, Eccleſiæ Parochiali debetur, cum aliquis extra Parochiam ſepelitur. 210.1951.

R

Raptus Mulierum.

Raptus dicitur, etiam ſodomiticè abuti rapta. 228.2040.
Licèt rapta in tuto loco poſita conſentiat, & fiat Matrimonium, tamen legum pęnæ incurruntur à raptore 272.2181.

Ratihabitio.

Ratihabitio non poteſt efficere, ut ante abſolvens habuerit juriſdictionem, & ut Sacramentum invalidè collatum convaleſcat. 254 2134.

Reges.

In generali locutione minimè veniunt. 196. 1900.

Regulares, ſeu Religioſi.

Religioſi, Coadjutores Epiſcoporum vocantur. 134.1711.
Licèt Monaſteria Regularium ſint in Diœceſi Epiſcopi materialiter, dicuntur tamen extra eam formaliter. 129 1700.
Regulares in odioſis minimè comprehenduntur, niſi de illis fiat expreſſa mentio. 117. 1666.
Religioſi comparantur ſervis, non habentes velle aut nolle. 137.1727.
Religioſus eſt incapax juriſdictionis habendę ad Confeſſiones ſæcularium audiendas, inſcio, vel invito ſuo Prælato. 261. 2156.
In uſum communem cenſetur impendi, quod de licentia Superioris in uſum alicujus Religioſi impenditur. p.97.quæſ.1.
Largitio munerum inter Religioſos abſque ſuorum Superiorum licentia eſt peccatum proprietatis. 8.1236.
Lethaliter peccat Religioſus, quando ejus pravo exemplo ad relaxationem Regulæ alios inducit. ibid.
Non tenentur Religioſi tendere ad perfectionem per omnia opera conſiliorum, aut ſupererogationis, ſed ſolùm per illa, quæ ſunt ſecundùm regulam, & obſervantias ſuę Religionis. pag.131.& 132. nu.1706.
Religioſus qui habet voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccat mortaliter, non verò ſæculares. 73.1504.
Non eſt prohibitum Regularibus recipere triticum, uvas, ligna &c. antequam Parochus receperit ſuas primitias. 37 1358.
Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuę Religionis, incurrit in pęnam excommunicationis. 72.1501.
Cùm prohibetur Religioſis in Clem. 1. ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ne præſumant ſine licentia Matrimoniis aſſiſtere, cenſetur corrigi hæc excommunicatio juris antiqui per pœnam ſuſpenſionis pro eodem delicto impoſitam à Tridentino. 193. 1884.
Religioſi inducentes cum juramento, voto vel promiſsione, ad ſepulturam in propriis Eccleſiis eligendam, vel non mutandam electam, in excommunicationem Papæ reſervatam incurrunt. 210.1955.

Religiones aliquæ particulares.

Nomine Monachi in odioſis non veniunt Mendicantes. 127.1692.

Remiſ-

Remiſſio peccatorum.

Remiſſio peccatorum non eſt effectus per ſe, ſed tantùm per accidens, extremæ Unctionis. pag 192. quæſ.

Extra confeſſionem poſſunt remitti peccata venialia per opera Charitatis, & per quædam Sacramentalia &c. 74. 1057.

Res Sacræ.

Tres ſunt ſpecies rerum ſacrarum. 237. 2077.

Reſidentia.

Cauſæ, ob quas Epiſcopus poteſt licitè abeſſe, ſunt Neceſſitas, Charitas, Eccleſiæ utilitas, obedientia debita. 158. 1760.

Reſtitutio Accepti.

Incerta ſunt reſtituenda Pauperibus ad libitum Epiſcopi, vel ad capſam incertorum deferenda. 160. 1767.

Gubernatores, qui officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, accipientes munera, obligantur ad reſtitutionem, non tradenti munera, ſed pauperibus. 10. 1242.

Famulus, qui ab alio famulo furante aliquid accepit, ne clamet vel indicet ejus furtum, ſi res accepta non ſit pars furti ab alio famulo perpetrati, & accipiendo, ſua pollicitatione expreſſa, vel tacita, furem animoſiorem minimè reddit, non tenetur reſtituere. 167. 1808.

In negotiationis ſocietate, tota ſors principalis, ſi extat, integrè reſtituenda eſt illi, qui eam poſuit. 34. 1347.

Obligatio reſtituendi in mutuo naſcitur ex parte acceptionis. 160. 1768.

Obligatio reſtituendi in commodato, depoſito, & pignore, naſcitur ex parte rei acceptæ. 160. 1769.

Reſtitutio Damni.

Ponuntur duo verſus ponentes nomen generale perſonarum ad alterius damnum indirectè concurrentium, & cooperantium, quæ ad reſtitutionem tenentur. pag. 170. quæſ. 2.

Reus.

Ad præjudicium Reo, requiritur, quòd teſtes ſint citati ad teſtificandum, & quòd eis delatum ſit juramentum de veritate dicenda. 248. 2112.

Reo Regulari, in gravioribus criminibus, in quibus periclitatur, & de publica punitione agitur, aperienda Teſtium nomina, maximè ubi ab externo accuſetur; niſi quando timetur grave damnum Teſtibus imminere. 138. 1729.

Reus Mortis.

Damnatis ad mortem, cum non ſint capaces ſalutis corporalis, qui eſt unus effectus Sacramenti extremæ Unctionis, ipſum non poteſt dari. 191. 1876.

S

Sacerdotes.

Sacerdotalis Ordinis prima materia eſt traditio Calicis cum vino, & patenæ cum Oſtia ſuperpoſita, &c. 46. 1396.

Secunda materia eſt impoſitio manuum Epiſcopi unà cum verbis illis: Accipe Spiritum Sanctum. ibid.

Sacerdos ſumens Corpus Chriſti Domini per manus alterius miniſtri, debet ſtolam adhibere. 186. 1874.

Sacerdos, ſi Diaconus adeſt, potiùs debet ab eo accipere Euchariſtiam, quàm ſibi miniſtrare. pag. 190. quæſ. 5.

Ad ſolum Sacerdotem ſpectat, propria auctoritate, & tanquam ex officio principali, ſecundum diſtributionem primam, & poteſtativam, Euchariſtiam miniſtrare. pag. 188 quæſ 4.

Sacramentum Baptiſmi.

Baptiſmus definitur, Ablutio exterior corporis facta ſub præſcripta forma verborum. 179. 1848.

Præter aquam puram, & benedictam, aliæ aquæ, licèt naturales, non poſſunt adhiberi in Baptiſmo, niſi in extremo neceſſitatis tempore; aliàs committeretur graviſſimum Sacrilegii peccatum. 177. 1842.

Omninò in capite quivis baptizari debet, niſi urgeat neceſſitas. ibid.

In neceſſitate Baptiſmus adminiſtrandus eſt in qualibet parte Corporis, etiam in ſolo digito, ſi nequeat in capite; ſed neceſſitate tranſacta rebaptizandus eſt ſub conditione. ibid.

Monſtrum ex viro, & fœmina genitum, ſi habeat duo capita, & duo corpora, cum habere cenſeatur duplicem animam, bis baptizandum eſt, nimirùm vel ſingillatim ſemel in utroque capite, vel ſi periculum in mora ſit, urgeatque neceſſitas, baptizandum eſt ſaltem unico actu, dicendo, Ego vos baptizo &c. 1709. 1848.

Si habeat capita duo cum pectore uno, aut pectus duplex ſub uno capite, cum caſus ſit dubius, duplex Baptiſmus ei conferri debet, unus ſcilicet abſolutè in parte, in qua perfectum caput, vel pectus apparet, aliter.

Digitized by Google

aliter ſub conditione in alia parte, dicendo, Si non es baptizatus, Ego te baptizo &c.ibid.
Melius eſt, quòd in neceſſitate baptizantes formam nativo ſermone proferant, ne ridiculas voces propter Latinæ linguæ ignorantiam emittant. 178.1844.
Si Sacerdos nolit baptizare, niſi accepta pecunia in pretium, Adultus Baptiſmum petat ab alio, etiam infideli, non verò à Sacerdote Simoniaco. 179. 178. 1850.
Dato, quòd non ſit alius præter illum nequam Sacerdotem, & periculum mortis inſtet, potiùs mori debet cum Flaminis Baptiſmo, quàm pecuniam præbere. ibidem.
Reſpectu infantis in articulo mortis, qui injuſtum patitur, ſi ab eo ſolo Sacerdote, qui formam ſcit, non baptizetur, poteſt pro redimenda vexatione dari pecunia. ibid.
Faciens ſe rebaptizare propter eleemoſynam acquirendam, eſt de Hæreſi ſuſpectus. pag. 244 quæſ 2.

Sacramentum Confirmationis.

Non Confirmatus admitti non debet ad tenendum aliquem in Confirmatione; ſed ſi admitteretur, utique cognationem ſpiritualem contraheret. 67.1467.
Patrinus in Confirmatione debet eſſe alius ab eo, qui tenuit in Baptiſmo. 68.1470.
Non poteſt unus in Confirmatione tenere ultra duos eadem die ſine licentia Epiſcopi. ibid.
Eſt grave peccatum miniſtrare Sacramentum Confirmationis ſine Balſamo, niſi fortè adſit caſus neceſſitatis, & Balſamum non inveniatur. 183.1862.
Si Sacramentum Confirmationis eſſet collatum ſine Balſamo, eſſet ſub conditione reiterandum. ibid.

Sacramentum Euchariſtiæ.

Singulis hebdomadibus renovari debet Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtię, etiam tempore interdicti. pag.76. quæſ.
Sine licentia Ordinarii ſolummodo exponi poteſt dum luminibus, & aſſiſtentia, non extractum à Tabernaculo, ſed in Tabernaculi Oſtiolo, aut in velata Pyxide, itaut hoſtia videri non poſſit. 134.1714.
Eſt laudabile, ut ſæpè fideles communicent, propter augmentum gratiæ, quod in ipſo Sacramento datur. 186.1875.
Laudabile eſt, aliquando abſtinere propter reverentiam huic Sacramento debitam. ibid.
Ante communionem abſtinere à copula conjugali non eſt præceptum, neque habere ante illam eſt veniale peccatum: convenit tamen ob reverentiam conjugem rogare, ut ſe abſtinere permittat. 296. 2275.
Non frangitur Jejunium Euchariſticum, itaut Sacra Communio impediatur, per ſumptionem Tabachi. 246.2105.
Si Tabachus dentibus conteratur, curandum eſt, ne ſuccus, vel quidquam aliud in ſtomachum traiiciatur, ne impediatur Communio; ſi autem aliquid ex ſucco mixtum cum ſaliva tranſierit, hoc erit præter intentionem, ſicut de guttula aquæ, vel vini, qua os abluitur, dici ſolet; nec violatur jejunium naturale. 246 2105.
Confeſſarius imponere poteſt Pœnitentiam de non ſuſcipiendo, tali vel tali die, Euchariſtiam. 207 1937.

Sacramentum Extremæ Unctionis.

Effectus Extremæ Unctionis principaliter eſt roborare Animam contra Dæmonis tentationes in morte; ſecundariò eſt delere reliquias peccatorum, tollere pœnas reſtantes, & aliquando etiam ſanitatem Corporis conferre, ſi expediat. 174. 1834.

Sacramentum Matrimonii.

Anathematizatur per Concilium Tridentinum qui Matrimonium præfert Virginitati. 287 2236.
Status Conjugalis Sacerdotibus Evangelicis eſt illicitus propter quatuor capita. 173. 1827.
Deficientibus hominibus ſæcularibus, tenerentur Religioſi Matrimonium contrahere, niſi Dei revelatione conſtaret, finem Mundi adeſſe. 135.1717.
Ut dicatur Matrimonium in facie Eccleſiæ celebrari, non eſt opus, ut in ipſa Eccleſia materiali celebretur, ſed ſatis eſt, ſi coram Parocho, & duplici teſte, denunciationibus præmiſſis, Matrimonium celebretur. 294 1886.
Matrimonium contrahi debet coram Parocho Sponſi, vel Sponſæ. 193 1885.
Miniſter Sacramenti Matrimonii non eſt Sacerdos, ſed ipſi contrahentes. pag. 175.n. 1837 & p 286.n.2194.
Qui extorſit copulam à Virgine, aut à vidua bonæ famæ, promiſſione Matrimonii, quantumvis ficta, tenetur ipſam in Uxorem ducere; nec ſatisfacit, ſi Puellam defloratam, aut Viduam cognitam dotet, cum promiſſio non fuerit de Dote, ſed de Matrimonio. 224.2018.

Digitized by Google

Deobligare poteſt conditionis diſparitas, non quidem univerſaliter, ſed quando fœmina exceſſum noverat. ibid.
Qui Matrimonium contraxit cum illa, cum qua ſequuta eſt copula, poſt mortem Uxoris tenetur contrahere cum illa, cum qua priùs ſponſalia celebravit. 232. 2057.

Sacramentum Ordinis.

Requiritur, ut ordinandus, ad Ordinum miniſteria ſit ſufficienter inſtructus, & benè legat, & cantet. 122. 1681.
De jure communi ex Conc. Trid. nullus poteſt ordinari, niſi in Sabbato quatuor temporum, in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, & in Sabbato ante Paſcha Resurrectionis. pag 145. quæſ. 7.
Regulares ex Ordine Mendicantium, & qui cum eis in privilegiis communicant, poſſunt propter varia privilegia, nullatenùs revocata, licitè ordinari extra tempora in qualibet die Dominica, vel feſto occurrente, abſque alia Summi Pontificis diſpenſatione. ibid.

Satisfactio Pœnitentialis.

Parva ejus dilatio ex juſta cauſa, nullum peccatum eſt. 206. 1929.
Poteſt ſine gravi peccato uſque ad octavum diem differri. 206. 1930.
Graviter peccat, qui valdè diù eam differt. ibid.
Venialiter peccat, qui in mortali pœnitentiam adimplet. 206. 1932.
Pœnitentia Sacramentalis adimpleta in peccato mortali, ſublato obice reviviſcit. 207. 1935.

Scandalum.

Scandalum Puſillorum eſt ſcandalum per ſe, & Phariſeorum, per accidens. 208. 1944.
Quando ex opere etiam veniali ex ſe ſumitur occaſio peccati mortalis, illa actio, quæ eſt venialis, redditur mortalis. 301. 2202.

Scientia ad Ordines.

Pro prima tonſura ſufficit ſcire rudimenta fidei, ac legere, & ſcribere vernacula lingua. Pro Ordinibus minoribus intelligentia requiritur linguæ Latinæ. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu, ad tales Ordines exercendos oportet eſſe inſtructum; & pro Presbyteratu, ad docendum Populum in neceſſariis ad ſalutem, idoneum opus eſt inveniri. 200. 1911.

Scriptum Confeſſionis.

Qui ſcriptum Confeſſionis alterius, etiamſi moraliter certus ſit, nonniſi levia continere, legit, peccat mortaliter, & multò magis ſi aliis divulget. 215. 1970.
Charta illa, antequam peccata fuerint confeſſa, poteſt dici Confeſſio inchoata, & poſtea Confeſſio effecta. 215. 1978

Scripturæ.

In cauſis criminalibus nunquam poſſunt teſtes deponere in ſcriptis, quamvis legant ſcriptum. 249. 2114.

Semen.

Semen fœminæ non eſt neceſſarium neque ad producendam prolem, neque ad perfectionem actus conjugalis. p. 296. nu. 2277. & 2278.
Fœminæ ſemen non concurrit neque activè, neque paſſivè, ad generationem. 297. 2280.

Senex.

Solùm Senes excuſantur à peccato, ſi principaliter propter vitationem fornicationis Matrimonium contrahunt. 193. 1880.

Sententia Judicis.

Ante Judicis ſententiam, pœnæ, quæ non poſſunt executioni mandari abſque hominis actione, ut privatio officiorum, dignitatum, adminiſtrationis bonorum, &c. licèt obligent ipſo jure, vel ipſo facto, tamen non obligant in conſcientia, licèt aliter conſtet de mente legiſlatoris; ſed tantùm pœnæ, quæ in ſola privatione conſiſtunt, ut inhabilitatis ad officia, vel beneficia, aut vocis activæ, & paſſivæ privatio. 76. 1516.

Sepultura Eccleſiaſtica.

Sepultura Eccleſiaſtica non eſt privandus Religioſus, qui ex improviſo mortuus inventus eſt in Cella cum marſupio denariorum, niſi caſus ſit publicus, & non poſſit aliquo modo excuſari. 136. 1721.

Sepultura particularis.

Nec Parentes filiis pauperibus, nec Avi Nepotibus, nec Tutores Pupillis, nec Fratri Frater, aut amico amicus, poſſunt eligere ſepulturam, ubi non eſt conſuetudo in contrarium. 210. 1952.
Regulares extra Conventum decedentes, poſſunt ad eorum Eccleſias deferri etiam Parochis inconſultis. 136. 1722.
Religioſi non poſſunt ſibi eligere ſepulturam, niſi quando multùm diſtant ab eorum Monaſteriis, quò commodè deferri non poſſunt. pag. 136. & 137. numer. 1723.
Sepeliri in locis Religioſis melius eſt, quàm alibi. 137. 1723.

Sigil-

Sigillum Confeſſionis.

Qui Sigillum Confeſſionis revelat, duo peccata committit, nempè contra Juſtitiam, & Sacrilegium. 71.1493.

Simonia.

Qui poſtquam dedit dona pro acquirenda Reliquia Sacra, alteri à ſe petenti eam dare vult, ſed petens ab illo id quod ipſe erogaverat, apertè Simoniam committit. 157. 1757.

Contra Regulares donantes non ſervata forma Clement. VIII. de larg. Mun. procedi poteſt tanquam Simoniæ criminoſos. 9. 1239.

Eſt prohibita jure divino, naturali, & Eccleſiaſtico, præter permutare Beneficium cum Beneficio, abſque Pontificis licentia, & vendere penſiones, aut officium œconomi, Sacriſtæ &c. quæ tantùm jure Canonico prohibetur. 216.1982.

Nulla ſimonia inducit pœnas juris ipſo facto incurrendas, niſi in Ordine, Beneficiis, & Religionis ingreſſu. 218 1997.

Mentalis ſimonia pœnis Eccleſiaſticis non ſubjacet. 219 1999.

Simonia confidentialis eſt pœnis ſubjecta, licèt completa non fuerit. 216 1986.

Per ſimoniam realem in Beneficiis, dans, recipiens, & procurans, incurrunt in excommunicationem Papæ reſervatam. 218.1995.

Simoniacus.

Peccat ex triplici capite. 216.1982.

Simoniacus gaudet immunitate Eccleſiarum, dummodò ſimonia non habeat adjunctam hæreſim. 222.2011.

Sortilegium.

Sortilegia dicuntur à ſortibus, & ſortes divinatoriæ ſunt omninò illicitæ; conſultoriæ ſunt illicitæ regulariter loquendo, & diviſoriæ in multis rebus ſunt licitæ, ſed non in electione ad dignitates, & officia Eccleſiaſtica. 238.2080.

Sponſalia.

In Sponſalibus continetur hæc tacita conditio, ſcilicet, niſi perfectior ſtatus eligatur. 294.2265.

Stuprum.

Solùm eſt virginis fœminæ defloratio. 287. 2238.

Subdiaconi.

Materia Subdiaconatus eſt traditio Calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita, & traditio libri Epiſtolarum. pag. 46. & 47. n.1396.

Subditus.

Si Prælatus non ſervet reverentiam ſubdito, nec ſubditus tenetur ei ſervare. 235. 2071.

Superſtitio.

Quinque conditiones neceſſariæ ſunt ad præcavendam ſuperſtitionis culpam in ſcripturis ſacris adhibendis, vel ad collum portandis. 158.1759.

Sylvæ.

In ſylvis communitatis non peccat mortaliter oppidanus, ſi ligna cædit; neque ad reſtitutionem tenetur, dummodò magnam ſtragem non faciat. 168.1810.

Similiter, ſi diverſi oppidi habitatores ſolent adinvicem in ſylvis eorum cædere ligna, neuter culpa mortali afficitur, nec ad reſtitutionem tenetur. ibid.

Si ſylvæ ſunt alicujus particularis domini, niſi ſola pœna ſit contentus, peccat mortaliter, qui cum gravi damno ligna cædit, & ad reſtitutionem tenetur. ibid.

Si ſylvæ ſunt dominorum locorum, qui abſque eorum licentia ligna cædit, peccat, & ad reſtitutionem tenetur, quamvis non ſit tam arcta regula, ac ſi ſylvæ eſſent particularis cujuſdam; unde poſſunt pauperes cædere ligna ad uſum loci proprii neceſſaria. ibid.

T

Tabacbus.

Tabachi ſumptio in Eccleſia, & ejuſdem atriis, uel in Choro, aut Sacriſtia, non eſt mala, quia mala, ſed quia prohibita, ubi eſt prohibita. 246.2106.

Tactus.

Quod à nobis pecunia non ſit tangenda immediatè, non eſt ridiculum, ut quidam putant. 152 1751.

Non abrogatur lex prohibens laicis uaſorum ſacrorum tactus, dicendo, eos non peccare, ſi mediante aliquo mundo linteo contingant. 152.1751.

In neceſſitate Corpus Chriſti tangere, licitum eſt etiam laicis: pag.190.quæſ.6.

Peccarent uenialiter, illud tangentes in peccato mortali. ibid.

In quolibet Sacramento habente materiam, eſt de eſſentia Sacramenti tangere illam. 201.1913.

Neceſſarius non eſt in Sacerdotio contactus immediatus uini, ſed qui Calicem attingit, moraliter cenſetur attingere uinum in eo contentum. ibid.

Or-

Ordinandus in Sacerdotem debet attingere tam patenam, quàm Hoſtiam immediatè, ne periculo ſe exponat non recipiendi Ordinem. ibid.

Non eſt neceſſe, ut mathematicè ſint ſimul tactus materiæ, & prolatio formæ in Ordinatione; ſed ſufficit, ut ſint ſimul moraliter, pauló ante, aut poſt verba ordinantis; requiritur tamen tactus phyſicus, & realis. 201.1914.

Non licet Uxori ſe excitare tactibus ad emittendum ſemen, & multò minùs licet viro tangere verenda uxoris, ut ipſa perficiat actum. pag. 297. n. 2277. 2278. & 2279.

Si Mulier in choreis publicis ſciat ſe ab alio libidinosè tangi, non peccat, ſi non ſe retrahit, quando tactus non ſunt impudici, & fiunt ſecundum conſuetudinem Patriæ, neque mulier poſſit ſine ſcandalo ſe retrahere 39.1365.

Teſtes, & Teſtimonium.

Unus Teſtis omni exceptione major probat ſemiplenè. 251.2121.

Standum eſt dicto unius teſtis, quando non agitur de præjudicio alterius; imò alteri prodeſt. 251 2121.

Dictum Confeſſarii magnam fidem facit 210. 1654.

In Teſtamento non valet teſtimonium, niſi teſtes audierint, & viderint teſtatorem loquentem. 275.2192.

Si teſtes taceant aliquid de contingentibus, exprimentes id quod facit pro aliquo, & tacentes, quod eſt contra illum, ſunt falſi teſtes. 249.2114.

V

Validitas.

UT geſta valeant, non ſatis eſt error communis, ſed neceſſarius eſt titulus à Superiore collatus, quamvis invalidus ſit ob aliquod vitium latens. 253 2131.

Validitas Abſolutionis.

Valida eſt abſolutio, qua Confeſſarius Perſonam, cum qua rem habuit, abſolvit, remota occaſione, ne iterum ad præteritas redeant illecebras. 226.2028.

Validitas Profeſſionis Religioſæ.

Religioſus profeſſus, qui dubitat de ſuæ Profeſſionis validitate, tenetur omninò pro Profeſſione ſtare, quouſque rationabiliter dubium deponere non valet, ante quinquennium; poſt quinquennium verò, practicè debet deponere dubium. pag. 142. quæſ. 2.

Si dubium ſit de intentione, potiùs præſumitur pro profeſſione. ibid.

Validitas Sacramenti Extremæ Unctionis.

Ad validitatem hujus Sacramenti requiritur, quòd infirmus ſit in mortis articulo, vel periculo, ſaltem probabili, ſeu præſumpto. 191.1876.

Validitas Sacramenti Matrimonii.

Matrimonium cum errore, & dolo celebratum, ubi non adeſt error, niſi in qualitate pulchritudinis, non verò circa ſubſtantiam, ſeu circa perſonam, validum eſt. 225 .2019.

Validum eſt Matrimonium, quod damnatus ad mortem contraxit, liberatione à Judice compromiſſa, ſi ejus filiam duceret. 148. 1744.

Validum eſt Matrimonium, ſi contrahatur inter filiam Medici, & ægrotum, quem Medicus alioquin mederi nolebat. 23. 1301.

Validitas Sacramenti Ordinis.

Sufficit ad validitatem, quòd ſit homo maſculus baptizatus. 200.1912.

Si Ordinandus ſit adultus, requiritur etiam de neceſſitate Sacramenti, quòd intentionem habeat ſuſcipiendi Ordinem. 200. 1912.

Validitas Sponſalium.

Sponſalia clandeſtina, quæ fiunt ſine Parocho, & teſtibus, quamvis in foro externo valida non habeantur, in foro tamen conſcientiæ valida ſunt, & firma. 232. 2058.

Vana obſervatio.

Vana obſervatio, qua media inutilia adhibentur ad præſtandum, vel admittendum aliquid, habet tres ſpecies. pag 242. & 243, n. 2093. & 2094.

Venatio.

Prohibitio venandi Clericis, & Religioſis, non eſt ſub mortali, quando ſolùm ſit honeſtè ſine ſcandalo recreationis cauſa. 72. 1498.

Non decet Eccleſiaſticos, præſertim in ſacris conſtitutos, venari frequenter. 72. 1498.

Eſt illicita venatio clamoroſa, etiam pro una vice, tam Clericis ſæcularibus, quàm Religioſis, ſub pœna peccati mortalis; & ſuſpenſionis. 72.1498.

Venditio, & Venditores.

Mercator, qui non interfuit monopolio, nullo modo poteſt vendere merces juxta monopolium. 25.1312.

Verba.

De verbis non eſt dialecticandum. 150. 1750.

Verba ſunt formaliter intelligenda. pag. 153. quæſ. 1.

Verba accipienda ſunt in ſignificatione uſitatiori. 207. 1936.

Verba rebus, non res verbis deſerviunt. pag. 154 quæſ. 1.

Vicarius.

Vicarius ſpecialis, quoad illam ſpeciem eſt major Vicario generali. 211. 1959.

Vicarius Chriſti.

Sacerdos in actu Confeſsionis eſt Vicarius ſpecialis Chriſti, Papa verò Vicarius generalis. 211. 1949.

Vicarius Epiſcopi.

Religioſi, ubi à Regula, ſeu ſuis conſtitutionibus non prohibentur, & hæ duæ interveniunt conditiones, nimirùm in primis Superioris licentia, vel Generalis, ut in Jeſuitis, vel ſaltem localis, ut in aliis, & altera, quæ eſt Monaſterii utilitas, ad quam ſufficit accreſcens honor, à jure communi non impediuntur, ne ſint Epiſcoporum Vicarii. 140. 1739.

Vicarius Papæ

Poteſt Vicarius Sanctiſsimi ordinare familiares, ſeu Officiales Papæ in curia reſidentes, qui per triennium habitaverint in Urbe. 50. 1404.

Vicarius Prioris apud Nos.

Facultas Vicarii expirat, quando Prior ad Conventum redit. pag. 155. quæſ. 2.

Vilis Perſona.

Perſonæ viles non ſunt teſtes idonei. 249. 2116.

Vinea.

Non eſt licitum ingredi vineam, & ibi uvas comedere ad beneplacitum, vel in via, ſine peccato, & reſtitutionis obligatione. 168. 1811.

Si multi ſingulatim vineam aliquam ingrediantur, aliis aliorum ignaris, & unuſquiſque ſuum racemum capiat, quoaduſque nullus in ea relinquatur licèt nullus eorum mortaliter peccaverit, ſed ſolùm venialiter tamen ſinguli tenentur partem illius damni, quæ eos contingit, reſarcire. 168. 1812.

Viſitatores.

Non poteſt Epiſcopus in primo ingreſſu viſitationis Regulares compellere ad proceſſionem cum Clero. 119. 1669.

Generaliter prohibetur omnibus, qui jure ordinario viſitant, munerum receptio, & quamvis liberaliter donata fuerint, ad reſtitutionem tenentur. 96. 1593.

Votum.

Nec motus primò primus, nec ſecundò primus, ſufficit ad votum faciendum. 292. 2252.

Qui aliquid vovit modo indeterminato, poteſt eligere, quod minus eſt. p. 295. quæſ.

Ex voto paupertatis carere debent Religioſi rebus aliquo modo neceſſariis, & penuria Conventus patienter eſt toleranda. 128. 1696.

Non poteſt Papa diſpenſare in voto ſolemni paupertatis, & obedientiæ. pag. 51. & 52. num. 1409

Non peccat contra votum caſtitatis, qui pollutionem cœptam in ſomno non reprimit in vigilia; nam ſufficit non placere. 23. 1302.

Uſura, & Uſurarii.

Ubi eſt mutuum, & lucrum ex ipſo mutuo principaliter intentum, & non pactum, eſt uſura mentalis. 298 2286.

Qui intendit habere ab aliquo lucrum propter mutuum, ſed non principaliter, ſed ob gratitudinem, & liberalitatem ſuam, non eſt uſura mentalis, ſicut nec exteriùs accipere, uſuram facit. 300 2301.

Non poteſt tuta conſcientia mutuator accipere ſub uſuris, niſi ab eo, qui paratus eſt hoc facere, & uſuras exercet, & propter aliquod bonum, quod eſt ſubventio ſuæ neceſsitatis, vel alterius 166. 1803.

Qui non juravit ſe non repetiturum uſuras, licitè repetere poteſt ſolutas. 301. 2303.

Uſus Conjugii

Non eſt compellendus conſummare Matrimonium, qui ante copulam comperit eſſe corruptam, quam putavit Virginem. 271. 2177.

Uſus conjugii, ſolùm propter delectationem, eſt peccatum veniale. 297. 2282.

Uxor.

Nomine Uxoris in favorabilibus venit illa, quæ Matrimonium contraxit; in odioſis verò, quæ conſummavit. pag. 232. & 233. n. 2061. & 2062.

Si Uxor moriatur non electa ſepultura, in ſepulchro ſui ultimi viri ſepelienda eſt. 210. 1952.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google